

BÖLCSESSÉGEK KÖNYVE

1800 előtt született szerzők

AFORIZMÁK SZÁLLÓIGÉK

Összeállította, szerkesztette és a jegyzeteket írta: Kristó Nagy István

Németh László emlékének

(C) Kristó Nagy István, 1982

BEVEZETŐ

"A filozófusok a világot csak különbözőképpen értelmezték, a feladat az, hogy *megváltoztassuk*."

Íme egy idézet, amelyben szinte "minden benne van": a világot meg kell változtatni (aminek szükségképpen az a premisszája, hogy a régi világ rossz), és ehhez filozófia (is) kell. Ám a változtatáshoz (és az ezt segítő filozófiához) nyilván *egyéb* is szükséges - ez a marxi sűrítés tehát önmagában mégsem ölel fel "mindent".

De hiszen nem is azt akarja. Az *olvasót*, a befogadót az ilyen frappáns megfogalmazás hallatán vagy olvastakor a teljesség érzése tölti el, hiszen minden jól megfogalmazott tétel a *lényeg*et fejezi ki, s egyben evidenciaélménnyel szolgál. Minél inkább fogalmi, sőt matematikai a "tétel", annál inkább megfogalmazhatja a lényegét, a törvényt - csak hogy az élet gazdagsága, színei mindinkább hiányoznak belőle. Az élet teljességének, a jelenségvilág sokszínűségének élményét csak a művészi kifejezés nyújthatja.

Mindez persze közhely - de nem az-e a közhelyek értelme, sőt érdeme, hogy közhellyé lehettek? A komolyság ne szegje játékos kedvünket - gondoljuk tovább a fentieket: egyrészt tehát *tétel* kell, a törvény szinte matematikai pontosságú kifejezése (tudomány), másrészt viszont gazdagság, sokféleség, a teljesség, sőt a szépség élménye (művészet). Együtt? Erre csak a költészet képes, vagy költészetbe oltott filozófia. Műfajilag: az aforizma, a szállóigévé lett gondolat.

Érthető hát, hogy ez a kifejezésforma évezredek óta népszerű. De azért nem mindegy, mi az igazságtartalma. S ha ez utóbbira is figyelünk, akár dogmatikusak lehetnénk: Marx, Engels, Lenin s a dialektikus materializmus néhány további bölcseleje mai tudásunk szerint szinte "mindent" elmondott. - És a hozzájuk vezető út? Hogy megint Marxot idézzem: "Miért ne volna az emberiség történelmi gyermekkorának, melyben a legszebben bontakozott ki, mint soha vissza nem térő fejlődési foknak, el nem múló varázsa?" - No igen, de ha az emberiség legnépszerűbb (vagy legelterjedtebb? legtöbbször ismételt?) bölcsmondásait, idézeteit, aforizmáit összegyűjtjük - mint e sorok írója is tette -, kiderül, hogy azok mindig egy konkrét társadalmi formációhoz kapcsolódnak, s általában az uralkodó osztályok nézeteinek törvényszerű megfogalmazásai, éppen ezért igazságtartalmuk is korlátozott.

Ez kétségtelen, mégis van - s mindig is volt - az eszméknek egy óriási kohója, amely az idő és a munka tisztítótűzében a sok salaktól elválasztotta a tiszta ércet, s ez aztán maradandóan (többé-kevésbé rozsdamentesen...) máig megáll: a haladás, a mindenkori fölfelé törő osztályok eszméi ezek.

De nemcsak konkrétan a haladóról, előremutatóról van szó, hanem az örök humánumról is, noha ezt az "örököt" sem árt idézőjelbe tenni, mert hiszen szintén változik a korokkal - ha szövegében nem, jelentésében -, mégis örök: az ember békevágya, az élet tisztelete, a munka, a kisebb-nagyobb közösségek, elsősorban a család megbecsülése, de az egyedi értékeké is, a - persze koronként szintén változó, de állandó vonásokat is hordozó - erkölcsé és így tovább. Van tehát (többé-kevésbé) *örök emberség* - s ennek jelszavait szintén büszkén vállalhatjuk napjainkban s nyilván a jövőben is.

És ami letűnt korok nyelvén (szimbolikájával, frazeológiájával, körülírásával) fejez ki ilyen állandó, mert az életet és fejlődést szolgáló eszméket? Mi legyen az istenességgel, a pogány életörömmel, a keresztényi alázattal, a középkori rendtisztelettel, a reneszánsz önérvényesítéssel, a polgári liberalizmussal és így tovább? Vagy mi legyen azokkal a közhelyekkel, amelyek túlságosan is általánosak, vagy amelyek inkább jellemzők a kor divatjára (még ha a mi korunkéra is, máig is jellemzőek...), mint a *valóságra*?

Vegyünk egyetlen (frivol) példát: "Az asszony ingatag" - nos, van-e ennél népszerűbb aforizma (vagy inkább: közhely)? No persze, az asszony ingatag. De a férfifajta, aki ezt a szöveget kitalálta, nagyszerű művészi formába öntötte, s csillogó tenor hangon előadja, ezáltal belénk idegzi - a férfi tán nem ingatag? Hiszen ha megmaradunk az opera szövegekönyvénel, a pusztá cselekménynél, akkor is helyére kerül ez az álbölcsesség. Ámde a közhelyre épp az jellemző, hogy leválik a műalkotás - többé-kevésbé totális - világról, s marad a sokszor túlságosan általános és vitatható tartalmú féligazság. Csakhogy ennek is van korjelző íze.

Egy aforizmagyűjteményről van szó. Hogy szükség és igény van-e rá, azt az olvasó önmagában megválaszolhatja, s nyilván igenlő a válasza, ha e könyvet kézbe vette. Kell tehát a jó könyv, de kérdés, lehet-e *jó* manapság egy ilyen gyűjtemény. Kell, mert szükség van a sűrítésre, tömörítésre, a lényeg kiemelésére, de jól kiválasztani, mi kerüljön bele, végtelenül bonyolult korunkban nehezebb, mint valaha... Mégis úgy hiszem : noha az aforisztikus tömörség szükségképpen szimplifikál, mindenfajta hosszabb szövegnek vannak olyan kulcsmondatai, amelyeken keresztül szinte az egész műbe, gondolatmenetbe bepillantunk, annak mintegy a lényege fogalmazódik meg egy-két mondatban.

És itt hadd legyenek még pár soron át szubjektív. Nem a kétségkívül meglevő közönségigény kezdette el velem ezt a könyvet, hanem személyes (bár nyilván sokakéval azonos!) szükséglet: az, hogy (saját) könyvünket ceruzával olvasva mindig meglegyen a lehetőségünk arra, hogy kiemeljük azt, ami legjobban megragad, amit lényegesnek érzünk. Ez persze nagyon is egyéni lehet - de egy-egy gondolat népszerűsége éppúgy egyfajta válogató kontroll, mint kitűnő segítők, szakemberek, lektorok (már e szó önmagában is sokatmondó) véleménye. E sorok írójának meg már az indulásnál nagyszerű segítője akadt. Az antológia összeállításának gondolata harminchat évvel ezelőtt fogant, amikor Németh László Vásárhelyt legkedvesebb tanítóéveit töltötte, s a korok szellemét, a történelmet, irodalmat és filozófiát - demokratikus szellemű tankönyvek még alig lévén - az eredeti művek alapján tanította, s ehhez mindig lelkiismeretesen készülve rengeteg alaplírást olvasott újra. Saját könyvtára megsemmisült, ezért elsősorban az én kis kézikönyvtáramat használta, abban

megvoltak például az Officina csillagos sorozatának kötetei. Némethnek mindig lelkiismeret-furdalása volt, s aggódva kérdezte, hogy tehet-e halvány ceruzajeleket a fontos mondatok mellé. Örömmel biztattam - jelöljön csak nyugodtan, hátha épp e jelölésekből áll össze egyszer valamiféle breviárium.

Ez volt a kiindulás - s a Németh László által megjelölt idézetek e mostani gyűjteménynek mintegy törzsanyagát képezik. (Néhol épp az ő válogatására való tekintettel maradtam meg negyvenes évekbeli kiadásoknál.) Különben magam is mindig ceruzával a kézben olvasok, s "menet közben" igyekszem a figyelemreméltó művek fontosnak érzett mondandóit jelöléseimmel kiemelni, hogy utólag is rögtön föllelhetők legyenek. Az ilyen válogatás - ismétlem - fölöttebb szubjektív, de ellenőrül szolgálhatnak a különféle antológiák, breviáriumok, történeti-kritikai földolgozások, amelyek utólag segítenek a szelekcióban.

A legfőbb gond tehát nem az volt, hogy melyek a valóban sokatmondó aforizmák, hanem hogy a legjelentősebb auktorok jó részének szövege oly mértékben érzékített - képszerű, cselekménybe, dialógusokba szőtt -, hogy nagyon nehéz röviden összefogott csomópontokat találni benne. S ha a szereplők néha aforisztikusan fogalmazznak is, akkor az sokszor inkább saját álláspontjuk, mintsem a szerzőé. Ezzel kapcsolatos a gondolatok dialektikája okozta nehézség. Egy ilyen gyűjteményben az egymással szembeszegülő gondolatok szerepeltetésének, párbeszédnek, tézis-antitézisnek - a szó legszorosabb értelmében - nincs helye. Ez vonatkozik például Shakespeare-re, aki a dialektikus gondolkodásnak is lángelméje volt (talán épp ezért lehetett a legnagyobb drámaíró?). Shakespeare-nél mindent meg lehet találni - s mindennek az ellenkezőjét is. Ez korának pezsgő, gazdag - hogy ne mondjam: forradalmi - reneszánsz szelleméből fakad. Shakespeare hőseinek egymásra felelgető érvelését egy aforizmagyűjteményben legföljebb mutatóba tehetjük közzé - csak egyes megnyilvánulásokat. Ezek is sokfélék, és sokszor ellentétesek. Mégis: Shakespeare nemcsak önmagát, hanem egész korát reprezentálja, talán a filozófus Baconnál is inkább, ezért mindenkinél többet idézünk tőle. És ahogy Shakespeare egymásnak ellenszegülő gondolataiból a cselekmény (gyakorlat!) végkifejlete során bontakozik ki a való világ kívánta szintézis, éppúgy egész gyűjteményünk frappánsan megfogalmazott fél- vagy részigazságaiából, ellentétes eszméiből az időtényező bontja ki a valóban igazat. Így tessék lapozni s olvasgatni ezt a könyvet: szem előtt tartva a történetiséget!

Ezek után végre "lássuk a medvét" (szép népi, pontosabban nemesi szólás, Tóth Béla meg is magyarázza a *Magyar anekdotakincsben* - ám nem aforizma: nincs helye hát válogatásunkban). Szóval mi került bele ebbe a kötetbe, amely a *Bölcsességek könyve* címet viseli - e könyv nem kis mértékben a francia aforizmákat összegyűjtő Gábor György remek *Gondolatok könyvének* inspirációját követi, annak szándékait most már egész kultúránkra kiterjesztve.

A *Bölcsességek könyve* elsősorban aforizmák gyűjteménye - aforizmán *A magyar nyelv értelmező szótárának* meghatározása szerint "valamely életbölcességet, igazságot, elmésséget kifejező tömör, szellemes mondást" értve. De nem pusztán eleve aforizmaként megfogalmazott szövegeket tartalmaz, hanem kiterjed az aforisztikus idézetekre, a szállóigék egy részére, olykor maximákra, epigrammákra, xéniákra s egyéb bölcsmondásokra, köztük korszakos filozófiai gondolatokra, szépirodalmi részletekre. Végig meghatározó azonban az *aforizmajelleg*, tehát a gondolatoknak tömören megfogalmazott, önállóan megálló, kerek és egyértelmű módon történt rögzítése s ezzel kapcsolatban a *bölcséletiség*, értve ezen a tartalom "ontologikus" voltát s a társadalmi viselkedésre vonatkozó általános normákat (utóbbit természetesen nem illemszabályokként, hanem erkölcsi kívánalmakként fölfogva). *Gondolatmenetek* bemutatása, pár sornál hosszabb szövegek, tisztán csak állapotot, helyzeteket, életérzést leíró idézetek, lírai művek alig szerepelnek

gyűjteményünkben, még kevésbé lehet helye bármely zseniális filozófiai vagy gazdasági fejtegetésnek, természettudományos tételnek vagy más szakkérdésnek, akárcsak szólásoknak vagy paraboláknak. Válogatásunkat döntően meghatározta tehát a frappánság, az aforizmaforma és a bölcséleti tartalom. De - ismétlem - az aforizmajelleget nem értelmezzük szűken: tetszetős, szellemeskedő műfajként, konyhafilozófiaként. A szellemesség *követelmény*, a frappánság is, de a könnyedség, azonnali érthetőség nem, utóvégre az emberiség nagy gondolatai semmiképpen nem hiányozhatnak. Szeretnénk megmutatni az emberi gondolkodás egész fejlődését, mégpedig úgy, hogy válogatásunk ne csak aforizmak és filozofikus-költői idézetek gyűjteménye legyen, hanem emellett szórakoztató, érdekes és építő olvasmány, amelyben ki-ki saját életének vezérgondolatait is megtalálhatja. Nemcsak a legkiemelkedőbb filozófusok és írók eszméit sorakoztatjuk föl tehát, hanem más gondolkodók, művészek, tudósok, államférfiak megjegyzéseit is.

Általában a főművekre s azon belül is a gondolati csomópontot képező részekre koncentráltunk, s ezek alapos földolgozását követik a különböző antológiák alapján, a teljesség kedvéért fölvetett aforizmak. Az aforizma műfajának jellegzetességéből következően a közölt anyag korántsem arányos a szerzők történelmi-filozófiai-irodalmi nagyságával, illetve talán kevésbé mélyenjáró szerzők, mint az aforizma műfajának buzgó művelői, érdemükön fölül vannak képviselve. Ilyenek Publilius Syrus, Gracián vagy a francia aforisták, akiknek legjobb sorait különben örömmel vettem át Gábor György már említett kötetéből, míg a latin szerzőknél főként az erdélyi Szabó György kitűnő antológiájára, az oroszoknál Voroncovra támaszkodtam, mint ahogy az egész munkában szem előtt tartottam Büchmann, Zoozmann, Tóth Béla és Békés István műveit, valamint a rövidítésjegyzékben felsorolt angol, francia és egyéb gyűjteményeket: a jó válogatásokat figyelembe nem venni ostobaság lett volna - noha általában saját gyűjtésem. volt az alap. Többé-kévesbé fontos szerzők éppenséggel azért maradtak ki, mert nem ismerem őket eléggé, de meg azért is, mert egy-egy idézett személy nemcsak önmagát, hanem korát, nemzetét, osztályát is képviseli - e tekintetben a legjellemzőbbekre (nem is mindig a legismertebbekre!) koncentráltam, s a kevésbé tipikusak kimaradtak.

Hiányosságok, hibák - ismétlem - persze lesznek. Sok az azonosíthatatlan (nem hiteles) aforizma, mint például a Bismarcknak tulajdonított "Csak az ökor következetes". És noha összegyűjtöttem, végül teljesen elhagytam az 1980-ban még élő szerzőket. Hiszen bizonyos terjedelmet már csak a kezelhetőségre és az arra való tekintettel sem léphettünk át. Valahol meg kellett húzni a határokat. Ilyen határ volt eleve az aforizmajelleg is, amely sok szép gondolatot műfaji okokból nem engedett be gyűjteményünkbe, amelynek e kötet az első felét adja: a XIX. század előtt született szerzők anyagát - és hamarosan követi ezt a "modern gondolkodást" felölelő második kötet is.

A műfaj és terjedelem szabta korlátokon kívül végső fokon személyes ízlésem, nézeteim, s lehetőségeim voltak a meghatározók. *Lehetőségen* értve a tehetség, műveltség és munka korlátait is: Thomas Mann egész életművét például képtelen lettem volna földolgozni, ezért szorítottam az író szemléletét leginkább summázó *A varázshegyre* (kiegészítve azt jó pár, egyéb műből vett idézettel is); Kafkánál - noha fordítója lévén, egy regényét szinte betéve tudom - a legsűrítettebb elbeszélésekre stb. Hiányosságaival együtt így is több mint harmincévi munka van e gyűjteményben, mely nyilván jobb lenne, ha egész munkaközösség dolgozott volna rajta - csakhogy akkor talán még ma sem lenne készen, s még ez is aligha zárta volna ki a torzulásokat; a nagy külföldi antológiák is elfogultak: a *Penguin Dictionary of Modern Quotations* például egy (!) Thomas Mann-idézettel éri be, míg hajdani hazánkfiától, a szellemeskedő Mikes Györgytől tizennégyet hoz.

Szóval a hibákért, hiányosságokért magam felelek. Nem mintha nem lettek volna segítők! Kezdetől élveztem Molnos Lipót professzornak, az egykori Eötvös-kollégistának és feleségének, Molnos Emíliának segítségét. Sokat segített leányom, Kristó Nagy Judit; az orosz anyag válogatásában és fordításában az időközben tragikus hirtelenséggel elhunyt Szily Ernő, később a fiatal Visnyovszky László; számos dologban volt segítségemre Bartos Tibor, Fodor András, Hárs Ernő, Heimlich István, Imre Katalin, Jászberényi József, Kéri Elemér, Kurcz György, Rozsnyai Ervin, Tornai József s utoljára, de nem utolsósorban a pár hónapja szintén eltávozott nádudvari Rácz György (aki például a Shakespeare-idézetek zömét segített kiválogatni). Köszönet érte!

*

Az aforizmak, idézetek szerzőik születésének időrendjében, az ismeretlen szerzőtől származó vagy népköltési szövegek keletkezésük valószínű ideje vagy megbízhatóan datált lejegyzésük szerint kerülnek válogatásunkba. Az egyes szerzők életművén belül általában a megírás sorrendje a meghatározó.

Kötetünk egészét szem előtt tartva, egy-egy gondolat aforisztikusabb kifejezése érdekében az idézett források szövegét itt-ott módosítottuk, általában azonban szó szerint idézünk. Ahol a szöveget rövidítettük, mindenütt három pont van. E rövidítések azonban legtöbbször egy-egy kötőszóra, korábbi szöveggel kapcsolatos utalásra, "mondta" stb. fordulatra, netán más jelentéktelen közbevetésre vonatkoznak, sose változtatják meg az idézet értelmét. Nincs viszont a kihagyást jelző három pont elkülönítve a szerzők (stiláris indokú) három pontjától, de ez a szövegösszefüggésből többnyire nyilvánvaló. A kurziválások mind az eredeti kiemeléseket követik, ám ha az eredetiben az egész idézet kurzív volt, ettől eltekintettünk, mert a kiadványunkban sorakozó aforizmak, idézetek eleve kiemelések. A szerzők neve után következő idézeteket megszámozzuk. Gyűjteményünk végén (az 547. oldaltól) az összes szerző névsora ugyanezen (idő)rendben következik, s az egyes idézetek sorszáma szerint követik egymást a *jegyzetek*: az idézett mű címe (*dőlt betűkkel*), az idézet lelőhelye, a magyar forrás, lehetőség szerint a legutolsó, de mindenesetre a legmegbízhatóbb - néha a legnépszerűbb! - fordítás megjelölése, a fordító nevével. (Egyetlen példa: noha filológiaiilag nem mindig hiteles, mégis a régi Károlyi-féle Biblia-fordítás lett összkultúránk részévé, tehát ezt idézzük.) Amennyiben egy műből több egymást követő idézet szerepel, annak címét csak az első alkalommal tüntetjük fel, ezt követően *I.m.* (idézett mű) jelzéssel utalunk az előzményre, megjelölve az újabb idézetnek a művön belüli közelebbi helyét (a verseknél csak az idézett rész első sorának sorszámát adjuk meg). Amennyiben nem önálló alkotásból való idézetről (hanem például szállóigéről) van szó, vagy az eredeti művet nem ismerjük, a forrását jelöljük meg; ha korabeli adatunk nincs, a felhasznált későbbi rögzítés adatait (például antológia, külföldi aforizmagyűjtemény stb.).

A magyar forrás ismétlődéséről *Uo.* (ugyanott) jelzés tudósít, az ezt követő arab szám mindig az említett kiadás oldalszáma. Újabb adat feltüntetéséig az összes előzőek (tehát: rész-, fejezet-, felvonás-, jelenet-, illetve kötetutalások) *érvényesek*, ugyancsak azonos új név megjelenéséig a fordító személye (mely mindig a jegyzet utolsó tétele).

Míndez így olvasva talán bonyolultnak hat, a kezelés során azonban rögtön világossá válik, különösen ha a megfelelő kiadást kézbe vesszük, de a jegyzet első fele éppenséggel a bármely (akár nem magyar!) kiadásban való könnyű eligazodást is lehetővé teszi: e kettős (a műhöz s egy bizonyos kiadáshoz egyaránt kapcsolódó) jelölés az azonnali megtalálást van hivatva elősegíteni, s épp e tekintetben gyűjteményünk szintén nemzetközi tekintetben is párját ritkítja. Ezt a mű legnagyobb részében érvényesülő pontosságot azért tartjuk fontosnak, mert nemcsak egy-egy

aforizma érdekes önmagában, hanem a szövegekörnyezet is : abból derül ki mind a történelmi-társadalmi háttér, mind az író igazi szándéka. Külön magyarázatokat, értelmezéseket csak a legszükségesebb esetben adunk, azokért az olvasónak Békéshez, Büchmannhoz stb. kell fordulnia. Néhány világirodalmi remeknél és a magyar irodalom legnagyobb részénél pedig nem jelölök meg egy bizonyos kiadást, hiszen ez inkább gondot okozna, mintsem segítséget adna, tekintettel a számtalan edícióra; a megfelelő fejezetre (felvonásra stb.) való utalás is kielégítőnek látszik. Néhány igen népszerű magyar szerzőnél (Jókai, Mikszáth stb.) meg éppenséggel csak a már bevált idézetgyűjteményeket ismétlem: ezeket (Békés, Tóth, Vajthó) újjáértékelni fölösleges nagyképszerűség lenne. De épp ami e gyűjteményben *új*, az pontosan regisztrálva van. Mint legnagyobb klasszikus-sorozatunkra, elsősorban *A világirodalom klasszikusai* köteteire utalok. De filozófiában is szívesen fordultam jó válogatásokhoz (*Filozófiai szöveggyűjtemény*, Bánk, Hamvas, Márkus-Tordai stb.). Ilyen átvétel esetén erre a forrásra utalunk. Ha a magyar forrás nincs megjelölve, a fordítás kiadványunk számára készült, a fordító neve természetesen ebben az esetben is szerepel. Ha a fordító neve meg nem állapítható, e helyen *kérdőjel* szerepel; ha a szöveg magyarul is közhely - tehát nem tulajdonítható egy fordítónak -, név helyett (X) található.

Kiadványunkat névmutató és tárgymutató zárja. Az előbbi a szerzők szerinti visszakeresést teszi lehetővé, kurrens számmal utalva a főszöveg oldalszámára, kurzívval a jegyzetére; az utóbbi tematika, népszerűen értelmezett tartalom szerint csoportosítja az anyagot.

Kristó Nagy István

URUKAGINA

...az özvegyet és árvát a hatalmas ember ne bántalmazza...

ISMERETLEN ÓEGYIPTOMI ELBESZÉLŐ

1. Ha az igazság tavára szállsz, s azon hajózol kedvező széllel, és vitorlád nincs megfosztva vásznától, hajód nem lesz lassú...
2. Semmisítsd meg a hazugságot, adj létet az igazságnak, sújtsd a gonoszságot a földre...
3. Nem rossz dolog-e a mérleg, amely ferde, a mérlegnehezék, mely eltéved, az igaz ember, ki megtéved?
4. Vigyázz arra, hogy az örökkévalóság közeledik. Óhajtsd hosszán élni...
5. Ne válaszolj rosszal a jóra, ne tedd egyiket a másik helyére.
6. Ne építs a holnapra, mielőtt eljött volna, nem lehet tudni, mi rosszat hoz!
7. Ne dühöngj amiatt, ami nem jön, ne örvendj amiatt, ami nem történt meg! A türelem meghosszabbítja a barátságot, és megsemmisíti a megtörténtet...

8. ...az igazság az örökkévalóság számára van, és ez alvilágba száll azzal, aki cselekedte. Amikor eltemetik, és a föld egyesül vele, neve nem töröltetik el a földön, megemlékeznek róla a jó miatt az isteni szavak számbavételekor.
9. Ne legyen arcod vak annak, akire nézel...
10. Cselekedj annak érdekében, aki számodra cselekszik.

SUMÉR VAGY AKKÁD KÖLTŐK

1. Kevés szóval élj: ne fecsegj összevissza!
2. Részhajló embertől sose kérj tanácsot!
3. Nem érsz célt, ha ügyedet kicsinyíted!
4. Ha bölcs vagy, ésszel élj, jól sáfárokodj a szóval,
okkal nyisd föl a szád, óvatosan beszélj -
ígéidet úgy mérd, mint drágaköveket,
melyeknek értéket épp ritkaságuk ad!
5. Sértőt, gyalázkodót messzire elkerülj,
s magad se szólj soha félvállról senkihez!
6. Maga fejére hoz az szégyent, aki sokat fecseg!
7. Perlekedők közé soha ne vegyülj,
környékét is kerüld el a veszekedésnek!
Civódásukban bírójukká tesznek,
viszályukban tanúként megidéznek!
8. Ne tégy rosszat ellenségeddel!
9. Rossz tett helyébe jót cselekedjél!
10. Ellenséged iránt irgalmas légy!
11. Soha ne járj a rosszak tanácsán!
12. Kenyeret szelj az éhezőknek,
bort tölts a szomszédhozónak,
a szükölködőt fölruházzad,
tiszteld az alamizsna-kérőt -
ott fõnn az isten, istene, örvend,
Samas örvend - jóval fizet a jóért!
13. Segíts a segítséget-kérõn,
tégy jót mindig-örökké!

14. Szolgáidat túlságosan meg ne terheld!
15. Feleségül örömlányt el ne végy -
ezerszámra volt szeretője;
papnőt se végy -
istenére ügyel csak;
szajhát se -
bárkivel bujálkodik;
mindezek csupán bajt hoznak fejedre!
16. Nyelvedre béklyót rakj, szádra lakatot tégy:
a felrobogó szókat tanuld meg visszafogni!
Sok hirtelen beszédet örömet visszaszívniál -
csak hogy lyukas diót ér a kései okosság!
17. Régi példaszó mondja
Neked is át kell menned az alvilág folyóján.
18. Hogy nyugodt alvásod legyen,
pontosan végezd a dolgodat!
19. Az erős munkája bérét,
a gyöngye gyermekei árát eszi meg.
20. Cifrán öltözik, a köszönést se fogadja -
nagyon jól mehet már a sora!
21. Elmégy és elveszed az ellenség földjét -
eljön az ellenség és elveszi a te földedet.
22. Akit szeretsz,
annak igáját is húzod.
23. Gyürkőzz neki -
isten is megsegít.
24. Ha rosszat teszel barátoddal,
mit cselekszel majd ellenségeddel?
25. Nem dárda, nem fal, nem zár, nem vagyon -
csak isten óv meg a veszedelemtől.
26. Az okos egyszerű vászonnal födi be magát,
az ostoba pompázó köpenybe öltözik.
27. Legyen urad, legyen királyod -
de a főnöködtől féljél!

28. Ha férje-ura tehetetlen -
bizony, csak szolgáló az asszony!
29. Szavam megkülönböztet az emberektől -
szavam az emberek közé sorol.
30. A tél gonosz.
Értelme csak a nyárnak van.
31. A hús - hús.
A vér - vér.
A másik - másik.
És az idegen is mindig idegen.
32. A királynak szánt adó -
a főpohárnok haszna.
33. A barátság felbomlik,
az üzlet örökre szól.
34. Amely kutya átall benn lakni a házban,
rácsok mögé kerül, hideg kövön alszik!
35. A szemfényvesztő jobbra-balra kacsint,
törvényt ha tesznek, a bírót becsapja -
ám Samast ő se vezetheti félre!
36. Született ember még nem jutott örökkévalóságra,
elpusztul a halandó, minden milyével egyetemben.
37. Távoztasd el szíved rossz álmait,
keserőséget, panaszt messze űzz;
keserőség, panasz álmat fogan,
és az álmom megrontja szívedet.
Szabad szívedet ne béklyózza gond-bú,
tested, orcád ne vessen!

GILGAMES

1. A cél előtt erőd feszüljön, a cél előtt szíved lobogjon!
Az erős férfi, a megfontolt, előlhalad körülfigyelvén,
óvja magát, nem gyávaságból, de hogy hadi célját elérje!
S ha mégis ott-veszne a harcon - örök nevet szerzett magának!
2. ...a halál dühöngő isten, vérszomjas, mint a hím-oroszlán
s alattomos, mint síma párdac - jaj az egyszer megszületettnek!
3. Ember-e még, mondd, a halott is? Ugye, hogy nem? Ő már nem ember!

Alvóhoz hasonlít, de mégsem! Aki meghalt, nem álmodik már!
Szoborhoz hasonlít, de mégsem! Holt kő az, de nem is volt élő!
A halál mindenhez hasonlít, de nem azonos semmivel sem!

RIGVÉDA

1. Megszületett a Szerelem, a lélek
magva és ura minden ösztönöknek;
nemléti erő gyökerét a létnek
ma is a vágyban keresik a bölcsek.
2. ...ki mondhatja meg, mi volt a teremtés?
Ő, akitől van, aki a világra
örkődve néz, aki a maga őse,
Ő, aki csinálta vagy nem csinálta:
Ó tudja! tudja!... Vagy nem tudja ő se?

III. SESÓSTRIS

Hősi dolog a harci düh, gyávaság a visszavonulás.

HAMMURAPI

Ha egy bíró az ítéletet megítélte, ... utóbb pedig ítéletét megváltoztatta: ... bírói székéből a nyilvánosság előtt távolítsák őt el...

EKHNATON

1. Messziről világítasz, sugaraid mégis a földet járják,
beragyogod az emberek orcáját, mégse ismerik útjaidat.
2. Temérdek a te műved!
De elrejtéd az emberek szeme elől, ó egyetlen isten,
ki mellett nincs más isten.
3. ...te napok hossza, emberek éltetője,
csak addig lát szépet a szem, míg le nem tűnsz...

SI KING

1. A patkánynak van ám bőre,
csak ennek nincs tisztessége,
ha egyszer nincs tisztessége,
mért nem hal meg szégyenébe?

2. Semmi rosszat én nem tettem,
bizony tettel te helyettem,
erkölcsöd két-háromféle,
nincsen fék a férfinépre.
3. Rágalomnak
nincsen mélye,
szájból kél, mint
síp zenéje.
4. ... sehol mérték, rend, nyugalom,
a bűnösök büntetlenek,
nincsen a jóknak jutalom.
5. A népnek szántóföldje van
s elragadjátok féktelen;
a népnek közössége van
s megraboljátok szüntelen...
6. ...kövesd felséges őseid
és így megmented önmagad.
7. Vezér!
Reszket tetőled az ármádia.
Anyánknak ingyen kell dolgoznia.
S melyik anyának nincsen egy fia?
8. Ennünk adass, mert éhezünk!
Oktass, taníts, törődj velünk!

HÉBER TÖRVÉNYHOZÓK

1. Ha zálogba veszed el társad ruháját: naplemente előtt add vissza neki. Mert az egyetlen takarója, testi ruhája: miben aludjon?...
2. Ne kövesd a tömeget gonosz ügyben; peres ügyben ne vallj a tömeg után, bűnre hajolva.
3. Perében még szegénnyel se légy részrehajló.
4. Megvesztegetést ne fogadj el, mert a megvesztegetés vakká teszi a látókat, és megbuktatja az igaz ügyeket.
5. Ne vegyél el zálogul kézimalmot vagy malomkövet: élet volna az a zálog.
6. Ne ölettessenek meg az apák a fiúk helyett, és a fiúk ne ölettessenek meg az apák helyett: csak saját bűnéért ölettessék meg akárki.

7. Ne legyen zsákokban kétféle kő súly, kisebb és nagyobb. Ne legyen a házadban kétféle véka, kisebb és nagyobb. Teljes és igaz kő súlyod legyen, teljes és igaz vékád legyen.
8. Jaj annak, aki a várost vérontással építi, és a falat gyalázattal teszi szilárddá!

ÓTESTAMENTUM

MÓZESI KÖNYVEK

1. Kezdetben teremté Isten az eget és a földet.
2. És monda Isten: Legyen világosság: és lőn világosság.
3. És látá Isten, hogy jó a világosság; és elválasztó Isten a világosságot a sötétségtől.
4. Teremté tehát az Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt: férfivá és asszonnyá teremté őket.
5. Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá; és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.
6. És megáldá Isten a hetedik napot, és megszentelé azt...
7. Nem jó az embernek egyedül lenni...
8. ...fájdalommal szülsz magzatokat; és epekedel a te férjed után, ő pedig uralkodik te rajtad.
9. Orcád veritékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy te s ismét porrá leszel.
10. Én, az Úr, vagyok a te Istened... Ne legyenek néked idegen isteneid én előttem.
11. Ne csinálj magadnak faragott képet...
12. ... én, az Úr a te Istened, féltőnszerető Isten vagyok, s ki megbüntetem az atyák vétkeit a fiakban, harmad és negyedízigen... De irgalmasságot cselekszem ezerízigen azokkal, akik engem szeretnek, és az én parancsolatimat megtartják.
13. Az Úrnak, a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd...
14. Hat napon át munkálkodjál, és végezd minden dolgokat; De a hetedik nap az Úrnak a te Istenednek szombatja: semmi dolgot se tégy azon...
15. Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad tenéked.
16. Ne ölj.

17. Ne paráználkodjál.
18. Ne lopj.
19. Ne tégy a te felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot.
20. Ne kívánd a te felebarátodnak feleségét, se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát, és semmit, ami a te felebarátodé.
21. Siketet ne szidalmazz, és vak elé gáncsot ne vess...
22. ...a szegény nem fogy ki a földről.
23. ...akármilyen bűnben bűnös valaki, két tanú szavára vagy három tanú szavára álljon a dolog.
24. ...lelket lélekért, szemet szemért, fogat fogért...
25. Mikor valamely város alá mégy, hogy azt megostromold, békességgel kínáld meg azt.

PÉLDABESZÉDEK

1. Ne légy bölcs a te magad ítélete szerint...
2. ...színmézet csepeg az idegen asszony ajka, és simább az olajnál az ő ínye. De annak vége keserű, mint az üröm, éles, mint a kétélű tőr.
3. Eredj a hangyához, te rest, nézd meg az ő utalt, és légy bölcs!
4. A bölcsességnek kezdete az Úrnak félelme...
5. Szegénnyé lesz, aki cselekszik rest kézzel; a gyors munkások keze pedig meggazdagít.
6. Az igaznak emlékezete áldott; a hamisaknak neve pedig megrothad.
7. Ahol nincs vezetés, elvész a nép...
8. Mint a disznó orrában az aranyperce, olyan a szép asszony, akinek nincs okossága.
9. A derék asszony koronája az ő férjének...
10. Az igaz az ő barmának érzését is ismeri...
11. Van olyan, aki beszél hasonlót a törzsúrásokhoz; de a bölcseknek nyelve orvosság.
12. A halogatott reménység beteggé teszi a szívet...
13. Aki jár a bölcsekkel, bölcs lesz; aki pedig magát társul adja a bolondokhoz, megromol.

14. Aki megtartóztatja az ő vesszejét, gyűlöli az ő fiát...
15. Az együgyű hisz minden dolognak; az eszes pedig a maga járására vigyáz.
16. Még az ő felebarátjánál is utálatos a szegény; a gazdagnak pedig sok a barátja.
17. Minden munkából nyereség lesz; de az ajkaknak beszédéből csak szűkölködés.
18. Az igazság felmagasztalja a nemzetet; a bűn pedig gyalázatára van a népeknek.
19. Jobb a paréjnak étele, ahol szeretet van, mint a hizlalt ökör, ahol van gyűlölség.
20. Jobb a kevés igazsággal, mint a gazdag jövedelem hamissággal.
21. Mint aki árvizet szabadít el, olyan a háborúság kezdete...
22. A vidám elme jó orvosságul szolgál; a szomorú lélek pedig megszárazítja a csontokat.
23. Még a bolond is, mikor hallgat, bölcsnek ítéltetik; mikor ajkait bezárja, eszesnek.
24. Aki értelmet szerez, szereti az életét...
25. A hideg miatt nem szánt a rest; aratni akar majd, de nincs mit.
26. Az ő cselekedetiből ismerteti meg magát még a gyermek is...
27. Hitvány, hitvány, azt mondja a vevő; de mikor elmegy, akkor dicsekedik.
28. Az ifjaknak ékessége az ő erejük; és a véneknek díszje az ősz haj.
29. Jobb a tető ormán lakni, mint háborgó asszonnyal, és közös házban.
30. Aki bedugja fülét a szegény kiáltására; ő is kiált, de meg nem hallgattatik.
31. Aki megőrzi száját és nyelvét, megtartja életét a nyomorúságtól.
32. A gazdag a szegényeken uralkodik, és szolgálja a kölcsönvevő a kölcsönadónak.
33. Aki vet álnokságot, arat nyomorúságot...
34. Bölcsesség által építetik a ház, és értelemmel erősítetik meg.
35. ...ha hétszer elesik is az igaz, ugyan felkél azért...
36. Személyt válogatni az ítéletben nem jó.
37. Mint az arany alma ezüst tányéron: olyan a helyén mondott ige!

38. Ritkán tedd lábadat a te felebarátodnak házába; hogy be ne teljesedjék teveled, és meg ne gyűlöljön téged.
39. Igen sok mézet enni nem jó; hát a magunk dicsőségét keresni dicsőség?
40. Ne felelj meg a bolondnak az ő bolondsága szerint, hogy ne légy te is őhöz hasonló...
41. Mint a sántának lábai lógnak, úgy a bölcsmondás a bolondoknak szájában.
42. Aki vermet ás másnak, abba belé esik; és aki felhengeríti a követ, arra gurul vissza.
43. Ne dicsekedjél a holnapi nappal; mert nem tudod, mit hoz a nap tereád.
44. Dicsérjen meg téged más, és ne a te szájad; az idegen, és ne a te ajkaid.
45. Jobb a nyilvánvaló dorgálás a titkos szeretetnél.
46. A jóllakott ember még a lépesmézet is megtapodja; de az éhes embernek minden keserű édes.
47. Mint a madárka, ki elbujdosott fészektől, olyan az ember, aki elbujdosott az ő lakóhelyétől.
48. Mint a sir és a pokol meg nem elégednek, úgy az embernek szemei meg nem elégednek.
49. ...aki hirtelen akar gazdagulni, büntetlen nem marad.
50. Amely uralkodó a hamisságnak beszédire hallgat, annak minden szolgálói latrok.
51. ...e négy dolgot nem tudom: A keselyűnek útát az égben, a kígyónak útát a kősziklán, a hajónak nyomát a mély tengerben, és a férfiúnak útát a leányzóval.
52. Ilyen a paráználkodó asszonynak úta; eszik, azután megtörli száját, és azt mondja: nem cselekedtem semmi gonoszt.
53. A hangyák erőtlén nép, mégis megkeresik nyárban a magok eledelét...
54. A pókot kézzel megfoghatod, mégis ott van a királyok palotáiban.

PRÉDIKÁTOR SALAMON

1. Minden hiábavalóság!
2. ...nincs új dolog a nap alatt.
3. ...miképpen meghal a bölcs, azonképpen meghal a bolond is.
4. Mindennek rendelt ideje van. és ideje van az ég alatt minden akaratnak.
5. Mindenik ugyanazon egy helyre megy; mindenik a porból való, és mindenik porrá lesz.

6. ...a hármas kötél nem hamar szakad el.
7. Aki szereti a pénzt, nem telik be pénzzel...
8. Édes az álom a munkásnak...
9. Jobb a jó hír a drága kenetnél...
10. ...jobb a tűrő, hogynem a kevély.
11. Ne mondd ezt: mi az oka, hogy a régi napok jobbak voltak ezeknél? mert nem bölcseségből származik az ilyen kérdés.
12. Ne légy felettébb igaz, és felettébb ne bölcsekedjél; miért keresnél magadnak veszedelmet ?
13. Az embernek bölcsesége megvilágosítja az ő orcáját...
14. ...jobb az élő eb, hogynem a megholt oroszlán.
15. A bölcsenek nyugodt beszédét inkább meghallgatják, mint a bolondok közt uralkodónak kiáltását.
16. ...hathatósabb a bölcseségnél, tisztességnél egy kicsiny balgatagság.

ÉNEKEK ÉNEKE

...erős a szeretet, mint a halál...

HOMÉROSZ

1. Nem jó ám, ha sok úr rendelkezik ; egy legyen úr csak...
2. ...nem vethetjük el azt, ami isteni híres ajándék,
istenek adják, ember meg nem szerzi erővel.
3. ...sose hosszúéletű az, ki az istenek ellen harcol...
4. Földresodorja a lombot a szél, de helyébe az erdő
mást sarjaszt újból, mikor eljön a szép tavasz újra:
így van az emberi nemzet is, egy nő, más meg aláhull.
5. ...a végzet elől, azt mondom, senkise futhat,
sem hitvány, se nemes, miután megszülte az anyja.
6. ...ember nincs, aki gátolhatná Zeusz akaratját,
bármi erős legyen is: mert sokkal több a hatalma.

7. ...sűrű sereggel
ér föl a férfi, akit szívében kedvel a nagy Zeusz...
8. ...fékezd nagy lelked: mert sosem illik,
ádáz szív hozzád : hisz hajlanak isteneink is,
bár több tiszteletük van, több erejük meg erényük.
9. Egyesített erejűkkel még gyöngék is erősek...
10. Jobb meghalni azonnal, vagy megmenteni éltünk,
mint őrlódni sokáig...
11. ...üdvünk hát a karunkban van, nem a lankadozásban.
12. ...baj után a bolond is okos már.
13. ...minden az isteneink térdén feküszik még...
14. Bár a viszály odaveszne az isteni s emberi szívből
és a harag, mely a bölcseszút is méregbe borítja...
15. ...az ember tervét Zeusz nem mind viszi véghez...
16. ...ne veszítsük pusztá szavakkal
itt az időt: hisz még végzetlen a nagyszerű munka.
17. ...amilyen szót mondasz, olyant fogsz hallani is rá.
18. Ésszel még a favágó is több, mint csak erővel...
19. ...tűrővé tette az emberi lelket a végzet.
20. ...énekszó és tánc... a víg lakomák koronája...
21. ...még senki se tudta, miképen esett születése.
22. ...az olyan dalt dicsérik legjobban a népek,
mely a legújabbként jár körben a ráfigyelők közt.
23. Mert nem sok fiu van, ki olyan, mint apja egészen,
több, aki hitványabb, s kevesebb, aki túltesz az apján.
24. ...mert hiszen annál nincs soha szebb és nincs derekabb sem,
mint mikor egymást értő szívvel tartja a házát
férj és nő, nagy fájdalmára a rosszakaróknak,
jóakarók öröme, jeles híre maguknak.
25. ...a bátornak minden jobban sikerülhet,

bármibe fog, jöjjön bár más helyről e vidékre.

26. ...az ifjabbak mindenkoron oktanabbak.
27. ...jobb mindig a mérték.
28. ...a férfinak mi sem ad több hírt, amíg élhet,
mint mi dicsőséget lábbal, vagy kézzel elérhet.
29. ...vendéglátóm ő, s a baráttal ugyan ki csatáznék?
30. Jóra a rossz sose visz: megfogja a gyorsat a lomha...
31. ...hisz az énekeseknek a tisztelet és a csodálat
jár valamennyi halandótól: minden dalos embert
múzsza tanított dalra...
32. ...az édes testvérnél se silányabb,
az, ki derék társunk...
33. Mert bizony azt mondom, hogy nincs is kellemesebb, mint
hogyha egész népet tölt el széltében a jókedv...
34. Mindenfajta halál iszonyú a szegény embernek,
mégis a legcsúfabb éhezve betölteni sorsunk.
35. ...Az ajándék meg kedves, ha kevés is...
36. ...a kóborlók kegyelemfalatokra szorulnak,
hát hazudoznak, s nem kívánnak szólni igaz szót.
37. ...gyűlöletes nékem...
kit, noha ínség is, rábír a hazug locsogásra.
38. ...a kalászt is sejted, hogyha a pelyvát
nézed...
39. ...más-más dolgokban lel más-más ember öröme.
40. ...az elmevesztő
bor, mely a bölcseszű embert is dalolásra deríti
és gügyögő nevetésre, bizony buzdítja a tánkra,
és hogy olyan szót mondjon, amit ki nem ejteni bölcsebb.
41. ...emlékezzünk: mert örül ám a bajok tovatűntén
az, ki nagyon sokat eltűrt már és sokfele bolygott.
42. ...a vas maga vonja magához az embert.

43. ...a fajtájához küld mindenkit az isten.
44. Sóvár gyomrunkat sose tudjuk rejteni úgysem,
azt a veszettet, mely sok bajba sodorja az embert,
mert őérte szerelnek föl sok erőspadu gályát
s törnek a meddő tengeren át ellenfeleikre.
45. ...aszerint fordul lelkében a földi halandó,
hogy neki mily napot ad Zeusz, emberek, istenek apja.
46. ...sok baj közt a halandó gyorsan öregszik.
47. Tűrj szív, túrtél már hajdan te kutyábbat is ennél...
48. Mert el tudja viselni baját, aki ébren egésznap
hosszan sír s a szívét sorvasztja a sok keserűség,
éjjel azonban az álom fogja: feledteti minden
búját és örömét, ha körülveszi két szemehéját.
49. ...elhullt daliákon az ujjongás kegyeletlen.

HÉSZIODOSZ

1. Szánkon tarka hazugság, mind a valóra hasonlít,
tudjuk zengeni mégis a színigazat, ha akarjuk!
2. Balgák, nem tudják, hogy a fél az több az egésznél...
3. Elrejtették mélyen az istenek élelmünket:
másként könnyen meghozná neked egy napi munka
azt, ami kell az egész évben, bár tétlenül élnél...
4. Éjjel-nappal nincs pihenésünk, pusztul az ember
gondban, bajban, az istenek így szabók ki a sorsunk
Mégis, járul még öröm is némelykor a bajhoz...
5. Balgatag az, ki erősebbel mer szembeszegülni,
úgysem győz, csak a szégyenhez még bánata társul.
6. ...te a törvény és ne a gőgös erőszak
útján járj, nyomorult emberhez a gőg nem is illik,
könnyen a jó sem tűri, s akit balsorsa utólért,
még jobban meggörnyed alatta, az út nem is erre
visz célhoz, ha a célod igaz; gőgnél az igazság
mindig jobb, a saját kárán csak a balga tanulja.
7. Ott, ahol egy mérték mér polgárnak s idegennek,
és az igaz törvény útjáról senki le nem tér,

dúsan hajt az a város, benne virágzik az ember,
békesség lakozik földjén...

8. Nem pusztítja a törvénytartó népet az ínség,
sem rontás, a nehéz munkát a siker koszorúzza.
9. Az, ki a másíknak tesz rosszat, majd maga szenved,
s szöve gonosz tervet, neki üt ki a leggonoszabbul.
10. Az, ki a hitványsághoz húz, célját el is éri
könnyűszerrel: sima az út hozzá s közel is van.
11. Mindenben legjobb annak, ki megérti magától,
hogymi következik aztán és jobb végre hogyan jut.
12. Mert ínség az örök vendég annál, aki tétlen.
13. Arra az istenek is, meg az emberek is haragusznak,
kit soha nem látnak dolgozni, akár a heréket,
kik csak a dolgos méhek munkáján csemegézve
élősködnek.
14. Gazdaggá tesz a munka, a nyáját is az gyarapítja,
dolgozzál, s jobban kedvelnek az istenek akkor,
és a halandók is, de a lustáktól iszonyodnak.
15. Nem szégyen dolgozni, de szégyen tétlenül élni.
16. Szükséget látó ember nem jó, ha szemérmes,
bár a szemérmesség is szolgál néha javunkra,
árt a szemérmesség, bátorságé a szerencse.
17. Hívd asztalhoz a hű pajtást, hagyd futni, ki gyűlöl,
és aki legközelebb lakik, azt hívd meg legelőször,
mert ha akármí esik meg majd a tanyádon, a szomszéd
ott terem öv nélkül, míg felcihelődik a sógor.
18. Átok a rossz szomszéd, a derék szomszéd pedig áldás.
19. Más kárán ne nyereszkedj, átok az ily nyereség csak.
20. Mindig csak kicsivel kell hozzátenni kevéshez,
csak gyakran cselekedj így, sok kicsi sokra megy aztán.
21. Abból végy, amí kéznél van, mert bánat a szívnek
távoli dolgok után vágyódni, kövesd e tanácsom.
22. Megrövidíteni nem jó jó embernek a bérét.

23. Túlságos bizalom s a hitetlenség veszedelmes.
24. Törbe ne csaljon az asszony sem, ringó derekával
s hízelgő fecsegéssel, gazdag csúrt szimatolva,
mert tolvajban bízik az ember, bízva a nőben.
25. Hogyha valóban gazdagságra törekszik a lelked,
így cselekedjél: munka után kezd újra a munkát.
26. ...minden szerszámod készenlétben legyen otthon,
hogy ne kérj mástól, s ha nem ad, szenvedj a hiánytól...
27. ...száll az idő, s nem hozza eredményét meg a munka.
Hát ne halaszd holnapra vagy éppen holnaputánra,
mert a henyelő ember meg nem tölti a csűrét,
sem ki halasztja a munkát; mert a sikert a gyakorlat
hozza, de súlyos gondokkal birkózik a lusta.
28. Tétlen férfi, ki balga remények teljesedését
várja, ha éléstára üres, vádolja magát csak.
29. Jókor, nyár derekán szolgálodat erre tanítsd meg:
nem lesz mindig nyár, építsétek meg a pajtát!
30. Jókor kell asszony-feleséget hoznod a házhoz,
harminc esztendőt ha megértél, nem kevesebbet
s nem sokkal többet, legjobb nősülni e korban.
31. ...ne az útra vizelj, se menetközben, se ruhátlan,
el ne feledd, hogy az éjszaka is szent isteneinké.
Istenes és megfontolt férfi leguggol ilyenkor,
vagy keres egy kerítést, odaáll udvar fala mellé.
32. ...a halandók közt könnyen kap szárnyra a rossz hír,
s hordani terhes lesz, s nehezen rázod le magadról.
El nem veszhetsz egészen a hír, amit egyszer a sok nép
szája kimond: örök istenséggé lett maga is már.

ALKMAN

Tapasztalat a bölcsesség kezdete.

HAGIÁSZ

Emberi elmét és tettet megront az ajándék.

TÜRТАIOSZ

Szép a halál, ha az első sorban harcol a férfi
bátran, s ott esik el védve hazája rögét.

MIMNERMOSZ

Még mielőtt csunya kór és gyötrő gond nyomorit meg,
hatvanas évnaponon érjen utói a halál.

SZÉMÓNIDÉSZ

1. Ha bölcssek volnánk, nem vennők a holtakat
soká szívünkre, legfeljebb csak egy napig.
2. ...halottnak lenni lesz elég időnk,
de életünk csak kurta, rossz napokból áll.
3. Az asszony az, mit párja hoz belőle ki;
ha jót: a legjobb, ám ha rosszat: túlgonosz.
4. Ó, be rövidlátók, kik nem veszik észre, be gyorsan
illan az ifjúkor s vele az élet is el.
Ámde te jól tudod ezt, ne feledd el hát, hogy a szívnek
add meg a szép gyönyörök élvezetét, amíg élsz!

SZOLÓN

1. Arra tanít a szívem, hogy Athén polgárait intsem:
mennyi veszélyt hoz a rossz, népn nyugozó uralom,
míg az igazságos vezetés jogtiszteletet szül,
megbéklyózza gonosz rendzavarók seregét,
enyhit a terhen, eloltja a bűnt, leigazza a gögöt,
elfonnyasztja a Rossz még ki se nyílt rügyeit;
ferde igazságot kiegyenlít, a szertelen önkény
tetteit enyhíti és durva viszályt letipor,
bősz harag indulatát elfojtja: - csak általa épül
bölcs és jóhiszemű rendben az emberi lét!
2. Úgy megy a nép legjobban a bölcs vezetője nyomában
hogya a féke se túl lanyha, se fojtogató.
Bőség csak kicsapongást szül, ha az ember a jólét
dús javait nyeri el, s nem zabolázza az ész.
3. Boldog a földi lakó nem lesz soha; küzd nyomorogva
mind, ki halandó lény nézi az égi napot.

4. Öregszem, örökké sok mindent tanulva.

5. Senkiről se mondd, amíg él, hogy boldog, Legföljebb azt, hogy szerencsés.

ALKAIOSZ

1. Borban az igazság.

2. ...házánktól vissza miért vegyük
szívünk, ha egy-két kótyagos össze is
kúszált-kavart mindent...?

3. Vágyik szörnyen e férfin nagy hatalomra s így
fölfordítja az államot: ing, lemerül hamar.

4. Nem szépen-épült, széptetejű lakok,
nem jólrakott nagy kőfalak és utak
adják a várost, nem hajógyár,
ámde olyan lakosok, kik avval
mi megvan, élni tudnak...

5. Nem kell a bajnak önmagad adnod át,
mert el mit érsz, ha mindig a baj gyötör...

SZAPPHÓ

...ifjabb nő legyen asszonyod...

THALÉSZ

Ismerd meg tenmagadat!

BIASZ

Mindenemet magammal hordom.

KHEILÓN

1. A halottakról semmit vagy jót.

2. Semmiből se túl sokat.

3. Kezesség bánatot hoz.

PHÓKÜLIDÉSZ

1. ...egy apró, tisztesen élő,
sziklán épült város jobb a botor Ninivénél.
2. ...barátodról ne feledkezz
meg, ha barátja vagy, el ne riasszon a nép susogása.
3. ...vigyázz, hogy adósa kegyetlen
embernek sose légy, mert rosszkor zaklat a pénzért.
4. Gazdagságra ha vágyol, a dús anyaföldet iparkodj
megművelni; a föld bőségszaru, tartja a közhit.
5. Éjszaka tervezgess, mert éjszaka éles az elme,
férfi-barátom; kedvez a csend az erényt keresőnek.
6. Első: nézd, miből élsz, s ha megélsz már, nézz az erényre.
7. Gyakran látszik megfontoltnak a férfi, ha rendben
lépked a többi között, noha könnyelmű igazában.
8. Sok kint kell túrnöd, ha a tisztességre törekszel.
9. ...még gyermeki korban
kell szép tette nevelni.

PÜTHAGORASZ

1. Ne tégy soha semmit mással, amiért gyalázat érhet, még titokban sem, mert a szemérem önmagad
előtt még inkább kötelez.
2. ...egyetlen biztos dolog van, a halál, a földi vagyon, alighogy megszerezted, máris semmivé
válík.
3. Ahol csak lehet, tégy jót; közben gondolj arra, hogy aki szívében jó, azt a sors nem terheli nagy
szenvetéssel.
4. Sokat fecsegnek felőled hízelgőt és méltatlant; ne zavarjon meg se ez, sem az. Ha rágalmaznak,
bocsáss meg mosolyogva s józanul.
5. A tett előtt mérlegelj, hogy a meggondolatlanság vádja ne érjen, ne kelljen meggondolatlan
tetteidért vezekelned. A semmirekellő értelmetlenül beszél és cselekszik.
6. Amit nem értesz, abba ne fogj, hanem tanuld meg előbb, mi a teendő; így lesz az élet számodra
könnyű.

7. Testedet tartsd tisztán, de el ne kényeztesd.
8. Óvakodj attól, hogy fényűzéssel irigységet kelts. Hordj egyszerű ruhát, de a szépség róla ne hiányozzon.
9. Soha ne nyomja el az álom fáradt szemeidet, mielőtt a nap művét háromszor el nem gondoltad: mit mulasztottál, mit tettél, milyen szent kötelességet nem teljesítettél?
10. Kérjed az isteneket, hogy élted végét széppé tegyék.

ANAKREÓN

1. Remegek már a haláltól, hisz a Hádészban a szöglet,
ami vár rám, hideg és szűk, a lejárati is ijesztő,
s aki egyszer lemegy, az már soha fel nem jön a fényre...
2. Gyűlölöm azt, aki telt kupa mellett, bort iszogatóván,
háborut emleget és lélekölő viadalt.
S kedvelem azt, aki bölcs és Aphrodité meg a Múzsák
szép adományairól zengve szeretni tanít.
3. A tűz, a vas hatalmát
a nő, ha szép, legyőzi.
4. Kis tücsök, de boldog is vagy,
hogyan a lomb között a fákon,
cseppnyi harmatot ha ittál,
mint király dalolsz kevélyen...
Az öregség sem kínoz meg,
Föld szülötte, dal barátja,
vértelen, bölcs, illetlen!
istenekhez vagy hasonló.

SZIMÓNIDÉSZ

1. Ember vagy: ne találgasd, mit hoz a holnapod,
s boldog férfit látva ne mondd, meddig lehet az...
2. ...ami el nem apadhat, a hírnév.
3. Az erőseket segíti a szerencse.

KUNG FU-CE

1. Síma modor és hízelgő szó ritkán az erkölcs jele.

2. Nem törődöm azzal, hogy az emberek nem ismernek. Azzal törődöm, hogy nem ismerem az embereket.
3. Tévedéseket támadni ártalmas.
4. Mondd meg, milyen határsértést követtél el, s megmondom, ki vagy.
5. Reggel megismerni az igazságot és este meghalni.
6. Légy hű önmagadhoz, és légy jó másához. ... Ebben minden benne van.
7. A szülők éveiről soha ne feledkezzünk meg; azért, hogy örüljünk fölötte, s azért, hogy aggódjunk miatta.
8. Kevesen vannak, akik azért veszítettek valamit, mert lemondtak róla.
9. Ha erőd kevés, a feleúton kidőlsz, de ne feküdj le az út elején.
10. ...nincs állásom, ezért ráérek fontos dolgokkal foglalkozni.
11. Az ember még az életet sem ismeri; hogyan akarja ismerni a halált?
12. Amit nem akarsz magadnak, azt ne tedd soha mással.
13. - Milyen sűrűn lakott ez a föld!
- Ha már ilyen sokan vannak, mivé lehet őket tenni?
- Jómódúvá.
- És ha már jómódúak ?
- Műveltté.
14. ...mi a kormányzás lényege?
- Ha azok, akik közel vannak, örülnek, s akik messze vannak, idejönnek.
15. Aki gyors sikert remél, nem lehet alapos; aki kis előnyöket vár, elszalasztja a nagyot.
16. A bölcs büszke, de nem kevély; a közönséges kevély, de nem büszke.
17. Ha az állam ügyei rendben vannak, az embernek jövedelme van. Ha az állam ügyei nincsenek rendben, s az embernek nagy jövedelme van: ez a szégyen.
18. Ha az állam ügyei nincsenek rendben, az ember legyen bátor tetteiben, de legyen óvatos szavaiban.
19. Akinek van gondolata, van hozzá szava is; de akinek szava van, még nem kell hogy gondolata is legyen.
20. Gyakran egész nap nem ettem, s egész éjszaka nem aludtam, hogy gondolkozzak. Nem használt. Tanulni jobb.

21. A bölcs ember három dologtól tartózkodik. Ifjúkorában ... az érzékiségtől. Ha eléri a férfikort ... a harciasságtól. Ha eléri az aggkort ... a kapzsiságtól.
22. Csak a legmagasabb fokon álló bölcset és a legalacsonyabb fokon álló bolondot nem lehet megváltoztatni.
23. Ha valaki erkölcsös, anélkül hogy tanulna, ez a sötétség korlátoltságához vezet; ha valaki bölcs, anélkül hogy tanulna, ez ... a szertelenségbe vezet; ha valaki igazságos, anélkül hogy tanulna, ez ... a kegyetlenséghez vezet; a-ki egyenes, anélkül hogy tanulna, ez a gorombasághoz vezet; aki bátor, anélkül hogy tanulna, az a rendetlenséghez vezet; aki állhatatos, anélkül hogy tanulna, az a különtséghez vezet.

THEOGNISZ

1. ...senkise tudja előre, ha művét kezdi, hogy üdvös lesz vagy kárhozatos majd az a cél, mit elér.
Sokszor az is, ki gonosz tervet szövöget, csupa jót tesz,
és kit a jószándék hajt, csupa kárt okon az.
2. Tévedni emberi dolog.

EPIKHARMOSZ

Kéz kezet mos.

HÉRAKLEITOSZ

1. Ha boldogság volna a test gyönyörűségeiben, az ökrüket mondanók boldogoknak, mikor borsót találnak, hogy egyenek.
2. A sokféle tudás nem tanít meg arra, hogy esze legyen valakinek.
3. A féktelenséget jobban kell oltogatni, mint a tűzveszedelmet.
4. Harcolnia kell a népnek a törvényét védve...
5. Ne látszatra találgassuk a legnagyobb dolgokat.
6. Egy nekem tízezer, ha a legkülönb.
7. Nem tőlem, hanem a logosztól hallván, bölcs dolog elismerni, hogy minden egy.
8. Háború mindenek atyja és mindenek királya. És egyeseket istenekké tett meg, másokat emberekké, egyeseket rabszolgákká tett, másokat szabadokká.

9. Láthatatlan illeszkedés a láthatónál erősebb.
10. Az út fel és te ugyanaz.
11. A legszebb majom is csúnya az emberhez képest.
12. Ami változik, megpihen.
13. ...nem lehet kétszer ugyanabba a folyamba lépni.
14. Ha a nap nem volna, a többi csillag felől éjszaka volna.
15. A szemek a füleknél pontosabb tanúk.
16. ...közös a kezdet és a vég a kör kerületén.
17. Rossz tanújuk az embereknek a szemük és fülük, ha barbár lelkük van.
18. Az embereknek, ha teljesülne mindaz, amit kívánnak, nem válna javukra.
19. Betegség teszi az egészséget édessé és jóvá, éhség az elteltiséget, fáradtság a megpihenést.
20. Közös java mindenkinek a gondolkodás.
21. A természet rejtezkedni szeret.

AISZKHÜLOSZ

1. Mert ha a város igába görbed,
jaj, szörnyűség a sorsa!
2. Bolondeszű, veszett ember legigazibb
vádlója: önnön nyelve.
3. Ha vérrokon a vérrokonnak gyilkosa,
e bűnt a hajlott kor se mossa el soha!
4. A kezdetén
űzd el a bűnös vágyat!
5. Hallgass a nőkre, még ha nőt nem is szeretsz!
6. Isten a gyáva győzelmet is tiszteli!
7. Nincs menekvés a végzetből, mit isten ad.
8. Talál a bátorság a tette száz utat!

9. ...az új urak mindig kérlelhetetlenek.
10. Isten vagyok, lásd, balsorsban, bilincsben is.
11. ...nem segít a nyers erő,
de csellel győzhetünk hatalmasabbakon.
12. A zsarnoksággal mindig együtt jár e kór:
barátaikban sem mernek megbízni ők.
13. Könnyű annak, kit baj nem ért, a szenvedőt
a biztos partról bölcs szavakkal inteni.
14. A végzet ellen nem segít mesterfogás.
15. ...a mesterkelt beszédnél nincs nagyobb csapás.
16. ...szolgasorsodért soha
el nem cserélem gyötrelmes balsorsomat.
17. Nyíltan beszélek : minden istent gyűlölök...
18. ...kell az üdv a visszaérkezéshez is...
19. ...úgy való,
másoktól érjen, hogyha ér, magasztalás.
20. ...boldognak csak azt nevezd,
ki csendes boldogságban élte életét.
21. Népem szavának, hidd csak el, hatalma nagy.
22. Ha nincs irigyed, hidd, irigylendő se vagy.
23. Csatára vágyani asszonyokhoz nem való.
24. A boldoghoz legyőzetés is illik ám.
25. Mért van az, hogy szüntelen
itt kering a félelem...?
26. Bizony elmúlik bármily nagy egészség,
ha mohó és szertelen...
27. Ó jaj, be szép a sorsod,
te daloló fülemüle; az istenek
neked szárnyat adtak,
hogy bárha sírsz is, édes légyen életed...

28. Míg jó sorunk van, mind csak büszkébbek vagyunk.
29. Jaj, embersors: míg szép szerencsében virul,
mint lenge árnyék, éppolyan; s ha elborul,
rajzát letörli könnyen egy vizes szivacs...
30. Biz a jósort mértéktelenül
hívja az ember, s még kire ujjal
már mutogatnak, sem küldi tovább...
31. ...zsarnokságnál a pusztulás is édesebb.
32. Ki biztosat tud, az gyúljon haragra csak:
a sejtelem más, mint a biztosan-tudás.
33. Ne rúgj az ostor ellen, meg ne üsselek.
34. Rossz embernek hízelegni Argoszunkban nem szokás.
35. Rendezetlen életet,
zsarnok-adta kint se vedd
példaként:
isten erőt a középnek ad
mindig: a két szélsőt tovavonja.
36. Idősebb vagy, hát megbocsátom mérgeidet...
37. ...jóakarók
akaratja vezesse a várost.

PINDAROSZ

...Ha nagyra tör valaki,
kicsinynek bizonyul, hogy az istenek érczel padozott
székhelyét elérje...

BAKKHÜLIDÉSZ

Minden jó magvat a Béke hint
e földre...

LEUKIPPOSZ

1. Semmi sem történik vaktában, hanem minden értelmes okból és szükségszerűség folytán.
2. ...örökös a mozgás.

SPÁRTAI KARDAL

Öregek kara: Mi voltunk egykor bátorszívü férfiak.

Férfiak kara: Mi most vagyunk, ha úgy tetszik, megláthatod.

Gyermekek kara: Mi meg leszünk, sokkal különbek nálatok.

LAO-CE

1. ...aki nem szabadul meg a vágyaktól,
csak a külső jelenségeket szemlélheti.
2. ...a bölcs...
Alkot, s magának semmije sincs.
Munkál, s jutalomra nem számít...
És mert sohasem igényel semmit,
sohsem veszthet semmit.
3. A legfőbb jóság hasonlatos a vízhez.
4. A tökéletes ember ...
a munkában a lehetőségekhez alkalmazkodik.
5. Ha valaki érdemes munkát végzett
és dicsőséget szerzett...
az vonuljon vissza...
6. Akinél ész és szív összhangban van,
annál nincs meg hasonlóság.
7. Aki a népet szeretve kormányozza az országot,
nem uralkodik sok rendszabállyal...
8. A méltóságtól úgy féljetelek, mint a kegyvesztéstől.
9. Aki úgy szereti és becsüli az országot mint önmagát,
az méltó a kormányzásra.
10. Az eredethez visszatérni annyi, mint megnyugodni.
11. Mikor az országban zavaros viszonyok vannak,
akkor magasztalják a hűséget és engedelmességet.
12. Hagyjatok fel álerkölcseitekkel és álbölcsességetekkel:
az emberek százszorta boldogabbak lesznek.
13. ...aki nem hisz, annak mások sem hisznek.

14. A nyugalom a mozgás irányítója.
15. Aki másokat ismer, okos.
Aki magát ismeri, bölcs.
Aki másokat legyőz, erős.
Aki önmagát legyőzi, hős.
16. Aki kapni akar, tanuljon meg adni.
17. A kocsi egyes részei még nem kocsik.
18. Aki magát lealacsonyítja, fölemelkedik,
aki fölemeli magát, alább kerül.
19. A zsarnokok nem halnak meg természetes halállal.
20. Aki sokat gyűjt, sokat veszthet.
21. A világot megismerheti az ember anélkül,
hogymenne a házból.
22. ...az emberek szeretik a mellékutakat.
23. ...a legfőbb dolog,
ha nem kormányozzák túlságosan a népet.
24. Cselekedj a természet rendje szerint,
sose erőszakold a dolgokat,
ne keresd a túlzott élvezeteket,
lásd meg a nagyot a kicsinyben,
lásd meg a sokat a kevésben,
a rosszat is jóval viszonyozd.
25. A bölcs ember törvénye az:
...a természet rendje szerint él és cselekszik.

SZOPHOKLÉSZ

1. ...a tapasztalt emberek
Tanácsa hajt leginkább eleven sikert...
2. Ki mit jól keres,
Rájön - de elszalasztja, mire gondja nincs.
3. ... az igaz
Embert egyedül az idő mutatja meg,
Míg a hitványra első percben ráfigyelsz.

4. ...gyors ítélet nem jár biztosan.
5. Mit borzadozzon, féljen, aki pusztá sors
Rabja s előre semmit sem lát biztosan?
6. Álmaiban már sok ember szeretkezett
Saját anyjával. Aki ilyet nem nagyon
Vesz szívre: csak az túri könnyen életét.
7. Nincs édesebb, mint a szülők tekintete.
8. ...Nekem látni s tudni kell.
9. Az vagyok, aki vagyok. Úgyse lehetek
Más: mért féljek hát fölfölözni, ki vagyok?
10. Senki hát halandó embert, ki e földön várja még
Végső napját, ne nevezzen boldognak, míg élete
Kikötőjét el nem érte bánat nélkül, biztosan.
11. A lehetetlent célba venni sem való.
12. ...hol nyerni van remény,
Saját vesztébe is rohan sok vakmerő.
13. ...ki rossz hírt hoz, nem kedvelik sehol.
14. Sok van, mi csodálatos,
De az embernél nincs semmi csodálatosabb.
15. ...nem hiszem, hogy oly erő
Lehet, mely engem istenek nem változó
Íratlan törvényét áthágni kényszerít.
Mert nem ma vagy tegnap lépett életbe az,
De nincs ember, ki tudná, hogy mióta áll.
16. Az ellenségből holtában se lesz barát.
17. Gyűlölni nem, szeretni csak születtem én.
18. Egy a törvény: nincs halandó,
Ki az életet baj nélkül éli végig, bárhol él.
19. Ha meg kell lenni, győzzenek le férfiak,
De asszony rabjának ne mondjanak soha!
20. ...az emberész az istentől való,
S ennél nagyobb kincset képzelni sem tudok.

21. Nem város az, mi egy ember tulajdona.
22. És nincs ember, ki még nem tévedett soha,
De tévedett bár, sorsa nem reménytelen,
Ha bajba jutva nem makacskodik tovább,
S hibáját jóvá tenni jó tanácsra hajt,
Az önhittség nyomán csak balsiker terem.
23. Ki úgylis meghalt, azt minek megölni még?
24. ...meggondolatlanságnál nincs nagyobb hiba.
25. ...az istenek
Bosszúja gyors, a bűnt utoléri hamar.
26. Higgyétek el, míg él az ember, semmi sincs,
Miért dicsérnem vagy kárhozzatnom lehet.
27. Hiszen ki nem talál
Az életben többé gyönyört, úgy gondolom,
Nem élő ember az, csak élő holttetem.
28. A némaságnak is hatalmas súlya van.
29. ...mi elvégeztetett,
Halandó ember azt el nem kerülheti.
30. Bölcs belátás többet ér
Minden más adománynál.
31. Göggel teli ajkon a nagy szavak
Nagy romlásra vezetnek -
S józanná nem tesz, csak a vénség.

HÉRODOTOSZ

1. ...az ember füle nem ... oly hiszékeny, mint a szeme.
2. ...a levetett inggel leveti az asszony a szemérmét is.
3. ...senki sem oly esztelen, hogy a háborút válassza béke helyett; ebben ugyanis a gyermekek temetik el az apákat, abban az apák a gyermekeket.
4. A kijelölt sorsot még az isten sem kerülheti el.

PROTAGORASZ

Minden dolgok mértéke az ember.

EURIPIDÉSZ

1. Az idő megenyhít: az, ki meghalt, semmi már.
2. ...mulass, igyál s a mái napot mindig is
tartsd magadénak, mert sorsé a többi nap.
3. Tanácsot adni könnyebb, mint kint hordani.
4. ...az ifju lélek nem szeret szenvedni még.
5. Azért a józan ember legjobban teszi,
ha nem tanítja túl okosra gyermekét;
mert nem csupán a lustaság hírébe jut,
de irigyelni fogják polgártársai.
6. Szörnyű a szenvedély, és nem gyógyítható,
ha jóbarát és jóbarát közt szít vizzályt.
7. ...nagyobb
kin nincs, mint ha az ember el-
veszti hazája földjét.
8. ...könnyre lett a női nem.
9. ...meglepetést az isten sokat ad;
és mire várunk, az sose jó el,
míg a sosemvártnak utat nyit a sors...
10. Tudjuk s világosan felismerjük, mi jó,
de mégse tesszük, van, ki lusta, hogy tegye,
és van, ki többre tart akármilyen gyönyört
a jónál, és gyönyör bizony sokféle van...
11. Van egy, mi még az életnél is többet ér:
a jól megérdemelten tiszta öntudat.
12. Csak nyelvem esküdött, eszem nem volt vele.
13. ...nincsen ember büntelen, fiam!
14. ...ha együgyű a nő,
nagyobb örültségtől megóvjja csöpp esze.
15. A saját vágyad vermébe zuhanva,

mint ki a révtől távol a zajló vízbe hanyatlik,
a halál habjába merülsz.

16. Úgy ildomos, hogy dobja el rongy életét,
kit elviselhetetlen bajnak súlya nyom.

17. ...láttam én már nemes apának gyermekét,
ki mitsem ért, és hitványaknak jó fiát,
és gazdag embert is, ki kolduslelkű volt,
s szegényt, kinek testében nagy lélek honolt.

18. ...kóros állapot
a nincstelenség, s gyakran rosszra is nevel.

19. ...nem kell nekem
dús házigazda, inkább szíves, bár szegény.

20. ...kinek kedves, míg él, az igazság
s a kegyes-szivűség, az megmenekül
bármilyen súlyos vészből...

21. Üdv nektek! Örülni ki tud, s kire nem
sújt égi csapás, az a halandó
már boldogsorsu a földön.

22. Igazságnak napfény kell, tolvajoknak éj.

23. Ha cselre kell találni, a nők félelmesek.

24. Mindent baljóslatúnak lát a bátor is,
ha lába egyszer ellenséges földre lép.

25. Nem bölcsök közt butának lenni, bús dolog.

26. Cudar ám az ínség: nem táplál a származás.

27. Elvéti nyargalás a jó utat:
a bölcsességre lassu szók vezérlenek.

28. ...mikor barát barátja ellen gerjedett,
s találkoznak, hogy nyíltan szembenézzenek,
ki-ki azt tekintse: mért jön össze; nem szabad
felemlegetni régesrégii rosszakat.

29. A színigaz szó egyszerű; kiszínezett
cifrázatokra nem szorult a jog soha,
hisz ép magában; ám az igaztalan beszéd
beteg magában s bölcs szerekre rászorul.

30. ...tapasztalás agg ajkakon
bölcsebben szól, mint ifjakéin...
31. A leggaládabb istenért miért epedsz,
a Becsvágyért, fiam? Ne tedd! Rossz szellem az.
Sok házat és sok boldog várost meglepett
és hódolóit tönkretéve szállt tova.
32. Becsülnöd szebb, fiam
az Egyenlőséget, mely szünetlen összeköt
barátokat s országokat meg népeket.
33. ...arra vágyol, hogy, ha sok kincs boldogít,
tengersokat vesződj ? S a sok mi? Pusztá név.
Bölcsök beérik azzal is, mi épp elég...
34. A szertelennel hagyjatok fel, hagyjatok!
35. Üdvösebb, ha óvatos s nem vakmerő a hadvezér.
36. Az igazság vesszen hát, ha téged bajba dönt?
37. Istenek-kirótta sorsod, ó, halandó, tűrjed el!
38. ...Édes ám a változás.
39. ...a rosszak ékes nyelve fürtelem.
40. ...a derék,
bizony meg nem változtatja, rangra jutva, jellemét.
41. Barát barátja búbájában részt vegyen!
42. Nem silány,
ki, mit legjobbnak ítél, mindig avval él.
43. Boldog, aki mértékletesen
s okosan él a gyönyörrel, mit
megkap Aphroditétól...
44. ...a szemérmességben bölcsesség
él...
45. A bölcs ember csak engedelmes és derék
nőt tartson otthon, vagy ne nősüljön soha.
46. A megdicsért jó emberek, ha túl nagy a
magasztalás, a dicsérőt meggyűlölik.

47. Illót ha kérdesz, illó lesz a válaszom.
48. ...a sorscsapást mért kellene
hazug szavakkal szégyen nélkül toldanom?
49. ...egész művészetem
a könny, hát ezt adom csak, mert csak ezt tudom.
50. ...édes látni a fényt.
51. ...részvét él a csöpp
gyerekekben is, megérzi, mi a szenvedés.
52. ...őrült, aki halni vágy,
még a rút élet is szebb, mint a szép halál.
53. Jaj, nyomorult, nyomorult a mi egy napig élő
emberi fajtánk, a kényszerűség terhet
rak reánk örökkön.
54. Mert egyetlen férfi méltóbb élni, mint nő tízezer.
55. A városoknak legtöbbet királyuk árt.
Az első s legnagyobb baj ez: törvényei
nem szolgálnak közérdek, egyetlenegy
ember kezén múlik minden méltatlanul.
De hogyha már írott törvény uralkodik,
jogához egyformán jut gazdag és szegény...
56. Ahol földjén a nép uralkodik maga,
az ifju nemzedékre nézhet boldogan.
57. De város naggyá hogy fejlődhetik, ha mint
tavasszal éretlen kalászt, az ifjakat
s minden merészebb kezdeményt elfojtanál?
58. Én nem tudom, mért kell néznünk a származást,
ki bátor és igazságos természetű,
legyen rabszolga bár, csak többre tartom én,
mint azt üres beszéd felőle hirdeti.
59. Az orvos is csak akkor tud gyógyítani,
a kórt ha látja, és nem osztja gyógyszerét
meggondolatlanul...
60. ...rosszat ha tesznek istenek, nem istenek.
61. Ki mondja még, hogy vannak égben istenek?
Nem, nincsenek, ha mégis ember úgy hiszi,

csak régi mendemondához ragaszkodik.

62. Istenfélő kis várost ismerek sokat,
amely nagy és gonosz városnak kényszerül
hódolni, csak mert ennek több a fegyvere...

DÉMOKRITOSZ

1. Csak emberi megállapodás szerint van édes és keserű, meleg és hideg , és szín, a valóságban azonban csak atomok és űr van.
2. ...a mélyben van az igazság elrejtve.
3. A zene ifjabb művészet, mert nem a szükség választotta ki, hanem már a fölöslegből született.
4. Mi, emberek a legfontosabb dolgokban az állatok tanítványai vagyunk...
5. Csak egyetértéssel lehet nagy dolgokat véghezvinni.
6. A demokráciában leélt szegénység a kényurak környezetében uralkodó úgynevezett boldogságnál annyival kívánatosabb, mint a szabadság a szolgaságnál.
7. ...a jól kormányzott állam a legnagyobb mentsvár, s ebben minden benne van: ha ez egészséges, akkor minden egészséges, - ha viszont ez tönkremegy, minden tönkremegy.
8. Az emberek inkább emlékeznek az elkövetett hibákra, mint a jól elvégzett dolgokra. S ez rendjén is van így...
9. Aki lelki derűben akar élni, annak nem szabad sokfélével foglalkoznia ... biztosabb az illő terjedelem a nagynál.
10. Sem a test, sem a vagyon nem teszi boldoggá az embereket, hanem az egyenesség és sokoldalú értelmesség.
11. Ne félelemből, hanem kötelességből tartózkodjál a hibák elkövetésétől.
12. Nehéz dolog hitványabbnak uralma alatt állni.
13. A Jó és az Igazság minden ember számára ugyanaz; a kellemes viszont mindenkinek más.
14. Vagyont szerezni nem rossz dolog, ám igazságtalanság árán: mindennél rosszabb.
15. A hibák oka a jobb nem ismerése.
16. Egyetlen értelmes ember barátsága többet ér, mint az összes értelmetlenké.
17. Nem érdemes élnie annak, kinek egy derék barátja sincs.

18. Az erény felé külön vezetőnek fog mutatkozni az, aki buzdítást és rábeszélést alkalmaz, mint aki törvényt és kényszert.

19. Bátor nemcsak az, ki az ellenséget, hanem az is, ki a gyönyöröket legyőzi. Némelyek városok fölött uralkodnak, de asszonyoknak szolgálnak.

20. Élet ünnepnapok nélkül: hosszú út vendégfogadók nélkül.

21. Többen lesznek kiválónak gyakorlás, mint pusztán természetes tehetség folytán.

22. A tétlenségnél minden munka kellemesebb, ha az ember eléri azt, amiért fáradozott, vagy legalább tudja, hogy el fogja érni. Viszont sikertelenség esetén minden fáradozás egyaránt terhes és gyötrelmes.

23. Bölcs ember számára minden föld lakható: mert nemes léleknek hazája az egész világ.

24. ...mulandó a lélek, mert a testtel együtt elpusztul.

HIPPOKRATÉSZ

1. Az élet rövid, a művészet hosszú.

2. Ami sok, megárt.

3. Amit az orvosság nem gyógyít meg, meggyógyítja a vas, amit a vas nem gyógyít meg, meggyógyítja a tűz, amit pedig a tűz sem gyógyít meg, gyógyíthatatlannak ítéendő.

THUKÜDIDÉSZ

1. ...elegendő volna, ha oly férfiak iránt, kik tettekkel szereztek maguknak érdemet, tettekkel mutatnók ki elismerésünket is...

2. ...csak addig bírja mindenki szívelni a mások felett elmondott magasztalásokat, míg abban a hitben van, hogy az előtte elmondott dolgok véghezvitelére ő is bír elegendő erővel; mihelyt azonban nagyobbat hall, kajánul rögtön kétségbe vonja.

3. A legerősebb lelkek pedig azok, akik bár a legpontosabban ismerik, mi a veszedelmes, mi a kellemes, mindamelllett a veszedelmeknek magukat kitenni nem vonakodnak.

4. ...kiváló férfiaknak temetője az egész világ; dicsőségük nem korlátozódik a hazai földön levő síroszlopok magasztaló felirataira...

5. ...a ti nagy dicsőségetek az, ha ... oly életet folytattok, hogy akár erényeitekről, akár gáncsoló megjegyzések alakjában minél kevesebb hír szivároghasson ki a férfinépség közé.

6. ...az emberi életviszonyok közt a jog és igazság csak azok közt érvényesül teljesen, akiknek egyenlő a hatalmuk arra, hogy egymást azok tiszteletben tartására kényszerítsék; de ha ez nincs így, akkor a hatalmasabb azt teszi, amit megtehet, a gyengébb pedig meghajlik előtte.

7. ...aki jó reménység fejében mindenét kockára veti - mert hát a re-ménység természeténél fogva tékozlásra hajlandó -, az csak akkor ismeri meg ennek megbízhatatlanságát, ha már elbukott, és semmije sincs, aminek a megőrzésénél jövőre felhasználhatná tapasztalatait.

8. Dolgaiban az jár a leghelyesebb úton, aki a magával egyenlők előtt meg nem hátrál, a hatalmasabb kívánataihoz illendőképpen alkalmazkodik, a gyengébbek iránt pedig mérsékletet tanúsít.

9. ...a demokrácia a polgárság egyetemét foglalja magába, az oligarchia pedig csak egy töredékét; ...pénzök megőrzésére a gazdagok valóban alkalmasok, azonban a tanácskozások csak akkor mennek jól, ha bennök értelmes emberek javaslatokat tesznek, s alkalmas határozat csak a polgárok többségétől várható...

ARISZTOPHANÉSZ

1. ...megisszuk a levét, ha jogtalant cselekszünk.

2. Ki hozna "baglyot Athenaebe?" te!

3. Hisz' leginkább ellenétől fog tanulni az okos,
Óvatosság tart meg mindent: s ezt barátától nem tanulsz,
Míg az ellenség erővel s egyenest rákényszerít.

4. Ravasz állat az emberi nem, születve már
Az is marad míg él.

5. Kezdetől fogva mi üdvös volt a nagy költők befolyása..

6. ...a költő a rosszat rejtse, takarja,
Ne pedig mutogassa, tanítsa bizony; mert lám, a gyenge gyerekek
Van, ki vezesse, tanító: ilyen felnőtt embernek a költő.

7. Nehéz ám
Nőnek, bizisten, úgy magába' hálni...

8. ...semmi élvezet
A férfinak, ha nőnek is nem az.

9. Mit meg nem ér az ember egy hosszú éltén át, haj!

10. Ha a kezet nem adja, fogd lejjebb.

11. Haszonlesésnek rabja minden ember!

12. Mert a Szegénység ő, jámbor, maga,
Kinél vesztebb állat nincs sehol.
13. ...a gonoszok hamisan gyűjtött vagyonukból gazdagon élnek
Többnyire; míg a jók és igazak nyomorútan tengenek, éhen.
14. Mindütt hazánk van, hol jól megy sorunk.

AGATRÓN

A múltat még Isten sem tudja megváltoztatni.

ANTISZTHENÉSZ

1. Hogyan kell a politikával foglalkozni? Tégy vele úgy mint a tűzzel, ... ne menj hozzá nagyon közel, mert megégsz, nagyon messze se, mert megfázol.
2. Mint vasat a rozsdá, úgy emészti az irigyet saját lelke.

PLATÓN

1. Állam ... akkor keletkezik, ha az egyén már nem önellátó, hanem sok mindenre szüksége van...
2. ...ha a munkában elszalasztjuk az alkalmas időpontot, kárt vallunk.
3. ...egy ember képtelen eredményesen üzni sokféle mesterséget.
4. ...nem azért alapítunk államot, hogy abban egy népréteg legyen különösen boldog, hanem hogy lehetőleg az egész állam az legyen.
5. ...e két állapot: a szegénység és a gazdagság megrontja a mesteremberek munkáját, és megrontja őket magukat is. ... az utóbbi elpuhultsághoz, lomhasághoz és forrongásokhoz vezet, az előbbi pedig szolgalelkűséget és kontárkodást eredményez.
6. ...harcban áll egymással : a szegények és gazdagok "állama"...
7. ...ameddig az állam úgy növekszik, hogy egységes marad, addig növeljék, de tovább ne.
8. ...ha valaki a zenei formákat módosítja, ez kihat az állam legfőbb törvényeire...
9. ...amilyen irányba indul el valaki a nevelés folytán, olyan lesz későbbi fejlődése is. Hasonló hasonlót vonz...
10. ...tisztességes, becsületes emberek közt ... nem szükségesek a rendelkezések; a legtöbb dologban, amely törvényekre szorul, maguk is könnyen eligazodnak.

11. ...a világ legkedvesebb emberei: szabályokat alkotnak ... ezeket örökösen javítgatják, abban reménykedve, hogy majd csak véget vetnek valahogyan a jogügyekben adódó gazságoknak... Közben nem is sejtik, hogy lényegében csak hidrát metélnék.
12. ...alighanem ez az igazságosság, hogy ti. ki-ki végezze a maga munkáját.
13. ...saját tulajdonunk birtoklása és saját dolgunk végzése az igazságosság.
14. ...akár egy csöpp medencébe pottyanunk bele. akár az óceán közepébe, mindenképp úsznunk kell!
15. ...a természetes alkalmasság egyformán osztódott szét mindkét nemből, és a nő - természete szerint - űzheti mindama szakmát, amit a férfi, csak a nő minden téren gyengébb.
16. ...ami hasznos, szép is, ami káros, az csúf.
17. Amíg a mai államokban nem lesz a királyság a filozófusoké, vagy a mostani úgynevezett királyok nem szoknak rá becsülettel és megfelelően a filozófiára., amíg nem esik egybe: hatalom, politika és filozófia, ... nem szűnik meg az államok és az emberi nyomorúsága...
- 18....a filozófus az, aki képes megragadni az örök változatlan létezőt; aki viszont nem, hanem a sok és sokféleképp változó dolgok között kószál, az nem filozófus.
19. ...a legnagyobb tudomány tárgya a jó eszméje, és az igazságosság meg a többi csak általa válik igazán hasznossá és üdvössé...
20. ...az igazságosság és a szépség dolgában sokan beérik a látszattal ... a jóból viszont senkinek sem elég a látszat, az igazi jót kell birtokolnia...
21. ...a tudást és az igazságot helyes valami *jóhoz hasonlónak* vélnünk, de nem volna helyes bármelyikről is azt hinnünk, hogy az maga a jó.
22. ...a mennyiségtan-tehetségek szinte minden tudományban kiválók...
23. ...a lélekben ... nem marad meg semmi beléerőszakolt ismeret.
24. ...ne kényszerrel oktasd a gyermekeket, hanem játszva, úgy, hogy előbb fürkészd ki a hajlamaikat.
25. Aki a dolgokat összefüggéseiben látja, az dialektikus, aki nem, az nem.
26. ...ifjú emberek, amikor ismerkednek a dialektikával, csak merő játékként kezelik, örökösen csak ellentmondanak, és a cáfolókat utánozva, maguk is iparkodnak megcáfolni másokat, s mint a kutyakölykök, boldogak, ha okoskodó érveikkel ráncigálhatják, akit csak érnek.
27. ...a szertelenség mindig nagy változást robbant ki az ellenkező végletbe...
28. ...nagy-nagy szerencséje is volna az ifjaknak, ha csak egy ember rontaná őket, és a többi mind javítaná.

29. ...a vizsgálódás nélküli élet nem embernek való élet...
30. ... az igazi bölcsék valósággal készülnek a halálra, s a halál minden ember közt rájuk nézve a legkevésbé félelmetes.
31. ... ha rám hallgattok, nem törődtek Szókratésszal, de annál inkább az igazsággal...
32. ...a helytelen kifejezés nemcsak önmagában hibás, hanem rossz hatással van a lelkekre is.

DIOGENÉSZ

Embert keresek.

ARISZTOTELÉSZ

1. ...hogyan az ideák minták, s hogy az érzéki tárgyak részesülnek bennük : csupa üres szólam és költői metafora.
2. Minden embernek természete, hogy törekszik a tudásra.
3. ...akiknek tapasztalatuk van, sokkal inkább sikert aratnak, mint akiknek jó elméleti tudásuk van, de nincsen tapasztalatuk.
4. ...a tudományban több az ismeret és a gyakorlati hozzáértés, mint a tapasztalatban, és bölcsőbbnek tartjuk a tudósokat, mint a gyakorlati tapasztalat embereit, mert úgy okoskodunk, hogy a tudás nyomán mindenkinek sokkal inkább tulajdonává válik a bölcsesség (mint a tapasztalat útján); és pedig azért, mert a tudós tudja az okot, a gyakorlati ember meg nem.
5. Általában annak, hogy tud-e valaki, vagy sem, a tanítási tudás a jele. S ezért tartjuk inkább tudásnak a mesterséget, mint a tapasztalatot; amannak a birtokában ugyanis tud az ember tanítani, emezében meg nem.
6. Ha ... egyszerre több mesterség feltalálásáról van szó, amelyek közül némelyek az életszükségletekre, mások pedig a szemlélődő élet örömeire vonatkoznak, az utóbbiak fölülállóit mindig bölcsőbbnek tartjuk az előbbieknél, mert az ő tudományuk nem a haszonra irányul. Így érthető, hogy csak mikor az ilyesmi mind készen volt, akkor találták föl azokat a tiszta tudományokat, amelyek sem a gyönyörűsége, sem az életszükségletekre nem vonatkoznak, és pedig először azokon a helyeken, ahol volt az embereknek ráérő idejük.
7. Legbiztosabb ismeretek pedig az elvek és az okok, mert általuk és belőlük ismerjük meg a többi dolgokat, nem pedig ezeket az alájuk tartozók útján.
8. ...a tudományok között mindig azé a vezető szerep, és az áll a szolgáló tudomány fölött, amelyik fölismeri, hogy mi az a cél, amiért mindent cselekedni kell. Ez pedig minden dologban a Jó - s általában az egész természetben a legfőbb Jó.

9. Az emberek ... a csodálkozás következtében kezdtek filozofálni...
10. ...lehetetlenség, hogy a mozgásnak akár kezdete, akár vége legyen, hiszen mindig volt; s így van az idő is.
11. ...semmi sem mozog magától úgy, ahogy mozog, hanem kell hogy legyen valami, ami mozgatja, akár a természet, akár valami külső erő, akár az ész vagy más...
12. ...a kezdet a gondolkodás. Az észet pedig a gondolkodás tárgya hozza mozgásba.
13. ...a hitványság és a kiválóság által különbözik minden jellem...
14. Az utánzás veleszületett tulajdonsága az embernek gyermekkorától fogva. Abban különbözik a többi élőlénytől, hogy a legutánzóbb természetű, sőt eleinte éppen az utánzás útján tanul is; mindegyikünk örömét leli az utánzásban.
15. ...a tragédia nem az emberek, hanem a tettek és az élet utánzása.
16. ...nem az a költő feladata, hogy valóban megtörtént eseményeket mondjon el, hanem olyanokat, amelyek megtörténhetnek és lehetségesek a valószínűség vagy szükségszerűség alapján.
17. ...filozofikusabb és mélyebb a költészet a történetírásnál; mert a költészet inkább az általánosat, a történelem pedig az egyedi eseteket mondja el.
18. Nagy különbség, ... hogy valamilyen esemény valaminek a következtében vagy egyszerűen valami-után történik.
19. Az ember természeténél fogva társas lény.

THEOPHRASZTOSZ

Az idő pénz.

MÉDIUSZ

Merészen kell rágalmazni, valami mindig ott tapad.

APELLÉSZ

1. Egy nap se múljék el vonás nélkül.
2. Ne feljebb, varga, a kaptafánál!

MENANDROSZ

Akit az istenek szeretnek, fiatalon hal meg.

EPIKUROSZ

1. Míg fiatal valaki, addig se halogassa a filozofálást, s amikor öregedni kezd, akkor se ernyedjen el a bölcselkedésben. Hiszen senki sem túl fiatal és senki sem túl öreg a lelke egészségének a megszerzésére. Aki azt mondja, hogy a filozofálásnak még nem kezdődött el vagy már elmúlt az ideje, hasonlít ahhoz, aki azt állítja, hogy a boldogságnak az ideje még nem jött el, vagy már tova is tűnt.
2. ...ha boldogságunk van, mindenünk van; ha pedig nincs meg, mindent elkövetünk, hogy megszerezzük.
3. Nem az ... az istentelen, aki kiküszöböli a tömeg isteneit, hanem az, aki a tömeg hiedelmeit ráaggatja az istenekre.
4. Szokjál hozzá ahhoz a gondolathoz, hogy a halál semmit sem jelent számunkra, mert minden jó és minden rossz az érzékelésben van, a halál pedig az érzékelés megszűnte.
5. ...ameddig mi létezők, a halál nincs jelen, mikor pedig a halál megérkezik, mi nem vagyunk többé. A halál tehát nem érinti sem az élőket, sem a holtakat, mivel az élőnél nincs jelen, a halottak pedig már nincsenek.
6. ...a szép életre való törekvés ugyanaz, mint a szép halálra való törekvés.
7. ...a jövő nincs teljesen hatalmunkban, viszont nem áll teljességgel hatalmunkon kívül.
8. ...minden fájdalom rossz ugyan, mégsem természetes, hogy minden fájdalmat mindig kerüljünk.
9. ...a legfőbb jó az okosság, ... amelyből minden más erény származik, s amely azt tanítja, hogy nem lehet kellemesen élni anélkül, hogy megfontoltan, becsületesen és igazságosan élnénk, sem megfontolással, becsülettel és igazsággal élni anélkül, hogy kellemesen élnénk...
10. Az okos nem tartja a véletlent istenének...
11. ...a véletlen nagy jótettekre és gáztettekre nyújt alkalmat.
12. ...jobb ésszerű cselekvésben szerencsétlennek, mint értelmetlenül szerencsésnek lenni.
13. A mindenség végtelen.
14. Az atomok örök időken át szünetlenül mozognak...
15. Fontos tudni, hogy végtelen sok világ van, s közülük némelyek hasonlóak ehhez a mi világunkhoz, mások nem hasonlóak.
16. Semmiféle gyönyör sem rossz - önmagában; azonban bizonyos gyönyöröket csak oly úton lehet megszerezni, amely a gyönyöröknél sokszorosán nagyobb nyugtalanságot okoz.

17. Aki felismeri az élet határait, tudja, hogy könnyen elérhetjük azt, hogy a hiány okozta fájdalmat kiküszöböljük, és egész életünket tökéletessé tegyük; úgyhogy egyáltalán nem szorul küzdelmet jelentő dolgokra.
18. Mindazon javak közül, melyeket a bölcsesség szerez a teljes élet boldogsága számára, a legeslegnagyobb a barátság birtoklása.

CSÜ JUAN

1. Ha egyenes a lelkem: ám éljek idegenben,
békésen alszom el, és álmom tiszta, mély.
2. ...szívem oly mélyre ne jusson, hogy a divat pórázán fusson...
3. Járok igaz ösvényemen, és ez bőven elég nekem.
Tudom: a balgaság mérhetetlen-sötét.

EUKLEIDÉSZ

A geometriában nincs nehézség nélküli út.

KALLIMAKHOSZ

Nagy könyv, nagy gonoszság.

ASZKLEPIADÉSZ

1. ...legszebb az, mikor egy takaró borul a szeretőkre, s áldva nagy Aphroditét, összefonódik a pár.
2. Minek e nagy szűziség? Mi öröm van benne? Ha meghalsz,
nem leled a szeretőd, nem leled a szívemet.
Élők gyönyöre a szerelem; a sötét Acheronban
por s csont, mindketten csak feküszünk, szüzikém.

THEOKRITOSZ

Kecske a gyenge füvet, farkas hajszolja a kecskét,
éke után daru száll: úgy járok én teutánad.

METRODOROSZ

Senki közülünk nem tud semmit, még csak azt sem, hogy tud-e valamit vagy sem, azt sem, hogy létezik valami vagy sem.

ANTIGONOSZ GONATASZ

Az inasa előtt senki sem nagy ember.

ARKHIMÉDÉSZ

1. Heuréka ! Megtaláltam !
2. Ne zavarj meg a köreimet!

ASÓKA

...túrni kell, amennyire túrni lehet.

PLAUTUS

1. Illik, aki büntelen,
merésznek lennie, s bátran, büszkén védnie önmagát.
2. ...ki a rosszat bátran túri, az megkapja majd a jót:
3. Ember embernek farkasa...
4. Kell is, hogy az ifju szemérmes legyen...
5. Így esett már; meg nem esetté nem lehet.
6. Könnyü az uralom a jók felett.
7. Sohasem csal Amor hálóba olyant,
aki nem kíván behullni...
8. ...a heves szeretőnek, amint
leterítik a csókok gyors nyilai,
nyomban a pénze hull s elfolyik, szétesik.
9. ...az, ki magát szerelembe veti
szítről ha leugrik, jobban jár...
10. ...saját szerencsájének kovácsa a bölcs...
11. Gyakorlat teszi a mestert...

12. Olyan a szerelem, mint a kilótt kő, gyorsan száll, mint semmi más, az erkölcsöket esztelenné, tűrhetetlenné teszi.
13. Nem tetszik, amit tanácsolnak, amiről lebeszélnek: tetszik.
14. ...közelebb az ing, mint a köpeny.

ENNIUS

1. Bizonytalanságban ismerszik meg a biztos barát.
2. Nem a halál a rossz, hanem a halál közeledte.

SCIPIO AFRICANUS

Sohasem kevésbé dologtalan, mint mikor dologtalan,
Soha sincsen kevésbé egyedül, mint mikor egyedül van.

TERENTIUS AFER

1. ...az élet üdvös elve: mit se szerfelett.
2. ...míg élek, megkísérlek addig mindent.
3. ...szeretők haragja százszorozza szerelmüket.
4. ...nőknek csínyjei, színlelt könnyei
a gyenge lelket szánalomra készítetik.
5. Bizony én vagyok enmagam atyjafia!
6. ...olyan ötlet egy sincs már, ami színre nem került.
Méltányos ezt belátnotok s elnéznetek,
ha az újak éppúgy tesznek, mint a régiek.
7. Jól mondják, hogy Ceres meg Liber nélkül ám kihül Venus!
8. Várj! A bölcshez az való,
hogyminden mást latbavessen még elébb, mint fegyverét!
9. ...a nők szeszélyét ismerem:
nem kíván, ha kell; öledbe hull, ha nem kell.
10. Ember vagyok; semmi, ami emberi, nem idegen tőlem.

11. Ha ketten cselekszik ugyanazt, nem ugyanaz.

12. Ahány ember, annyi vélemény.

JO-FU

Lehetnék hű arató,
én is, meg a fiam is,
inkább katonák vagyunk,
virradatkor támadunk,
este vissza nem jövünk.

PINARIUS RUFUS

Ki mint vet, úgy arat.

LUCILIUS

1. Az az erény, Albinus, hogy bármit tesz az ember,
s bármint él: mindennek méltán adja meg árát.
2. Az az erény, hogy tudjuk, mit nyom a latban ez és az,
tudjuk: az embernek mi a jó, a helyes meg a hasznos,
s hogy mi a rossz, rút s kártékony, meg hogy mi a görbe.
3. Az az erény, hogy tudjuk a mércét s módot a vágyban;
az az erény, hogy a kellő becsben álljon a bőség;
az az erény, hogy a tisztesség megkapja, mi megjár...

ACCIUS

Ám gyűlöljenek, csak féljenek.

VU TI

Síp rikolt, dob dörög,
evezős szolgasor dala száll -
ennyi, lám, az öröm,
s végtelen a homály.
Ép erőm meddig él?
Vénkorom köde vár.

BIÓN

1. Hogyha a csepp, úgy tartja a nép, sűrűn csöpög egyre,
gödröt váj a kemény sziklába is.
2. Nem szép, gyermekem, oktanul zaklatni a mestert,
sem mindenben másra szorulni...
3. El ne bocsáss jutalom nélkül; bért kér a daláért
Phoibos is. Attól jobb lesz a munka, ha jó a fizetség.
4. Ember, amit nem tudsz, ne csináld; úgysem sikerül jól.
5. Nőt az alakja, a férfit a férfierő teszi széppé.
6. Minden célra vezet, ha az isten akarja; javára
válhat az embernek minden, ha a boldogok óvják.

VARRO

1. Kutya a kutya bőrét nem eszi meg.
2. Csak a fogatlan kutya ugat.
3. Nem mindenki muzsikus, akinek hangszere van.
4. Nem tudod, mit hoz a késő este.

CICERO

1. Meddig élsz még vissza, Catilina, béketűrésünkkel?
2. Ó, idők, ó, erkölcsök!
3. [A] konzul ügyeljen, semmi károsodást ne szenvedjen a köz...
4. ...az életben semmi másra nem érdemes nagy erővel törekedni, csak a dicsőségre és a becsületre, ennek a megszerzésében viszont a test minden gyötrelmét, a halál és a számkivetés minden veszedelmét kevésbe kell venni...
5. ...tele van minden könyv, tele vannak a bölcsek kijelentései, tele van az egész régiség példaképekkel, s ezek mind homályban maradnának, ha a betűk hozzájárulása fényt nem árasztana rájuk. Írók, görögök és latinok, hány kiváló férfi jellemképét rajzolták meg és hagyták reánk, nemcsak azért, hogy szemléljük, hanem hogy utánozzuk is őket.
6. ... a dicsőség és az érdem szempontjából gyakran többet ér a természetes tehetség tudomány nélkül, mint a tudomány természetes tehetség nélkül...

7. ...[a tanulmányokkal való foglalkozás] a léleknek emberhez legméltóbb és legnemesebb pihentetése. ... - ez a foglalatosság az ifjúságot neveli, az öregséget gyönyörködteti, a szerencsés körülményeket még szebbé teszi, a balsorsban menedékit és vigasztalást nyújt, gyönyörködtet otthon, nem akadályoz a fórumon, velünk tölti az éjszakát, velünk vándorol, és velünk vonul el falura.
8. ...mindnyájunkat a hírnév vágya von maga után, és minél derekabb valaki, annál inkább vezeti a dicsőség.
9. ...a derék ember a vállalt küzdelmekért és veszedelmekért semmi más jutalmat nem kíván, csak az elismerést és a dicsőséget.
10. Fegyverzaj közepette ... hallgatnak a törvények.
11. ...aki gyűlölet, halál és büntetés árnyékában is változatlan buzgalommal védi a hazáját, azt talpig férfinak kell tartanunk.
12. Ebül szerzett jószág ebül vész el.
13. ...nem lehet meggondoltságot kívánni attól, aki sose józan.
14. ...a filozófusok tudománya nélkül nem tudjuk megkülönböztetni valamely dolog nemét és faját, sem magát a dolgot meghatározni és kifejezni, sem osztályokba sorolni; nem tudjuk megítélni, mi az igaz, mi a téves, sem a következményeket felismerni, sem az ellentmondásokat észrevenni s a kétes dolgokban dönteni.
15. A magántulajdon nem természettől való...
16. Az igazságosság alapja pedig a hűség, vagyis szavaink és megállapodásaink állandósága és valódisága.
17. A legjogosabb a legjogtalanabb lehet.
18. ...barátok közt minden közös.
19. ...adj tüzedből lángot annak, aki kér.
20. ...lásd el jó tanáccsal, aki arra vár.
21. Ami hasznos annak, aki kapja, nincs terhére annak sem, aki adja.
22. ...sosem szerzett dicsőséget, aki a bátorság hírnevét álnok és gyalázatos módon vívta ki.
23. Nem sokat érnek odakint a fegyverek, ha hiányzik idebent a bölcs tanács.
24. A politikai események során tanúsított bátorság ... nem alávalóbb a katonai vitézségnél, sőt több erőfeszítést és rátermettséget igényel.
25. ...inkább a halált kell választanunk, mint a szolgaságot és a gyalázatot.

26. Inkább szabad magunkat veszélynek kiténnünk, mint a hazát...
27. Vigyázzunk, nehogy nagyobb legyen a büntetés, mint a bűn...
28. Nincs értelme a természet ellen harcolni, sem olyan után törekedni, amit nem tudunk elérni. ... semmit sem illik Minerva ellenére tenni, azaz ha a természet ellenzi és visszautasítja.
29. Az élvezethajhászás minden életkorban visszataszító, ám legundorítóbb vénség idején.
30. ...nem a ház szerez tiszteletet urának, hanem az úr a házának.
31. ...ha magad építkezel, ... ne lépd túl a mértéket költségben és pompában.
32. Sohasem dicsérhetjük ... eléggé méltó módon a filozófiát, mert ha utána indulunk, egész életünket kellemetlenség nélkül tölthetjük el.
33. ...aki nem képes a maga erejéből jó és boldog életre tenni szert, annak minden életkor terhes; aki ellenben minden javát önmagából meríti, az előtt semmi sem tűnhetik fel rossznak, amit a természet rendje hoz magával. Márpedig az ilyen dolgok közé tartozik különösen az öregség; elérni mindenki kívánja, és mégis vádolják, ha elérték.
34. Én abban az egyben vagyok bölcs, hogy a természetet, a legjobb vezért, mint valamely istent követem, s neki engedelmeskedem; ... elkerülhetetlen, hogy az életnek valahol vége legyen, és ... a teljes érettség után fonnyadás és lehullás következzen; ezt azonban a bölcsnek megadással kell túrnia.
35. ...ki-ki a magához hasonlókkal társalog legszívesebben...
36. ...az öregség leghatalmasabb védőfegyvere a tudományokkal való foglalkozás és az erénynek gyakorlása; ezek ugyanis, ha minden időben foglalkoztunk velők, miután sokáig és sokat élünk, bámulatos gyümölcsöket teremnek, ... soha cserben nem hagynak, még késő vénségünkben sem...
37. ...a jól eltöltött élet tudata és a sok szép tettekre való visszaemlékezés a legnagyobb öröm forrása.
38. ...a leghatalmasabb államokat a fiatalok ingatták meg, az öregek támogatták és állították helyre.
39. A meggondolatlanság ... a virágzó korról, az okosság az öregséggel jár együtt.
40. ...nemcsak testünket kell istápolnunk, hanem elménket és lelkünket még sokkal inkább. Mert az ész fénye is, mint a lámpás, ha olajat belé nem csepegtetünk, kialszik öregkorban.
41. ...semmi sem bánt bennünket, amire nem kívánczunk.
42. ...hiányt nem szenved az, akiben nincs vágy...
43. ...a gazdák életmódja jár a legközelebb a bölcs élethez; mert nekik a földdel van dolguk, amely sohasem tagadja meg a szolgálatot, és sohasem adja vissza kamat nélkül azt, amit kapott.

44. ...a jól művelt földnél nincsen jövedelem tekintetében hasznosabb, sem a szemnek szebb dolog.
45. ...az öregség koronája a tekintély.
46. ...amint nem minden bor, úgy nem minden természet ecetesedik meg az ódonságtól.
47. ...minél jobban közeledem a halálhoz, annál inkább úgy érzem magam, mintha látnám már a szárazföldet, és mintha hosszú hajózás után valahára révbe jutnék.
48. ...a legjobb vége az életnek az, ha mielőtt még elménk épségét és érzékeink megbízhatóságát elvesztenők, maga a természet rombolja szét azt a művet, amelyet maga alkotott meg.
49. ...az életből úgy távozom, mint valami fogadóból, nem úgy, mint a saját házamból. Mert a természet nekünk e földön csak ideiglenes szállást, nem állandó lakást adott.
50. Ha ... az a nézet igazabb, hogy a testtel együtt a lélek is elpusztul, s az öntudat teljesen megszűnik, akkor ahogy semmi jót nem jelent a halál, úgy nyilván semmi rosszat sem.
51. ...se víznek, se tűznek nem vesszük inkább hasznát, mint a barátságoknak.
52. ...semmi sem szeretetreméltóbb, mint az erény.
53. ...barátainktól csak becsületes dolgot kérjünk...
54. ...nemcsak a szerencse vak, többnyire azokat is elvakítja, akiket kegyeibe fogad.
55. A barátsággal ... sosem szabad betelni úgy, mint egyéb dolgokkal: minél régebbi, annál édesebb, miként a borból is az, amelyik kiállta. az idő múlását.
56. ...sok véka sót kell együtt megenni ahhoz, hogy a barátság betöltse hivatását.
57. Nincs ... annál nagyobb szégyen, mint korábbi meghitt barátunkkal háborúskodni.
58. ...minden kiválóság ritka.
59. ... az igazi barát olyan, mintha második énünk volna.
60. ... a természet az erények segítőként rendelte a barátságot, nem pedig a vétkek csatlósának.
61. ...a levél nem pírulós természetű...
62. Nyilvánítsa ki ... először az a véleményét, akinek nincs esze.
63. ...már nem maradhatunk középutasok.
64. ...nehéz időkben nem lehet olyan megoldást találni, amely ne járna kockázattal.
65. ...az államot két dolog tartja fenn: a jutalom és a büntetés.

66. Más szeleket is láttam én már...
67. Neveket említeni nem tanácsos.
68. A szokás természetté válik.
69. A kisebbik rosszat kell választani.
70. Az a mienk, amit megesszünk.

KAPITÓN

Szépség báj nélkül tetszhet, de megejteni nem tud;
mint ki horog nélkül vetne a vízbe csalit.

CORNELIUS NEPOS

1. Csellel kell harcolnia annak, akit fegyvere nem tesz egyenlő erejűvé.
2. A barátságban többet ér az erkölcsök hasonlósága, mint a rokonság.

VITRUVIUS

A tehetség tudás nélkül vagy a tudás tehetség nélkül senkit sem tehet tökéletes művésszé.

LUCRETIUS

1. Hajdan a vallás terhe alatt rútul leigázva
Fetrengett földünkön az emberi élet, a zsarnok
Közben a menny boltjáról rázta fejét fenyegetve,
S rettenetes képével rémítgette a népet.
...most végre a vallás fekszik a földre tapodva,
S most már minket emel diadalma az égbe a hősnek.
2. ...ha az ember látná, hol van a vége
Minden kínjának, hát képes lenne a vallás
És a javasnép rémítését semmibe venni.
3. Fontos hát, hogy a lélek rémét, elme homályát
Nemcsak a napsugarak, ragyogó dárdái a napnak
Kergessék, de a természetnek a képe s az ész is.
4. Isten sem kelthet soha semmit a semmi tövéről.

5. Persze a félelem úgy elfogta az emberi fajtát,
Hogy sok olyasmit képzelt a földön s fenn az egekben,
Mit nem képes az értelmével megmagyarázni,
S azt hiszi, isteni képesség alkotta olyanná.
6. Fennáll minden test épsége egészen odáig,
Míg oly erő nem akad, mely lényét szertezilálja.
Igy nem megy hát semmibe semmi, hanem csak eloszlik,
És megtér anyagához, amelyből összeverődött.
7. ...időt nem is érzékelhet az ember
Másképp, csak mozgás révén, sohasem nyugalomban.
8. Érzékünknel mi lehetne
Jobb eszköz, mely szétválassza az ált a valótól?
9. Mert hisz az orvosok is, ha a gyermeknek keserű szert
Szándékoznak nyújtani, hát a pohár karimáját
Megkenik édes méznek szőke levével előre,
Hogy megcsalva az óvatlan kora gyermeket ajkán,
Igy megittassák véle a szer keserű folyadékát.
S így becsapatva ne essen a kórság áldozatául,
Sőt e fogástól mindinkább gyarapodjon erőben.
10. ...nincs mértéke, se vége, akárhol is állsz, a világnak.
11. Mily jó biztos partról nézni, amint a vihartól
Zajló tenger habjaiban más küzd a veszéllyel.
Nem minthogyha öröm voln' látni a más veszedelmét,
Ámde mivel jó érzés mentnek lenni a bajtól...
12. ...nincs jobb, mint bírni a bölcsesség kimagasló
És biztos tudomány-védette derűs palotáit,
S onnan nézni alá másokra...
13. ...mindegyre megújul
Minden; s váltva bolyong a halandók közt is az élet.
Egyik fajta virágzik, a másik fogyta felé jár,
És ami él, hamar elmúlik, s más jó a helyébe...
14. ...mit vetekednék
Fecske a hattyúval vagy a reszketeg ínu gidácska
Bírna-e versenyt futni a szívós izomzatu lóval?
15. Mert válságos időben kell megügyelni az embert,
És csak a balsorsban látszik meg, hogy mi valóban,
Mert az igazság ekkor tör csak elő a szívéből,
Ekkor hull le az álarc, s tűnik elő a valóság.

16. Mert ami elvénült, mindig teret enged az újnak...
17. ...zálogként kaptuk az életet és nem örökre.
18. ...a hatalmat hasztalanul hajhászni örökké,
És soha el nem nyerni, de egyre vesződni miatta,
Annyit tesz, mint sziklát tolni a hegyre,
Mely azután annak tetejéről újra legördül...
19. ...a halandóknak biztos, hogy az élete véges,
Meg kell halnunk, nincsen mód a halált kikerülnünk.
20. ...míg nincsen meg, mire vágyunk, kellemesebbnek
Látjuk a meglévőnél, hozzájutva megint csak
Mást kívánunk, életszomjunk egyre sanyargat,
Bár kétes, mily sorsot hoz számunkra a holnap,
Mit szül a véletlen, s a halál hogy szabja ki végünk.
21. ...mi lehetne nagyobb hitelű, mint éppen az érzék?
22. Nincs ami nem változnék, minden vándorol egyre,
Változtat s felforgat a természet keze mindent.
23. Hangokat adni a természet készítette a nyelvet,
És mindennek a szükségesség szabta nevét meg...
24. ...apródonként az idő mindent csak előhoz,
És elménk a világosság partjára emel ki:
Mert látjuk, hogy az egyikből mint jó ki a másik,
Míg minden tudomány lassan fölkaptat a csúcsra.
25. Sok-sok egyéb, mit az égen, földön lát a halandó,
S gyakran rémült elmével függ rajta az ember,
Oktalan istenfélelmet küld gyáva szívébe...
26. ...ne remegj rémülten az égtájakra felosztott
Ég láttán, nem sejtve honnan jó a sebes tűz,
Merre felé veszi útját, s hogy képes behatolni
Fallal védett helyre s győztesen újra kijönni.
S mert e jelenségeknek okát nem látja a balga,
Azt hiszi, isteni lénytől származhat csak ilyesmi.

SALLUSTIUS

1. Az egyesség a kis dolgokat is nagyra növeszti, az egyenetlenség a legnagyobbakat is megrontja.
2. A dolog hitele a szerzőben van.

3. Ha az elmét hatni hagyjuk, erős; de ha indulat foglalta el, akkor az parancsol, el van némítva az elme.
4. Az elme műveiben egyike a legtiszteletesebbeknek, leghasznosabbaknak a történetek írása.
5. Győzelem után a gyáváknak is szabad dicsekedni, míg a kudarc a jókat is megalázza.
6. Ugyanazt akarni, ugyanazt nem akarni: elvégre ez az igazi barátság.
7. Esztelenség a menekülésben keresni szabadulást.
8. A félnéket is bátorrá teszi a szükség.
9. Ahol a gonoszokat megjutalmazták, nem könnyen akad olyan, aki ingyen derekasan viselkedik.
10. A gyávaság senkit sem tett halhatatlanná.

CATULLUS

1. Éljük, Lesbia, és szeressük egymást,
és a mord öregek fecsegjenek csak...
2. Renyheség tett tönkre királyokat s dús
városokat már.
3. ...amit nő súg szeretője fülébe,
szélbe írott betű csak, rajz rohanó vizeken.
4. Gyűlölök és szeretek. Kérded tán, mért teszem én ezt.
Nem tudom, érzem csak: szerteszakít ez a kín.

VERGILIUS

1. Haj, sok bú-baj után született meg a római nemzet!
2. Kedveseim! ... a bajt ismerjük már mi eléggé...
egykor öröm lesz tán gondolni ezekre.
3. ...van ezer vész és válság, az igaz, de az útunk
Csak Latium fele tart, hol mint megígérte a végzet,
Békés hon vár ránk...
4. Bírjátok ki! az életetek még kell a jövőnek.
5. Mert van a tárgyaknak könnyük: szánják a halandót.
6. Ismerem én a nyomort, tud-e szív könyörölni az árván.

7. Bármi is ez, danaóknak ajándékát se kívánom!
8. ...ítéld meg egyetlen
Egy tettből valamennyit...
9. Kardra kapok, kábán, magam is: de mi haszna a kardnak?
- 10....Itt van a vég, az időknek teljessége betellett,
Csak *voltunk* dardánok! *volt* Ilium! lehanyatlott
Trója reménye...
11. Egy a reménye a vesztesnek : ha reményre nem áhít.
12. Kárhozatos kincsszomj, mire nem viszed emberi lelkünk!
13. ...[a] gond fiainkra maradjon örökbe.
14. ...Benne maradt-e a nyíl? a vadász nem tudja, azonban
Tudja a szarvasünő, s bár még megfutja sebével
Dictének vadonát, az a vessző, érzi, halálos.
15. ...Járja a Hír, ez a legsebesebb szörny-átok a várost:
Mert hisz az élteti épp, hogy fut, lábában a lelke,
S bár - míg fél - kicsi kezdetben, csak várj, nekilendül.
16. Rettenetes Szerelem, mire nem viszed emberi lelkünk!
17. Amilyen hóbortos az asszony,
Éppenoly ingatag is.
18. Holt hamvamból ... kelj majd fel Nagy Bosszuálló...
19. ...a szép testben vonzóbb az erény is.
20. Egy fog a többiekért pusztulni.
21. ...Most van szükség hős lélekre s a szívben erélyre!
22. ...ha száz torkom, száz nyelvem volna, s a hangom
Vasból lenne, se győzném mind szóval kifejezni,
Hány bán létezik, és hány megtorlás van ezekre.
23. Ám a te mesterséged, római, az, hogy uralkodj,
El ne feledd - hogy békés törvényekkel igazgass,
És kíméld, aki meghódolt, de leverd, aki lázad!
24. ...ott kérek védelmet majd, ahol adnak.
Hogyha pedig nem lágyul a menny: Acherónt verem én fel!

25. Ó, ha letűnt fiatalságom Jupiter földidézne...
26. Merni tudó szíveké a világ.
27. Véges az élet-idő, rövid, és. soha senki se tudja
Visszaidézni: de tettekkel gyarapítani hírét,
Erre törekszik a hős.
28. Higgyetek a tapasztalt férfinak.
29. Harcban nincs soha üdv: mind békét kötni könyörgünk.
30. ...minden lényt hajszol a vágya.
31. ... szerelem! gátat ki emelhet elébed?
32. Láttalak és elvesztem!
33. Ám az idő mindent elemészt, elménket is...
34. durva
Munka legyőz mindent, ha szorítja nyomorban a szükség.
35. Ó, be szerencsés vagy, te paraszt - hát még ha belátnád
Jó sorodat!
36. Mily boldog, ki a dolgok okát ismerni tanulta,
És a könyörtelen elmúlás minden riadalmát
Sarka alá veti...
37. ...s jönnek a küzdelmek meg a kórok, a zsémbes öregkor
Évsora, míg a mogorva halál zordan be nem állít.
38. Ám tovaszáll az idő, tovaszáll és fut szakadatlan...

HORATIUS

1. Látod mely rövid mulandó ez világ.
Elmúlik higgyed mint szinte az virág,
Mert nincsen benne állandóság,
Folyása néki állhatatlanság.
2. Járása üdőnek soha meg nem áll,
Mint víznek folyása, soha meg nem száll,
Nem kéméi senkit meg az halál...
3. Az arany középben vagyon a boldogság...

4. Szoros szerencsédben mutass bátor szívet,
Változó ügyedben el ne ejtsd kedvedet.
5. Könnyebb gyengén úszó hajót kormányozni.
6. Okos tanács nélkül az erő lerogy...
7. ...nagy s kicsinynek mér azonos szabály
Szerint a Végzet...
8. ...a Gond...
...háta mögött megül a lovasnak.
9. Elődeinknél már szüleink kora
Satnyább, s mi nálok, - és belőlünk
Még gonoszabb unokák erednek!
10. Szép agg napokkal tiszta elmét
Adj nekem és citerát, Apollo!
11. Holnap mi vár rád, - azt ne kutasd, ne kérdd.
Minden napod nézd kész nyereség gyanánt...
12. Emléket hagyok itt, mely ércnél maradóbb...
13. Meg nem halhatok én. Azt, ami bennem a jobb,
Sir se földheti már: átnövök az Időn...
14. Nemességet nem ad a kincs.
15. Rómát magát önnön hatalma dönti meg...
16. Enged a tél a tavasz meg a langy szelek édes ostromának...
17. S hogy ne felejtsd a halált, int folyton az év meg a perc, mely
Elviszi szép napodat.
18. Tudjuk-e, adnak-e a mai naphoz az égiek újat,
Adnak-e holnapot is?
19. Az nem jut csak a kapzsi utódra, amit magad élsz fel,
Te magad és feleid.
20. Tűr az ember akármilyen bajt,
Nincsen előtte szent, folyton előre tör...
21. Nincs az ember előtt nehéz.

22. Béke, téged kér kegyes istenétől
A hajós, ha nyílt vízen éri orkán,
Ha a hold elbujt s a vezérlő csillag
Fénye kialszik.
23. Egyszerű asztalt ki terít magának,
Régi sőtartót közepére állít,
Kincsre nem vágyik, kicsivel beéri,
Édes az álma.
24. Életünk egy perc - mire jó a hajsza?
25. Még ha földedről menekülsz is, el tudsz
Futni magadtól?
26. A jelent élvezd, a jövőt ne firtasd,
Ami bánat sujt, mosolyogva tűrd el.
E világon még sose volt halandó
Boldog egészen.
27. Kedves, csak ne kutasd, tudni tilos, hogy nekem és neked
Mit szántak, mi jövőt isteneink, kár Babylon sötét
Számításait is kérdeni, jobb túrni, akármi lesz...
28. Szúrd meg bölcsen a bort, balga reményt tilt az irigy idő
Hosszan szöni. Amíg szánkon a szó, már tovatűnt a nap:
Tépd le, virága tiéd; holnapokat, Leukonoé, ne várj.
29. Olykor bölcs a bolondozás.
30. Fogd ki, ha bölcs vagy, az agg paripát idejében, amíg nem
botlik meg kikacagva s a párját kilehelve.
31. Ércfalként álljon a jellem;
mit nem rettent büntudat és vétek sose sáppaszt.
32. Hogy gyilkoljanak, éj közepén fölkelnek a rablók.
Hogy megmentsd magadat, mért nem serkensz idején föl?
33. Oly rövid örvöngés a harag! Ha az indulatod nem
szolgád, ő lesz az úr, zabolázd, láncold idején meg.
34. Bánat is érhet még, harag is, de borúra derű jön:
minden felragyogó napod úgy vedd, mint az utolsót.
35. Semmit se csodálj meg.
36. Ős-természetet üzz villával, visszafut ügyis,
áttöri finnyáságod lassan, lopva, de győztes.

37. Otthon ül az, ki kudarcától fél.
38. Száll a kiröppent szó, nem hívhatod azt sose vissza.
39. ...rád is tartozik az, ha a szomszédod fala lángol.
40. Míg a hajód nyílt tengeren úszik,
megfordulhat a szél, légy résen; vissza ne hajtson.
41. Juppiter ad s elvesz; mást, mint éltet s kenyeret nem
kérek tőle: magam szerzem meg a lelki nyugalmat.
42. Durva legyőzőjén győzött a levert Görögország,
s pór népét Latiumnak művészetre kapatta.
43. Futnak, s lassanként kirabolnak minket az évek.
44. ...szigorú bíró lelkét vegye az fel,
hogyha a tollhoz nyúl, aki értékest akar írni.
45. Élni ha nem vagy elég bölcs, add helyed át okosabbnak!
46. Mindenkor akármit
merhetek költők s festők, megvolt a joguk rá!
Tudjuk, s kérjük is ezt a jogot, s ugyanúgy meg is adjuk.
47. Bármibe fogsz, legyen egyöntésű, teljes egésszé!
48. Mit tömörítve szeretnék
írni, homályos lesz...
49. Tárgyat erőtökhöz képest válasszatok, írók!
Fontolgassa soká ki-ki, hogy mit bír meg a válla
és mit nem.
50. Létünk és művünk a halálé!
51. ...a gyakorlat,
... legfőbb mérték, törvény, bíró a beszédben.
52. ...tragikus hős ... nem mond száműzve, szegényen
öblös, másfélmérföldes szavakat, ha szeretne
hatni a nézőnek szívére, baján keseregve.
53. ...előbb te zokogj, ha
könnyeztetni akarsz...
54. Nem könnyű a közösnek egyéni vonásokat adni...

55. Hegy vajudik, s végül nevetést keltő egeret szül!
56. Nem hal füstbe a láng, de a füstből szít ragyogást...
57. Sok baj környezi azt, aki vén...
58. Sok-sok szép adományt hoznak, míg jönnek, az évek,
s lassan visszaveszik távozva.
59. Ti görög mintáitok éjjel
s nappal szüntelenül forgassátok kezetekben.
60. Szolgállok hát, mint köszörűkő, mely az acélnak
jó élt ad, noha ő maga metszeni tompa; nem írok,
s hogy mi a költőnek hivatása s tiszte, tanítom...
61. ...ha a tárgyat
jól átgondoltad, majd önként jönnek a szók is.
62. Szellemet és kicsiszolt szólást a görögnek adott a
Múza...
63. Szórakozást nyújt vagy használni szeretne a költő,
vagy mi az életben gyönyörű s jó, mondani együtt.
64. Bármi tanácsot is adsz, röviden tedd! Így fogan az meg
gyorsan a lelkünkben s mélyen bele így gyökeredzik...
65. Osztatlan tetszést az arat, mi a hasznosat, édest
jól elegyítve tanít, s közben komoly élvezetet nyújt.
66. ...a jó öreg is szundítgat néha: Homerus.
67. ...közepes költőn soha ember,
isten s könyvesboltkirakat nem fog könyörülni!
68. Te kilenc évig tartsd vissza a műved,
jól elzárva. Amit ki nem adsz, azon egyre törölhetsz...
69. Édes és dicső meghalni a hazáért.
70. Mit nevensz? A mese rólad szól, csak a név más.
71. Mindennek van mértéke.
72. Gyakran fordítsd meg az íróvesszőt.
73. Ha a királyok eszelősködnek, a görög nép bánja meg.

74. Vétkeznek a falak közt is, a falakon kívül is.

LIVIUS

1. Nincs törvény, mely mindenkinek elég kényelmes volna.
2. A késedelem veszedelem.
3. Jobb későn, mint soha.
4. Az eredmény az ostobák tanítója.
5. Jaj a legyőzötteknek!

TIBULLUS

1. ...késve, de eljő halk lábon a Megtorolás.
2. ...vén ölelése elől fut meg a szép feleség.
3. Jaj, ki kovácsolt kardot először, mordat-ijesztőt?
Ó, be könyörtelen és vad szíve, vas szíve volt!
4. Örültség a halált harcokkal hívni-idézni!
Úgyis jó: a sunyi talp konokul közeleg.
5. Ó, az a boldog, irigyleni méltó, kit gyerekek közt
ér el a lassu öreg-kor kicsi háza ölén!
6. Béke-időn kapa és ekevas tündöklök, a harcos
rozsdáit fegyvere mind sutba, sötétbe kerül.
7. Áldott Béke, jövel, jobbodban búzagalással,
s tündöklő öledet lepje gyümölcs özöne.
8. ...a remény fűt,
egyre hitet: "Holnap jobb lesz, egész bizonyos!"
9. Nem könnyebbül a gond, sem az emberi lélek a kincstől,
mert Fortuna az úr kedve szerint az időn.
10. ...hütlenség, neved: asszony!
11. ...oldja a lány kérés, oldja a köszívet is.
12. Jaj nekem, ó, de nehéz színlelni az ál-vigadalmat!

Ó, de nehéz tréfát űzni, ha búsul a szív!

PROPERTIUS

1. ...későn ért szerelem nagy kamatot követel!
2. ...Amor egyszercsak bekopog majd,
s nem jönnek többé szádra a hetyke szavak.
3. Ó, a hízelgéstől, bárki vagy is, menekülj!
4. Óvatlant szeretőt gyakran büntet meg a sorsa...
5. Szélről szól a hajós, ha mesél, a paraszt a bikákról,
sebhelyről a vitéz, pásztor a nyájairól.
6. ...más szakmát művel mindegyikünk, s ez a jó.
7. Orvosság gyógyítja ma már minden nyavalyánkat,
ám a szerelmes szív nem szível orvosokat.
8. Forgandó a világ, nem örök hát a szerelem se...
9. Hogyha erőm megcsal, maga az, hogy akartam, erény már:
nagy dolgokban elég érdem a puszta merés.
10. Jobb, ha közömbösnek lát kedvesetek, ti rajongók,
így ma megadja, amit megtagadott a minap.
11. ...az igaz vágy nem ismeri a zabolát...
12. Meggyűlöltet a sok panasz, a kifogás, a kesergés,
de aki tűr, gyakran megnyeri a szíveket.
13. ...földeken és vizeken át szárnyal a pletykabeszéd.
14. ...mért kívánom valamennyit?
Hisz tudod, a szerelem sohase kérdi: miért?
15. ...sose lesz szabad az, kit szerelem kötelez.
16. Állhatatosság és hűség: szerelemben igaz kincs.
17. Túlzott bőkezűség - többnyire bősziwőség.
18. Megmondom kereken : szerelemben nincs aki jellem.
19. Általad nézünk nyomorú, kora végnek elébe,

nyugtalan és hajszolt életek ősoka, pénz!
Szörnyű táptelevényt hizlalsz te az emberi bűnnek,
fődből nőnek a Gond bús csiramagvai mind.

20. Szégyen a terhet, amit nem bírsz, válladra emelni,
s rogyant térdekkkel visszahuzódni hamar.
21. ...sárba tiporva hitét, bódul a nép aranyért.
22. Hűséget tör arany, s aranyért eladó az igazság...

OVIDIUS

1. Ó, ha a jókat a mostoha sors így elviszi, higgyünk
- Elnézést szavamért - bennetek, égilakók?
Jámborul élj s így halj meg. Tiszteld mindig a vallást.
Templomból cipel el mégis a durva halál!
2. Nem tudok én már sem teveled, sem nélküled élni,
S hogy mire sarkal a vágy, szinte magam se tudom.
Bárha ne lennél oly szép, vagy olyannyira aljas!
Test és lélek közt hogy lehet ily szakadék?
Tetteidet gyűlölnöm kell, szép arcod imádnom;
Ó jaj ! Rádnézek s tetteid elfeledem.
3. Bármi leszel, te örökre enyém léssz! S most, nosza válassz:
Kényszerű vágy kössön, vagy tudatos szerelem?
4. Űzni nagyobb pályán kell komolyabb lovaim.
Most isten veletek, víg Múza s elégia, lágy vers,
S művem, amely, ha betelt végzetem, akkor is élsz!
5. Már nem azért írok, hogy kérésemre megindulj.
Nem fűt balga remény: úgysem akarja az ég.
6. Elmegy a hálátlan, kit jótett nem melegít fel,
S kit - ha okos lennék - messze kívánna szívem.
S mégis bár gonoszat forral, nem gyűlölöm, ó nem!
Esküszegése miatt jajgatok és szeretem.
7. Szégyellsz hitvesnek? Legyen úgy Didó a barátnőd:
Hívják bárminek is, csak legyen ő a tiéd!
8. Szívemmel többé szívtelenül sose játssz!
9. Nézd ki először akit méltónak ítélsz szerelemre,
Hogyha ujoncként jössz vívni szerelmi csatát;
Másodszor törekedj elnyerni szívét kegyesednek,

Légy harmadszor azon, hogy ki ne hűljön a láng.

10. Úgy fut a szebbnél szebb asszonyhad a látnivalókhöz
S gyakran a választást megnehezíti a szám.
Jön, mert nézni kíván s nézetni akar valamennyi.
11. Győzd meg először is önmagadat s hidd el: valahány nő
Él a tiéd lehet és lesz, csak a cselre ügyelj.
12. Azt hinnéd, nem akar s bezzeg akar, csak akard!
13. Bátran ígérj füt fát; no hiszen mi bajod lehet ebből?
Tudjuk, ígéretben gazdag akárki lehet.
14. Juss el a csókig előbb fizetés nélkül, ez a főcél,
S hogy megkapja a bért, újra ad az, ki adott.
15. Ígérj szemtelenül! Ígéret a lányka csalétke,
Hívj tanukul bátran bármilyen isteneket!
Juppiter esküszegő szeretőkre mosolygva tekint le
S déli szelek szárnyán küldi tovább szavukat.
16. Hogyha az ember okos, csak a nőt szedi rá; ez esetben
Kárt sohasem vallott férfi becsülete még.
17. Csókkal ügyes bókot tarkítani csak ostoba nem mer:
Vedd el erővel, amit szépszerivel nem ad ő,
Lesz, ki szabódik majd, otromba suhancnak is elmond,
Mégsem akar mást. mint hogy te kerülj fölibe.
18. Az, aki a csókig elért s nem képes elérni a többit,
Arra se méltó, mit kapnia már sikerült.
19. Használj bátran erőszakot is, csak kedves a lánynak
Szívesen ad, de öröm néki, ha adnia kell.
20. Óh, be nagyon bízik bájában az ifjú, ha arra
Vár, hogy az asszonymép hiuja magához előbb.
21. Ámde a megtartás nehezebb a reáakadásnál;
Ez csak a véletlen műve, az észet követel.
22. Hogy megtartsd a leányt s elvesztve ne sújtsa a lelked,
Szellemi kincsekkel toldd meg a testi tökélyt.
23. Illeszkedni tudás hódít legelőbb szíveket meg...
24. Tudjuk a zsémbesség minden feleség hozománya;
Ám csak enyelgő szó illeti meg szeretőd!

Egybekeléstek okát nem a törvény mondta ki szóban,
Nektek igaz törvényt a szerelem maga ad.

25. A szerelem katonás dolog; el veletek tunya lelkek!
Ámor zászlaja nem tűr pulya harcosokat!

26. Kincset a hölgynek nem kell kapnia meglepetésül:
Egy kicsiség is elég néki ha megfelelő.

27. Bárki vagy is, hogy a lányt szorosabban kösd le magadhoz,
Rajta hitessd vele el, hogy gyönyörűbb sosem élt.

28. Tűrd a vetélytársat: te maradsz a nyeregben idővel...

29. ...Vulcán haszna mi volt? Amit eddig titkosan űzött,
Most, hogy a szégyen enyész, nyíltan is űzi a pár.

30. Senkinek, erre ügyelj, ne akard bemutatni hibáit,
Hasznos az effélet észre se venni a nőn.
Szokd meg, amit nem bírsz ki s kibírod: idővel a rút is
Szép s csak először lát élesen az, ki szeret.

31. Gondold meg fiatal fővel, hogy a tél hamar eljő,
Így nem esik meg, hogy rosszra feccsérled időd.
Élvezz, míg neked áll a világ s korod engedi tenned,
Mint a tűnő vízár, úgy eliramlik a perc.
Hasztalanul hiunád a habot, mit az ár tovasodrott,
Senki az elmúltat vissza nem adja neked.
Élj az idővel hát: fűgén elinalnak az évek
S nem jön olyan jó több, mint ami már oda van.

32. Ápoltságban a báj s egy rút van: az elhanyagoltság...

33. Vágyjon a régire más: boldog vagyok én, hogy e kornak
Gyermeke lettem, öröm nékem a mostani lét...

34. Hol kicsi pénzen ezer színt kaphat az ember, ugyancsak
Balga, ki öltözetén hordja egész vagyonát.

35. Míg szerencsés vagy, sok lesz a barátod.

36. Az isten van bennünk.

37. Amit nem ismerünk, nem is kívánhatjuk.

38. Ha hiányzik is erőnk, az akarat dicséretes.

39. Mindig tiltottra törekszünk, és a megtagadottat kívánjuk.

40. Csúf a vén katona, csúf a vén ember szerelme.
41. Nem tudod, hogy a királyok keze messze elér?
42. Kezdetben állj ellent, mert késő az orvosságot készíteni, mikor a baj a hosszú késedelem révén elhatalmasodott.
43. Akit semmivel sem vádol a lelke, neveti a pletykákat.
44. Jól élt, aki jól elrejtőzve élt.
45. A csepp kivájja a követ, a gyűrűt elkoptatja a viselés.

HALIKARNASSZOSZI DIONÜSZOSZ

A történelem bölcsélet, mely példákkal tanít.

VELLEIUS PATERCULUS

A kivételes szerencse hú kísérelője az irigység.

SENECA

1. ...időnk egy részét nyiffan elrabolják, más részét ellopják tőlünk, harmadik része észrevétlenül elfolyik...
2. ...életünk legnagyobb része úgy telik el, hogy rosszul cselekszünk, nagy része úgy, hogy semmit sem csinálunk, szinte egész életünk pedig úgy, hogy mást csinálunk, mint amit kellene.
3. Ami életünkből letelt, az a halál birtoka.
4. ...ragadj meg minden órát.
5. Minden a másé..., csak az idő a miénk.
6. ...senki sem gondolja, hogy tartozna valamivel, ha időt kapott, holott ez az egyetlen dolog, amelyet még a hálás ember sem tud viszonzni.
7. ...késő a takarékoság, amikor már fogytán van a vagyon.
8. Sehol sincs az, aki mindenütt óhajt lenni.
9. Semmi sem akadályozza meg úgy a gyógyulást, mint a gyógyszerek gyakori változtatása.
10. Nem erősödik meg az a növény, amelyet gyakran átültetnek.

11. Kényes gyomorra mutat, mikor valaki mindenbe belekóstol...
12. Nem az a szegény, akinek kevés a vagyona, hanem az, aki többet kíván.
13. A barátság után hinni kell, a barátság előtt ítélni.
14. ...mind a kettő hiba: mindenkinek hinni és senkinek sem, de amaz, mondhatnám, becsületesebb hiba, ez hasznosabb.
15. Senkinek sem lehet nyugodt az élete, aki sokat töpreng annak meghosszabbításán, aki legfőbb jónak tartja, ha sok évig élhet.
16. ...az emberek, miközben tanítanak, maguk is tanulnak.
17. ...a szalmafedél éppen olyan jól megvédi az embert, mint az aranyos tető.
18. Ha mindentől félnénk, amitől csak lehet, semmi okunk nem volna rá, hogy éljünk...
19. ...arra ügyelj, hogy vajon csak a filozófiában vagy magában az életben haladtál előre.
20. A mértéktelen harag esztelenséget szül.
21. Azért esztelen dolog a haláltól félni, mivel a biztosan bekövetkező dolgokat várni kell, csak a kétes dolgoktól szoktak félni.
22. Megtiltom, hogy meghajolj, és elnyomni engedd magad!
23. A lovat nem teszi jobbá az aranyos kantár.
24. Végtelen gyorsan száguld az idő; akkor tűnik ez fel leginkább, ha a múltra tekintünk.
25. Az igazság beszéde egyszerű.
26. ...méltán félnek a hajósok a szárazföldtől.
27. ...a nagy művész az egészet is képes egy kicsiny terjedelemben összefoglalni.
28. Helyesebb, ha pótoljuk a barátot, mintha siratjuk.
29. ...egy férfi számára nem létezik szerencsétlenség, kivéve azt, ha van a világon valami, amit szerencsétlenségnek hisz.
30. Az élet harc...
31. Könnyebb ... a méltóságot növelni, mint megszerezni.
32. Nem valami kényelmes dolog az élet.
33. Arra kell törekednünk, hogy semmi se érjen bennünket váratlanul.

34. A borulás után mindig kiderül az ég.
35. A legjobb eltérni azt, amin úgysem tudunk javítani...
36. ...rossz katona az, aki sóhajtozva követi a hadvezért.
37. Önként menőt vezet, mást meg hurcol a sors.
38. ...semmi közöm hozzád, Sors. Nem adok neked hatalmat magam fölött.
39. A természet makacs, nem lehet legyőzni, követeli a magáét.
40. A természet nem akarja, hogy a gyomor élvezzen, hanem azt, hogy tele legyen.
41. Semmit sem vet meg az, aki éhezik.
42. ...a pénz senkit sem tesz gazdaggá...
43. Senki sem szerezheti meg mindazt, amit csak akar, azt azonban megteheti, hogy ne kíváncsion olyat, amije nincs...
44. Szenvédéseink egyik oka az, hogy másoknak a példája után megyünk, nem értelmünk irányít bennünket, hanem a megszokást követjük.
45. Senki sem jó véletlenül. Az erényt tanulni kell.

MANU

1. Jobb a saját kötelesség rosszul végezve, mint a másik kötelessége jól végezve...
2. Ha a király nem róna ki büntetést éberen a büntetést érdemlőkre, akkor, mint a halakat a nyárson, megsütnék a gyengéket az erősebbek.

PHAEDRUS

1. Az alkotmányos joggól felvirult Athén,
de a szilaj szabadság zűrzavart hozott,
s fegyelme régi, üdvös féke meglazult.
2. Tűrjétek ezt, hogy rosszabbat ne kapjatok.
3. ...mit megvetünk,
a felmagasztaltnál az gyakran hasznosabb.
4. Ki kapva kap az álnok hízelgéseken,
hiszékenységeért az csúnyán megfizet.

5. ...hatékonyabb a szellem, mint a nyers erő.
6. Szegénytől félj, akármilyen nagy úr vagy is,
furfangja mindig módot lelhet bosszura.
7. A függetlenség minden másnál édesebb.
8. Király se lennék ott, hol nem vagyok szabad.
9. Egyetlen ember gyakran sokkal is felér...
10. ...nem látjuk meg tulajdon vétkeink.
de másokat ítélni kész vagyunk hamar.
11. Vajúdott rettentő nyögések közt a hegy,
nagy volt a földön mindenütt az izgalom.
S egérikét szült. Terólad szól ez, kérkedő,
ki szádat jártatod, de tettet nem mutatsz.

VALERIUS MAXIMUS

1. Nem az tesz gazdaggá, hogy nagy a vagyonod, hanem az, hogy kevés a vágyad.
2. Nincs oly szerény boldogság, amely kikerülhetné a rosszindulat fogait.

COLUMELLA

1. A semmittevés gonosztevéssre tanítja az embereket.
2. Példa nélkül semmit sem lehet helyesen tanítani vagy tanulni.

ONESZTÉSZ

Nem kell szűzen a lány, öregen sem kell feleségül,
így sajnálom, amúgy tisztelem én nagyon is.
Nem jó zölden a fürt, töpörödve se, csak ha megérett:
érett szépséget vár szerelemre az ágy.

PUBLILIUS SYRUS

1. Aki elhamarkodva ítél, hamar megbánja.
2. Nekünk jobban tetszik a másé, másoknak a miénk.

3. Nem a szándék, hanem az idő veti végét a szerelemnek.
4. A szerelem sebét az gyógyítja meg, aki ejtette.
5. Semmit sem kell elhinni a sértett léleknek.
6. Az asszony akkor jó igazában, amikor nyíltan gonosz.
7. A merészség növeli a bátorságot, a tétovázás a félelmet.
8. Az asszony vagy szeret, vagy gyűlöl, harmadik eset nincs.
9. Jól alszik az, aki nem érzi, milyen rosszul alszik.
10. Jótéteményt elfogadni annyi, mint eladni szabadságunkat.
11. Aki nem tud ajándékozni, méltatlan a jótéteményre.
12. Gyakori jótétemény felszólítás a viszonzásra.
13. Az emberek kedvező véleménye többet ér a pénznél.
14. Helyes dolog mások kárából megtanulni, mit kell kerülnünk.
15. Az élet önmagában rövid, de a szenvedések meghosszabbíthatják.
16. Gyorsabban jó a veszedelem, ha lebecsüljük.
17. Gyakori megbocsátás az ostobát gazfickóvá teszi.
18. A türelmetlen beteg kegyetlenné teszi az orvost.
19. Akinek több szabad, mint amennyi méltányos, többet akar, mint amennyi illő.
20. Amikor szerelmes vagy, nem vagy eszednél, mert ha eszednél vagy, nem vagy szerelmes.
21. Veszteség a neve a rossz hírű nyereségnek.
22. Nagyobb öröm jót tenni, mint elfogadni a jótéteményt.
23. Ellenségedről legfeljebb gondolj, de ne mondj rosszat.
24. A fontolgatással gyakran elmúlik az alkalom.
25. Latolgatni tízszer kell, dönteni egyszer.
26. Nehéz nemet mondani, amikor fölöttesünk kér valamit.
27. Egyetlen hajszálnak is van árnyéka.

28. Nincs több vesztenivalója annak, aki elvesztette a becsületét.
29. A szerencsét hamarabb megtalálod, mint megőrzöd.
30. A szerencse üvegből van : mikor legszebben ragyog, akkor törik el.
31. Megkettőzi vétkét az, aki bűnét nem szégyelli.
32. Aki a jósorában szolgálatokat tesz másoknak, támaszt szerez magának nehéz időkre.
33. Még a derék embert is gyakran megkísérti az alkalom.
34. A tisztességest sérted meg, ha érdemtelenért emelsz szót.
35. Igaztalanul vádolja Neptunust, aki másodszor is hajótörést szenved.
36. A szerelemben többet számít a külső, mint a tekintély.
37. Egyetlen hálátlan az összes nyomorultaknak kárt okoz.
38. Az ellenség szívéhez semmilyen könyörgés nem ér el.
39. Az alacsony sorsú ellenségtől is tart az okos.
40. A fül könnyebben elviseli az igazságtalanságot, mint a szem.
41. A nélkülözőknek sok hiányzik, a kapzsinak minden.
42. Aki a rászorulónak hamar ad, adománya kétszeres.
43. Csak a bátor vagy a szerencsés tudja elviselni az irigységet.
44. Távozásra biztatod azt, akit akarata ellenére visszatartasz.
45. Aki hirtelen haragját legyőzi, felülkerekedik legnagyobb ellenségén.
46. Önmagát ítéli el a bíró, ha felmenti a bűnöst.
47. Méltán vétkezik ellened az, akit előbb te bántottál meg.
48. Másodszorra hiba lesz az egyszeri botlásból.
49. A bűnös a törvénytől tart, az ártatlan a balsorstól.
50. Önmagának árt a beteg, ha orvosát örökösévé teszi.
51. Kétes győzelmet szerzett az, aki elégedetlen a győzelemmel.

52. Kíméld meg az elvetemültet, ha vele együtt egy derék embernek is pusztulnia kellene.
53. A rossz tanácsadásban a nők felülmúlják a férfiakat.
54. A szerencsétlenség orvossága a nyugodtlélek.
55. A hatalmas hatalmasabb lesz, ha sokat megbocsát.
56. Sok embert fenyeget az, aki egyet bántalmaz.
57. Soktól kell félnie annak, akitől sokan félnek.
58. Elrejti természetét a gonosz, amikor helyesen cselekszik.
59. Semmit sem szeret jobban a vágy, mint amit nem szabad.
60. Magára hoz bajt, aki a gonosztevőt védelmezi.
61. A veszedelmet sohasem lehet legyőzni veszedelem nélkül.
62. Bajosan adódik az alkalom, de könnyen elvész.
63. Nem a test, hanem a lélek köt tartós házasságot.
64. Több barátot szerez a terített asztal, mint a helyes gondolkodás.
65. Hiába kérsz oltalmat attól, akitől büntetést érdemelsz.
66. Az adós nem kedveli hitelezője küszöbét.
67. Aki minden csapdától fél, egyikbe sem esik bele.
68. Aki fél a barátjától, barátját arra tanítja, hogy féljen tőle.
69. Hamarabb eljön az, amitől félsz, mint az, amit remélsz.
70. Az ártatlan vádlott nem a tanútól fél, hanem a balszerencsétől.
71. Inkább engedelmeskedj a kérőnek, mint a parancsolónak.
72. Az ismeretlen veszélytől mindig jobban fél a lélek.
73. Kedves a tövis is, ha mellette a rózsa.
74. A sors ostobává teszi azt, akit el akar pusztítani.
75. Balgaság gyújtogatással állni bosszút a szomszédon.
76. Ostoba ember hallgasson: ez a bölcsessége.

77. Ahol a vádló ítél, nem a törvény érvényesül, hanem az erőszak.

78. Ahol a népszabadság lehanyatlott, ott a szólásszabadság is elbukik.

PETRONIUS

1. Szükségben mutatkozik meg az igaz barát.

2. Kéz kezét mos.

3. Nem egyéb az orvos, mint a lélek vigasza.

4. Sohasem cselekszik helyesen az, aki rögtön hisz másoknak.

5. Aki a borjat felemelte, a bikát is fel tudja emelni.

6. Bármit tanulsz, magadnak tanulod.

7. Mit tegyenek a törvények ott, ahol egyedül a pénz uralkodik?

8. Aki ismeretleneket bántalmaz, annak gazfickó a neve; aki barátokat, az kis híján apagyilkos.

9. Hogyha kezedben pénz van, biztos szél viszi bárkád.

10. Ami ma nincsen meg, meglesz holnap.

11. Ahol édes van, ott savanyút is találsz.

12. Amilyen az úr, olyan a szolga.

13. A hal úszni akar.

14. Az egész világ színházasdit játszik.

VESPASIANUS

A pénznek nincs szaga.

IDB. PLINIUS

1. Az emberi természet vágyik az újdonságra és a vándorlásra.

2. Nincs rossz, melyben ne volna némi jó is.

3. Egy halandó sem bölcs minden órájában.

4. Nincs hasznosabb, mint a nap és a só.
5. Nincs oly gyönyör, melyet a folytonosság ne változtatna csömörré.
6. Nincs olyan szemenszedett hazugság, amelyre ne akadna tanú.

ÚJTESTAMENTUM

MÁTÉ

1. A fejsze pedig immár a fák gyökerére vettetett. Azért minden fa, amely jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és tűzre vettetik.
2. Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével...
3. Boldogok a lelki szegények: mert övék a mennyeknek országa.
4. Boldogok, akik sírnak: mert ők megvigasztaltatnak.
5. Boldogok a szelídek: mert ők örökségül bírják a földet.
6. Boldogok akik éheznek és szomjúhozják az igazságot: mert ők megelégtetnek.
7. Boldogok az irgalmasok : mert ők irgalmasságot nyernek.
8. Boldogok, akiknek szívök tiszta: mert ők az Istent meglátják.
9. Boldogok a békességre igyekezők: mert ők az Isten fiainak mondatnak.
10. Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért: mert övék a mennyeknek országa.
11. Gyertyát sem azért gyújtanak, hogy a véka alá, hanem hogy a gyertyatartóba tegyék, és fényljék mindazoknak, akik a házban vannak.
12. És ha a te jobb kezed botránkoztat meg téged, vágd le azt, és vedd el magadtól; mert jobb néked, hogy egy elveszen a te tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék.
13. Hallottátok, hogy megmondatott: Szemet szemért és fogat fogért. Én pedig azt mondom néktek: Ne álljatok ellene a gonosznak, hanem aki arcul üt téged jobb felől, fordítsd felé a másik orcádat is.
14. Mikor pedig böjtöltök, ne legyen komor a nézéstek, mint a képmutatóké, akik eltorzítják arcukat, hogy lássák az emberek, hogy ők böjtölnek.
15. Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsdá és a moly megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják;

Hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket mennyben, ahol sem a rozsdá, sem a moly meg nem emészt, és ahol a tolvajok ki nem ássák, sem el nem lopják.

16. ...ahol van a ti kincsetek, ott van a ti szívetek is.
17. A test lámpása a szem. Ha azért a te szemed tiszta, a te egész tested világos lesz.
18. Senki sem szolgálhat két úrnak.
19. Tekintsetek az égi madarakra, hogy nem vetnek, nem aratnak, sem csűrbe nem takarnak; és a ti mennyei Atyátok eltartja azokat. Nem sokkal különbek vagytok-é azoknál?
20. Ne ítéljete, hogy ne ítéltessetek.
21. Miért nézed pedig a szálkát, amely a te atyádfia szemében van, a gerendát pedig, amely a te szemedben van, nem veszed észre?
22. Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek, se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé...
23. Kérjete és adatik nékte; keressete és találtok; zörgessete és megnyittatik nékte.
24. Amit akartok azért, hogy az emberek ti veletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjete azokkal...
25. Mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik megtalálják azt.
26. Őrizkedjete pedig a hamis prófétáktól, akik juhoknak ruhájában főnek hozzátok, de belől ragadozó farkasok.
27. Gyümölcsseikről ismeritek meg őket. Vajon a tövisről szednek-é szőlőt vagy a bojtorjánról fügét?
28. Nem minden, aki ezt mondja nékem: Uram! Uram! megyen be a mennyek országába; hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát.
29. Új bort sem töltenek ó tömlőkbe; máskülönben a tömlők szétszakadoznak, és a bor kiömöl, a tömlők is elvesznek; hanem az új bort új tömlőkbe töltik, és mindkettő megmarad.
30. Az aratnivaló sok, de a munkás kevés.
31. Ímé, én elbocsátlak titeket, mint juhokat a farkasok közé; legyetek azért okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok.
32. ...aki mindvégig megáll, az megtartatik.
33. Nem föllebbvaló a tanítvány a tanítónál, sem a szolga az ő uránál.
34. Mert nincs oly rejtett dolog, ami napfényre ne jőne: és oly titok, ami ki ne tudódnék.

35. És ne féljetez azoktól, akik a testet ölik meg, a lelket pedig meg nem ölik; hanem attól féljetez inkább, aki mind a lelket, mind a testet elvesztheti a gyehennában.
36. Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy békességet bocsássak e földre; nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem hogy fegyvert.
37. És aki inni ád egynek e kicsinyek közül, csak egy pohár hideg vizet tanítvány nevében, bizony mondom néktek, el nem vesztheti jutalmát.
38. Akinek van füle a hallásra, hallja.
39. Aki velem nincsen, ellenem van; és aki velem nem gyűjt, tékozol.
40. Nem az fertőzteti meg az embert, ami a szájon bemegy, hanem ami kijön a szájból...
41. ...ha pedig vak vezet a vakot, mind a ketten a verembe esnek.
42. Ha akkora hitetek volna,-mint a mustármag, azt mondanátok ennek a hegynek: Menj innen amoda, és elmenne; és semmi sem volna lehetetlen néktek.
43. ...aki egy ilyen kis gyermeket befogad az én nevében, engem fogad be.
44. Aki pedig megbotránkoztat egyet e kicsinyek közül, akik énbennem hisznek, jobb annak, hogy malomkövet kössenek a nyakára, és a tenger mélységébe vessék.
45. Mert szükség, hogy botránkozások essenek; de jaj annak az embernek, aki által a botránkozás esik.
46. Ha valamely embernek száz juha van, és egy azok közül eltévelyedik: vajon a kilencvenkilencet nem hagyja-é ott, és a hegyekre menvén, nem keresi-é azt, amelyik eltévelyedett? És ha történetesen megtalálja azt, bizony mondom néktek, inkább örvend azon, mint a kilencvenkilencen, amely el nem tévelyedett.
47. Amit megkötök a földön, a mennyben is kötve léssen; és amit megoldotok a földön, a mennyben is oldva léssen.
48. ...ha ketten közületek egy akaraton lesznek a földön minden dolog felől, amit csak kérnek, megadja nékik az én mennyei Atyám.
49. Mert ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevében, ott vagyok közöttük.
50. ...elhagyja a férfiú atyját és anyját; és ragaszkodik feleségéhez, és lesznek ketten egy testté. Úgyhogy többé nem kettő, hanem egy test. Amit azért az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassa.
51. Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el vagyodat, és oszd ki a szegényeknek; és kincsed lesz mennyben; és jer és kövess engem.
52. ...istennél minden lehetséges.

53. Sok elsők pedig lesznek utolsók, és sok utolsók elsők.
54. ...sokan vannak a hivatalosok, de kevesen a választottak.
55. Az én házam imádság házának mondatik. Ti pedig azt latroknak barlangjává tettétek.
56. Adjátok meg azért ami a császáré a császárnak; és ami az Istené, az Istennek.
57. ...Isten nem holtaknak, hanem élőknek Istene.
58. ...Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből.
Ez az első és nagy parancsolat.
A második pedig hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat.
E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták.
59. ...aki magát felmagasztalja, megaláztatik; és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.
60. ...ahol a dög, oda gyűlnek a keselyűk.
61. ...mindenkinek, akinek van, adatik, és megsaporítottatik; akinek pedig nincsen, attól az is elvétetik, amije van.
62. ...akik fegyvert fognak, fegyverrel kell veszniök.

MÁRK

1. A szombat lőn az emberért, nem az ember a szombatért.
2. És ha egy ország önmagában meghasonlik, meg nem maradhat az az ország.
3. A magvető az ígét hinti.
4. Ne félj, csak higgy.
5. Engedjétek hozzám jőni a gyermekeket...
6. Aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint gyermek, semmiképpen sem megy be abba.
7. Miért mondasz engem jónak ? Senki sem jó, csak egy, az Isten.
8. Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, hogynem a gazdagnak az Isten országába bejutni.
9. ...aki közületek első akar lenni, mindenkinek szolgája legyen.
10. ...hamis Krisztusok és hamis próféták támadnak, és jeleket és csodákat tesznek, hogy elhítségk, ha lehet, még a választottakat is.

11. A fügefáról vegyétek pedig a példát. Amikor ága már zsendül, és levelet hajt, tudjátok, hogy közel van a nyár.
12. Az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim soha el nem múlnak.

LUKÁCS

1. Orvos, gyógyítsd meg magadat!
2. Egy próféta sem kedves az ő hazájában.
3. Mert ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi jutalmatok van? Hiszen a bűnösök is szeretik azokat, akik őket szeretik.
4. ...aki nincs ellenünk, mellettünk van.
5. Mikor valaki lakodalomba hív, ne ülj a fő helyre; mert netalán náladnál nagyobb tiszteletben álló embert is hívott meg az...
6. ...*nagyobb* öröm lesz a mennyben egy megtérő bűnösön, hogynem kilencvenkilenc igaz *emberen*, akinek nincs szüksége megtérésre.
7. Kapálni nem tudok; koldulni szégyenlek!
8. Aki hű a kevesen, a sokon is hű az; és aki a kevesen hamis, a sokon is hamis az.
9. Az Isten országa nem szemmel láthatólag jő el ... az Isten országa ti bennetek van.
10. Oltalmaztatók meg magatokat az írástudóktól...

JÁNOS

1. Kezdetben vala az Ige, és az Ige vala az Istennél, és Isten vala az Ige.
2. Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért.
3. Az asszony, mikor szül, szomorúságban van, mert eljött az ő órája: de mikor megszüli az ő gyermekét, nem emlékezik többé a kínra az öröm miatt, hogy ember született e világra.
4. Az én országom nem e világból való.
5. ...azért születtem, és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról.
6. Fiaskáim, ne szóval szeressünk, se nyelvvel; hanem cselekedettel és valósággal.
7. ...mivel lágymeleg vagy, sem hideg, sem hév, kivetlek téged az én számból.

PÁL

1. Az igaz ember pedig hitből él.
2. ...nincsen Isten előtt személyválogatás.
3. Mert a bűn zsoldja halál ; az Isten kegyelmi ajándéka pedig örök élet...
4. Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk?
5. Könyörülök azon, akin könyörülök, és kegyelmezek annak, akinek kegyelmezek.
6. Örüljetek az örülőkkel, és sírjatok a sírókkal.
7. Senkinek gonoszért gonosszal ne fizessetek.
8. Ne győzöttessél meg a gonosztól, hanem a gonoszt jóval győzd meg.
9. ...a törvénynek betöltése a szeretet.
10. Mert az Isten országa nem evés, nem ivás, hanem igazság, békesség és Szent Lélek által való öröm.
11. Mert nem beszédben áll az Istennek országa, hanem erőben.
12. ...jó a férfiúnak asszonyt nem illetni.
13. A feleség nem ura a maga testének, hanem a férje; hasonlóképpen a férj sem ura a maga testének, hanem a felesége.
14. ...jobb házasságban élni, mint égni.
15. Ha embereknek vagy angyaloknak nyelvén szólok is, szeretet pedig nincsen énbennem, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy pengő cimbalom.
16. A szeretet hosszútűrő, kegyes; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel.
Nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a gonoszt,
Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal;
Mindent elfedez, mindent hiszen, mindent remél, mindent eltűr.
17. A szeretet soha el nem fogy...
18. Most azért megmarad a hit, remény, szeretet, e három; ezek között pedig legnagyobb a szeretet.
19. Mert ha a trombita bizonytalan zengést térszen, kicsoda készül a harcra?

20. A ti asszonyaitok hallgassanak a gyülekezetekben, mert nincsen megengedve nekik, hogy szóljanak; hanem engedelmesek legyenek, amint a törvény is mondja .
21. Jó erkölcsöt megrontanak gonosz társaságok.
22. Halál! hol a te fullánkod? Pokol! hol a te diadalmad?
23. ...a jókedvű adakozót szereti az Isten.
24. Úgy kell a férfiaknak szeretni az ő feleségöket, mint az ő tulajdon testöket. Aki szereti az ő feleségét, önmagát szereti.
25. ...ki-ki ami jót cselekszik, azt veendi az Úrtól, akár szolga legyen, akár szabados.
26. Mert semmit sem hoztunk a világra, világos, hogy ki sem vihetünk semmit;
De ha van élelmünk és ruházatunk, elégedjünk meg vele.
27. Ha pedig küzd is valaki, nem koronáztatik meg, ha nem szabályszerűen küzd.
28. ...a ház építőjének nagyobb a tisztessége, mint a háznak.
29. A hit pedig a reménylett dolgoknak valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés.
30. A vendégszeretetről el ne felejtkezzetek, mert ez által némelyek, tudtokon kívül, angyalokat vendégeltek meg.

JAKAB

1. ...nem az Isten választotta-é ki e világ szegényeit, hogy gazdagok legyenek hitben, és örökösei az országnak, amelyet azoknak ígért, akik őt szeretik?
2. Mi a haszna, atyámfiai, ha valaki azt mondja, hogy hite van, cselekedetei pedig nincsenek?
Avagy megtarthatja-é őt a hit?
3. ...cselekedetekből igazul meg az ember, és nem csupán hitből.
4. ...a nyelv is kicsiny tag, és nagy dolgokkal hányja magát. Ímé csekély tűz mily nagy erdőt felgyújt!
5. Aki ... tudna jót cselekedni, és nem cselekeszik, bűne az annak.
6. Nosza immár ti gazdagok, sírjatok, jajgatván a ti nyomorúságaitok miatt, amelyek elkövetkeznek reátok.
7. ...a ti mezőiteket learató munkások bére, amit ti elfogtatok, kiált.
8. ...legyen a ti igenetek igen, és a nem nem...

PÉTER

1. ...ha jót cselekedve és mégis szenvedve túrtök, ez kedves dolog Istennél.
2. ...a szeretet sok vétket elfedez.
3. ...a ti hitetek mellé ragasszatok jó cselekedetet, a jó cselekedet mellé tudományt...
4. ...egy nap az Úrnál olyan, mint ezer esztendő, és ezer esztendő, mint egy nap.

*

PERSIUS

1. Mennyi üres gond kínozza hiába az embert!
2. Idején kell ám megelőzni a csúf kórt.
3. Embert látni ezerfajta, s mind máshogyan élnek;
mindjük akar valamit, de egészen mások e vágyak.
4. Tennünk nem szabad azt, amiből - véghezvive - baj lesz.
Emberi köztörvény ez, a természet maga tiltja,
hogy valamit tegyen az, ki nem ért hozzá s tehetetlen.

QUINTILIANUS

1. A szerelmesek nem tudják megítélni a szépséget.
2. A lelkiismeret egymaga ezer tanú.
3. Az erények és bűnök olyannyira szomszédosak, hogy a rágalmazót őszintének, a vakmerőt bátornak, az áradozót ékesszólónak tartják.
4. Az igazi fájdalmat is enyhíti az idő.
5. Sötétben tündöklőbb a fény.
6. Játék közben az erkölcsök őszintébben nyilatkoznak meg.
7. A természetes tehetség tanulás nélkül is sokra képes, a tanulás tehetség nélkül semmire sem megy.
8. Semmi sem gyötör jobban, mint a meghiúsult remény.
9. Nem mindenütt szabad vagy illő ugyanaz a dolog.

10. Ruha teszi az embert.

11. A hazugnak jó emlékezőtehetsége legyen.

LUCANUS

Gyakran a halál is
hőköl a hőstől.

MARTIALIS

1. Hidd el nem nagy bölcs aki így szól: "Most fogok élni."
Élj te ma. Elkésett, élni ki holnap akar.

2. Megtagadni a kérést rút, de rútabb
Vélt kérelmet előre megtagadni.

3. Vágysz szeretetre ? Szeress.

4. Haj, ami túlmegy a mértéken, ritkán nyer öreg kort...

5. Egészség nélkül életünk sem élet.

6. Jó ember megnyújtja a létet: kétszeres éltet
Él, kinek a múltba néznie tiszta öröm.

7. Az légy, ami vagy és többet ne áhíts,
Legvégső napodat ne féld s ne kívánd.

8. Priscushoz mennél? igazad van, Paulla: okos vagy.
Priscus tiltakozik? Őneki is van esze.

PLUTARKHOSZ

1. ...haragjában senki sem képes féken tartani a nyelvét.

2. Üss csak meg, de hallgas rám.

3. ...bár gyakran örömünket találjuk a műben, a mestert lenézzük...

4. ...az erény vagy bűn nem a legkiválóbb tettekből nyilvánul meg, hanem egy-egy jelentéktelen dolog, mondás vagy tréfás megjegyzés gyakran jobban megvilágítja valaki jellemét, mint a legnagyobb csaták, hadak, ostromok.

5. Állj egy kicsit odébb, ne fogd el előlem a napot.

6. Ha nem volnék Alexandrosz, Diogenész szeretnék lenni.
7. Nem félek a kövér és hosszú hajú emberektől, annál inkább a sápadt és szikár fajtától.
8. ...ki milyen halált tartana a legkívánatosabbnak. ...Caesar hangosan felkiáltott: "A váratlan halált."
9. Hajózni kell, élni nem kell!
10. Ha még egy csatában győzünk a rómaiakon, végképp elveszünk.
11. A történelmet tükörnek tekintem, melynek segítségével a magam életét is lehetőleg tökéletesíteni és az ábrázolt nagy emberek erényéhez hasonlóvá igyekszem tenni.

TACITUS

1. Minden, ami ismeretlen, nagyszerűnek tetszik.
2. Sajátossága az emberi természetnek az, hogy gyűlölje, akit megsértett.
3. Mindenki magának tulajdonítja a sikert, a balszerencsét egynek róják fel.
4. Békének nevezik azt, ahol mindent pusztasággá változtattak.
5. Messziről nagyobb a tisztelet.
6. A hatalom biztosabban megtartható óvatos, mint erőszakos eszközökkel.
7. ...akik a megvesztegethetetlen hűség elvét vallják, azoknak bárkit részrehajlás és gyűlölködés nélkül kell ábrázolniuk.
8. A férfi a hibás, ha a nő túllépi a mértéket.
9. Inkább tisztos halált, mint gyalázatos életet.

JUVENALIS

1. ...vajmi nehéz szatírárt nem költeni!
2. Légy jó: dicsérnek, s felkopik állad!
3. Hogyha a természet szűkmarku, az indulat ihlet versre, ahogy tud...
4. Kedvez a hollónak, s a galambot sújtja a törvény!

5. ...ritka madár, a koromszínű hattyúra hasonló -
ámde hibátlan nőt ki bír el?
6. Békességről - míg az anyósod is él - sose álmodj!
7. Szinte alig van pör, hol a civódást nem egy asszony kezdte.
8. Ki szerencsés, az szép, éleseszű is.
9. ...ritkább, mint a fehér holló, [a] szerencse.
10. ...ez a nép már rég...
csak e két dolgot kívánja szorongva:
cirkuszt és kenyeret.
11. ...ép testben legyen ép lélek.
12. Senki se kérdi, a pénz honnét, csak meglegyen egyszer!
13. Hamarabb kapsz holmi civilnép
ellen csalfa tanúkat, mint egy olyat, ki valót mer
szólni a fegyveresek jó híre meg érdeke ellen.
14. ...a vezérnek is érdeke mindig,
hogy ki nagyon bátor, jutalomban is az legyen első.

IFJ. PLINIUS

1. Gyakorlat növeli a merészséget.
2. Szerintem mindig kegyetlen és idő előtti a halála azoknak, akik valami halhatatlan művön dolgoznak.
3. Sokan félnek a megszólástól, kevesen a lelkiismerettől.
4. Nincs oly rossz könyv, amely valamilyen tekintetben hasznos ne volna.
5. Aki gyűlöli a bűnt, az embereket gyűlöli.
6. Minden idő annyival rövidebb, amennyivel boldogabb.
7. A tied tévedéseivel szemben légy elnéző.

BABRIOSZ

1. ...mindig finomabb eszközt válassz,
mert többet érsz el ésszel, mint erőszakkal.

2. ...ki nők kezére jut, siralmas lesz sorsa...
3. Testvériség az emberek közt legfőbb jó:
a lent levőket is magasba lendíti.
4. ...gyermekét csinosnak látja mindenki.
5. Dolgozz, teremts, s irigy beszéd ne hasson rád.
Gáncsoskodástól semmi nem lesz szebb, sem jobb.
6. ...a balgatagnál tisztelettel nem sokra
mégy; biztosabban megnyered, ha ócsárlod.
7. A rossz időkre felkészülni bölcsebb, mint
csak élvezetre, dáridókra gondolni.

IGNATIUS

Akkor jó a tanítás, ha az ember úgy is tesz, ahogy beszél.

SUETONIUS

1. A kocka el van vetve.
2. Lassan járj, tovább érsz!
3. Jöttem, láttam, győztem.
4. A róka megváltoztatja szőrét, de nem a természetét.

NERATIUS PRISCUS

Társaság alkotásához legalább három ember kell.

KILLAKTÓR

1. Ifjú lány mindig több pénzt kap a vén szeeretőknél:
benne a természet, s nem tudomány kamatoz.
2. Édes a lány ölelése: ugyan ki tagadja? De jaj, ha
pénzt kér, úgy keserűbb, mint a bürök levele.

BHAGAYAD-GITÁ

1. ...ki szavakkal irányít, az szóval támadható csupán...
2. ...ahol hagyomány nincs, ott törvénszegés uralkodik,
hol a törvénszegés úr lett, ott ledérek az asszonyok...
3. Bölcs ember sohasem búsút se élőkért, se holtakért.
Mert nem volt, hogy ne léteztünk volna én, te s e többiek,
és nem lesz, hogy ne létezzünk ugyanygy valamennyien.
4. Ki él, megéri, hogy teste gyermek, ifjú s öreg legyen,
s új testbe költözik végül: sose búsul ezen, ki bölcs.
5. Az emberek örök lelke múltó testekbe költözik,
de maga végtelen, senki meg nem ölheti: küzdj tehát!
6. ...él a lélek, ha a test halott is.
7. Ha legyőznek, a menny vár rád, ha te győzöl, tiéd a föld...
8. Csak a tettel törődj egyre, sose nézd, mit gyümölcsözik,
ne a tett sikeréért tégy, de tétlenül se ülj soha.
9. ...sikert s bukást közönnyel nézz: nem más a Jóga, mint közöny.
10. Ki úgy fogadja valamennyi vágyát,
miként folyóit a hatalmas tenger:
velük telt, s mégis, maga változatlan,
nem vágyva vágyat, nyugalomra az lel.
11. A tétlenség a tettektől nem szabadít meg, Ardzsuna,
s ki lemond a cselekvésről, ettől nem lesz tökéletes,
hiszen egyetlen egy percig sem élhet senki tétlenül:
természete a természet szülötte s tenni készíti.
12. ...a tudásban hiány nélkül jelen van valamennyi tett.
13. A jógi legyen úr lelkén, vonuljon el magányosan
és fékezze meg elméjét, hagyjon el kincset és reményt...
s ha gondolatain, lelkén szüntelenül uralkodik,
elérheti a nirvánát, és abban egyesül velem.

LUKIANOSZ

Míg a szerencse kegyel, hű társad az isten, az ember,
s bármit kér ajakad, tárt szíveket lel a szó;
ám ha elejt, már senki se pártol, ezer baj elérhet:
minden gáncsol, amint fordul a sors kereke.

MARCUS AURELIUS

1. Hát az élvezetre születél, nem pedig a tevékenységre, a munkálkodásra?
2. ...szörnyű kerítő a látszat, s akkor ámit el legkönnyebben, mikor azt hiszed, hogy idődet a legérdemesebbel töltöd.
3. Minden művészetnek legfőbb célja; hogy az alkotás rendeltetésének megfelelő legyen - hisz ezért készült!
4. Befelé nézz, bensődben fakad fel a jónak forrása, s ha szüntelenül mélyíted, szüntelenül buzog!
5. A vezérlő értelemnek az a természete, hogy elég önmagának, ha igazságosan cselekszik...
6. A boldogság a szellem tökéletessége, azaz az értelem épsége.
7. Az értelmes lélek sajátosságai ezek: önmagát figyeli, önmagát elemzi, szándéka szerint alakítja önmagát...
8. Amely pillanatban csak akarsz, visszavonulhatsz önmagadba!
9. ...az ember számára semmi sem jó, ami őt nem teszi igazságossá, meggondolttá, férfiasá, szabaddá, és semmi sem rossz, ami nem teszi a mondottak ellenkezőjévé.
10. Hát nem jobb szabadságban élvezni azt, aminek ura vagy, mint szolgává aljasulva az után törnöd, aminek nem vagy ura?
11. ...maga a halál is az élet teendőinek egyike. Elég tehát, ha az adott helyzetnek megfelelően ezt is jól végezzük.
12. Egyáltalán ne elmélkedj többé arról, hogy milyennek kell lennie a jó embernek, hanem légy olyanná!

APULEIUS

1. Nem boldog az, akinek a gazdagságáról senki sem tud.
2. Az arany áttöri az acélajtót is.

GELLIUS

1. Semmit sem ér a zene, amelyet senki sem hall.
2. Nem tudod, mit hoz a késő este.

3. Látom a szakállt és a palástot, de a filozófust még nem látom.

TERTULLIANUS

Hiszem, mert lehetetlen.

ULPIANUS

Ha valakinek akaratával történik valami, nincs jogtalanság.

ISMERETLEN RÓMAI KÖLTŐK

1. Más ha dicsér, te maradj szigorú bírása magadnak
mit te magad se hiszel, sose hidd másnak se magadról.
2. Hogyha elédbe kerül, a szerencsét futni ne engedd:
homloka dúsfürtű, hátul kopasz Alkalom isten.
3. Nőd ha derék asszony, hadd bátran járni a nyelvét;
nagy baj, hogyha sem ő hallgatni, se túrni te nem tudsz.
4. Ahhoz fogj, amihez van erőd: part mentín evezni
biztosb, mint a szabad tengerre feszíteni vitorlád.
5. Óvd lelked gyanutól: keserű lesz mindenik órád,
mert a gyanakvónak s félénknek jobb nem is élni.

TERENTIANUS MAURUS

A könyveknek megvan a maguk sorsa.

LIU CSEN

A hegytetőn fenyő mered.
A völgyben zúgnak a szelek,
tombolnak irgalmatlanul.
Attól a fa csak izmosul!

LU CSI

1. Ha olvasom a nagy alkotókat: ismerni vélem elméjük útját.
2. Jaj, hogy az eszme nem éri el a tárgyat, a mű az eszmét!

Mert nemcsak a tudás: az erő is csonka.

3. Az alak változó, tízezerféle,
mindenhez más a mérték...
Szavak versengnek, hogy-előtörjenek,
de az ész az ostor és fék...
4. ...aki kápráztatni kíván, megelégszik a ragyogással;
de aki lélekbe-hatolni akar, annak a tökéletes az érték.
5. Ha nagyra törsz, mit ér a részletek pompás faragása?
Szállj magasan, s győződ a szavak könnyű, szabad repülését!
6. ...a görbe út, a féktelenség sehol se jó,
vezessen az ész, közöljön a szó, ez a lényeg,
ne legyen több mondás, mint mondanivaló.
7. ...meggondoltan gyűjtsd mondanivalód,
és köntöse legyen csinos...
8. Lehet,
hogy nyelv és gondolat, mint tarka szóttas,
üdén, dúsan csillog-ragyog...
de semmi új sem lesz művedben,
ha csak a járt utat futod.
9. ...hadd övezze a nagy éneket vásári dalocska,
s mindaz, ami szép, az enyészettől megmenekül.
10. A csak-egyszeri sugárzó művet
sokan nézik sandán, meredten...
11. Bár sok a remekmű a világon:
nem töltik meg a két kezemet sem.
12. ...fáj, hogy írásom csonka, mikor a teljesre szomjazom,
fáj, hogy nem lehetek elégedett...
13. Az ékes beszéd haszna,
hogy az eszme rásimúl...

CONSTANTINUS

E jelben győzni fogsz.

CAECILIUS BALBUS

1. Háborúban az embereket a kard, békében a fényűzés sebzi meg.
2. Jobban őrizkedj a barát irigységétől, mint az ellenség ármányaitól.
3. A tanácskozás ideje a nappal, a mulatozásé az éjszaka.
4. Egyél, hogy élj, de ne azért élj, hogy egyél.
5. Illőbb az ifjúnak pirulni, mint sápadni.
6. Mint a tudatlan orvos, a szerencse is sokakat megvakít.
7. Gyakran a nagy tolvajok büntetik meg a kisebbeket.
8. Óvakodj attól, hogy más bajából örömöd támadjon.
9. Sokkal inkább tündökölj erkölcsseiddel, mint vagyonoddal.
10. Amit te magad nem tudsz elviselni, arra ne adj parancsot senkinek.
11. Mindig győz, aki kegyelmet ad.
12. Többet ér elpusztulni a baráttal, mint az ellenséggel együtt élni.
13. A hallgatást soha, a beszédet gyakran megbánjuk.
14. Rövid az igazság szava, a hazugság beszéde hosszú.

VÁTSZJÁJANA

Az asszony nép kit szeret?
Ki nyeri el kegyüket?
Aki szívük ismeri,
aki velük volt kicsi,
akinek a szava méz,
aki ifju és merész,
aki kezd és célba fut,
aki parancsolni tud,
aki, ha szól, szellemes,
aki hallgat s jellemes,
aki vágyak követe,
akinek lát a szeme,
akit más és legkivált
barátnő is megkívánt;
aki szomszéd, régi, jó,
aki rokon, uj s bohó,
aki színházakba jár,
akit vonz a zöld határ,

aki jókedvűen ad,
aki hős és elragad,
aki úr a sors felett,
aki hírben, pénzben, észben,
vagy szépségben, ölelésben
lefőzi a férjüket.

GRÉGORIOSZ NAZIANZÉNOSZ

Addig kell edzeni a vasat, amíg meleg.

AMBROSIUS

1. Kakas szaván remény fakad,
s a szenvedőnek enyhület.
Elrejtí törét a lator,
S az elbukott nyer új hitet.
2. Ha Rómában élsz, élj római módon;
ha másutt élsz, élj úgy, ahogy ott élnek.

HIERONYMUS

1. Tévedni emberi dolog.
2. Amilyen a kezdet, olyan a befejezés.
3. Míg úgy hiszed: mentegetődzöl - vádolod magad.
4. Ajándék lónak ne nézd a fogát.

KHRÜSZOSZTOMOSZ

Az erényes cselekedetek inkább meggyőzőek, mint a csodák.

PROKLOSZ

Ami a sarló a bogáncsnak, az a zsoltárének mindenfajta szomorúságnak.

AUGUSTINUS

1. Ha Te vagy erősségünk, van támaszunk. Ha magunkban bízunk, esendők vagyunk.

2. Gazdag hatalmasok szövetkezése igazságosság nélkül mi más, mint nagy rablóbanda.
3. Isten nem parancsol lehetlent, hanem amidőn parancsol, buzdít megtenni azt, amit tudsz, és kérni azt, amit nem tudsz.
4. Éppen nem nagy dolog elkezdni a jót. Azt be is végezni, egyedül ez teszi az embert tökéletessé.
5. Röviden hangzik a törvény, mely eléd van adva: Szeress, és tégy, amit akarsz!
6. Anyámnak köszönhetek mindent, ami vagyok.
7. Aki túl sokat kételkedik, kétségbeesik.
8. Tedd meg ami tőled telik! És kérjed azt, amire győnge vagy.
9. Az a szeretet, amely véget ér, sohasem volt igazi.
10. Szeressétek, amit hisztek ! És hirdessétek, amit szerettek!
11. Mindig tud adni, akinek a szíve szeretettel van tele. A szeretethez nem kell teli erszény!
12. Ha a fegyelem szigorát elfojtják, vagy aludni engedik, büntetlenül garázdálkodik a gonoszság.
13. A szokás második természetünk.
14. A sokaságot nem kell követni.
15. Róma szól, az ügy be van fejezve.
16. Vegyed és olvassad.

TAO JÜAN-MING

1. Bölcsességen áll az emberi lét,
de legfontosabb: ruha s eledel.
2. Ha tavasz virul: szántunk és vetünk,
a jó aratás nem is marad el.
3. A földművelő ügyel-bajjal él,
a sok küszködést nem kerüli el,
megkínzott ina éjjel is sajog -
de csakis saját lelkének felel.

VEGETIUS

Ha békét akarsz, indíts hadat.

MACROBIUS

1. A tojás nem lehetett előbb, mint az állat.
2. A hatalom akkor is kényszerít, ha kér, nemcsak akkor, ha parancsol.
3. Az étel hallgataggá, az ital fecsegővé szokta tenni az embereket.
4. Egy bűnös sem mentheti fel önmagát, ha ugyanő a bíró.

I. LEÓ PÁPA

Hatalmasabb a példa a szónál. Tökéletesebben tanulunk cselekedet, mint beszéd által.

VALLUVAR

1. A lant hangját legszebbnek csak az mondja, aki sosem hallotta gyermeke gügyögését.
2. Ha gyermekünk tudása a miénket meghaladja, ennél nagyobb öröm nem érhet élt.
3. Magának él, ki nem szeret. Aki szeret, még csontja is egészen másoké annak.
4. Jó szó helyett gyalázkodol? Éretlen gyümölcsöt eszel, ahol érett is akad bőven.
5. Ki a jót feledi, balga, de még balgább, ki a rosszat feledni képtelen.
6. Szertelen bűnösök közt balgább nincs, mint aki más portának asszonyát áhítja.
7. Hátán hord a föld, noha felszántod - te is annak, ki téged megbántott, megbocsássál.
8. Nincstelennek adhatsz csak igazi ajándékot, minden más adomány viszonzást vár.
9. Magadnál erősebb ellenfelet képzelj el, mielőtt gyengébbet gyötörnél.
10. Egyenes a nyíl, de kegyetlen, lágy szavú a lant, de görbe, így az embert tetteiről ítélned.

11. Halotthoz hasonlít a dühöngő, s már-már halhatatlan, ki leküzdi haragját.
12. Rosszat ha míveltél másokkal reggel, visszaszáll enfejedre este.
13. Ittmarad a maghéj, a madár elröppen - a testből így lebben el a lélek.
14. Kötődjél azokhoz, kik a vágytól szabadok már, a többi köteléktől így szabadulsz.
15. Bíráló bölcsék híján a király védtelen - ellenei nélkül is elbukik.
16. Elvetni egy bölcsnek barátságát balgább, mint ellenséget százával szerezni.
17. Fontoltan fogj a tettezh. Esztelenség, ha csak akkor gondolkodsz, amikor már belekezdted.
18. Törhet a tengely pávatoll alatt is, terhe ha túl sok a szekérnek.
19. Baglyot győz a varjú nappal...
20. Víz mélyén győzhetetlen a krokodilus, mégis száz más lény legyőzi szárazon.
21. Vak bizalom, s a bizalomra méltók megvetése sok bajt okozhat egyaránt.
22. Biztos vár nincsen a gyávának. Vakmerőnek az élet semmi jót nem nyújt.
23. A zsarnok gazdagságát elmosásák kizsarolt népének könnyei.
24. A szerencse istenasszonya odatalál a szívósan igyekvő emberhez.
25. A bajban bátor légy! A veszélyt kikacagó, lebíró nevetés nagy erő.
26. Aki nem tud kevés szóval magvasat mondani, szokott csak szólani hosszasan.
27. Könnyű dolog beszélni, szavaink szerint ám

mennyívet nehezebb cselekedni!

28. Bölcsék előtt beszédet tartani annyi, mint zöldellő mezőséget öntözni.
29. Születésre minden ember egyenlő, nagyságuk különbsége tetteikből kerekedik.
30. Igaz nagyság képtelen öncsalásra; csak a kicsinység üget az önhittség paripáján.
31. Kislelkű kezén a gazdagság kárba vész, mint a tisztátalan edénybe töltött tej.
32. Lusta gazda földje férjétől elhanyagolt asszony módjára megkeseredik.
33. Édesebb nincs munkával megszolgált ételednél, legyen bár egyszerű leves az.
34. Viruló nő kebelét befedő kelme: örjöngő hímelefánt szemellenzője.
35. Ha a szemek beszélnek, szavaknak többé hasznát ott nem veszi senki.
36. Kórra van sok gyógyszer, de a szép nő maga lehet csak kúrája a kinnak, mit ő okoz.
37. Szerelmem a pletykákkal próbálják lehűteni? Olajjal oltanak a lángot!
38. Kurta duzzogás, hosszú távollét érleli a szerelem gyümölcsét.
39. Duzzogás ad örömet az ölelésnek – szenvedélyes ölelés ad örömet a duzzogásnak.

BOËTHIUS

1. Alávetted magad a szerencsének? Alkalmazkodj hát úrnőd szokásaihoz.
2. ...ne akarj boldogtalannak látszani. Vagy elfelejtetted volna, hogy mennyi s mekkora boldogságban volt részed?
3. ...ugyan hol van olyan kerek boldogság, hogy ne lehetne még ezért vagy azért zúgolódni? Bajos dolog ugyanis az emberi boldogság: vagy sose teljesedik ki, vagy nem marad állandó.

4. Miért keresitek hát, ó, halandók, magatokon kívül a bennetek lakozó boldogságot?
5. A természet ugyanis beéri a kevéssel és a szerénnyel; ha az elegendőnél többet akarsz ráerőszakolni, megundorítja amivel tömőd, vagy épp kárára válik.
6. ...az emberi természet valóban olyan jellegű, hogy a világból csak akkor tud kiemelkedni, ha megismeri önmagát, de az állatoknál is lejjebbre süllyed, ha magát ismerni megszűnik.
7. De a bírás vágya az Etna
Tüzein túltéve lobog fel.
Első bányásza ki volt, jaj!
Még föltáratlan aranynak,
Rejtőző drágaköveknek,
Veszedelmül vált vagyonoknak?!
8. ...megbecsültté nem a méltóság teszi az erényeket, hanem az erényesség a méltóságokat.
9. Kürtölje tele a nagyvilág minden zugát
A hírneveddel a szóbeszéd,
Övezze dicsőség fénye bár a házadat:
A halál előtt mind semmis ez!
10. ...több embernek használ a balszerencse, mint a jószerencse.
11. Ismétli saját pályafutását
Minden, s az öröm: visszatalálni.
A kirótt rend úgy lesz örökös csak,
Hogyha a kezdő- s végpont ugyanaz,
S szigorúan kört ír le a pálya.
12. Akit ... barátta a siker tett, azt a bukás ellenséggé változtatja. S a dögvész nem tud annyit ártani, mint az ilyen meghitt rosszakaró.
13. Ha egyáltalán van valami jó a nemességben, akkor szerintem egyedül csak az, hogy kényszeríti az utódokat, ne fajzzanak el az őstől.
14. Egy, ugyanegy tőről faladott az egész emberi fajta,
Mert hiszen egy a teremtő, egy a világ létrehozója...
15. ...értékeljétek amilyen nagyra csak akarjátok a testi kiválóságokat, csak ne feledjétek, hogy csodálatotok tárgya egy háromnapos láz hevétől odalesz.
16. ...kincs elégséget, uralom hatalmat, méltóság megbecsülést, dicsőség hírességet, élvezet gyönyörűséget nem adhat.
17. ...egyáltalán nem létezhetik semmi, ami jobb volna forrásánál...
18. ...minden, ami csak van, annyi ideig marad meg s áll fenn, ameddig egy; s pusztul s bomlik, mihelyt megszűnt egynek lenni...

19. ...mivel maga a jó a boldogság, a jók, éppen azért, mert jók, nyilvánvalóan boldogok.
20. ...nyilvánvaló, hogy a sérelem nem annak a számára szerencsétlenség, akit ért, hanem annak, aki okozta.
21. A tudatlanság sűrű ködével
Együtt enyésznek majd a csodák el.
22. ...embernek nincs megengedve ésszel felfognia s szóval kifejtienie Isten minden egyes műhelytitkát.
23. Hogy milyenre akarjátok formálni sorsotokat - ez a ti kezetekbe van letéve.
24. Ha a véletlent úgy határozzuk meg, mint ki nem számítható hatásra, minden okozati összefüggés nélkül létrejött eseményt, akkor a leghatározottabban állíthatom, hogy véletlen egyáltalán nincs is...
25. A tudást ugyanis sohasem a megismerendő tárgy tulajdon lényege határozza meg, hanem a megismerőnek a képessége.

GREGORIUS

1. Aki titokban él becsületes életet, de mások előhaladását nem gyámolítja, olyan, mint a szikra. Aki azonban a becsületesség fényét másoknak is mutatja, olyan, mint a lámpa, mely neki ég, másoknak pedig világít.
2. Készségesen fogadom, ha bárki fedd, csiszol. Csak azt tartom jó barátomnak, akinek nyelve rásegít arra, hogy kiirtsam lelkemből a foltokat, mielőtt a szigorú Bíró megjelenik.
3. Van-e valami, ami jobban próbára tenné erőnket, mint az, hogy összes indulatunkat, szenvedélyünket értelmünk uralma alá hajtsuk? Testünk minden vágyát erős lélekkel megfékezzük? Minden önkéntes törtetésünkről lemondjunk?
4. Az a szó férközik legjobban a hallgatóság szívéhez, melyet a szónok, a nevelő élete is ajánl. Mert szóval csak parancsolja, hogy mit kell tenni. Példájával azonban meg is erősíti.

MOHAMED

Az ember igazi gazdagsága az a jó, amit a világban véghezvitt.

TALMUD

1. Jól kezdeni jó, de jól végezni jobb.
2. Mindenkor dicséretes a jóakarát.

3. Szerénységre maga az Isten oktatott, midőn dicsőségének kinyilvánítására. a nagy hegyek helyett a kis Sinait választó, égbe nyúló fák helyett a csipkebokorban jelent meg.
4. Az álom a halál előíze.
- 5..Amilyen az anya, olyan a lánya.
6. Az ember barát nélkül olyan, mint a bal kar a jobb nélkül.
7. Becsületet vagy becstelenséget szerez az ember magának ama kör által, melyet magának választ.
8. Nem a hely tiszteli meg az embert, hanem az ember az, ki helyét becsültté teszi.
9. A beszéd az az értelemnek, ami a só az ételnek; miként a túlságos sóbőség árt az ételnek, úgy a túlságos szóbőség az értelmes embernek.
10. Uram, szabadíts meg barátimtól, ellenségeimtől magamtól is megszabadulok.
11. Hét tulajdonságáról ismerni meg a bölcsét: nem beszél az előtt, ki tudomány- és korra nézve őt megelőzi, nem szakítja félbe más beszédét, nem válaszol elhamarkodva, kérdez s felel, amint illik, rendet tart a beszédben, megmondja, ha nem érti s helyesli az igazat.
12. Ahol a tények beszélnek, felesleges az ajánlás.
13. Az élet tanít meg elviselni az életet.
14. Akit egyszer megmart az eb, ugatásától is fél.
15. A hála semmibe sem kerül, s kedves Isten- s embereknél.
16. Teljes szívedből ragaszkodjál hazádhoz.
17. A hazugság hasonló a terebélyes fához, melynek satnya a gyökere, jön a zivatar, s kiszakítja tövéből.
18. Igazság tenyészik,
Hazugság enyészik.
19. Az igazság önmagáért szól.
20. Az igazság fölemeli a nemzeteket, a bűn pedig szegényekké teszi a népeket.
21. Igazságtalanságot inkább tűrni kell, mint elkövetni.
22. Ítélj késlekedve, meggondolva.
23. A tanító jutalma, hogy sietnek előadására, a tanítvány jutalma, hogy elméjében gyarapszik, a barátság jutalma a részvét, a böjt jutalma az áldozatkészség.

24. Ahol kevélység vagyon, ott lesz a gyalázat is.
25. Előbb javulj meg, s azután törekedjél megjavítani másokat.
26. Tégy jót, s gondold meg, hogy minden óra lehet az utolsó.
27. A munkának gyökerei keserűek, de édes a gyümölcse.
28. Úgy kell dolgoznunk, mintha örökké élénk, s úgy kell élnünk, mintha holnap kellene meghalnunk.
29. Igaz műveltség és felvilágosultság kígyótermészetnek is mérgét veszi.
30. A művész ellenséges indulattal van a hason szakmájú művész irányában.
31. Az öregség a betegségek kórháza.
32. Tanácsot a véntől, tettet az ifjútól.
33. Lelki szépség többet ér a külső pompánál.
34. Mondd meg, kivel társalogsz, s én megmondom, ki vagy.

BHARTRIHARI

1. A szerelemnek áldása, hogy kettőnek a lelke egy;
ha külön él a két lélek : csak két holttest ölelkezik.
2. A tudatlannal megegyezni könnyű; hát még a nagytudásuval;
de a csöppnyi tudástól kótyagosat maga Brahma se gyózi meg.
3. Messze kerüld a kísértőt, akkor is, ha tudása nagy.
Ha kígyó-fejen ékkő ring: nem ugyanoly félelmes-e?

LI TAJ-PO

1. Csuang-ce álmában pillangó lett,
és Csuang-céról semmit nem tudott.
Íme, a lét ily könnyen alakul,
a változások határtalanok.
2. Bajban mutatkozik, ki az igaz barát,
ki csak magának jó, minek jött világra?
3. Madarak szállnak,
fellegek s árnyak.

Csak a hegy marad
örök-hú társnak.

4. Élő és nem-élő mind olyan, mint elfutó hab,
és látja egyformának, mi örök-egy, a holdat.
5. Tudnivaló, hogy a fegyver baljóslatú szerszám,
a császár is úgy él vele, hétszer megfontolja.
6. A férfiu, lám, tea bokra,
az asszony, lám, folyondár rajta...
7. Párjával alszik a jégmadár is
meg a bíbor mandarinkacsácska.
Ha ész föléri e boldogságot:
vödrökbe fér tenger áradása.
8. Sorsunkat előre megszabták a mennyben,
ülj, ahova löktek, s ne vágyakozz szebbre.
9. Tízezer oka van a búbánatnak,
a jó borból nincsen pár száz pohár csak.
Sok a szomorúság és a bor kevés,
de ahol bor árad, ott nincsen bánat.
10. Milyen rövidke a nap hajnaltól esteiig!
Száz év küszködése is könnyen betelik.
11. Nem a gazdagság, rang az, mit én kívánok,
de az ember örök fiatal élete.

TU FU

1. Csínján vele! Övé a hatalom és erő.
Megéget, ha hozzáérsz! A fő miniszter ő!
2. - Óh, csak a könny örök:
ha múlik minden, élhet-e soká
a vándor a vándor dolgok között?
3. Szegény vagyok, nincs kocsim, de vannak hú lábaim...
4. Gúzsbaköt, lever az únt hivatal,
s a paraszt előtt szégyelem magam.
5. Látom: minden elmuló, csak az öröm-perc való,
hír, dicsőség is csaló, hová is iparkodom?

6. Ifju hév és kikelet elenyész, mint lehelet,
de jó annak, ki szeret egész élete során.
7. Feleségül katonához a lányt -?
Dobd inkább útszélre, a semmibe!
8. Az emberek gorombák, gonoszok.
Küszködő vagyok, nem kapaszkodó.
9. ...mig meg nem ölnek, van addig remény!
10. Az élet sorja mindig búcsuzás,
gyermeknek, öregnek miért volna más?
Hajdanvolt eröm, ha rád gondolk,
elrévedezve sóhajtok nagyot.
11. ...a hadseregben fegyelem is van,
egyformán-osztott élelem is van;
mit óbégattok szív-szakadásig?
a fővezér lesz apátok mostan.
12. Ó bár nőhetne szárnyam mint a sebes madárnak,
hogy hősín fellegekkel hazámba szállva-szálljak!
13. Mulandó disz mind hamis - eldobnának engem is...
14. Természet - ember: soha nem alhat.
15. Véneket faggatok ki: milyen volt az az élet?
De félek, egyre félek: mai kínról beszélnek.
16. Harácsol és nyúz a sok hivatal,
embereiben nincs könyörület.
Mennyi gabszág! Petiig az kéne, hogy
a bölcs becsülje az erényeket.
17. Menj, létesíts jó közigazgatást:
gyógyítod vele fájó szívemet!

ALCUIN

A nép szava Isten szava.

PO CSÜ-JI

...a régi hárfást senkisé hivatja:
a csinnadrattának van ma divatja.

I. LOTHÁR FRANK KIRÁLY

Az idő változik, és vele együtt mi is.

FIRDAUSZÍ

1. ...a jó szónál többet mi ér?
A jó szó, mit apró s nagy ember dicsér.
2. ...a lét csak csaló kép, nem oszt, nem szoroz,
hisz egyként elillan, mi jó és mi rossz.
3. A földön csak ingó csalárdság lakik:
ne vess mást belé, mint a jó magvait.
4. A fázó nem rózsára - rózsére vágy,
bár rózsénél drágább a szép rózsaaágy.
Ecettől ki gyógyul, ha kínja nehéz,
olyannak csupán még nagyobb kin a méz.
5. Titokban bizony már csak oly szó marad,
mi kettőé. Három közt meg nem marad,
s bizony, hogyha négy tudja, széjjelszalad.
6. ...egy ajtón jövünk, másik ajtón megyünk,
a sors meg kiszámítja lélekzetünk.
7. Ne ültess olyan fát te kincsért soha
amelynek gyümölcséből átok fakad...
8. Mindenki jó
vagy erre, vagy arra, és használható.
9. E múltó világhoz ne kösd szívedet,
a lét kurta, hasznot nem osztthat neked.
10. Rossz fát aki
a lángokra tesz, csak magát égett .
11. Ha rosszat cselekszel, bizony rossz leszem
a termésed: nyugton nem alhatsz sosem.
12. A forgó nagy ég ősi törvénye ez,
lehetsz bár király, vagy lovag-hős lehetsz.
A nagyság mind elmúlik, zsákmány csupán,
a vadászó halál jár e zsákmány után.

13. ...a bánatnak túlsággal tested át ne add,
e földön bizony semmi meg nem marad.
A túrés dicsőbb még, mint a szeretet...

14. ...legtöbb a szó: mert az nem palota,
hogy hólétől, záportól szétomlana.

15. ...ihattok mindnyájan, csak mértékkel, bort;
de kezdetkor végére gondoljatok.
A bor ha a jókedvhez elvezetett,
aludjatok, hogy el ne gyengüljeteK.

I. ISTVÁN MAGYAR KIRÁLY

Az egynyelvű és megszokású ország erőtlén és romlandó.

AVICENNA

1. Ha tudnák az emberek és a fejedelmek, hogy mit vesztenek a háborúban, és milyen keveset nyernek - nem volna háború.
2. Munkába kell állítanunk azokat az eszközöket, melyek a természet erőit az embernek alávetik.
3. Ha fizikai kísérleteket végzek, vagy gyógyítok, úgy érzem, játszom a természet erejével.
4. Nem a vitatható előírások, hanem a megfigyelés és tapasztalatok alapján kell gyógyítani.
5. Ami a hit szerint igaz, az lehet az ész szerint hamis.

ROLAND-ÉNEK

1. ...inkább a halál, mint a futás szégyene!
2. ...nem boldogság az okos vitézség,
s a vakmerőségnél többérő: a mérsék.

A SÁLERNÓI ISKOLA TANÍTÓI

1. Ha nincsenek orvosaid, legyen orvosod ez a három: vidám kedv, nyugalom, mértékletes élet.
2. Ha egészségesen akarsz élni, gyakran moss kezet.
3. Hat órát aludni elég fiatalnak, öregnek; hetet a restnek is alig engedünk, nyolcat senkinek.

4. Hogy könnyű legyen az álmod, rövid legyen vacsorád.
5. Ebéd után pihenj le, vagy menj ezer lépésnyit.
6. Evés közben gyakran igyál egy keveset.
7. Akkor jó a sajt, ha fősvény kézzel mérik.
8. Halál ellen nincs orvosság.

OMAR KHAJJÁM

1. Meg kell halni végül, és hidd el, egyremegy,
Hangyák rágnak-e szét vagy éhes ordasok.
2. Igazság? Bizonyosság?- távoli ködök.
Tölthetjük napjaink rút kétségek között?
Le ne tedd kupád! Élj borral vagy nélküle,
nem lesz a tudásod se kevesebb, se több.
3. Földtől fel odáig, hol Szaturnusz ragyog,
ügyes csselfogással megoldtam valahogy
minden döntő kérdést, köztük sok nehezet:
csak a halálét nem, mely örjítő titok!
4. A világot kerek lámpásnak képzelem,
égő kanócának a napot az egen,
mi járkalunk benne, ámulunk, bámulunk,
s tűnődünk magunkon, apró árnyképeken.
5. Sárral bevakolni a napot nem tudom,
máról az igazat mondani nem tudom,
tudás tengeréből kagylót hoztam én fel,
s gyöngyét kiemelni féltemben nem tudom.

MÓZES IBN EZRA

1. Együtt pihennek vak gödörben
a smaragdok s a kavicsok.
2. Ó, mondd, az ember mit remélhet ?
Halállal vemhes minden élet,
és minden szem a sírt lesi -
a vén Idő csak egy garázda,
vad pásztor, a halál a bárdja,
és mi vagyunk a juhái.

JÚDA HALÉVI

1. Vendég és vándor vagyok én e földön,
de lenn, méhében, birtokom, tanyám van.
2. Mit mondhatok ? A bölcsőtől a sírig
egy ellenség, a vér hajszol sováran.

MARIE DE FRANCE

Úgy vannak egymással, akár
az iszalag, mely bogról-bogra
ránőtt a mogyoró bokorra
s úgy átkarolta, átölelte,
mindenestül úgy körülvette,
hogy együttesen szépen élnek,
de hogyha szétválasztják őket
meghal a mogyoró, de ott hal
az iszalagtó is azonnal.
"Igy vagyunk, mi is, kedvesem:
én nélküled, te nélkülem."

AVERROËS

Ha egy tudatlan ember kérdi, hol az isten, azt kell válaszolni: az égben. Ha egy művelt ember kérdi, a megfelelő válasz az, hogy mindenütt a világban. A filozófus kérdésére a válasz csak az lehet, hogy sehol.

RUSZTAVELI

1. ...mert nagy vadat nem ejtettek, apró vaddal dicsekednek.
2. A szerelem titkát mérni a bölcsesség is esendő,
kifáradnak itt a szavak, még a dal sem elegendő.
3. Megvetem a szív-nélküli vágy baromi szégyenét.
4. ...férfi-utód nélkül, a boldogság elkerül.
5. ...az okos százfélét gondol, az ostoba csak egyet.
6. Gyér velő van a sok szóban.
7. Csak a szeretet erénye ékesség a bátrakon,
s a legyőzött ellenségnek szánalom jár s irgalom,

nem elég a hősiesség; gondolkozz e szavakon.

8. Ki bánatot sosem ismert: boldogságot meg sem ért.
9. E világ nem méltó kegyre, itt a bajnak nincs határa,
csak egy villanás az élet, illanóbb, mint a szem lángja.
Hasztalan törsz boldogságra; a sors rabságod bírója;
boldog, aki célt ér; hát még ki a szenvedést megállja.

IGOR-ÉNEK

1. Sem a ravasz,
sem az ügyes ember,
sem a sebes madár
Isten ítéletét ki nem kerülheti.
2. Nehéz neked, fej, váll nélkül,
rossz tenéked, test, fej nélkül.

WALTHER VON DER VOGELWEIDE

1. Jaj, hova tűntek az éveim, életem?
Valóság volt, vagy álom, ami történt velem?
Amit igaznak hittem, nem is létezett?
Ugylátszik, hogy álmodtam, s nem tudtam, mit teszek.
2. Jaj, mindennek hogyan pusztúl az édesel!
Látom, a mézben is ott lebeg az epe.
Kívül szép a világ, zöld, piros és fehér,
de belül fekete, mint a halálos éj.
3. Hogy vezethet egy oktalan,
ki maga is tanácstalan?
4. Bottal ifju lelket
senki nem nevelhet:
annak, ha erkölcsé jó,
botnál többet ér a szó.
5. ...ifjak fő szabálya:
jól ügyelj a szádra.

FÖLDNÉLKÜLI JÁNOS ANGOL KIRÁLY

Egyetlen szabad embert se fogjanak el, vessenek tömlöcbe; fosszanak meg jogaitól, helyezzenek törvényen kívül vagy száműzzenek, vagy más módon ne tegyenek tönkre, s mi sem fogunk

ellene támadni, se mást nem fogunk ellene küldeni törvényes ítélet nélkül, melyet a vele egyenlők hoztak hazája törvényei alapján.

EIKE VON REPCHOW

Aki elsőnek érkezik, elsőként ehetsz.

CELANÓI TAMÁS

Ama végső harag napja
A világot tűznek adja...

HALOTTI BESZÉD

Látjátok, feleim, szömtökkel, mik vagymok! Isa por és hamuv vagymok!

FREIDANK

1. Az éhség a legjobb szakács, csak hogy nincs mit ennie.
2. Úgy fordítsd a köpönyeged,
Hogy ne érezz esőt, szelet.

SZÁDÍ

1. Ha más kínja szíved nem indítja meg,
Nem érdeveled akkor az ember nevet.
2. Jobb a füllentés, hogyha jót akar, mint az igaz szó, mely rossz szándékot takar.
3. Imád: forma - tartalmat adj neki!
A szó gyöngye - jótett erőt ad neki.
4. Bizony jobb, ha enyhítesz egy égő sebet,
Mint az, hogyha száz imát elrebeg.
5. A gaz zsarnokok fénye meg nem marad,
A nép átká rajtuk: de ez fennmarad.

ROGER BACON

1. Kétségtelen, hogy tisztelni kell a régieket, és elismerést kell mutatnunk azok iránt, akik utunkat egyengették, nem szabad azonban elfelejteni, hogy ők is emberek voltak, mint mi, akik többször is tévedtek...
2. Nem követem Arisztotelészt, és eljön az idő, amikor önmagamtól is eltérek: az emberi értelem művei állandóan tökéletesíthetők...
3. Nyomorúságos érv a megszokásra és a hagyományokra támaszkodni...
4. ...a leghasznosabb tárgyakat kell tanulmányozás céljából kiválasztani, mert az élet rövid...
5. A tekintélynek ... nincs semmi értéke, ha nem tud számot adni az állított dolog okáról: nem tud megértetni semmit, csak elhítt...
6. Következtetéseink során ... nem tudunk másképpen különbséget tenni az álgazság és a tényleges bizonyítékok között, csak ha a végeredményt a tapasztalat segítségével, a gyakorlat által igazoljuk.
7. Két úton juthatunk el a megismeréshez: okoskodással és tapasztalással.
8. ...az erényes ember lelke olyan, mint a fényesre csiszolt tükör, ebben minden helyesen tükröződik. Minden igazi filozófus tudja, hogy míg lelke meg nem tisztul a bűntől, az igazságot teljes fényében nem ismerheti meg.
9. ...minden dolognak megvan a maga módszere, és ha ez hiányzik, sohasem juthatunk el a kitűzött célhoz.
10. A matematika a tudományok kapuja és kulcsa.

BONAVENTURA

Ahová az értelem nem hatol be, az érzés eljut.

AQUINÓI TAMÁS

1. ...a filozófia a teológia szolgálóleánya.
2. Mivelhogy ... a mohamedánok és a pogányok nem értenek velünk egyet valamely írás tekintélyében, amely által meggyőzhetnők őket ... szükséges a természetes észhez folyamodni, amellyel mindenki egyet tud érteni.
3. ...egyetlen ember sem képes [a védelmet és az élelemszerzést] egyedül biztosítani. Egyetlen ember sem képes ezért egymagában egyedül kielégítő életet teremteni magának. Így az ember természetéből ered, hogy sokak társaságában éljen.
4. Ami Istenből látható, elég nekem ahhoz, hogy higgyem azt is, ami benne láthatatlan!

5. Az igazságosság könyörületeség nélkül - embertelenség.
6. Senki sem tud igazán örülni, ha nincs benne szeretet.
7. Isten fia nem azzal bizonyította be istenségét, hogy leszállt a keresztről, hanem azzal, hogy meghalt rajta.
8. Félek az egykönyvű embertől.

VIII. BONIFÁC PÁPA

Aki hallgat, beleegyezik.

CARMINA BURANA

1. Míg kocsmában jól időzünk,
föld bajával nem törődünk,
kockát, kártyát kevergetünk,
ugyan nekiveselkedünk.
2. ...szik szegény, iszik beteg,
szik aggastyán és gyerek,
szik főpap, iszik dékán,
szik hugom, néném, bátyám,
szik apám, iszik anyám,
szik minden egyáltalán,
szik száz és iszik ezer,
egész világ nyakal, vedel.
3. Minket rágnak minden népek,
mért maradunk mind szegények;
aki ránk néz görbe szemmel,
nem is lehet igaz ember.
4. Tudja, ki földön jár: csak a pénz a király egyedül már.
5. Pénz szüli harc vészét, azután ő szerzi a békét.
6. Pénz: gyönyör és bőség, hull tőle az asszonyi hűség.
7. Pénz beteget gyógyít, lesimítja az út hupogóit.
Drágát olcsító, keserűt édesre javító.
Szóra fakaszt némát, és táncoltatja a bénát.

EUSEBIUS

Emlékezz a halálra.

DANTE

1. Ne kérdezz többet, mint amennyi hasznodra válik.
2. Szerelem és nemes szív egy, amint a
bölcset könyvében régen feljegyezte,
s így egyik a másiktól elszakítva:
mintha esze nélkül maradna elme.
3. ...bölcset asszony képében a szépség
szemet kápráztat, ez a szívbe ejti,
s a tetsző tárgy iránti vágyba ringat...
S igazi férfi nőre ugyanígy hat.
4. Az emberélet útjának felén
egy nagy sötétlő erdőbe jutottam,
mivel az igaz utat nem lelém.
5. "Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!"
6. ...nézd meg s menj tovább!...
7. ..."illik ami ízlik"...
8. *Szerelem*, gyenge szívnek könnyű méreg...
9. *Szerelem*, szeretettnek szörnyű mélety...
10. Nincs semmi szomorítóbb,
mint emlékezni régi szép időre
nyomorban...
11. Minden, égben-gyűlölt bűn célja dőre
bántás; s e bántás módját aki kérdi:
feloszlik ketté, cselre és erőre.
12. ...örök keserv az árulóra hárul.
13. Ha hazugsághoz hasonlít, ne kezd el
az igaz szót se...
14. Istenné tettetek aranyt, ezüstöt,
nálatok bálványimádó se rosszabb:
egyét imád az, százakat a püspök.
15. ...templomban szenttel, csárdában korhellyel.

16. ...ülve párnaszékben
nem nyerhetsz hírt, se dunna közt lapulva.
És aki nem nyert hírt e földi létben,
maga után nagyobb nyomát se nyomja,
mint hab a vízen és a füst a légben.
17. Hát talpra! Fittyet a fáradalomra,
mert győz a lélek minden akadályon,
csak a test súlya földre le ne vonja!
18. Gondoljatok az emberi erőre:
nem születetek tengni, mint az állat,
hanem tudni és haladni előre!
19. ...hol nincs bánat, nincs feloldozás ott.
20. ...mert hol az erő s a rosszakarat már
megvan, s hozzáfő még az ész, s okosság,
az ellen aztán hasztalan víhatnál!
21. Mert akiben minden gondolat egymást
kergeti, célját egy sem érheti,
mert egy a másikat gyengíti folyvást.
22. ...csak józanul nézz, s ne vakon csodálkozz!
23. Rab Itália, hajh, nyomor tanyája,
kormánytalan hajó vad fürgetegben,
világnak nem úrnője, csak rimája...
24. Gyujtsd meg emléked, s lásd magad' e mécsnél...
25. ...gyümölcs mutatja meg, ha a fa nem csalt.
26. Ó, Képzelet, ki úgy vonsz néha félre,
s kilopsz körünkből, hogy fülünk se billen,
bár száz trombita harsog is feléje:
ki mozgat téged, ha érzékeink nem?
Sugár mozgat, mely maga gyúl ki mennyben,
vagy gyújtja, ki onnan néz le - Isten.
27. ...ki gondban látja társát
és még kérést vár: kész hogy megtagadja.
28. ...de akarat nem mindig úr az orcán,
s könny és mosoly fölött olyan hatalmas
az érzés, hogy a legőszintébb lélek
akaratán leginkább diadalmas.

29. ...a szeretetnek
kétszer keservesebb a keserűje.
30. Törbe ejthetni a csupasz madárkát
két-három ízben: - de már tollas ellen
hiába vetsz ki tört, vagy dobsz ki dárdát!
31. Kicsi szikrából gyakran nagy tűz ég ki...
32. Szoros rend van és bölcs művészet
a dolgok viszonyában: s ez a Forma
teszi Isten képévé az Egészet.
33. Egyforma távol és egyforma csábos
két falat közt a szabad ember éhen
veszne s egyiket sem vinné fogához.
34. Nem hal az akarat, ha nem akarja;
hanem akként tesz, mint láng a szélben,
habár ezerszer erőszak csavarja.
35. ...a szándék és erőszak egyesülve
tesz oly bűnt, hogy nem mentheted művelőjét.
36. ...lopott kincsből jöttenni ne kínálkozz!
37. Ne légy, mint toll a szélben! és ne véljed,
hogy szennyed bármely víznek mossa habja.
38. Apák bűnéért sokszor sir a gyermek...
39. Bizony méltó, hogy örök kínban éljen,
ki az Öröktől fosztja meg magát,
hogy elmúlандó szerelmet cseréljen!
40. Majd megtudod, mily sós kenyér a másé,
s föl- és lemenni milyen kínos ösvény
keserves lépcső az idegen házé.
41. Ne hódolj a hazugság szellemének:
akinek viszket, az csak hadd vakarja...
42. Bűnbarlangok ma, titkosak, buják,
ami klastromnak volt valaha szánva;
s rossz liszt zsákjává lettek a csuhák.
43. Mert emberi ész műve tarthatatlan
s romló, lévén támasza csak a lenge

és csillagoktól függő akaratban.

44. Azt az ős Természetnek hozta rendje,
hogy az embernek nyelve van; de rája
bízta, hogy így vagy úgy, szépítve zengje.
45. Csüggedtem volna, lankadt képzelettel,
és folyton-gyors kerékként forgatott
vágyat és célt bennem a Szeretet, mely
mozgat napot és minden csillagot.

RUÍZ

1. Ha pénzzel rakva ládád, ugyan leszen vigalmad,
örömöd, víg napod s a pápától javadalmad,
paradicsomba jutván üdvöt nyerhetsz magadnak...
2. ...az arany a világnak legnagyobb mozzatója,
úrból szolga lesz véle, véle lesz úr a szolga,
a nagy világnak sorja az arany kénye, dolga.

SZÉP FRIGYES NÉMET KIRÁLY

Amit nem szabad nyíltan megtennünk, ne tegyük titokban sem.

TOB

1. Se szépnek, se csunyanak
ne tartsd a földi létet:
amit látsz, akkor láttad,
ha árnyékát is nézted.
2. Előbb pereg a búza,
aztán gyúlik a kéve,
mert, ha földbe nem bujna,
kalászbá sosem érne.
3. Szép rózsát sem szakíthatsz
szuró tövise nélkül;
a méz, az édes illat
sincs fanyar társa nélkül.

PETRARCA

1. ...e földön a gyönyör csak röpke álom.

2. Ó, hosszú az út és rövid az élet...
3. A szerelemről elmélkedni késő,
mikor lelkünknek durva földi bőre
lassan leolvad, mint a hegytetőre
hullott hó s már a béke, már a vég jó...
4. ...nincs oly vad út, hol Ámor ne kísérne...
5. S ha nevetek vagy ajkamon kel ének,
teszem, mivel egyetlen menedék ez,
hogy elrejtsem szavát a szenvedésnek.
6. Tudásom oly kevés, a bűnöm oly sok,
hogy nem tudom magam se, jó mi volna;
fázom hő nyárban s égek puszta télben.
7. De állhatatlan minden, ami földi...
8. Igen, a halál rokona az álom...
9. Az élet elfut, vissza sose fordul,
s nagy léptekkel jön a Halál mögötte...
10. Ha már viharban s háborúban éltem,
haljak meg békén, és ha ittlakásom
nem volt dicső, legyen elköltözésem.
11. ...ti okoskodtok, de semmit se tudtok;
hűséget véltetek a vásárolt szívekben,
de bérelt ember egy szálíg hitetlen.
12. Urak, lássátok, hogy röpül az élet,
időnk leperdül, megkondul az óra,
s kapkod nyakunkba már a halál körme görbén.
13. ...aki szenved, sűrű sebe sajdul,
ne legyen ahhoz szívetek kegyetlen...
14. ...én örökre azt kiáltom: béke, béke, béke.

III. EDWARD ANGOL KIRÁLY

Huncut, aki rosszra gondol.

BOCCACCIO

1. ...a titkos bűn pedig már félig meg is vagyon bocsátva...
2. ...az úristen ... ha egyszer elkezdte, teli marokkal szórja adományait...
3. ...ha azt hiszem, hogy feleségem kalandokat hajszol, valóban azt cselekszi, ha pedig nem hiszem, akkor is azt teszi; annakokáért szemet szemért, amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten.
4. ...szégyen és becstelenség csak oly dolgokban érheti az embert, melyek nyilvánosak...
5. ...csak az a nő marad makulátlan, kit vagy soha férfi meg nem környékezett, vagy pedig, hahogy ő vetett szemet férfira, az nem hallgatta meg.
6. ...tudnod kellett volna, mire fáj a foguk ruházaton és ennivalón kívül a fiatal asszonyoknak, hahogy szégyenkezésökben szóval nem is mondják...
7. ...ha jobban kedvedre volt a törvényeknek, mint feleségednek tanulmányozása, nem kellett volna megházasodnod...
8. Hogy is boldogulhatna férfiember asszonynéppel? Akkor már inkább ördögök közé keveredjék: hiszen az asszony nép hét közül hatszor maga sem tudja, mit akar.
9. Ki étlenül fekszik ágyba, nyugtalan lesz annak álma.
10. ...a szegénység nem csorbítja senkinek nemességét, legfeljebb vagyonát.
11. ...nagy ostobaság hitelt adni az álmoknak, mivelhogy vagy a túlságos jóllakottság, vagy az éhség idézi fel őket...
12. ...ha megfogta a madarat, legyen is az övé.
13. ...inkább akarok férfit vagyon nélkül, mint vagyont férfi nélkül.
14. ...egy nő kifáraszthat sok férfit, holott sok férfi sem tudna kifárasztani egy nőt...
15. E világból kinek-kinek annyi jut, amennyit elvesz magának, különösképpen pedig a nőknek, kiknek jobban ki kell használniok idejüket, míg alkalmuk vagyon reá...
16. Fiatalnak minden jót, vénasszonynak koporsót.
17. Leányom, ha annyira utálsz az utálatosakat, mint mondod, akkor ne nézz többé tükörbe, hahogy nyugodtan akarsz élni.
18. ...az egyszerű és szűkös étel és a józan élet soványabbá, vékonyabbá és egészségesebbé teszi az embereket...
19. ...az asszonyok tönkreteszik minden dolognak erejét...

20. Ha az asszonyok ezüsbál volnának, nem lehetne pénzt verni belőlük, mivelhogy nem állná meg egyikök is a tűzpróbát.
21. ...nem dicsősége a sasnak, ha legyőzi a galambot...
22. A tollnak ereje sokkalta nagyobb, mint azok gondolják, kik tapasztalásból még nem ismerik.
23. ...ne pirongasd a tengert, hogy a kicsiny patak megduzzasztotta.
24. ...okosabb a keveset és az ízeset választani, mint a sokat és íztelent; és a sebes ügetés még fiatal is összetör és kifáraszt, holott a lassú ballagás, ha kicsinyég későbben is, de legalább kényelmes szállására juttatja az embert.
25. Az ifjak nem elégszenek meg eggyel, hanem ahányat csak látnak, mind megkívánják, s azt hiszik: valamennyihez joguk van; miért is szerelmök nem lehet állhatatos...
26. ...nincs mód védekezni a testnek ösztökéi ellen...
27. ...ki-ki szerezzon magának élvezetet, ha tud, de csak titokban...
28. Ki rosszat kíván neked, rosszat álmodik felőled...
29. ...kemény élete vagyon annak, ki hozzája nem illő asszonyba botlik.
30. ...a szegények házaiba is leszáll mennyekből az isteni lélek, éppen úgy, mint a gazdagok palotáiba, kik méltóbbak volnának disznók őrzésére, mint arra, hogy emberek urai legyenek...

IV. KÁROLY NÉMET-RÓMAI CSÁSZÁR

Ahány nyelvet beszélsz, annyi embert érsz.

CHAUCER

1. ...a szerelmes számára nincs szabály!
2. Verje ki azt a szégyen pirosa,
ki részvétre meg nem hajol soha,
ki oroszlánként bömbent még nagyot,
látván félelmet és bűnbánatot...
3. ...a természet első műve csodás,
később következe a rombolás.
4. Gondolj a tölgyre! épp elég idő,
amíg a föld sötétjéből kinő,
sokáig él, de mégse végtelen:
a romlás végül rajt is úr leszen.

5. Tehát az olyat tartom bölcsnek én,
ki azt hiszi, hogy a szükség erény,
ki nem perel a sors ellen soha,
főként, ha mindegyőnk osztályosa.
6. Nagyobb dicsőséged nem is lehet,
mint akkor hagyni abba életed,
mikor legnagyobb fénye és híre...
7. A férj se az Úristen, se az asszony
titkai után soha ne kutasson.
8. A puszta képzelet bárkit megölhet,
egy balhit oly mély gyökeret ereszthet.
9. ...mire megérünk, el is rothadunk...
10. Nincs tehetség? Akkor van szájálás!
A hült hamuban is lehet parázs!
Négy eleven szén: dicsekvés, harag,
telhetetlenség és hazug szavak;
e négy szikra öregkorig elég...
11. Az ember fia azzal érje be,
amije van, vagy raknak elibe.
12. Pénzt vesztegetni semmi veszteség,
ki időt vesz, veszíti mindenét.
13. Meghalni jobb, mint nélkülözve élni.
14. Szegény embernek nincs becsülete...
15. Ha férj - csak jó lehet; az asszonyok
így vélik ezt...
16. ...a nő természete
hat óhajtással, vággyal van tele,
azaz: a férj bátor és bölcs legyen,
gazdag s a pénzét szórja esztelen,
engedelmes és tüzes szerető.
17. ...részvétellel és panasszal nem lehet
gyógyítani a megtörténteket.
18. Az orvvadász, aki dugig tele,
s nem kell neki a tilos pecsenye,
felcsap vadórnek, s abban párja nincs.

19. ...annál jobban nem lehet ártani,
mint ha ártatlant ront meg valaki.
20. Ha a pásztor hanyag s erélytelen,
sok báránya farkas étke lesz!
21. Azt még az apostol se tiltja nékem,
hogy ne válasszam kedvemre a férjem...
22. ...szüzességre nincs parancsolatunk;
tehát szüzességet nem fogadunk.
23. Az okos nő akkor tesz ügyesen,
ha ott csíhol, ahol nincs szerelem.
24. Békében élj asszonyod oldalán;
egynek mindig engedni kell, azám!
Mivel pedig a férfi okosabb,
engedjen ő és hallgasson sokat.
25. Mert hát Mercur s Venus gyermekei
örökké egymás ellenfelei:
ennek tudomány kell és bölcselem,
annak pedig mulatság, féktelen.
26. A légy és a szerzetes abban egy:
minden tányérba nyalakodni megy.
27. ...a nők legfőbb vágya az uralom,
akár a kedvesen, akár a férjen,
a feszes gyeplű ott legyen kezében.
28. ...ha a nemesség puszta származás
útján apáról fira szállna csak,
nem élne annyi bectelen alak...
29. Kinek a szegénysége nem bilincse,
akkor is gazdag, hogyha nincs egy inge.
30. Szegényebb senki sincs a kapzsinál,
mert nem övé, amért mind káricsál...
31. Hja, formát mindig cél szerint cserélünk
...hogy több sikert elérjünk.
32. ...az ördög is csak eszköz néhanap,
Isten parancsát hajtja végre csak,
ügyeskedvén e földi forgatagban...

33. Jób jámborságáról sok szó esik,
papok példálódznak vele, ha kell,
de mind csak férfiban dicsérgeti
e szép erényt s a nőkre nem figyel,
pedig egy férfi sem érheti el
a női megadást, igaz sziet...
34. ...bajt szerez a csip-csup szerelem,
mi nem egyéb, mint hiú gyötirelem.
35. ...férfiembernek a feleség
hű társ, öröm kútja s jó menedék...
36. ...nem kell valami öreg feleség!
Húszévesnél idősebb ne legyen;
a vén halat s a friss húst kedvelem.
37. A szerelem, mint a lélek, szabad,
az asszony nem állhatja azt, ha rab,
szeretni csakis szabadon szeret...
38. ...túrni tanuljon, aki féktelen,
mert így is, úgy is túrni kénytelen!
39. Egy halandó hatalma annyi, mint
egy felfújt hólyag - ... -,
szurj csak belé, ha telve levegővel,
s nézd meg, mi lesz a felfújt hengegővel.
40. Cato szerint gyanakvással tele,
kinek rossz a lelkiismerete.
41. Ha gyűjt valamit az ember fia,
ott elherdálni az alkímia!
42. Ó Bacchus, áldassék azért neved,
hogy a komolyt játékká enyhíted.
43. Ha bármit illőképpen adsz elő,
nem lehet szó és tett különböző.
44. Ne mondjátok meg soha senkinek,
hogy felesége mással hentereg,
mert meggyűlöl majd érte, mondhatom.
45. A fő erény, ha tudni akarod,
az, hogy nyelved féken tudd tartani.
46. Az okos nem szól, inkább bólogat,

s bedugja fülét, hogyha valami
veszedelmes dologról hallani.

47. ...a ritka szó sűrű nyugalmat ad.

48. Ha hebehurgyán, oktalan beszélsz,
azt visszaszívni később már nehéz.
Ha kimondták, már elrepült a- szó,
útjában többé nem gátolható.
Ha bánod is, kiadtad már magad,
kinek meséltél, rabszolgája vagy.

ZSIGMOND MAGYAR KIRÁLY

1. Egyetlen nap ezer nemest és lovagot nevezhetek ki, de nem vagyok oly hatalmas, hogy ezer év alatt egyetlen tudóst teremtsék.
2. A grammatikusoknak a császár sem parancsol.

HUS

Ó, szent együgyűség!

KEMPIS TAMÁS

1. Ebben az életben minden tökéletességhez tapad valami fogyatkozás; és nincs vizsgálódás némi homály nélkül.
2. Szeretettel kell viselkedni mindenki iránt, de a bizalmaskodás nem üdvös.
3. Sokkal biztosabb engedelmesség alatt állni, mint igazgatni.
4. Tűz próbálja meg a vasat, az igaz embert pedig a kísértés.
5. Mások hibáinak és akármilyen gyarlóságainak elviselésében türelemre törekedjél; mert tebenned is elég sok van, amit másnak kell eltűrnie.
6. ...ember tervez, isten végez...
7. Sohase légy egészen dolog nélkül, hanem vagy olvass, vagy írd, vagy elmélkedjél, vagy imádkozzál, vagy a közjóért valami hasznost munkálkodjál.
8. Könnyebb hallgatni, mint a beszédben mértéket tartani.
9. Férfiasan küzdj, a megszokást leszokással győződ meg.

10. Ha tiszta volna lelkiismereted, nemigen félnél a haláltól.
11. Mi haszna soká élni, ha oly keveset javulunk?
12. Ha rettenetes a halál, talán veszedelmesebb a hosszú élet.
13. Készen légy tehát mindenkor, és úgy élj, hogy a halál soha készületlenül ne találjon.
14. Mily boldog és okos, aki életében olyan igyekezik lenni, amilyennek halála óráján találtatni kíván.
15. ...az elveszett idő nem tér vissza.
16. Aki nem kerül a kis bűnöket, lassan nagyobbakba esik.
17. Este mindig vidám leszel, ha a napot hasznosan töltötted.
18. Először magadat tartsd békében, akkor másokat is békéltethetsz.
19. A békeszerető ember hasznosabb a nagy tudósnál.
20. Ha azt akarod, hogy mások viseljék a te terhedet, te is vállald el más terhét.
21. Két szárnyon emelkedik fel az ember a földről, tudniillik az egyenesszívűségen és a tisztaságon.
22. Gyakran gonoszul cselekszünk, és gonoszabbul mentegjük.
23. A jó ember dicsősége a jó lelkiismeret tanúbizonysága.
24. A világ dicsőségével mindenkor együtt jár a szomorúság.
25. Miért keresel nyugodalmat, mikor munkára születted?
26. Sokan követik Jézust a kenyérszegétségig, de kevesen a kínszenvedés kelyhének kiürítéséig.
27. ...a békés szenvedést mindenki dicséri, noha kevesen vannak, kik tűrni akarnak.
28. Aki szeret, röpül, fut, örül, szalad és békót nem tűr.
29. A szeretet ébren van, s aludva sem alszik.
30. Lázong a test, de megzabolázza a lelki buzgóság.
31. ...aki önhasznát keresi, elveszti a közöst.
32. Használd az ideigvaló javakat, kívánd az örökkévalókat.
33. Tudd meg, hogy az önszeretet többet árt neked, mint bármi e világon.

34. Ha igazán bölcs vagy, s úgy veszed a dolgot, amint van, sohasem kell valami baj miatt kedveszegetten szomorkodnod...
35. Minél tisztább a szándék, annál szilárdabban halad az ember a különféle viharokon keresztül.
36. Ne készülj itt nagy nyugalomra, hanem nagy béketűrésre.
37. Az ember igaz előmenetele az önmegtagadás, és csak az önmegtagadó ember igazán szabad és biztos.
38. Soha semmit ne olvass csak azért, hogy tudósabbnak és bölcsebbnek lássál.
39. A könyveknek egy és ugyanaz a szavuk, de nem egyformán oktatnak mindenkit...
40. Hány embernek volt vesztére, hogy erénye köztudomásra jutott, és időnap előtt dicséretet aratott!
41. Fiam, sokszor ég a tűz, de a láng nem csap föl füst nélkül.
42. A tökéletes győzelem önmagunk fölött diadalmaskodni.
43. Legalább tórd békével, ha örömmel nem győzöd.
44. Isten odaönti áldását, ahol üres edényt talál.

CHARLES D'ORLÉANS

1. ...háborúban meglappad az erszény...
2. Akár tessék, akár ne tessék,
ha Vénség ül nyakunkba végre,
meg kell magunkat adni kényre,
s el kell tűrnünk minden keservét.

JÓ FÜLÖP BURGUNDI HERCEG

A fáradozás jutalma nem csekély.

III. FRIGYES NÉMET-RÓMAI CSÁSZÁR

Tanulj meg panasz nélkül szenvedni; ez az egyetlen, amire taníthatlak.

XI. LAJOS FRANCIA KIRÁLY

Oszd meg őket, s uralkodj rajtuk.

VILLON

1. Kora tűz korán ellobog -
Szépek voltunk és ostobák!
Ez a sorsotok, asszonyok!
2. Herceg, ne gondolj napra, évre,
hol vannak ők, ne kérjje szó;
felel a refrén, visszakérdve:
de hol van a tavalyi hó?!
3. Tudom, mi a tejben a légy,
tudom, ruha teszi az embert,
tudom az új tavasz mi szép,
tudom, mely gyümölcs merre termett,
tudom, mely fán mily gyanta serked,
tudom, hogy minden egy dolog,
tudom a munkát, lusta kedvet,
csak azt nem tudom, ki vagyok.

BONFINI

1. ...király hiányában nincs jobb, mint ha a szomszédokhoz, a régi és hű barátokhoz fordulunk.
2. A zsenge kor nem lehet tapasztalattal teljes.
3. ...ifjak súlyos feladatokat nem vállalhatnak, nehogy magukkal együtt a közösségre is pusztulást hozzanak, vagy eltelve a roppant hatalommal, szabadosabban szolgáljanak vágyaiknak és élvezeteiknek.
4. ...ne higgyetek vesztegetésnek és üres ígéreteknek...
5. ...a belháborúban aratott győzelem nem lehet örömteli.
6. ...a dolgok másképpen történnek, mint ahogy elbeszélük...
7. ...nincs fejedelemhez méltatlanabb, mint a magánérdeket a közérdek elé állítani. Ez a zsarnokság szokása...
8. ...a nép (mert e sokfejű szörnyeteg lázadásra természeténél fogva hajlandó), ha valamit megtagadnak tőle, messzebbre rohan...
9. ...soha be nem tartandó, szép ígéretek a feltüzelt nép súlyos lázongását gyakran lelohasztják...

JANUS PANNONIUS

1. ...költő sohasem lehet, ki hívő.
2. Már pedig ékes szó mestere mindig az ősz.
Jó veterán hadban több nyers, éretlen újoncnál...
Szántáshoz sem üsző, jóerejű bika kell...
3. Kell-e javítani, hol csapnivaló az egész?
4. Hogyha a mocskosság az erényt gyarapítja, a disznót
Szentség dolgában senki se múlja felül.
5. Félsz a haláltól? Kár. Epikurosz híve legyél bár,
Vagy Platoné, Lőrinc, úgylis elér a halál.
6. ...az igaz szerelem zálogot szívesen ad.
7. ...kincseidet ne csupán te
Élvezd, és ne ragyogjon csak temagadnak a fényed!
8. ...a gyümölcséről ismerhetjük meg a jó fát,
S az aratás bőségéről, hogy a mag mibe hullott.
9. Ékes a szó, de a szent becsület több nála bizonynal,
S minden szellemi értéknél följebb van az erkölcs.
10. Gyatra a költő, s gyöngé a szellem, amíg csak a játék
Ihleti, és nem a hőstett.
11. Nappal gyújt lámpát, aki folyton a multat idézi.
12. Nézz körül, és ne feledd, hogy hű fia légy a jelennek!
13. Boldog a más kárán bölcsen okulni tudó.
14. Eddig Itália földjén termettek csak a könyvek,
S most Pannónia is küldi a szép dalokat.
15. Ábécére tanítod a gyermekeket, Galeotto;
Oktass hajfestést, s fölvet a pénz mihamar.
16. Látja magát az
Kit mindig a saját verse zenéje bűvöl?
17. Míg másokra ügyelsz, ne feledd hát önmagadat sem,
Úgy élj társaidért, hogy bele majd te se halj!
18. Minden, ahogy pusztúl, úgy születik, annyiszor újjá...

TEMESVÁRI PELBÁRT

1. A törvény olyan, mint a pókháló, amely megfogja a kisebb állatokat, a nagyobbak azonban átjutnak rajta. A dongó beléje jutva széttépi s kirepül belőle, a kis légy azonban fennakad benne.
2. Ha uralkodol indulatodon, és megbocsátasz ellenségeidnek, kétszer nagyobb uralkodó leszel.
3. A művészet örök, az élet rövid, s a tapasztalat csalékony.

NEVAI

1. Más nyomán nyargalni, bárhol jár a ló,
Járt uton haladni, hidd el, nem való.
2. Ne keress rózsát ott, ahol más szedett,
Találsz sok virágot, pompás réteket.
3. Nép s uralkodó csak ott él boldogúi,
Hol nincsen elnyomás, s a szabadság az úr.
4. Az ember egy-két ősz szálat kihúz,
Napok múltával lesz helyette hús.

GEILER VON KAISERSBERG

Sok ünnepet ritkán követ jó munkanap.

TRIVULZIO

A háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz és újra csak pénz.

LEONARDO DA VINCI

1. A tudás a tapasztalat leánya!
2. A tapasztalat soha nem csal meg, csak a megítélésed csalhat meg...
3. Aki vitatkozás közben a tekintélyre támaszkodik, nem az értelmét használja, hanem inkább a memóriáját...
4. Tanulmányozd először az elméletet, aztán jöjjön a gyakorlat, mely belőle szárinazik.
5. A mozgás minden élet okozója!
6. A természet nem szegi meg törvényét!

7. A természetben nincs hatás ok nélkül. Ha látod az okot, nincs szükség tapasztalatra.
8. Minden mindenből ered, és minden mindenné válik.
9. Nincs semmi bizonyosság azokban a tudományokban, amelyekben nem lehet alkalmazni a matematikai tudományok valamelyikét, vagy amelyek nem fonódnak össze a matematikai tudományokkal.
10. Amint a bátorság életveszélyt okoz, úgy a félelem életbiztonságot ad.
11. Ahogy a vasat belepi a rozsda, a víz megposhad, vagy a hidegtői jéggé lesz, úgy az értelem is, ha nem használjuk, megromlik.
12. Testünk alá van vetve az égnek, az ég alá van vetve szellemünknek.
13. A semmi: a lét hiánya.
14. Ó, hanyag természet, miért vagy oly részrehajló? Egyes fiaiddal szemben kegyes és jó anya vagy, másokkal kegyetlen, irgalmatlan mostoha....
15. Ez az ember örült! Mindig azért nyomorog, hogy ne nyomorogjon...
16. Kinek minél többje van, annál jobban kell rettegnie, hogy elveszti.
17. Ahol több az érzés, több a szenvedés is!
18. Meg nem inog, aki csillagra néz!
19. A legnagyobb s egyben legkisebb uralom az önuralom.
20. Aki keveset gondolkodik, sokat téved.
21. Semmiféle dolgot nem lehet sem szeretni, sem gyűlölni, míg meg nem ismertük.
22. Ha a szeretett lény alacsonyrendű, a szerető is lealacsonyul.
23. A hattyú hófehér és folttalan, és édesen dalol, ha meghal.
24. Az a tudás a hasznosabb, amelynek a gyümölcse jobban átadható a köznek, s éppen úgy ellenkező esetben kevésbé hasznos az, amelyik kevésbé adható át. A festészet gyümölcse a világmindenség valamennyi generációjának átadható, mivel a látás érzékszervétől függ.
25. A festészet nagyobb igazsággal, hívebben állítja az érzékszerv elé a természet műveit, semmint a szavak vagy betűk, viszont a betűk hívebben állítják a szavakat az érzékszervünk elé, semmint a festészet...
26. Ha egyedül vagy, egészen a magadé vagy...

27. ...azt ajánlom, hogy festés közben tarts magadnál egy lapos tükröt, és gyakran nézgesd benne munkádat, mely ott a visszájáról fog látszani, és úgy fog előtted feltűnni, mintha más mester kezétől volna, és abban jobban megítéled a hibáidat, mint egyébként.

PATHELIN MESTER

1. A sok tudomány mit sem ér,
Ha nincs kalács, vagy legalább kenyér.
2. Az üzlet is rosszul fizet
És bor helyett - iszunk vizet.
3. Az ember, ha nem lát utána,
Hamar fel is kopik az álla.
4. ...ha lopni kell - hát lopj titokban.

ERASMUS

1. Ugyan mondjátok meg, melyik férfi volna hajlandó fejét a házasság igájába hajtani, ha bölcs módjára előre ismerhetné lépésének következményeit?
2. Minél jobban közeledik valaki az öregséghez, a gyermekhez annál hasonlóbbá válik. Végül pedig eltűnik az életből, mint egy gyermek; anélkül hogy az életet megunta volna, és sejtelve lenne a halálról.
3. ...a balgaságnak köszönhető, hogy a férj szereti feleségét, a feleség a férjét, szent a házibéke és szilárd a házasság köteléke.
4. Mondjátok csak, szerethet-e az mást, aki önmagát gyűlöli? S egyetértésben élhet-e egy másik emberrel az, aki önmagával meghasonlott?
5. ...hiába lennétek tisztességesek, illendőségtudók és ügyesek, ha nem állana mellettetek az élet nehéz pillanataiban az Önszeretet is...
6. Milyen hatalom egyesítette a természettől durva, vad és faragatlan embereket állammá? Csak a hízélgés.
7. Végül mégis csak a balgaság az, aminek a legtöbbet köszönhetek az életben, a legkellemesebb pedig kétségkívül az, hogy mások balgaságát élvezhetitek.
8. ...napjainkban az orvoslás sem más, mint a hízélgés egy fajtája, akárcsak a szónoklás.
9. ...hülyék véleménye irányítja a legfontosabb és legjelentéktelenebb dolgokat egyaránt.
10. ...az önimádat csodálatos módon mindenütt rengeteg boldog embert teremt.

11. Mit mondjak a művészekről? Ezeknek annyira énjükké vált az önimádat, hogy inkább lemondának atyai örökségükről, semmint belássák tehetetlenségüket.
12. A hízelgés fűszere teszi élvezetessé az emberi együttélést.
13. A fejedelem hajszálnyira sem térhet el azoktól a törvényektől, amelyeknek ő a szerzője és végrehajtója.
14. A fejedelem olyan magasan áll, hogy a legcsekélyebb bűn is, amit elkövet, pestisként fertőzi meg rengeteg ember életét.
15. Jobb az olyan ember, aki balgaságát, mint az, aki bölcsességét rejtja el!

MACHIAVELLI

1. ...az emberek sorsuk jobbra fordultában bizakodva szívesen cserélnék uralkodót...
2. ...könnyű a gyógyítás a baj elején, noha nehéz a felismerés, míg idő múltával, ha nem ismerik fel, és nem gyógyítják, könnyű lesz a bajt megállapítani, de sokkalta nehezebb az egészséget helyreállítani.
- 3...könnyebben tartható kézben egy szabadsághoz szokott város a saját polgárai révén, mint bármely más módon...
- 4...a fegyveres próféták mindannyian győztek, a fegyvertelenek pedig elbuktak.
5. ...az emberek félelmükben vagy gyűlölettől vezetettve támadnak.
6. ...elképzелhetetlen, hogy jó törvényeket találjunk ott, ahol nincs jó haderő...
7. ...saját fegyverei nélkül egyetlen birodalom sem lehet biztonságban.
8. ...ha mások vagyonát szórod, hírneved csak növekszik általa; csak az válik ártalmadra, ha a sajátodat pazarlod.
9. A bölcs uralkodó ... ne legyen szótartó, ha ez a magatartás kárára válik, s ha az okok, melyek miatt ígéretet tett, megszűntek.
10. ...sok összeesküvésből csak kevésnek lett jó vége.
11. ...a kellemetlen dolgokat mások végezzék a fejedelem helyett, de ő legyen az, aki kegyet gyakorol.
12. Mivel a fejedelem minden alattvalóját amúgy sem fegyverezheti fel, elég fegyveresei kedvét keresnie, a többiek felől biztos lehet...
13. A leghasznosabb erődítmény ... a nép szeretete.

14. ...háromféle az emberi felfogás: az egyik magától képes felismerni a dolgokat, a másik azt fogja fel, amit a többiek felismertek, a harmadik se maga, se mások által nem képes felismerni; az első igen kiváló képesség, a másik fajta is megjárja, hanem a harmadik haszontalan...
15. ...hízlegést elkerülni másként lehetetlen, csak ha az emberek megértik, hogy nem bántódnak meg, ha az igazat mondják; ha viszont bárki szemünkbe mondhatja az igazságot, akkor a tisztelet hibádzik.
16. ...a szerencse olyan, mint az asszony, ... a fiatalokat kedveli, akik nincsenek rá tekintettel, vérmesek, és merészen parancsolgatnak neki.
17. ...ahol jók a feltételek, semmi nem jár nehézséggel...
18. ...a dolgok régi rendje szerint élni nem lehet, s nincs, aki új törvényt hozzon...
19. ...semmi sem ad akkora megbecsülést az újonnan feltörekedettnek, mint ha új törvényt és rendet vezet be.

ARIOSTO

1. Ámor teszi csodás, bűvös szerével,
Hogy szívem egyre lángol, s mégsem ég el.
2. Fából szeget csak szeg tud kifeszíteni:
Első szerelmet új hadd üzzön így ki!

MICHELANGELO

1. Művész nem gondolhat ki oly nagyot, hogy
Egy márványtömb ne rejtse már magába.
2. Aki mások nyomában jár, sohasem kerülhet elébük; aki maga nem tud jó dolgokat alkotni, a másét sem használhatja jól fel.
3. Minden festő jól tudja lerajzolni önmagát.
4. Aki jelentéktelen emberek ellen harcol, nem nyerhet semmit.

MARTINUS MAGISTER

Élek, s hogy meddig, nem tudom,
meghalok, bár nem akarom,
merek s egész utam titok
oda, hogy jókedvű vagyok.

CESARE BORGIA

Vagy Caesar, vagy semmi.

MORUS

1. A vas éppoly nélkülözhetetlen az embernek, akár a tűz, a levegő. Az aranynak, ezüstnek ellenben semmi olyan tulajdonságot nem adott a természet, amit könnyen ne nélkülözhetnénk.
2. ...a természet, ez a gondos szülő, kezünk ügyébe rakott minden jót: a levegőt, a vizet meg a földet is, de alaposan eldugta azt, ami hívságos, ami haszontalan.
3. ...igazságtalan ..., hogy az embereket számosabb törvényre kötelezik, mint amennyit elolvashatnának, és homályosabbak, semhogy bárki megérthetné.
4. ...minek a szövetség; hát nem köti a természet eléggé emberhez az embert? Aki ezzel nem törődik, miért kötnék azt a szavak?
5. ... a háború: merőben vadállati dolog, de a vadállatok nem űzik olyan alakban és olyan buzgalommal, mint az emberek.

SICKINGEN

Semmi sincsen ok nélkül.

LUTHER

1. Légy bűnös és vétkezz erősen, de higgy erősebben s örvendj Krisztusban.
2. Aki nem szereti a bort, az asszonyt és a dalt, bolond marad egész életében.
3. Erős vár a mi Istenünk,
kemény vasunk és vértünk.
Inségben együtt van velünk,
megvált és harcol értünk.
4. A gondolatok vámmmentesek.
5. Az orvosság beteggé, a matematika szomorúvá, a teológia bűnössé teszi az embert.
6. Ó, mily boldogok lennének a parasztok, ha saját javukat felismernék!
7. Aki húszévesen nem szép, harmincadik évében nem erős, negyvenévesként nem okos, ötvenévesként nem gazdag, annak már nincs reménye.

8. Mindenki tanulja meg a saját leckéjét...
9. Élet közepette is körülvesz a halál.
10. A világ azt akarja, hogy megcsalják, tehát csalassék meg.
11. Semmit sem veszíthetek, mert semmim sincs .
12. Erős a bor, erősebb a király, még erősebbek az asszonyok, de az igazság a legerősebb.
13. Itt állok! Másként nem tehetek...

BÖLCS FRIGYES SZÁSZ VÁLASZTÓFEJEDELEM

Az uralkodónak semmitől sem kell inkább óvakodnia, mint az elhamarkodott válaszadástól.

III. GYULA PÁPA

Kevés bölcsességgel kormányozzák a világot.

HUTTEN

1. Ó, századunk, ó, tudomány, élvezet élni!
2. Én vállalkozni mertem,
s nem bántam meg sosem,
bár rajta mit se nyertem...
3. ...egy pernyeszál
tűvést csinál...
4. ...győzők, vagy összezúznak.

PARACELSUS

Ne légyen a másé, aki önmagáé lehet.

AGRICOLA

1. Hosszú ruha, rövid ész.
2. Aki kormányozni akar, az halljon és ne halljon, lásson és ne lásson.

RABELAIS

1. Nevetés jobb, mint könnyek ontása,
Nevetésről ismerzik az ember!
Éljetek vidáman.
2. Ki kell nyitni a könyvet és gondosan latra vetni, ami benne van.
3. ...bölcsé és vitézzé formál az olvasás, mert nagyon is más ízt, titkosabb tanítást találtak benne...
4. Ó, mennyivel ízesebb, mézesebb, édesebb, menyeibb, kedvesebb a bor szaga, hogynem mint az olajé.
5. Evés közben jön meg az étvágy...
6. ...a természet fölötté nehezen szenved el a hirtelen változásokat.
7. Aki szeret, követ!
8. ...az államok boldogok lesznek, ha majd az uralkodók filozofálnak, és a filozófusok uralkodnak.
9. Tégy, amit akarsz, mert a szabad, jó születésű és nevelésű, tisztaságban forgolódo emberek természetében olyan ösztön és ösztöke van, amely mindig tisztességes cselekedetekre biztatja őket...
10. ...az esméret lelkiesméret nélkül csak romlása a léleknek...
11. Pénzhíjjánál nincs nagyobb fájdalom...
12. Arra légyen gondod, hogy vígan élj...
13. Mindenki csak azt kiáltja: gazdálkodás, gazdálkodás! De sokan beszélnek gazdálkodásról, akik azt sem tudják, mi fán terem.
14. Mindig légy adósra valakinek.
15. Aki kölcsön nem ad, rút és gonosz teremtés, ördög bordáján szótték.
16. Jól tudom én, hogy a szerzetes inkább meri Istennek parancsolatait megszegni, hogynem a rendnek réguláit.
17. Minden igazság egybehangzik minden igazsággal.

MAROT

Úgy igazi a szerelem,
ha nem beszélünk, de cselekszünk.

ISMERETLEN XVI. SZÁZAD ELŐTTI SPANYOL KÖLTŐ

Többet ér egy jó szerető,
mintsem rosszul férjhez menni!

ISMERETLEN XVI. SZÁZAD ELŐTTI MAGYAR SZERZETES ÍRÓ

Elmegyek meghalni, mert az halál bizony, de az halálnak órájánál semmi bizonytalanabb,
jöllehet bizonytalan legyen, de magam azért elmegyek meghalni.

KECSKEMÉTI VÉG MIHÁLY

Istenem-uram! kérlek tégedet,
Fordítsad reám szent szemeidet,
Nagy szükségemben ne hagyj el engemet,
Mert megemészti nagy bánat szívemet.

NÉVTELEN XVI. SZÁZADI MAGYAR SZERZŐ

Mely nagy volt Róma: az ő romlása jelenti.

V. KÁROLY NÉMET-RÓMAI CSÁSZÁR

Istennel spanyolul beszélek, az asszonyokkal olaszul, franciául a férfiakkal, s a lovammal németül.

I. FERDINÁND MAGYAR. KIRÁLY

Legyen igazság, vagy vesszen a világ.

HURTADO DE MENDOZA

1. A féltés oly ostoba
gőz, amit a szív terem,
megtévesztő sejtelem,
mely agyrémet szül, noha
az ok jelentéktelen.
2. Szerelem féltést terem.

SYLVESTER JÁNOS

Minden nípnek az ű nyelvín...

MÁRIA MAGYAR KIRÁLYNÉ

Erős csak az,
mi jó s igaz...

KÁLVIN

1. Mit tisztel manapság a szarvas süvegű püspökökön a világ, hacsak azért nem tartja őket a vallás szent őreinek, mert népes városokban székelnek?
2. Ki-ki annál nagyobb előre haladást tesz az önismeretben, minél mélyebben sújtotta nyomorúságának, szegénységének, mezítelenségének, gyalázatának tudata.
3. A lelkiismeret, tehetetlenségének bizonyítékai által meggyőzve, nem képes egyébre, mint hogy minden ereje felől egyenesen kétségbeessék.

DU BELLAY

1. Rómának Róma lett emlékjele,
és Rómát csupán Róma győzte le.
2. Ami szilárd, megőrli az idő,
s az illó állja az idő futását.
3. Nyomorult az a föld, melynek királya látván
se lát, csupán a más szemével, és aki
hallani sem akar, csak udvaroncai
fülével...

CAMÓES

1. ...nem nagy vitéz, ki juhok közt oroszlán.
2. ...ahol trónon ül a gonoszság,
a rettegés más szívben is gonoszt lát.
3. ...keveset ér szív, értelem, ravaszság,
ha égi intést nem nyújt a Magasság.
4. ...az Ország, mely csupa feddhetetlen
felségre nézett eddig mint királyra,

csak olyannak hajlandó meghajolni,
ki különb, mint összes alattvalói.

5. Küldj oda, hol a vadság konca minden,
a tigrisek, oroszlánok honába;
s meglátom, hogy mit itt nem lelt a szívem,
az irgalmat köztük tán megtalálja.
6. ...ki ismer derűs állapotot csak?
És állhatatos Szerencsét ki látott?
7. Csak munkával, kinnal ér el
dicső, merész dolgokat a halandó;
csak, mely dacol halállal és veszéllyel,
az olyan élet híre maradandó,
mert ha nem hódol gyáva rémületnek,
minél kurtább, annál hosszabbra terjed.
8. ...a szeretet mindennél gyanakvóbb...
9. - Ó, elkápráztató hatalmi mámor,
amely a Hírnév hívsága felé tör...
Hány veszedelmet, halált, szörnyűséget,
kegyetlen kínt kell elszenvedni érted!
10. ...szilárdan tartja magát a nyomasztó,
míg a boldogság érvénye mulandó.
11. A fenséges cselekedetek ezrét
szüli a becsvágy, mely mással vetekszik.
A nagyszerű dolgok véghezvivőjét
az idegen dicsőség ajzza főképp.
12. A nagy dolgok iránti szenvedélyét
ne szűnjék hát fenntartani a lélek;
mert érdeme, ilyen vagy olyan úton,
lehetetlen, hogy érvényre ne jusson.
13. ...csalódott vágyban nincs kímélet.

RONSARD

1. Boldogtalan, aki hisz a világ szavában!
Mily igazság vagyon a filozófiában,
amely azt hirdeti, hogy minden elmulik
s alakját veti és másikba öltözik!
2. ...az anyag megmarad s a forma változik.

3. Élj hát, higgy nekem és ne várd a holnapot:
rózsa az ifjúság, élvezd, amíg virágzik!
4. Örökre meghal, ki csak él,
vagy alszik, míg tart az az éj,
mely lent a sir mélyén sötétül!
5. Szakítsd, szakítsd a szép jelent,
a vénség jó, s ha megjelent,
letépi bájadat.

PALESTRINA

...gond és tanulmány nehezen fér össze, főleg ha a gondot külső nyomorúság okozza.

LEÓN

1. Mily boldog annak élte,
ki nem marad meg a világ zajában...
2. Ébresszen a madárdal
tanulatlan, édes, szálló zenével,
ne súlyos gond és száz baj,
amely nyomába lépdél
annak, ki mást követni sose szégyell.
3. A kedves és szegényes
békésen terített asztal a vágyam,
ennyi elég, s a műves
aranytál garmadában
azé legyen, ki nem fél tengerárban.

ESTIENNE

1. Ha a fiatalság tudná, ha az öregség bírná!
2. A falánkok foggal ássák meg sírjukat.

I. ERZSÉBET ANGOL KIRÁLYNŐ

1. Erőszak engem sohasem fog arra kényszeríteni, hogy valamit megtegyek. Istennek hála, olyan tulajdonságokkal bírok, hogy ha egy szál szoknyában üznének is ki a birodalomból, meg tudnék élni bárhol a keresztény világban.

2. Magam részéről nem látok nagy okot arra, hogy nagyon szeressek élni vagy féljek meghalni. Alkalmam volt jól megismerni a világot, s tudom, mit jelent alattvalónak, s mit jelent uralkodónak lenni. Voltak jó szomszédaim, s találkoztam rosszal: bizalmammal szemben árulást találtam.
3. Bár Isten magasra emelt, koronám dicsőségének mégis azt tartom, hogy szerettetek, amíg uralkodtam.

MONTAIGNE

1. A szokás elhomályosítja a dolgok igazi arcát...
2. Aki megszabadult a szokás borzasztó előítéletétől, rájön, hogy rengeteg kétségtelenné kövült szabálynak nincs egyéb létjoga, mint a megszokás galambősz szakálla és ráncos ábrázata. Ha azonban letépi ezt az orcát, s visszavezeti a dolgokat az igazság és értelem forrásához, úgy érzi, hogy ítélkezése tótágast áll ugyan, s mégis szilárdabban megvetette lábát a földön.
3. Minden egyénieskedő, modoros majomkodás, azt hiszem, csak rögeszme vagy feltűnési viselkedés, sohasem őszinte meggyőződés.
4. A bölcs magába vonul, hogy lelkét a szokás préséből kiszabadítsa, és a szabad és független ítélkezés állapotát elérje; ám külsőségekben kövesse csak az öröklött formákat és szokásokat.
5. A nyilvánosság úgysem érti meg gondolatainkat; viszont - gondolatainkon túl - minden tevékenységünk, munkánk, vagyonunk, sőt életünk szegődjék a nyilvánosság és a közvélemény szolgálatába.
6. A barátság, amire gondolok, olyan egymásba illesztés, hogy elmosódnak még a varratok is, amivel összeöltötték.
7. Annyira megszoktam kettesben, hogy már-már úgy érzem: csak félig vagyok.
8. ...könnyebb a költészetet mívelni, mint felfogni.
9. A létezéssel semmi kapcsolatunk nincs, hiszen minden ember születés és halál között lebeg, s csak homályos látszat és árnykép; bizonytalan s ingatag jelbeszédét, melyet a homályból küld, alig lehet felfogni. Ha meg akarnád markolni lényegét, úgy jársz, mint a vízzel: szétcsorog, minél szorosabban préseled.
10. Mindenben a változékonyság törvénye az úr. Az értelem hiába keres állandóságot, mindig csak csalódik, mert nincs állandó, nincs maradandó: minden csak keletkezik, de semmi sem létezik, s minden már haldoklik, még mielőtt megszületett...
11. Az egészség nagy kincs, az egyetlen, amely arra érdemes, hogy ne csak időt, verejtéket, fáradságot, vagyont vesztegessünk reá, de még az életünket is kockára tegyük a nyomában; hiszen nélküle az élet csak szánalmas botrány. Nélküle kéj, bölcsesség, tudomány, erény elfakul és elernyed...

12. A megbánás akaratumk megtagadása, s kerékkötője csapongó fantáziánknak.
13. Az alázat szerintem a leghamisabb érzés, ha erkölcs és életmód nem igazodik hozzá; eredete homályos és bonyolult; látszata könnyed és pompás.
14. ...igazán csak az olyan ember szájalomra méltó, kinek egy talpalatnyi helye sincs, hol egyedül lehet, hol önmagát vendégül láthatja, hol bizalmas barátait fogadhatja, vagy elrejtőzhet...
15. Szeretem a derűs és urbánus okosságot, s kerülöm a szigorú erkölcsöt és zord bíraskodást. Minden mogorva ábrázat gyanús...
16. Legrosszabb cselekedeteink és tulajdonságaink sem lehetnek oly rondák, mint aminő ronda és gyáva, ha nem merjük bevallani őket.
17. Valósággal beteg vágy az bennem, hogy leleplezzem magam; mit bánom, hány ember előtt, csak minél nyíltabban...
18. A szerelmi házasságok gyorsan romlanak. A házasságot megbízhatóbb és teherbíróbb alapra kell építeni, mint a szerelem; az üteme is óvatosabb. A szerelem sístergő hőfokát nem bírja el...
19. Ha írok, lemondok a könyvek társaságáról és emlékérről, mert attól tartok, hogy szétbontják egyéni formámat...
20. Célomnak kitűnően megfelel, hogy elhagyott vidéken élek és írok, hol senki sem segíthet, senki sem buzdíthat, hol csupa olyan ember él, aki egy betűt sem ért a miatyánkjának latinjából s a franciából még egy fokkal kevesebbet. Másutt talán jobban alkotok, de kevésbé a magamét; márpedig fő törekvésem, hogy művem pontosan engem fejezzon ki.
21. Szellemünk leggyümölcsözőbb s legtermészetesebb gyakorlata szerintem az eszmecsere. Mívelése kellemesebb, mint életünk bármely más cselekedete...
22. Ünnepelem és becézem az igazságot, bárki kezéből kapom; alighogy felbukkan a látóhatáron, már el is hajigálom legyőzött fegyvereimet, és vígan megadom magam néki...
23. A makacs és tüzes vélemény az ostobaság legbiztosabb jele; van-e magabiztosabb, határozottabb, önteltebb, szemlélődőbb, komolyabb és méltóságteljesebb lény, mint a szamár?
24. Nem tréfából mondom : az írásdüh egy romlott kor tünete. Franciaországban a polgárháború idején irkálták össze a legtöbbet. A rómaiak bukásuk előestéjén voltak a legszószátyárabbak...
25. Tudom, hogy az utazási vágy a nyugtalanság és az állhatatlanság tünete; de hiszen ezek a legemberibb tulajdonságok. Igen, megvallom, hogy az álmokon és a vágyakon kívül nincs számomra kielégülés: csak a változatosság és a szabad költözés ér valamit, ha ugyan egyáltalán ér valami valamit.
26. Szókratész nagy szolgálatot tett az emberi természetnek, megmutatván, hogy magában is megállja helyét.

27. Adjunk hálát a sorsnak, hogy olyan században élünk, amely csöppet sem puha, szenvedő és tétlen.
28. ...a legfőbb bölcsesség: éljünk természetesen. Jómagam sohasem korrigáltam az ész sugallataival természetes hajlamaimat, és sohasem avatkoztam útjukba.
29. A természet mindig sikerültebb törvényeket szerkeszt, mint az emberek...
30. Sokkal több bajunk van a magyarázatok magyarázatával, mint az eredetinek a magyarázatával, és több könyvet írtak könyvekről, mint minden egyébről együttvéve; mást sem teszünk, mint keresztül-kasul magyarázzuk egymást. Csak úgy hemzsegnak a magyarázatok; alkotókban annál szegényebbek vagyunk...
31. ...hiszem, hogy az álmok ösztöneink hűséges tolmácsai, csak művészet dolga, hogy megfejtsük és megértsük őket...
32. Mily bolondok vagyunk! "Semmittevéssel múlt el az élete" - mondjuk. Vagy: "Semmit sem csináltam ma." Semmit? Hiszen éltél! Ez nem csupán alapvető, de legdicsőbb foglalkozásod is.
33. Ha életedet jól átgondoltad, és helyesen rendezted be, akkor a legnagyobb feladatot oldottad meg: a természet karrier nélkül is érvényesül; otthonosan érzi magát minden szinten, és lehúzott függöny mögött is szívesen él.
34. Az életednek nyugalmat hódítottál? Ez több, mint birodalmakat és városokat hódítani. Az ember legragyogóbb remekműve a helyes élet...
35. Nyugvóponton vagyok? Elszongított valamely élvezet? - Nosza, nem kótyavetyélem el az érzékeimnek; sietve bekapcsolom a lelkemet is, de nem ám hogy valami kötelezettséget vállaljon, hanem hogy vigadjon; nem azén, hogy elveszzen az élvezetben, hanem hogy magára találjon benne; segítségül hívom, hogy e boldog állapotban tükrözze magát, latolgassa, becsülgesse s telítse a boldogságot.
36. ...azt sem kívánom, hogy a gyermekek nemzését ujjunk vagy lábikránk végezze csak úgy érzéketlenül; azt se, hogy a test vágytalan és gerjedelem nélküli legyen... Igazságtalanok vagyunk a nagy és mindenható Ajándékozóval, ha ajándékát visszautasítjuk, megsemmisítjük vagy eltorzítjuk...

PASSERAT

1. ...költő, bolond: rokon természetű e két nép.
2. ...a bolondot a szerencse kedveli,
költők iránt viszont többnyire hajthatatlan.

ZAMOJSKI

A király uralkodik, de nem kormányoz.

ROLLENHAGEN

1. Vak tyúk is talál szemet.
2. Hamisság uralkodik az egész világon.
3. Aki a veszélyt szereti, általa vész el.
4. Aki könnyen hisz, könnyen megcsalatik.
5. Magam kárán lehetek okos.
6. A legjobb hegymászó zúzza össze magát.

AQUAVIVA

Keményen a lényegben, szelíden a kivitelben.

TASSO

1. Ó, Múza...
te gyűjtsd énekem, s ne érje vád,
ha ékesítem a való beszédet...
2. A Természet...
s a Művészet egymást utánozza.
3. Tépd hát a rózsát, míg a napvilágot
látod - mert aztán éj setétje tölt el...
4. A tiszta természet metszé be
Áldott kezével e szabad
Törvényt az emberek szívébe.
"Hogy ami tetszik, az szabad."

CERVANTES

1. ...történetednek olvasásánál a búskomor mosolyra fakadjon, a derűs még jobban felviduljon, a gyarlóbb elméjű ne unatkozzék, az elmés bámulja találékonyságodat, a komoly ne becsmérelje, a tanult kénytelen legyen magasztalni.
2. A szépséghez szendeség illik; míg csekély dolgokon szerfelett kacagni: oktalanság. Ezt azonban nem azért mondom, hogy szomorúak és lehangoltak legyetek...

3. ...apának érdeme nem szerez a fiúnak kíméletet...
4. ...a kereszt mögött az ördög áll...
5. Ha nem volnának oly nagyon vegyesek, többet érnének [a könyvek]...
6. ...mind az isteni, mind az emberi törvények bárkinek megengedik, hogy védje magát, akárki fiától jöjjön is a támadás.
7. ...egy fecske még nem hoz tavaszt...
8. ...se nem jogos, se nem helyes, hogy annak akaratát beteljesítsük, aki olyast parancsol, mi a józan észszel ellenkezik.
9. ...nem tudom felfogni, hogy akit szépségeért szeretnek, miért legyen köteles viszontszeretni, aki őt szereti...
10. ...az igaz szerelem osztatlan, egészen magától támad, s nem lehet kényszeríteni.
11. ...az erényes nő szépsége olyan, mint a távoli tűz vagy mint az éles kard. Az első nem égeti, a második nem sebzi meg a közeledőt.
12. ...sok idő kell hozzá, míg az ember a világot egészen kiismerheti, és ... semmi sincsen bizonyos a nap alatt.
13. ...nincsen olyan emlékezés, melyet az idő el ne törölne, sem olyan fájdalom, melyet a halál meg ne szüntetne.
14. ...lehetetlen, hogy akár a baj, akár a jó örökké tartson, s ebből az következik, hogy mivel a baj immár soká tart, a jónak közel kell lennie.
15. ...a száj fog nélkül olyan, mint a malom kő nélkül...
16. ...aki a veszedelmet keresi, el is szokott veszni benne.
17. ...akit az úr szeret, azt megdorgálja...
18. ...nemes és nagy lelkeknek az a tulajdonságuk, hogy a kicsiségekkel nem törődnek.
19. ...e világon kétféle neme van a családi származásnak: az egyik család fejedelmektől s uralkodóktól veszi eredetét, azonban időről időre mindinkább megfogyatkozott, míg utoljára egyetlen pontban végződik, mint egy fordított piramis; míg egy másik család a köznépből származott, s fokról fokra emelkedik, míg végre egészen nagy úrrá lesz, s kettejük között csak az a különbség, hogy az egyik nem az már, ami volt, a másik pedig már az, ami nem volt.
20. Az pedig csak maradjon silány, aki magát silánynak tartja.
21. ...nagyobb bizalommal kell viseltetnünk az iránt, aki a szakállunkat vágja, mint az iránt, aki lovunkat nyergeli.

22. ... [a] csőcselék éppoly szívesen beszél gazzetteiről, mint ahogy elkövette.
23. ...a kerítőség nem csekélység; okos emberekre kellene bízni...
24. ...a visszavonulás nem megfutas, sem a bevárás nem okosság, ha a veszedelem nagyobb, semhogy a menekvést remélni lehetne...
25. ...fiatalembereknél a szerelem legtöbbször nem egyéb, mint étvágy, ha kielégült, megsemmisül...
26. ...mi a legfőbb kínban élés? - A féltés.
27. ...az embernek nincs az első mérgén hatalma.
28. ...a feleséges jó barát házába nem lehet az ember többé olyan bejáratos, mint volt a nőtlenébe. Mert bár az igazi jó barátsághoz nem fér s nem is férhet semmi gyanú, a ház jó hírneve mégis oly kényes valami, hogy még magok a testvérek is megsérthetik, hát még házibarátok!
29. ...a nő tökéletlen teremtmény, és nem szabad akadályokat gördíteni elébe, hogy megbotolják s elessek, inkább el kell egyengetni s megtisztítani útját, hogy baj nélkül s könnyen tökéletesedjék, vagyis hogy erényes legyen.
30. ...minthogy e világon minden becsület vagy becsstelenség a testtől és vértől származik, a gonosz asszony bűnei meg kiváltképpen, igen természetes, hogy ezekből a férjre is háramlik, s őt is becsstelennek fogják tartani, még ha nem tudott is róluk.
31. Gondold meg, hogy aki a lehetetlent keresi, megérdemli, hogy a lehetségeset is elveszítse...
32. ...semmi sem veszi be hamarább, s nem hódoltatja meg könnyebben a szépek hiúságának bástyáit, mint éppen maga a hiúság, ha a hízelkedés nyelvére veszi.
33. ...a szerelem szenvedélyét csak úgy győzhetjük le, ha futunk tőle...
34. A szerelem kívánságainak legalkalmasabb szolgája az alkalom...
35. ...a háziasszony botlásainak az az egyik veszedelme, hogy saját cselédjeinek rabszolgájává lesz...
36. Rendes következménye a rossz asszony bukásának, hogy becsülete hitelét még annak szemében is elveszti, akinek rábeszélésére és rimánkodására meghajolt, mert azt hiszi, hogy más férfiak számára is kapható...
37. ...megvan a szépségnek az a kiváltsága, hogy a kedélyeket összebékítse, s a szíveket magához vonja...
38. ...göröngyös, kínos úton, itt megbotolva, ott elesve, távolabb megint fölegyenesedve, majd megismét elbukva érik el tudósaink a kívánt színvonalat...

39. ...ami pedig törvény, az a tudományok és a tudósok szakmájához tartozik.
40. ...fegyverek védik az államot, tartják meg a királyságokat, őrzik a városokat, teszik biztosakká az utakat, s tisztítják meg a tengereket a kalóztól; szóval, ha fegyverviselés nem volna, államok, országok, birodalmak, városok, szárazföldi és tengeri utak a háborús idők erőszakoskodásaihoz hasonló zűrzavar veszedelmeinek lennének kitéve.
41. Nem a közönségben van ... a hiba, hogy sületlenségeket kíván, hanem azokban, akik nem tudnak mást elébe adni.
42. ...ha rossz a kezdet, helytelenek lesznek az eszközök és a célok is...
43. ...ha az ember elégedett, nem kíván semmit, ha nincs kívánsága, mindene megvan...
44. ...nincs az a zár, az a felügyelet, az a retesz, amely jobban megőrizné a hajadont, mint tulajdon tartózkodása.
45. ...az ember nem ősz hajával ír, hanem az eszével, amely pedig az esztendőkkal érettebbé szokott válni.
46. ...az ördög meg szokta kísértetni az embereket, s egyik legnagyobb kísértés, mikor valaki azt veszi a fejébe, hogy ő tud olyan könyvet írni és kinyomatni, amely sikert hoz és pénzt, meg pénzt és sikert...
47. Becsülete lehet a szegénynek is, de nem lehet az aljasnak...
48. Akármilyen jó valami, a bőség mindig csökkenti becsét, viszont a silányabbnak is van némi értéke, ha kevés.
49. ...ha a fejedelmek fülébe az igazság a maga teljes meztelenségében jutna, a hízelkedésnek meze nélkül, más idők járnának...
50. [A jó könyvet] a gyermekek kezükbe veszik, az ifjak olvassák, a férfiak értik s az öregek magasztalják...
51. ...akárhány teológus, bár maga csak dadog a szószéken, mégis kitűnően ki tudja mutatni a prédikálók hibáit és gyarlóságait.
52. ...egyik véglét a gyávaság, a másik a vakmerőség, de középpütt van az igazi bátorság.
53. Nincs jobb fűszer az éhségnél, s minthogy a szegény mindig éhes, mindig jólesik néki a falat.
54. ...jobb a rossz házasság, mint a jó ágyasság.
55. ...a gazdagot nem maga a tulajdon, hanem vagyona felhasználása teszi szerencsésé, de nem akárhogy, hanem helyesen kell elköltenie.
56. Minden más bűnnel, Sancho, jár valami kellemes is együtt, de az irigységgel semmi egyéb, mint kedvetlenség, harag és dühöngés.

57. ...nem szükséges, hogy a színpadi ékszer igazi legyen, elég, ha a valóság látszatát kelti, mint maga a színművészet is.
58. ...nincs is semmi, ami élénkebben tárná fel előttünk, mik vagyunk, s miknek kellene lennünk, mint a színpad és a színészek.
59. ...s bár igaz, hogy nem illik az embernek magamagát dicsérni, nekem néha meg kell tennem, amikor nincs körülöttem más, aki dicsérjen.
60. A gyermek, uram, szülei lényének egy darabja, ezért, ha jó, ha rossz, úgy kell szeretnünk, akár saját életünket, lelkünket.
61. A költészet, jó uram, az én nézetem szerint olyan gyengéd, nagyon fiatal s végtelenül szép leányka, akit más hajadonok, tudniillik a többi tudomány, a legnagyobb gonddal díszítenek, öltöztetnek és ékesítenek; neki szolgálnak a többiek, s valamennyien rangot kapnak tőle. Csakhogy ezt a leánykát nem szabad szennyes kézzel illetni, az utcákon meghurcolni, nyílt terek sarkán vagy a paloták zugaiban kiállítani.
62. ...minden tudatlan, legyen bár nagyúr vagy fejedelem, a tömeghez tartozik.
63. Nincs szabály kivétel nélkül...
64. ...törekedjék kegyelmed a második díj elnyerésére, mert az elsőt rendesen a pártfogoltak vagy a magas állásúak nyerik meg; a másodikat viszont az igazság szellemében ítélik oda...
65. ...nincs olyan atya meg anya, aki tulajdon gyermekeit rútnak tartaná, s a szellemi szülöttek körül ez a tévedés még sokkal gyakoribb.
66. ...a szerelem és a szenvedély igen könnyen elvakítja a józan ész világát, pedig nagy szükség van rá, ha valaki elrendezi életét, pláne könnyű tévedni házasodáskor; igen nagy óvatosságra s az ég kedvező kegyelmére van szükség, hogy eltaláljuk. Ha valaki hosszú útra készül, ha okos ember, mielőtt elindulna, biztos és kellemes útítársakat keres; hogyan cselekednék tehát hasonlóképpen, akinek egész élelén át együtt kell utaznia valakivel, egészen a sírig, s mi több, útítársával meg kell osztania ágyát, asztalát, s vele tart mindenütt.
67. Amennyid van, annyit érsz, s amennyit érsz, annyid van. Öreganyám is azt tartotta, csak két család van a világon: a "van neki" meg a "nincs neki"...
68. ...a szerelem legnagyobb ellensége az éhség meg a folytonos szükség.
69. A szépség már egymaga is ingerlő, s mint valami ízes csalétekre, úgy csapnak le rá a királyi sasok és sólymok. Ha azonban az ilyen szépség szegénységben, ínségben tengődik, még a hollók, vércsék s egyéb hitványabb rablómadarak is rajtaütnek...
- 70 ...a jó asszony nemcsak azért jó híre, mert igazán jó, hanem mert jónak is látszik.
71. ... a váratlan halál megkíméli az embert a félelemtől.

72. ...a tréfa az okosság jele; s a tréfa és elmésség ... nem szokott törpe lelkeknél megszállani.
73. Üljön le kend, tökfilkó, mert ha én akárhová ülök is, kendeddel szemben mindig ott lesz a főhely!
74. ...a reverendába öltözötteknek ugyanaz a fegyverük, ami az asszonyoké, tudniillik a nyelv...
75. ...sérelem és gyalázat között van némi különbség. Csak olyan ember gyalázhat meg bennünket, akinek erre módja van, és él is vele; azonban helyt is kell állnia; sérelem viszont bárki részéről érhet bennünket, anélkül hogy gyalázatot hozna ránk.
76. ...sokkal többre kell becsülni az alacsony sorsú erényest az előkelő állású vétkesnél.
77. ...ahol zene szól, ott nem lehet semmi rossztól tartani.
78. ...nincs annál édesebb, mint ha az ember parancsolhat, és mások engedelmeskednek.
79. ...aki nem kel a nappal, nem élvezi a napot...
80. Jobb, ha arcunk elpirul, mint ha szívünk szenved.
81. Jó asszony meg törött láb, nem megy a háztul odább; s kósza tyúk és kósza lány, oda is vesz szaporán...
82. ...aki ... nagyon kíván látni, azt is akarja, hogy őt lássák.
83. Ruházkodjál takarosán, mert még a tuskó se látszik tuskónak, ha feldíszítik.
84. ...amíg az ember eszik, iszik, nem fog rajta a szomorúság.
85. ...a kakas is úr a maga szemetjén.
87. ...valamit egyik nyelvről a másikra lefordítani - kivéve a nyelvek két királynőjét: a görögöt és a latint - szakasztott olyan, mintha az ember a flamand szönyegetek visszajáról nézné: igaz ugyan, hogy az alakok így is látszanak, de tele vannak szálakkal, ezek elhomályosítják őket, s korántsem olyan tiszták, világosak, mint a szőnyeg színe felől.
86. A költött történetek csak akkor jók és érdekesek, ha valóság vagy valószínűség van bennük; az igaz történetek pedig annál jobbak, minél igazabbak.
88. ...a példabeszédek olyan rövid velős mondások, melyeket a mi bölcs eleink a tapasztalásból és a gondolkozásból merhettek; míg az olyan példabeszéd, amit nem a maga helyén alkalmaznak, inkább ostobaság, mint velős mondás.
89. A sötétség után világosságot remélek!
90. ...mi közük a Panzáknak a Quijotékhoz?
91. ...nagy gondja nem lehet az embernek, azt tartom, ha közben verset költ.

92. ...ha valakit ma legyőztek, holnap ő lehet a győztes.
93. ...tavalyi fészekre nem jár idei madár: voltam bolond, most józan vagyok...
94. ...az örökség gondolata mindig elúzi vagy legalábbis csillapítja az örökösök fájdalmát, amit szívükben a haldokló sorsa kelt.
95. Anyám őreiddel
nálam mire mész?
Ha magam nem őrzöm,
minden ór kevés.

GIORDANO BRUNO

1. A legerősebb mérgekben rejtik a legnagyobb gyógyerő. Két ellentétes tárgyban nem lehet-e ugyanaz az erő?
2. ...aki meg akarja ismerni a természet legnagyobb titkait, az nézzen körül az egymással szemben álló, ellentétes jelenségek legszűkebb és legtágabb határai között, és elmélkedjék róluk. Mélységes varázs van abban, ha rá tudunk jönni az ellentétre, miután megtaláltuk az egyesülés pontját.
3. ...a világegyetem végtelen, s ennél fogva nincs sem középpontja, sem kerülete...
4. Azt gondolod, hogy rosszul cselekednék az, aki helyreállítaná a feje tetejére fordított világot?
5. A megismerés sohasem lesz tökéletes abban az értelemben, hogy elérheti és megértheti a legfőbb tárgyat, de tökéletes lesz ahhoz viszonyítva, amennyit értelmünk felfoghat...
6. ...az a fontos, hogy mindenki tegye meg, amit megtehet...
7. ...jobb a méltó és hősi halál, mint a méltatlan és aljas győzelem.
8. Ha nem igaz is, találó.

CACCINI

...a zene legfőbb hatása a harmónia varázsában áll...

FISCHART

Helyes kezdés
Jó kifejlés.

COKE

Az én házam az én váram.

D'AUBIGNÉ

... áldott öregség,
melyben nem munka vár, de higgadt élvezés!

IV. HENRIK FRANCIA KIRÁLY

1. Azt akarom, hogy ne legyen országomban olyan szegény földműves, akinek nem jut minden vasárnap egy tyúk a fazekába.
2. Párizs megér egy misét.

BALASSI

1. Bocsásd meg, Úristen, ifjúságomnak vétkét,
Sok hitetlenségét, undok fertelmességét;
Teröld el rútságát,
Minden álnokságát,
Könnyebbítsd lelkem terhét.
2. Siralmas nékem
Idegen földön...
3. Vitézek! mi lehet
E széles föld felett
Szebb dolog a végeknél?
Holott kikeletkor
A sok szép madár szól,
Kivel ember ugyan él:
Mező jó illatot,
Az ég szép harmatot
Ád, ki kedves mindennél.
4. Idővel paloták,
Házak, erős várak,
Városok elromolnak;
Nagy erő, vastagság,
Sok kincs, nagy gazdagság
Idővel mind elmulnak,
Tavaszi szép rózsák,
Liliom, violák,
Idővel mind elhullnak.

5. Királi méltóság,
Tisztesség, nagy jószág
Idővel mind elvesznek;
Nagy kövek hamué
S hamu kősziklává
Nagy idővel lehetnek;
Jó hírnév, dicsőség,
Angyali nagy szépség
Idővel porrá lesznek.

SIDNEY

[A feleségem] a jobbik felem.

ANDREWES

Minél közelebb az Egyházhoz, annál távolabb Istentől.

ZACCONI

1. ...Signor Orlando Lasso, uramnak, a bajor hercegnek a karnagya, mondotta nekem, hogy azért vitte oly sokra a zenében, mert mindennap komponált valamit; ha nem tudta, mihez fogjon, legalább egy fantáziát írt.
2. ...ha az Úristen megajándékoz egy jó gondolattal, s én nem élek vele, ez vagy nagyon bántana, vagy nem lenne méltó immár megszerzett jó hírnevemhez.

ZLATARIĆ

Sem császár hatalma, sem a kincs nem testen
boldoggá, csak tiszta lelkiösméretem,
mert bár enyém minden, mire a nap ragyog,
ha nyugalmam nincsen, boldog mégsem vagyok.

ARGENSOLA

1. ...mindig munka vár a halandóra,
és reménységgel elvégezni könnyebb.
2. Holnapi munka a mai jutalma.

FRANCIS BACON

1. A puszta kéz és az önmagára hagyatkozó értelem egyaránt keveset ér: szerszámra és segédeszközre van szüksége az értelemnek éppúgy, mint a kéznek.
2. Emberi tudás és hatalom egy és ugyanaz...
3. A természet finomsága lépten-nyomon kijátssza az érzékek és az értelem fortélyosságát, úgyhogy bolond időtöltés volna mind a sok szép elmélkedés, emberi okoskodás, vitatkozás, ha nem akadna, aki fölhívja erre a figyelmet.
4. Két úton (és csak e két úton) kutatható és lelhető fel az igazság. Az egyik az érzékektől és az egyeditől a legáltalánosabb érvényű axiómákhoz rohan, és sziklaszilárd igazságnak tekintve ezeket az elveket, belőlük vezeti le és fedezi fel a középső axiómákat. Ez a jelenleg járt út. A másik az érzékek és az egyedi tények segítségével folyamatosan, lépésről lépésre szűri le az axiómákat, hogy a legvégén jusson el a legáltalánosabb elvekig. Ez az igazi út, csakhogy nem próbálja ki senki.
5. Az egyes tényekből megfelelő módon és kellő rendben leszűrt axiómák ... könnyen tárnak fel újabb tényeket, vagyis élettellel töltik meg a tudományt.
6. Tanításunkban csupán egyetlen, igen egyszerű módhoz folyamodhatunk: visszavezetni a tényekhez, a tények sorozatához és rendjéhez az embereket, és rávenni őket, hogy szabaduljanak meg egy időre a fogalmaktól, és szokjanak lassan össze a valósággal.
7. ...a helytelenül és ügyetlenül alkalmazott szavak szembeötlő módon béklyóba verik az értelmet.
8. Az emberi értelem jellegzetessége, hogy nagyobb rendet és egyenletességet tételez föl a dolgokról, mint amilyent valóban talál...
9. Ha valamit egyszer elfogadott az emberi értelem ... később mindent úgy rendez, hogy ezt alátámassza és összhangba hozhassa vele.
10. ... hajdan az, akinek egy templomban megmutatták a hajótöréstől megmenekültek fogadalmi tábláskáit, és így akarták rávenni, ismerje el végre az istenek hatalmát ... kérdéssel felelt: "Hol vannak azok táblái, akik fogadalmuk ellenére vízbe fulladtak?"
11. ...az értelem csak nagy kinnal-keservvel kényszeríthető rá, hogy az axiómák tűzpróbáját jelentő igen távoli és változatos tényeknek utánajárjon: szinte vasszigorral és kemény törvényekkel lehet csak rászorítani.
12. Lobog az emberi értelem, ... azonban túl messzi cél után futva, túl közel reked meg: a céloknál, melyek sokkal inkább az ember természetéből erednek, mint a világból, és megfertőzték a filozófiát.
13. ...könnyebben elhisszük ... azt, amit igaznak óhajtunk. ... száz meg száz, gyakran fel sem ismerhető módon torzítja el és fertőzi meg tehát értelmünket az érzelem.
14. ...elvontságok gyártásánál többet ér boncolgatni a természetet...

15. ...csak igen kevesen tudnak bölcs mérséklettel mértéket tartani, mert vagy azt is elvetik, amit helyesen hagyományoztak ránk a régiek, vagy azt is lebecsülik, amit a jelenkor helyesen tanít.
16. ...fogadjuk mindazt gyanakvással, ami értelmünket könnyen megragadja és rabul ejti...
17. ...megesik, hogy a szavak az értelem ellen fordítják hatalmukat, ami szofizmákkal tölti meg és meddővé teszi a filozófiát és a tudományt...
18. A legjobb bizonyítás a tapasztalat, feltéve, ha kísérletekre támaszkodik. Mert ha, helytelenül és rendszertelenül, hasonlóknak látszó más tárgykörökre is ki akarjuk terjeszteni eredményeinket, tévedéseket szül.
19. Senki sem fürkészheti ki eredményesen egy dolog természetét, ha megragad magánál a dolgonál: kutatásait a hasonló természetű dolgokra is ki kell terjesztenie.
20. ...a helyesen leszűrt és csoportosított elvek nem szűkmarkúan, hanem bőkezűen szolgálják a gyakorlatot, és seregestül özönlenek nyomukban az új meg új gyakorlati eredmények.
21. ...az idő, mint a folyó vize, felszínen tart és tovább úsztat mindent, ami könnyű és tartalmatlan, de elnyeli mindazt, ami tömörebb és nehezebb.
22. Nagyon jó lesz ... megszívlelni annak az egyiptomi papnak a véleményét, jobban mondva próféciaját, aki azt mondta a görögökről, hogy örökre gyermekek maradnak, mert sem a tudomány régiségét, sem a régiség tudományát nem mondhatják magukénak.
23. ...azt a vallási elvet, hogy a hit cselekedetekben nyilatkozzék meg, igen helyes átvinni a filozófiákra is: gyümölcsük szerint ítéljük róluk is...
24. Ami ... a természetben gyökerezik, az nő és gyarapszik; ami a nézetekben, az alakot vált, de nem gyarapszik.
25. Ha a tömeg helyesel és tetszését nyilvánítja, vizsgálj meg azonnal, nem tévedtél vagy nem hibáztál-e valamiben.
26. ...nem csupán a földön, hanem az időben is vannak sivatagok.
27. ...lehetetlen helyes úton haladni, ha a végcél sem tűzték ki helyesen. A tudományok célja azonban az, hogy új találmányokkal és javakkal gazdagítsák az emberi életet.
28. ...amint nagyobb élettapasztalatot és érettebb ítéletet várunk az öregebb embertől, mint a fiattól, hiszen szélesebb körű és több tapasztalatban volt része, többet látott, hallott és gondolkozott, éppúgy nagyobb eredményeket illene várnunk a magunk korától is, mint a megelőző koroktól (legalábbis ha ismernénk és hajlandók volnánk próbára tenni saját erőinket), mert közben érettebb korba lépett a világ, és számtalan kísérlettel és megfigyeléssel gazdagodott.
29. Nagy szégyen is volna az emberiségre, miután az anyagi világ körét, a földek, a tengerek, a csillagok ismeretét szinte határtalanul kiterjesztette, ha a szellemi világ ismeretében nem tudna kitörni az elődök vívmányainak szűk kereteiből.

30. Helyesen nevezik ... az Igazságot az Idő, és nem a Tekintély gyermekének.
31. Az empirikusok egyre csak gyűjtenek, mint a hangya, és felélik, amit gyűjtöttek; a racionalisták önmagukból szőnek fonalat, akár a pók. Pedig a méh választja kettejük között a helyes utat, mert a kert és a mező virágaiból hordja össze anyagát, de saját képességeinek megfelelően alakítja át és rendezzi el.
32. Nem szárnyakra van ... szüksége az emberi képzeletnek, hanem inkább ólomnehezékre, hogy béklyóba verje röptét és nekilendüléseit. Ez még eddig sosem történt meg; ha bekövetkezik, többet remélhetünk a tudománytól.
33. ...szét kell már zúzni a világról alkotott ostoba, szolgailag majmoló képzeteket, a filozófiák fantasztikus szüleményeit.
34. Vannak, akik hazájuk határain belül saját hatalmukat óhajtják gyarapítani: közönséges hitvány fajzat. Mások hazájuk erejét és hatalmát terjesztenék ki az egész emberiségre: ebben már több a nemesség, de alig valamivel kevesebb a mohóság. Annak azonban, aki az egész emberiség hatalmát és erejét szeretné a mindenségre kiterjeszteni, nagyravágyása - ha ugyan ezzel a névvel illelhető - kétségkívül egészségesebb és becsülésre méltóbb.
35. ...az ember jogot kapott a természet fölött, vegye hát ezt a jogot birtokába, és éljen is vele...

GÓNGORA

1. Pénz és rang egyugyanaz,
igaz!
2. Minden eladó manapság,
minden út nyitva a pénzért...
3. Hja, mikre vágyunk, azok egyre késnek!
Csak jönné már! Mert rosszabb - s nagy különbség! -
éhes fekvés a késő vacsoránál.

LOPE DE VEGA

1. Mindent idejében!
2. Csak balga firtat titkot szenvedéllyel,
Az okos alszik egyet rá s nyugodtan
Munkál a titkon még nagyobb titokban.
3. A szavak kerítők.
4. Hol türelem van, nincs ott szerelem.
5. Megjárja, aki játszik a veszéllyel.

6. ...egy nőt feledni épp azért nehéz,
Mert jólesik a ráemlékezés.
7. Fele varázsa dekoráció
Mindig a nőnek, máskép mondva, jelmez.
8. Ha arra gondolsz csak, mi rajta csúnya,
Nincs ki iránt szerelmed el ne múlna.
9. Ki nem hajol a józan ész szavára,
Mindig magának lesz belőle kára.
10. A gazda szolgáját mindig utálja,
Ha bármiben jobban válik be nála.
11. Ha csábit egy cél, vissza ne riasszon,
Hogy lentről nézel fel reája. Nő,
Mióta van, nem volt még soha kő.
12. Mert nincs barátnő, kiben bízhatunk,
Ha nem vigyázunk titkunkra magunk.
13. A szók, szenyórák, pénzbe nem kerülnek.
14. Mondd el, mivel hat a férfi a lányra?
A szerető s a kérő ugyanazzal:
Ezer hazug szóval s egy fél igazsal.
15. Vak szóljon színről, melyet sose látott?
16. Minden szerelmes egy-egy patikus:
Recepteket gyűjt, mert az praktikus.
Egy rész közöny, két rész odaadás,
Naponta többször: biztos a hatás;
Csak ha a receptért fizetni kéne
(Fizetni házassággal *notabéne*),
Lesz a dolog szörnyen kedélytelen
S a szenvedélyes szenvedélytelen.
17. Aki szeret s szeretni nem akar,
Gyűlölni is majd megtanul hamar.
18. A zene és a szerelem rokon.
19. A szív gyűlölni gyűlöl,
Csak szeretni szeret.
20. Nincs kígyóméreg, gomba, semmi sem,

Mi ártóbb volna, mint a női szem.

21. Próbára nőt és üvegpoharat
Ostoba tesz csak, sohasem okos.
22. ...a falnak füle van, sőt nyelve is.
23. ...a kertész kutyája,
Elmar a konctól mást, de ő utálja.
24. A mérges kutya nem tart haragot,
Hízeleg annak, kit megharapott.
25. Rang és becsület? Ostoba szavak,
Arra valók csak, hogy megcsaljanak.
26. Ki rosszul nézett, jól kell sírnia.
27. A fejben termett elmeszülemény
Künn testet ölt és lába-keze lesz.
28. ...nem felejt a férfi,
Ahol szerelmét eldobottnak érzi.
29. Elárulja a szerelem magát.
30. Hiszen a hála nemesség maga.
31. Lassíts, szerencse, több jót már ne adj!
32. Olcsón csapolják szolgából a vért,
De komoly összeg jár az urakért.
33. A pénz olvasva jó.
34. A kishitűnek rosszul megy sora.
35. Hagyd rá a sorsra, szabjon az irányt
S légy bizalommal szerencséd iránt.
36. Az élet egy, csak egy jót ad nekünk:
Azé lehetünk, akit szeretünk.
37. Ki nem lován több lenni, mint amennyi?
38. ...mivelhogy a
Jóhír alapja a közvélemény,
Vigyázni kell, hogy ne veszítsük el.
Hisz a becsület kristályhoz hasonlít,

Ha rálehelnek, elhomályosul.

39. Lám, minden női szívnek az önérdek
Parancsol.

40. ...tudja meg királyom,
Hogy nem király, ha a törvényeket
Lábbal tapodja...

41. Ellenségeinknek
Aranyhidat kell hagynunk.

42. ...nincsen oly okos,
Bölcs férfiú, kit ne sodorna bűnbe
A nagyravágyás és a hatalom.

43. Mit papír, mit írás!
Nem a betűben bízom én, hanem
Benned magadban.

44. Játék az élet, rosszul megkevert
Kártyákkal, gonddal és bajjal teli
Szerencsejáték, hol a vak esély
uralkodik.

45. Azzal, hogy késik a halál,
Csak a halódás egyre hosszabb.

46. A pénzt keresd, barátom,
Mert a becsület, az már rég a pénz.

47. Ma az az úri módi,
Hogy aki úr, nem tartja meg szavát.

48. Sziklákat is meglágyít a hízelgés.

49. Magára vessen az udvariatlan,
Ha a barátból ellensége lesz.

50. ...nem nagy dolog
Bárki kegyét megszerezni,
Csak épp másnak kell nevezni,
Mindig másnak mondani,
Szebbnek jobbnak, mint ami.

51. A szerelem puszta szó,
S nem szeretjük, csak magunkat,
Mert nekünk kell, ami jó.

52. Bizony, manapság, hogy a könyveket
Nyomtatni tudják, bármelyik fajankó
Hamar kerül tudós ember hírébe.
53. ...Lehül a szív mámora.
Akkor sínyli meg a lány,
Hogyha nem volt hozomány.
54. Idő a döntés legjobb érlelője.
55. Okosabb valóban
Suttogni ott, hol titkolnivaló van.
56. Sokan vagyunk s a zsarnok csak maroknyi.
57. A sértett
Nép, ha egyszer dühre lobban,
Bosszu nélkül haza nem tér.
58. ...mit ér gyémánt díszem és uralmam,
hogyha áttörhet rajtuk a halál?
59. ...hinni, hogy a pokol visz égi útra,
létünket egy csalódásba temetni:
ez a szerelem. Ki próbálta, tudja.
60. ...aki sosem próbálta a rosszat,
annak a jót ismerni lehetetlen.
61. ...bárhol kezdjem is, magamnál
messzebb soha el nem érek?
62. Értem, amit értenem kell,
és már csupán azt nem értem,
mint viseli el önmagát,
kiben buta gőg az érdem.
63. A bölcsesség és az erény
vak koldusként mendegélnek,
a vak vezet világtalant...

MATTHIEU

...a halálfélelem rosszabb, mint a halál.

GALILEI

1. ...sohasem állíthatja senki, hogy a természet megváltozott azért, hogy műveit az emberi véleményekhez idomítsa.
2. Ha valaki eretnokségnek mondaná azt az állítást, hogy a Föld mozog, s ha azután a bizonyítás és megfigyelés azt mutatná, hogy mégiscsak mozog, mily nehéz helyzetbe kerülne akkor az egyház!
3. Az a hiú igényünk, hogy mindent megértsünk, a megismerés teljes hiányából ered.
4. ...az emberi intellektus képes egyes igazságok tökéletes felfogására, és ezek ismeretében annyira biztos, amennyire csak a természet maga.
5. Vezetőre ismeretlen, vad tájakon van szükség, nyílt, sík vidéken csak vaknak van védelemre szüksége. Aki ezekhez tartozik, jobb, ha otthon marad.
6. Mi lehet szégyenletesebb, mint ha látjuk, hogy nyilvános vitákon, ahol bizonyítható állításokról van szó, hirtelen valaki előáll egy idézettel, ami méghozzá igen gyakran valami egészen más tárgyra vonatkozik, hogy ezzel ellenfele száját betömje?
7. A természet a természeti folyamatok során a legkézenfekvőbb, legegyszerűbb és legkönnyebb segédeszközöket veszi igénybe.
8. És mégis mozog (a Föld].
9. A filozófia meg van írva abban a hatalmas könyvben, amely állandóan nyitva áll szemünk előtt (a világegyetemre gondolok), de nem érthetjük meg, ha előbb nem tanuljuk megérteni a nyelvet, ismerni a betűket, amelyekkel íródott. Ez a könyv a matematika nyelvén íródott...

MARLOWE

1. A vallást gyermekes játéknak tartom, és állítom, hogy nincs bűn, csak tudatlanság.
2. Átkozott legyen, aki kitalálta a háborút.
3. Ki gyönyörnek él, gyönyör a veszte.
4. Jaj, kárhozottnak nincs szabott idő!

SHAKESPEARE

1. Szükséggel együtt nő meg a merény...
2. Nincs bűn előttem más, csak aki gazdag;
Ha dús leszek, ez a szó lesz erényem:
Nincs bűn, csak élni koldusan, szegényen.
3. Ha vétkes a cél, jobb elvéteni
Közvetve így közvetlen jót teszünk,

S hibával orvosoljuk a hibát...

4. ...midőn a sors szándéka legjobb,
Legmarconábban akkor néz reánk.
5. A mély harag túlon túl mélyre metsz.
6. ...a jót magad elé idézve,
Csak annál jobban érzed, ami rossz:
A kín vad foga ott legélesebb,
Hol tép csak és nem ejt mélyebb sebet.
7. Ha százszor számkivet is Anglia,
Én maradok halálig hű fia.
8. Hol gyér a szó már, ritkán hull hiába,
S igazat szól, kit kín készlet szavára.
Arra, ki végsőt szól, jobban figyelnek...
9. Mit ér a tanács ott, hol összevész
A konok szándék és a józan ész?
10. ...túl mohó tűz magát falja fel,
Tartós a halk eső, elzúg a zápor...
11. ...a hiuság, e mohó keselyű,
Zsákmánya fogytán önmagába tép.
12. Kín a halál, de a kint is lezárja.
13. ...örömrre várni nem kisebb öröm,
Mint már örülni...
14. A bölcs, uram, sosem kotlik baján,
De tüstént siet s elejét veszi,
Ha félsz az ellenségtől, az erőd fogy,
Erőd fogytán ellenséged erősül...
15. ...harcban halva, győzől a halálon,
Mig gyáván nem menekszel semmi áron.
16. Ki magához nem jó, mást sem szerethet.
17. Ha víg ünnepből állna az egész év,
A játékot utálnánk, mint a munkát;
De ritkák és ezért kívánjuk őket,
Mert semmi sem tetszik, ha nem szokatlan.
18. Megcáfolom a világ véleményét

Azzal, hogy jobb leszek saját híremnél.

19. Megette a fene, ha a tolvajok sem tudnak becsületesek
lenni egymáshoz.

20. Rövid az élet s kurtaságát
Aljasan tölteni túl hosszú volna...

21. A fegyverek is tiszták, hogyha tiszta
A szándékunk, amely fegyvert ragad.

22. A gondolat az élet rabja csak,
Az élet pedig az idő bohóca,
S az idő, amely a világ tanúja,
Megáll majd.

23. Ha félsz attól, mit tudni nem akarsz,
Az ösztön más szeméből tudja meg,
Hogy amitől félt, megtörtént.

24. A méreg gyógyszer is.

25. Az ember éppolyan kevésbé választhatja el az öregséget a fukarságtól, mint a fiatal tagokat a
bujázkodástól, de a köszvény keseríti az egyiket, a bujakór marja a másikat...

26. ...nem árt, ha számolunk
A valószínűséggel és reménnyel.

27. Ha építünk, előbb a telket
Nézzük meg, tervet aztán rajzolunk,
S ha már előttünk áll a ház alakja,
Ki kell számítanunk költségeit,
S ha képességeinket meghaladják,
Mit tehetünk? Új tervet rajzolunk,
Csökkentjük a szobákat, vagy elállunk
Az építéstől.

28. Az ember mit kíván?
A *volt* s a *lesz* szép, csak a *van* silány!

29. A történet mindenki életében
Az elmúlt időt alakítja újra.

30. Csapás előtt mindig vidám az ember,
De a szerencsét gond előzi meg.

31. A legjobb föld hajt legdúsabb gyomot...

32. Ó, bolond ifjuság!

A nagyságot keresed, mely lenyom majd.

33. Csalán alatt tenyészik a számoça...

34. Távol hazulról legvígabb az ember.

35. Béke országot nem szunnyaszthat úgy el,
Bár háborúról, nyílt viszályról szó sincs,
Hogy véderőt, szemlét, készületet
Növelni, tartani, gyűjteni ne kelljen...

36. Önszeretet bűnnek nem oly silány, mint
Önelhagyás.

37. Az alattvaló kötelessége királyáé, de az alattvaló lelke a magáé.

38. A dicsőség, akár a vízgyűrű,
Mindaddig önmagától is növekszik,
Míg tág körétől oszlik semmivé.

39. A pártoskodás undok mérgű féreg,
S az országot belülről marja szét.

40. Nem volt neved, hát el se veszheted.

41. Nem tanúskodnak élőkért a holtak.

42. Van-e erősebb vért a tiszta szívnél!
Hármas páncélt visel, ki joggal küzd most,
S mezítelen, még ha acélba zárt is,
Kinek lelkét a büntudat kikezdte.

43. Rongy ember kis dologra büszke...

44. ...derék ember számára nincs jobb cégér a kérges kéznél.

45. ...tudás a szárny, amelyen égbe szállunk.

46. Ki egy latort fékezni nem mer, nem tud,
Tömeget kormányozni nem való.

47. Nagy bűn a bűnre megesküdni, de:
Eskút, bűnöst, megtartani nagyobb.

48. Csepp féreg is megfordul, hogyha rálépsz,
Galamb is csíp, hogy óvja ivadékát.

49. Fiamra én jótetteim hagyom;
És bár atyám se hagyott volna többet!
Mert minden más oly áron tartható meg,

Hogy őrzésével több a gond ezerszer,
Mint ami csöpp gyönyör van birtokában.

50. ... gyors házasság ritkán üt ki jól.

51. Mit sorsa rászab, túrje el az ember,
Egyszerre nem küzdhet árral s szelekkel.

52. ...a jó jóságot ébreszt.

53. Mit elkerülni nincs mód:
Siratni, félni gyermek-gyengeség.

54. A bűnös elmében gyanú kísén;
Minden bokorban rendőrt fél a tolvaj.

55. Én, mivel nem játszhatom a szerelmemet,
Hogy eltöltsem e csevegő időt -
Úgy döntöttem, hogy gazember leszek
S utálom e kor hiú gyönyörét.

56. A vadállatban is van szánalom.

57. Ki magasan áll, sok vihar veri
És roncsokká törik, ha lezuhan.

58. ...pöre gazságomat Bibliából
Ellopott kacatokba burkolom
S szentnek látszom az ördög szerepében.

59. Aki beszél, nem tesz: légy benne biztos,
Kezünkkel, s nem nyelvünkkel dolgozunk.

60. Megbánni gyáva s nőies dolog.

61. Ki ifjan kiválik, nem él sokáig.

62. ...bűn bünt vonszol magával...

63. Az ember néha ostobán cselekszik,
S aztán idővel van mit bánnia.

64. ...ha meghalok, majd egy lélek se sajnál.
De mért is tennék, mikor én magam
Se tudom megsajnálni magamat?

65. Lelkiismeret - a gyáva mondta ezt
Először, hogy a bátrát sakkba tartsa.

66. Lovat! Lovat! Országomat egy lóért!
67. Veszélyes ügyedben értelméd vezessen!
68. Ki dombra kaptat, sziklás meredekre,
Lassú léptekkel induljon...
69. Ajánlom, ellenségednek se fűts
Kemencét oly tüzesre, hogy megégj.. .
70. Egyetlen lény se teljesen szabad,
Földön, égen, vízen, a nap alatt.
71. ...tűrhet az, kit senki sem vadít.
72. A szegényt, kit megtört a sors, a gond,
Csittítgatjuk, intjük, ha könnyet ont.
De súlyosodna csak baj annyi sok ránk,
Éppoly nagyon, vagy jobban is zokognánk.
73. ...új rágalmat nemz a rágalom,
S ha bejut, megtelepszik házadon.
74. Muzsika, vers üdítse lelkedet,
Matematikát, metafizikát
Csak annyit, hogy gyomroddnak meg ne ártson.
Nincs hasznod abból, melyben nem gyönyörködsz...
75. Ha összekap két sistergő, piros láng,
Dühük táplálóját megsemmisítik.
76. Ó, jaj! a hű szerelmek folyama,
...kényelmes nem volt soha...
77. Sok tárgyat, ami hitvány, nemtelen,
Naggyá, dicsővé tesz a szeretem
Nem szeme lát, csak szíve...
78. Ide nekem az oroszlánt is.
79. Szerelmünkért mi nők nem víhatunk,
Nem kérhetünk, csak kérőt fogadunk...
80. Természet túltesz a mű remekén...
81. ...ész és szerelem mai napság ritkán tartanak együtt.
82. Rendes dolog: hogy míg hű marad egy,
Az eskübontó milliókra megy.

83. Nincs nekem oly mulatság
Mint az összevisszaság.
84. Az éj, ki a szem tisztét elveszi,
Fülünk hallásra élesbbé teszi...
85. Jancsi Pannit nyerje meg,
Zsák a faltját lelje meg;
Hím a nőtényt vigye haza,
S ne legyen panasza.
86. Szent örületben a költő szeme
Földről az égre, égből földre villan...
87. ...nem elég csak beszélni, helyesen is kell.
88. Helyes a böngés, Oroszlán!
89. Jobb ember, aki sír, amikor örül, mint az, aki örül, ha más sír.
90. Szilaj a fiatat bika,
Mégis megtöri az iga.
91. ...jobban szeretem, ha mindenki utál, mint ha színeskednem kell bárki szeretetéért.
92. Az udvarlás heves és gyors, mint a toborzó, és csupa tüzes csapongás; a házasság illedelmesen szerény, mint a keringő, tele méltósággal és régimódisággal; aztán jön a megbánás, falábon, mint a kopogós, egyre jobban és jobban beleszédül az ember, míg csak a sírba nem fordul.
93. A barátság szilárd minden egyébben,
Kivéve a szerelem dolgait...
94. Mankón halad az idő, míg a szerelem minden jogának birtokában nincs.
95. Boldogok, akik meghallják, mi a hibájuk és jóvátehetik.
96. Nem is hiszed,
Egy rossz szó mint mérgezi a szerelmet.
97. ...mindenki bírja a fájdalmat, kivéve azt, aki érzi.
98. ...ha a gazdag gazember rászorul a szegényre, a szegény olyan árat szabhat, amelyet akar.
99. Elég szomorú, hogy már a bolondnak sem szabad bölcsen beszélnie arról, amit a bölcsök bolondul csinálnak.
100. Aranynál jobban csalogat a szépség!

101. Édes hasznokkal is szolgál a balsors...
102. ...mindenki csak előléptetést vár,
Azért lohol s mihelyt elérte, rögtön
Lohasztja tűzét...
103. ...aki utas, legyen szerény.
104. Most tíz óra van:
S így láthatjuk, hogyan fut az idő:
Csak egy órával ezelőtt kilenc volt,
Egy órával ezután tizenegy lesz;
S így, óráról órára, egyre érünk,
S így, óráról órára, rothadunk.
105. Öltöztess bohócnak s engedj beszélnem...
106. A nagy és egyetemes színpadon
Búsabb darab is fut, mint amilyenben
Mi játszunk.
107. Színház az egész világ,
És színész benne minden férfi és nő...
108. ...akinek nincs pénze, nincs módja a boldogulásra és nincs meglegedettsége, az híjával van
három jóbarátnak...
109. Az idő emberenként más-más sebességgel halad ... nagyon is vánszorog egy fiatal lánnyal a
jegyváltás meg az esküvő közt... Kivel vágat? A tolvajjal az akasztófához; mert húzza bár olyan
lassan a lábát, ahogy csak bírja, az akkor is úgy érzi, hogy korán érkeznek... kivel áll mindig egy
helyben? - Az ügyvédekkel a vakációban; mert azok egyik ülészaktól a másikig csak alszanak
és nem érzik, hogy múlik az idő.
110. ...tisztesség ... szépséggel párosítva annyi, mint ha mézes mártásban kapjuk a cukrot.
111. ... sok embernek szép szarva vagon, és nem tudja, meddig terjed. Persze, hiszen a feleségük
hozománya, nem a saját szerzeményük.
112. ...a szerelmes férfi esküje nem komolyabb, mint a pincér szava; mindkettő hamis számlára
teszi a lelkét.
113. ...szerelmeseknek, hogyha - Isten ments! - kifogynak a szóból, legjobb kisegítő a csók.
- 114.....a természet csinos burokba
Gyakran csak férget rejt...
115. A jó akasztás nemegyszer egy rossz házasságtól ment meg...
116. Többet ér egy bölcs bolond, mint egy bolond bölcs.

117. ...mihez hasonlít a részeg ember? A vízbefulladóhoz, a bolondhoz, meg az örülthöz: egy korttyal több a jóból s megbolondul, két korttyal több s megőrül; ha meg hárommal többet nyel, hát megfullad belé.
118. A férfiú legyen
Idősebb, akkor összeillenek,
Igy tartja meg a férj szívét a nő.
119. ...a bolondság az egész világot bejárja, mindenütt fénylik, akár a nap.
120. Mert bölcsen ejtve tréfa a bolondság,
Mit ér viszont, ha bölcs járja a bolondját.
121. Rút a világ, mióta
Az illem hízelgéssé aljasult...
122. ...ha prédának kell lennünk, mennyivel jobb,
Ha orozlán ragad meg, mint ha farkas.
123. Gyilkosságnál is előbb kiviláglik
A titkolt vágy, mert éje is világít...
124. ...asszonyi szívben nincs jobb ügynöke a szerelemnek, mint a férfi vitézi híre.
125. Az erény - szép; míg a szépség, ha olcsó
Jellem köntöse: csak festett koporsó.
126. A szerelem csak füst és könnyű pára.
Ha boldogul: a szem parányi lángja.
Ha nincs remény: a könnyek tengere.
127. Korán hervad korán nyitó virág.
128. Eh, régi láng elsápad új tüzeztül!
A régi kint az új kín űzi el.
Ha táncba szédülsz, visszájára perdülj!
Ha kutya mart meg, gyógyítsd szőrivel!
129. Más széppel is mérd össze szépedet!...
Ki még ma angyal, holnap senki lesz.
130. Minden vonáson jártasd meg szemed;
S *együtt* figyeld: hogy' összeillenek!
131. ...aki egyre nyel,
Hiába mézes: epe önti el.
132. Ó, Romeo, mért vagy te Romeo? ...

Eh, mi a név? Mít rózsának hívunk,
Bárhogy nevezzük, éppoly illatos.

133. Szerelmem oly mély és beláthatatlan,
Akár a tenger: adhatok belőle,
Nekem csak annál több lesz, egyre több.

134. A föld: az anyaöl - s a kripta mélye;
Folyvást temet - és folyvást szül a méhe.

135. A természet varázsát ontja bőven:
A fűben, a virágban és a kőben.
Ó, nincs a földön oly silány anyag,
Mely így vagy úgy ne szolgálná javad;
De nincs oly jó, melyben ne volna vész,
Ha balga módra véle visszaélsz!

136. Lám, ifjak szerelme
Nem is a szívbe gyúl, csak a szemekbe.

137. Szilaj gyönyört szilaj veszély kísért...

138. Szeress szelíden, s vágyadnak nem árt vész;
Bevált igazság: "Lassan járj, tovább érsz."

139. A mély érzés, mely szót alig talál,
Önnön-magára, nem díszére büszke.

140. Ki gyilkosnak kegyelmez, gyilkos az.

141. Szerelmeseknek szépségük világít:
Vak Ámor egytestvér a vak homállyal.

142. Amit nem érzel, arról nem beszélhetsz.

143. A könny a szív jele,
De sok sírás - csekély elmére vall.

144. - Szegénységem hajol meg, nem fejem.
- Szegénységed veszem meg, nem fejed.

145. ...arany! - De méreg ám ez is:
Többet pusztít e förtelmes világon,
Mint kotyvalékod, melyet tilt a törvény.

146. Inkább imádom a becsületet,
Mint félem a halált.

147. Nem csillaginkban, Brutus, a hiba,

Hanem magunkban, kik megbókolunk.

148. Sokat tünődik s ily ember veszélyes.

149. Ki oly erős, hogy nem csábítható?

150. Sem kőtorony, sem rézből vert falak
S szük légü börtön, sem kemény bilincs
A szellem erejét meg nem köthetik.

151. A ki nagy tüzet
Kiván éleszni hirtelen, silány
Szalmával kezdi.

152. A nagyság visszaél
Hatalmával, midőn azt elszakítja
A lelkiismerettől.

153. Ne hordjuk szándokunkat arcainkon...

154. Koldus, ha vész, nem tűn fel üstökös.
Ha fejedelemnek halni kell,
Lánggal jelenti azt az ég maga.

155. A gyáva többször hal meg sír előtt,
A bátor egyszer ízli a halált.
Minden csodák közt, melyeket tudok,
Legrendkívülbbnek találom azt,
Hogy ember félni tud.

156. Mivel Caesar engem szeretett, megsiratom; mivel szerencsés volt, örvendek; mivel vitéz volt,
becsülöm őt; de mivel nagyravágó volt, ledöftem őt.

157. A rossz, mit ember tesz, túléli őt;
A jó gyakorta sírba száll vele.

158. Jobb rossz ütésnél a jó szó...

159. ...közös, hogy meghal, aki él,
S természet útján szebb valóra kél.

160. Ó, Isten, Isten! mily unott, üres,
Nyomasztó nékem e világi űztet!

161. Gyarlóság, asszony a neved!

162. Rút csiny nem marad,
Borítsa bár egész föld, föld alatt.

163. Légy nyájas ámbár, de ne köznapi ;
Kémlelve rostáld meg barátidat,
Aztán szorítsd lelkedhez ércapoccsal;
De minden első jöttment cimborá
Üdvözlésén ne koptasd tenyered.
164. Kerüld a patvart; de ha benne vagy,
Végezd, hogy ellened másszor kerüljön,
Füled mindenki bírja, szód kevés;
Ítéletet hallj bárkitől, ne mondj.
165. Öltözz, miképp erszényedtől telik,
Drágán, ne torzul; gazdagon, ne cifrán,
Mert a ruha jellemzi emberét...
166. Kölcsönt ne végy, ne adj: mert a hitel
Elveszti önmagát, el a barátot;
Viszont, adósság a gazdálkodás
Hegyét tompítja. Mindenek fölött
Légy hű magadhoz...
167. Több dolgok vannak földön és egen,
Horatio, mintsem bölcselmetek
Álmodni képes.
168. Kizökkent az idő; - ó, kárhozat!
Hogy én születtem helyre tolni azt.
169. ...őrült beszéd: de van benne rendszer.
170. ...gyakran az örülség eltalálja, mit az értelem s józanész nem bírna oly szerencsésen megoldani.
171. ...nincs a világon se jó, se rossz; gondolkozás teszi azzá.
172. Egy csigahéjban ellaknám s végetlen birodalom királyának vélném magamat, csak ne volnának rossz álmaim.
173. Mi néki Hecuba, s ő Hecubának,
Hogy megsirassa?
174. Lenni, vagy nem lenni: az itt a kérdés.
Akkor nemesb-e a lélek, ha túri
Balsorsa minden nyűgét s nyilait;
Vagy ha kiszáll tenger fájdalom ellen,
S fegyvert ragadva véget vet neki?
175. Meghalni - elszunnyadni - és alunni!
Talán álmodni: ez a bökkenő;

Mert hogy mi álmok jönek a halálban,
Ha majd leráztuk mind e földi bajt,
Ez visszadöbrent. E meggondolás az,
Mi a nyomort oly hosszan élteti. ..

176. Mert ki viselné a kor gúny-csapásit,
Zsarnok boszúját, gőgös ember dölyfét,
Útált szerelme kínját, pör-halasztást,
A hívatatnak packázásait,
S mind a rugóst, mellyel méltatlanok
Bántalmazzák a tűrő érdemet:
Ha nyúgalomba küldhetné magát
Egy puszta törrel? - Ki hordaná e terheket,
Izzadva, nyögve élte fáradalmin,
Ha rettegésünk egy halál utáni
Valamitől - a nem ismert tartomány,
Melyből nem tér meg utazó - le ne
Lohasztja kedvünk...

177. ...az öntudat
Belőlünk mind gyávát csinál,
S az elszántság természetes színét
A gondolat halványra betegíti;
Ily kétkedés által sok nagyszerű
Fontos merény kifordul medriből
S elveszti "tett" nevét.

178. Őrizve járjanak örült nagyok.

179. ...minden ... túlzott dolog távol esik a színjáték céljától, melynek föladata most és eleitől fogva az volt és az marad, hogy tükröt tartson mintegy a természetnek; hogy felmutassa az erénynek önábrázatát, a gúnynak önnön képét, és maga az idő, a század testének tulajdon alakját és lenyomatát.

180. Nagy szeretet fél, apró kételyen:
S hol a félsz nagy, nagy ott a szerelem.

181. Kisértsd meg, a bűnbánat mit tehet:
Mit nem tehet az? Ó, de mit tehet
Annak, ki bűnét bánni képtelen?

182. Fölszárnyal a szó, eszme lennmarad:
Szó eszme nélkül mennybe sose hat.

183. Kegyes szándék kegyetlenségre hajt...

184. ...oly derék a tűzmestert saját
Aknája által vetni föl...

185. ...kétség'esett
Nyavalyán kétség'esett gyógyszer segít...
186. ...mi minden egyéb teremtményt meghizlalunk, hogy magunkat hizlalhassuk; magunkat pedig a pondrónak hizlaljuk.
187. Mi az ember,
Ha drága idején vett fő java
Alvás, evés csak? Nem több, mint barom.
188. Veszélyes ám, ha két hatalmas ellen
Bőszült rohamja s vívó-tőre közzé
Hitvány elem kerül.
189. Van...
Ki szolga-köntöst, szolga-arcot ölt,
De szívét önmagának őrzi meg,
S míg tetteti, hogy dolgozik uráért,
Csak hízik rajta, s megtömve zsebét,
Magának hódol.
190. Állítás nem bizonyosság...
191. Ha segíteni már nincs mód a bajon,
Adj túl minden keserves sóhajon.
Ki azon jajgat, ami megesett,
A régi bajhoz újat keresett.
Ne sírj, ha sorsod megrabolna - sőt:
A közönyöddel bosszantsd vissza őt.
Nevesd ki rablód, ezzel meglopod,
De téged foszt ki buta bánatod.
192. A szó csak szó; és hogy gyógyítanád
Az összetört szívet a fülön át?!
193. Ha életünk mérlegén a józan ész serpenyője nem egyensúlyozná a szenvedély serpenyőjét, a vér és természetünk aljassága a legörültebb végletekbe ragadna: de hát eszünk is van...
194. A szép nőnek nem árt a butaság;
Utódhoz segíti a bujaság.
195. A mértéken fölül minden pohár átkozott...
196. Nem bűvszerekkel - ésszel dolgozunk,
S az ész kívárja a lassu időt.
197. Bár minden ember
Az volna, minek látszik ; vagy pedig
Ne látszanék olyannak, ami nem!

198. ...aki tiszta hírem lopja el,
Olyat rabol, mi őt nem gazdagítja
És koldusbotra juttat engemet.
199. Uram, vigyázz, hogy féltékeny ne légy!
A zöldszemű szörny csak kacag az étken,
Amelyből él.
200. A koldus is gazdag, ha vágya nincsen,
De koldusabb a templom egerénél
A gazdag, aki reszket, hogy szegény lesz...
201. Sok mindent lát a velencei ég,
Amit a férj nem láthat; az az erkölcs
Arra felé: csináld, csak meg ne tudják.
202. Ha nem tud róla, akit megraboltak,
Ne szólj neki, és meg sem is rabolták.
203. Egy férfin egy-két év alatt se látsz át;
Mind csupa gyomor, s mi vagyunk az étük.
Mohón faltak s ha elteltek velünk,
Kiókádznak.
204. A féltékeny nem mindig okkal az -
Féltékeny, mert féltékeny: ez a szörny
Önmaga nemzi s szűk önmagát.
205. Bánjon hát jobban férjürem velünk,
Vagy épp a bűnre lesz a mesterünk.
206. Cordelia mit tegyen? Hallgat s szeret.
207. Hol dőre lett a fölség,
Ott a becsület nyíltsággal tartozik.
208. Mit a csel rejt, kifejti az idő.
A képmutató kudarcot vall utóbb.
209. Az agg kornak ... tisztelete s rendőrködése felettünk, keserűvé teszi a világot legjobb
éveinkben; visszatartja javainkat, míg vénségünk azt többé nem élvezheti.
210. - Hja! ha nem tudsz úgy mosolyogni, ahogy a szél fű, tüstént náthát kapsz.
211. Gazdagabb légy a látszatnál.
Szólj kevesbet, mint mondhatnál.
Kölcsön többet végy, mint adtál.

212. Ha örökké gyalogolnál,
Nem volnál jobb a lovadnál.
Higgy kevesbet, mint tanultál.
213. Jobbat keresve gyakran jót veszítünk.
214. Szerencse, a bolygó rima,
Szegényhez bé nem nyit soha.
215. A legalja
Koldús is, bár teng, bír fölöslegest.
Ha természetnek többet, mint mire
Szüksége van, nem adsz, az emberélet
Az állatével egy értékű lesz.
216. ...makacsnak legjobb mester a baj,
Melyet magának szerzett.
Akaratos ember önkárán okuljon.
217. Hatalmas mester a szükség, becset
Ad a silány dolgoknak is.
218. ...hol nagyobb
Betegség fészkel, ott a kisebb alig
Érezhető.
219. Ó, gyermeki
Hálátlanság! Nem olyan-e, mintha e száj
Megmarná e kezet, hogy tápot ad neki?
220. Ó, ti mezetlenek...
Mi védi meg földetlen fejetek
S a kiaszott testet szellős rongyokban...
221. Mind bolond, ki a farkas szelídségében, lova lábaiban,
legény szerelmében s a rima esküjében bízik.
222. Ha főbbjeink is szenvednek velünk,
Kis bajnak látszik, mit mi szenvedünk.
223. Legtöbbet tűr, ki tűr s szenved maga...
224. Jobb így: megvetve lennünk s tudni azt,
Mint megvetetten hallanunk hízelgést.
225. Gyakran láttuk: erőnk könnyelművé tesz
S fogatkozásink kényelmünkre vannak.
226. Amik a legyek

A pajkos gyermekeknek, az vagyunk
Az isteneknek mink: mulatkozásból
Ölnek bennünket.

227. Rossz mesterség, a bunak bohóca lenni,
Gyötörve mást s magunkat.

228. Időnk csapása, hogy bolond vezet vakot.

229. Ördögben a rútság, mely sajátja,
Nem oly borzasztó, mint nőben.

230. Legelső
Természetes dajkánk, a nyugalom...

231. Rongyokon
Keresztüllátszik a kis vétek is,
Prémes bekecs s palást mindent befed.

232. Születésünkör sírunk, hogy a bolondok
E roppant színpadára feljövünk.

233. Valóság sose
Ijeszt úgy, mint a képzelt borzadály...

234. A legszörnyűbb nap is csak lefut egyszer.

235. Nincs szem, mely az arcból
Kiolvasná a lélek alkatát...

236. A hű szolgálat önmaga jutalma.

237. Lennél hatalmas,
Becsvágyad sem hiányzik, de hiányzik
A kellő gonoszság.

238. Hát félsz az lenni tettben s akaratban,
Ami vágyban vagy?

239. Feszítsd végsőkig bátorságod íját
És nem lesz baj.

240. Hazug szív sikeréhez hazug arc kell.

241. Aki meghalt vagy alszik,
Nem több, mint egy kép...

242. Mindent vesz és semmit se nyer
A lélek, ha nem ízlik a siker...

243. Ne fájjon, amire
Nincs orvosság. Aminek vége, vége.
244. Bűn erősíti a bűn műveit.
245. Gyors cselekvés kell, nem gondolkodás.
246. Aludj; létünk ereje az...
247. Feleljetek, akármi is az ára...
248. Elvillan a gyors szándék, hogyha nem
Száguld vele a tett...
249. Gonosz kor ez: senki se tudja,
Mikor áruló: az sűg híreket,
Ami ijeszt: s nem tudjuk, mi ijeszt...
250. Kérlek, ne vedd sértésnek a gyanút:
Magamat védem vele. Efelől még
Igaz lehetsz.
251. Az élet csak egy tűnő árny...
 egy félkegyelmű
Meséje, zengő tombolás, de semmi
Értelme nincs.
252. Zűg, szél! Jűj, romlás! Riadót! - Ha kell,
Hát legalább páncélban hulljak el!
253. Senki
Ne higgyen többé a bűvész pokolnak:
Kétértelmű káprázattal vakít
S amit fűlűnknek ígér, megszegi...
254. Koldűsszerelem az, ha mérhető.
255. Gyakran, mit megvetésűnk elhajít,
Azt sűrjuk vissza, s jelen örűműnket
Az idű átforгатja őnmagának
Ellentétére.
256. Nem jű a rossz hirt hozni. Az örűmhűrt
Hirdesse nyelvek hada, de a rossz hűr
Jelentse őnmagát.
257. Aki valamit űz,
S ha felkináljuk, nem ragadja meg,

Örökre elszalasztja.

258. Undok egy dolog úgy mosni agyunkat,
Hogy mocskosabb legyen.

259. ...hogya nem mutatják
A szeretetet, gyakran nem is érzik.

260. ...aki bukott nagyurat hiven
Követni tud, különb, mint az, aki
Urát legyőzte, s a történelemben
Ő is helyet kap.

261. Minket, nagyokat, gyakran elítélnék
A mások tetteért, s ha elbukunk,
A mások vétke is fejünkre száll...

262. ...a halál se több, mint
Szeretők szorítása: fáj, de mégis
Kivánjuk.

263. Ha mindenben követjük a szokást,
A régi por söpretenül marad,
S oly hegymagasra nő a rossz, hogy a jó
Fölül nem múlja.

264. ...minden sajka mesterként evez
Csendes vízen... Midőn a sors lesújt ránk:
Kín közt szelídnék lenni, ez kíván nagy
Erélyt.

265. Kerülhetetlen bajon jajgatni olyan
Bolondság, mint nevetni.

266. Aki önnön keze által kész meghalni, nem fél a mástól jövő haláltól.

267. A gyengét nemcsak fölsegíteni,
De támogatni is kell.

268. ...ugyanazt a kincset
Más-más kézben másképp értékelik.

269. ...aki szereti a talpnyalást, méltó a talpnyalóhoz.

270. Nem igazán ad, aki visszavesz...

271. Bolonddá süllyedünk, csakhogy mulassunk...

272. Ó, ember, számár a füled:

Hízalgést meghall, bölcs szóra süket!

273. Ki tudja, barát-e,
Aki egy tálból mártogat velünk?

274. ...ó, mily szörny az ember,
Ha a hálátlanság ölt benne testet!

275. ...szent jog az önvédelem.

276. ...határtalan, hogy
A törvény mit lop.

277. Soha sincs oly nyomorult idő, hogy az ember becsületes ne lehetne.

278. Kevesebb, aki nyíltan fenyeget,
Mint aki rámtör s közben hízeleg!

279. Sokan jutnak uj gazdához a régi
Nyakára lépve!

280. Mig ünnep járta, féltél volna addig:
De, sajnós, csak a póruljárt gyanakszik!

281. Tulajdon zsebe ellen vétkezik,
Aki lemarad, ha int a profit.

282. A fölösleggel hamarabb lehet fehér haját nyerni, de az elegendővel tovább lehet élni.

283. Ha cselekedni ugyanolyan könnyű lenne, mint tudni, hogy mit volna jó cselekedni, a kápolnákból templomok lettek volna és a szegény emberek kunyhóiból hercegek palotái.

284. ...könnyebb nekem húsz embert megtanítani arra, hogy mit volna jó cselekedni, mint egynek lenni a húsz ember közül, aki követi saját tanításomat.

285. Az ördög néha Szentírást idéz.

286. Ki áll fel a lakomától
Olyan étvággal, mint ahogy leült?

287. Mindent a világon
Lelkesebben vadászunk, mint fogyasztunk.

288. Józan bolond, ki kockáztatni nem mer
S bölcsességét elveszti értelemmel.

289. Hát a zsidónak nincs szeme? a zsidónak nincs keze, szervezete, érzéke, érzelme, szenvedélye?
... nem ugyanaz a baj bántja, nem ugyanaz a gyógyszer gyógyítja, nem ugyanaz a tél és nyár hűti

és hevíti, mint a keresztényt? Ha megszártok, nem vérzünk-e? ha csiklandoztok, nem nevetünk-e? ha megmérgezték, nem halunk-e meg?

290. Nincs oly ostoba bűn, mely fel ne öltse
Az erény egy-egy jelét külsején...

291. Jótettet még nem bántam meg soha...

292. ...ha jó cimborák
Együtt töltik idejüket, s a lelkük
A szeretetnek ugyanegy igáját
Hordja, akkor a vonásuk, kedélyük
S modoruk is lassankint egy arányt ölt...

293. Kegyelmet hogy remélsz, ha nem gyakorlod?

294. ...a hatalom akkor legistenibb,
Ha fékje kegyelem.

295. Házamat veszed el, ha elveszed
Tartó oszlopát, s életemet is,
Ha elveszed, amiből élhetek.

296. Megtanítottál koldulni s utána
Megtanítsz, hogyan küldjük el a koldust.

297. A helyettes tündöklük, mint király,
Míg nem jön a király...

298. Sok dolognak évadja szabja meg
Tökéletességét s dicséretét.

299. ...a kéj, élvezve, meghal...

300. A balsorsot állni
Az igazi próba...

301. A nyáját jobban bőszi a bögöly,
Mint a tigris...

302. Mikor a közösség nem kas, amelybe
Maga gyűjtését behordja ki-ki,
Hogyan legyen méz?

303. Megfakul a dicséret aranya,
Ha magát dicséri a glória;
De amit az ellenség is elismer,
Az dicsőült, az tiszta s égbe ível.

304. Dölyfnek dölyf az egyetlen
Tükre, hogy lássa magát...
305. ...embernek, mert egyszerűen csak ember,
Semmi becse...
306. ...a tartam
Csillogtatja az érdemet...
307. Egy ős jellegben rokon a világ:
Minden szereti az új cicomát,
Bár ócskaságból szabták, és a port,
Ha aranylik egy kicsit, hangosabban
Dicsérik, mint a poros aranyat.
308. Magunk-vágta seb nehezen heged...
309. Ki tüntet sebeivel...
Méltán nevetséges.
310. Ah, mi, szegény nők! Érzem a hibánk
Kóbor szemünk szab lelkünknek irányt.
Vak út: vak vég!
311. Bujaság, bujaság; mindig harc és bujaság: csak ez nem megy ki divatból.
312. Ha harc, hát legyen az.
313. Mértéktartó panasz a halott jussa, túlzó bánat az élő ellensége.
314. Mindenkit szeress, ne sokban
Bízz, ne bánts senkit; ellenséged inkább
Féljen, mint hogy legyőzd; barátodat
Szívedbe rejtsd; szidjanak hallgatásért,
Ne beszédért.
315. Az oroszlánnal párosodni vágyó
Ünő meghal vágyáért.
316. ...gyakran a hideg bölcsesség
A gazdag butaság alatt cseléd.
317. A szüzesség elvesztése ésszerű gyarapodás, és még sohasem született szűz a szüzesség
elvesztése nélkül.
318. A szüzesség pártjára kelni annyi, mint megvádolni az anyádat...
319. Magunkban rejlik gyógyszerünk gyakorta:
Gyógyulásunkat ne fogjuk a sorsra.

320. A természet is ott legigazabb,
Ahol a szenvedély a legvadabb.
321. A várakozás ott csal meg, ahol
Legtöbbet ígér; s akkor sikerül,
Mikor a remény csüggedésbe hül.
322. ...tréfát üzünk a rémületből és inkább áltudomány mögé sáncoljuk magunkat, semmint ismeretlen félelem kerítsen a hatalmába.
323. Az erény, ha a legalacsonyabb
Helyről jön, annak méltóságot ad.
324. Ki házatáját s hitvesét utálja,
Boldogan megy a kedélyes csatába.
325. Ki korán nősül, az a bajt bekapta.
326. ...nem sok esküből áll az igazság,
Hanem egyetlen nyílt, hű fogadásból.
Ami nem szent, ahhoz hiába hívod
A legszentebbet tanunak.
327. ...azt hiszem, hogy nem bűn még e csel,
Ha azt csapjuk be, aki maga csal.
328. Milyen csodálatos módon találunk néha vigaszt a veszteségeinkben! És milyen csodásan fojtjuk máskor könnyekbe a nyereségünket!
329. Életünk szövete vegyes fonálból áll össze, jóból és rosszból: erényeink elbíznák magukat, ha hibáink nem ostoroznák őket; és bűneink kétségbeesnének, ha erényeink nem becéznék őket.
330. A hencegőből könnyen ez marad:
Megtalálják benne a szamarat.
331. A keserű multnak ha vége lett,
Az édes íz csak annál édesebb.
332. A természet ingyen nem adja kincsét...
333. Lehet, hogy szép, de nékem nincs inyemre
A dörgő taps, a zúgó éljenek...
Azt tartom én: nem ép elméjű az,
Ki ebben tetszeleg.
334. Így sújt le a félisten, a Hatóság,
Hogy megfizessünk bűneink szerint.
Akár az Ég: ha úgy tetszik - kegyelmez,

Ha úgy tetszik - ítél. S ez mind: Igazság!

335. Minden szabadság, hogyha eltulozzuk -
Rabságra fordul.

336. Árulónk a kétség:
Attól foszt meg, mit könnyedén elérnénk,
Ha volna merszünk.

337. Ne madárijesztő legyen a törvény,
Mit kirakunk, hogy féljen a veréb,
De mert csak áll, áll: nemhogy félne tőle,
Még rája fészkel!

338. Más megkísértetnünk és más elesnünk.

339. A törvény ott sujt, hol a bűn világos.
De honnan sejtse meg, hogy tolvaj ítél
Tolvaj fölött?

340. Nem irgalom az olcsó irgalom:
Csak bűn tenyész a bűnbocsánaton.

341. ...láttam én bírákat,
Kik megbánták a kivégzés után
Ítéletük.

342. Nem *tehetem*, amit nem *akarok*.

343. Hány van, ki nem mert volna bűnbe esni,
Ha már az első, aki vétkezett,
Felel tettéért.

344. ...a dölyfös ember
Parányi kis hatalmával feszítve
Nem látja meg, hogy lénye nem egyéb
Egy rossz tükörnél!

345. ...a hatalom, ha vét is,
Önnönmagában hordja azt az irt,
Mely a sebet hegeszti.

346. A tolvajoknak szabad útja van,
Ha lop a bíró!

347. Legvészesebb kísértés az, midőn
Erény szerelme hajt a bűnbe.

348. ...hogyan célunk elérjük

Gyakran beszélünk nem szívünk szerint...

349. Halál bolondja vagy: futsz, hogy kerüld -
S folyton felé rohansz.

350. Ha élni vágyom: csak halált lelek.
Ha halni vágyom: életet... Legyen hát!

351. A leggyülöltebb, gyötrő földi élet
- Betegség, inség, vénség, börtön együtt -
Az Éden kertje reszkető szívünknek,
Ha zörget a halál.

352. Ha a szépség a jóságot semmibe veszi, a jóság a szépséget cserbenhagyja.

353. Az erény bátor, a jóság sosem fél.

354. Hol a király. ki a rossz nyelven úr?

355. Ki a mennynek kardját hordja,
Szent legyen - ne csak mogorva...
Csak úgy legyen más bírāja,
Ahogy *magát* megbírálja.

356. Gázság ellen ésszel élj...

357. ...olyan ám a dal varázsa:
A rossz javul, a jó romlik szavára.

358. A vétek milyen fürgén terjed el,
Ha a nagyok között otthonra lel!

359. Ó, a halál nagy maszka-mester.

360. *Egyszer*- feledkezz meg az irgalomrul:
S nem lesz több nyugtod: minden rosszra fordul.

361. A gondolat még nem cselekedet,
S a terv: csak gondolat.

362. Nem halljuk szivesen a bűnt,
Amelyet elkövetünk szivesen...

363. ...zsarnokok
Félelme évszámukkal egyre nő.

364. A pénzes fősvényeket semmihez se tudnám találóbban hasonlítani, mint a bálnához; az is játszik és hányja-veti magát s rajban űzi maga előtt a szegény kicsi halakat, míg be nem kapja egy falásra mind.

365. Elfeledtem, mi voltam; tudni azt,
Hogy mi vagyok, a szükség megtanít.
366. A hal úgy akadt meg a hálóban, mint a szegény ember igazsága a törvényben...
367. Sokszor művel balgaságot az ész,
Ha külsőből belsőt ítélni kész.
368. A nőt, ha könnyen ad,
Arcátlanak tartják a férfiak.
369. Aki bölcs szónak nem enged, bolond.
370. Az erény és tudás
Nagyobb ajándék...
Kincsnél s nemességnél.
371. Szörnyet nevel a tenger - s kis patak
- Szerény adózó - ízesebb halat.
372. Kis bajt a nagy meggyógyít.
373. Jó szolga nem minden parancsot
Hajt végre...
374. ...ha szótlanul hal el a jótett,
Ezret megöl, mely még nyomába jönne.
375. Hogyha a kupánkba
Pók pottyán és megisszuk, elmegyünk,
Nem bánt a méreg, minthogy a tudásunk
Nem fertezett: de ha valaki látja
És tudja, hogy megitta ezt a férget,
Kaparja torkát és repeszi vékonyát.
376. A néma jámborság gyakorta célt ér,
Hol a beszéd hiába.
377. A vakmerő bűn
Mindenha éppoly szemtelen tagadni
A tetteit, mint amilyen pimasz volt
Megtenni.
378. Azon, mi elmúlt, nem lehet segíteni
S busúlni se.
379. Morgós medve minden nagyúr, de orránál fogva lehet vezetni, mihelyt arany veri a markát.

380. ...sok nemes méh
Hordott méltatlan magzatot.
381. ...nem becses a könnyű foglалás.
382. Mindent fordítva tennék államomban:
Megtiltanék minden kereskedést,
Nem lenne hivatalnak híre sem...
Nem lenne pénz, se liszt, olaj se, bor se.
És munka sem, csak boldog emberek,
És boldog, tiszta, tétlen asszonyok...
383. ...Szebb a jószág
A bosszunál...
384. Legjobb orvosság a zavart idegre,
Lassú zene gyógyítsa bús velőd...
385. Minek terhelni bús memóriánkat
Régi terhekkkel?

MONTEVERDI

...a beteg sem azért mondja okosnak az orvost, mert csak hallja, hogy az milyen szépen fel tudja mondani Hippokratészt vagy Galenust, hanem azért, mert az orvos segítségével visszanyeri egészségét. Így a világ sem azért mondja tehetségesnek a zenészt, mert hallja, hogyan tud az beszélni a harmónia tiszteletreméltó teoretikusairól.

CAMPANELLA

1. ...ha az ember megszabadul az önzéstől, önkénytelenül felébred benne a közösség iránti szeretet.
2. ...az az ember, aki csak egyetlen tudományágat tanulmányozott, nem ismerhette meg azt teljes mértékben, mivel egyetlen tudományág sem független a többitől...
3. Valamennyi gyakorlati vagy elméleti foglalkozást mindkét nemhez tartozó egyének űzhetik.
4. A közösségben ... minden egyén egyaránt gazdag és szegény. Gazdag, mivel mindene megvan, szegény, mivel semmihez nincs egyéni tulajdonjoga. S mivel éppúgy áll rendelkezésére minden, mint egy tulajdonosnak, nem válik a tulajdon rabszolgájává.
5. Ahhoz, hogy egy tisztviselőt elmozdítsanak, vagy mással váltsanak fel, elegendő a nép akarata.
6. Az aki elferdíti az igazságot, nem lehet költő.
7. ...századunk folyamán több jelentős esemény történt, mint az ezt megelőző négyezer év alatt az egész világon, és több könyvet adtak ki, mint ötezer év alatt.

8. Három nagy találmányról beszélnek csodálattal: a könyvnyomtatásról, a puskaporról és az iránytűről.

PÁZMÁNY

1. A természet tövisek közé rekeszti a gyenge rózsát, nem azért, hogy szaggassa, hanem hogy oltalmazza. Az atyák dorgálása efféle tövis: oltalmazza, nem hervasztja a fiakat.
2. Nincs oly nagy tűz, hogy magátul el ne aludjék, ha fát nem raksz reá. Nincs oly erős ember, hogy meg ne szakaszodjék, ha mindennap ennie nem adsz. A nyilat, ha fellövöd, mihent feljebb nem mégyen, ottan aláfordul és sebesebb alájötte, hogysem felmente.
3. ...gyakorlás nélkül ízetlenek a jó erkölcsök és aprónként a gonosz szokások fakadozásai elnyomják és fojtják, ami jó bennünk nagyon.
4. Új találmányokat és magam fejből költött dolgokat tőlem senki ne várjon. Mert tudom, hogy a pókháló nem jobb a lépes-méznél, noha a pók béliből szövö légyfogó hálóját, a méh pedig virágokról szedegeti mézét.

RIMAY JÁNOS

1. Nohát én lelkem tűrj
S tanulj reményleni,
Hogy tudhass uradtul
Sok jót érdemleni:
Mert mint köd után szép
Szokott a nap lenni,
Rajtad is bűd után
Jód úgy fog fényleni.
2. Ó szegény megromlott s elfogyott magyar nép,
Vitézséggel nevelt hírrel vagy igen szép,
Kár, hogy tartattál úgy mint senyvedendő kép,
Előmenetedre nincs egy útad is ép.

CHASSIGNET

Dolgozz, amíg csak élsz, s tégy jót szorgalmasan.
Fájdalmas-bús dolog gyötrődni hasztalan,
s késő bánkódni már, ha végleg elpihentél.

DONNE

1. Mint a lélek testtelen

örül, a test meg úgy, ha meztelen.

2. ...ártatlanságért bűnbánat se jár.
3. Lásd, pőrén állok én is te eléd -
egy férfi takarónak nem elég?
4. Halál, ne hencegj; szörnyűnek, erősnek
mondanak, de nem vagy az; mert akit
letiportál, mind csak elköltözik...
5. ...a régi vágy vagy bírás - bármi szép
volt is - csak álma annak ami a tiéd.
6. Belsőmet hány ellentét ostromolja!
Már nincs, csupán egy állandó szokásom:
az állhatatlanság.

KEPLER

1. ...a világ és minden teremtményének célja az ember.
2. ...miképp egyéb élőlényeket vagy miként az emberi testet élelem és ital tartja fenn, azonképpen az ember lelkét, amely az egész embertől teljesen különböző valami, a megismerés tápláléka tartja életben, gazdagítja, s bizonyos mértékig segíti növekedésében. Aki tehát ily dolgok iránt nem hordoz magában semmiféle kívánságot, inkább halotthoz, mint élőhöz hasonlít.
3. A libát többen dicsérik, mint a fácánt, mert amazt mindenki ismeri, ez meg ritkább, s mégsem becsüli egy ínyenc sem a fácánt a libánál kevesebbre.
4. A világ alkotóeleme ... a mennyiség, s az emberi szellem (e világban világfölötti) semmit sem fog fel olyan jól, mint éppen a mennyiséget, minek felismerésére nyilvánvalóan teremtett.
5. ...Isten a maga jóságában önmagát is korlátozza.
6. Isten mindig geometriát csinál.

BEN JONSON

1. A vak Szerencse azoknak adja ajándékait, akik nem tudják hasznát venni.
2. Rágalomra legjobb válasz a hallgatás.
3. Nézd, az üvegben e kis szürke por
hogyan pereg.
Hinnéd, hogy ember volt valamikor
és szeretett?

SZENCI MOLNÁR ALBERT

1. Az Úr énnékem őriző pásztorom,
Azért semmiben meg nem fogyatkozom...
2. Mint a szép hives patakra
A szarvas kívánczik,
Lelkem úgy óhajt Uramra
És hozzá fohászkodik.
3. Te benned bízunk eleitől fogva...

HARVEY

Minden, ami él, petéből keletkezik.

QUEVEDO Y VILLEGAS

Hát nincs lélek, ki büszke és vitéz lesz?
Hát mindig megbánjam, amit kimondtam?
Hát senki se mondhasssa ki, mit érez?

GROTIUS

1. ...hiábavaló minden vita olyan jogról, amely a valóságban nem létezik.
2. ...a természet rokonságot teremtett közöttünk; ennek következtében nem szabad egyik embernek a másik ellen törnie.
3. ...akik valamely közösséghez csatlakoztak, illetve egy vagy több embernek alávetették magukat, azok kifejezetten vagy ... hallgatólag ígéretet tettek arra nézve, hogy követni fogják akár a közösség többségének, akár a hatalommal felruházottaknak a határozatait.
4. A természetjog szülőanyja ... maga az emberi természet, amely még akkor is a társas életre ösztönözne, ha semmiben sem szenvednénk hiányt; a belső tételes jog szülőanyja pedig a megegyezésből fakadó kötelezettség, amely viszont a természetjogból meríti erejét...
5. ...mint ahogyan az a polgár, aki a pillanatnyi előny érdekében megsérti az állam belső jogát, lerombolja azt, ami saját magának és utódainak állandó hasznát szolgálja, úgy a természetjog és a nemzetközi jog szabályait megszegő nép saját jövő békéjének védőbástyáit is megsemmisíti.
6. ...minden bizonytalanná válik, ha az emberek eltérnek a jogtól.
7. ...galádságokat még a haza érdekében sem szabad elkövetni.

8. ...az a valóban boldog állam, amelynek határául az igazságosság szolgál.
9. ...a vitézséget az igazságosságnak kell irányítania, ha pedig minden ember igazságos lenne, nem volna szükség harci vitézségre.
10. ...olyan királyok, akik a bölcsesség szabályait szem előtt tartják, nemcsak a gondjaikra bízott nemzetre vannak tekintettel, hanem az egész emberiségre is.
11. Hallgassanak tehát a törvények a csatazajban, de csakis az állam belső törvényei, amelyek a bíróságokra irányadók, és a békeállapotra vonatkoznak, nem pedig az örökös és minden időre érvényes törvények.
12. ...ritkán tér vissza sértetlenül az, aki igazságtalanul fogott fegyvert.
13. ...ha sokan különböző időkben és helyeken egyvalamit biztosan állítanak, akkor az ... a természet elveiből levont helyes következtetés vagy a közös megegyezés.
14. ...a háborút a béke céljából indítják.
15. ...Isten sem teheti meg, hogy kétszer kettő ne legyen négy, éppen úgy azt sem teheti, hogy az, ami belső lényegénél fogva rossz, ne legyen az.
16. A társadalom célja ... az, hogy közös erővel és együttműködésse biztosítsa mindenki számára annak sértetlenségét, ami az ő sajátja.
17. Nem ellenkezik ... a társas együttélés természetével, hogy magunkról gondoskodunk, és saját érdekeinket előmozdítjuk, mindaddig, amíg nem csorbítjuk ezáltal mások jogait.
18. ...a természettől fogva mindenki saját jogának védelmezője; ezért van kezünk.
19. ...az ember számára a leghasznosabb egy másik ember.
20. A háborúindítás jogos oka nem lehet más, mint az elszenvedett jogtalanság.
21. ...a háború ott kezdődik, ahol hiányzik a bírói döntés.
22. ...a legtöbb jogtalanság eredete a félelemben rejlik, mert az, aki másnak sérelmet készül okozni, attól tart, hogy ha azt nem teszi, ő maga szenved majd hátrányt.
23. A felebaráti szeretet gyakran int arra, olykor pedig egyenesen parancsolja, hogy sokak javát a magam kizárólagos java fölé helyezzem.
24. ...hamis ítéletek sem a dolgot, sem a dolog értékelését nem másítják meg.
25. ...csak a gyáva lelkűek nem képesek a sértést elviselni.
26. Rabló az, aki mikor megkérdezik birtoklása okát, semmi mást nem tud mondani, mint azt, hogy birtokol.

27. ...a védelmi háború is csak akkor igazságos, ha szükséges.
28. A találás ... csak olyan dolgokra vonatkozhatik, amelyek még senkinek sincsenek tulajdonában.
29. ...még azt sem szabad ráerőszakolnom másra, ami neki hasznos lenne. Azoknak ugyanis, akik eszköz használatával bírnak, szabad választási lehetőséget kell biztosítani arra nézve, hogy mi hasznos és mi nem hasznos nekik.
30. ...amint egy hajó is elérhet olyan nagyságot, hogy azt többé kormányozni nem lehet, ugyanúgy az emberek száma és a települések távolsága is lehet olyan nagy, hogy egy kormányzat már nem tudja ellátni.
31. Aki ... jót tesz, annak semmi joga nincs hálát követelni. Mert ha lenne, akkor az nem jócselekedet lenne, hanem szerződés.
32. ...a között, aminek történnie kell, és a között, aminek nem szabad történnie, a középen áll az, aminek meg szabad történnie.
33. ...még ha valami magában véve igazságos is, de olyan valaki viszi véghez, aki, mindent figyelembe véve, ezt a cselekményt igazságtalannak tartja, akkor az a cselekedet bűnös.
34. Ha nem lehet a választás elől kitérni, a kevésbé rossz a jó jellegét veszi fel.
35. ...célszerűbb egy bűnöst felmenteni, mint egy ártatlant elítélni.
36. Igazságtalanul ... csak az jár el, aki tudja is magáról, hogy igazságtalanul cselekszik. Sokan azonban ezt nem tudják. Így tehát mindkét oldalról igazságosan, azaz jóhiszeműen is lehet viszálykodni.
37. ...gyakran előfordul olyan eset, hogy méltányosabb és helyesebb, ha engedünk jogunkból.
38. ...a bölcs ember idejében felkészül a viharra, különösen akkor, ha több jó származhatik a határozott cselekvésből, mint amennyi rossztól a tétovázó magatartás megóvhatja.
39. A józan ész ... többre becsüli ... a szabadságnál az életet, amely minden földi jó alapja...
40. ...a nép elpusztítását kell a legsúlyosabb rossznak tartani.
41. ...az a szokás, hogy a hajót a rakomány, és nem az utasok kidobása útján mentik meg.
42. ...semmi sem királyibb annál, mint biztosítani mindenki számára a jólétet, amit a béke foglal magában.
43. ...ha életemet másképp nem tudom megmenteni, bármilyen erőszakkal visszaverhetem azt, aki ellene tör, még akkor is, ha az esetleg nem is vétkes.
44. ...nem mindig megengedett az, amit a jog merev értelmezése lehetővé tesz.

45. Hagyjátok nőni a konkolyt ... mert azzal együtt netán a búzát is kiszaggatnátok.
46. ...nem hazudik az, aki olyan valótlan dolgot mond, amit igaznak hisz, viszont hazudik, aki olyasmit állít valónak, aminek valótlanságáról meg van győződve.
47. Az állam vagy az állami közösség nem szűnik meg azzal, hogy valamilyen igazságtalanságot követ el, akár közös elhatározás alapján is. Ezzel szemben a rablók egyesülése nem tekinthető államnak, még akkor sem, ha egymás közt bizonyos egyenlőséget valósítanak meg, ami nélkül semmiféle emberi közösség nem állhat fenn.
48. Nem szolgálhatja sokáig senkinek érdekét az olyan tanítás, amely az embert elidegeníti embertársától...
49. Különösen a kétségbeesettek vakmerőségétől kell tartanunk, hiszen a haldokló vadállatok harapása a legdühöttebb.
50. ...az a legalkalmasabb idő a békekötésre, amíg mindkét fél bízik önmagában.
51. ...minden barátságot a legnagyobb lelkiismeretességgel és becsülettel kell megőriznünk, de különösen azt, amely ellenségeskedés után állt jóakarattal helyre.

RICHELIEU

1. Hogy egy állam kormányzása során helyesen járjunk el, sokat kell hallgatni és keveset beszélni.
2. Törvényt hozni és azt végre nem hajtani annyi, mint engedélyezni, amit meg akarunk tiltani.
3. Eltitkolni: a királyok tudománya.
4. Államügyekben mindent az ügy javára kell fordítani, és sosem szabad lebecsülni azt, ami hasznos lehet.
5. A nagy tűzvész kis szikrákból támad.
6. Vetélytársat megcsalni ravaszsággal is szabad; ellenségeivel szemben az ember mindent fölhasználhat.
7. Magánemberként megmenthetnék a lelküket jó néhányan, akik közéleti személyiségként elkárhoznak.
8. Akik állami szolgálatban állnak, kénytelenek úgy tenni, mint a csillagok, amelyek ügyet sem vetnek a kutyák ugatására, hanem tovább szórják rájuk fényüket.
9. A nagy ügyek mindig nagy nehézségekbe ütköznek, és rendkívüli határozottság nélkül soha nem lehetett sikerre vinni őket.

HOBBS

1. Más dolog ... maga a létező, és más annak a lényege.
2. [Az embernek] semmiféle olyan ideája nincs, melyet amaz örökkévaló ideájának lehetne nevezni, hanem a hitt vagy nem ismert dolgot hívja vagy nevezi istennek.
3. ...még ha bizonyítva is lenne, hogy létezik valami *végtelen, független, mindenható* stb., ebből még mindig nem következnek, hogy létezik egy teremtő. Hacsak valaki nem tartja helyesnek azt a következtetést, hogy mivel létezik valami, amiről azt hisszük, hogy mindent teremtett, tehát valóban ő teremtette valamikor a világot.
4. ...minden ember tud gondolkodni; de ott, ahol az okoknak hosszú láncolatára van szükség, a legtöbb ember letér az útról, és módszer híján tévedésbe esik...
5. A filozófia *célja* vagy *feladata* az, hogy javunkra használhatjuk fel a korábban megismert hatásokat...
6. A tudás célja a hatalom ... és végül minden elmélkedés célja valamely cselekvés vagy valamely dolog véghezvitele.
7. ...az erkölcs- és társadalomfilozófia hasznát nem annyira a tudásukból eredő áldásokból ítélnéljük meg ... hanem inkább a nem-tudásukból eredő súlyos bajokból...
8. ...nincs értelme megparancsolni, hogy mindenben helyesen cselekedjünk, amíg nincs ... biztos szabálya és mértéke a helyességnek...
9. ...amit helyes következtetés útján tudunk, az nem lehet sem téves sem kétes...
10. Minden módszerben közös, hogy az ímertől halad az ismeretlen felé...
11. ...mozgás okául csakis mozgást fogadhatunk el.
12. ...minden tudás végcélja a dolgok okainak és létrejöttének megismerése bizonyítás formájában.
13. ...ameddig nincs közhatalom, amely mindenkit kordában tart, addig az emberek olyan állapotban élnek, amit háborúnak nevezünk, ez pedig mindenki háborúja mindenki ellen.
14. Azok, akik helyesnek egy magánvéleményt, azok véleményét, akik helytelenítik, eretnekségnek nevezik, bár az eretnokség sem jelent többet, mint magánvéleményt.

KOMENSKY

1. ...a házasság állapotában egy gond, egy baj és egy veszély helyett kinek-kinek annyi a gondja, baja, veszélye, ahányadmagával összekötve jár.
2. ...a pénz jön és megy; a különbség csak annyi, hogy könnyebben megy, mint ahogyan jön...

3. "Barátocskám, szép dolog az, ha valakinek szép könyvtára van." "Még akkor is, ha nem használja?", firtatom tovább. S ő: "Az is tudósnak számít, aki a könyveket szereti." Én meg csak magamban teszem hozzá: "Ahogyan kovácsnak számít az olyan, akinek halomszámra van kalapácsa és fogója, de nem tud bánni velük."
4. ...az ember csak a vagyonát zárhatja el, de sem a lelkét, sem a szellemét, sem a testét; holott a vagyon csak velejárója az emberi életnek, s nem éri meg, úgy hiszem, hogy oly rengeteg és nehéz munkát fordítsanak rá...
5. Aki másokat igazgat, annak gyakran kell nem látni, nem hallani, nem érteni, még ha lát, hall és ért is egyébként.
6. ...álmodunk, árnyék után kapdosunk, az igazság azonban elillan mindenütt.
7. ...mivelhogy a férfiak annyi ezer éven át élveztek elsőbbséget, legfőbb ideje már, hogy átadják helyüket.
8. Térj vissza, ahonnan jöttél, a szíved hajlékába, és zárd be az ajtót magad mögött.
9. Számodra az legyen a jogtudomány, hogy ne irigyeld se a másét, se a magadét; kinek-kinek hagyd meg a magáét; akinek szüksége van a tiédre, attól azt meg ne tagadd; kinek mivel tartozol, megadjad...
10. A világot, s aki benne botorkál, úgyszólván csak sejtések kormányozzák: cselekedeteiben egyik ember csak találomra, mint a vak, igazodik a másikhoz, s lépten-nyomon egymásba ütköznek, lökdösődnek.
11. Az Úristen azt akarja, hogy a gyermekei szabadok legyenek ugyan, de ne féktelenek...
12. Gonosz emberre valló szokás mindenütt törvényt követelni, és csakis az írott szabályból venni tudomásul, mi a teendő...
13. ...amit magunknak kívánunk, azzal felebarátunknak is tartozunk.
14. Beérni azzal, amink van, az igazi gazdagság.
15. Menjen visszafelé, ami előremenni nem akar, essen le, ami állni nem akar, pusztuljon, ami nem akar vagy nem tud megmaradni.
16. Ha az emberek nem akarnak a mi szokásainkhoz idomulni, idomuljunk mi az övékhez, amennyire csak lelkiismeretünktől tehetjük. Igaz, hogy a romlott világ egyre romlottabb lesz, de megjavíthatjuk-e azzal, hogy gyötrődünk miatta?
17. ...a nyelvek bölcsességet nem nyújtanak, hanem csak arra valók, hogy szót érthessünk a földkerekség más-más lakóival, élőkkel vagy holtakkal: ezért hát nem az a tudós, aki sok nyelven beszél, hanem aki hasznos dolgokat tud mondani.
18. ...a bölcsességre törekvő tanulónak a könyveket az aranynál és ezüstről jobban kell szeretnie.

19. ...könyvek nélkül pedig senki sem lesz tudós.

POUSSIN

1. A művészet a természettől nem különböző dolog, s annak határain túl nem is léphet.
2. ...a festőnek nemcsak a téma megformálásában kell művészettel rendelkeznie, hanem a téma megismerése során ítélnie is szükséges...
3. ...bármennyire testeket ábrázoljon is, a festészet semmi más, mint a nem testi dolgok ideája, mivel a dolgok megjelenésének csupán a rendjét és a módját ábrázolja, és inkább törekszik a szépség ideájára, mint bármi másra.
4. A színek a festészetben éppúgy szemet megejtő hízelgések, amint a versek ékességei is azok a költészetben.

DESCARTES

1. A józan ész az a dolog, amely a legjobban oszlik meg az emberek között: mert mindenki azt hiszi, hogy annyit kapott belőle, hogy még azok sem szoktak maguknak többet kívánni, mint amennyiük van, akiket minden más dologban csak igen nehéz kielégíteni.
2. ...amit józan értelemnek vagy észnek nevezünk - természettől fogva egyenlő minden emberben; úgyhogy véleményeink nem azért különböznek, mert egyesek okosabbak másoknál, hanem azért, mert gondolataink különböző utakon járnak...
3. Nem elég..., hogy valakinek jó esze legyen; a fő dolog az, hogy azt jól alkalmazza. A legnagyobb lelkek éppúgy képesek a legnagyobb vétkekre, mint a legnagyobb erényekre; s akik csak lassan haladnak, de mindig az egyenes úton maradnak, sokkal tovább érhetnek, mint azok, akik szaladnak, de eltávolodnak az egyenes úttól.
4. ...barátaink ítéleteit is gyanúval kell fogadnunk, ha kedvezők ránk nézve.
5. ...minden jó könyv olvasása olyan, mintha elmúlt századok legderekabb embereivel, e művek szerzőivel társalognánk...
6. ...ha a régi századok embereivel társalgunk, ez majdnem olyan, mintha utaznánk ... Ámde ha az ember túl sokat utazik, idegenné válik saját hazájában; s ha nagyon is kíváncsi arra, mi történt az elmúlt századokban, akkor rendszerint nagyon tudatlan marad abban, mi történik a jelenben.
7. ...sokkal több igazságot találhatok az embereknek saját fontos ügyeiket illető okoskodásaiban, amikor is egy hamis ítélet kimenetelében csakhamar megbosszulja magát, mintsem azokban, amelyeket valamely tudós eszel ki dolgozószobájában...
8. Az a pusztá elhatározás, hogy az ember elvet mindent, amiben hitt azelőtt, nem mindenki számára követendő példa.

9. A világ majdnem kizárólag kétfajta szellemből áll... Először olyanokból, akik okosabbnak tartják magukat, mint amilyenek, s ezért elhamarkodva ítélnék, s nincs elég türelmük ahhoz, hogy rendszeresen gondolkodjanak... Aztán olyanokból, akik elég okosak és szerények ahhoz, hogy belássák, hogy kevésbé képesek megkülönböztetni az igazat a hamistól, mint mások, akiktől tanulhatnak; s ezért be is kell érniük azzal, hogy inkább e mások véleményeit kövessék, mintsem hogy maguk jobbakat keressenek.
10. ...már az iskolában megtanultam, hogy nem gondolhatok olyan furcsa és hihetetlen dolgot, amelyet valamely filozófus már előbb ne állított volna...
11. ...akiknek a mienkkel egészen ellenkező nézeteik vannak, azért még nem barbárok, sem nem vademberek, és gyakran épp úgy vagy még jobban élnek eszükkel, mint mi ... ugyanaz az ember ugyanazzal az elmével, ha ifjúságától fogva franciák vagy németek között nevelkedik, milyen más emberré lesz, mint lenne akkor, ha mindig kínaiak vagy emberevők között élne...
12. ...sokkal inkább a szokás és a példa győz meg bennünket, mintsem a biztos megismerés; de azért a nehezebben kifürkészhető igazságok tekintetében a szótöbbség nem ér semmit, mert sokkal valószínűbb, hogy egyetlen ember akadt rájuk, mint egy egész nép...
13. ...a logika sok szabálya helyett beérem a négy következővel, feltéve, hogy szilárdul és állhatatosan el vagyok tökéelve, hogy egyetlenegyszer sem véték ellenük.
Az első az volt, hogy soha semmit ne fogadjak el igaznak, amit evidens módon nem ismertem meg annak...
A második az volt, hogy vizsgálódásaim minden nehezebb kérdését annyi részre osszam, ahányra csak lehet, és a legjobb megoldás szempontjából szükség van.
A harmadik az, hogy olyan rendet kövessék gondolkodásomban, hogy a legegyszerűbb és legkönnyebben megismerhető tárgyakkal kezdjem, s csak lassan, fokozatosan haladok tovább az összetettebbek ismeretéhez...
Az utolsó pedig az, hogy mindenütt teljes felsorolásokra és általános áttekintésekre törekedjem, s így biztos legyek abban, hogy semmit ki nem hagytam.
14. ...minden dolgról csak egy igazság van, s aki azt megtalálja, annyit tud a dolgról, amennyit egyáltalán tudni lehet róla...
15. ...csak úgy tudhatom meg az emberek igazi nézeteit, ha inkább arra figyelek, amit tesznek, mint arra, amit beszélnek. Nemcsak azért, mert erkölcsünk romlottsága miatt kevés ember van, aki mindent meg akar mondani, amit hisz, hanem azért is, mert sokan maguk sem tudják, mit hisznek.
16. Ha nem tudjuk felismerni a legigazabb nézetet, a legvalószínűbbet kell követnünk.
17. ...inkább magamat győzzem le, mint a sorsot, inkább kívánságaimat változtassam meg, mint a világ rendjét...
18. ...ha akarunk csak annyiban kíván vagy kerül valamit, amennyiben értelmünk jónak vagy rossznak tünteti fel előtte, akkor elég helyesen gondolkodni ahhoz, hogy helyesen cselekedjünk...
19. ...gondolkodom, tehát vagyok...

20. ...éppen abból, hogy azt gondolom, hogy más dolgok igazságában kételkedem, egészen világosan és bizonyosan az következik, hogy vagyok. Ellenben mihelyt csak megszűntem volna gondolkodni, nem volna semmi alapom azt hinni, hogy vagyok, még ha igaz volna is minden egyéb, amit valaha gondoltam. Ebből felismertem, hogy szubsztancia vagyok, amelynek egész lényege vagy természete abban van, hogy gondolkodik, s amelynek léte nem függ sem valamely helytől, sem valamilyen anyagi dologtól.
21. ...mindaz, amit egészen világosan és egészen határozottan belátunk, igaz; és csak az okoz némi nehézséget, hogy felismerjük, mely dolgok azok, amelyeket határozottan belátunk.
22. ...a megismerés nagyobb tökéletesség, mint a kételkedés...
23. ...gondolataink nem lehetnek ugyan mind igazak, mert hiszen nem vagyunk egészen tökéletesek, de ... azt, ami igazság bennünk, okvetlenül inkább éber gondolatainkban találhatjuk meg, mint álmainkban.
24. ...a beszédhez csak igen kevés észre van szükség.
25. ...ami az erkölcsöket illeti, mindenkinek annyi gondolata van, hogy ahány főt, annyi újítót találhatnánk...
26. ...ama spekulatív filozófia helyett, amelyet az iskolában tanultunk, lehet találni egy gyakorlati filozófiát ... s ezzel a természetnek mintegy uraivá és birtokosaivá válhatnánk.
27. ...ha lehetséges valamilyen eszközt találni, amely általában okosabbakká és ügyesebbekké teheti az embereket, mint eddigelé voltak, azt csak az orvostudományban kereshetjük...
28. Ha ... többek életét és munkáját összekapcsoljuk, együttesen mindnyájan sokkal messzebbre jutunk, mint külön haladva bárki is eljuthatna.
29. ...a kísérletekre annál inkább szükség van, minél előbbre haladtunk a megismerésben.

CROMWELL

1. Egy kevés becsületes ember jobb, mint a sokaság.
2. Nem azt, amit akarnak, hanem ami javukra van.
3. Nem megvetendő szabály, hogy "bár a békét létre kell hozni, de az érdek tartja fenn".
4. A kényszerűség nem ismer törvényt. De a színlelt kényszerűség, a képzelt kényszerűségek ... ürügyet teremtenek az ismert szabályok megsértésére.
5. Az állam, mikor kiválasztja azokat, akik szolgálják, nem törődik véleményükkel. Szolgálják az államot hűségesen, s ez elég.
6. Vessétek bizodalmatokat istenbe, és tartsátok szárazon a puskaporotokat.

ISMERETLEN RÓMAI POLGÁR

Amit nem cselekedtek meg a barbárok, megcselekedték a Barberinik.

ISMERETLEN DÁN KÖLTŐ

...szabadon szánt eke fekete földet,
szabadon járja a koca a makkost -
ez tetszik a süderieknek.

CALDERÓN

1. Ha a törvény gaz, hamis,
Ne engedj királynak is...
2. Most megtudtam, ki vagyok:
Ember s állat keveréke.
3. ...a világon mind, aki
Él, álmodja azt, ami,
S ki sem ért belőle többet.
4. Mi az élet? Örület.
Mi az élet? Hangulat.
Látszat, árnyék, kábulat,
Legfőbb jói: semmiségek;
Mert álom a teljes élet,
Holmi álom álma csak.
5. Oly hasonló
A dicsőség és az álom,
Hogy az igazi dicsőség
Hat hazugnak a világon...
6. Sohase ígérj olyat, amiről
Nem bizonyos, hogy teljesítheted...
7. Mert kapitány, bármily előkelő,
Nem volna, hogyha nincs földművelő.
8. ...a becsület gazdája a lélek,
És számot ez nem ad, csak Istenének.
9. A katona szerelme
Hamar elpárolog.

10. ...az adomány becse
Nem abban rejlik, ami, hanem abban,
Hogy adják.
11. Soha a nőkről csúnyán ne beszélj,
Nincs oly alantas asszonyi személy,
Aki ne volna méltó tiszteletre:
Hisz asszony nélkül férfi sem születne.
12. ...a fő dolog
Nem az, hogy mentül több ember legyen,
Ki ügyesen forgatja s délcegen
Kardját, hanem hogy sok legyen, aki
Tudja, mikor s mely okból rántsa ki.
13. Nem jó, ha mindent az időre bízunk,
Legyünk magunk is rajta, hogy hibáink
Jóvátegyük.
14. Kisebb dologban tévednünk mit árt,
Mikor a fő nem szenved semmi kárt?
15. Firtatni, hogy mi igaz,
Nem mindig jó.
16. ...a századok csak fürgeléptű órák.

I. KÁROLY ANGOL KIRÁLY

Sohase védekezz és ne mentegetőzzél, mielőtt vádoltak.

GRÁCIÁN

1. Hét ókori bölcsből nem telnék ma ki egy, s egyetlen emberrel érintkezni nagyobb feladat napjainkban, mint valaha egy néppel bánni.
2. Nyílt kártyákkal játszani nem üdvös, nem is ízléses... Óvatos hallgatás az okos szentélye.
3. Annyit érünk, amennyit tudunk... Ismeretek híján úttalan a világ.
4. Okos ember többre tartja, ha rászorulnak, mint ha hálásak neki. Reményt szítani finom, hálát elvárni póriás dolog...
5. Legyünk, amivé lehetünk.
6. Nincs nagyobb dolog, mint önmagunkon, indulatainkon uralkodni: így jutunk el az akarat diadalához. S ha már úrrá lesz rajtunk a szenvedély, legalább hivatalunkig ne merészkedjék.

7. Társalkodj avval, akitől tanulhatsz.
8. ...minden tökély eldurvul, ha az iskolázottság nem emeli...
9. A szép magatartás az élet dísze; a tetszetős fogalmazás pompásan átsegít a dolgokon.
10. *Tegyünk szert segítő elmékre...* Az az igazán nagy, akinek bölcsek szolgálnak...
11. Boldogtalan az a kiválóság, melyet alantas célokra használnak!
12. ...aki kiváló lehetne, s beéri avval, hogy középszerű, azt semmi sem menti.
13. Ne lépünk fel úgy, hogy kelleténél többet várjanak tőlünk.
14. Nem lehet értelmes, aki nem ért meg mást.
15. Mindenki bálványimádó... A fortély abban áll, hogy megismerjük ezeket a bálványokat, és tudjuk, mivel indíthatjuk el hathatósan ezt vagy azt...
16. Ami igazán jó, mindig kevés és ritka: a gyakoriság értéktelenné teszi a dolgokat... a mindentudók nyavalyája, hogy mindenben jártasak akarván lenni, semmiben sem azok.
17. Olykor a boldogság rövidségéért nagysága kárpótol. A szerencse belefárad, hogy sokáig hátán hordjon valakit.
18. A természet minden műve eljut kiteljesedéséhez. Van egy pont, ameddig gyarapszik, aztán már csak hanyatlik.
19. Az okos tehát megfontoltan jár el, és inkább mond keveset, mint sokat. A nagy kiválóság úgyis ritka, ezért jobb csinyján bánni az elragadtatással. Az agyondicsérés a hazugság egy neme; művelését a jó ízlés híre sínyli meg, ami sok, és az okosságé, ami még több.
20. *Oszd a kisebbség véleményét, de mondd a többségét...* Okos ember éppúgy kerüli, hogy ellentmondjanak neki, mint hogy ő mondjon ellent; amilyen kész a bírálatra, úgy tartózkodik annak kimondásától.
21. Élj ravaszsággal, de ne élj vissza vele.
22. *Parancsolj ellenszenvednek.* Rendszerint önkéntelenül gyűlölünk valakit, még tulajdonságai megismerése előtt, s ez a velünk született alantas idegenkedés olykor kiváló embereket is kikezd.
23. *A választani tudás.* Nincsen fontosabb az életben. Jó ízlés és helyes ítélőképesség kell hozzá, a tanultság és szellem nem elegendő. Enélkül nincs tökéletesség, mert a választani tudás azt jelenti, hogy tudjuk, mi a legjobb.
24. A gyorsaság a boldogság szülőanyja. Aki semmit sem halaszt holnapra, sokat végez. Lassan járni és tovább érni fejedelmi jelmondat.

25. A döglött oroszlánt még a nyulak is megtépi.
26. Légy előbb önmagad ura, aztán másoknak is ura leszel. Az alkalom központjában az idő hosszú ösvényén átvész az út... Isten sem bottal ver, hanem idővel. Nagy mondás: Én és az idő kettővel végzünk.
27. Ami hamar áll elő, hamar semmivé lesz. Ami századokig fog élni, ugyancsak századokon át jön létre.
28. ...fordítsunk nagyobb gondot a szerencsés távozásra, mint a tetszetős belépésre.
29. Van, aki inkább másodrangú dolgokban első, mint elsőrangúakban második.
30. Kevés dolog igazán nagy, legyen a hódolat is ritka.
31. Aki győz, nem köteles számadásra ... mások jó véleményét sohasem veszi el, aki eléri célját.
32. A meglevő "nem"-hez keresd meg ügyesen az "igen"-t, hiszen legtöbbször azért nem érünk el valamit, mert nem törekszünk rá.
33. "Nem" és "igen" kurta szavak, de hosszú megfontolást kívánnak.
34. Ártalmasabb a határozatlanság, mint ha rosszul viszünk véghez valamit... Vannak elhatározásra képtelen emberek, akik mindenben külső elindításra szorulnak, s ennek oka gyakran nem annyira az ítélőképesség zavara ... mint akarathiány.
35. Az óvatosság teteje úgy tenni, mintha nem értenénk, miről van szó.
36. Az igazi fenevadak a legsűrűbben lakott vidékeken élnek.
37. Nincs elkedvetlenítőbb az állandó jókedvnél. Sokan elérik, hogy elmés embereknek tartják őket, de eszeseknek nem. A kedélyességnek megvan a maga ideje, a többi a komolyságé.
38. Az a bölcs Proteus, aki a tudással tudós, a szenttel szent ... hasonlóság vívja ki a jóindulatot.
39. ...az ostobák mindig merészek. Együgyűségük nem engedi, hogy előre gondoskodjanak kibúvókról, és utóbb tudatában legyenek a kudarcoknak.
40. Jobbadán idegen értesülésekből élünk. Csak nagy néha látunk valamit magunk, minden mást csak elhiszünk...
41. *Engedélyezz magadnak megbocsátható botlásokat...* Hagyd hát Hornért olykor aludni, és színlelj remi hanyagságot tehetségben és bátorságban, de sohasem okosságban, hogy megnyugtasd a rosszindulatot, nehogy kipukkadjon a méregtől.
42. A bölcsnek több haszna van ellenségeiből, mint az ostobának barátaiból.
43. Minden szélsőség egyetlen orvosszere, hogy csínyfán tündököljünk: a tökély maga lehet túlzott, megmutatásában legyen mérték.

44. Az ember barbárnak születik, a műveltség szabadítja meg állati mivoltától. A műveltség teszi valakivé, annál inkább, minél nagyobb... A tudatlanság faragatlanság: semmi sem palléroz jobban a tudásnál. De még a tudás is durva, ha hiányzik belőle a választékosság.
45. ...ha előny is alkalomadtán mindent észrevenni, szándékosan firtatni nem az.
46. ...rokonok és barátok, de főleg ellenségek között sok mindenre nem szabad ügyet vetni.
47. Többet ér egy lat okosság, mint több mázsa ravaszság.
48. Ügyelj, hogy senki se lásson át rajtad teljesen, mert a találgatás és kétség, vajon mennyire vagy képes, több tiszteletet kelt, mint szellemi kincseid pontos ismerete, bármi nagyok is azok.
49. Jó csel takarékoskodni erőddel és tudásoddal, ily módon fokozva a várakozást.
50. A dolgokat nem aszerint értékelik, amik, hanem aszerint, amiknek látszanak.
51. Igazat mondani kevés, ha olyan képet vágsz hozzá, mintha hazudnál.
52. Az emberek egyik fele kineveti a másikat, de valamennyi balga.
53. A rövidség kellemes, és megkönnyíti az elintézést; amit a szűkszavúságon veszít, megnyeri az udvariasságon... Amit jól mondasz, hamar elmondhatod.
54. ...tiszteletet nem kierőszakolni, hanem megszolgálni kell.
55. Ne légy magaddal elégedetlen, mert az kishitűség, de öntelt sem, mert az ostobaság.
56. ...hagyd el a dolgokat, mielőtt azok hagynak el téged.
57. Az ember annyit ér, amennyit a többiek akarják hogy érjen...
58. Szokd meg ismerőseid rossz tulajdonságait.
59. *Ne beszéljünk soha magunkról.* Mert vagy dicsérjük magunkat, ami hetvenkedés, vagy becsméreljük, ami kislelkűség... Éppígy nem fér össze az okossággal, hogy jelen levő személyekről beszéljünk, mert könnyen beleütközünk a két zátony egyikébe, melyek neve: hízalgés vagy ócsárlás.
60. Az udvariasság a műveltség színe-java, a varázslat egy neme, mindenki vonzalmát elnyeri...
61. A jó modornak és a tiszteletadásnak az a nagy előnye, hogy azé marad, aki él vele.
62. ...nem szabad régimódián gondolkoznunk, ízlésünk is legyen modern.
63. Az okos éljen, ahogy lehet, nem ahogyan szeretne.

64. Sok dolog, ami valami volt, semmivé lesz, ha nem törődünk vele; sok pedig, ami semmi sem volt, attól kap jelentőséget, hogy ügyet csinálunk belőle.
65. Minél jobban csinálunk valamit, annál kevésbé szabad látszania a szándékosságnak; tűnjék úgy, mintha természetünkből fakadna a teljesítmény. De vigyázzunk arra is, hogy a tetszelgést kerülve, bele ne essünk, és ne tetszelegjünk abban, hogy nem tetszelgünk.
66. Érd el, hogy visszakívánjanak. Csak kevesen képesek magukat így megkedveltetni, s boldog, akinek ez okosoknál sikerül.
67. Csak a kevésbé ismertek hibái maradnak ismeretlenek.
68. *Nem az az ostoba, aki ostobaságot csinál, hanem aki az elkövetett ostobaságot nem tudja leplezni...* Minden ember téved, de azért van különbség: az okosok leplezik, amit elkövettek...
69. ...akinek vaj van a fején, ne menjen a napra.
70. Sokan régi bajaik elpanaszolásával újakat indítanak el, és miközben orvoslást vagy vigaszt keresnek, kárörömöt, sőt megvetést keltenek.
71. Valamit érni és megmutatni tudni annyi, mint kétszer annyit érni.
72. *Inkább légy mindenkivel bolond, mint egymagadban okos...* Aki magában akar élni, félisten legyen, vagy egész állat.
73. Inkább légy a többiekkel okos, mint egymagadban bolond.
74. ...tegyük szabályává az életművészetnek, hogy minden jóból és kellemesből kettős tartalékunk legyen.
75. A mindig akadékoskodó elmés lehet, de makacssága nem menekülhet az ostobaság vádjá elől.
76. Az átmeneti visszavonulás későbbi győzelmet jelent.
77. Sok baj ellen a legjobb orvosság, ha nem nyúlunk hozzá, akkor magától elmúlik.
78. A gondolkodáshoz éppúgy szerencse kell, mint egy jó levél megírásához.
79. Aki magának tetszik, mindenki másnál visszatetszik.
80. ...ha magunkban beszélni kótyagosság, kétszeresen az mások előtt hallgatni magunkat.
81. Ne essünk paradoxonba, csak hogy köznapiak ne legyünk.
82. A legkiválóbb is tartson nyitva egy ajtót a barátságoknak, a segítség fog belépni rajta.
83. Mindenkit csábít, ha valamiről azt mondod, hogy csak hozzáértőknek való, mert mindenki annak tartja magát, és ha nem, hiányérzete lesz a vágy sarkantyúja.

84. A párna néma jósnő, és a dolgokra egyet aludni többet ér, mint álmatlanul hánykódni miattuk.
85. A feltörekvő szegődjék a kiválókhöz, a már beérkezett a középszerűekhez.
86. Nagy próbája az ítélőképességnek az örültség perceiben is megőrizniokosságunkat.
87. *Kiválasztott barátok.* Az ész vizsgálja és a változó sors próbája tegye őket azokká, s ne csak a vonzalom adja meg rangjukat, hanem az értelem is. Ez az élet legnagyobb sikere, mégis a legkevesebb gondot fordítják rá.
88. A bölcsek mindig türelmetlenek, mert a tudás gyarapítása egyben a türelmetlenség gyarapítása, s a sok tudás sok igényt jelent.
89. *Beszélg figyelmesen,* vetélytársaidal óvatosságból, a többiekkel illetudásból. Kimondani mindig ráérsz egy szót, de visszavonni nem.
90. Nem dicsérhető eléggé, ha valaki jót mond arról, aki rosszat mond róla; a leghősiesebb bosszú, ha érdemeinkkel és jó tulajdonságainkkal győzzük le és vonjuk kínpadra az irigységet.
91. *A boldogtalan iránti részvét ne bírjon rá soha, hogy osztozz balsorsában.* Ami egyeseknek szerencsétlenség, másoknak rendszeren szívbéli öröm, mert az egyik ember nem volna boldog, ha sok más nem volna boldogtalan.
92. A csúnya győzelem nem dicsőség, hanem vereség...
93. Különböztess meg a szó emberét a tettek emberétől.
94. Némelyek keveset tesznek bajaik ellen, és megkétszerezik azokat, mert nem képesek viselni.
95. ...a nagy bizalmat ne fordítsuk kis ügyekre, mert ez a jóindulat elpazarlása.
96. Ne kezdjünk ki olyannal, akinek nincs vesztenivalója.
97. *Ne éljünk gyorsan.* A dolgokat beosztani annyi, mint helyesen élvezni.
98. Több nap, mint öröm. Legyen az ember az élvezésben lassú, a cselekvésben gyors, mert a tettek megtéve jók, de az örömök bevégezve rosszak.
99. Az ostobaság gyógyíthatatlan fogyatkozás, mert a tudatlan nem ismeri magát, s így nem is igyekszik segíteni a hiányon. Némelyek bölcsek lennének, ha nem hinnék, hogy azok.
100. *Titoktartás az okosság pecsétje...* Ahány embernek feltárjuk szívünket, annyinak válunk adófizetőjévé...
101. Nem okos dolog, ha valaki keresi a bajt, de ha jön, menjen elébe, hogy legyőzze.
102. Semmi sem kíván több tapintatot, mint az igazság... Elmondásához ugyanannyi hozzáértés kell, mint elhallgatásához.

103. Ne engedjük a képzeletet elhatalmasodni a szíven... A képzelet mindig előrerugtat, és sokkal többnek mutat mindent a valóságnál; nemcsak azt látja, ami van, hanem azt is, ami lehetne. Helyesbítse a tapasztalatokon okult óvatosság.
104. Minden ostoba meggyőződéses, és minden meggyőződéses ostoba.
105. Az ünnepélyes ember terhünkre van: egész nemzetek szenvednek ebben a betegségben.
106. Ritkán okozunk másnak keserűséget úgy, hogy részvét vagy megtorlás alakjában ne hullna vissza ránk.
107. A filozófusok szerint a hiány semmi, a politikusok szerint minden.
108. Kitűnő fogás szándékunk elérésére, ha másokat függőségben tartunk.
109. *Békés élet - hosszú élet.* Ha élni akarsz, hagyj másokat is élni.
110. Hallj és láss, de hallgass. A pör nélkül eltelt nap hozza meg az álmot éjszakára.
111. Nincs, akitől ne tanulhatnánk semmit, és nincs kiválóság, amelynél kiválóbb ne akadna. Mindenkinek hasznát venni hasznos tudomány.
112. *Ne terheld meg magad ostobákkal.* Aki nem ismeri fel őket, vagy noha felismeri, nem tartja távol magától, maga is az.
113. Soha a szobrot nem fogja az oltáron imádni az, aki fatörzs korában ismerte a kertben.
114. Meg kell találnunk a középutat érdem és ügyes fellépés között.
115. Ahol nincs kívánnivaló, annál több a félnivaló... Ahol a vágynak vége, elkezdődik a félelem.
116. Bolond mindenki, aki annak látszik, és a fele azoknak, akik nem látszanak annak.
117. A könnyűt tedd úgy, mintha nehéz, a nehezet, mintha könnyű volna.
118. A nagy teendőket végiggondolni sem szabad, elég, hogy vannak, nehogy a nehézségek látása habozóvá tegyen.
119. A rágalom elleni védekezés művészete: nem törődni vele.
120. A düh vagy ujjongás egy pillanatában többet tesz az ember, mint a higgadság sok órájában. Néha úgy nekilődül, hogy az életen át arról koldul... Amilyen könnyűnek érez egy szót, aki odaveti, olyan súlyosnak tűnik az előtt, aki kapja és latolgatja.
121. ...általános balgaság, hogy senki sem elégedett sorsával, akármilyen jó, és senki sem elégedetlen eszével, akármilyen rossz.
122. Az igazság veszélyes, de jóra való ember nem tehet mást, mint hogy megmondja.

123. A művészet közléséhez művészet kell.
124. Az őszinte embereket szeretik, de rászedik.
125. Az ügyesség abban áll, hogy találjuk meg a dolog kellemes oldalát. Ugyanaz a dolog más színben tűnik fel, ha más világításban vesszük szemügyre. Igyekezzünk tehát a legkedvezőbb világításban nézni...
126. Ne légy a más rovására szellemes, mert ez inkább ellenszenves, mint nehéz.
127. ...aki rosszat mond másról, még rosszabbakat fog hallani magáról.
128. Nehéz észet adni annak, akinek nincs akarata, még nehezebb akaratot adni annak, akinek esze nincs.
129. *Legyen bennünk valami az üzletemberből...* Az élni tudás manapság az igazi tudás.
130. *Ne bízzuk jó hírünket senkire, ha zálogul nem adja ide az övét.* Intézzük úgy, hogy a hallgatás mindkét félnek előnyére, a közlés pedig hátrányára legyen.
131. *Nagy urak titkait ne osszuk meg.* Azt hisszük, egy tálból cseresznyézünk velük, pedig csak a magja jut ránk.
132. *Ne legyünk borotvaeszők.* Legyünk inkább csak okosak. A kelleténél több tudás éle kicsorbul, és az agyafurt pórus jár.
133. ...vannak alkalmak, mikor a legnagyobb okosság abban áll, hogy úgy teszünk, mintha semmit sem tudnánk.
134. Nem az a balga, aki balgaságot tett, hanem aki abban szenved.
135. Az egyetlen módszer, hogy megkedveltessük magunkat, ha a legeggyűbb állat bőrét öltjük fel.
136. *A sikert tovább kell fűzni.* Némely ember mindenbe belefog, és semmit sem fejez be; kitalál dolgokat, de nem hajtja végre. ... azt akarják bebizonyítani, hogy tudnának, csak nem akarnak. Pedig ez is mindig vagy tehetetlenség, vagy léhaság.
137. Nem mindig ostobaság, ha túljárnak valaki eszén, néha csak jóság.
138. Érezzük megtiszteltetésnek, ha egyesek rosszat mondanak rólunk, kivált olyanok, akik úgymint mindent lecsepülnek. Inkább azt vegyük szívünkre, ha mindenkinek tetszik, amit csinálunk...
139. ...a jó semmittevés többet ér a nagy tevékenységnél. Igazán csak az idő a miénk: abban él még a hajléktalan is. Az értékes életet gépies robotban vagy túlságosan fennkölt munkában tölteni egyformán szerencsétlen dolog.
140. *Ne kezdjük az életet avval, amivel be kell fejeznünk.* Némelyek a pihenést veszik előre, és a fáradalmakat hagyják utoljára.

141. *Ne legyünk túlságosan közérthetőek.* Legtöbben nem becsülik azt, amit megértenek, azt tisztelik, amit nem fognak fel...
142. *Ne becsüld le a bajt, mert kicsi.* Sohasem jön magában...
143. *Jót tenni apránként és okosan kell...* Aki sokat ad, nem ad, hanem elad.
144. Ahhoz, hogy elveszítsünk valakit, elég, ha túlságosan lekötelezzük...
145. Ellenségnek mindenki számottevő, ha barátnak nem is. Használni kevesen tudnak, ártani úgyszólván mindenki.
146. ...az egyedül viselt szerencsétlenség kétszeresen elviselhetetlen.
147. Fortélyosabb, aki a sértést kikerüli, mint aki megbosszulja.
148. Az emlékezet nemcsak kaján, mert akkor hagy cserben, mikor legnagyobb szükségünk van rá, hanem dőre is, mert akkor jön, mikor senki sem óhajtja.
149. *Sok kellemes dolog nem kell hogy sajátunk legyen.* Másnál jobban élvezzük, mint magunknál...
150. Legyen a tehetség, az okosság és a bátorság, sőt a szépség is mindig résen, mert az első vigyázatlan nap kudarcuk napja lesz.
151. *Tudjuk alárendeltjeinket cselekvésre szorítani.* Az alkalomszerű cselekvési kényszer már sokakból csinált valakit, ahogy a megfúlás veszélye sok embert úszóvá tesz. Így fedezik fel sokan bátorságukat, sőt képességeiket is, melyek örökké rejtve maradtak volna, ha az alkalom elő nem hívja.
152. Az érzéketlen ember nem ér sokat, mert az érzéketlenség oka nem mindig közömbösség, lehet a képesség hiánya is.
153. Tanuljunk meg... kihasználni a becsülés első zsengeit, és a siker iramában kapjuk el mindazt, amire számot tarthatunk...
154. *Ne ítéljük el egymagunk azt, ami sokaknak tetszik.* Valami jó mégiscsak lehet benne, ha annyinak tetszik...
155. ...a rossz ízlés rendszeren tudatlanságból ered...
156. Aki keveset tud, szorítkozzék minden szakmában a legbiztosabbra.
157. Őrizkedjünk a kérdezősködőtől, mert vagy léha, vagy kém.
158. Ne várjunk sok jót a hibás testüektől, mert az ilyenek a természetén szöktak bosszút állni, s ahogyan az kevésbé tisztelte őket, ők is kevésbé tisztelik.

159. Az előzékenység egyik szabálya, hogy ne legyünk mindig feszesek és mogorvák... Egyszer-máskor nyugodtan tehetjük, amit a nagy többség tesz.
160. ...akit nyilvánosan bolondnak tartanak, titokban nem fogják okosnak tartani. Egy pajkos napon többet elveszíthetünk, mint egész életünk komolyságával nyertünk.
161. Pompás fortély nem fedni fel egyszerre az egész kiválóságot, hanem csak kóstolót adni belőle, előbb keveset, majd többet.
162. Érkezz várt vendégként, és szívesen fognak látni.
163. A fuldoklónál nagy ügyességre van szükség, hogy segítségére menjünk, de magunk ne kerüljünk veszélybe.
164. Jobb, ha sokan függenek tőled, mint ha te függsz akár csak egy embertől is. Az uralkodás egyetlen előnye, hogy jót tehetünk.
165. *Ne tégy semmit első felindulásodban.* Csak rosszul járhatsz vele.
166. Ha meg akarjuk őrizni mások tiszteletét, ne akarjuk, hogy nagyon szeressenek. A szeretet merészebb a gyűlöletnél.
167. Az okos figyelme vetélkedjék az óvatos tartózkodásával. Mások elmebeli tehetségét csak az mérheti meg, akinek magának is jócskán van.
168. Az ember legnagyobb kiválóságaival hivalkodjék a legkevésbé. Érje be avval, hogy cselekszik, és bízza másokra, mit mondanak.
169. Cselekedjünk mindig úgy, mintha látnának.
170. Huszadik életévünkől fogva az akarat uralkodik bennünk, harmincadiktól a szellem, negyvenedikétől az ítélőképesség.
171. *Éhesen álljunk fel.* Még a nektárpoharat is el kell venni ajkunkról. A vágy az igazi értékmérő. Jó ízlésre valló számítás, ha még testi szomjúságunkat sem elégítjük ki teljesen, csak enyhítjük.

MAZARIN

Hadd énekeljenek, csak fizessenek.

MARMION

1. Bizalmaskodásból lesz a szemtelenség.
2. A nagy öröm, éppúgy, mint a nagy bánat, néma.

LOGAU

1. Önmagunkkal vívni: legszörnyűbb viadal;
önmagunkon győzni: legnagyobb diadal.
2. Hogy gond nélkül megélhessen, áhít bárki pénzt, javat,
hanem aki meg is szerzi, örökös gondban ragad.
3. Isten malma lassan őröl, ám apróra hengerel:
mit türelme hagy sokáig, élessége törli el.
4. A malomkő s az emberszív folyton jár körbe-körbe,
ha örölni-valója nincs, önmagát őrli szerte.
5. Barátság, mit a bor szerezh,
egy éjjel tart csak, mint a szesz.
6. Számolnád a más hibáját - jobb, ha enmagadnál kezdéd,
mert időd így nem jut arra, hogy a másét is megleljed.
7. A háború remek, ha a békét hozza végül;
a béke szörnyű rossz, ha háborúra készül.
8. Erszényednek árt a jóbor, ámde rossztól gyomrod senyved,
ne legyen baja gyomrodnak, legyen inkább erszényednek.
9. Bölcs elmék alkotását
sem bős idő, sem álság
nem nyelte soha el...
10. Az acél és a szikla
jövőd nem biztosítja:
előbb elporlanak,
mint könyvben bölcs szavak.
11. Nem tud, bármily fürge, senki
önnön árnyán átszökellni;
de a költő szerét ejti:
halálát is átszökelli.

BENICZKY PÉTER

1. Szerencse kerekín azért okosan ülj,
Tündér változásán hogy meg ne szégyenülj,
Mikor rád mosolyog, mások kárán tanulj,
Biztatása után vakmerően ne indulj.
2. Szerelem és a bor!
Kiben e kettő forr,

Nincsen ott nyugodalom...

3. Sok jó ló a hámban
Megszakad vonásban,
Mert nem tudják jó voltát.
Sok érdemes legény,
Hogy értéke szegény,
Fogja az eke szarvát...
4. Farkas ha koplal is
Nem cserélne mégis
A kalmárok ebével...

CORNEILLE

1. Kettős a fájdalom, ha rejtjük kínjainkat.
2. Reményből él a vágy, s meghal, ha nincs remény:
Láng az, amely kihúny, ha tápláléka nincsen...
3. ...Mert megszakad a szív, míg győz az akarat...
4. De élni jogtalan, ki élhet becstelen.
5. Fájóbb a sérelem, ha kedves, aki sértett.
6. ...villámtól, ha jön, nem óv meg a babér sem.
7. Fenyegethetik azt, ki nem fél a haláltól.
8. Ifjú vagyok, igaz, de a jófajta vérnek
Bátorsága olyan, mit nem évszámra mérnek.
9. ...a hosszú lét sújtja a bátrakat...
10. A megelégedés nem lehet soha teljes...
11. Hazánkért halni meg - hol itt az áldozat?
E szép halál után halhatatlan marad.
12. ...vágyam csak nő, minél messzebb a teljesülte.
13. ...mit másnapra hagyunk, félig már elveszett.
14. A nagy léleknek éke
A részvét, mely gyötör, s nem válik szégyenére,
Nem gyöngeség...

15. ...egy szép szem nagy erő:
Könnyétől retteg a halált sem rettegő.
16. A bajra enyhülés olykor, ha elbeszélük.
17. ...vagyon támasza nélkül mit ér az érdem?
18. Aki veszélyt keres, végül vesztébe téved...
19. Ki semmitől se tart, túlbecsüli magát.
20. Vetélytárs a vetélytársnak sosem barátja...
21. Sosem számít a rang, ha nyilvános a véték...
22. Rangok, élvezetek, ne háborgassatok már;
Úgyis el kell enyésznetek:
Minden gyönyörűségetek
Csakhamar nem több pusztá pornál;
És mint az üveg, úgy ragyog bár:
Törékeny is, mint az üveg.
23. Ritkán veszít, aki győzni vagy halni kész:
Nehezen vész el a szent kétségbeesés.
24. Ha nem vagy római, Róma legyen a mintád...
25. Ki szolgálat előtt máson gondolkozik még,
Kellő erő híján készül végezni tisztét...
26. Tegyétek azt, mi kell, s hadd döntsön majd az ég.
27. ...a fennkölt szellemek
Látják kis tettben is a teljes érdemet:
Csak tőlük származik valóságos dicsőség;
Általuk lesz örök minden igazi hős név.
28. Napjuk honn ostoba játéokra pazarolják,
Mely - a szólás szerint - nem éri meg a gyertyát.
29. Más klíma más szokást s viselkedést kívántat...
A más beszéd, a más észjárás és a tett
Gyakran megszégyeníti ujonnanjöttéket.
30. Vidéken felveszik, mit elejükbe dobnak...
31. Nem mindig egyezik a látvány s a valóság...
32. Van, aki tékozol, bár senki sem kívánja:

Az a fontos, hogy ad, és nem az adománya.

33. Aki szerelmes, és ismeri a szerelmet,
Sohasem kér ahoz másoktól engedelmet.
34. Lám, a hazudozás mindenre ír s vigasz!
35. Olykor többet talál a szív, mint várni mer...

REMBRANDT

Azt, amit már tudsz, próbáld meg jól felhasználni a gyakorlatban; s ha így teszel, idővel fölfeded majd a rejtett dolgokat, amelyekre kíváncsi vagy. Hasznosítsd, amit tudsz, és ez segít majd tisztázni, amit még nem ismersz.

MILTON

1. Ha kényszer, rendszabály, méltatlan beavatkozás irányítana minden felnőttet annak eldöntésében, mi a rossz vagy a jó, mivé lenne vajon az *igazi* erény?
2. ...őseredetileg a hatalom továbbra is a népé, és elvenni tőle csak veleszületett természeti előjogának megsértésével lehet...
3. ...magának Istennek rendeléseképpen a kormányzói forma ... megváltoztatása a nép joga.
4. ...mindaz, ami az egész állam általános jólétét szolgálja, isteni és természetes rendelés folytán jogos és igazságos.
5. ...uralkodni úgy
vélem, méltó cél a Pokolban is:
jobb itt a trón, mint a rabság a Mennyben.
6. ...minden élethez úgy kell a fény,
szinte az élet maga...
7. Légy töredelmes, vezekelj hibáért,
de ne akard a szenvedést, fiam;
bánd vétkeid - s ha lehet, a büntetést
kerüld: az önfenntartás ezt kívánja...
8. Mily örülség azt hinni, az erős bor,
erős ital egészségünk alapja...
9. ...igazi erősségünk a türelem...
10. Ha férfival folytat vitát az asszony,
bármilyen ügyben, mindig ő veszít.

11. Szerelmi civódás kibéküléssel
végződhet, hitves-árulás soha.
12. Leginkább bora mellett úr az úr;
a jóllakott pap csak úgy ég ilyenkor
a buzgalomtól a vallás ügyéért;
és ünnepekkor ugyanígy a nép is
kötekedő, izgága, féktelen.
13. Jó és rossz hír közül a rossz előbb:
száguld a rossz, a jó cammog csupán.

PAUL FLEMING

1. Mi búsít és vidít, közös a többiekkel.
2. Fogadd el végzeted. Ne bánd múltad, jövőd:
3. Tedd meg, miről tudod, el úgysem kerülöd.
4. Miben reménykedet, érik, készül szüntelen.
5. Mindenki önmagának
balsorsa s öröme.
6. Ki maga mestere s legyőzi önmagát,
alattvalója mind a széles nagyvilág.
7. A lovagi sebet az ember szemből kapja.
8. A hatalmas apa sisakja túl nagy a fiának.

SAINT-ÉVREMOND

1. ...nemigen kell félnie a szükségtől annak, aki már csak rövid ideig élheti e nyomorú életet.
2. ...az élet túl rövid ahhoz, hogy mindenféle könyvet elolvassunk, és egy csomó dologgal megterheljük az agyunkat ítélőképességünk rovására.
3. Kevesünket tesz maradandóan bölccsé a túlságosan rideg filozófia, jó alattvalóvá a túl kemény politika, vallásos lelkületűvé a túl szigorú vallás.
4. Legalább annyira gyűlölöm a besavanyodott elméket, akik mindenben bűnt találnak, mint az elnéző és engedékeny [teológiai] doktorokat, akik viszont semmiben sem, akik kezére járnak az emberi természetnek a kicsapongásban, s a rossz erkölcsöknek válnak titkos pártolóivá.

5. ...sohasem volt tulajdonságom az a tolakodó buzgalom, amely meggyűlöltet velünk embereket csak azért, mert nem osztoznak véleményünkben.
6. Amit manapság *vallásoknak* nevezünk, tulajdonképpen nem más, mint *különbség a vallásban, és nem különböző vallás...*
7. Csak úgy tudunk végül mindenben megegyezésre jutni, ha állandóan keressük a közös találkozási pontot.
8. A hit homályos, a törvény világos.
9. Amíg ifjak vagyunk még, a világ véleménye szerint élünk, és fontosabb számunkra a másokkal, mint a saját magunkkal való jó viszony. De mihelyt az öregkort elértük, már jóval kevésbé látjuk érdekesnek az idegent, és semmi sem foglalkoztat annyira, mint épp saját magunk, akit nélkülözni kell már nemsokára.
10. A tapasztalás megjön a korrallal, s a bölcsesség rendszerint a tapasztalat gyümölcse: de ha úgy tartják is, hogy a bölcsesség az öregek erénye, azért még nem bizonyos, hogy mindannyian rendelkeznek is vele.
11. A bölcsesség állapotfa szelíd és nyugodt állapot. A bölcsesség békésen uralkodik indulatainkon, s nincs más dolga, mint hogy helyesen kormányozza alattvalóit; az erénynek viszont ellenségeivel kellett megküzdenie.
12. Sokkal kevesebb a hálátlan ember, mint hiszik; mert jóval kevesebb a nagylelkű ember, mint gondolják.
13. Az irigységért megbűnhődik a szív, melyben megfogamzott: állandó nyugtalansággal gyötri, az enyhülés reménye nélkül.

SAMUEL BUTLER

1. Rendre gyártja, ki vershez ért,
egyik sorát a másikért.
2. Vakot vak, a közvélemény
vezet mindent a földtekén.

LA ROCHEFOUCAULD

1. Erényeink többnyire csak álcázott bűnök.
2. A férfi nem mindig bátorságból bátor, s az asszony nem mindig tisztaságból tiszta.
3. Bármennyi felfedezés történt is a hiúság országában, akad ott még elég ismeretlen terület.
4. Szenvedélyeink tartama éppoly kevésbé függ tőlünk életünk hossza.

5. A szemkápráztató nagy, ragyogó cselekedeteket a politikusok úgy tüntetik föl, mint nagy szándékok eredményeit, holott rendesen hangulatok és szenvedélyek eredői.
6. A szenvedély az egyetlen szónok, aki mindig meggyőz.
7. A szenvedélyek gyakran nemzenek magukkal ellentétes szenvedélyeket ... gyakran vagyunk szilárdak gyengeségből és vakmerőek félnkségből.
8. Hiúságunk nehezebben nyugszik bele hajlamaink, mint véleményeink elítélésébe.
9. Az ember nem feledkezik meg csak úgy egyszerűen a jóról és a rosszról, amit tettek vele: gyűlöli azt, aki lekötelezte, és megbékél azzal, aki megsértette. Az a fáradtság, hogy a jóért jóval fizessen, s a rosszért bosszút álljon, robotnak tűnik fel a szemében, s ezt nehezen viseli el.
10. Azt a kegyességet, amelyet erénynek szoktak feltüntetni, egyszer hiúságból gyakorolják, máskor lustaságból, gyakran félelemből, és majdnem mindig a három okból egyszerre.
11. Ahhoz valamennyien elég erősek vagyunk, hogy a mások baját elviseljük.
12. ...az emberek legnagyobb része azért hal meg, mert nem tehet egyebet.
13. ...a hősök, nagy hiúságukat nem számítva, ugyanolyan fából vannak faragva, mint a többi emberek.
14. Nagyobb erények kellene a jó szerencse, mint a balsors elviseléséhez.
15. A napba és a halálba nem lehet belenézni.
16. Az ember gyakran hivalkodik legbűnösebb szenvedélyeivel is, de az irigység félénk és szégyenlős szenvedély: sohasem merjük bevallani.
17. A rossz, amit elkövetünk, nem zúdít ránk annyi üldözést és gyűlöletet, mint jó tulajdonságaink.
18. Több bennünk az erő, mint az akarat, s gyakran csak önmagunk előtt mentegetőzünk azzal, hogy valami lehetetlen.
19. Ha hibátlanok volnánk, nem telnék annyi gyönyörűségünk abban, hogy a mások hibáit észrevegyük.
20. A féltékenység a kétségből táplálkozik, s vagy dühöngéssé válik, vagy véget ér, mihelyt a kétség helyét bizonyosság foglalja el.
21. Inkább gőgből, mint jóságból teszünk szemrehányást azoknak, akik hibákat követnek el; nem annyira javító szándékkal dorgáljuk őket, mint annak bizonyítására, hogy bennünk nincsenek meg ezek a hibák.
22. Reménységeink szerint ígéretünk, és aggályaink szerint álljuk szavunkat.

23. Az érdek minden nyelven beszél, és minden szerepet eljátszik, még az önzetlenség szerepét is.
24. Aki túlságosan buzgólkodik kis dolgokban, rendesen képtelenné válik nagy dolgokra.
25. Az ember gyakran hiszi, hogy maga irányítja magát, holott pedig irányítják; s miközben elméjével az egyik cél felé halad, szíve észrevétlenül a másik felé vonja.
26. Az ember sohasem annyira boldog, és nem is olyan boldogtalan, mint képzelet.
27. Akik érdemes embereknek hiszik magukat, hivalkodnak a szerencsétlenségükkel, meg akarván győzni másokat és önmagukat, hogy céltáblái a balsorsnak.
28. Önelégültségünket semmi sem csökkentheti inkább, mint az a látvány, hogy amit egyszer helyeseltünk, azt másszor helytelenítjük.
29. Bármilyen különbség látszódjék is a sorsok között, mégis van bizonyos egyensúlyozása a szerencsének és a bajnak, amely egyenlővé teszi őket.
30. A gazdagság megvetése az a titkos vágy volt a filozófusokban, hogy megbosszulják a maguk érdemeit az igazságtalan sorson ... kerülő út a tekintély felé, amelyet gazdagsággal nem érhetek el.
31. Hogy az ember megvethesse lábát a világban, tőle telhetően úgy viselkedik, mintha máris szilárdan állna.
32. Bármily büszkék is az emberek nagy cselekedeteikre, ezek gyakran nem nagy szándékoknak, hanem a véletlennek eredményei.
33. Nincs olyan szerencsétlenség, melyből az ügyes ember valami előnyt ne kovácsolna; olyan szerencse sincs, melyet az oktalan a maga kárára ne tudna fordítani.
34. Az emberek boldogsága és boldogtalansága nem kevésbé függ kedélyüktől, mint szerencséjüktől.
35. Az őszinteség a szív feltárása. Igen kevés emberben találjuk meg, s amit rendszerint látunk belőle, csak ravasz színlelés, mely mások bizalmát akarja maga felé terelni.
36. Az igazság nem tesz annyi jót a világgal, amennyi bajt okoz a látszata.
37. Nincs az a dicséret, amit az óvatosságról el ne mondanánk; de azért a legcsekélyebb véletlen ellen sem tud biztosítani bennünket.
38. Nemigen akad ember, aki ne szégyellné, hogy szeretett valakit, mikor szerelme már megszűnt.
39. Ha a szerelmet leggyakoribb megnyilatkozásaiból ítéljük meg, jobban hasonlít a gyűlölethez, mint a barátsághoz.
40. Lehet olyan asszonyt találni, akinek sohasem volt kalandja, de ritkán találunk olyant, akinek csak egy volt.

41. Az igazi szerelemmel is úgy áll a dolog, mint a szellemjelenésekkel: mindenki beszél róla, de kevesen látták.
42. Az igazság szeretete a legtöbb emberben nem egyéb, mint félelem az igazságtalanság elszenvedésétől.
43. Aki magában nem bíz, legokosabban teszi, ha hallgat.
44. Mindent csak magunkra vonatkoztatva tudunk szeretni...
45. Bizalmatlanságunk igazolja a mások csalását.
46. Emlékezőtehetségére mindenki panaszkodik; ítélőképességére senki.
47. Az életben gyakrabban aratunk tetszést hibáinkkal, mint jó tulajdonságainkkal.
48. Az aggastyánok szeretnek jó tanácsokat adni, vigasztalásképpen, amiért rossz példát nem adhatnak már.
49. A rendkívüli érdem ismertetőjele az, hogy azok is kénytelenek dicsérni, akik a legjobban irigylik.
50. Szívét mindenki dicséri, szellemét senki sem meri dicsérni.
51. A szív mindig becsapja az elmét.
52. Hogy jól értsünk a dolgokhoz, ismernünk kell a részleteket is; mivel pedig a részletek száma végtelen, ismereteink mindig felületesek és tökéletlenek.
53. A kacérság egyik fajtája az, ha felhívjuk az emberek figyelmét arra, hogy sohasem kacérkodunk.
54. Jó házasság van, de gyönyörűség nincs.
55. Az ember vigasztalhatatlan, amiért ellenségei megcsalták és barátai elárulták - s gyakran meg van elégedve, hogy maga tette meg ugyanezt magával.
56. Éppoly könnyű önmagunkat megcsalni, anélkül hogy észrevennők, amily nehéz másokat megcsalni, anélkül hogy észrevennénk.
57. Aki tanácsot kér, úgy tesz, mintha tisztelettel és hódolattal viseltetnék barátja vélekedései iránt, ámbar a maga vélekedését akarja elfogadtatni vele, és őt is felelőssé akarja tenni a maga viselkedéséért.
58. Minden ravaszság közt az a legkőrmönfontabb, ha ügyesen tudjuk azt színlelni, hogy beleesünk a nekünk felállított csapdába...
59. Annyira megszoktuk a mások előtt való álcáskodást, hogy végre magunk előtt is álcáskodunk.

60. Gyakran azért tesszük a jót, hogy büntetlenül cselekedhessük a rosszat.
61. Nem sok élvezetben volna részünk, ha sohasem hízeleznénk magunknak.
62. A legügyesebb emberek egész életükben úgy tesznek, mintha gáncsolnák a ravaszságot, hogy aztán valami nagy alkalommal és nagy érdekből éljenek vele.
63. Az állandó ravaszkodás nem nagy szellemre vall; majdnem mindig úgy esik, hogy aki az egyik oldalán be akarja vele takarni magát, a másikon lelepleződik.
64. A gyöngeség az egyetlen hiba, amelyen nem lehet segíteni.
65. A legkisebb hibája azoknak az asszonyoknak, akik szeretkezésre adták magukat, az, hogy szeretkeznek.
66. Kényelmesebb mások számára bölcsnek lenni, mint a magunk számára.
67. Meglevő tulajdonságaink sohasem tesznek olyan neveltségessé, mint azok, amelyekkel csak hivalkodunk.
68. Vannak emberek, akik sohasem lettek volna szerelmesek, ha sohasem hallottak volna szerelemről beszélni.
69. Keveset beszél az ember, ha a hiúság nem szólaltatja meg.
70. Jobb' szeretünk rosszat mondani magunkról, mint semmit.
71. Az elmés ember gyakran nagy zavarba jönne az ostobák társasága nélkül.
72. Gyakran dicsekszünk azzal, hogy nem unatkozunk, s oly hiúk vagyunk, hogy nem akarjuk önmagunkat rossz társaságnak találni.
73. A nagy elmék jellemző vonása az, hogy kevés szóval sokat mondanak; a kis elmék képessége viszont az, hogy sokat beszélnek, és nem mondanak semmit.
74. Rendesen csak azért dicsérünk, hogy bennünket dicsérjenek.
75. A dicséreték visszautasítása: az a vágy, hogy kétszer dicsérjenek meg.
76. Az a vágy, hogy a kapott dicséretet megérdemeljük, erősíti erényünket: a szellem, a bátorság és a szépség dicsérete hozzájárul ezeknek növekedéséhez.
77. Ha magunk nem hízeleznénk önmagunknak, a mások hízelgése nem árthatna nekünk.
78. A természet teremti az érdemet, s a szerencse hozza működésbe.
79. A nagy emberek dicsőségét mindig össze kell mérni azzal a móddal, ahogyan megszerezték.
80. Nem elég, ha nagyszerű tulajdonságaink vannak: jól is kell gazdálkodnunk velük.

81. Kell valami arálynak lenni a tettek és a szándékok között, ha minden gyümölcsüket le akarjuk szedni.
82. A közepszerű tulajdonságok ügyes felhasználásának művészete kicsalja a tiszteletet, és gyakran nagyobb tekintélyt szerez, mint az igazi érdem.
83. Könnyebb méltónak látszani arra a hivatalra, amelyet nem viselünk, mint arra, amelyikben tevékenykedünk.
84. A világ gyakrabban jutalmazza az érdem látszatát, mint magát az érdemet.
85. A fösvényesség inkább ellenkezik a jó gazdálkodással, mint a bőkezűség.
86. Bármily csalóka is a remény, legalább arra jó, hogy kellemes úton vezet bennünket életünk végéig.
87. Gyakran csak a restség s a féltékenység tart meg a kötelesség útján, mégis minden dicsőséget erényünk arat le.
88. Nehéz megítélni, hogy némely tiszta, őszinte, becsületes viselkedés a tisztességnek vagy az ügyességnek gyümölcse-e.
89. Kétféle állhatatosság van a szerelemben: az egyik abból származik, hogy a szeretett lényben folyvást új szeretnivalót találunk, a másik abból, hogy büszkélkedhetünk az állhatatosságunkkal.
90. Megbánásunk nem annyira az elkövetett rossz miatt való sajnálkozás, mint inkább a belőle származó rossztól való félelem.
91. A bűn úgy beletartozik az erény összetételébe, mint a méreg az orvosságéba.
92. Hibáinkat azért valljuk be, hogy őszinteségünkkel enyhítsük azt a kárt, amit mások szemében okoznak nekünk.
93. Csak a nagy embert illetik meg nagy hibák.
94. Mikor a bűnök elhagynak bennünket, azzal áztatjuk magunkat, hogy mi hagytuk el őket.
95. Az erény nem jutna olyan messzire, ha útitársa nem volna a hiúság.
96. Erősen csalatkozik, aki azt hiszi, hogy önmagában is meglehet, mindenki nélkül; de még erősebben csalatkozik, aki azt hiszi, hogy a világ nem lehet meg nélküle.
97. A bolondság minden életkoron végigkísér bennünket. Csak azért látszik bölcsnek valaki, mert bolondságai illenek korához és helyzetéhez.
98. Tökéletes bátorság: tanúk nélkül cselekedni azt, amit megtennénk a világ szeme előtt.
99. A képmutatás a bűn hódolata az erény előtt.

100. Kevés ember van, aki ifjúkorának első hajlamával el ne árulná, hogy mi fogja testét és elméjét megrokkantani.
101. Boldog embereket nem lehet megjavítani: amíg a szerencse helytelen viselkedésüket támogatja, mindig azt hiszik, hogy igazuk van.
102. Nagy bolond, aki egymaga akar bölcs lenni.
103. Könnyen megvigasztalódunk barátaink szerencsétlenségén, ha ez alkalmat ad arra, hogy irántuk való szeretetünket mutogathassuk.
104. Senki sem érdemli, hogy jóságáért dicsérjék, ha nincs ereje, hogy rossz legyen: az ilyen jóság többnyire csak restség, vagy az akarat tehetetlensége.
105. Semmi sem hízeleg annyira hiúságunknak, mint a nagyok bizalma, mert ezt tulajdon érdemünk következményének tekintjük, és nem gondoljuk meg, hogy többnyire az ő hiúságuk vagy gyönges titoktartásuk az oka.
106. Nagy ügyesség az ügyességet elrejtteni.
107. A nagylelkűség mindent megvet, hogy mindent megkaphasson.
108. Nincs kevesebb ékesszólás a hanghordozásban, a szemben és az arc kifejezésében, mint a szavak megválasztásában.
109. Az igazi ékesszólás: elmondani mindent, amit kell, és csak azt mondani, amit kell.
110. Vannak emberek, akikhez pompásan illenek a hibák, és olyanok, akiket elcsúfítanak jó tulajdonságaik.
111. Minden foglalkozási ágban mindenki olyan arckifejezést és külsőt ölt magára, hogy annak lóssék, aminek akarja, hogy higgyék. Így hát elmondhatjuk, hogy a világ csupa mesterséges arckifejezésből áll.
112. A szerelemben az a gyönyörűség, hogy szeretünk, s boldogabbá tesz saját szenvedélyünk, mint az, amelyet fölébresztünk.
113. Nincs szenvedély, amelyben a magunk szeretete hatalmasabban uralkodnék, mint a szerelemben; mindig hajlandóbbak vagyunk szerelmünk tárgyának nyugalma feláldozni, mint a magunkét elveszteni.
114. Amit bőkezűségnek neveznek, az többnyire csak az adás hiúsága, s ezt a hiúságot jobban szeretjük, mint amit odaadunk.
115. A szájalom gyakran a magunk bajainak érzése mások bajaiban; ügyes előrelátása a bennünket érhető szerencsétlenségeknek...

116. ...azok a szolgálatok, amelyeket másoknak teszünk, magyarul mondva önmagunknak előlegezett szolgálatok.
117. Csalódás azt hinni, hogy csak a heves szenvedélyek - mint például a becsvágy és a szerelem - tudnak diadalmaskodni a többiekén. A lustaság, akármily ernyedt is, gyakran úrrá lesz rajtuk: hatalmat bitórol az élet minden szándéka és minden cselekedete fölött, észrevétlenül lerombolja és elfogyasztja a szenvedélyeket s az erényeket.
118. Az újdonság bája ugyanaz a szerelemben, ami a gyümölcs hamva: ragyogást ad neki, amely könnyen múlik, s nem tér vissza soha.
119. Az asszonyok gyakran hiszik, hogy szerelmesek, mikor nem is azok. A cselszövésessel járó szórakozás, az udvarlás izgalma, természetes hajlandóság a szerelem gyönyörúségei iránt, s a visszautasítás fáradságos volta - mindez meggyőzi őket arról, hogy szenvedélyesek, holott csak kacérok.
120. Vannak álcázott hamisságok, amelyek oly híven ábrázolják az igazságot, hogy helytelen volna meg nem tévesztetni magunkat tőlük.
121. Vannak gonosz emberek, akik nem is volnának veszedelmesek, ha semmi jószág nem volna bennük.
122. Lehetetlen még egyszer megszeretni azt, amiből igazán kiszívetelt az ember.
123. Mindig szeretjük azokat, akik minket bámulnak, és nem mindig szeretjük azokat, akiket mi bámulunk.
124. Nehéz azokat szeretni, akiket nem becsülünk, de nem kevésbé nehéz azokat szeretni, akiket sokkal többre becsülünk magunknál.
125. Majdnem mindenki gyönyörúséggel rója le apró kötelezettségeit; sokan hálásak a közepszerű jótéteményekért, de úgyszólván mindenki hálátlan a nagyokkal szemben.
126. Elég ember veti meg a földi javakat, de kevesen tudják kiadni kezükből.
127. Bármennyi jót mondanak is rólunk, ezzel semmi újat nem adnak tudtunkra.
128. Kedves kedvesével csak azért nem unatkozik, mert mindig önmagukról beszélnek.
129. Éppen mert nekünk oly nagy gyönyörúség önmagunkról beszélni, azért tarthatnánk attól, hogy a hallgatóinknak nemigen szerzünk vele gyönyörúséget.
130. Lehet módot találni az örültség gyógyítására, de a ferde gondolkozás kiegyenesítésére nem.
131. Dicsérni a fejedelmeket olyan erényekért, mik nincsenek meg bennük: annyi, mint büntetlenül sértegetni őket.
132. A féltékenységben több a hiúság, mint a szerelem.

133. A nevetségesség jobban meggyaláz, mint a becstelenség.
134. Apró hibáinkat csak azért valljuk be, mert meg akarjuk győzni a világot arról, hogy nagy hibáink nincsenek.
135. Az irigység engesztelhetetlenebb, mint a gyűlölet.
136. Némelykor azt hisszük, hogy gyűlöljük a hízelgést, pedig csak a hízelgés módját gyűlöljük.
137. Megbocsátunk, amíg szeretünk.
138. Bizonyos jó tulajdonságokkal úgy áll a dolog, mint az érzékekkel: akik teljesen meg vannak fosztva tőlük, sem észrevenni, sem megérteni nem tudják.
139. Ha gyűlöletünk túlságosan heves, lejjebb süllyeszt azoknál, akiket gyűlölünk.
140. A legtöbb asszony szellemessége inkább bolondságának, mint eszének támogatására való.
141. Nemigen hiszünk józan eszűnek mást, mint aki egy véleményen van velünk.
142. A szerelem legnagyobb csodája az, hogy kigyógyít a kacérságból.
143. Azért keseredünk el annyira azok ellen, akik velünk szemben ravaszkodnak, mert ügyesebbnek hiszik magukat nálunk.
144. Vannak bizonyos hibák, amelyek kellő alkalmazásban jobban ragyognak, mint maga az erény.
145. A féltékenység mindig a szerelemmel együtt születik, de nem hal meg mindig vele együtt.
146. Bármily bizalmatlanok legyünk is a velünk beszélő emberek őszintesége iránt, mindig azt hisszük, hogy velünk őszintébbek, mint másokkal.
147. Kevés tisztességes asszony van, aki ne unná a mesterségét.
148. Legtöbb tisztességes asszony rejtett kincs, amely csak azért van biztonságban, mert nem keresik.
149. Nemigen akad olyan gyáva, aki mindig tudná, hogy mennyire fél.
150. Majdnem mindig a szerelmes hibája, hogy nem veszi észre, mikor szűnik meg a másik szerelme.
151. Legtöbb fiatalember természetesnek hiszi magát, holott pedig csak udvariatlan és durva.
152. A középszerű elmék rendszerint elítélik azt, amihez nem tudnak fölemelkedni.
153. Csak azon volna szabad csodálkoznunk, hogy tudunk még csodálkozni.

154. A mások hiúsága azért tűrhetetlen nekünk, mert sérti a miénket.
155. Nem merjük általánosságban kijelenteni, hogy bennünk semmi hiba, és ellenségeinkben semmi jó tulajdonság nincs, de a részletekben nem járunk messze attól, hogy elhiggyük.
156. Minden hibánk közül a lustaságot ismerjük el legkönnyebb szívvvel; meggyőzzük magunkat arról, hogy összefér minden békés erénnyel, s nem rombolja le a többieket, csak felfüggeszti működésüket.
157. Van érdem kiemelkedés nélkül, de nincs kiemelkedés érdem nélkül.
158. Sokkal nevetségesebbeknek találjuk azokat, akiknek eszén túljártunk, mint önmagunkat, mikor mások ravaszága túljárt a miénken.
159. Legveszedelmesebb nevetségés tulajdonsága azoknak az öregeknek, akik valamikor szeretetre méltóak voltak: ha elfelejtik, hogy már nem azok.
160. Gyakran szégyellnök legszebb cselekedeteinket, ha a világ azoknak minden indítóokát meglátná.
161. Nemigen van olyan hibánk, amely megbocsáthatóbb ne volna, mint azok az eszközök, amelyekkel rejtegetni próbáljuk.
162. Szellemünk néha vakmerően segít abban, hogy ostobaságokat kövessünk el.
163. Kevesen tudnak helyesen megöregedni.
164. A szerelmes asszony könnyebben megbocsátja a nagy indiszkréciókat, mint a kis hűtlenségeket.
165. Semmi sem gátol annyira a természetességben, mint hogyha természetesnek akarunk látszani.
166. Legigazibb jele annak, hogy nagy képességekkel született valaki, ha irigység nélkül született.
167. Könnyebb általánosságban ismerni az embert, mint egy bizonyos embert megismerni.
168. Ne ítéljük meg valakinek érdemét nagy képességeiről, hanem arról, hogy ezeket miként használja fel.
169. Van egy bizonyos élénk hála, amely nemcsak kiegyenlíti az élvezett jótéteményt, hanem még adósunkká is teszi barátunkat, mikor megfizetjük, amivel tartozunk.
170. Legtöbb asszonyra azért nem hat túlságosan a barátság, mert ízetlen az, ha már a szerelmet megismerte valaki.
171. A szégyen és a féltékenység kínjait az teszi oly hevessé, hogy elviselésükben nem segíthet a hiúság.
172. Nincs kellemetlenebb ostoba a szellemes ostobánál.

173. Ellenségeink közelebb járnak az igazsághoz rólunk alkotott véleményünkkel, mint mi a magunkéval.
174. Az ártatlanság korántsem talál annyi pártfogóra, mint a bűn.
175. Vannak rossz tulajdonságok, amikből nagy tehetség kerekedik ki.
176. Sohasem kívánjuk hevesen azt, amit csak eszünkkel kívánunk.
177. Első szenvedélyeikben az asszonyok a szeretőt szeretik, a többiben a szerelmet.
178. Bármily ritka is az igazi szerelem, még mindig nem oly ritka, mint az igazi barátság.
179. Kevés asszony van, akinek értéke tovább tart, mint a szépsége.
180. Irigységünk mindig tovább tart, mint azoknak boldogsága, akiket irigylünk.
181. Ugyanaz a szilárdság, amelynek segítségével a szerelemnek ellenállunk, hevesé és tartóssá is teszi a szerelmet; s a gyöngé ember, akit folyvást mozgatnak szenvedélyei, úgyszólván sohasem igazán szenvedélyes.
182. Csak szilárd emberekben lakozhatik igazi szelídség; akik szelídnék látszanak, rendesen csak gyöngék, és gyöngeségük könnyen változik fanyarsággá.
183. Kedélyünk nyugalma vagy izgatottsága nem annyira életünk legfontosabb eseményeitől függ, mint inkább a mindennapos kis dolgok kellemes vagy kellemetlen elrendeződésétől.
184. A szerelmet gyakran hagyjuk el a becsvágy kedvéért, de a becsvágytól nemigen térünk vissza a szerelemhez.
185. Szükséges, hogy a világba lépő fiatalember szégyenlős vagy szeleburdi legyen: a magában bízó, nyugodt ábrázat rendesen szemtelenné válik.
186. Hiábavaló fiatalnak lenni szépség nélkül és szépnek lenni fiatalság nélkül.
187. Némely ember annyira el van telve önmagával, hogy mikor szerelmes, képes egyedül a maga szenvedélyével foglalkozni, mit sem törődve szerelme tárgyának szenvedélyével.
188. A féltékenység a legnagyobb baj a világon, s a legkevesebb szánalmat ébreszt abban, aki okozza.
189. Az embernek különböző okai lehetnek, hogy az életet megutálja, de arra soha sincs oka, hogy a halált megvesse; még azok sem veszik kicsibe, akik önként keresik...
190. Önámítás azt hinni, hogy a halál közelről is annak látszik, aminek messziről ítéltük...
191. Nem kell megsértődni azon, hogy mások eltitkolják előttünk az igazságot, hiszen magunk is oly gyakran titkoljuk el önmagunk előtt.

192. Akiket szeretünk, azoknak majdnem mindig nagyobb hatalmuk van rajtunk, mint magunknak.
193. Az ember oly nyomorult, hogy minden erejével szenvedélyei kielégítésére törekszik, s közben szüntelenül jajgat zsarnokságuk miatt; sem a szenvedélyek erőszakosságát nem tudja elviselni, sem önmagával nem tud erőszakosan bánni, hogy igájuktól megszabaduljon...
194. A testi munka megszabadít a lelki gyötrelmekről, s ezért boldogok a szegények.
195. Az igazi önkínzás az, amiről nem tud senki; a többit a hiúság könnyűvé teszi.
196. Nem azért kínlódunk a legtöbbet, hogy boldogok legyünk, hanem hogy másokkal elhitessük a boldogságunkat.
197. Némelykor kellemes a férjnek, ha féltékeny a felesége: folyvást arról hall beszélni, akit szeret.
198. Szükségesebb az embereket tanulmányozni, mint a könyveket.
199. A szerencsétlenségért gyakran megvigasztal az a gyönyörűség, hogy szerencsétlenné mutathatjuk magunkat.
200. Hogyan akarjuk, hogy másvalaki megőrizze titkunkat, ha mi magunk nem őrizzük meg?
201. Nincs ember, aki úgy tudná sürgetni a többieket, mint a lusta, amikor a maga lustaságának már eleget tett - azért, hogy szorgalmasnak lássék.
202. A mértékletesség az egészség szeretete, vagy pedig képtelenség arra, hogy sokat együnk.
203. Vannak bűnök, amelyeket ártatlanná, sőt dicsőségessé tesz ragyogásuk, nagy számuk és túlságos voltuk; ez az oka annak, hogy a közpénzek ellopását ügyességnek nevezik, tartományok igazságtalan elvevését pedig - hódításnak.
204. A tetszésben való bizakodás gyakran csálthatatlan módja annak, hogy ne tessünk.
205. Vannak szép dolgok, amelyek ragyogóbbak, ha tökéletlenek maradnak, mint hogyha túlságosan be vannak fejezve.
206. A nagylelkűség a gőg nemes erőfeszítése, amellyel úrrá teszi az embert önmagán, hogy minden másnak urává tegye.
207. A fényűzés meg a túlságos elfinomodás biztos előjele az államok hanyatlásának, mert minden magánember annyira ragaszkodik saját érdekeihez, hogy elfordul a közjótól.
208. ...a lustaság valami jámbor boldogsága a léleknek, amely megvigasztalja minden veszteségért, és kárpótolja összes javaiért.
209. Legtöbb asszony inkább gyöngeségből, mint szenvedélyből adja meg magát; ezért van az, hogy a vállalkozó szellemű férfiak rendszerint jobban boldogulnak, mint mások, ha nem is méltóbbak a szerelemre.

- 210 Legbiztosabb útja annak, hogy szeressenek, ha' magunk nem vagyunk túlságosan szerelmesek.
211. Mindig félünk szerelmünk tárgyával találkozni, ha másfelé kacérkodtunk.
212. Megvigasztalódhatunk hibáink miatt, ha van annyi erőnk, hogy bevalljuk őket.

RETZ

1. A hiú dicsvágyat és a hiú szerénységet, e két sziklazátonyt az önéletírók nagy többsége nem tudta kikerülni.
2. ...mi sem hajlamosabb az ábrándkergetésre, mint a jámborság. Mindennemű tévelygés védőfátyla alá bújik, és ott rejtőzik el, mindennemű képzelgést szentesít, és a legjobb szándékkal sem tudjuk a botlástól megoltalmazni.
3. Ki tudja hát megírni az igazat, ha nem az, aki átélte?
4. ...csakis azok a történetek igazak, melyeket olyan emberek írtak meg, akik elég őszinték voltak hozzá, hogy valóban önmagukról írjanak.
5. ...az embert sokkal gyakrabban téveszti meg a bizalmatlanság, mint a bizalom.
6. A szokás hatalma, mely némely országban hozzá tudta szoktatni az embereket a tűzhöz, bennünket olyan dolgokhoz edzett hozzá, amelyektől apáink jobban féltek, mint a tűztől. Mi már nem is érezzük a szolgaságot, amit ők gyűlöltek...
7. A törvényt megvetik, ha nem támogatja fegyver; a fegyverek hamarosan anarchiába züllenek, ha nem fékezi őket a törvény.
8. ...egy miniszterhez még rosszabbul illik, ha ostobaságokat fecseg, mint ha elköveti...
9. Mi sem veszedelmesebb, mint olyankor hízelegni valakinek, amikor éppen félős helyzetben van. Mert az illető annyira szeretne nem félni, hogy készpénznek vesz mindent, ami lehetetlenné teszi, hogy félelmét orvosolják.
10. ...a párizsi zavargásokban még a legtüzesebbek sem szeretnek, ahogyan ők mondják, kifutni a vacsoraidőből.
11. ...mekkorát tévednek, akik azt állítják, hogy ha nincs pártvezér, a párttói sem kell félni. Mert olykor egyetlen éjszaka elég hozzá, hogy megszülessék a vezér.
12. A nagy jellemmel és merész kezdeményezésekkel semmire sem megy az ember; ha terveit nem tudja véghezvinni, nem sokba veszik; így válik aztán középszerűvé.
13. ...az ember sohasem ismeri annyira önmagát, hogy élethűen lefesthesse...

- 14...a múlt borzalmait összehasonlíthatatlanul jobban meghatják az embereket, mint a saját korukéi. Amit magunk is látunk, ahhoz könnyen hozzászokunk; és ... nem tudom, valóban annyira elképedtünk volna-e rajta, mint gondoljuk, hogy Caligula a lovát tette meg konzulnak.
15. ...mi sem bizonyítja jobban egy ember biztos ítélőképességét, mint ha tud választani a nagy kellemetlenségek között.
16. ...sokszor tapasztaltam, hogy egy-egy testülettel úgy lehet a leginkább elfogadtatni valamilyen kényes ügyet, ha a fiatalokat feltüzeljük az idősebbek ellen.
17. ...mi sem szül több bizalmatlanságot a friss kibékülésben, mint ha kinyilvánítjuk, hogy nem szeretnénk lekötelezni magunkat azoknak, akikkel kibékülünk.
18. ...a határozatlanok szemében minden átmeneti megoldás bölcsnek tűnik; mivel természetük szerint képtelenek dönteni, s így határozatlanságukat hízelgő ürüggyel leplezhetik.
19. ...ha az ember nagyon sokáig halogat valamit attól való félelmében, hogy ez nem fog sikerülni, e félelem emlékének hatására végül is többnyire sebbel-lobbal viszi végbe a dolgot.
20. ...a közéletben alapvető szabály: amennyire csak lehet, titokban kell tartani a visszautasításokat, amelyeket olykor olyan személyeknek kell tenni, akiktől félhetünk vagy remélhetünk valamit.
21. Aki lejjebb áll a rangsorban, sose beszéljen úgy, mint az, akinek tisztelettel tartozik, még akkor sem, ha az események egyenrangúvá avatják őket...
22. ...ha az ember mindenkit ki akar elégíteni, soha senkit sem elégít ki.
23. ...akit egyedül a szerencse vitt bele a közügyekbe, egy idő múltán többnyire nevetséges magánemberré válik.
24. ...egy férfi egyetlen szépsége a foga, mert egyedül ez az, ami igazán hasznos.
25. ...ha valakit rágalmaznak, minden, ami nem árt, használ a megtámadott félnek...
26. A méltóságunkkal való visszaélés egyik forrása többnyire az, hogy a méltóság eleinte elkápráztat, s ebben a káprázatban követjük el az első és számtalan szempontból a legsúlyosabb hibákat.
27. A világ legtöbb dolgában csak a modor számít.
28. Állítom, hogy leginkább annyira politikus, mint becsületes dolog, ha az, aki hatalmasabb, megkíméli a szegyénytől a kevésbé hatalmasokat, és kezet fog velük, amikor ők maguk nem mernek kezet nyújtani.
29. ...vannak helyzetek, amelyekben bármit tesz az ember, mindent rosszul tesz...
30. ...egyszerűen csak szép volt, azt pedig megunja az ember, ha nincs hozzá körítés.
31. ...sosem lehetünk elég tájékozottak a jöttetekekről, kivált, ha hálával tartozunk értük.

32. Az udvaroncokat mindig megörvendezteti a nép örömujjongása; eszükbe sem jut, hogy csaknem egyformán szól mindenkinek.
33. ...minden nagy dolog, amit nem hajtanak végre, kivihetetlennek látszik azok előtt, akik képtelenek a nagy dolgokra...
34. ...a legjobban az különbözteti meg az embereket, hogy akik nagy tetteket vittek véghez, előbb látták meg a lehetőségét, mint mások.
35. ...hússzor is elismételtem magamban, hogy minden bajnál keservesebb baj a börtön. Akkor még nem ismertem az adósságok keservét.
36. ...milyen öröm, ha az ember a rászakadt bajban megtalálja azokat a vigasztalásokat - bármilyen kicsinyek is -, amelyeket egykor előre eltervezett!
37. A keresztényi alázat nem arra való, hogy leromboljuk vele a tekintélyünket...
38. ...a szó sokszor súlyosabban esik latba, mint a tett ... nagy dolgokban a legkisebb szavakat sem lehet eléggé mérlegelni.
39. ...ami hihetetlen, azért gyakran igaz...

GRYPHIUS

1. Senkinek sem barátja az éjszaka.
2. A rózsát tüskével tűzi körül az élet.
3. ...mit ma eltapodsz, ha pusztúlsz, újraéled.

ZRINYI

1. Jó szerencse, semmi más.
2. Fegyvert, s vitézt éneklek...
3. A magyarok penig leghenyélőbb népek,
Egyik az másikat gyűlölik, mint ebek...
4. Fut, fárad az ember és kap az világon;
Véli, hogy állandó boldogságot adjon;
Nem hiszi, tövél szerencse szakadjon
Markában, s kis édesért száz ürmet adjon.
5. O, élet, mely hamar ez világbul kitünsz!
O, rövid élet, fülünk mely gyorsan röpülsz!

6. Viz, tűz, föld és nagy ég tartanak sokáig:
Ember, ezek ura, egy szempillantásig;
Kúfalok, nagy tornyok sok száz esztendeig:
Ember, ki csinálta ezeket, óráig.

7. Az idő szárnyon jár,
Soha semmit nem vár,
És foly, mint erős folyás...

Vissza soha sem tér,
Mindent a földre vér,
Mindeneken hatalmas...

8. A tündöklő hirnév,
Mely dicsőségre rév,
Az mindenkor megmarad.

9. Nem írom pennával,
Fekete téntával,
De szablyám élivel,
Ellenség vérivel,
Az én örök hitemet.

10. Mindent el kell szenvedni...

11. Látok egy rettenetes sárkánt, mely méreggel dühösséggel teli, kapóin és ölében viseli a magyar koronát; én csaknem mint egy néma, kinek semmi professiom a mesterséges szólásra nincsen, felkiáltok mindazonáltal, ha kiáltásommal elijeszthetném ezt a dühös sárkánt, kiáltván: Ne bántsd a magyart.

12. Nehéz ugyan ez a hivatal nékem, de ha az Isten az hazámhoz való szeretetet reám tette, ímé kiáltok, ímé üvöltök; hallj meg engem, élő magyar, ihon a veszedelem, ihon az emésztő tűz!

13. Nem kell minekünk oly nagy ellenség, mint az török; egy canicula melege, egy februariusnak szele, egy éjszakának virasztása, egy napnak koplalása megrontja a hadainkat és semmivé teszi.

14. Egy nemzet sem pattog úgy s nem kevélykedik nemesség titulussal mint a magyar, maga annak bizonyítására ... semmit sem cselekszik...

15. ...noha az mi magunk népét az mint mostan vagyom, jól leábrázoltam, ugyan mindazonáltal, ha kérde: kit kívánok s micsoda nemzetet akarok oltalmomra, azt mondom: a magyart kívánom.

16. ...oly fizetése legyen penig a vitéznek, hogy azzai becsületesen óról óra beérje, magát ruházhassa, fegyverezhess és eledelére elég legyen neki.

17. ...a pórbul kell előállatnunk hadi népünket; ez jobb amaz eltunyult nemesnél, és jobb amaz udvarokban nyalakodó részegeskedő katonánál...

18. ...nem szégyen attul tanulni a ki többet tud, szégyen megkötni a tudatlanságban magát s nem tanulni.
19. Úgy hallom Brazíliában elég pusztá ország vagyon; kérjünk spanyol királytól egy tartományt, csináljunk egy coloniát, legyünk polgárrá.

GRIMMELSHAUSEN

1. A nép csupa olyan ember, mint én meg te; a Tatád, a Nyanyád meg az Annátok, azok emberek, és ha sokan együtt vannak, akkor népnek mondják őket.
2. ...a gyökerek semmi-emberekből álltak, kézmívesekből, napszámosokból, főként parasztokból és effélékből, mégis ezektől kapta a fa az erejét, s ha időnként elgyengült, ezek erősítették fel újból.
3. A nyáj elé ifjú bikát
tesznek meg vezetőnek,
s ez mégis sok-sok éven át
jól összetartja őket.
4. ...a korból nem szabad soha
az erényt megítélni.
5. Nincs kard, mely jobban nyúz, nyuvaszt,
mint az úrrá-emelt paraszt.
6. ...ahol katonák vannak, ott háború van, és ahol háború van; ott az ártatlanra éppúgy rájár a rúd,
mint a bűnösre.
7. Olyan hőst akarok küldeni, akinek nincs szüksége katonákra, és mégis reformálja az egész világot.
8. Mondd meg nekem, hány királyság és fejedelemség létezik, amelyet nem erőszakkal raboltak, s úgy hoztak létre? Vagy királytól, fejedelemtől hol veszik e földön rossz néven, hogy országa jövedelmeit élvezzi, holott azokat elődei mind erőszakkal rabolták és hozták létre?
9. Láttad-e valaha, hogy előkelő állású személyiségnek Justitia megtorlását kellene elszenvednie, amiért országát túlságosan megnyomorította?
10. Agyó, Világ! Mert veled senki sem elégedett. Aki szegény, az kapni akar; aki gazdag, az sokat akar nyomni a latban; akit lenéznek, az magasra akar emelkedni; akit sérelem ért, az bosszút akar állni; aki kegyben áll, az parancsolni akar; aki romlott, az csak a vidámságot keresi.
11. Ha lódítasz, messzi tájra
vidd hallgatód! Ki jár utána?
12. ...a gondolatok Isten előtt nem vámmentesek, ahogy máskülönben mondani szokás, hanem ha eljön az idő, azért is felelnünk kell.

13. Aki ótvaros, annak szinte lehetetlenség nem vakaróznia, még akkor is, ha el tudja képzelni az elkövetkezendő fájdalmakat, amelyeket ezzel előidéz, és még ha annak előtte érzett is már ilyesmit...
14. ...van-e annál általánosabban ismert, tudott, tapasztalattól jobban megerősített igazság, mint hogy mindazok, akik hajótörést szenvednek, s a vízbe fúlás veszélyébe keverednek, abba kapaszkodnak segítségül, amit a legközelebb érnek...
15. Aki komolyan egyszer és mindenkorra elhatározta, hogy meggazdagszik, és e mellett a terve mellett szilárdul ki is tart, az ne vegye túl szigorúan a lelkiösmeret kérdéseit.
16. Mivel még senkit sem láttam, aki nagy munka árán gazdagodott meg, amondó vagyok, hogy mindenféle fortélyokat is segítségül kell venni.
17. Forgass meg minden fillért százszor, és minden félbatkát ezerszer, mielőtt kiadod, és mindig arra ügyelj, hogy a bevételed kétszer annyi legyen, mint a kiadásod.
18. Gondolom, nem szabad elvetni ezt a közmondást: "Addig nyújtózz, ameddig a takaród ér!"
Item: "Ne fogyassz többet, mint amennyit az ekéd megszerez."
19. Amit ki tudsz varrni cérnával, ahhoz ne végy selyemszálat.
20. Ne kölcsönözz pénzt olyan embernek, akit meg kell süvegelned...
21. Ha gazdag akarsz lenni, tagadj meg minden könyörületességet.
22. Minekutána sok kis ér végül is nagy folyóvá ömlik össze, az lesz a hasznos dolog, ha a kis kiadásokat beszüntetjük, a kis bevételeket pedig összefogjuk.
23. Ha harisnyádat és ruhádat magad is meg tudod foltozni, ne fogadj szabót.
24. Nem elég az, hogy nem tömjük túl magunkat, de ne is együnk mindig, amikor éhesek vagyunk.
25. ...ruha teszi az embert, rongy pedig a tetűt...
26. Barát nélkül aligha élhetünk. Csakhogy azok, akiknek a barátságát csak költséggel lehet ébren tartani, nem tekinthetők barátoknak, hanem vagy élősdieknek, vagy lekötelezett szolgálóknak; az előbbiektől jó megszabadulni, az utóbbiaktól is, ha nélkülözni tudjuk a szolgálataikat.
27. ...amit kurválkodással és háborúskodással keresünk, azon kevés a jó csillagzat, és nem sok az Isten áldása...
28. ...minden erénynek dicséretre méltó eredete van, csak az óvatosságot nemzette gyalázatos apa, tudniillik a bizalmatlanság, és szülte fertelmes anya, tudniillik az utálat.
29. ...miért halnak meg az öregek olyan vonakodva... Ezen nincs mit csodálkozni; olyan régen megszokták már ezt az életet.

LA FONTAINE

1. ...aki hízeleg,
Abból él, aki hallgat a szavára.
2. ...szép, szép,
De nem mindig-előny a nagy hivatal ám!
3. ...aki sokat
Lát, abban sok meg is marad.
4. Nem hallgatunk, csakis a fajtánkból valóra,
S a bajban nem hiszünk, csak ha már ránk szakadt.
5. Pfüj, de gyarló élvezet,
Amit a félsz megzavarhat!
6. Annak van igaza mindig, aki erősebb.
7. Híres orvos a Halál;
Ne moccanjunk mégsem érte.
Addig jó, míg van, mi fáj:
Ez az ember jeligéje.
8. Húzz ki előbb a csávából, komám!
S ha tetszik, szónokolj utána.
9. Én hajlom, nem török.
10. Jaj, tapasztalni napra nap:
Kicsik szenvednek a buta nagyok miatt.
11. ...néha legkisebb ellenfeled
Valamennyi között a legveszélyesebb.
12. ...van, ki a nagy bajt megússza épen,
S nyakát szegi egy semmiségen.
13. Kutyakorbács, vasvilla, ostor
El nem térít a megszokottól.
14. A természetet nem szabad
Erőltetni: úgyis hiába.
15. Csak rangodbélinek a cimborája légy,
Nehogy pórul jádj...
16. Mindig gazdám az ellenségem:
Tudja minden jó francia!

17. Becsüljük ami szép, s megvetjük ami hasznos;
S bajt hoz a szép ránk untalan.
18. Helyünkkel soha nem vagyunk elégedettek,
Ami van: a legmegvetettebb.
19. Ha jószívú vagy, szép erény, de
Nézd meg előbb, kivel vagy az.
20. Egy napos özvegy s egy esztendő
Özvegy között olyan jelentős
A különbség: bizony alig-alig akad,
Ki egy személynek higgye őket,
Az egyik elriaszt, a másik elragad.
21. Élőké a világ, nyugodják a halott.
22. Ki túl sokat akar, mindent kockára tesz.
23. Az önhitt győztes a saját baja kovácsa.
Legyünk résen, s ha egy csatát meg is nyerünk,
Vigyázzunk magunkra utána.
24. Mondják: vén a világ. Elhiszem. Mégis úgy
Kell mulattatni, mint egy kényes kisfiút.
25. Nincs súlyosabb, mint egy titok.
Nem is bírják azt sokáig a hölgyek;
S megvallom, sok férfit tudok,
Ki méltó párja itt a nőnek.
26. Kincset gyűjt a Fukar, s a végén kint talál:
Legkisebb öröme neki van vagyonából;
Tolvajra, rokonságra száll
A kincse, vagy a földbe pártol.
27. ...a természet
Ad egy csipetnyit minden lénynek
A masszából, miből a szellem mártogat...
28. ...mindig a legrövidebb
Mű a legjobb is:
29. Hiába tartod a nőn a szemed,
A botránytól biztosan ez se véd meg.
30. Flastrom a pénz, minden hibára.

MARVELL

1. De hallom egyre közelebb,
az időszakér közeleg
s túl mindnyájunk előtt a vad,
vastag öröklét-sivatag.
2. ...megörvendeztet férgeket
megóvott szúzi érdemed.

MOLIÉRE

1. A rögtönzés a szellemi képesség próbaköve.
2. Minden dolog annyit ér, ahogy érvényesítik.
3. ...szeressék a szép szemükért őket, a mindenségit.
4. Be furcsa látni, hogy emberfia, ahány,
Mind mily vakon rohan a hóbertja után!
5. Kérdem: érhet bárkit gyalázat vagy dicséret
Aszerint, hogy hogyan választott feleséget?
6. És a baj lényege, gúnyol bár sok gonosz fej,
Attól függ, abban áll, hogy te minek fogod fel.
Helyes magatartás itt is csak égy lehet:
Mint mindenben, kerülj a szélsőségeket.
7. Túl őszinte vagyok ? Ez a természetem
Az van a nyelvemen, ami a szívemen.
8. A rágalomra nincs semmilyen gyógyszer itt:
Hát bolond, aki a pletykára hederít.
Igyekezzünk tehát okosan élni s tisztán,
S ne törődjünk vele, hogy mit fecseg a hitvány.
9. Akiken a világ legtöbb okkal nevetnek,
Megrágalmazni mást éppen azok sietnek.
10. Sajnos, legtöbbször furcsák az emberek,
Sosem követik a helyes természetet.
A józan ész, bizony, ők túl szűknek találják
És jellemük szerint lépik át a határát.
Azt rontják el, ami igazán nemes itt,
Azzal, hogy sürgetik és túlzásba viszik.

12. Az ember csak beszél, de nem mindig cselekszik,
Gyakran hosszú az út a szándéktól a tettig.
13. Igaz, hogy tiltva van egynémely élvezet,
De alkudozni az Istennel is lehet,
Mert fontos tudomány s a szükséglet hatása
A lelkiismeret kellő kitágítása.
14. ...bűn csak az, aminek híre kel.
A botrány, asszonyom, csak az kiált az égre.
S ki titokban vétkezik, annak már nincs is vétke.
15. Korunk a rend kora, és nem jár jól, aki
Erőszakoskodik és megsérti a törvényt.
16. Vesznek az irigyek, nem vész el az irigység.
17. ...az állhatatosságot a fajankóknak találták ki: minden szép nőnek joga van, hogy igézetbe ejtsen bennünket, és ha valakivel előbb akadunk össze, az még nem ok, és nem előjog arra, hogy a többit megfossza a szívünkre való éppoly jogos igénytől.
18. Az ébredő vonzalom, bizony mindig elmondhatatlan gyönyörűséggel van tele és a szerelem minden boldogsága a változásban van.
19. ...a származás semmit sem ér erény nélkül! Csak annyi részünk lehet őseink dicsőségében, amennyire rajta vagyunk, hogy hasonlítsunk hozzájuk...
20. ...az erény az első jogcím a nemességre...
21. ...nem azt nézem, milyen nevet írnak alá az emberek, hanem százszor inkább azt, milyen cselekedetet visznek véghez...
22. Minden más bűnt mindenki szabadon bírálhat és kedvére ostromozhat; de a képmutatásnak kiváltsága van, a képmutatás bűnét mindenki némán tűri, a képmutatók fejedelmi büntetlenségben, nyugodtan élhetik világukat.
23. ...erősödik mások gyengéjétől az ember, akinek van esze, az alkalmazkodik korának bűneihez.
24. Légy őszinte és csak a becsületre adj,
Ne mondj ki szót, mely nem a szívedből fakad.
25. Értékelés mindig érdemeken alapszik
S ki mindenkit becsül, nem tud becsülni senkit.
26. Mindenki barátja nem barátom nekem.
27. Teljesen őszintén beszélni sok esetben
Nevetséges volna, s tán megengedhetetlen...

28. ...agyamat néha vad riadó veri föl;
Sivatagba futni az emberek elől!
29. Ne izgassanak úgy erkölcsök és szokások
S értsük meg egy kicsit az emberi világot:
Ne Bujtsa folyton ily emelkedett szigor...
30. Használható erény kell a társadalomnak
Az elvont értelem nagy vakságba sodorhat...
31. Elmúlt idők túlzord erénye iszonyúan
Ütközik a szokott erkölccsel századunkban.
32. Páratlan örület, mikor, erényt szavalva,
Világmegváltóként kontárkodik a balga.
33. ... az, hogy egy ember gonosz, ravasz
S önző, csak annyira sért, mint például az,
Hogy a keselyű húst kíván, vagy hogy a majmok
Alattomosak, és a farkas foga csattog.
34. ...az ész szavára füttyül a szerelem.
35. Hízélgésünk úgy forog, ahogy mélyül a vágyunk:
Igaz szerelemben semmit meg nem bocsátunk.
36. ...a nagy, szívbeli
Szerelmet nem lélekrokonság termeli...
37. A szív tán maga se lát át a szenvedélyén:
Mit sem sejt néha, bár rég más szív rabja lett,
Máskor meg semmi sincs, s azt hiszi, hogy szeret.
38. Kedvesünk vétkei csakhamar megbocsátjuk...
39. Tudom, vágyainak nem lehet ura senki,
S a szerelem önként kíván csak megszületni...
40. ...keresek a földön valami zug helyet,
Ahol még szabadon élhet a becsület.
41. Ki az a fajankó, aki bánja, ha a felesége néma?
42. ...vedd eszedbe, hogy a föld legveszedelmesebb jószága a mérges doktor.
43. A tapasztalat vezet rá, hogy az emberek megnyerésére a legjobb út az, ha pontosan olyannak mutatkozunk előttük, amilyenek ők; ha szó szerint az ő elveiket visszhangozzuk; ha tömjénezzük a hibáikat, és csináljanak bármit - tapsolunk hozzá.

44. Nem köthetjük le magunkat egy életre azok beleegyezése nélkül, akiknek létünket köszönhetjük.
45. Nincs teremtett lélek, akit életében legalább egyszer cserben ne hagyna az a híres okosság.
46. Az ifjúság múltával mit ér majd a vagyon, ha már semmi jóra, semmi szépre nem használhatjuk?
47. ...a házasságkötés mégis nagyobb dolog, mint gondolnánk ; azon fordul meg, hogy egy életen át boldogok leszünk-e, vagy boldogtalanok, s hogy ezért egy ilyen holtig tartó elkötelezettségre csak a legnagyobb óvatossággal szabad vállalkozni.
48. Vannak, akiket csak oldalvást lehet megközelíteni, akiknek a természete nem bírja az ellentmondást, akik olyan makrancosak, hogy az igazságtól csak jobban megbokrosodnak, akik a józan ész egyenes útja előtt valóságos csökönyösségbe esnek, s akiket így csak kerülő úton lehet a cél felé vezetni.
49. Mondják, hogy a szerelmet gyakran a házasság termi.
50. A szerelem előtt semmi sem szent.
51. Nem nehéz elfeledni a gyermekek rakoncátlanságát, mihelyt látjuk, hogy jó útra térnek.
52. ...megdöglök, ha nem röhöghetek...
53. Hasonlítani ha vágyunk valakihez,
Csak szebbik oldala csábítson, a nemes.
Az még nem példakép, ha valakit a többi
Mondjuk az orrfuvás terén akar követni.
54. Akit megértének, ammár szépen beszél.
Az a sok csúrt-csavart szólás semmit sem ér.
55. Ah, nincsenek többé gyermekek!

PASCAL

1. A természet titkai rejtve vannak előttünk; jóllehet állandóan alkot, nem látjuk mindig az eredményt; csak idővel s koronként ismerjük meg, s bár a természet mindig egyforma, mi sem ismerjük mindig egyformán. Egyre többet tapasztalhatunk, mert elménk egyre fejlődik...
2. ...az emberek különös előjoga, hogy nemcsak minden egyén fejlődik napról napra, hanem szüntelenül halad az egész emberiség is, és ugyanúgy gazdagodnak tudásban az egymást követő emberöltők, mint az egyes ember évről évre.
3. Azok, akiket mi régieknek hívunk, mindenben újoncok voltak tulajdonképpen, és az emberiség gyerekkorát képviselik; s minthogy mi századok tapasztalataival gazdagítottuk az ismereteiket, bennünk, magunkban keressük a tapasztalt öregkort, amit a régiekben keresünk.

4. ...nem vagy kevésbé Isten akkor, ha sújtasz és ha büntetsz, mint amikor vigasztalsz és kegyelmet gyakorolsz.
5. ...a testi fájdalom csak a lelki fájdalom büntetése és tükörképe.
6. ...a legnagyobb betegség ez az érzéketlenség éppen, és ez a végtelen gyengeség, hogy még saját nyomorát sem érzi a lelkem.
7. Ne érezzek kint vigasztalás nélkül; hanem hogy kint és vigaszt érzek egyszerre...
8. Nem tudom, mi van hasznomra, az egészség vagy a betegség, a gazdagság vagy a szegénység, vagy bármi más a világon.
9. Nem kell különösebben emelkedett szellemiség ahhoz, hogy belássuk nem juthatunk így igazi tartós boldogsághoz, hogy minden örömünk hiábavaló, hogy szenvedésünk végtelen, s hogy a halál, mely szüntelenül nyomon követ, egy-két év múlva örök megsemmisülésbe vagy örök kárhozatba taszít.
Semmi sem biztosabb és semmi sem borzalmasabb ennél.
10. A keresztény vallás csak két dolgot állít: hogy az ember természettől fogva gyarló, és hogy Krisztus urunk megvált minket.
11. Semmi sem olyan fontos az ember számára, mint a sorsa, semmi sem olyan félelmetes, mint az örök élet.
12. Borzalmas látni, hogy valaki semmiségeért remeg, és ugyanakkor érzéketlen a legnagyobb dolgokkal szemben.
13. Csak az szégyen, ha valaki nem ismer szégyent.
14. ...a kicsinység csodája nem kisebb, mint a nagyság csodája.
15. ...mi az ember a természetben? Semmi a végtelenhez képest, minden a semmihez képest. Valami a semmi és a minden közt, a középen.
16. Tudnunk kell, mire vagyunk képesek; több vagyunk a semminél, de nem vagyunk minden...
17. A mezítelen igazság megdöbbeníti az embert.
18. Az elemi igazságok túlságosan érthetőek számunkra...
19. ...a túlzott jóindulat is zavarja az embert.
20. A legnagyobb hideget és a legnagyobb meleget nem érezzük. A végleteket nem érzékeljük. Nem érezzük őket, csak bántanak.
21. Középen úszunk hatalmas, bizonytalan, hullámzó tömegben az egyik végtettől a másik felé.

22. Ne keressük a biztonságot, a szilárd talajt. Értelmünket mindig megcsalja a jelenségek állhatatlansága. Semmi sem rögzíti meg a végest a két végtelen közt; a két végtelen átöleli, és fut előle.
23. A végtelenhez képest nincs különbség a végesek közt...
24. Hogyan is ismerhetné egy rész az egészet?
25. Az ember ... kapcsolatban van mindazzal, amit ismer. Szüksége van térre, mert tér veszi körül, időre, mert benne változik, mozdulatokra, mert mozdulatokban él, elemekre, mert elemek alkotják. Szüksége van melegre, ételekre, mert táplálkozik, levegőre, mert lélegzik, látja a fényt, érzi a testeket; minden, minden kapcsolatos vele. Tehát ahhoz, hogy ismerhessük az embert, tudnunk kell, miért van szüksége levegőre; ahhoz, hogy ismerhessük a levegőt, tudnunk kell, mi fűzi ilyen szorosan az ember életéhez...
26. Minden ok és okozat; közvetett és közvetlen egyaránt.
27. Lehetetlen a részeket az egész nélkül megismerni, és nem ismerjük az egészet addig, míg minden részt egyenként meg nem ismertünk.
28. Az ember számára az ember a természet legmegfoghatatlanabb csodája; mert képtelenek vagyunk felfogni, mi a test, és még kevésbé énjük, mi a szellem, és azt értjük a legkevésbé, hogyan egyesülhet a szellem a testtel.
29. ...az emberek minden baja egy dologból fakad, mégpedig abból, hogy nem tudnak szép csendben a szobájukban maradni.
30. Nem békés, nyugalmas örömök után vágyódunk, mert ilyenkor eszünkbe jut szerencsétlen sorsunk. Nem a veszélyt keressük, és nem a kellemetlen, kínos megbízásokat, hanem a sürgés-forgást, a zajt, mert eltereli kellemetlen gondolatainkat, és elszórakoztat.
31. Ha valakinek azt mondják, hogy éljen nyugodtan, ez mintegy azt jelenti, hogy éljen boldogan; s ez annyit tesz, hogy olyan szerencsés körülmények között éljen, hogy mindig megelégedéssel gondolhasson sorsára, és sohase találjon bánatra okot. Márpedig aki ezt mondja, nem ismeri az ember természetét.
32. A nemesember azt hiszi, a vadászat komoly, királyi szórakozás; de a vadászszolga más véleményen van.
33. Gyerekkora óta mást sem hall az ember, mint hogy gondoljon a becsületére, boldogulására, barátaira és ezenfelül barátai boldogulására és becsületére. Különböző kötelezettségekkel terhelik őket, nyelveket taníttatnak velük, dolgozniuk kell szüntelenül, s állandóan azt magyarázzák nekik, hogy csak akkor lehetnek boldogok, ha egészségesen, becsületesen, jómódban élnek barátaikkal együtt, és vége a boldogságnak, ha csak az egyik kellék is hiányzik. Megbízásokkal, munkával halmozzák el őket, kora hajnaltól nincs egy szabad percük sem. Furcsa, mondhatják erre, hogy így akarnak boldogítani valakit, hiszen ezzel teszik csak igazán tönkre a szegények életét.
34. ...kevésre és sokra, mindenre és semmire képes; nem angyal, nem állat: csak ember.

35. Az emberek a labdát és a nyulat kergetik, a királyok is ezzel szórakoznak.
36. Az ember minden jel szerint gondolkodásra teremtett: ebben rejlik emberi méltósága s minden érdeme.
37. Nádszál az ember, a természet leggyengébb nádja, de ez a nádszál gondolkodik. Nem kell a világnak összefognia, hogy megsemmisítse: kis pára, egy kis vízesépp is megölheti. De ha a világ meg is semmisítené, az ember akkor is értékesebb lenne, mint a gyilkosa, mert tudja, hogy meghal, és a világ nem tudja, hogy erősebb nála.
38. Igyekezzünk ... helyesen gondolkozni: ez minden erkölcs alapja.
39. ...éppoly veszélyes Istent ismerni, ha nem ismerjük nyomorunkat, mint a nyomorunkat ismerni, ha nem ismerjük a Megváltót, aki meggyógyíthat.
40. A dolgok nem mutatják, hogy nincs Isten, de nem is mutatják kézzelfoghatóan Isten jelenlétét. Rejtőző Istent mutatnak csak.
41. Van a keresztény vallásban valami megdöbbentő.
42. A nyomor kétségbeesést szül; a gőg önteltséget.
43. Arkhimédészt akkor is tisztelné mindenki, ha a lehető legszürkébb életet élte volna. Nem gyönyörködtette a szemeket nagy csatákkal, de találmányokkal gazdagította a szellemet. Ó, hogy ragyog a szellemek előtt!
44. ...a kölcsönös csalás elengedhetetlen alapfeltétele az emberek együttélésének; kevés barátság maradna meg, ha mindenki tudná, mit mondott róla a barátja, mikor nem volt jelen, holott akkor őszintén, tárgyilagosan beszélt.
45. Ne ragaszkodjék hozzám senki, még ha örömmel, önként tenné is. Becsapom, akiben vágyat keltek, mert nem lehetek senki életcélja, s mert nem tudom semmivel sem kielégíteni.
46. ...bűnös vagyok, ha megszerettetem magam valakivel.
47. A vágy sosem tudna betelni, még ha hatalmába kerítené is mindazt, amit akar. De elégedettek leszünk, ha lemondunk a vágyunkról. Vágy nélkül senki sem lenne elégedetlen, s vágyakkal senki sem elégedett.
48. Egy pillantással kell átlátni mindent, legalábbis egy bizonyos fokig. Nem számítással, logikus gondolatmenettel jutunk el a valósághoz.
49. Az igazi filozófia ott kezdődik, mikor már nem törődünk a filozófiával.
50. Ahogy az ember esze megromolhat, éppúgy megromolhatnak az érzékei is.
51. Vannak olyan bűnök, melyek más bűnökön keresztül kapcsolódnak csak hozzánk. Ha kivágjuk a törzset, elvittük az ágakat is.

52. Az embert jobban győzik meg azok az érvek, amikre maga jött rá, mint azok, amikre mások jöttek rá.

ANGELUS SILESIUS

1. Nem tudom, mi vagyok, nem az, amit tudok,
semmi és valami, kis pont és kör vagyok.
2. Nem forgat semmi, te magad vagy a kerék,
mely magát hajtja és nem pihent soha még.
3. A rózsza nem kutat, virágzik, mert virágzik,
nem tud magáról, nem kérdez és nem vitázik.
4. Isten bennem a tűz, fényt órá én vetek,
nem vagyunk legbelül egészen közösek?
5. Nem él nélkülem egy árva pillanatig sem,
ha megsemmisülök, velem pusztúl az isten.
6. Csak én s te, mi vagyunk, és ha mi nem leszünk,
isten nem isten és minden elvész velünk.
7. Megállj! Hova rohansz? Tebenned van a menny,
másutt meg nem leled az istent sohasem.
8. Mindent a Nap röpít csillagtáncban föl és le,
aki nem érzi, nem tartozik az Egészbe.
9. Imádkozunk: Uram, te döntesz, senki más, -
s íme, ő nem akar, ő örök hallgatás.
10. A rózsza, melyre most külső szemed esik,
öröktől fogva az istenben is virít.
11. Szeretni munka: ne csupán szeressetek,
legyetek, mint Urunk, maga a szeretet.
12. A teremtmények az örök szó hangjai,
durván és szelíden mind magát zengeti.
13. Istenben soha sincs gondolat, mert ha volna,
töprengene, s amit nem szabad, ingadozna.
14. Isten nem működik s nem pihen; egyszerű:
a műve pihenés s a pihenése: mű.

15. Ember, mig vágyod az Istent a hit tüzében,
addig az ereje még nem járt át egészen.
16. Ember, légy lényegi: jön a világhalál,
vész a véletlen és a lényeg, az megáll.
17. Az istenhez a szív egyszerűen benyit;
ész és szellem soká vár, míg beengedik.
18. Hogy fárad a bolond, - tiszerte nemesebb
a bölcs munkája: csönd, figyelés, szeretet.
19. Istenben minden egy: a szent, mikor iszik,
éppúgy tetszik neki, mint ha imádkozik.
20. Egy menyasszonyi csók istennek több lehet,
mint a sok munka, mely napszámért sírba megy.
21. Ember, amit szeretsz, azzá lesz változásod,
istenné, ha hiszed, s földdé, ha azt imádod.
22. Zárj el kegyetlenül, s veress rám hét vasat,
ezer bilincsben is lelkem szabad marad.
23. A legnagyobb csoda mégis az ember itt;
Isten s ördög lehet; útja kit merre vitt.

APÁCAI CSERE JÁNOS

1. Senki az tudományban felső polcra nem hág, ha az futó idővel igen okosan nem él.
2. Legyen kőtáblád vagy jegyzőkönyved, melyet éjjel-nappal veled hordozz, melyre, ha mi olyas dolog eszedbe jut éjszaka, jegyezd le és reggel ágyadból felkelvén, írd jobban le, hasonlóképpen, ha erdőn, mezőn jársz is.
3. Jobb volna egy tagodtól megválni, mint két óráig haszontalan beszédeket hallgatnod.
4. Fáradj, míg ez mulandó életben vagy, holtod után bizony eleget nyugodhatsz.

MADAME DE SÉVIGNÉ

1. ...a beszámoló stílusa legyen mindig tömör...
2. Nem oly öröm lakomán a bor, mint ellenségeink gyásza.
3. Kötelességből élek, kénytelen-kelletlen: senki se kérdezett, akarok-e a világra jönni; egyszer majd el is kell tűnnöm belőle, ami még keservesebb; és vajon hogy tűnök el?

4. Addig szeressünk, amíg élünk...
5. ...a halálos ágyon már késő megváltozni.
6. ...a nagy hal megeszi a kicsit...
7. ...a kellemetlen társaság sokkal jobb, mint a kellemes, mert az utóbbinál sajnálja az ember, mikor elmegy, az előbbinél pedig felpeszsdül a vére, és öröm tölti el!
8. ...az ember néha kénytelen elviselni a szeretet következményeit és mellékkörülményeit, ha kellemetlenek is.
9. ...egy ruha nem ruha.
10. ...el kell túrni az öregséget...

BOSSUET

1. Az emberi gondolkodás rendjével szögesen ellentétes azért hinni el dolgokat, mert azt akarjuk, hogy azok legyenek, és nem azért, mert láttuk, hogy valóban léteznek.
2. Ahol mindenki azt akarja tenni, amihez kedve van, senki sem teszi azt, amit akar; ahol nincs gazda, mindenki gazda; ahol mindenki gazda, ott mindenki szolga.
3. Lemond az igazságról, aki megnyugszik abban, amelyikben él.
4. A szabadság jó felhasználását, ha szokássá válik, erénynek nevezik; rossz felhasználását, ha szokássá válik, erkölcstelenségnek.
5. Sokkal többet ér felismerni hibáinkat, mint behatolni az államok és birodalmak titkaiba és megismerni a természet minden rejtélyeit. Nagyon messze tekintünk, és mialatt elveszünk a végtelen gondolatokban, ismeretlenek vagyunk önmagunk számára. Mindenki ismeri hibáinkat, csak mi nem tudunk róluk.
6. Isten nem törődik az imákkal, amiket az országos szerencsétlenségek elhárításáért mondanak, ha az emberek önmaguk nem szállnak szembe azzal, ami ezeket előidézi.
7. Ne beszéljünk többé a véletlenről, sem a szerencséről, vagy beszéljünk róla úgy, mint oly elnevezésről, amellyel tudatlanságunkat leplezzük.

BUNYAN

Egyetlen léktől elsüllyed a hajó, egyetlen bűn is tönkreteszi a bűnöst.

HUYGENS

...a valódi filozófia szerint ... valamennyi természetes hatás okát mechanikai okokra vezetjük vissza. Véleményem szerint ezt kell tenni, vagy minden olyan reményről végérvényesen lemondani, hogy a fizikában valaha is megértünk valamit.

TILLOTSON

Ha Isten nem létezne, föl kellene találni.

LOCKE

1. Az új véleményeket mindig gyanakvás és rendszerint ellenkezés fogadja csak és csupán azért, mert még nem általánosan elismertek.
2. Az ember ismeretei nem szárnyalhatják túl tapasztalatát.
3. Más dolog valakinek megmutatni, hogy téved, és megint más az igazság birtokába juttatni.
4. Minden ember ki van téve annak, hogy tévedjen, és a legtöbb embert sok tekintetben a szenvedély vagy az érdek viszi kísértésbe.
5. [Az oktatás] nézetem szerint a legkisebb része a nevelésnek.

SPINOZA

1. ...a természet joga addig terjed, ameddig a hatalma.
2. ...minden egyes dolognak teljes joga van mindahhoz, amire képes: azaz minden egyesnek joga addig terjed, ameddig meghatározott hatalma.
3. ...amit minden egyes dolog természetének törvényei szerint cselekszik, azt teljes joggal cselekszi, mert természetes meghatározottsága szerint cselekszik, s nem is tehet mást.
4. ...ahogyan a bölcsnek teljes joga van mindahhoz, amit az ész parancsol, vagyis az ész törvényei szerint való élethez, éppúgy a tudatlannak vagy tehetetlen szellemű embernek is teljes joga van mindenhez, amit a vágy tanácsol...
5. Minden ember természetes jogát ... nem az egészséges ész, hanem a vágy és a hatalom határozza meg. Mert nem minden ember van természettől fogva akként determinálva, hogy az ész szabályai és törvényei szerint cselekedjék.
6. ...a természetben nemcsak az emberi ész törvényei hatnak, amelyek csupán az emberek igaz hasznát és fenntartását célozzák, hanem végtelenül sok más törvény is, amely az egész természet örök rendjét illeti, az ember pedig csak egy részecskéje a természetnek...

7. ...amit az ész rossznak mond, nem az egyetemes természet rendje és törvényei szempontjából rossz, hanem egyedül a mi természetünk törvényei szempontjából.
8. ...senki sincs, aki ne kívánna, amennyire csak lehet, biztonságban és félelem nélkül élni. Ez pedig semmiképp sem lehetséges, ameddig mindenki megteheti azt, ami neki tetszik, s az észnek nem adnak több jogot, mint a gyűlöletnek és a haragnak.
9. Ha tekintetbe vesszük azt is, hogy az emberek kölcsönös segítség nélkül igen nyomorultan és az ész működése nélkül kénytelenek élni ..., akkor egészen világosan látjuk, hogy a biztonságos és a jobb életmód elérésére szükségképpen egyesülniük kellett...
10. [Az embereknek] szilárdan el kellett határozniuk és meg kellett állapodniuk, hogy mindent egyedül az ész előírása szerint intézzen ..., hogy fékezze a vágyat, ha olyasmit tanácsol, ami másnak kárára van, hogy senkinek nem tesz olyasmit, amiről nem akarják, hogy velük megtegyék, s végül, hogy másnak a jogát úgy védelmezzék, mint a magukét.
11. ...az emberi természet egyetemes törvénye, hogy senki sem hanyagol el olyasmit, amit jónak ítél, hacsak nem nagyobb jó reményében vagy nagyobb kártól való félelemből.
12. ...két jó közül mindenki azt választja, amelyet nagyobbak tart, két rossz közül pedig azt, amely neki kisebbnek látszik. Kifejezetten azt mondom: amely neki, a választónak, nagyobbak vagy kisebbnek látszik, nem pedig hogy a dolog szükségképp úgy is volt, ahogyan ő megítéli.
13. ...minden szerződésnek csak hasznosságánál fogva van kötelező ereje: ha a hasznosság elesik, a szerződés is felbomlik...
14. ...mindenkinek természeti jogát egyedül hatalma határozza meg, ebből következik, hogy amennyit ki-kí a maga hatalmából, kényszer alatt vagy önként, átruház másra, ugyanannyit kénytelen a maga jogából is másnak átengedni, s annak lesz a legfőbb joga mindenkivel szemben, akinek kezében a legfőbb hatalom van, amelynél fogva mindenkit erőszakkal kényszeríthet s féken tarthat a legnagyobb büntetéstől való félelemmel, amelytől mindenki egyaránt retteg.
15. ...demokrácia: emberek általános egyesülése, amelynek a maga összességében legfőbb joga van mindenre, amire képes.
16. ...szinte lehetetlen, hogy egy gyülekezet többsége, ha nagy gyülekezetről van szó, valamilyen képtelenségben állapodjék meg...
17. ...az a legnagyobb rabszolga, aki élvezeteinek rabja, és sem meglátni, sem megcselekedni nem képes azt, ami neki hasznos, s egyedül az szabad, aki teljes lélekkel csakis az ész vezetése szerint él.
18. ...az engedelmisség bizonyos értelemben megszünteti ugyan a szabadságot, de nem teszi az embert mindjárt rabszolgává. Ezzé a cselekvés indítéka teszi. Ha a cselekvés célja nem magának a cselekvőnek, hanem a parancsolónak haszna, akkor a cselekvő rabszolga, s önmagának haszon nélkül való.

19. ...az az állam a legszabadabb, amelynek törvényei az egészséges észen alapszanak; mert ott mindenki szabad lehet, ha akar, azaz teljes lélekkel az ész vezetése szerint élhet.
20. ...az ember nem úgy ruházza át természeti jogát másra, hogy neki azután ne legyen beleszólása, hanem azt az egész társadalom többségére ruházza, amelynek ő is egy része. Ily módon az emberek mind egyenlők maradnak, amilyenek előbb voltak a természeti állapotban.
21. Az igazságosság a léleknek az az állandó magatartása, hogy az ember mindenkinek megadja azt, ami polgári jogánál fogva megilleti.
22. ...azoknak, akik viszálykodások kiegyenlítésére vannak rendelve, semmiféle személyre nem szabad tekintettel lenniük, hanem mindenkivel egyformán kell bánniuk, s mindenkinek jogát egyformán kell megvédeniük; nem szabad irigyelniük a gazdagot, sem megvetniük a szegényt.
23. ...azt a képességét, hogy szabadon okoskodjék, és bármiről ítélkezzék, senki sem ruházhatja át másra, s erre nem is kényszeríthető. Innen van tehát, hogy önkényuralomnak tekintjük az olyan uralmat, amely a lelkekre kiterjed, s hogy a legfőbb hatalom láthatólag jogtalanságot és jogbitorlást követ el az alattvalókkal szemben, amikor elő akarja írni, hogy ki-ki mit fogadjon el igaznak, s mit vessen el mint hamisat...
24. ...az emberek gondolkodásmódja éppoly különböző, mint az ízlése.
25. ...az állam célja nem az, hogy az embereket eszes lényekből vadállatokká vagy automatákká tegye... Az állam célja ... a szabadság.
26. ...az emberek szabad ítélete nagyon különböző ... azért csak úgy tudnak békességben élni, hogy mindenki lemond arról a jogáról, hogy egyedül saját lelkének határozatából cselekedjék. Tehát csupán a maga határozatából való cselekvés jogáról mondott le mindenki, nem pedig a gondolkodás és ítélet jogáról.
27. ...a legfőbb hatalmak jogát tiszteletben tartva, senki sem cselekedhetik ugyan határozatuk ellen, de igenis, korlátlanul gondolkodhatik és ítélni, s következőleg beszélhet is, feltéve, hogy egyszerűen csak beszél vagy tanít, s egyedül ésszel védi meg álláspontját, nem pedig fondorlattal, haraggal és gyűlölettel...
28. ...mind a legfelsőbb, mint az alsóbb hatalmak gyűlésein ritkán határoznak el valamit valamennyi tag egyhangú szavazatával, s mégis minden valamennyi tag közös határozatából történik, azokéból is, akik a javaslat ellen, azokéból is, akik a javaslat mellett szavaztak.
29. Aki mindent törvényekkel akar szabályozni, inkább előidézi a hibát, mintsem megjavítja. Amit nem lehet megszabályozni, azt okvetlenül meg kell engedni, még ha gyakran kár származik is belőle.
30. ...tegyük fel, hogy ... a szabadságot el lehet fojtani, s az embereket úgy lehet korlátozni, hogy még mukkanni sem mernek a legfőbb hatalmak előírása nélkül; azt bizonyára sohasem fogják elérni, hogy az emberek csakis azt gondolják, amit a legfőbb hatalmak akarnak.
31. ...minél inkább el akarják venni az emberektől a szólásszabadságot, annál makacsabban ellenszegülnek...

32. Az emberek többnyire úgy vannak megalkotva, hogy semmit sem viselnek el nehezebben, mint azt, hogy olyan nézeteket, amelyeket ők igaznak tartanak, bűnnek bélyegezzenek...
33. ...a gondolatszabadság ellen hozott törvények nem a gonoszokat sújtják, hanem a nemeslelkűeket, nem a rosszindulatúak megfélemezésére szolgálnak, hanem inkább a becsületesek elkeserítésére, s nem tarthatók fenn az állam nagy veszedelme nélkül.
34. Lehet-e nagyobb szerencsétlenséget elképzelni az államra, mint azt, hogy tiszteletreméltó férfiakat számúznak mint gonosztevőket csak azért, mert más nézetten vannak, és színlelni nem tudnak?
35. ...aki becsületesnek tudja magát, nem fél a haláltól, mint a gonosztevő ... becsület dolgának, nem büntetésnek érzi jó ügyért meghalni, és dicsőségnek a szabadságért áldozni az életet.
36. ...az embereket olyképpen kell kormányozni, hogy ha nyíltan vallanak is különböző és ellentétes nézeteket, mégis egyetértésben éljenek.
37. A demokratikus államban ... (ez közelíti meg legjobban a természeti állapotot) ... az a vélemény emelkedik határozattá, amely a legtöbb szavazatot kapja...
38. Minél kevésbé adják meg ... az embereknek a véleménynyilvánítás szabadságát, annál jobban eltávolodnak a legtermészetesebb állapottól, s következőleg annál erőszakosabb lesz a kormányzás.
39. ...valójában azok az igazi felforgatók, akik a szabad államban az ítélet szabadságát akarják megszüntetni, holott ezt nem lehet elfojtani.
40. Spekulatív dolgokról hozott törvények teljesen haszontalanok.
41. ...az emberek valamennyien a dolgok okainak ismerete nélkül születnek, s mindenki megvan a vágy a maga hasznának keresésére, s ennek tudatában is van.
42. ...az emberek szabadoknak tartják magukat, mert hiszen tudatuk van akarásaikról és vágyaikról, az okokról pedig, amelyek vágyakozásra és akarásra készítetik őket, mivel nem ismerik, sejtelmük sincs.
43. ...az emberek mindent valami cél érdekében tesznek, ti. azért a haszonért, amelyre vágyakoznak. Innen van, hogy a végzett dolgoknak mindig csak célokat kívánják tudni, s mihelyt megtudták, megnyugosznak; tagadhatatlanul azért, mert nem találnak okot további kérdezősködésre.
44. ...ki-ki a maga gondolkodásmódja szerint az istentiszteletnek más módját gondolta ki, hogy Isten őt jobban szeresse a többiekénél, s az egész természetet az ő vak ösztönének és telhetetlen kapzsiságának javára igazgassa. Ily módon ez az előítélet babonává változott át, s mély gyökeret vert a lelkekben.
45. [Az emberek] bizonyosnak mondták, hogy az istenek ítélkezései messze meghaladják az emberi felfogást: s bizonyára már ez egymaga azt okozhatta volna, hogy az igazság mindörökké rejtve marad az emberiség előtt, ha a matematika, amely nem célokkal foglalkozik, hanem csak

az idomok lényegével és tulajdonságaival, az igazság más normáját nem mutatta volna meg az embereknek.

46. ...a természetnek nincsen semmiféle maga elé tűzött célja...
47. ...valamennyi célok csak az emberek kitalálása...
48. ...a célról szóló tanítás teljesen feje tetejére állítja a természetet. Mert ami valójában ok, azt okozatnak tekinti, és viszont.
49. A legtöbben, akik az indulatokról és az emberek helyes életmódjáról írtak ... az embert a természetben úgy fogják fel, mint államot az államban. Mert azt hiszik, hogy az ember a természet rendjét inkább megzavarja, mintsem követi, s hogy feltétlen hatalma van cselekedetein, s semmi más nem determinálja őt önmagán kívül.
50. ...a természetben semmi sem történik, amit hibául lehetne neki felróni; mert a természet mindig ugyanaz, és mindenütt ugyanaz a hatalma és hatóereje ... s ezért az a mód is, amelyen bármely dolog természetét megismerjük, szükségképpen egy és ugyanaz, ti. a természet egyetemes törvénye és szabályai szerint való megismerés.
51. Sem a test nem determinálhatja a lelket gondolkodásra, sem a lélek a testet mozgásra vagy nyugalomra, sem semmi másra (ha még van ilyesmi).
52. ...az emberék csakis azért hiszik magukat szabadnak, mert cselekedeteiknek tudatában vannak ugyan, de nem ismerik az okokat, amelyek determinálják őket.
53. Az indulatoknak alávetett ember ... nem a maga ura, hanem ura a sors, s ennek annyira hatalmában van, hogy gyakran, noha belátja a jót, mégis a rosszat kénytelen követni.
54. Jón ... azt értem, amiről biztosan tudjuk, hogy eszköz arra, hogy az emberi természetnek magunk elé tűzött mintaképhez mindjobban közeledjünk; rosszon pedig azt, amiről biztosan tudjuk, hogy megakadályoz bennünket abban, hogy megfeleljünk annak a mintaképnek.

PEPYS

1. Különös, milyen különböző módon beszélnek az emberek.
2. ...ezentúl kevésbé tisztelem a királyokat, látva, hogy az esőnek ők sem tudnak parancsolni.
3. Hanem Teremtőm! milyen lehetetlen természetük van az angoloknak, hogy nem állják meg nevetés, vihorászás nélkül, ha valami szokatlant látnak.
4. Délelőtt templomba mentem, ahol egy esküvőt láttam ... de furcsa, milyen örömeink telik nekünk házas embereknek abban, hogy ezek a jámbor szamarak a mi szemünk láttára mennek lépre, s a mi állapotunkra jutnak, miközben mindenki őket nézi, és rajtuk mosolyog.
5. Mulatságos látni, hogy mit tesz a pénz.

XIV. LAJOS FRANCIA KIRÁLY

1. Az első érzés mindig a legtermészetesebb.
2. Az állam én vagyok.
3. Valahányszor egy megüresedett helyet adományozok, száz embert teszek elégedetlenné és egyet hálátlanná.
4. Tábornagy úr, a mi korunkban már nincs velünk a szerencse.
5. Miért sírnak, azt hitték: halhatatlan vagyok?

RACINE

1. Ki rab, mindig borús, magának is kietlen.
2. Ah! ha tulforr a szív, már csak gyűlölni tud.
3. Mit nem érhet el a barátság s szerelem?
4. Szerettelek hűtlent, mi lett volna, ha hű vagyok?
5. Köszönöm, istenek! Ennyi kint nem reméltem.
Kitartásodat, Ég csak áldom és dicsérem.
6. Biz' csak bolond bízik a sorsban, szent igaz:
Ki pénteken nevet, vasárnap sír is az!
7. ...pénz nélkül a rang nyavalya...
8. Az ajtó nem nyílik, míg jól meg nem kened.
Ha buksza nem nyílik, az én ajtómm se mozdul.
9. ...ki lassan jár tovább ér,
Kell enni, inni is, kár a nagy vágtatásér'.
10. Ürügy akármi jó, ha hitegetni kelt.
11. ...Caesar rokona sosem köthet frigyét
Csak azzal, akivel Caesar engedi meg.
12. Csak hallgatni tudót válassz bizalmasul,
S bőven ne pazarold titkaidat, nagyúr.
13. ...a gyanakvás nagy sziveknek
Oly tudomány, amit tanulni nem sietnek...

14. Szerelemben, uram, mitsem számít az ész...
15. Ha boldogok, ha nem, elegendő, ha félnek.
16. ...ellenfelem
Meg fog fulladni, ha egyszer megölelem.
17. ...ha a talpnyalók szabnak utat elédbbe,
Akkor nyilván, uram, csak bűnről bűnre lépsz te,
Kegyetlenséged új kegyetlenségbe hajt,
S vérmocskos kezedet vérben mosod te majd.
18. Nincs oly titok, amit az idő föl ne fedne...
19. Ne adj szivet, melyet nem fogadhatnak el.
20. Soha! Gondolt-e rá Felség, hogy mit jelent ez,
Milyen iszonyu szó annak, aki szerelmes?
21. Éljen, s nagylelkűen győzze le önmagát.
22. Ki igazodhat el a vágyain, nagy Isten?
23. Kezemnek bűne nincs, hála az isteneknek.
Bár a szívemet is tudnám ily büntelennek!
24. Megismertem Venust és rettentő hatalmát,
Melytől nincs oltalom, ha egyszer már lecsap rád.
25. Keresve önmagam, magamra nem lelek...
26. Féltő anya, kinek gyermeke joga drága,
Jó szemmel sose néz a más asszony fiára.
27. S nincs köznapibb szokás
Egy új frigyben, mint a közös gyanakodás.
28. Kétszer nem látni meg a holtak-lakta tért...
29. Vágyam szolgája légy, és ne értelmemé.
30. Nem féli a halált, ki élni nem szeret.
31. A nagy büntetteket mind kisebbek előzik,
Ki egyszer átlépi a becsület mezőit,
A legszentebb jogot is végül ellöki.
32. Eskühöz mindig a hitszegők folyamodnak.

33. Mi sem mindennapibb, mint hogy gyarló az ember.
34. Ocsmány hízelkedők, leggyászosabb ajándék,
Mit az égi harag fejedelmekre rámért.
35. Joggal szökik, aki zsarnokától szökik.
36. A nászt se övezi mindenütt fáklyafény.
37. Kit nem ismernek, az könnyebben bújhat el.
38. Büntetlenül lehetsz, azt hiszed, büntelen?
39. Valódi hit az a hit, amely nem tevékeny?
40. A káromló apák bűnét nem kéri számon
Vak haraggal az ég a megtért unokákon.
41. Elfolyik mint a víz, a gonoszok hatalma.

ALCOFORADO

1. Mennyivel boldogabb az ember (s mily elmondhatatlan meghatottságot is érez!), ha szenvedélyes szerelem tölti el a lelkét, mint ha csak eltűri és tudomásul veszi, hogy más szereti.
2. Az ember oly lassan, nehezen szánja rá magát, hogy kétségbe vonja a jóhiszeműségét annak, akit szeret.
3. ...egy szív sose heveri ki első élményeit, melyek megdobogtatták, és először vétették vele észre, milyen sosem érzett elragadtatásra képes.
4. ...nyomorúságos órák járnak a szenvedélyes szerelem nyomán, ha az nem alapul kölcsönös lángoláson.
5. ...érzéketlennek kell lennie annak, aki kétségbeesés nélkül elviseli, hogy a nők másról sem beszélnek, csak a társas életről, a piperéről és a sétákról.

BEHN

A pénz értelmesen beszél, olyan nyelven, melyet minden nemzet megért.

NEWTON

1. A fizika minden nehézsége, úgy látszik, abban áll, hogy a mozgásjelenségekből a természet erőit kikutassuk, s azután ezeknek az erőknek a segítségével a többi jelenséget megmagyarázzuk.

2. ...olyan vagyok, mint a tengerparton játszó gyermek, aki játék közben imitt-amott egy, a szokottnál laposabb kavicsot vagy szebb kagylót talál, míg az igazság nagy óceánja egészében felfedezetlenül terül el tekintetem előtt.
3. A természeti jelenségek magyarázatához nem szabad több okot felvenni, mint amennyi igaz, s amennyi a szóban levő jelenség magyarázatához szükséges.
4. ...a természet semmit sem tesz hiába, s mindaz, ami sok ok révén történik, bár kevesebb is megvalósítható lett volna, fölösleges. A természet ugyanis egyszerű, s nem használja a dolgok felesleges okait.
5. ...azonos hatásokat ugyanazon okoknak kell tulajdonítani.

ABRAHAM A SANTA CLARA

1. Majd minden könyvnek van számfülsze.
2. Aranycsinálás lenne jó,
Ha nem vóna hiábavaló.
3. A száraz fa jobban ég, mint a zöld.
4. Nem mindenki muzsikos, aki hegedűvel mászkál.
5. Noé bárkájában is volt holló!

LA BRUYÉRE

1. A kritika öröme megfoszt bennünket attól az örömtől, amelyet a szerfölött szép alkotások mélységes hatása okozna.
2. Némelyeknek az a dicsőségük vagy érdemük, hogy jól írnak, másoké pedig az, hogy nem írnak.
3. Ha általános jelenség az, hogy a ritkaságok élénk érdeklődést keltenek bennünk, vajon miért kelt bennünk oly kevés érdeklődést az erény?
4. Magamagától jóformán senki sem veszi észre másnak az érdemét.
5. Az emberek cselekedeteinek csakis a szándék szabja meg az érdemét, s az önzetlenség teszi tökéletessé.
6. A becsvágyból a bölcs maga a becsvágy által gyógyul ki; oly nagy dolgokra törekszik, hogy nem elégedhet meg azzal, amit vagyonnak, tisztségeknek, társadalmi érvényesülésnek és kegynek neveznek.

7. A nőt lábbelijük és fejdíszük nélkül kell megítélni, valahogy úgy, ahogy a halak hosszát farkuk és fejük között mérik.
8. Ha a nők természetüknél fogva volnának olyanok, amilyenekké mesterkedéssel válnak ; ha egy szempillantás alatt elveszítenék arcborjuk minden hamvát, s arcuk olyan virító és olyan fakó lenne, amilyenné pirosítóval és festékkel kendőzik magukat, vigasztalhatatlanok volnának.
9. A hűtlen nő, ha az érdekelt férfi annak tudja, csupán hűtlen; ha hűségeseznek hiszi, akkor hitszegő.
10. A nők odaláncolódnak a férfhoz azoktól a kegyektől, amelyekkel megajándékozzák ; a férfiak ugyanezeketől a kegyektől kiábrándulnak.
11. Az az asszony, akinek csak egy szeretője van, azt hiszi magáról, hogy nem kacér; akinek több szeretője van, azt hiszi magáról, hogy csak kacér.
12. A nők hitszegéséből az a hasznunk származik, hogy kigyógyít bennünket a féltékenységből.
13. A legtöbb nőnek nemigen vannak elvei; szívüktől vezéreltetik magukat, s erkölcsük tekintetében azoktól a férfiktől függnek, akiket szeretnek.
14. A férfiak az okai, hogy a nők nem szeretik egymást.
15. Megezik néha, hogy a nő eltitkolja a férfi előtt mindazt a szerelmet, amelyet iránta érez; a férfi pedig, ugyanakkor, színleli neki mindazt a szerelmet, amelyet nem érez iránta.
16. Vajon miféle fortélyal érhetnénk el azt, hogy feleségünk szeressen minket?
17. Az érzéketlen nő olyan nő, aki még nem találkozott azzal a férfival, akit szeretni fog.
18. Az idő erősíti a barátságot, és gyengíti a szerelmet.
19. A szerelem és a barátság kölcsönösen kizárja egymást.
20. A szerelem szerelemmel kezdődik, s a legerősebb barátságból is csak gyenge szerelem fejlődhet.
21. A hirtelen támadt szerelemből a leglassabban gyógyulunk ki.
22. Úgy látszik, kevésbé ritka dolog, hogy az ellenszenv szerelembe csap át, mint barátságba.
23. Ha egy csúnya nő megszeretteti magát, csakis eszeveszetten szerethetik; mert ezt szükségképpen vagy a szeretőjének különös gyengéje idézi elő, vagy pedig olyan vonzóerő, amely rejtettebb és ellenállhatatlanabb a szépségnél.
24. Nem akaratunktól függ, hogy örökké szeressünk valakit, mint ahogy az sem függ akaratunktól, hogy ne szeressük.
25. A szerelem a csömörbe hal bele, s a feledés temeti el.

26. Annyira megbízható és oly szigorúan feddhetetlen barátokat kell választanunk magunknak, hogy ha megszűnnek is barátaink lenni, bizonyosak lehessünk benne, hogy nem élnek vissza bizalmunkkal, és nem válnak ellenségeinkké.
27. Akit feledni akarunk, arra gondolunk.
28. Akit szeretünk, azt egészen boldoggá, vagy ha ez nem lehetséges, egészen boldogtalanná akarjuk tenni.
29. Fájón nélkülözni azt, akit szeretünk, áldás ahhoz képest, hogy együtt kell élnünk olyasvalakivel, akit gyűlölünk.
30. A barátság elhidegülésének és lazulásának megvannak a maga okai; a szerelemben annak, hogy nem szeretjük egymást többé, nemigen van más oka, csak az, hogy túlságosan szerettük egymást.
31. Jobb kitenni magunkat a hálátlanságnak, mint cserbenhagyni a nyomorultakat.
32. Azok a dolgok, amelyekre leginkább áhítozunk, nem történnek meg; vagy ha megtörténnék is, nem abban az időben és nem olyan körülmények között, amikor szertelen örömet okoznának.
33. Ne várjunk a nevetéssel, amíg boldogok leszünk, mert különben féltő, hogy meghalunk, anélkül hogy nevettünk volna.
34. Ahogy mindinkább vonzódnak azokhoz az emberekhez, akikkel jót cselekedtünk, úgy mind hevesebben gyűlöljük azokat, akiket nagyon megbántottunk.
35. A rajtunk esett sérelmek érzését kezdetben elfojtani és évek múltán megőrizni egyaránt nehéz.
36. Gyengeségből gyűlöljük ellenségünket, és forralunk bosszút ellene; s lustaságból csillapodunk le, és nem állunk bosszút rajta.
37. Legalább annyi tunyaság, mint gyengeség kell hozzá, hogy kormányozni hagyjuk magunkat.
38. A bölcs ember nem hagyja kormányozni magát, és nem igyekszik másokat kormányozni; azt akarja, hogy mindig csak az ész kormányozzon.
39. Minden szenvedély hazug: elrejtőzik, amennyire csak teheti, mások tekintete elől, s önnönmaga előtt is titkolja magát. Nincs az a bűn, amely ne volna megtévesztően hasonlatos valamely érenyhez, és ki ne használná ezt.
40. Szívünk jóvöltából összeférhetőbbek és kellemesebb társas lények vagyunk, mint eszünk jóvöltából.
41. Azt hiszem, hogy gondolkodásunk, kedélyünk, ízlésünk, szenvedélyeink és érzelmeink tekintetében attól a helytől függünk, ahol élünk.
42. Az alkalmatlankodás az ostoba szerepe: az okos ember megérzi, vajon szívesen látják-e, vagy unják; távozni tud a kellő pillanatban: abban, amely megelőzi azt, amikor feleslegessé válna.

43. A társalgás elméssége korántsem annyira abban rejlik, hogy nagyon elmésnek mutatkozunk, mint inkább abbéli igyekezetünkben, hogy a többiek elmésségét kidomborítsuk: aki a velünk való beszélgetés után önnönmagával és elmésségével elégedetten távozik, az velünk is tökéletesen elégedett.
44. Ritkaság, hogy tiszteljük azt, aki nevette minket.
45. Nagy csapás, ha valaki se nem elég elmés, hogy jól beszéljen, se nem elég okos, hogy hallgasson.
46. Ha gondosan megfigyeled, kik azok az emberek, akik sohasem dicsérnek, akik mindig ócsárolnak, és mindenkiel elégedetlenek, rájössz, hogy ugyanazok, akikkel mindenki elégedetlen.
47. A mostohaanya semmit sem szeret olyan kevésbé a világon, mint férje gyermekeit: minél jobban imádja férjét, annál inkább mostoha.
48. Sokszor könnyebb és hasznosabb összeférni a többiekkel, mint arra törekedni, hogy a többiek alkalmazkodjanak hozzánk.
49. Nem sokra megyünk a barátságban, ha nem vagyunk hajlandók megbocsátani egymásnak apró hibáinkat.
50. Minden bizalom veszedelmes, ha nem maradéktalan: ritka az olyan helyzet, amelyben ne kellene mindent megmondanunk vagy mindent elhallgatnunk. Akiról azt hisszük, hogy valamely körülményt el kell rejtünk előle, annak máris túlságosan sokat árultunk el titkunkból.
51. A titok felfedése mindig annak a hibája, aki rábízta valakire.
52. A dogmatikus hangot a mélységes tudatlanság sugallja. Aki semmit sem tud, azt hiszi, hogy oktatja a többieket arra, amit ő maga is csak az imént tanult; aki sokat tud, nemigen gondolja, hogy amit mond, az ismeretlen lehet, s ezért közömbösen beszél.
53. Ha nem látnánk tulajdon szemünkkel, elképzelhetnénk-e valaha is azt az egyenlőtlenséget, amelyet a pénz több vagy kevesebb volta idéz elő az emberek között?
54. Ha az adóbérlő kudarcot vall, az udvaroncok azt mondják róla: polgár, semmiházi, faragatlan tuskó; ha sikert arat, megkérlik leánya kezét.
55. A gúnyolódás gyakran lelki szegénység.
56. Van alkati keményszívűség, s van egy másik, amely rang- és foglalkozásbeli. Emebből is, amabból is telik arra, hogy érzéketlenné váljunk mások nyomorúsága iránt, sőt, mondhatnám, arra is, hogy ne fájlaljuk azokat a csapásokat, amelyek családjukat érik! A jó bankár nem siratja sem barátait, sem feleségét, sem gyermekeit.
57. Van, aki addig-addig köt új meg új szerződéseket, és halmozza az aranyakat pénzesládáiban, mígnem végül is azt hiszi magáról, hogy okos ember, sőt, csaknem arra is alkalmas, hogy az országot kormányozza.

58. Az a gazdag, aki többet kap, mint amennyit fogyaszt; az a szegény, akinek a kiadásai meghaladják bevételét.
59. A szegénység közvetlen oka a nagy vagyon.
60. A világon csak kétféleképpen lehet felemelkedni: vagy a magunk igyekezetével, vagy mások ostobasága által.
61. ...aki megállja, hogy ne kívánja apja közeli halálát, az már derék ember.
62. Arcvonásaink természetünket és erkölcsünket árulják el, de arckifejezésünk anyagi javainkról is tanúskodik: évjáradékunk több vagy kevesebb ezer fontja arcunkra van írva.
63. Nem tudunk meglenni a nagyvilági társaság nélkül, amelyet nem szeretünk, s amelynek fittyet hányunk.
64. Hálásak lehetünk barátunknak, ha miután nagy kegybe jutott, még ismerősünk marad.
65. Annyi rosszat mondanak nekem valakiről, én pedig olyan keveset látok benne, hogy azt kezdem gyanítani, vajon nincs-e valamiféle bosszantó érdeme, amely elhomályosítja a többiekét.
66. Azt tapasztaljuk, hogy némely embert ugyanazok a hibái buktatnak le a magas polcra, amelyek felemelték oda.
67. Vajon mi a nagyobb szégyen: az, ha megtagadnak tőlünk egy állást, amelyet megérdemlünk, vagy pedig az, ha beleültetnek minket, anélkül hogy megérdemelnénk?
68. Könnyebb elérni, hogy azt mondják rólunk: "Miért kapta meg azt az állást?", mint azt, hogy megkérdezzék: "Miért nem kapta meg?"
69. Két módja van annak, hogy magas méltóságokba kerüljünk: az, amit egyenes útnak vagy kitaposott útnak nevezünk, és a kerülő út vagy görbe út. Emez a rövidebb.
70. Aki magas állásba kerül, nem az esze és jelleme szerint szabályozza többé magatartását és viselkedését másokkal szemben, hanem állásának és helyzetének szabályaihoz igazodik: innen ered a feledés, a dölyf, a pökhendiség, a keménység és a hálátlanság.
71. Ki nyomorultabb rabszolga a buzgó udvaroncnál, hacsak a még buzgóbb udvaronc nem?
72. A rabszolgának csak egy ura van; a nagyravágyónak annyi, ahány ember elősegítheti felemelkedését.
73. Aki huzamosabb ideig a fondorlatok világában élt, nem bír többé meglenni nélkülük: minden másfajta élet csak tengődés neki.
74. Azokkal az emberekkel, akik ravaszságból mindent meghallgatnak, de keveset beszélnek, még náluknál is kevesebbet beszélj; vagy ha sokat beszélsz, keveset mondj.

75. Úgy látom, hogy aki mások számára kér valamit, az olyan magabízó, mint aki igazságot követel, s hogy amikor a magunk érdekében beszélünk és cselekszünk, olyan zavartak és restelkedők vagyunk, mint aki kegyelmet kér.
76. A kegyenc jól ügyeljen magára! Mert ha rövidebb ideig várat engem előszobájában, mint máskor; ha nyíltabb az arca, ha kevésbé ráncolja homlokát, ha szívesebben hallgat meg, és távozásomkor valamivel tovább kísér ki az ajtóhoz, akkor azt gondolom, hogy inog a helyzete, és igazat gondolok.
77. Vannak olyan helyzetek az életben, amelyekben az igazmondás és az egyszerűség a legjobb furfang a világon.
78. Nagyot haladt a ravaszságban, aki elhiteti magáról, hogy nem nagyon ravasz.
79. Sokszor hasznosabb megválni a nagyuraktól, mint panaszkodni rájuk.
80. Ne háborodjunk fel az embereken, amikor azt látjuk, hogy kemény szívűek, hálátlanok, igazságtalanok, dölyfösek, és csak önmagukat szeretik, másokkal pedig nem törődnek: ilyenek, ez a természetük. Felháborodni ezen, az olyan, mintha nem bírnánk elviselni, hogy a kő leesik, vagy a láng felfelé tör.
81. A zsarnokuralomban nincs haza...
82. Az emberek olyan nehezen közelednek egymáshoz ügyleteikben, annyira kényesek legcsekélyebb érdekeikre is, annyira okvetetlenkedők, annyira be akarják csapni a többieket, és annyira nem akarják, hogy a többiek becsapják őket; annyira nagyra tartják, ami az övék, és annyira lebecsülik, ami a másé, hogy bevallom, nem tudom, hogyan és miképpen köttetnek meg a házasságok, a szerződések, a vásárok, a békék, fegyverszünetek, egyezmények és szövetségek.
83. Némelyeknél a pökhendiség pótolja a nagyságot, az embertelenség a szilárdságot és a csalárdság az okosságot.
84. Ha nyomorúságos az életünk, nehéz elviselni; ha boldog, szörnyű elveszteni: a kettő egyre megy.
85. Nincs, amit az emberek jobban szeretnek megőrizni, s amit kevésbé kímélnek, mint tulajdon életüket.
86. Emberileg szólva, a halálnak jó oldala is van: az, hogy véget vet az öregségnek.
87. Nincs üdítőbb dolog annál, hogy el tudjuk kerülni valamely ostobaság elkövetését.
88. Az álszerénység a hiúság legnagyobb ravaszsága...
89. A hiú ember, akár jót, akár rosszat mond magamagáról, egyaránt megtalálja számítását; a szerény ember egyáltalán nem beszél magáról.
90. Van olyan nyomorúság, amelynek láttára valósággal szégyen boldognak lenni.

91. Az unatkozást a lustaság hozta a világra; nagy része van abban, hogy az emberek az élvezeteket, a szerencsejátékot és a társaságot hajhásszák. Aki szereti a munkát, beéri önmagával.
92. A legtöbb ember arra használja fel élete első felét, hogy a másodikat nyomorúságossá tegye.
93. A gyűlölködések olyan hosszan tartók és megátalkodottak, hogy a beteg emberben a halál legbiztosabb jósjele a kibékülés.
94. Amikor az ember akár illendőségből, akár unottságból, akár életrendből lemond az élvezetekről, első dolga, hogy másokban elítéli őket.
95. Két olyan dolog, amely homlokegyenest ellenkezője egymásnak, egyaránt érezteti velünk hatását: a megszokás és az új divat.
96. Az ember számára csak egyetlen igazi csapás van: az, ha érzi, hogy hibát követett el, és van mit szemére vetnie magamagának.
97. Van némely emberben holmi szellemi középszerűség, amely elősegíti, hogy bölcs legyen.
98. Nincs alantasabb dolog annál, hogy magasztaló szóval beszélünk azokról, akiket felemelkedésük előtt nagyon is kevésre becsültünk.
99. A befolyásolható ember, ha akár világi, akár egyházi méltóságot merészel betölteni, olyan, mint a vak, aki festeni akar, a néma, aki szónoklatra vállalkozik, vagy a siket, aki zenekari műről mond ítéletet.
100. A buta ember az, akinek még arra sincs elegendő esze, hogy önhitt legyen.
101. Az önhitt ember az, akit a buták kiválónak tekintenek.
102. Az ostoba ember az a buta, aki nem beszél, s ennyiben elviselhetőbb annál a butánál, aki beszél.
103. Sokszor egy és ugyanaz a dolog az okos ember ajkán keresetlenség vagy elmésség, az ostobáén pedig ostobaság.
104. A tisztességes ember az, aki nem rabol az országúton, és nem öl meg senkit, egyszóval: akinek a bűnei nem botrányosak.
105. A derék ember az, aki se nem szent, se nem álszent, s aki megelégszik azzal, hogy csak érényes.
106. Jól tudjuk, hogy a derék ember tisztességes ember, de mulatságos dolog elgondolni, hogy nem minden tisztességes ember derék ember.
107. Nem egy ember, aki másvalakiről beszél, és szörnyű jellemképet fest róla, nem veszi észre, hogy magamagát ecseteli.
108. A nagy politikusnál csak azt az embert becsülöm többre, aki nem akar az lenni...

109. A hízeglő lebecsüli magamagát is, a többieket is.
110. A szenteskedő udvaronc az az ember, aki istentagadó király uralma alatt istentagadó volna.
111. Kevés olyan család akad a világon, amely egyik végső ágával ne terjedne a legfőbb fejedelmekig, a másikkal pedig az egyszerű köznépig.
112. A bűnös megbüntetése intő példa a gazembereknek; az ártatlan elítélése minden tisztességes ember ügye.
113. Akadnak leányok, akik erényesek, jámborak és buzgók voltak, s akik hivatást éreztek magukban a szerzetesi életre, de nem voltak elég gazdagok, hogy egy gazdag kolostorban szegénységi fogadalmat tegyenek.

LEIBNIZ

1. Igaz, az ész arra tanít bennünket, hogy rendszerint várjuk a jövőben is annak újabb következését, ami a múlt hosszú tapasztalatának megfelel, de ez azért nem szükségképpen és csalhatatlan igazság; és az eredmény éppen akkor maradhat el, amikor ezt legkevésbé várjuk, ha ti. az okok, amelyek azt előidézték, megváltoztak.
2. ...egyedül az ész képes biztos szabályokat fölállítani és a kivételek megfigyelésével a bizonytalanok hiányait pótolni, végül bizonyos kapcsolatokat találni a szükségképpen következmények erejében, miáltal gyakran módjában áll az embernek előre látni valamely eseményt...
3. Lelkünket én oly márványtömbhöz hasonlítottam, melyben érzetek vannak; a lélek jobban hasonlít ehhez, mint a teljesen egységes márványhoz vagy a bölcselők tabula rasájához.
4. ...miért kellene minden ismeretünket külső dolgok felfogása révén szerezni, és miért ne lehetne semmit magunkban bensőleg fölfedezni. Egyedül a mi lelkünk oly üres, hogy kívülről kölcsönzött képek nélkül semmi?
5. Állítom, hogy természettől fogva egy szubsztancia sem lehet tevékenység nélkül, sőt nincs test mozgás nélkül.
6. ...a természetben soha sincs ugrás. Én ezt a folytonosság (continuitas) törvényének neveztem... Ennek révén megyünk át mindig a kicsinyről a közepesen át a nagyra és megfordítva...
7. ...az észrevehetetlen különbségek következtében két egyéni dolog soha nem lehet egymáshoz teljesen hasonló, hanem mindig több közöttük a különbség, mint a pusztán számbeli.
8. ...az összes szellemek, az összes lelkek, az összes teremtett egyszerű szubsztanciák mindig testtel vannak összekapcsolva...

9. Vannak velünk született alapelvek, amelyek mindenki előtt ismeretesek, és nagyon könnyen felfoghatók; vannak tételek, amelyeket szintén első pillanatra fölfedezünk, és ezek alkotják a természettudományokat...
10. ...lelkünkben lehet olyan, amit ott nem veszünk észre, mert nem emlékszünk mindig a kellő pillanatban arra, amit tudunk: de mégis mindig kell hogy azt valamikor tanultuk és határozottan ismertük légyen.
11. ...bizonyos, hogy a szükségképpen igazságok velünk születtek, és a lélektől erednek, mert nem lehet a tapasztalatokkal megalapozni őket úgy, ahogyan a ténybeli igazságokat megállapítjuk.
12. ...a természet rendje a legegyszerűbbön kezdődik, és a különösebb igazságok alapoka az általánosabbaktól függ...
13. ...az általános alapelvek behatolnak gondolkozásunkba, s annak lelkét és kapcsolatát alkotják...
14. Valamely tárgy tiszta és határozott fogalmának ismertetőjele az, hogy módunk van abból a priori bizonyítékok útján sok igazságot megismerni...
15. ...mi nyilván oly állapotra vagyunk rendeltetve, amely fölötte áll mostani állapotunknak, sőt a végtelenségig fogunk tökéletesedni ismereteinkben...
16. ...a természetben nem létezik két lény, mely egymásra minden tekintetben teljesen hasonlítana...
17. ...a jelen méhében hordozza a jövőt.
18. Cselekvéseink háromnegyed részében mi is bizony csak empirikusok vagyunk. Ha azt állítjuk például, hogy holnap ismét nap lesz, akkor azon tapasztalat alapján ítélünk, hogy eddigelé még mindig így volt. Csakis a csillagász következtetheti azt okokból.
19. ...nem létezik több egy Istennél, és ez az Isten elég.
20. ...nincsen a világegyetemben semmi míveletlen, terméketlen, halott, nincs káosz, nincs zavar, csak látszólag, körülbelül úgy, mint egy távolból szemlélt halastóban, amelyben csak zavaros mozgást látnánk, és úgyszólván a halak sürgését-forgását, anélkül hogy magukat a halakat megkülönböztethetnők.
21. ...a világegyetemben uralkodó tökéletes rend folytán minden a lehető legjobban van berendezve...
22. ...boldogságunk nem lesz soha, sőt nem is lehet teljes élvezet, mely már ne hagyna semmi kívánnivalót, és amely szellemünket elbutítaná; hanem igenis áll örökös haladásban új élvezetek, új tökélyek felé.

BAYLE

1. Az emberek cselekedetei nem elveik szerint alakulnak. Az ember rendszerint előbb követi a tapasztalatot, mint spekulációját.

2. A jót a jó szeretetért tegyük: mondják a régiek; rossz ember az, aki a büntől a büntetés miatt fél.
3. A filozófia hasonló oly porokhoz, melyekkel sebeket gyógyítunk a felületen, de megmarja az élő húst, sőt behatol és elrohasztja a csontokat, befűrődik a velőrostokba. A filozófia először a tévedéseket támadja; ha ott nem állunk meg, megtámadja az igazságokat...
4. Nekem mindig tetszett az a bölcs közöny, amelyet az ókori filozófia annyira hirdetett. A nagyhírű ember, aki azon munkálkodott, hogy becsületes legyen, ne pedig csak annak lóssék, aki mindig azon aggódott, hogyan is gyakorolja az erényt, de sohasem aggódott azért, vajon megdicsérik-e majd érte, az én szememben már régóta igen nemes példakép...
5. ...a mennyei igazság érdekében nem szabad az emberi politika eszközeihez nyúlni.
6. A filozófusok valamennyi szektáját a legáltalánosabban úgy szokták felosztani, hogy megkülönböztetnek olyanokat, akik *azt hitték, megtalálták az igazságot*, olyanokat, akik *nem hittek abban, hogy meg lehet találni*, és olyanokat, akik *nem hitték ugyan, hogy rátalálnak, mégis egész életükben keresték*.
7. Minden életelv közül az erkölcsstanban az a híres axióma a legegységesebben igaz, mely szerint "Amit nem akarsz, hogy veled tegyenek, mással se tedd"...
8. ...az értelem Isten megismerése nélkül is képes néha meggyőzni az embert arról, hogy vannak tisztességes dolgok, amelyeket megtenni szép és dicséretes, nem azért, mert valamilyen hasznot hajtanak, hanem azért, mert ésszerűek.
9. A filozófus tudománya és egy keresztény hite ... abban különbözik egymástól, hogy a hit tökéletes bizonyosságot ad, tárgya azonban sohasem nyilvánvaló; ezzel szemben a tudomány úgy ad meggyőződésből fakadó teljes bizonyosságot, hogy ugyanakkor a tárgya is nyilvánvaló.
10. ...a princípiumot, amely uralkodik rajtunk, és vezet bennünket, igen találóan így határozhatnánk meg: "egy csomó előítélet és szenvedély, amely következményeket von maga után."
11. ...biztosak lehetünk afelől, ha a filozófiának sikerülne rávennie az embereket, hogy az ész világos és szabatos fogalmai szerint cselekedjek, akkor az emberi nem csakhamar kipusztulna.

JUANA INÉS DE LA CRUZ

1. ...a boldog csak a kézzelfogható mát,
s ki nem az, a holnapot lesi, várja.
2. ...engem a jósors józansággal áldott,
s két szememet a két kezembe fogva
azt látom Csupán, amit ujjam érint.
3. Balga férfiak, a nőt
mért bántjátok oktan?
Vétke oka, ok ha van,

ti lehettek legelőbb.

4. Becse még a szemérmesnek
sincs előttetek: gonosz, ha
a vágy meddőn ostorozza.
s ha magát megadja, feslett.

FÉNELON

1. Az ember töri magát, de Isten vezeti.
2. Boldog és bölcs, aki ezzel ébred: ma jobb akarok lenni, mint tegnap voltam.
3. Aki mindig azt teszi, amit akar, ritkán teszi azt, amit kell.
4. A dicséretet ki kell érdemelni, és menekülni kell előle.
5. Az állam nem valami ábrándkép, hanem a családok összessége.
6. Azok, akik nem szenvedtek, semmit sem tudnak; nem ismerik a jótetteket, sem a bajokat; nem ismerik az embereket, és nem ismerik önmagukat sem.
7. Aki a maga idejében jót tesz, századokért dolgozott.
8. A közömbösség a lélek legsúlyosabb betegsége.
9. Az emberek mindannyian testvérek, és egymást marcangolják; a vadállatok kevésbé kegyetlenek. Oroszlán nem háborúzik oroszlánnal, sem tigris a tigrissel; csak a más fajtájú állatokra támad; egyedül az ember teszi meg azt, bár van esze, amit az esztelen állatok soha.

POSZOSKOV

...a parasztek gazdagsága a cár gazdagsága is, a parasztek ínsége pedig a cár elszegényedése.

FONTENELLE

1. Semmiben sem vagyunk tökéletesek, még a rosszban sem.
2. Mindenki mint újonc lép be az életbe, s a gyermekek nem okulnak apáik ostobaságain.
3. A szenvedélyek alkotnak és rombolnak mindent. Ha az ész uralkodna a földön, semmi sem történne rajta.
4. Az embereknek mindenben a tökéletességet kell célul kitűzniük maguk elé, még akkor is, ha meghaladja erejüket. Ha azt hinnék, hogy csak oda jutnak el, ahová valóban eljutnak, sohasem indulnának útnak.

5. Az előítélet az ész kiegészítője. Mindaz, ami az egyikből hiányzik, megtalálható a másikban.
6. Hányszor megesik velünk, hogy mialatt lényünk egy része lelkesen és buzgalommal cselekszik valamit, egy másik része gúnyolódik rajta; s ha nagyon kutatnánk, még egy harmadik részre is akadnánk benne, amely mind a kettőt kigúnyolja.
7. Joggal mondták azt, hogy az istenek részegek voltak a nektártól, amikor megteremtették az embereket, s hogy akkor, amikor józanul szemügyre vették őket, nem állhatták meg nevetés nélkül.
8. A szokásnak akkora hatalma van az embereken, hogy nincs szüksége az ész támogatására.
9. Tudatlanságunk következménye az, hogy képzeletünkben mindent a magunk hasonlatosságára festünk, és képmásunkat az egész természetbe kivetítjük.
10. Az igazságosság annyira ellenkezik az emberi természettel, hogy ő szüli a legnagyobb erkölcsi hősokeket.
11. Mindenről ítéletet akarunk mondani, de mindig rossz a nézőszögünk. Meg akarjuk ítélni önnönmagunkat, de túlságosan közel esünk hozzá; meg akarjuk ítélni a többieket, de túlságosan távol esünk tőlük.
12. Elég gyakran megesik, hogy a valóságos bajokat képzeletbeli körülményekkel tetézzük, amelyek még inkább súlyosbítják őket.
13. A boldogság egyik nagy akadály az, hogy túlságosan nagy boldogságot várunk.
14. Számptalan olyasmi, ami megvan nekünk, de létének nem vagyunk tudatában, másvalakinek külön-külön is a legnagyobb boldogságot okozná.
15. Mindenki hamis ragyogással tündököl másvalakinek a szemében, s mindenkit irigyelnek, pedig ugyanakkor maga is irigykedik.
16. A boldogságnak az a legfőbb titka, hogy egyetértésben éljünk önnönmagunkkal.
17. Amire a leghevesebben vágyakoztunk, veszít az értékéből, mihelyt megkapjuk; s a dolgok nem válnak képzeletünkből valósággá veszteség nélkül.
18. Ha megfosztanak az embereket ábrándjaiktól, mi örömük maradna az életben?
19. Ahhoz, hogy szatírárt írjunk, nem kell okvetlenül megvetnünk azokat, akik ellen írjuk; de ahhoz, hogy ízetlen és túlzott dicsérettel halmozzunk el valakit, úgy hiszem, igenis, meg kell vetnünk azt, akit elhalmozunk vele, és könnyen rászédhető tökfilkónak kell tekintenünk.
20. Azoknak a szégyenérzetét, akik szertelenül túlzó dicséreteket osztogatnak, fölöttébb enyhíti azoknak a hiúsága, akiknek a dicséret szól.
21. Nehéz annyira dicsérni valakit, hogy hazugnak érezze a dicséretet.

22. Az igazság annyira magától értetődően férkőzik elménkbe, hogy amikor először szerzünk tudomást róla, az az érzésünk: ismertük már, és csak ismét eszünkbe jutott.
23. Az igazságok világosabbá válnak egymás fényétől.
24. Egyetlen fűszál sem nőhet anélkül, hogy úgyszólván az egész természettel ne volna összhangban.
25. A filozófus olyan, mint az elefánt, amely mentében sohasem teszi a másik lábát a földre, amíg az egyik szilárdan nem áll rajta.
26. Alaposan győződünk meg a tényről, mielőtt az okot kutatjuk. Ez a módszer lassú ugyan, de legalább elkerüljük azt a nevetséget, hogy olyasminek az okát találjuk meg, ami nincs.
27. A filozófusok nemigen járnak a világot, azok pedig, akik járnak, rendszerint nem filozófusok. Ezért a filozófusutazás szerfölött becses és megbecsülendő.
28. Megállhatjuk-e nevetés nélkül olyan emberek láttán, akik pénzért prédikálják a javak megvetését?
29. Igen gyakran véletlenül követjük el a legszerencsésebb ostobaságokat.
30. Minden véletlen ezen a világon, feltéve, hogy azt a törvényszerűséget nevezzük így, amelyet nem ismerünk.
31. Vannak dolgok, amelyeket csak fele elménkkel kell hinnünk, a másik felét szabadon kell tartanunk, hogy szükség esetén az ellenkezőjüket is befogadhassa.
32. Joggal gyanítható, hogy aki nem törekszik magas méltóságokra, az sok vesződéstől vagy pedig a balsiker szégyenétől akarja megkímélni magát.
33. A megtakarított idő sokkal hosszabb, mint ahogy azok képzelik, akik csak fecsérelni tudják.
34. A rágalmozást és a gúnyolódást azzal kell lefegyveroznünk, hogy semmibe vesszük őket. Azokhoz a szikrákhoz hasonlatosak, amelyek nagy tűzből pattannak ki, de tüstént elalszanak, ha nem fújunk rájuk.
35. Nincs az a tudatlan, akitől a világ legnagyobb tudósa ne tanulhatna valamit.
36. Az egészen kiváló tehetségek nem vetik meg az alattuk lévőket; a többiek azonban még a felettük lévőket is megvetik.
37. A mag sokszor becsesebb a növénynél.
38. A hosszú bölcséleti vitákban többnyire nem sok a bölcsesség.
39. Nem mindenki tud látni: sokan az egész tárgynak vélik azt az oldalát, amelyet a véletlen mutat meg nekik.

40. Ahhoz, hogy megítéljük valamely mű szépségét, elegendő, ha önmagában szemléljük; de ahhoz, hogy alkotója érdemét ítéljük meg, korával kell összevetnünk.
41. Nagy különbség van a mű szépsége és alkotójának az érdeme között. Vannak igen középszerű művek, amelyek csakis fennkölt lángész alkotásai lehetnek; s vannak meglehetősen szép művek, amelyeket középszerű tehetség is alkothatott.
42. Amit csak meghatározott mértékig kell szépíteni, azt a legnehezebb szépíteni.
43. Ne nagyon hivatkozzunk szeretőnk szerelmével. A természet olyan jól alkotta meg a szerelmi kapcsolatot, hogy az érdemnek nem nagy szerepet hagyott benne.
44. A szellem szépsége csodálatot, a léleké tiszteletet, a testé pedig szerelmet ébreszt. A tisztelet és a csodálat mértékletes; csak a szerelem szertelen.
45. A nő a világ legerőszakosabb férfiával is azt csinálhatja, amit akar, ha nagyon okos, elég szép, és kevésbé szerelmes.
46. Helytelenül cselekszünk, ha minden szabad időnkét annak szenteljük, hogy mindenkor és naphosszat együtt legyünk szeretőnkkel. Amit buzgóságunkkal nyerünk, azt kapcsolataink tartósságából veszítjük el.
47. A szerelmes beszélgetéseknek az a művészetük, hogy ne mindig legyenek szerelmesek. Kis kiruccanásokat kell csinálnunk, s akkor a visszatérés arra, amit szeretünk, sokkal kedvesebb.

DEFOE

1. ...aligha van a földön olyan nyomorúságos állapot, melyben ne adódnék valami negatív vagy pozitív, amiért az ember hálával tartozik...
2. ...mindig akad valami, ami vigaszt nyújt nekünk, és ... lefektetve a rosszat, mindig kerül valami a követel rovatba is.
3. ...bolondság számvetés nélkül munkába kezdeni, s olyasmire használni erőnket, ami azt meghaladja.
4. ...a világ dolgai annyit érnek, amilyen mértékben az ember valóban felhasználhatja őket; akármennyit halmozunk is fel belőlük, hogy majdan másokra szálljon, mi csak annyit élvezünk, amennyit valóban felhasználhatunk, nem többet.
5. ...nélkülözéseink szülte elégedetlenségünk onnan származik, hogy azért, amink van, nem vagyunk elég hálásak.
6. ...ilyen az ember: sohasem látja helyesen a sorsát, míg az ellenkezőjét is meg nem tapasztalja, és csak azt tudja igazán értékelni, ami elveszett.

7. A legjobb ember sem tudja megakadályozni sorsának beteljesedését: a jók korán, a gonoszok későn halnak meg.
8. A kényszerűség becsületes emberből is gazembert csinál.
9. Hitükben annyira különböznek egymástól, hogy minden ember a maga kis ösvényén megy a mennyországba.

SWIFT

1. "Minden igazhitű a megfelelő végén törje fel az ő tojásait " Hogy mármost melyik a "megfelelő" vége a tojásnak, ez szerény véleményem szerint egyéni lelkiismeret kérdése, illetőleg a legfelsőbb hatóságok döntésétől függ.
2. ...a nagy darab emberek álltak mindig a legrosszabbul értelem dolgában.
3. ...a föld királyai főleg saját országuk jogszokásaitól vannak általában elragadtatva.
4. ...bármely angol polgár házát nem védené-e meg jobban maga a tulajdonos, családjával és fiaival egyetemben, mint az a tucát haramia, akiket vasvillával verbuválnak a külvárosokban, utána éhbégnél is kevesebb zsoldot dobnak nekik, és így legcsábítóbb kereseti forrásként továbbra is csak a rablógyilkosság fog kínálkozni számukra és épp az említett polgári házaknál.
5. ...azokat, akiknek véleménye ellentétben van a többségével, mért kell arra kényszeríteni, hogy ezt megváltoztassák?
6. ...bárkinek jogában áll ugyan mérgeket tárolni rejtett szekrénykéiben - de főbenjáró bűn volna fioláit likőrcímkékkel ellátva forgalomba hozni.
7. ...a törvényt csak azoknak van joga magyarázni, értelmezni és alkalmazni, akiknek minden érdekük és egyetlen tehetségük abban áll, hogy a törvényeket kicsavarják, összezavarják és megkerülik.
8. ...az az ember, aki két búzakalászt vagy akár csak két szál füvet is tud növeszteni ott, ahol eddig csak egy nőtt ki a földből: nagyobb dicséretet érdemel az emberiségtől, és mérhetetlenül értékesebb szolgálatot tett a hazának, mint a politikusok minden fajzata együttvéve.
9. ...a női nem különleges szeszélyeit egyáltalán nem korlátozza éghajlat. sem országhatár; a női kedélyvilág sokkal inkább uniformis jellegű, mint ahogy kezdetben gondolták.
10. ...a jehuk, úgy látszik, minden állat közül a legkevésbé taníthatók - a legtöbb, amit képességeikkel egyáltalán elérhetnek: terheket cipelni vagy ide-oda vonszolni. De szent meggyőződésem, hogy ennek oka kizárólag gyalázatos és konok természetük. Nagyon ravaszak, alattomosak, mindenkit becsapnak, s rendkívül bosszúállók. Erősek és szívósak, viszont igen gyávák, minek következtében pimaszok, elvetemültek és kegyetlenek.

11. ...hogy lehet valami egyáltalán vita tárgya, mikor az értelem arra tanít bennünket, hogy akkor mondjunk igent vagy nemet, midőn a legbiztosabbak vagyunk a dologban - márpedig ha túlmegyünk ismeretkörünkön, erről úgysem lehet szó többé.
12. ...az egész faj szeretete természeti törvény - csak az értelem tesz személyek között különbséget, persze ott is csak akkor, ha az erények különlegesek.
13. Csődörben erő a legfőbb érték, kancában a csínosság...
14. A szatíra olyan tükör, amelyben a szemlélők általában mindenkinek az arcát felfedezik, kivéve a saját magukét.
15. A harag és a düh erőt ad ugyan a testnek, de elernyeszti a szellem izmait, s az elmének minden próbálkozását legyengíti és hatástalanná teszi.
16. Van olyan agy, amelyet csak egyszer lehet lefölni. Az ilyennek tulajdonosa jól teszi, ha óvatosan gyűjti össze ezt a kincset, és takarékosan bánik csekély készletével...
17. A szellem tudás nélkül ... olyan tejszín, amely egyetlen éjszaka összegyűlik a felszínen, s amelyből az ügyes kéz hamarosan habot ver.

VICO

1. Az emberi elme határozatlan természete az oka annak, hogy a tudatlanságba merült önmagát teszi meg a mindenség mértékéül.
2. A filozófiának, hogy üdvös befolyással legyen az emberi nemre, emelnie és támogatnia kell az elesett és gyenge embert, de nem szabad eltaszítania természetét, sem átengednie őt a romlásnak.
3. A filozófia olyannak tekinti az embert, amilyennek lennie kell, és így csak azoknak a nagyon keveseknek lehet hasznára, akik Platón köztársaságában kívánnak élni, nem pedig poshadni Romulus fertőjében.
4. A törvényhozás olyannak tekinti az embert, amilyen, és igyekszik hasznossá tenni az emberi társadalomban. A három vétkes hajlamból, amelyek tönkretethetnék az egész emberi nemet, a vadságból, a fősვნყségből és a nagyravágyásból megalkotja a katonaságot, a kereskedelmet és a politikát, vagyis a köztársaságok erejét, gazdagságát és bölcsességét. E három nagy hibából, amelyek biztosan elpusztítanák az emberi nemet a földön, polgári jólétet teremt.
5. A dolgok a maguk természetes állapotán kívül sem fenn nem maradnak, sem soká nem tartanak.
6. Minthogy az emberek nem ismerik a dolgok igazságát, igyekeznek a bizonyoshoz tartani magukat; mivel ugyanis a tudománnyal nem tudják kielégíteni értelmüket, legalább akaratukat igyekezzenek lelkiismeretükkel alátámasztani.
7. Ha egymást nem ismerő népek körében egyforma eszmék támadnak, ezeknek kell hogy közös igazságmagvuk legyen.

8. A közönséges hagyományoknak valamely általánosan igaznak elismert indítékból kellett származniuk. Ezért jöhettek létre és maradhattak fenn egész népek körében hosszú időn át.
9. Amikor az emberek nem ismerik a természetes okokat, amelyek létrehozzák a dolgokat, és még analógiával sem tudják magyarázni, akkor a maguk saját természetét tulajdonítják a dolgoknak.
10. A tudatlanok fizikája nem egyéb, mint vulgáris metafizika, amellyel isten akaratának tulajdonítják ama dolgok okait, melyeket nem ismernek, anélkül hogy azzal foglalkoznának, milyen eszközöket használ az isteni akarat.
11. A csodálkozás a tudatlanság szülötte; s arányosan nő annak a tárgynak a fontosságával, amely kiváltja a csodálkozást.
12. A képzelet annál élénkebb, minél gyengébb az okoskodás.
13. ...a világ gyermekkorában az emberek természettől fogva kiváló költők voltak.
14. A kíváncsiság az ember természetes sajátsága, a tudatlanság leánya, amely szüli a tudományt, mikor a csodálkozás; megnyitotta elménket.
15. Az emberi elme ... szívesen gyönyörködik az egyformaságban.
16. A gyermekek emlékezete nagyon jó, ezért képzeletük rendkívül eleven.
17. Az emberek először is éreznek, anélkül hogy számot adnának maguknak benyomásaikról; azután zavartan és megindultan veszik tudomásul a dolgokat, végül pedig tiszta ésszel gondolkodnak.
18. Az emberek a kétséges vagy homályos dolgokat, amelyek rájuk vonatkoznak, természetesen saját természetük, valamint az ebből származó szenvedélyek és szokások szerint magyarázzák.
19. Az emberek nagy szenvedélyeiket énekkel fejezik ki, ahogy látjuk ezt a nagyon szomorú és a nagyon víg embereknél.
20. Az eszmék rendjének a dolgok rendjéhez kell igazodnia.
21. Az emberi dolgok rendje a következő: először voltak az erdők, azután a kunyhók, azután a falvak, majd a városok és végül a kultúra intézményei.
22. Az emberek előbb a szükségést érzik, azután törődnek a hasznossal; később veszik észre a kényelmet, majd élvezik a kellemest, elmerülnek a fényűzésben, és végre bolond módra eltékoznak mindent, amijük csak van.
23. A népek természete eleinte kegyetlen; azután szigorú; később jóakaró, majd finom; és végül kicsapongó.
24. A kormányoknak a kormányzott emberek természetéhez kell alkalmazkodniuk.

25. Az emberek természetszerűen eljutnak a jótétemények ésszerűségének belátásához, amikor észreveszik, hogy velük valamilyen előnyt biztosíthatnak maguknak, vagy nagy hasznot húzhatnak belőlük. Ilyenek azok a jótétemények, amelyeket a társadalmi élettől lehet remélni.
26. Az erősek tulajdonsága, hogy amit bátorságukkal szereztek, nem veszítik el tunyaságból, hanem inkább apránként engednek el belőle minél kevesebbet, ha a szükségszerűség vagy érdekük úgy kívánja.
27. A gyengék kívánják a törvényt; a hatalmasok visszautasítják; a nagyravágyók előmozdítják, hogy párthíveket szerezzenek maguknak ; a fejedelmek megvédik, hogy egyenlőséget teremtsenek gyengék és hatalmasok között.
28. A természetes szabadság annál féktelenebb, minél inkább a test fenntartására szolgálnak a javak; a társadalmi szolgátság pedig akkor áll be, amikor az emberek olyan anyagi javakra törekszenek, amelyek nem szükségesek az élethez.
29. Az értelmes emberek felfogása szerint a jog mindaz, amit a hasznosságok egyenletes elosztása parancsol.
30. ...a "bölcesség", legtágabb értelmében véve, nem más, mint a dolgok természetes felhasználásának tudománya.
31. ...a társadalmi világot bizonyára emberek alkották. Ezért lehet, sőt kell is annak alapelveit a magunk emberi szellemének módosulásaiban megtalálnunk.
32. ...a három művelet, amelyet a nagy költészetnek el kell végeznie: fenséges meséket találni, amelyek hozzáférköznek a nép értelméhez; erősen felizgatni az embereket, hogy kitűzött célját elérje; és megtanítani a mindennapi embert erényesen cselekedni, ahogyan a költők magukat is tanították...
33. ...a tudatlan ember önmagát teszi a mindenség mértékévé.
34. ...a plebejusok mindig meg akarják változtatni a meglevő állapotokat, s mindig változtatnak is rajtuk; a nemesek viszont mindig fenn akarják tartani őket.
35. ...a Brutus által bevezetett szabadság korántsem népi, azaz nem a nép szabadsága az urakkal szemben, hanem úri, vagyis az urak szabadsága a zsarnok Tarquiniusokkal szemben.
36. ...a római történelem bizonyára bámulatba ejti némileg a figyelmes olvasót, aki azt a következő szempontokból nézi: hogyan fér meg a római erény annyi göggel? a mértékletesség ekkora kapzsisággal? a szelídség ily nagy kegyetlenséggel? az igazságosság ily nagy egyenlőtlenséggel?
37. ...a költői fenségesnek mindig együtt kell járnia a népivel.
38. ...az ember szorgalommal minden téren elérheti azt, ami nem adatott meg neki természettől fogva, de a költészetben nem pótolhatja szorgalommal azt, amit megtagadott tőle a természet...
39. ...a népköztársaságok ... természetszerűen nyíltak, előkelők, nagylelkűek (mivel itt a sokaság van uralmon s az ... természetszerűen megérti a természetes igazságosságot).

40. ...a törvények bizonyára előbb voltak, mint a filozófusok...
41. ...az embereket egyenként magánérdekeik vezetik, de a közösségben igazságra törekszenek.
42. Az emberek át akarják adni magukat állati ösztönüknek, nem törődve utódaikkal, s ilyképpen megteremtik a házasság tisztaságát, amely alapja a családnak.

II. RÁKÓCZI FERENC

1. Kiújulnak a jeles magyar nemzet sebei.
2. Ne higgy magyar a németnek.

MESLIER

1. A teológia állandó megcsúfolása a józan észnek...
2. Minden elv ítélet; minden ítélet tapasztalás eredménye; tapasztalatra pedig csak az érzékek gyakorlása révén lehet szert tenni: miből az következik, hogy a vallási elvek nem lyukadnak ki semmire, és egyáltalán nem születtek velünk.
3. ...a vallás nem egyéb, mint a korlátolt emberi elmék olyasvalamivel való elfoglalása. ami felfoghatatlan számunkra.

DESTOUCHES

1. A távollévőknek soha nincs igazuk.
2. Az érdem helyettesíti a legnemesebb ősöket.
3. A kritika könnyű, a művészet nehéz.

MATTHESON

- 1: ...nem találhatunk örömet olyan dolgokban, amelyekben nem veszünk részt.
2. Minden melódiában kell olyasvalaminek lennie, amit mindenki ismer.
3. Leginkább a természetet, bizonyos fokig pedig a gyakorlatot kell követni.
4. Mellőzzük vagy leplezzük el a művészkedést.
5. A rövideget részesítsük mindenkor előnyben a hosszadalmassággal szemben.

6. A szabályok tömege megnehezíti a tudományt; kevés és jó szabály megkönnyíti. Szabályok teljes hiánya pedig megsemmisíti.

YOUNG

Az ember csak keveset kíván, s e keveset se sokáig.

HOLBERG

1. A kormányt szidni nem nehéz,
De mit tudunk mi *tenni...?!*
Ki térképről lett tengerész,
Az kapitánynak semmi.
2. Nagyszájú kormányzapulás
Nem képesít kormányra.

MARCELLO

...a színpadon az énekes viszi vásárra a borét, nem a zeneszerző!

POPE

1. Vékony fonál ejt törbe madarat,
finomka szálon hal is fennakad,
bodros fürt hozza ember végzetét,
és egy szál haj is megigéz, ha szép.
2. Ha egyszer harcunk jutalma siker,
mindegy, erővel, ésszel értük el.
3. A tépelődő költő kínosan virraszt, s míg ő maga álmatlan, olvasói alszanak.
4. Ne te légy az első, aki kipróbálja az újat, sem az utolsó, aki félreteszi azt, ami régi.
5. Tévedni emberi dolog, megbocsátani isteni.
6. A nép szava különös dolog, igaz is, nem is, hogy Isten szava.
7. Boldog, aki nem remél semmit, mert az nem fog csalódni.
8. Mi gyakran át kell élnünk az elmúlást, mielőtt végleg elhagynók az élet színpadát! Minden barátunkban önmagunk egy részét, s a legjobb részt veszítjük el.

MONTESQUIEU

1. Én úgy gondolom, hogy a dolgok önmagukban se nem tiszták, se nem tisztátalanok, nem tudok elképzelni semmiféle olyan, eleve a tárgyban rejlő tulajdonságot, ami akár ilyenné, akár olyanná tenné.
2. Mert tudd meg, hogy a keresztény vallás tele van egy sereg igen nehéz gyakorlattal, s minthogy úgy találták, nehezebb a kötelességeket teljesíteni, mint olyan püspöküket állítani, akik a kötelességek alól mentesítenek, a közjó érdekében ezt az utóbbi megoldást választották...
3. Gúnyt űz belőlünk, aki azzal akarja csillapítani a bajt, hogy emlékeztet rá: nyomorultnak születünk.
4. ...vajon a természet törvénye aláveti-e a nőt a férfinak? Nem ... a természet sosem hozott ilyen törvényt. Az uralom, melyet rajtuk gyakorolunk, valóságos zsarnokság; ők is csak azért törődtek bele, mert szelídebbek, tehát emberségebbek és okosabbak nálunk.
5. Én legszívesebben megtiltanék minden gyászpompát. Az embereket nem akkor kell siratni, amikor meghalnak, hanem akkor, amikor megszületnek.
6. Nincs az a hitvány iparos, aki ne azon vitatkoznék, hogy az ő foglalkozása a legkiválóbb...
7. Elmondhatatlanul sok nyelvmester, művész és tanár tanítja azt, amihez nem is konyít, és ez nem mindennapi tehetségre vall; mert nem nagy ész kell hozzá, hogy megmutassuk, amit tudunk, viszont határtalanul többre van szükség ahhoz, hogy azt tanítsuk, amiről fogalmunk sincs.
8. ...alapjában véve mindig a magunk titkos óhajai szerint ítéljük meg a dolgokat.
9. ...ha a háromszögek isteneket alkotnának maguknak, háromoldalú isteneik lennének.
10. Tudd meg: mindenütt a világon, ahol pénz van, zsidók is vannak.
11. ...a vallások közt mindig azok a legádázabb ellenfelei egymásnak, amelyek a legközelebb állnak egymáshoz.
12. ...a természet, úgy látszik, bölcsen gondoskodott róla, hogy az emberek ostobaságai mulandók legyenek, a könyvek viszont megörökítik őket.
13. A társadalom a kölcsönös haszon elvén alapszik; ha egyszer terhemre van, ki akadályozza meg, hogy lemondjak róla?
14. ...olykor szükségessé válik egyes törvények megváltoztatása. Ez azonban ritka eset; ha mégis bekövetkezik, csak remegő kézzel szabad a dologhoz nyúlni; annyi ünnepélyességgel kell eljárni, annyi óvatosságot kell tanúsítani, hogy a nép mindebből természetesen azt következtesse, hogy a törvény szent dolog, ha ennyi formaságra van szükség a hatálytalanításához.
15. Akármilyen ... a törvény, mindig meg kell tartani, s úgy kell tekinteni, mint közlelkiismeretet, amelyhez az egyéni lelkiismeretnek válogatás nélkül igazodnia kell.

16. A hódítás magában véve még egyáltalán nem jogforrás. Ha a meghódított nép fönmarad, záloga a békének és az igazságtalanság jóvátételének ; ha elpusztul vagy szétszórják, a zsarnokság tanúsága.
17. ...az emberek közt a gyöngeség és az erő fokozatos különbségeit a természet hozta ugyan létre, de sokszor ki is pótolja a gyöngeség hátrányait a kétségbeesés erejével.
18. ...a kémia ... afféle negyedik istencsapása, mely részletekben, viszont szünet nélkül teszi tönkre és pusztítja az embereket...
19. Attól félsz, mondd, hogy egy szép napon fölfedezik a pusztításnak valamilyen még a mainál is kegyetlenebb módját. Nem; s ha adódnék ilyen végzetes találmány, az emberi jogok rövidesen tilalom alá helyeznék, s a nemzetek egyhangú megállapodása egykettőre homályba temetné ezt a fölfedezést.
20. ...henyeség és tunyaság nem fér össze az iparúzéssel.
21. Párizs talán a legérzékiesebb városa a világnak; talán itt élvezik a legkifinomultabban az élet örömeit; de ebben a városban élnek ugyanakkor a legdolgosabban is. Ahhoz, hogy egy ember gyönyörűségben tölthesse napjait, száz másnak lankadatlanul kell dolgoznia.
22. Én azt tartom, amíg valaki nem olvasott el minden régi könyvet, semmi jogcíme sincs rá, hogy az újakat többre becsülje.
23. ...a legnagyobb emberek feje is beszűkül, ha együvé toborzódnak, s minél több valahol a bölcs, annál kevesebb a bölcsesség.
24. A természet mindig lassan, mondhatni takarékosan működik, műveletei sosem erőszakosak, s mérsékletre törekszik még abban is, amit termel; mindig szabályosan és mértékletesen dolgozik; ha sürgetik, csakhamar elernyed, s maradék erejét csak a maga fönntartására fordítja, elveszítve minden teremtő lendületét és nemzőképességét.
25. ...minél népesebb egy ország, annál virágzóbb a kereskedelme ... minél virágzóbb valahol a kereskedelem, annál népesebb lesz az ország; ez a két dolog kölcsönösen támogatja és elősegíti egymást.
26. Semmi nem növelte jobban a kölcsönös ragaszkodást a válás könnyűségénél; férj és feleség békén túrték a házi bajokat, mert tudták, csak rajtuk áll, hogy bármikor véget vessenek nekik...
27. Belebetegszünk, ha más országba telepítenek át.
28. ...ha egy nép megrokkban, meg is marad rokkantságában; ha esetleg mégis fölcsoúdik, évszázadok kellene hozzá.
29. A birodalmak olyanok, mint a fa: ha ágaik nagyon szétterjednek, elszívják a nedvet a törzstől, s egyébre se jők, mint hogy árnyékot vessenek.
30. Az emberiség ott szaporodik leginkább, ahol bőségesen ellátják a gyerekeket, anélkül hogy az apák rövidséget szenvednének miatta.

31. Alapos zavarba jön minden vallás, ha arra kell választ adnia, milyen örömük várnak arra, aki jól él. A gonoszokat könnyű megriasztani, ha hosszadalmas kínokkal fenyegetik őket; de az erényes embernek nem tudnak mit ígérni. Úgy látszik, az örömnél az a természete, hogy rövid ideig tart; másfelől a képzelet nemigen tud elgondolni.
32. ...az a véleményem, tartson ki mindenki szilárdan azon a helyen, ahová a természet állította, és nem tudom javallani azoknak a gyöngeségét, akik otthagyják a hivatásukat, mintegy megszöknek előle, mert úgy érzik, nem érnek föl hozzá...
33. Aki híjával van valamilyen tehetségnek, azzal kárpótolja magát, hogy megveti az illető tehetséget...
34. ...egy nagy miniszter legfőbb erénye a megbízhatósága.
35. Lehet-e nagyobb bűn, mint azé a miniszteré, aki egy egész nemzet erkölcsét rontja meg...?

PIRON

Nevetnem kellett, s most le vagyok fegyverezve.

MIKES KELEMEN

1. Ahol nincsen emberi reménység, ott vagyon az isteni segítség.
2. Csak a mennyekből nem lehet leesni, de ezen a földön ha akármely magasra hágjon az ember, csak le kell onnét szállania.
3. Úgy szeretem már Rodostót, hogy el nem felejthetem Zágont.
4. Az erdélyi vér nem az adományért szolgál, hanem a becsületért.
5. Sohasem kell egy asszonyt dicsérni más asszony előtt, mert a nem esik a jóízűn.
6. Azt nem okosan mondja-é a török, hogy az Isten rakás kenyereket hintett el imitt-amott az emberek számára, és oda kinek-kinek el kell menni, és ott kell maradni, valamég a kenyérben tart?
7. Akármely szép legyen a gyémánt, de ha rútul vagyon metszve, nem becsülik.
8. Másnak nem lehet azt megfogni, hogy micsoda szeretetet éreznek az atyák a finkhoz, azért atyának kell lenni.
9. Amennyin már maradtunk, egy szilvafának is elférünk az árnyékában.
10. ...azt mondom, hogy jól oktatni a leányokat olyan szükséges, valamint a férfiakot, és az egyike olyan hasznos az országnak, valamint a másika.

11. ...az Isten a szív imádságát szereti, és nem a szónkra figyelmez.
12. Kérjük az üdvösséges életet, a jó halált és az üdvösséget. És azután megszűnünk a kéréstől, mind a büntől, mind a bujdosástól, mind a telhetetlen kívánságtól.

TORRES Y VILLARROEL

1. Hallom, sok udvaroncnak jár a szája:
egy hivatal háromezer reált hoz,
de tízezret is hoz a házhoz.
Egek! S még törvényt hoznak a cigányra!
Kis tolvaj az, a zsákmánya se drága...
2. Kutassa csak fel a törvény évégett
az udvart, a rablók legfőbb tanyáját,
meglátja majd: ott csapatosan élnek!

VOLTAIRE

1. Az élőknek méltányossággal tartozunk, a holtaknak csak az igazsággal.
2. A pap korántsem az, minek a nép hiszi,
Hiszékenységünk csak, tudóssá az teszi.
3. Aki megbocsátja a gaztettet, cinkossá lesz.
4. Az ember nem kívánhatja azt, amit nem ismer.
5. Egy nagy ember barátsága az istenek jótéteménye.
6. Na Isten bennünket a maga képére teremtett, jól visszafizettük.
7. A félelem nyomon követi a gaztettet, és ez a büntetése.
8. Az elmés mondások legnagyobb része ismétlés.
9. Az emberek általában hasonlítanak a kutyákhoz, vonítanak, ha a távolból más kutyákat vonítani hallanak.
10. A narancsot kifacsarják, és eldobják a héját.
11. Taposd el a gyalázatost.
12. A franciák késve jutnak mindenhez, de végül is eljutnak. A felvilágosodás, helyről helyre továbbjutva., annyira elterjedt, hogy az első alkalomra minden a levegőbe repül; és szép felfordulás lesz. Igen boldogok a fiatalok; ők szép dolgokat fognak látni.

13. Arra már rájöttek, hogy a népet vezetni kell, hogy tanítani, arra még nem.
14. Nem a szerelmet kell vaknak festeni, hanem az önhittséget.
15. Jobb vállalni a kockázatát, hogy megmentünk egy bűnöst, mint elítélni egy ártatlant.
16. A kétségbeesés már sokszor nyert csatát.
17. Szeresd az igazságot, de bocsáss meg a tévedésnek.
18. Ő Szent Felsége, a Véletlen határoz mindenről.
19. Julius Caesar háromszáz nemzetet igázott le Galliában; ha csak egy nemzet lett volna, talán semmit sem igázott volna le.
20. Semmire sem jó, aki csak magának jó.
21. Egyáltalán nincs véletlen: minden megpróbáltatás büntetés, vagy jutalom, vagy előrelátás.
22. Csodálatos dolog ám az a papi kormányzat... A pátereké ott [Paraguayban] minden - a népé meg nesze semmi : egyszóval az ész és az igazság remekműve.
23. A belső, titkos bánatok sokkal, de sokkal gyötrőbbek, mint a közös nyomorúságok.
24. ...én már annyi különöset láttam, hogy semmit se találok különösnek.
25. ...két nemzet háborút folytat egymás ellen néhány hold havas-jeges földért valahol messze Kanadában, s ... erre a szép háborúra sokkal többet költenek, mint az egész kanadai tartománynak az értéke.
26. ...szép, hogyha azt írhatjuk, amit érzünk; végre is ez az ember előjoga. A mi Itáliánkban viszont csak azt írják, amit nem éreznek; a Caesarok és Antoniusok hazájának lakói gondolkodni se mernek már papjuk engedélye nélkül.
27. ...filozófus vagyok; nem illik, hogy megtagadjam magam...
28. ...az ember vagy a nyugtalanság örökös kínjaira született, vagy pedig az unalom letargiájára.
29. ...a munka pedig arra jó, hogy messze tartson tőlünk három nagy bajt: az unalmat, a bűnt, a szükségét.
30. ...az ember nem pihenésre termett.
31. Dolgozzunk, ne okoskodjunk ... ez az egyetlen módja annak, hogy tűrhetővé tegyük az életünket.
32. ...vár ám a munka a kertben.

33. A józan ész szózata mindig elhallgattatja az embereket, legalábbis egynéhány pillanatra.
34. Mivel gyermekkorában nem terhelték meg az agyát azzal az ostoba haszontalansággal, amivel a miénket szokták tömni, fölfogása tiszta és élénk maradt, és az új ismeretek is felhőtlenül fértek az értelmébe.
35. ...a világ minden táján a szerelem poétává teszi a szeretőket.
36. ...a pénz mozgatja a világ minden ügyét-baját.
37. ...ami a testen könnyít, könnyít a lélek bajain is; nem is vagyunk mi egyebek a gondviselés masináinál.
38. Ó, ha már mese kell a népnek, legalább oly mesét kérek, amely az igazság jelképe.
39. A lányok hamarabb megtanulják, mi az érzés, mint a férfiak, mi a gondolkozás.
40. Arra mindig akad egy kéz, hogy a szenvedőkre üssön; bezzeg annál ritkább a segedelmes.
41. ...a szívbeli jókedv nem fér meg a kegyetlenséggel.
42. ...egy kevés baj sose árthat.
43. A világ minden nagysága nem ér fel egy jó baráttal.
44. Az unalmasság titka: akarjunk mindent elmondani.

MADAME DU DEFFAND

Csak az első lépés nehéz.

PRÉVOST

1. ...komoly szolgálatot tesz a közönségnek az; aki módját ejti szórakoztatva tanítani.
2. Ha művelt és gondolkodó emberek megvizsgálják, mi a leggyakoribb tárgya beszélgetéseiknek vagy magányos álmódzásaiknak, könnyűszerrel megfigyelhetik, hogy ezek csaknem mindig erkölcsi kérdések.
3. ...gondolataink és viselkedésünk ellentmondását azzal magyarázom, hogy az erkölcsi tanítások csupán bizonytalan és általános elvek, s ezért rendkívül nehéz azokat apró-cseprő cselekedeteinkben gyakorlatilag alkalmazni.
4. Mindenki attól fél, hogy midőn jótékony és bőkezű akar lenni, lépre megy - és gyengének nézik, amikor gyöngéd és érző szívű akar lenni...

5. ...csupán a tapasztalat vagy a példa siethet hasznosan az érző szív segítségére. A tapasztalat pedig nem olyan kincs, amelyet mindenki megvásárolhat magának, hanem a helyzettől függ, ahová a jó szerencse vetette az embert. Így hát nem marad más, mint a példa, amely irányt mutathatna az emberek nagy tömegeinek az erény gyakorlásában.
6. ...miközben megvettem a világ javait, be kellett látnom, hogy legalább egy kicsiny részére e javaknak szükségem volna, akkor annál büszkébben megvethetném a többi. A szerelem erősebb a bőségnél, hatalmasabb a kincseknél és a gazdagságnál, de szüksége van ezek segítségére...
7. A szerelem mégiscsak kegyes úr, s a végzet sohasem okozhat annyi fájdalmat nekünk, mint amennyi örömmel ő izlettetett meg bennünket.
8. A gazdagság értéke abban van, hogy mily mértékben elégíthetjük ki vágyainkat...
9. Az apai szív remekműve a természetnek...
10. Csak az átlagemberek félnek a házasság elszakíthatatlan láncaitól.

FALUDI FERENC

Fortuna szekerén okosan ülj,
Úgy forgasd tengelyét, hogy ki ne dülj...
Ha miben kedvezett, meg ne örülj...

FRANKLIN

1. ...ha másokat fölvilágosítani akarsz, gondolataid dogmatikus kifejezése ellenkezést válthat ki, és meggátolja az igazi figyelmet.
2. Mily kellemes dolog is ésszerű lénynek lenni; mindig találunk, vagy legalább kitalálunk okot mindenre, amit meg akarunk tenni!
3. Csak olyat beszélj, ami mások vagy a magad hasznára lehet; kerüld el az üres fecsegést.
4. Tökéld el, hogy véghezviszed, amit meg kell tenned; s vidd véghez mulhatatlanul, amit eltökéltél.
5. Csak olyanra költs, ami mások vagy a magad hasznára van, azaz ne fecsérelj.
6. Kerüld el a túlzást; gátold meg, hogy olyan mélyen érezd az elszenvedett igazságtalanságot, mint amily mélyen azt - a te ítéleted szerint - érezned kellene.
7. Ne tőrj szennyet testeden, ruhádon, lakásodban.
8. ...a vétkes cselekedetek nem azért károsak, mert tilosak, hanem azért tilosak, mert károsak.

9. Valójában talán alig van más természetes szenvedélyünk, amely olyan nehezen volna leigázható, mint a büszkeség.
10. Az, aki már egyszer tett szívességet neked, hajlandóbb lesz másik szívességre, mint az, akit te magad köteleztél le.
11. ...sohasem kell kérni valamely hivatalt, de sohasem is szabad visszautasítani, ha följánlották.
12. ...bármily csekély jelentőségű is az, ha a szél a port egy-egy embernek szemébe vagy egy-egy üzletbe fújja, azonban ennek mindjárt nagyobb a súlya és következése, ha népes városokban sok esetben és sűrűn ismétlődik.
13. Az emberi boldogság nem annyira a szerencse nagy adományaiból jön létre - amire ritkán van eset -, hanem inkább azokból az apró kedvező eseményekből tevődik össze, amik mindennap bekövetkezhetnek.
14. ...ha egy ifjút megtanítasz a beretválkozásra és arra, hogy beretvaszerszámát jó rendben tartsa, ezzel jobban előmozdítod élete boldogságát, mintha ezer aranyat adnál neki.
15. Ki korán fekszik és korán ébred
Gazdagon, bölcsen, sokáig élhet.
16. Három költözködés fölér egy tűzvésszel.
17. Ne felejtsd: az idő pénz.
18. A kereskedelem még soha egy nemzetet sem tett tönkre.
19. Sohasem volt jó háború vagy rossz béke.
20. Ezen a világon semmire sem mondhatjuk, hogy biztos, kivéve a halált és az adót.
21. Egy kis hanyagság bajt okozhat ... mivel egy szeg hiányzott, elveszett a patkó, mivel a patkó hiányzott, elveszett a ló, és mivel a ló hiányzott, elveszett a lovas.
22. Húszévesen az akarat uralkodik fölöttünk, harmincévesen az ész, negyvenévesen pedig a megfontolás.
23. Aki reményből él, éhen hal.

BUFFON

1. A legnemesebb hódítás, melyet az ember valaha véghezvitt, annak a büszke és indulatos állatnak a meghódítása, amely megosztja vele a háború fáradalmait és a csaták dicsőségét.
2. A stílus maga az ember.
3. A stílus nem más, mint a rend és a lendület, melyet az ember gondolataiba belevisz.

4. Jól írni, annyi mint jól gondolkozni, jól érezni és jól kifejezni - egyszerre kell hozzá szellem, lélek és ízlés.

5 A zseni nem más, mint nagyobb képesség a türelemre.

6. A dicsőség csak annak van javára, aki méltó rá.

FIELDING

1. ...nem a halál, hanem a haldoklás a rettenetes.

2. Ha özvegyasszonyok hangosan tiltakoznak egy második házasság ellen, mindig fogadni mernék, hogy a férfi, ha ugyan nem az esküvő napja, már feltétlenül ki van választva.

3. Akinek semmi sem adatott, attól semmit sem lehet követelni.

4. Én nem embereket írok le, hanem erkölcsöket, nem egyes személyeket, hanem típusokat.

5. ...minden orvosnak megvan a maga kedvenc betegsége.

6. ...a férfi szándékai tisztességesek. Így szokták ugyanis mondani, ha házasság útján rabolják el egy nő vagyonát.

GOLDONI

1. Egyszerre kettőnek nem tudok szolgálni.

2. Minden hiába, a természet erősebb.

3. A nőkre ráfognak, hogy hűtlenek, viszont a férfiak hűtlenkednek, szakadásig... Minket megbélyegeznek, nekik mindent megbocsátanak. És tudja, miért? Mert férfiak hozták a törvényeket!

4. A finom ebédnek nem a sok fogás a lényege, hanem a tökéletes tálalás.

5. ...aki farkasok közé keveredik, megtanul üvöltöni.

6. Szerelmi kalandoknak sohasem kecses az elbeszélése, ha nem fűszerezzük némi regényességgel.

7. A nők állhatatosabbak a gyűlöletben, mint a szerelemben.

8. ...a hazugnak az igazat sem hiszik el.

9. Nem számíthat szellemes embernek, aki nem élvezi az ötleteit.

10. A kalmárnak hitele: az igazmondása. Legnagyobb tőkénk: a tisztesség.

11. Az érdek könnyen elvakít.
12. ...a hazugságnak az a természete, hogy egyből száz születik.
13. ...ha kerülni akarjuk a hazug szót - jó mindenkor keveset beszélünk, nagyra becsülünk az igazat, és nem felejtünk sohasem a dolgok végét.
14. Sohase kecsgetesse magát az ember olyasmivel, hogy a rosszból jó származhatik.
15. A becsületességhez nem elég annyi, hogy nem rabol az ember, hanem tisztességesen kell bánni embertársainkkal.
16. Az ajándék sosem árt meg az egészségnek.
17. ...ketten veszekszenek, a harmadik örül.
18. Ugyan ki tudna ellenállni egy nőnek, akinek van ideje latba vetni minden fortélyát? Annak, aki megfutamodik, nem kell félnie, hogy legyőzik; de az, aki helytáll, aki meghallgatja a nőt, és kedve telik benne, előbb-utóbb menthetetlenül a hálójába kerül.
19. Ki nem állhatja a nőket? Szerencsétlen bolond! Nem tudja, mi a jó.
20. Sok fegyverünk van, amivel a férfiakat legyőzhetjük. De ha makacsok, a legbiztosabb kegyelemdőfés az ájulás.
21. ...nem elég csak megvetni a nőt ahhoz, hogy legyőzzük, hanem a legokosabb messzire elkerülni.
22. ...ha feleségükkel jó barátságban akarnak maradni, viselkedjenek úgy, mint férfiak, nem mint bárdolatlan bugrisok.
23. Páratlan gyönyörűség az irodalom! Az olyan ember, aki könyvet olvas, soha sincs egyedül.

HAGEDORN

Csak az egészség az élet.

PITT

A korlátlan hatalom megonthatja birtokosának szellemét.

SAMUEL JOHNSON

1. A pokol jó szándékkal van kikövezeve.
2. Az embernek csak azt kellene olvasni, amire hajlama készíti; amit azért olvas, mert feladata, annak kevés hasznát látja.

3. A legkellemesebb beszélgetés az, melyben nincs vetélkedés, nincs hiúság, csak az érzelmek csendes, nyugodt, kölcsönös kicserélése.
4. Kétféle tudás van. Vagy magunk ismerjük a tárgyat, vagy tudjuk, hol lehet megtalálni a rá vonatkozó információt.
5. Az ember még nem talált fel semmi mást, ami annyi örömet szerezne neki, mint egy jó kocsmá vagy vendéglő.
6. A finom ruházat csak arra jó, hogy pótolja a hiányát más, tiszteletet keltő dolgoknak.
7. Csak a tökfes ember írt valaha is másért, mint pénzért.
8. Aki mindenkit dicsér, senkit sem dicsér.
9. A kerek szám mindig hamis.
10. Ha tétlen vagy, ne maradj egyedül; ha egyedül vagy, ne maradj tétlen.
11. Higgye el, ha egy ember balszerencséről beszél, mindig van abban valami, ami nem kellemetlen számára; mert ha nincs más, csak a pusztán nyomorúság, akkor ő sohasem keres vigasztalást abban, hogy elmondja.
12. Van bizonyos kölcsönös öröm a kormányzásban és a kormányoztatásban.
13. ...ha a visszaélés túlságosan nagyméretű, a természet fellázad, s eredeti jogait követelven megbuktatja a korrupt politikai rendszert.
14. ...a szónoktól asszony olyan, mint a két lábon járó kutya. Nem csinálja jól, de már az meglepő, hogy egyáltalán csinálja.
15. ...ne szokja meg, hogy kicsiny dolgokra nagy szavakat használjon.
16. Berkeley püspök naiv bölcseségéről beszélgetünk, amellyel az anyag nemlétét igyekszik bizonyítani, azt állítván, hogy a mindenségben minden csak idea. Megjegyeztem, hogy bár biztosak vagyunk abban, hogy tana nem igaz, lehetetlen megcáfolni. Sohasem fogom elfelejteni, milyen hevesen válaszolt Johnson, miközben oly hatalmas erővel rúgott bele egy nagy kőbe, hogy az messzire repült: "Én így cáfolom."
17. ...ha két ember egy fél óra hosszat együtt van, az egyik feltétlen felsőbbségbe kerül a másikkal szemben.
18. ...száz férfi közül egy sem fogja elhagyni a feleségét és egy ringyóhoz pártolni, ha a felesége nem hanyagolja el őt.
19. A házi boldogsághoz sok tényező járul, amelyekre a költészet nem tartogat színeket palettáján...

20. A vademberek semmiféle testi előnnyel nem rendelkeznek a civilizált emberek felett. Egészségük nem jobb, s ami a gondokat vagy lelki szorongásokat illeti, az ilyesminek nem felette állnak, hanem inkább alatta, akár a medvék.
21. Az emberi természetben van egy általános hajlam embertársaink meghökkentésére, s minden bölcsnek ki kell magát ebből gyógyítania.
22. ...ha egy szál végét kezembe veszem, és látom, hogy csomagoláshoz való madzag, nem várom, hogy a végén hímzést találjak.
23. ...az ember ne alázza meg magát olyan nyelv használatával, amelyet tökéletlenül bír. Valóban megfigyelhetjük, mennyivel alacsonyabb rendűnek, szinte gyermekesnek látszik az olyan ember, aki csak törve beszél egy nyelvet.
24. Inkább lennék együtt valakivel, akitől a zsebeimet kell őriznem, mint olyan emberrel, aki vitába akar belehajszolni, csak azért, hogy végighallgathasson.
25. A bor az embert elégedettebbé teszi önmagával... A veszedelem azonban abban rejlik, hogy miközben az ember egyre jobban tetszik önmagának, egyre kevésbé tetszik másoknak.
26. A nők szemében a férfiak bűnei állandó irigység tárgyai: ők kevésbé bűnösök, mint mi, de nem önszántukból, hanem mert mi fékezzük őket. A rend és divat rabszolgái, erényük sokkal fontosabb nekünk, mint saját erényeink, legalábbis ami az evilági dolgokat illeti.
27. ...a festészet ábrázol, de nem magyaráz.
28. ...elveszettek tartok minden napot, amelyen nem kötöttem új ismeretséget.
29. Van valami nemes abban, mikor hangoztatjuk az igazságot akkor is, ha ezzel önmagunkat ítéljük el.
30. ...valaki őszintén vallhat helyes elveket, anélkül hogy gyakorolná őket.
31. A szomorkodás a tétlenség egyik fajtája.
32. A nyelv az eszme öltözéke.

HUME

1. Légy filozófus, de filozofálgatás közepette is maradj ember.
2. A szokásnak oly nagy a hatalma, hogy amikor a legerősebb, nemcsak velünk született tudatlanságunkat leplezi el, hanem önmagát is; mintha nem is léteznék, éppen azért, mert akkor hat a legerősebben.
3. Mi sem hasonlít úgy egymáshoz, mint két tojás, de e hasonlóság alapján mégsem várja senki, hogy egyformán jó ízű legyen. Ezért minden dologban csak az egyöntetű tapasztalatok hosszú

sora nyújthat nekünk valamilyen következményre vonatkozóan teljes bizonyosságot és biztonságot.

4. ...valamennyi tapasztalatból eredő következtetés a szokás és nem az értelem műve.
5. A szokás ... az emberi élet nagy vezérlője. Csak ez az elv teszi tapasztalatainkat hasznossá számunkra, s ez készíti arra, hogy az események múltbeli menetéhez hasonlóra számítsunk a jövőben is.
6. Ha szemügyre vesszük a külső dolgokat, s megfigyeljük az okok működését, soha, egyetlen esetben sem tudunk semmiféle erőt vagy szükségszerű kapcsolatot, tehát olyan sajátságot felfedezni, amely az okozatot az okhoz fűzi, s az egyiket a másik elkerülhetetlen következményévé teszi. Csak azt fogjuk tapasztalni, hogy az egyik valóban, ténylegesen követi a másikat.
7. Szabadságon ... csak azt érthetjük, *hogy az akarat elhatározásaitól függően képesek vagyunk megtenni vagy nem megtenni valamit*, azaz hogyha tétlenek akarunk maradni, megtehetjük, ha cselekedni akarunk, azt is megtehetjük.
8. Okoskodásainkban általában véve az az alapelv vezérel minket, hogy az eddig nem tapasztalt dolgok hasonlítani fognak a már tapasztaltakhoz...
9. A helyes észjárás ... a mindennapos életre szorítkozik, olyan dolgokra amelyek az állandó gyakorlat és tapasztalat körébe tartoznak; a magasabb tárgyköröket pedig a poéták és szónokok ékesszólásának, a papok és politikusok mesterkedéseinek engedi át.
10. Szerintem az elvont tudomány és a bizonyítás egyedüli tárgyai a mennyiség és a szám, s minden próbálkozás, amely az ismeretek tökéletesebb fajtáját ezeken a határokon túlra is ki akarja terjeszteni, merő szofizma és csalóka ábránd.
11. Csak a tapasztalat tanít meg minket az ok és okozat jellegére meg hatáira, s tesz képessé, hogy az egyik dolog létéből a másikéra következtessünk.

LOMONOSZOV

1. Az ilyen makacs papokat, akik erővel hideg vízzel akarnak keresztelni, hóhéroknak tartom, mert azt akarják, hogy a szülést és a keresztelést hamarosan kövesse a temetés, hogy ebből is hasznot húzzanak.
2. Az orosz nép rugalmas!
3. Jó dolog törvényt hozni, ha van, aki betartja.
4. Mert bár a Napgolyón nem jártam még soha, De biztosan tudom, hogy nincs szakács oly tökfő, Kinél a sült körül keringene a tűzhely.

NAGY FRIGYES POROSZ KIRÁLY

1. A fejedelem az állam első szolgája.
2. Átkozott fickók, örökké akartok élni?
3. Itt mindenkinek saját ízlése szerint kell boldognak lennie.
4. Nem fontos, hogy éljek, de fontos, hogy teljesítsem a kötelességemet.
5. Minden vallás felér a másikkal, egyformán jók, ha akik vallják, becsületes emberek.
6. Népem és én megegyezésre jutottunk, mely mindkettőnket kielégít. Ők azt mondják, amit jónak látnak, én pedig majd azt teszem, amit jónak látok.
7. ...a háborúban Isten mindig az erősebb zászlóaljakkal tart.

ROUSSEAU

1. A testi szükségletek teszik a társadalom alapzatát, a szellemi szükségletek teszik vonzóvá a társadalmat.
2. ...az irodalom és a művészetek ... virágfűzékkel borítják az emberekre vert vasláncot, elfojtják bennük azt az érzést, hogy eredetileg szabadnak születtek, megszerettetik velük a rabszolgaságot, és azzá teszik az embereket, amit civilizált népnek szokás nevezni.
3. ...az erkölcsök minden népnél abban a mértékben korcsosultak el, ahogy a tanulmányok és a művelődés iránti hajlam elterjedt az emberek között.
4. A művelődés iránti hajlam a kitűnni vágyásból származik, és sokkalta veszedelmesebb bajokat okoz, mint amennyire hasznos mindaz a jó, amit létrehoz, mert aki átadja magát neki, az csak a sikerrel törődik, és nem sokat fog aggályoskodni az eszközök megválogatásában.
5. Azért zaklatnak nyomorúságos ifjúkorunkban, hogy a bölcsészet tudományaira tanítsanak: ismerjük a nyelvtan valamennyi szabályát, még mielőtt beszélni hallottunk volna az ember kötelességeiről; ismerjük minden elődünk tetteit, még mielőtt egy szót is hallottunk volna arról, hogy mit kell tennünk; ha megtanulunk csevegni, már senki sem törődik vele, hogy tudjunk cselekedni és gondolkodni is.
6. ...gyerrekeink pontosan úgy nevelkednek, mint a régi nyilvános játékok atlétái, akik hasztalan és felesleges működésre szánják hatalmas tagjaikat, ezért aztán óvakodnak is, nehogy valaha hasznot hajtó munkára fogják őket.
7. A szobai munka kényessé teszi, legyengíti a szervezetet, s a lélek nehezen őrzi meg erejét, ha a testi erő elveszett.
8. Addig elmélkedünk az emberiség nyomorúságáról, míg végül leroskadunk e nyomorúság képzelt terhei alatt...

9. Az ember cselekvésre és gondolkodásra született, nem bölcsekedésre. A bölcsekedés csak boldogtalanná teszi, anélkül hogy jobbá vagy okosabbá tenné...
10. ...mihelyt a nép nem tiszteli többé szokásait, nincs más szabálya, csak a szenvedélyei, és nincs más gyepelője, csak a törvények, melyek néha megfékezhetik ugyan a gonoszokat, de soha nem változtathatják jó emberré őket.
11. Ma már hiába törekednénk arra, hogy az embereket a jó cselekvésére vezessük, csupán annyit tehetünk, hogy elvonjuk őket a rossz cselekvésétől; együgyűségekkel kell lekötni a figyelmüket, hogy elvonjuk őket a rossz cselekedetekről; szórakoztatni kell őket, ahelyett hogy prédikálnánk nekik.
12. Felettből boldog volnék, ha a közönség naponta kifütyülné egy új színművet, feltéve, hogy ezen az áron két órára féken tudom tartani legalább egy néző rossz szándékait, és megmenthetem barátja leányának vagy feleségének becsületét, bizalmasának titkát, hitelezőjének vagyonát.
13. ...a vadember éppen azért nem rossz, mert nem tudja, mit jelent jónak lenni, mert nem az értelem haladása és nem is a törvény szabálya tartja vissza a rossz elkövetésétől, hanem a szenvedélyek szunnyadozása és a bűn nem ismerése.
14. ...minél inkább uralkodik az erény, annál feleslegesebbé válik a tehetség.
15. ...minden ember erényes, ha egyéni akarata mindenben megfelel az általános akaratnak...
16. Ha megvizsgáljuk, hogyan növekednek az államok szükségletei, azt fogjuk találni, hogy ez körülbelül úgy történik, mint a magánszemélyek esetében: nem annyira valamilyen igazi szükségyszerűség hatása alatt, mint inkább a fölösleges vágyak gyarapodása folytán, s a kiadásokat gyakran csak azért növelik, hogy ürügyet teremtsenek a bevételek növelésére.
17. ...a nők vakmerősége biztos jele szegényüknek; nagyon is sok okuk van a pirulásra, ha már el sem pirulnak.
18. Ahol az emberek szabadok, ott elég összecsendülniök, s máris jól érzik magukat. Állítsatok a tér közepére egy virágokkal felékesített rudat, gyűjtsétek köréje a népet, és kész az ünnep. Ha többet akartok tenni. intézzétek úgy, hogy maguk a nézők legyenek a látványosság, hogy ők maguk legyenek a szereplők, és mindenki önmagát pillantsa meg, önmagát szeresse a többiekben, mert így tökéletesebb lesz az egység közöttük.
19. Az ember szabadnak született, és mindenütt láncokat visel. Némelyek a többi ember urának képzelik magukat, pedig még inkább rabszolgák, mint amazok.
20. ...ameddig egy nép engedelmeskedik, mert engedelmességre kényszerítik, jól teszi; mihelyt módjában áll lerázni az igát, és le is rázza, még jobban teszi...
21. Valamennyi társadalom közül a legrégebbi s egyedül természetes a család. Igaz, a gyermekek csak addig kötődnek atyjukhoz, míg szükségük van rá, hogy életben maradjanak. Mihelyt megszűnik a szükség, felbomlik a természetes kötelék is.

22. Az erősebb soha nem annyira erős, hogy mindig fölülkerekedjék, hacsak nem változtatja át az erejét joggá, az engedelmeskedést pedig kötelességgé.
23. Minthogy egyetlen embernek sincs természet adta hatalma a többiek fölött, s minthogy az erőszak nem teremt jogot, ezért az emberek közötti törvényes hatalom nem alapulhat másan, mint megállapodásokon.
24. Aki lemond szabadságáról, az ember voltáról, emberi jogairól, mi több, kötelességeiről mond le.
25. ...aki nem hajlandó követni az általános akaratot, azt az egész alakulat fogja engedelmességre kényszeríteni; más szóval kényszeríteni fogják, hogy szabad legyen...
26. A természeti állapotból a polgári állapotba tett átmenet alaposan megváltoztatja az embert, mert az igazságot teszi az ösztön helyébe...
27. A társadalmi szerződéssel az ember elveszíti természetes szabadságát és azt a korlátlan jogát, hogy mindent a magáévá tegyen, amit csábítónak talál, és amit meg tud szerezni, cserében elnyeri a polgári szabadságot, és jogot szerez minden fölött, amit birtokol.
28. ...rabok vagyunk, amíg a puszta testi vágy ösztökélésére cselekszünk, de ha a magunk alkotta törvénynek engedelmeskedünk, akkor szabaddá válunk.
29. ...ha az emberek különbözhetnek is testi vagy szellemi erő dolgában, a közmegállapodás és a jog valamennyiüket egyenlővé teszi.
30. A nép önmagától mindig jót akar, de nem mindig látja önmagától, hogy mi a jó. Az általános akarat mindig helyes, de nem mindig kormányozza felvilágosult ítélőképesség.
31. A törvényhozó munkáját nem az teszi nehezzé, amit alkotni kell, hanem az, amit le kell rombolni; s a siker azért olyan ritka, mert lehetetlen összebékíteni a természet egyszerűségét a társadalom szükségleteivel.
32. ...a nép minden körülmények között megváltoztathatja törvényeit, még a legjobbakat is, mert ha úgy tetszik neki, hogy ártson önmagának, kinek van joga megakadályozni ebben?
33. Minden törvény semmis, ha a nép személyesen nem hagyja jóvá; az ilyen törvény nem törvény. Az angol nép szabadnak hiszi magát, de alaposan téved, mert csak addig szabad, amíg megválasztja a parlament tagjait...
34. ...az igazi keresztények társadalma már nem emberek társadalma.
35. A kereszténység csak szolgaságot és behódolást prédikál. Szelleme túlságosan kedvez a zsarnokságnak, semhogy az valaha is elmulasztaná a maga javára fordítani. Az igazi keresztények rabszolgának születtek...
36. ...az ember természettől fogva jó, és csak az intézmények teszik rosszá az embereket.
37. ...ha szenved a test, megfosztja szabadságától a lelket.

38. ...az utókor mindig igazságos.

39. Az erény szó *erőt* jelent. Nincs erény harc nélkül, győzelem nélkül. Az erény nem egyszerűen abban áll, hogy igazak vagyunk, hanem hogy eközben lebírnjuk szenvedélyeinket, uralkodunk szívünk fölött.

VINCENT DE GOURNAY

Hagyni kell, hadd menjenek a dolgok!

BATTEUX

1. A szavak: tanítanak és meggyeznek, az értelem orgánumai; a hangok és a mozdulatok azonban a szív orgánumai. Megindítók, elragadók és rábeszélők.
2. ...a zenei dallam és a táncmozdulat nem egyéb, mint utánczás, poétikus hangok és mozdulatok művészi szövedéke, amelynek alapja a valóság látszata.
3. A muzsikusnak nincs több szabadsága, mint a festőnek: mindenütt és folyamatosan alá van vetve a természettel való összehasonlításnak.
4. ...az igazság, mihelyt felfedezi az ember, csak visszaemlékezésnek tűnik, holott sohasem találkozott vele.

DIDEROT

1. Ha megtagadom értelmemet, támasz nélkül maradok: vakon kell esküdnöm másodlagos elvekre, és abból a feltevésből kell kiindulnom, ami egyáltalán nincs bizonyítva.
2. Tépd ki a keresztény szívből a pokol félelmét: a hit gyökerét is vele téped.
3. Platón három aspektust különböztetett meg az istenségben: a jóságot, a bölcsességet és az erőt. Csak a vak nem veszi észre, hogy ebből ered a keresztények Szentháromsága. Az athéni filozófus idestova már háromszáz éve Logosznak nevezte azt, amit mi Igének mondunk.
4. Sose téveszd szem elől, hogy a természet nem isten, az ember nem gép, a feltevés nem tény.
5. Az állandó gyakorlás hiánya elsenyveszti a szerveket. A heves gyakorlás erősíti és túlzásba viszi őket.
6. Az elhanyagolt emlékezőképesség elvész.
7. A véletlennek nagyszámú ismeretet köszönünk. Rendkívül fontos ismereteket nyújtott, amikor nem is kerestük azokat. S vajon ebből az következik talán, hogy semmit sem fogunk találni, ha

erőfeszítéseinkkel támogatjuk az ő szeszélyét, és ha kutatásainkba rendet és módszert viszünk belé?

8. Adjuk meg végre a mesterembereknek az őket megillető jussukat, A szabad művészetek eleget énekeltek önmagukról. Ami hangjuk van, azt most a mesterségek ünneplésére használhatják.
9. ...vegyék igénybe a tudósok tanácsait, s ne engedjék, hogy felfedezéseik velük együtt elpusztuljanak. A társadalommal szemben elkövetett lopás bűnét veszi magára, aki hasznos titkot rejt el.
10. Ha a napszámos nyomorult, a nemzet nyomorult.
11. Az igazságosság az első erénye annak, aki parancsol, és az egyetlen, amely véget vet az engedelmeskedő panaszának.
12. Inkább elhasználódni, mint berozsdásodni.
13. ...többet ér önnek egy szép pillanat, mint egy szép szerepi Nekem nem.
14. ... nem azért mennek színházba, hogy könnyeket lássanak, hanem hogy beszédek halljanak, melyek könnyekre indítanak...
15. Nem volna modorosság sem a rajzban, sem a színben, ha a természetet lelkiismeretesen utánoznák. A modorosság forrása a mester, az akadémia, az iskola, sőt a régiség is.
16. Minden életkornak megvan a maga ízlése.
17. A kifejezés gyöngye vagy hamis, ha az érzelmre nézve bizonytalanságban hagy bennünket.
18. Egy hajszálnyi eltérés szépít vagy elégtelenít.
19. A költő erős képzeletű ember, ki maga is megindul, megijed azoktól a képzeletbeli alakoktól, melyeket alkotott.
20. ...ötven év fölött alig akad, barátom, festő, aki modellt használna; már csak a gyakorlatuk érvényesül.
21. ...a nyomorult konvenciók rontják meg az embert, azokat, nem pedig az emberi természetet kell vádolni.
22. A színház az egyedüli hely, ahol az erényes és gonosz ember könnyei összefolynak.
23. Azt hiszik-e, hogy két vak házastárs cselekedete, kik meglelt korukban is egymást keresik, és a gyöngédség könnyeit ontván, kezei szorítanak, és úgyszólván, a sír szélén egymást ölelik, nem ugyanakkora tehetséget kíván meg, és nem inkább érdekelné, mint ama heves gyönyörúségek látványa, melyektől még egészen friss érzékeik fiatalkorukban megmámorosodtak?

24. A szerző szerepe elég hiú szerep; oly emberé az, ki azt hiszi, hogy leckét adhat a közönségnek. És mi a kritikus szerepe? Még hiúbb; oly emberé az, ki azt hiszi, hogy leckét adhat annak, aki azt hiszi, hogy leckét adhat a közönségnek.
25. A kritika nagyon különböző módon bánik az élőkkel és a holtakkal. Ha egy szerző meghalt, akkor azon van, hogy jó tulajdonságait kiemelve, és hibáit elpalástolja. Ha él, az ellenkező történik; a hibáit emeli ki, és a jó tulajdonságait felejt el. És van ebben némi ráció; az élők megjavulhatnak, a holtaknak nincsen rá módjuk.
26. Rosszat mondanak rólam? Ó, ha úgy ismernének engem, mint én ismerem magamat!
27. Az igazság és az erkölcs jó barátai a szépművészeteknek. Ha szerző akarsz lenni, ha kritikus akarsz lenni, légy előbb derék ember.
28. Ha deréknek születnél, ha a természet egyenes észet és érzékeny szívet adott neked, kerüld egy időre az emberek társaságát, és tanulmányozd magadat.
29. Csak emlékezetünk által vagyunk mások és a magunk számára azonegy személy. Mostani koromban talán egy parány sem maradt meg abból a testemből, mellyel születtem.
30. Nem kell szellemesség, nem kellene epigrammák, sem csinos gondolatok.

GLUCK

1. ...minél inkább törekszünk az igazság felé, annál nagyobb szükségünk van a pontosság és aprólékosság tulajdonságaira.
2. ...az embereknek szokásos hibája, hogy dühödten ítélnék el olyan dolgokat, amelyekhez a legkevésbé sem értenek.

GELLERT

1. Híressé lenni nem nehéz,
Alacsonyrendű műveket kell írni.
2. Sokkal jobb szerencse, mint szerelem nélkül élni.
3. Ha műved az értőknek nem tetszik,
Jó, ha intelemként felfogod;
Ám hogyha az ostobák dicsérik,
jobb, ha egyszerűen eldobod.
4. Élt, nősült, meghalt.
5. Minden bolond talál egy még nagyobb bolondot, aki őt értékelni tudja.
6. Ki az alacsonyít úgy lenézed,

tudd meg, sok rangos naplopó,
hogy még a gög is, mellyel elítéled,
hogy még előnyöd is, melynél fogva lenézed,
az ő szorgalmából való.

7. Származnál, mint ő, ugyanonnan:
egyeznél véle modorodban.

HELVETIUS

1. ...a hasznosság minden emberi erény elve, és minden törvényhozás alapja.
2. A közérdeket szem előtt tartó emberiség néha könyörtelen az egyes személyekkel szemben.
3. ...minden törvényessé, sőt erényessé válik a közjó érdekében.
4. ...a morál csak léha tudomány, ha nem egyesítik a politikával és a törvényhozással.
5. Egy nép egyazon név alatt számtalan különböző népből áll, és ezek érdekei többé-kevésbé ellentmondóak...
6. Minden népnél kölcsönösen függ egymástól a törvényhozás tökéletesedése és az emberi szellem haladása. Mennél felvilágosultabbak lesznek a polgárok, annál tökéletesebbek lesznek törvényeik.
7. A szellem minden téren a megfigyelés terméke.
8. A szellem és a tehetség az emberben mindig vágyainak és sajátos társadalmi helyzetének terméke. Lehetséges, hogy a neveléstudomány feladata mindössze annyi, hogy az embereket olyan helyzetbe juttassa, amely a tőlük megkívánt képességek és erények megszerzésére kényszeríti.
9. A gyermek nem tűri hosszú időn át pajtásai megvetését, sértéseit, gúnyolódását. Nincs oly szociális fogyatékos, amelyet az ilyen bánásmód meg ne javítana.
10. A nyilvános nevelés mindig értékesebb az otthoni nevelésnél.
11. ...az ember tartozik az igazsággal embertársainak. Az igazság ismerete mindig hasznos, minden érdekelt félnek jogában áll javasolni azt, amit előnyösnek tart társai számára, azaz ugyanezen oknál fogva minden polgárnak jogában áll, hogy azt javasolja nemzetének, ami hite szerint hozzájárul az általános boldogsághoz.
12. Hasznos tanulságot csak az ember, a nemzetek és a törvények történetéből meríthetünk, valamint azokból az indítóokokból, amelyek e törvények létrejöttéhez hozzájárultak.
13. Minden nép azzá válik, amivé bölcs törvényei teszik.
14. ...az egyes emberek fogyatékoságát mindig a fogyatékos közigazgatásra kell visszavezetni.

15. Rossz kormányzati formának olyan kormányzatot nevezünk, amelynek keretei közt a polgárok érdekei megoszlanak és ellentétesek. A törvény ilyenkor nem egyenlő mértékben kényszeríti őket arra, hogy a közjóra törekedjenek.
16. ...az ember két nevelést kap. Először a gyermekkori nevelést, amelyet tanítóitól kap, azután az ifjúkori nevelést, attól a kormányzati formától, amelynek keretei közt él, valamint nemzete erkölceitől. Ha a nevelés e kettős szakaszának előírásai ellentmondóak, akkor az első fajta nevelés előírásai semmit sem érnek.
17. Az erkölcsi épületnek a filozófus az építésze.
18. Minden bölcs alkotmány célja, hogy ne csak erényes polgárokat formáljon, hanem egyben erős és tagbaszakadt polgárokat. Az ilyen emberek boldogabbak, és alkalmasabbak mindazon állások betöltésére, amelyekre a köztársaság érdeke szólítja őket.
19. Fel kell szabadítani a tanítókat a babonás tisztelet alól, amelyet a régi szokások iránt éreznek. Szabad kibontakozást kell engedni tehetségüknek. Kilátásba helyezett jutalmakkal kell arra kényszeríteni őket, hogy tökéletesítsék az oktatás módszereit, valamint a versengés szellemét.
20. Az emberi elme nem egyéb, mint eszméink szövedéke ... az elme csupán szerzett birtokunk.
21. A nevelés tesz bennünket azzá, amik vagyunk, s ... az emberek annál inkább hasonlítanak egymáshoz, minél hasonlatosabbak nevelési módszereik.
22. Ha jók a törvények, akkor az egyéni érdek sohase teszi tönkre a közösség érdekeit, mert mindenki a maga boldogságán munkálkodik. Boldog és igazságos lesz mindenki, mert érezni fogja, hogy jóléte embertársa jólététől függ.
23. ...az ember ismeretei sohasem terjednek túl érzékein. Mindaz, ami nem alárendeltje érzékeinek, elméje számára is elérhetetlen.

VAUVENARGUES

A nagy gondolatok a szívből jönnek.

GRAY

1. Ó hány, meg hány szüzfényű drága kő
hever a tenger titkos rejtekén,
s a rétnek hány pazar virága nő,
s hervad látatlan puszták vad szelén!
2. ...hol korlátozva van
a virtus, ott a bűn is zabolán...
3. Szép hölgyek, jól vigyázzatok,

egy ballépés: a sorsotok;
így hát - óvatosan!

4. Nem mind törvény és jog, amit
megkíván a szem és a szív;
s nem minden fény arany.
5. Hol a nemtudás üdvözít,
ostobaság okoskodni.

WINCKELMANN

1. A nagy művészek hanyagságukban is bölcsek, nem hibázhatnak anélkül, hogy ezzel ne tanítanának is.
2. Amint a tenger mélye mindenkor nyugalomban marad, bármint tomboljon is a felszín, éppúgy a görögök figuráinak kifejezése is minden szenvedély mellett nagy és nyugodt lelket mutat.
3. A festészet a nem érzékelhető dolgokra is kiterjed. Ezek jelentik legfőbb célját...
4. Valamennyi művészetnek kettős végcélja van: szórakoztasson és oktasson...
5. Az az ecset, amelyet a művész használ, az értelemben legyen mártva...

MADAME DE POMPADOUR

Utánunk a vízözön.

ROBERTSON

Tudás nélküli élet a halál.

SZKOVORODA

Nem az az ostoba, aki nem tud, hanem az, aki nem akar tudni.

HOLBACH

1. Az ember csak azért boldogtalan, mert félreismeri a természetet.
2. ...a zsenge gyermekkoruk óta szemükre rakott kötéshez annyira ragaszkodnak az emberek, hogy a legnagyobb nehézségbe kerül őket attól megszabadítani.
3. Az ember ... metafizikus akart lenni, mielőtt fizikus lett volna...

4. Az emberek mindig csalódní fognak, valahányszor képzelet szülte rendszerek kedvéért lemondanak a tapasztalásról.
5. ...az emberi szellem hiába próbál túllendülni a látható világ határain; mindig ide kényszerül visszatérni.
6. Az ember kizárólag fizikai lény; az ún. szellemi ember nem más, mint ez a fizikai lény bizonyos szempontból tekintve...
7. ...a műveltség nem más, mint az önmaga teremtette eszközön keresztül működő természet.
8. A vadember tapasztalatlan gyermek, aki nem képes saját boldogulásáért dolgozni. A civilizált embert a tapasztalás és a társas élet képessé teszi arra, hogy hasznot húzzon a természetből saját boldogulására. A felvilágosult ember nem más, mint teljesen érett vagy tökéletes ember.
9. Boldog ember az, aki tud örülni a természet jótéteményeinek, boldogtalan az, aki képtelen e jótéteményeket élvezni.
10. A világegyetem, minden létező hatalmas foglalata, sehol másból nem áll, mint anyagból és mozgásból.
11. ...egy érző, gondolkodó, akaró és cselekvő lény lényegéhez tartozik a saját boldogulásáért végzett munka.
12. ...létezni nem más, mint állandóan születni, növekedni, visszafejlődni és elpusztulni, kisebb vagy nagyobb lassúsággal vagy gyorsasággal.
13. ...a mozgás olyan létezési mód, amely szükségképpen folyik az anyag lényegéből, ... az anyag saját energiája által mozog...
14. ...az anyag saját erői által hat, mozgásához nincs szüksége semmiféle külső mozgatóra.
15. ...az anyag teljesen nem semmisülhet meg, és nem szűnhet meg létezni.
16. ...a test azonos és egylényegű a lélekkel.

MARMONTEL

A fönségestől a nevetségesig csak egy lépés.

ADAM SMITH

1. Saját munkája olyan tulajdona az embernek, amely minden más tulajdonának legfőbb forrása, s mint ilyen a legszentebb és legsérthetlenebb.

2. A törvényhozónak az az álszent aggodalma, hogy a munkáltató esetleg érdemtelenül talál foglalkoztatni, éppen olyan arcátlan, mint amilyen zsarnoki.
3. A mezővárosokban mindenütt sokkal könnyebben szerez a gazdag ember jogot arra, hogy kereskedjen, mint a szegény kézműves arra, hogy dolgozzon bennük.
4. Egyetlen törvényünk sincs a munka árának leszorítását célzó szövetkezés ellen, de sok van, amely tiltja az összefogást a munkabér emelése érdekében.
5. Mindenki kétségkívül a maga előnyét tartja szem előtt, nem pedig a társadalomét. De saját előnyének mérlegelése természetesen, sőt szükségképpen tőkénének olyan használatára fogja vezetni, mely a társadalomra is a legelőnyösebb lesz.
6. ...ha némelyek úgy élnek a természetes szabadságjogokkal, hogy veszélyeztetik a társadalom egészének biztonságát, akkor helyes, sőt szükséges, hogy törvényes korlátozások megakadályozzák őket ebben...
7. Ahhoz, hogy az államot a gazdagság legmagasabb fokára emeljük ... csupán békére, alacsony adókra és az igazságosságot elviselő közigazgatásra van szükség.
8. ...kereskedelem és ipar fokozatosan rendet és jó kormányzatot hoz...
9. Minthogy a dolgok természete szerint a létfenntartás előbbre való, mint a kényelem és a fényűzés, azért az előbbi biztosító tevékenység szükségképpen előbbre való annál, amelyik a két utóbbit szerzi meg.
10. A halálfélelem az emberi természet egyik legfontosabb elve...
11. Félelem és aggodás az emberi kebel két nagy pribékje, amelytől hiába igyekszik megvédeni őt az értelem és a filozófia.
12. A különböző embereket egyesítő társadalom - éppúgy, mint a különböző kereskedőket egyesítő társaság - fennállhat *bármely kölcsönös szeretet és vonzalom nélkül*, egyedül azért, mert *hasznos...*
13. Bármily önzőnek gondoljuk is az embert, kétségkívül vannak a természetében bizonyos elvek, amelyek arra készítetik, hogy érdeklődjék a többiek sorsa iránt...
14. Nem élhetünk hosszú ideig a világban, anélkül hogy észre ne vennénk: a társadalomban, ahol élünk, felebarátaink *tisztelete, hírnevünk, rangunk* jórészt azon múlik, hogy milyen mértékben rendelkezünk külső javakkal a valóságban vagy mások hite szerint.
15. Az embert cselekvésre teremtették.
16. A filozófia a természeti összefüggések elveinek tudománya.
17. Az iparban a természet nem segít, mindent az ember végez.

18. ...a hanyagságot és a takarékoság hiányát általában nem azért helytelenítik, mert a jóakarát hiányára utal, hanem mert abból származik, hogy nem tanúsítunk kellő figyelmet személyes érdekeink iránt.
19. ...a *hiúság* érdekel bennünket, nem a jólét vagy a gyönyör.
20. Az emberek megvetéséhez képest minden más külső bajt könnyű elviselni.
21. Az a kívánság, hogy a többiek becsüljenek és csodáljanak bennünket, az igazi dicsőség igazi szeretetének tekintendő akkor, ha a megbecsülés és csodálat tárgyát alkotó tulajdonságok és képességek birtoklásán alapul; ebben az esetben olyan szenvedélyről van szó, amely nem a legjobb ugyan az emberi természet szenvedélyei közül, de bizonyára egyike a legjobbaknak.
22. A hiúság gyakran olyan erőfeszítés, amely *idő előtt* akarja birtokolni az *igazi dicsőséget*...
23. A nevelés nagy *művészete* abban rejlik, hogy a hiúságot a neki megfelelő célok felé terelje. Nem szabad elbátortalanítani a serdülőt abban az igyekezetében, hogy olyan tulajdonságokra törekedjék, amelyek valóban fontosak...
24. Az *erény* nem más, mint egy-egy szenvedély megfelelő foka.
25. A becsületesség a legjobb politika.
26. ...sokat törődünk másokkal és keveset önmagunkkal.
27. Az önuralom legjobb leckéjét mindig attól a szemlélőtől kapjuk, akitől a legkevesebb rokonszenvet és elnézést várhatjuk.
28. Tulajdonképpen a magatartás általános szabályainak tiszteletét nevezzük "kötelességérzésnek".
29. Csere nélkül ... senki sem tud élni, s így bizonyos mértékig mindenki kereskedővé lesz, és a társadalom maga is voltaképpen kereskedő társadalommá fejlődik.
30. ...ami a társadalom túlnyomó részének körülményeit megjavítja, az nem lehet hátrányára a társadalomnak mint egésznek.
31. ...méltányos, hogy akik az egész népet ellátják élelemmel, ruhával és lakással, munkájuk gyümölcséből legalább olyan részt kapjanak, hogy maguk is tűrhetően táplálkozhassanak, ruházkodhassanak és lakhassanak.
32. Ahol nagy a tulajdon, nagy az egyenlőtlenség is. Egy igen gazdag emberre legalább ötszáz szegénynek kell jutnia, és a kevesek bősége sokak szegénységét feltételezi.
33. Egy olyan tökéletlen lény, mint az ember, amelynek létezése oly sok rajta kívüli körülménytől függ, gyakran kénytelen a jóakarattól eltérő indítékok alapján cselekedni.
34. A kézműves, aki senkitől sem zavartatva dolgozik saját otthonában, sokkal jobban él, mint a szegény munkás. Aki tehát vállain hordozza ... a társadalom terhét, annak jut a legkevesebb előny.

KANT

1. A tiszta *matematikai* ismeret lényeges s minden más *a priori* ismerettől megkülönböztető jele az, hogy éppenséggel nem *fogalmakból*, hanem mindig csak a fogalmak szerkesztése útján jó létre.
2. ...érzéki világunk minden külső tárgyának szükségképp pontosan meg kell egyeznie a geometria tételeivel...
3. Csak ami a szemléletben adatik, lehet nekünk tárgy.
4. ...természet a *tapasztalat összes tárgyainak foglalata*.
5. Minden ítéletünk előbb pusztá észrevevési ítélet; csak előttünk, azaz énünk előtt érvényes...
6. A tárgy magában mindig ismeretlen marad; de ha az értelmi fogalom a képzetek kapcsolatát, melyek róla az érzékiségnek adva vannak, egyetemes érvényességűvé teszi, akkor e viszony által a tárgy meghatározottatik, s az ítélet objektív.
7. ...az érzékek dolga szemlélni; az értelemé gondolkodni. Gondolkodni pedig nem egyéb, mint képzeteket egy tudatban egyesíteni.
8. A lehető tapasztalat alaptételei ... egyszersmind általános törvényei a természetnek, melyek *a priori* megismerhetők.
9. ...a természet legfőbb törvényhozásának bennünk, azaz értelmünkben kell rejlenie...
10. ...az értelem (*a priori*) nem meríti törvényeit a természetből, hanem szabja neki.
11. ...nem *maguknak* a *dolgoknak* mivoltával van dolgunk, ez mind érzékiségünk, mind értelmünk föltételeitől független, hanem a természettel mint a lehető tapasztalat tárgyával...
12. ...tartózkodnunk kell a természet berendezésének oly magyarázatától, mely egy legfelső lény akaratából indul ki, mert ez nem természetfilozófia többé...
13. ...a lehető tapasztalaton túl arról, hogy mik a dolgok magukban, határozott fogalmat nem adhatunk. De azért a reájuk vonatkozó kérdésektől mégsem tartózkodhatunk...
14. ...az ész minden *a priori* elvével nem tanít soha egyébre, mint csakis lehető tapasztalat tárgyaira, s ezekre vonatkozólag sem többre, mint amennyit a tapasztalatban megismerhetünk...
15. Annyi bizonyos, aki egyszer a kritikát megízlelte, örökre megundorodik minden dogmatikai fecsegéstől, mellyel azelőtt szükségből beérte, mert eszének szüksége volt valamire, s jobbat foglalkoztatására nem találhatott.
16. A metafizikának nemcsak egészben, hanem minden részében is tudománynak kell lennie, különben semmi...

17. ...a kritika alaptételeinek vizsgálata meg kell hogy előzzön minden, e kritika értékéről vagy értéktelenségéről szóló ítéletet.
18. A dolgoknak csakis tiszta értelemből vagy tiszta észből való megismerése nem egyéb pusztá látszatnál, és csak a tapasztalatban van igazság.
19. Cselekedj úgy, hogy akaratod maximája mindenkor egyúttal általános törvényhozás elvéül szolgálhasson.
20. Lelkemet két dolog tölti annál jobban megújuló és öregbedő csodálattal és tisztelettel, minél többször és tartósabban foglalkozik vele gondolkodásom: *a csillagos ég fölöttem és az erkölcsi törvény bennem.*
21. Valamelyes bizalomnak az ellenség gondolkozásmódjában meg kell maradnia a háború kellős közepén is. Hisz másképp nem lehetne békét kötni, s az ellenségeskedés irtóháborúvá fajulna.
22. Aki embereket mint tetszés szerint kezelhető tárgyakat használ és elhasznál: pusztá gépekké teszi őket, eleven masinákká, mint az állatok, akikből csak a tudat hiányzik, hogy a világ legnyomorultabb lényei legyenek.
23. Aki nem társ az államban, hanem tulajdonos, annak nem kell nagyon meggondolnia a háborút. Asztala, vadászatai, udvari ünnepei azáltal a legcsekélyebbet sem szenvednek. Jelentéktelen okokból határozhatja el, mint egy sportkirándulást; s közömbösen átengedheti a mindig készsége diplomáciai testületnek, hogy az illendőség végett igazolja.
24. Az igazi békeszövetség nem célozhatja semmiféle hatalomnak az állam részére való megszerzését. Csak a békét és a szabadságot.
25. A háború ... több rossz embert csinál, mint amennyit elpusztít.
26. Az államok különállása a háború folytonos kockázatával jár ugyan, de még mindig jobb, mint összeolvasztásuk egyetlen, a többiek fejére növvő és univerzálmonarchiába átmenő hatalom kezében.
27. Nem elegendő minden egyes ember akarata. Szükséges, hogy mindannyian *összességükben* akarjanak.
28. ...mindenki saját magától való jó véleménye mellett mégis minden másnál feltételezi a gonosz érzületet. Így kölcsönösen mondják ki egymásra az ítéletet.
29. Állítom, hogy a természettudomány minden ágában csak annyi tulajdonképpeni tudományt találhatunk, amennyi matematika van benne.
30. ...az ember saját akaratát sohasem gondolhatja másnak, mint szabadnak...
31. Csak vidám szívvel vagyunk képesek gyönyörködni a jóban.
32. Az erény mindig *fejlődésben* van, és amellet mégis mindig *előlről kezdődik.*

33. Az erkölcsi önismeret minden emberi bölcsesség kezdete.
34. A jog azon föltételek foglalata, amelyek mellett az egyik ember önkénye a másik önkényével a szabadság valamely egyetemes törvénye szerint megegyeztethető.
35. ...ha az igazságosság elpusztul, akkor már nincs értéke annak, hogy emberek éljenek a földön.
36. Az állam az emberek tömegének egyesülése a jog törvényeinek uralma alatt.
37. Törvényhozó hatalom csak a nép egyesült akaratát illeti meg.
38. Az oly hit, mely az embert sötétté teszi, hamis; mert az embernek Istent vidám szívvel és nem kényszerből kell szolgálnia.
39. A papságban mindenkor megvan a hajlandóság arra, hogy tiszta tanító osztályból uralkodó osztállyá alakuljon át.
40. Hogy Krisztusnak volt hite, és azt tanította, az világos, de nem az, hogy ő maga akart lenni a hitnek tárgya.
41. Szép az, amit a fogalmi megismeréstől függetlenül, általános tetszés tárgyának képzelünk.

CASANOVA

Valamit rosszul tudni rosszabb, mint nem tudni.

RAMLER

1. Ami mindenkit sújt, azt könnyen elviseljük.
2. Nincsen élvezet nagyobb:
Becsapni, aki becsapott.

WEISSE

Holnap! holnap! csak nem máma'
- a lusták szavajárása.

KOZELSZKIJ

1. A kegy olyan jótétemény, amelyet azzal az emberrel teszünk, aki nem érdemelte meg.
2. ...ahogy az erős fény árt a látásnak, és az erős hang a hallásnak, éppígy az erős sérülések elveszik a lélek erejét.

3. Ha valaki valamilyen dologban sok körülményt meg tud különböztetni, és több dologban meg tudja látni a hasonlóságokat, az emberi lélek e képességét nevezzük észnek.
4. ...mindenkinek hasznosabb az erényes tökfilkó, mint a gonosz ravasz kópé, kellemesebb az erényes gyenge izmú ember, mint a gonosz erőművész, és kedvesebb az erényes rút ember a gonosz szépségnél.
5. A filozófusok azt mondják, hogy ne álljunk bosszút ellenségeinken sérelmeinkért, és ez dicséretes szabály; csak hogy ha részletesen megvizsgáljuk, akkor ... inkább a hibák növelésére alkalmas, mint az erényekére.
6. ...könnyebb erényes emberből okossá válni, mint okos emberből erényessé.
7. ...a társadalom számára az egyszerű tolvaj is káros, de a tudós [tolvaj] nemcsak elviselhetetlen, hanem egyenesen romlásba döntheti a társadalmat.
8. ...a népet nem lehet másként kicsiszolni, mint ha könnyítenek terhein...
9. Úgy vélem, hogy az ember munkája számára elegendő napi nyolc óra, a másik nyolc órát fordíthatja öltözésre, táplálkozásra és szórakozásra, a harmadik nyolc órát pedig alvásra.

BURKE

1. Az egyetlen formája a szabadságnak, úgy vélem, az a szabadság, mely összefügg a renddel; amely nemcsak együtt létezik renddel és erénnyel, de nem is létezhet azok nélkül.
2. Elvont szabadság éppen úgy, mint minden más, ami tiszta absztrakció, nem létezik.
3. Az emberi szellem haladása lassú.
4. Minél nagyobb a hatalom, annál veszedelmesebb a vele való visszaélés.
5. A béketűrésnek végül is van egy határa, melyen túl már nem erény.
6. Egy államnak, melyben nincs lehetőség bizonyos változásokra, nincs lehetősége a fennmaradásra.
7. A babona a gyenge lelkek vallása.
8. Türelemmel többet érünk el, mint erőszakkal.
9. Meg vagyok győződve, hogy a mások igazi balszerencséje és szenvedései valamilyen - és nem is kis mérvű - örömet szereznek nekünk.
10. Nincs erős érzelem, mely az embert jobban megfosztja a cselekvés és gondolkodás képességétől, mint a félelem.
11. A megszokás mindennel kibékít bennünket.

12. Tudjuk jól, hogy a nagyravágyás egyaránt képes a földön kúszni s a magasban szárnyalni.

II. KATALIN OROSZ CÁRNŐ

1. ...jobb a törvénynek engedelmeskedni egy úr alatt, mint sokaknak tetszelegni.

2. Az erény érdemmel párosulva a nemesség rangjára emeli az embereket.

LESSING

1. ...hogyan is zavarhatnák az utak biztonságát a zsidók, hiszen ezen a földön oly keveset túrnek meg közülük.

2. Ahhoz, hogy két nép bízzék egymásban, és becsülje egymást, mindkettejüknek egyformán hozzá kell járulniok. De hát hogy legyen ez lehetséges, amikor az egyiknél csaknem hittétel és szinte dicséretreméltó cselekedetszámba megy, hogy a másikat üldözze.

3. ...goromba embernek ritkán van epéje.

4. A szív rettenetesen szeret a száj szerint szólani. Szólana viszont csak a száj is oly örömet a szív szerint, úgy régen lakat alán hordanánk szájunkat.

5. Az ember ritkán emlegeti, ami jót bír; bezzeg igen, amit nem bír.

6. ...rettenetesen hosszú az emberen az idő, mikor semmi újat nem hall.

7. ...édes gyermekem, a felséges polizei-hivatal mindent akar tudni, s leginkább, ami titok.

8. Egyedül örülni szomorú portéka.

9. Mit láthat a teremtő örömebb, mint a maga víg teremtését?

10. Ha szépek vagyunk, cifra nélkül legszebbek vagyunk.

11. ...szükség-e, hogy szépek legyünk? Hogy magunkat szépnek véljük, talán csak az vala szükség.

12. Nagy dolog is az, mikor az ember nem több, csupán becsületes.

13. Az ember ne akarjon gazdagabbnak látszani, mint amilyen.

14. Aki nem fizethet, ne szedjen kölcsön.

15. Katonáskodni hazánkért illik, vagy azon ügy szeretetéből, mely miatt a harc folyik.

16. Aki tőlem nem vesz, mikor neki nincs, és nekem van, nem ad az nekem, mikor nekem nem lesz, s neki lesz.

17. ...még kedvesünknek sem akarni köszönni szerencsénket, az büszkeség, megbecsülhetetlen büszkeség.
18. ...egy hibájuk miatt nem szokás a férfiakon kiadni.
19. Várni örömet maga is öröm.
20. ...lehetetlen, hogy a rossz, mely a szép tettből erede, tartós legyen! A valónak ki kell világosodni.
21. Nekem nincs szükségem kegyre: én csak igazságot kívánok.
22. Az semmirekellő szerelem, mely a maga tárgyát megvetésnek tudja kitenni.
23. Tele szív nem fontolja meg a szót.
24. A hasonlóság legerősebb köteléke a szerelemnek.
25. A nagyok szolgálata veszélyes szolgálat; nem érdemli meg a fáradságot, erőszakot, hunyászkodást, amibe kerül.
26. ...a művész is akarjon dolgozni... Nem úgy értem, hogy sokfélét - sokat. Keveset, de szorgalommal.
27. A művészetnek úgy kell festenie, ahogy az alkotó természet - ha van ilyen - a képet elgondolta...
28. Egy művész, aki gondolkozik is, kétszer annyit ér.
29. A szerelem szemével festünk - a szerelem szemének kéne megítélni is bennünket.
30. ...az ember akkor dicséri igazán a művészt, ha művébe veszve a dicséretéről is megfeledkezik.
31. Hogy nem festhetünk közvetlenül a szemünkkel! A hosszú úton, a szemből a karon át az ecsetig, mi minden megy veszendőbe!
32. Raffael nem lett volna akkor is a legnagyobb festőseni, ha szerencsétlenségére kéz nélkül születik?
33. A szépségről voltaképp mégis egyedül a festő tud ítélni.
34. Az árut, amelyet első kézből nem kaphat meg az ember, megveszi másodikból.
35. ...a tanács csak megtörtént dolgokon nem segít.
36. Tedd, amit nem tenned nem lehet.
37. Fogja meg az ördög egy haja szálát az embernek, s övé mindörökre!
38. ...ne akarjunk bölcsnek látszani, ahol csak szerencsések voltunk!

39. Egy kéjenc, aki csodál, kíván.
40. ...az idegen véték akaratunk ellenére is cinkossá tehet.
41. A félelemnek külön érzékszervei vannak.
42. ...a mérég, ami nem hat azonnal ... attól nem kevésbé veszélyes mérég.
43. ...a gyöngy, a gyöngy könnyet jelent.
44. ...az, hogy *egy* lépésre vagyunk a céltől, vagy egyáltalán nem iramodtunk még neki, alapjában véve mindegy.
45. Ha a bolond egyszer jó tanácsot ad, okos embernek kell megvalósítania.
46. ...a legjobb tudó is kimerül; egy asszonyé is. Ha nem képes rá többé, mind abbahagyja a kiabálást.
47. ...egy anya sem karmolja ki egy herceg szemét, amiért a lányát szépnek találja.
48. Éjszaka jobb gondolata támad az embernek.
49. A lélek csak azzal szemben közönyös, amire nem gondol. Olyasvalamivel szemben, ami semmi a szemében.
50. ...a "véletlen" szó istenkáromlás. Semmi sem véletlen a nap alatt.
51. Minden "de" egy megfontolás.
52. A boldogtalanok oly szívesen kapcsolódnak egymáshoz.
53. Aki bizonyos dolgokon nem veszi el az eszét, annak nincs mit elveszítenie.
54. A féltő szerelem túl messzire lát.
55. Nincs megvetésre méltóbb, mint egy viharzó kamaszfej, amelyet ősz haj fed!
56. Aki semmiféle törvényre nem ad, éppoly hatalmas, mint aki fölött nincs semmiféle törvény.
57. ...az igazság mérlegén a legmegalapozottabb meggyőződés annyi, mint semmi.
58. ...ki az az ember, aki egy embert kényszeríteni tud?
59. ...a természet az asszonyból akarta mesterművét készíteni! De elhibázta az anyagot; túl finomat választott.
60. Hatalom! Ki nem tud a hatalommal dacolni? Amit hatalomnak neveznek: semmi; a kísértés az igazi hatalom.

61. Egy ismeretlen barát is barát.
62. Minden csodák közt legnagyobb, hogy a
Valóságos csodák természetessé
lehetnek - sőt, azzá kell lenniük.
63. Csodát sóvárgók...
Minek még egy angyalt fárasztani?
64. Sokkal könnyebb az *ájtatos rajongás*,
Mint a *helyes cselekvés*. A henye
Azért rajong csak, ájtatoskodik,
- Ha nincs is mindig tisztában vele -
Hogy jót ne kelljen cselekedni.
65. ...az se jó, ha az
Uralkodó dögök közt keselyű,
Ám hogyha dög a keselyűk között,
Százszorta rosszabb.
66. Hát nem bitangság
Százezreket gyötörni, szipolyozni,
Elnyomni, nyúzni, elcsigázni - és
A jótékonyt mímelni eggyel-eggyel?!
67. ...a szándék
Mérettetik meg, nem az adomány.
68. ...mindig igazad van, balgaság!
69. Az ember sokszor más, mint aminek
Látszik.
De ritkán jobb.
70. Tetszik nekem nagyon,
A jó, dacos tekintet, a kemény
Járás! A héj lehet csak keserű,
A mag nem.
71. A nagyoknak nagy hely kell mindenütt,
S ha sűrűn nőnek, egymás ágait
Zúzzák-törik csak.
72. ...ne higgye minden kis halom
Magáról, hogy a világ teteje.
73. Nem választotta népét egyikünk se.

74. ...a ritkát
Nehéz feledni.
75. A vizslató szem
Nemegyszer többet lát, mintsem szeretné.
76. Kölcsönért
Házalni nem jobb, mint koldulni, és
Az uzsorára kölcsönzés se jobb,
Mint lopni.
77. Ki fontolgat, csupán
Okot keres a nemlehetre. Ki
Egyszerre el nem dönti, hogy magának
Él, mindig mások rabszolgája lesz.
78. Rossznak kell lennem, hogy rossznak ne higgyen
A rossz.
79. Mit gondolhat ki női ész, amit
Nem tudna szépnek öltöztetni?
80. Az oroszlán, ha rókával vadászik
Szégyelli persze - nem a cselt: a rókát!
81. ...ismerni törekedtél.
Töprengtél rajta, s ez magában is
Bölcsésé tesz már.
82. De hát a nagyoknak mi túl alantas?
83. Megátalkodott
Zsidónak lennem nem lehet, zsidónak
Egyáltalán nem lennem - mégkevésbé.
84. A mese nemcsak gyermeknek való
Táplálék.
85. Ha háború fenyeget, kell a pénz.
86. Egy jótettből - noha
Csak pusztá indulatból született -
Lám egyre újabb jótettek fakadnak.
87. ...az ellenség csak ellenség marad,
Ha százszor is megmentő angyalunk.
88. ...némely dolgot más akaratából
Rosszul csinálni inkább akarok,

Mint jól a magaméból.

89. A vallás is csak párt, s akármilyen
Pártatlannak hiszi magát az ember,
A magáéhoz szít, ha tán nem is
Tud róla.
90. Aki sokat tud, annak sok a gondja.
91. ...az Isten adta észet
Mindenkinek használni kell, ahol
Helyénvaló. De hát helyénvaló-e
Mindig?
92. Ha Isten jót tesz általunk,
Ilyen hidegnek lennünk nem szabad, még
Szerénységből sem.
93. A babona, amelyben nevelődtünk,
Ha később átlátunk is rajta már,
Hatalmát rajtunk nem veszíti el.
Nem mind szabad, ki láncán csúfolódik.
94. ...a legeslegrosszabb babona
Legtűrhetőbbnek hinni a magunkét.
95. ...a száraz, könyvszagú tudás
...holt jelekkel rögződik csupán
Agyunkba.
96. A könyvek
...ritkán hagynak meg annak,
Amik vagyunk.
97. ...csak a
Vér éppenséggel nem tesz még apává!
98. A pír
A legcsunyábbat is megszépíti,
Hát még a szépet szebbé hogyan tenné!
99. ...tinektek,
Kereskedőknek sem lehet soha
Elég sok pénzetek!
100. Ki jót tesz, ám nagyon fejébe száll,
Lerontja jótettét.
101. Ha valamit

Megmentesz, még nem birtokod.

102. Bizalmatlanságot gyanú követ.

103. Klopstockunkat ki ne dicsérné?

Olvassa hát mindenki? - Nem.

Csodáljanak minket kevésbé,

De sok-sok olvasónk legyen.

104. ...a mély mocsár dala, mely békát elragadtat,
mégis csak vartyogás lehet.

105. Pap s gonosz lélek egyremegy,
Az egyik kutya, másik eb.

106. Világban élsz, mint mérlegen:
a könnyü fenn, a súlya lenn.

107. Művészet és természet
A színpadon legyen csak *egy*;
Ha természetté vált már a művészet,
A természet művészi lett.

108. Halál, szóltam a gonoszhoz,
Mefogadom, leszek orvos,
Kímélj, s hálából neked
Adom betegeimet!

109. Szerencsétlen főnix! Kemény sors jutott osztályrészéül: nincs se kedvese, se barátja; mert páratlan a maga nemében!

110. Sikerült gyermekekért nem tehetnek elég sokat a szülők. De ha egy ostoba apa elfajzott fiáért ontja szíve véré: a szeretet balgatagsággá válik.

111. Hitvány segítőtárs ... aki nem tud úgy segíteni, hogy egyúttal ne ártson is!

112. Mit mondjunk a költőkről, akik oly szívesen szárnyalnak föl messze az olvasók többségének értelmi képességei fölé? Mi egyebet, mint amit a fülemüle mondott egyszer a pacsirtának: "Csak azért repülsz olyan magasra, barátom, hogy meg ne halljanak?"

113. ...sok király sokkal nagyobb lett volna, ha éles értelmével nem ereszkedik le minden jelentéktelen apróságig.

114. Sok dolog látszik megdönthetetlennek az elméletben, mígnem a lángésznek sikerül tetteben bebizonyítani az ellenkezőt.

115. ...elképzélhető, hogy valaki mestere egy művészetnek, és mégis lehetnek hamis fogalmai a művészetéről.

116. ...a bírálat nem árt meg az élvezetnek... egy színdarab legélesebb bírálói mindig azok, akik a legszorgalmasabban látogatják a színházat.

117. ...a költő, miközben eltávolodik a sajátos és különös igazságtól, annál hívebben utánozza az általános igazságot.

SZUVOROV

1. A szolgálat és a barátság két párhuzamos vonal: nem találkoznak egymással.

2. A tétlenség minden rossz gyökere.

3. A gyorsaság szükséges, a sietség káros.

BEAUMARCHAIS

1. Hiába kísért a kellem, s noszogat a vágy, a mégoly kalandos kedvű asszonyban is megszólal egy hang, és azt mondja: vigyázz a szépségedre, ha tudsz - az erényedre, ha akarsz, de a jó híred olyan legyen előtted, mint a szemed világa!

2. A komoly dolgok közt a házasság a legnevetésesebb.

3. ...minden bolondságot el lehet nézni a zenésznek, a költőnek, a szerelmesnek...

4. ...köztünk meg a többi esztelen állat közt épp csak az a különbség, hogy mi iszunk akkor is, amikor nem szomjazunk, és szomjazunk a szerelemre ideje várása nélkül is.

5. Mire megyünk azzal, ami felesleges, ha nem kapjuk meg, ami szükséges?

6. Középszerűség és csúszás-mászás, fölfelé ez az út mindenhova!

7. Ha nem lehet lealacsonyítani a szellemet, a bosszú mindig az, hogy elbánnak vele.

8. A kinyomtatott megleckéztetésnek csak ott van súlya, ahol nem tudják elviselni...

9. ...ahol nem szabad a bírálat, ott nem édes a dicséret...

10. ...ha írásomban nem beszélek sem a kormányzatról, sem a vallásról, sem a politikáról, sem a közerkölcsökről, sem a nagyfejűekről, sem a hiteltestületekről, sem az Operáról, sem a többi látványosságról, sem senki olyanról, aki fontosnak tart valamit - ez esetben mindent szabadon kinyomtathatok, két vagy három cenzor felügyelete alatt.

11. ...a vagyonszerzéshez nem tudás kell, hanem úgynevezett élni tudás.

12. Ha a gyalázat nyilvános, az lesz a büntetés is!

WASHINGTON

1. Nem kell visszaneézni, hacsak azért nem, hogy tanuljunk a múltbeli hibákból, és hasznunk legyen a drágán szerzett tapasztalásból.
2. Ha törődsz vele, hogy mire becsülnek, értékes emberekhez kapcsolódj, hiszen jobb egyedül, mint rossz társaságban.
3. A kormányzat nem ésszerűség és nem ékesszólás - hanem hatalom. Veszélyes szolga és félelmetes gazda, miként a tűz; egy pillanatra sem szabad felelőtlenül ráhagyni, hogyan jár el.

WIELAND

1. Ne higgy el rögtön mindent, amit hallasz.
2. ...a kevés gyakran több...
3. A fáktól nem látni az erdőt.

PFEFFEL

Aki mindenkivel barátkozni akar, senkinek sem barátja.

GIBBON

1. E földi áldásaink között első a függetlenség.
2. Mindennek, ami emberi, fejlődnie kell, vagy szükségképpen visszafejlődik.

PAINE

1. Hazám a világ, és vallásom a jó cselekedet.
2. A kormányzat legjobb formájában is szükséges rossz; rossz alakjában elviselhetetlen.

CLAUDIUS

1. Kevély halandók, gyöngé
hívságunk dönt a bűnbe;
tudásunk oly csekély.
A semmit hímzi szálunk,
mindenfélét csinálunk,
s mind messzebb vándorol a cél.

2. *A számár*

Ah, a Természet jól elbánt velem!
Örömöm csak szép hangomban lelem.

CHAMFORT

1. A boldogsággal úgy vagyunk, mint az órával: a legkevésbé bonyolult romlik el legkevésbé.
2. A boldogság ... nem könnyű dolog. Önmagunkban megelélni nagyon nehéz; másokban megelélni lehetetlen.
3. Amikor azt állítják, hogy végeredményben a legkevésbé érzékeny emberek a legboldogabbak, eszembe jut az olasz közmondás: jobb ülni, mint állni; jobb feküdni, mint ülni; de a legeslegjobb halottnak lenni.
4. Valljuk meg: vannak a léleknek olyan oldalai, amelyeket egészen meg kell bénítanunk, ha boldogan akarunk élni a nagyvilágban.
5. A rágalom olyan, mint az okvetetlenkedő darázs: egyetlen mozdulattal sem szabad védekeznünk ellene, hacsak nem vagyunk biztosak benne, hogy agyonütjük; különben újra nekünk támad, mégpedig ádázabban, mint valaha.
6. Jobban szeretem, ha hallgatásomat, mintsem ha szavaimat rágalmazzák.
7. Ha nem akarsz szemfényvesztő lenni, kerüld a dobogót; mert ha rálépsz, kénytelen-kelletlen azzá leszel, máskülönben kővel dobál meg a gyülekezet.
8. Aki egy minisztertől valamiféle kegyet kér, annak azt tanácsolom, hogy inkább szomorú, semmint mosolygó arcot öltjön, amikor megszólítják. Az emberek nem örülnek, ha valaki náluknál boldogabb.
9. Ha mégoly bántók és mégoly elviselhetetlenek is azoknak a hibái, akikkel együtt élünk, egy részük óhatatlanul ránk ragad: az hogy áldozatai vagyunk ezeknek a hibáknak, amelyek elütnek jellemünktől, még az sem biztosíték ellenük.
10. A meggyőződés az elme lelkiismerete.
11. Kevés bölcsesség a tudomány megvetésére, sok bölcsesség a tudomány megbecsülésére visz.
12. Az elme a szívnek gyakran csak az, ami egy kastély könyvtára a kastély urának.
13. Az örültségek háromnegyed része csak ostobaság.
14. A szerencse sokszor olyan, mint a gazdag és költekező asszony, aki romlásba dönti azt a családot, amelybe nagy hozományt hozott.
15. A boldogság vagy boldogtalanság egy sereg olyan dologtól függ, amely nem látszik, amelyről nem beszélünk, s amelyet nem is lehet elmondani.

16. Századunk egyszerűsítette a becsület fogalmát: mindenkit, aki nem börtönviselt, talpig becsületes embernek tekint.
17. A természet azt akarja, hogy a bölcsek éppúgy ábrándokba ringassák magukat, mint a bolondok, nehogy bölcsességük boldogtalanná tegye őket.
18. Életünk napjai közül egyik sem annyira kárba veszett, mint az, amelyen nem neveltünk.
19. A rossz emberek olykor jót is cselekednek. Azt hihetnék, kíváncsiak arra, vajon valóban akkora örömet okoz ez, mint ahogy a tisztességes emberek állítják.
20. A szegénység kisebbíti a bűnt.
21. Élvezni és élvezetet nyújtani anélkül, hogy akár tenmagadnak, akár bárki másnak bajt okoznál: azt hiszem, ez az egész erkölcsstan.
22. A természet csapásai láttán megvetjük a halált; a társadalom csapásai láttán megvetjük az életet.
23. Vannak századok, amelyekben a közvélemény minden vélemény közül a legrosszabb.
24. Minél jobban halad a filozófia, annál inkább megkettőzi erőfeszítéseit a butaság, hogy megszilárdítsa az előítéletek uralmát.
25. Aki lerombolt egy előítéletet, akár csak egyetlenegy is, az az emberiség jótévője.
26. Minél inkább elfajulnak az erkölcsök, annál kényesebbek leszünk az illemre. Ennélfogva minél romlottabbak az emberek, annál jobban ünneplik az erény festett képét.
27. Nem tudom elképzelni a bölcsességet bizalmatlanság nélkül. A Szentírás azt mondja, hogy a bölcsesség kezdete az istenfélelem; ami engem illet, én azt hiszem, hogy az emberfélelem.
28. Vannak szép köntösbe bújtatott ostobaságok, mint ahogy vannak igen jól öltözött ostobák.
29. Bizonyosabb, hogy a bűn boldogtalanná tesz, mint az, hogy az erény boldogít.
30. Az élet betegség, amelyet az álom minden tizenhatodik órában enyhít. De ez csak tüneti kezelés; az orvosság: a halál.
31. A testületek (bíróságok, akadémiák és gyülekezetek) akármennyire elaljasodhatnak, tömegükkel mégis fenntartják magukat, és semmit sem tehetünk ellenük. A gyalázat és a nevetség lepattan róluk, mint a puszkagolyó a vaddisznóról vagy a krokodilusról.
32. Akik szeretni vélnek valamely fejedelmet abban a pillanatban, amikor jól bánik velük, azokra a gyermekekre emlékeztetnek engem, akik egy szép körmenet láttán papok vagy egy díszszemle láttán katonák akarnak lenni.
33. A társadalom két nagy osztályból tevődik össze: azokból, akiknek több az ebédjük, mint az étvágyuk, és azokból, akiknek több az étvágyuk, mint az ebédjük.

34. Akarod látni, mennyire megrontja az embereket minden társadalmi állás? Vedd csak szemügyre őket, hogy milyenek akkor, amikor már sokáig érezték hatását, vagyis öregkorukban. Nézd meg, milyen az öreg udvaronc, az öreg pap, az öreg bíró, az öreg ügyész, az öreg sebész és a többi.
35. A testületek és a gyűlések nemigen csinálhatnak mást, mint ostobaságokat; s ennek egyik oka az, hogy nyilvános tanácskozásokon a legjobbat, ami a szóban forgó ügyről vagy személyről akár mellette, akár ellene elmondható volna, jóformán sohasem lehet fennhangon megmondani nagy veszélyek és rettenetes kellemetlenségek kockázata nélkül.
36. Azokat az embereket, akiket csak félig ismerünk, nem ismerjük; azokat a dolgokat, amelyeket háromnegyedrész tudunk, egyáltalán nem tudjuk. Ez a két észrevétel elegendő arra, hogy kellőképpen értékeljük jóformán mindazokat a beszélgetéseket, amelyek a nagyúri társaságban folynak.
37. A gyenge emberek a gonoszok seregének előőrsei. Több kárt okoznak, mint maga a derékhad: garázdálkodnak és pusztítanak.
38. A társadalmi intézmények túlnyomó részének, úgy látszik, az a célja, hogy az eszmék és érzelmek olyan alacsony fokára szorítsa az embert, amely alkalmassá teszi arra, hogy uralkodjon, vagy uralkodjanak rajta.
39. ...a természet csapásaira a társadalomban, a társadalom csapásaira pedig a természetben kell vigaszt keresnünk.
40. Megkérdeztem N, úrtól, miért nem jár többé társaságba. "Azért - válaszolta -, mert a nőket nem szeretem már, a férfiakat pedig ismerem."
41. Az utókor ... csak egy újabb közönség, amely a régi helyébe lép; márpedig láthatjuk, hogy a mostani közönség mit ér.
42. A társadalom nem fejlődése a természetnek, miként rendszerint hiszik, hanem szétbomlása és teljes átalakulása. Új épület, amely a régi romjaiból épült.
43. A túlságosan kiváló tulajdonságok sokszor alkalmatlanná teszik az embert a társadalmi érintkezésre. Nem aranyrudakkal megyünk a vásárra, hanem ezüsttel vagy aprópénzzel.
44. Nagy csapás az, ha jellemünkkel eljártsszuk azokat a jogokat, amelyeket képességeink adnak nekünk a társadalomban.
45. Olykor egyetlen embernek is igaza lehet minden néppel és minden korszakkal szemben.
46. Franciaország olyan ország, ahol gyakran hasznos dolog megmutatni hibáinkat, és mindig veszedelmes erényeinket megmutatni.
47. Az egyén kötelességei mindig az összesség jogaiból származnak.

48. A kisemberek huncutságai és a nagyurak gazságai láttán hajlamossá válunk arra, hogy a társadalmat rablókkal teli erdőnek tekintsük, mégpedig olyan rablókkal, akik közül a többiek letartóztatására rendelt zsandárok a legveszedelmesebbek.
49. A hatalmasok és gazdagok boldogsága csaknem mindig önmaguktól függ. A tömegé ellenben azoktól függ, akik uralkodnak rajta; az embereknek ebben az osztályában főképpen az a boldogság, ha nem szenvednek.
50. A népek vigasztalására valóban nem marad más, mint felvilágosítani őket arról, hogy őseik éppoly boldogtalanok voltak, vagy még náluknál is boldogtalanabbak.
51. Ha felebarátodat úgy kell szeretned, mint tenmagadat, akkor legalább annyira jogos, hogy tenmagadat is úgy szeresd, mint felebarátodat.
52. Én minden vagyok, a többi semmi: íme, ez a zsarnokság, az arisztokrácia és hívei. Én te vagyok, te én vagy: íme, ez a népi rendszer és hívei. Ezek után tessék: válasszatok!
53. Az emberek számára szerencsétlenség, a zsarnokok számára pedig talán szerencse, hogy a szegényeknek és nyomorultaknak nincs meg az az ösztönük vagy büszkeségük, mint az elefántnak, amely a rabságban nem szaporodik.
54. Három hatalom kormányozza az embereket: a vas, az arany és a közvélemény; s amikor a zsarnokság önnönmaga megsemmisíti a harmadikat, hamarosan az első kettőt is elveszíti.
55. Egy elmés ember egyszer azt mondta nekem, hogy Franciaország gúnydalokkal enyhített abszolút monarchia.
56. ...a zsarnokságnak alávetett népek története csupán anekdoták gyűjteménye.
57. Miért van az, hogy Franciaországban a miniszter száz baklövése után is állásban marad, és miért csapják el az első bölcs cselekedete miatt?
58. Mindazok, akik kiemelkednek a népből, ellene fegyverkeznek, hogy elnyomják: a zsoldos katona, a kalmár, akiből királyi titkár lett, a falujából kikerült pap, aki az önkényes hatalomnak való meghódolást prédikálja, a polgárszülőktől származó történetíró és a többi.
59. A szegények Európa négerei.
60. Vitathatatlan tény, hogy Franciaországban hétmillió olyan ember van, aki alamizsnát kér, és tizenkét millió, akinek nincs módja rá, hogy adjon nekik.
61. Amikor Isten a világot teremtette, a rendeződő káosz bizonyára zűrzavarosabbnak mutatkozott, mint amikor békés zűrzavarban nyugodott. Így van az, hogy minálunk az újjáalakuló társadalom nehézségei szükségképpen a zűrzavar tetőfokának látszanak.
62. Ha tetszeni akarunk a nagyúri társaságban, bele kell törődnünk abba, hogy sok mindenre, amit tudunk, oktatni hagyjuk magunkat olyanoktól, akik nem tudják.
63. A hírnévnek csak az a haszna, hogy olyanok ismernek bennünket, akiket mi nem ismerünk.

64. Elképzzelhetetlen, mennyi elmésség kell ahhoz, hogy sohase váljunk nevetségessé.
65. A leggazdagabb a takarékos, a legszegényebb a zsugori.
66. A világfiak, mihelyt összeverődnek, azt hiszik, hogy társaságban vannak.
67. ...a nagyúri világ olyan bordély, amelyet nyíltan elismernek.
68. A francia nemességnek a maga rangjára az a legtisztelendőbb jogcíme, hogy annak a harmincezer sisakos, páncélos, karvértés és combvértés férfinak valamelyikétől származik, akik vasba burkolt hatalmas lovak hátán eltiportak nyolc- vagy kilencmillió fegyvertelen embert, a mostani nemzet őseit.
69. A nemesség - mondják a nemesek - közvetítő a király és a nép között... Hogyne: ahogy a vadász a vadász és a nyulak között.
70. Az akadémia nem tette nagyvá azokat, akik sorait ékesítik, hanem mint nagyokat fogadta be őket, némelyiküket pedig el is törpítette.
71. Hinnéd-e, hogy vannak, akik azért hívei a zsarnokságnak, mert elő kell mozdítani a művészeteket? ... Olyan emberek ezek, akik megbocsátják mindazt a rosszat, amit a papok cselekedtek, arra hivatkozva, hogy a papok nélkül nem volna *Tartuffe*-ünk.
72. Az udvaroncok és mindazok, akik azokból a szörnyűséges visszaélésekből éltek, amelyek megnyomorították Franciaországot, unos-untalan azt hangoztatják, hogy lehetett volna reformálni rombolás nélkül is, nem úgy, ahogy csinálták. Azt akarnák, hogy Augiász istállóját tollseprővel tisztítsák ki.
73. Jó ízlésű író fásult közönség közepette olyan, mint egy fiatal asszony vén kéjencek körében.
74. A szépművészetekben és sok más mindenben is csak azt tudjuk jól, amit nem tanultunk.
75. A közigazdászok olyan sebészek, akiknek kitűnő bonckésük van, de csorba a műtőkésük, s ezért remekül dolgoznak hullákon, de sanyargatják az eleven húst.
76. Megfigyeltem, hogy azokat az egészen rendkívüli embereket, akik olyan forradalmakat idéztek elő, amelyek csakis lángeszük eredményének látszanak, valójában a lehető legkedvezőbb körülmények és korok szelleme támogatta.
77. A nagy emberek a szenvedélyek idejének elmúltával alkotják remekműveiket, mint ahogy a föld is a vulkánok kitörése után a legtermékenyebb.
78. Az ember még nem elmés ember attól, hogy sok az ötlete, mint ahogy a tábornok sem jó tábornok attól, hogy sok a katonája.
79. Az újság gonoszkodás nélkül olyan, mint az árbova törött hajó, amelynek még a kalózok sem tisztelegnek.

80. Egy híres író azt mondta, hogy minden színmű az emberi szíven végzett kísérlet.
81. A maximák és axiómák, akárcsak a kompendiumok, elmés emberek művei, akik - úgy látszik - középszerű és tunya elmék számára dolgoztak. A tunya beéri a maximával, mert az felmenti az alól, hogy maga figyelje meg mindazt, ami az íróat arra az eredményre juttatta, amelyet olvasójával közöl.
82. A vers- vagy aforizmagyűjtemények összeállítói többnyire olyanok, mint azok az emberek, akik cseresznyét vagy osztrigát esznek: először kiválogatják a javát, de végül is mindet elfogyasztják.
83. Sok mű sikerének az a titka, hogy a szerző eszméinek középszerűsége arányban van a közönség eszméinek a középszerűségével.
84. A tragikus színműirodalomnak az a nagy erkölcsi hátránya, hogy túlságos jelentőséget tulajdonít az életnek és a halálnak.
85. Valamikor az emberek talán eljutnak oda, hogy más fogalmat alkotnak maguknak a dicsőségről, mint eddig; ha ez elkövetkezik, de sok hős fejéről hull majd le a babér!
86. Az a filozófus, aki ki akarja oltani szenvedélyeit, olyan vegyészhez hasonlatos, aki ki akarja oltani tüzét.
87. Érzelmek dolgában ami értékelhető, az értéktelen.
88. Az érzelmek gondolatokat szülnek: ezt elég könnyen elismerik. Hogy a gondolatok viszont érzelmeket szülnek, azt nehezebben ismerik el; holott ez sem kevésbé igaz.
89. Azokat, akik szeretik a természetet, manapság azzal vádolják, hogy regényesek.
90. A pénznek, ha el akar jutni hozzám, el kell fogadnia azokat a feltételeket, amelyeket jellemem szab neki.
91. A takarékossgot eszköznek tekintsd arra, hogy mindig független légy az emberektől, ami tisztességed megóvásának nélkülözhetlenebb feltétele, mintsem hinnéd.
92. A leghíresebb embernek is attól függ a tekintélye, milyen gondosan ügyel rá, hogy ne fecsérleje el magát túlságos szerepelgetéssel.
93. Az emberek csaknem mind rabszolgák, annál az oknál fogva, amellyel a spártaiak a perzsák szolgátságát magyarázták: mert nem tudják kimondani azt a szót, hogy *nem*. Kimondani tudni ezt a szót, és egyedül élni tudni: ez az egyetlen módja annak, hogy megóvjuk szabadságunkat és jellemünket.
94. A közvélemény olyan ítélőszék, amelyet tisztességes ember sohase ismerjen el, és sohase utasítson el egészen.
95. Aki megveti a pénzt, az trónjától foszt meg egy királyt...

96. Kevés hiba van, amely annyira gátolhatja, hogy sok barátunk legyen, mint amennyire túlságosan kiváló tulajdonságok gátolhatják.
97. A szerelem jobban tetszik a házasságnál, ugyanannál az oknál fogva, amiért a regény mulatságosabb a történelemnél.
98. A szerelemben elegendő, ha szeretetreméltó és kellemes tulajdonságaink tetszenek ; de a házasságban, hogy boldogok legyünk, hibáinkban kell szeretnünk egymást, vagy legalábbis megfelelnünk egymásnak.
99. X. úr a nőkkel és hibáikkal kapcsolatban egyszer tréfásan azt mondta nekem: "Választanunk kell a között, hogy szeressük-e a nőket, vagy pedig ismerjük őket: nincs középút."
100. X. úrnak házasságot ajánlottak. Azt válaszolta: "Két dolog van, amit mindig eszeveszetten szerettem: a nők és a nőtlenség. Az előbbi szenvedély kiveszett belőlem; az utóbbit meg akarom őrizni."
101. B. úr azt állította, hogy mást mondunk egy nőnek három órákor, mint hatkor; mást hatkor, mint kilenckor vagy éjfélkor, és így tovább. S hozzáfűzte még azt is, hogy X.-nével való beszélgetésének a hangja megváltozott, amióta az szobája bútorzatának kék huzatát karmazsinvörössel cserélte fel.
102. A szerelem, ahogy a társaságban dívik, csak két szeszély csereberéje, és két bőrfelület érintkezése.
103. Házasság dolgában csakis az tisztos, ami ésszerű, és csakis az érdekes, ami esztelen. A többi: hitvány számítás.
104. Akármennyi rosszat gondolhat is egy férfi a nőkről, nincs az a nő, aki ne gondolna még nálánál is rosszabbat róluk.
105. Vannak olyan nőcskék, akik módját ejtik, hogy eladják magukat, de nem ejtik módját, hogy odaadják magukat.
106. A szerelemben minden igaz és minden hamis; ez az egyetlen dolog, amelyről nem lehet képtelenséget mondani.
107. Akit elhagytunk, azt csak megelőztük; ennyi az egész. Néhány hónappal több vagy kevesebb: ez az egyetlen különbség a hűtlen és az elhagyott között.
108. Egy elmés asszony egyszer olyasmit mondott nekem, ami talán a női nem titka: minden nő, amikor szeretőt választ magának, inkább ad arra, hogy a többi nő milyennek látja választottját, mintsem arra, hogy jómaga milyennek látja.
109. A szerelmes ember olyan ember, aki jobban akar tetszeni. mint amennyire tetszhet; s ezért van az, hogy a szerelmesek csaknem mind nevetségesek.
110. A nagy erényeket azok a nagy akadályok szülik, amelyeket legyőznek.

111. Az emberi szív szereti másban a maga érzelmeit és gyengeségeit.
112. Hiába mondják: a nyomorultak látványa nem vigasz nekünk arra, hogy magunk is azok vagyunk.
113. A vígjátékot így lehetne meghatározni: az emberi rosszság felhasználásának a művészete az erkölcsök megjavítására.
114. X. úrnak, megvetésének kifejezésére, az volt a szavajárása: "Utolsó előtti ember." "Miért utolsó előtti?" - kérdezték tőle. - "Mert az utolsó rangjáért nagy a tülekedés, ne csüggedszünk el senkit."
115. Megkérdezték madame de Rochefort-tól, vajon szeretné-e megtudni a jövőt. "Nem - válaszolta. - Túlságosan hasonlít a múlthoz."
116. "Arról a hangról ítélve, amely tíz év óta uralkodik az irodalomban - mondotta X. úr -, az irodalmi hírnév az én szememben afféle becsületefontosság, amelynek ugyan nincs még annyi rossz következménye, mint a pellengérnek, de ami késik, nem múlik."
117. Sámsonnak levághatják a haját, de ne tanácsolják neki, hogy parókát öltjön.
118. ...vagy üllőnek, vagy kalapácsnak kell lennünk...
119. Vajon hány tökfilkó kell ahhoz, hogy közönséget alkosson?
120. Az I...-i püspökhöz, miközben ebédnél ült, látogatóba jött egy apát. A püspök az asztalához tessékeli, de az apát elhárítja a meghívást. A főpap újabb biztatására az apát azt válaszolja neki: "Már kétszer is ebédeltem, nagyméltóságú uram; és különben is ma böjtnap van."
121. Az ember újoncként érkezik életének minden korszakába.
122. A zsarnoki kormányzat meghatározása: a dolgok olyan rendje, amelyben a fent levők aljasok, a lent levők lealjasítottak.
123. Nincs az az erény, amelyet a szegénység meg ne rontana.

ENGEL

1. Ha nem tehetjük, amit akarunk, hadd tegyünk, amit tudunk.
2. Egy filozófus sohase tegyen valamit azért, mert mindenki megteszi.

HIPPEL

1. Kérj csak könyvet kölcsön. A saját könyveinket ugyanis mindig máskorra hagyjuk.
2. Az asszonyok az emberi nem első nevelői.

3. Ne a város legszebb lányát vedd feleségül.

KNYAZSNYIN

A makacsság az ostobák cégtáblája.

LICHTENBERG

1. Ha majom néz a tükörbe, nem nézhet vissza apostol.
2. Minden megvan mindenben.
3. Az ember másokban nem csupán szereti önmagát, hanem gyűlöli is.
4. Alkalom szüli nemcsak a tolvajt, hanem olykor a nagy embert is.
5. Ne hagyd, hogy olvasmányaid uralkodjanak rajtad, te uralkodj rajtuk.
6. Olyan világban élünk, ahol egy bolond százat csinál, a bölcs azonban csak néhányakat tesz bölccsé.
7. Mi vagyok? Mit kell tennem? Mit hihetek s remélhetek? - Minden filozófia erre redukálható.
8. A közmondások örök harcban állnak egymással.

SCHULENBURG-KEHNERT

Nyugalom az első polgári kötelesség.

GYERZSAVIN

Cárok, ti is lehulltok egyszer,
mint fától elszáradt levél,
földi bírák s bilincshevertek
életén egy törvény ítél.

MARAT

1. Kétségtelen, hogy a filozófia előkészítette, megkezdte s felkarolta a forradalmat, de az írás nem elegendő, cselekedetre van szükség...
2. ...nem az embertelen, aki az ellenség lenyakazását javasolja, még mielőtt megvalósíthatná bűnös, vérengző terveit, hanem azok az árulók embertelenek, akik lelketlenül a végzetes nyugalom

tudatát erősítik a népben, és közben könyörtelenül kezére rakják a zsarnok bérenceinek rabláncait.

3. ...irányítót követelek, vezetőt, nem pedig korlátlan hatalmú parancsolót, és ezek a szavak nem ugyanazt jelentik.

HERDER

1. A becsületszó nem sokba kerül.
2. Szerencsétlenségben ismerjük meg a barátot.
3. Kinek sok adatott, attól sokat várnak.
4. A közmondások egy nemzet gondolkodásmódjának tükröi.
5. Ha hibázik
 az asszony: bűnös a férfi.
6. Mondd csak, mondd csak, láttad-e,
 mint törekszik minden élni?
 Lesz, ha nem lehet fa,
 levéllé,
 s ha nem lehet termés,
 csírává.
7. Agyból nagy palotákat emel, így szokta a német,
 s minden lenne legott,
 festő, sírásó, csillagjós, mázoló, táncos,
 tímár, poéta, kovács,
 sőt, ha lehet, isten-követül még némi madárjós;
 minden és semmi vagyunk.
8. ...ha mindennek a világon megvan a maga filozófiája és tudománya, akkor nem szükségszerű-e,
 hogy annak, ami a legközelebb áll hozzánk, nevezetesen az emberiség történetének, szintén
 legyen filozófiája és tudománya?
9. ...ahol tevékenység van, ott erőnek, ahol új élet van, ott egy új életprincípiumnak kell lennie...
10. Az eleven emberi erők az emberi történelem mozgatórugói...
11. ...minden emberi mű esendő, és alig néhány nemzedéknyi idő múltán a legjobb berendezkedés
 is terhessé válik.
12. Ami az emberiség birodalmában az adott nemzeti, időbeli és helyi viszonyoknak megfelelően
 végbemehet, az valóban végbe is megy...

13. Ami egy népre érvényes, az több nép szövetségére is érvényes: úgy kötődnek egymáshoz, ahogyan a hely és az idő kívánja; úgy hatnak egymásra, ahogyan az eleven erők összefüggéséből következik.
14. A népek kultúrája létük virága, örvendetes, ám esendő megnyilatkozása.
15. Egy-egy állam egészségét és tartósságát nem kultúrájának csúcspontja határozza meg, hanem eleven erőinek bölcs vagy szerencsés egyensúlya. Minél biztosabb a súlypontja ebben az eleven mozgásban, annál szilárdabb és tartósabb lesz az állam.
16. ...nemcsak szenátus és nép élt Rómában. hanem rabszolgák is, mégpedig annál nagyobb tömegben, minél inkább váltak a rómaiak a világ uraivá.
17. Az ember legyen ember! Helyzetétől függően alakítsa magát azzá, amit a legjobbnak tart.
18. A történelem folyamatából kitűnik, hogy az igazi humanitás növekedésével az emberi nem pusztító démonai is megfogyatkoztak...
19. A mesterségek és találmányok haladása fokozza az emberi nemnek azt a képességét, hogy korlátozza vagy ártalmatlanná tegye azt, amit a Természet nem tudott kiirtani.
20. Az emberi nemnek az a rendeltetése, hogy különböző változásokon keresztül a kultúra különböző fokaira lépjen; jólétének tartós állapota azonban lényegileg csakis az észre és a méltányosságra épül.
21. Még a legsilányabb emberi berendezkedések is így kiáltanak felénk "Ha az ész és a méltányosság fel sem csillant: volna bennünk, akkor régóta nem léteznénk többé, sőt, létre sem jöttünk volna."
22. Valamely dolog akkor *tökéletes*, ha nem egyéb, mint aminek lennie kell, és ami lehet.
23. Az ember *neveltetése* a születéssel kezdődik, mert az újszülött magával hozza ugyan erőit és tagjait, de ezeknek az erőléknek és tagoknak a használatát, alkalmazását, fejlesztését meg kell tanulnia.
24. ...mindenki elegendő hajlamot hoz magával ahhoz, hogy emberré lehessen.
25. Egyetlen ember sem képes egymagában élni, még ha akarna is.
26. *Semmiféle emberi egyesülésnek nem lehet más célja*, mint hogy megalapozza és megkönnyítse az egyének között *a legjótékonyabb kölcsönhatást*. Ami ezt a célt zavarja, akadályozza vagy megsemmisíti, az embertelen.
27. Az ember az első, de nem az egyetlen teremtménye a Földnek ; uralkodik a világon, de nem ő a Világegyetem. Ily módon a *Természet elemei gyakran szemben állnak vele*, ezért harcol ellenük.
28. *Szerencsétlenségei* révén jutott az ember *legértékesebb javaihoz*, és ezernyi felfedezés rejtve maradt volna előtte, ha nem ösztökéli felfedezésekre a szükség. Ő az ingaórán a súly, amely mozgatója minden keréknek.

29. Az értelmetlen, vak erő végső fokon mindig tehetetlen erő; vagy önmagát pusztítja el, vagy kénytelen végül az értelmet szolgálni.
30. Minél tökéletesebb egy állam, annál odaadóbban és lelkesebben *ápolja a humanitást*; és minél kevésbé humánus, annál lelketlenebb és gonoszabb vele szemben. Ez a magatartás az állam valamennyi tagjára és kapcsolatára kiterjed, a kunyhótól a trónig.
31. A politikának *eszköz*, az erkölcsnek *cél* az ember. Ha e két tudomány nem egyesül, akkor mindkettő ártalmára van a másiknak.
32. Abból ... hogy Európa megőszült, senki meg ne jósolja egész nemünk romlását és halálát! Ugyan mit is ártana nemünknek, ha egy elfajzott része lehanyatlik? Ha lehullik a nedvdús fának egynéhány elaszott ága és levele? Mások nőnek az elszáradottak helyére, és újból virágba borulnak. Miért egyedül északi félgömbünk nyugati csücskének volna kultúrája, és valóban csak neki van-e?

FONVIZIN

1. Miként az udvarnál, úgy a fővárosban sem él senki adósság nélkül, ezért a leggyakrabban ezt az ígét ragozzák: *tartozni*... ezt az ígét múlt időben .. . igen ritkán ragozzák, mert tartozásait senki sem fizeti meg.
2. ...aki másokat arra kényszerít, hogy őt istenként tiszteljék, az lelke mélyén nyilván érzi, hogy ember.
3. Az erő kényszerít, a jog kötelez.
4. Ha ... a szabad ember az, aki nem függ senkinek a kényétől-kedvétől, ezzel szemben a zsarnok rabszolgája az, aki sem saját magával, sem vagyonával nem rendelkezhet, és akinek mindarra, ami a birtokában van, nincs egyéb jogcíme, mint a legfelső kegy és jóindulat, úgy a politikai szabadságnak ilyenfajta értelmezéséből világosan látszik összefüggése a *tulajdonjoggal*.

MERCIER

1. A végletek érintkeznek.
2. ...biz' isten kételyeim vannak: a teljes mezítelenség nem szemérmesebb-e, mint az áttetsző fátylak sejtelmessége?

BESSENYEI

1. Valljuk meg, hogy nagyon megszűkülünk a magyarságba, melyeknek ugyan bőségébe soha nem voltunk.

2. Mit tehet arról a drága hegy, ha kincseit belőle nem szedik; mit tehet róla a magyar nyelv is, ha fiait ötlet sem ékesíteni, sem nagyítani, sem felemelni nem akarják?
3. ...soha a földnek golyóbisán egy nemzet sem tehetette addig magáévá a bölcsességet, mélységet, valameddig a tudományokat a maga anyanyelvébe bé nem húzta. Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenben sohasem.
4. Minden nemzet a maga nyelvével ismértetik meg leginkább.
5. Egy hazát sokféleképpen lehet és kell szolgálni, mert annak sok mesterségre van szüksége. Éljenek a bányászok is, de ne űzzük el a szántókat, sem a szabók a csizmadiákat; éljünk és hagyjunk másokat is élni.
6. A régi módhoz ne ragaszkodjunk, mert ahhoz ragaszkodni annyit térszen, mint a tudatlanságot sóhajtani.
7. ...azt véltem, mint a gyermek, hogyha magas hegyre mászok, onnan elérem az eget - feltörekedtem, és látom, hogy a legnagyobb hegy tetejétől éppen annyira van, mint a legmélyebb barlangnak fenekétől.
8. Milyen hát egy ember, ki kevélységgel magát felfűjja? Olyan mint egy szalmával kitömött krokodilusbőr, melyen formája láttatik az erőnek valósága nélkül.
9. Minden uralkodó hatalom akkor legerősebb, mikor legigazabb és akkor legállandóbb, mikor legirgalmasabb!
10. Az elme és okoskodása megtévedhet, de az érzés sohase.
11. Az éhező embert e világnak minden bölcsességével és ennek minden okaival sem hitetheted el soha, hogy jól van lakva, míg enni nem adsz.
12. Igaz az, hogy mindenütt férfiak parancsolnak és vezérelnek házaiknál, de asszonyok helyheztesik beléjek azon titkos ösztönt, mely szerint nyugodalmakat, boldogságokat keresik...
13. Lehetetlen az embert értelmétől megfosztani úgy, hogy tovább is ember maradhasson.

FOX

A példa tízszer annyit ér, mint az előírás.

GOETHE

1. Tudd meg, ki vagy, s fogadd el a világot.
2. Azért égek, hogy hasznát lássa más...
3. Mért kerestem az utat oly mohón,

ha társaimnak nem mutathatom?

4. Ki lelkébe fogadja e szerencsét,
boldog lesz és szükségét sose lát;
hajnal-párából szöve s tiszta fényből:
Költészet fátylát a Való kezéből.
5. Papírra vetve vajmi furcsa,
amit a szenvedély dadog!
6. ...csupa ellentmondás a lét,
s csak munkád volna tőle mentes?
7. Aki költő, szólni vágyik,
tárulkozik szíve váltig...
8. Minden hiába!
Élet koronája
te vagy, Szerelem!
9. Hogyha nem hagysz boldog lennem,
tedd hát, gond, hogy bölcs legyek.
10. Tudom, nincs semmi vagyonom,
csak a gondolat, mely száll szabadon
a lelkemből kiszakadva,
meg a pillanat, melynek gyönyörét
néha jó sors, a kegyes ég
fenékgig üríteni hagyja.
11. A lányokkal cicázni,
férfinépet lerázni,
kevés pénz, bő hitel;
nincs jobb életvitel.
12. Mit nők önként nem adnak,
csikard ki azt magadnak...
13. Akit már mart a vágy,
az tudja kínom!
14. Ki magányra adta tejét,
eléri a magány...
15. Mint a férfi fele nő lett
s él e fél, a szebb, vele,
úgy az éj is fele-élet,
süt az élet szebb fele.

16. Ne maradj sohase veszteg!
Bátran ki, szabadba fel!
Kar és ész míg el nem tesped,
mindenütt otthonra lel.
17. Szellemet idéztem
s nem birok vele!
18. Új hit ha terem,
hűség, szerelem
dudva lesz, mit földjéből kivet.
19. Egy világ maga Róma, de a szerelem tüze nélkül
még a világ se világ, Róma se Róma nekem.
20. ...én egész fából szeretek faragni,
nem úgy, hogy közben az ember ragasztgat.
21. Mily ellentét: természet és művészet!
s előbb, mint gondolnád, egymásra leltek. ...
s egyformán vonz a kettő: egybe még szebb!
22. Ki nagyot akar, magát zabolázza,
korlátozásban tűnik ki a mester
s csak törvény adhat szabadságot nekünk.
23. Keresd, művész, a magányt, hogy
művet foganj s befejezz;
de hogy élvezd alkotásod,
ahhoz társakat keress.
24. Üssétek agyon a kutyát! Műítész.
25. Bennünk is egy-egy Mindenség mozog...
26. Világlélek, hass át lobogva!
27. S a teremtést újjáteremtve,
mert másképp holtta merevedne,
épít a Tett örök keze;
és ami nem volt, tündökölve
lesz most az ég új napja, földje;
pihenés nincs sehol sose.
28. ...minden csak megsemmisülve
őrizheti meg életét.
29. A lét semmivé sose válhat!
Mindenben örök áram árad,

állj boldogan a létbe hát!

30. Bőséget, áldást bölcsen élvezz;
mindig fordulj a józan észhez,
hol a létnek élet örül.

31. ...csak úgy való, ha dús a lét...

32. Fürkéssz a Lét műhelyében
mindig egészret a részben.

33. ...idők s hatalmak el nem rontják,
mely élve nő, a rendeltetett formát.

34. Csak látszunk hát szabadnak: szorosabban
kötöz a rend évek multán, mint hajdan.

35. A természetnek héja nincs,
se magja;
inkább csak magadról ítélj,
hogyan mag vagy-e avagy a héj!

36. ...az készíti a fonalat,
ki maga él és élni hagy...

37. ...a balga bölcsnek tartja magát,
s a bölcs nem irigyli tőle.

38. A lényeg az, hogy merni kell,
s ha buksz, ha elhagy a siker,
sokat még az se számít.

39. Előbb magadba mélyedj,
s ha önmagad nem érted,
ne kínozz mást se folyton.

40. Emberi sors,
képmásod a szél!

41. Mert istenekkel
soha ember össze
ne mérje magát.

42. Legyen jó és nemes,
segíteni kész az ember!
Mert csak ezáltal
különbözik a többi
eleven lénytől,
melyet megismert.

43. Mert a természet
bizony közömbös...
44. Örök vas-törvény
kemény szabálya
szerint kell élnünk,
létünk köreit
rendre bejárva.
45. Csupán az ember
győzi a Lehetetlent;
különbséget tesz,
ítél és kiválaszt,
s megálljt parancsol
a pillanatnak.
46. Az élettől kaphat-e többet az ember,
mintha a Természet-Isten kitárul?
47. Az emberélet nagyszerűt ígér:
mily szép a nappal, s mily nagy az éj!
48. ...testem nyüvi az utazás csak,
szellemem egyre pihen közben...
49. Hogyha az üllő ország itt, a pöröly fejedelme,
és amely ott görbül köztük, a nép a lemez.
Jaj neked, árva lemez, ha csupán önkényes ütések
érnek vaktában, s elfuserálva az üst!
50. Üljön a trónra, kit érdeke hajt: de mi egyre szavaznánk,
arra, kinek nincs más érdeke, mint a miénk.
51. Minden mesterséget megtanul, űz is a német,
s mindben sokra viszi, ha komolyan nekilát.
Egy van, a költészet, melyet űz, de tanulni nem óhajt;
így kontárja maradt. Ittuk is ám a levét!
52. Költeni víg mesterség, csak túl drága szerintem.
53. Balga időt éltem, s kikerülnöm nem sikerült, hogy
kénye szerint ne legyek balga bizony magam is.
54. Vad, neveletlen s érdes mindig a nép, ha becsapják.
Szólj hozzá egyenest, úgy teszed emberivé.
55. Bárhogy is áll a dolog: ha szabadságban van, a balga
bölcset szól, s bár bölcs, néma a szolga, ha rab.

56. Oly mély rejtély hát, mi az Isten, az ember, az élet?
Nem! Csak tudni szabódsz; rejtelem így marad az.
57. Tűrök sok mindent. Ami többnyire terhes, egy isten
kívánsága szerint csendesen elviselem.
Mégis kígyónál s méregnél visszataszítóbb
négy: fohagyma, dohány füstje, poloska, +.
58. Hogyha becsült feleség volnék és volna mit ennem,
hú lennék, kacajos, csókolnám uramat.
Ezt daloló a kocsmá ködébe Velence szemetje
s még sose hallottam tisztább, jámbor imát.
59. ...mihez érek,
talpraesett verssé változik ujjam alatt.
Nem dacolok, bájos Múzsák ; csak, hogy szeretőmből
is ne legyen, ha karom zárja be, pusztá mese.
60. Vádolod ezt a sokakhoz húzó, ingatag asszonyt!
Mért szidod? Állhatatos férfi után kutat ő.
61. Ifjúság s vénség de közel van! kapcsuk az élet,
mint tűnő álmom tegnapi nap s ma között.
62. "Nincs iskolám - így dicsekszik egy senki -,
élő mesternek hízelegni
s holtaktól csenni tudományt:
távol áll tőlem egyaránt."
Ha jól értem, azt mondja, hogy:
"Tőről metszett bolond vagyok."
63. Ellenállhatsz végzetednek,
ámde olykor ökle sulykol:
útadból ha félre nem megy,
ej! hát térj ki te az útból!
64. Tetteidnek tudjál örülni,
más tetteit tudd megbecsülni;
főként ne gyűlölj egy embert se,
s a többit hagyd az Úristenre.
65. Hogy fölfrissülj a nagy Egészben,
lásd meg az Egészben minden kicsi részben.
66. A titkok titka: gyűlölet s szerelem.
67. Ha értéked élvezni vágyod,
tedd értékessé a világot.

68. Aki velem akar lakni,
fenevadját kint kell hagyni.
69. Szép költemény, szép szivárvány
nem gyúl, csak sötét alap árnyán.
Ezért van, hogy a költőzseni
a melankóliát kedveli.
70. Élvezd mit a kin szívedben hagyott!
A baj múltán édesek a bajok.
71. ...a világban öreg hiba, hogy
nem lehetünk modortalanok.
72. Költészetnek árt az eszeskedés,
de kedvére van az értelmes ész.
73. Mért tetszik Isten annyira?
Mert nem áll az utunkba soha.
74. A költő: mint a medve;
tulajdon talpán csámcsog egyre.
75. Legsimább annak élete folyása,
ki maga szerencséjének kovácsa.
76. Az embereknek nevet adtok,
és a nevekkkel nagyra vagytok,
pedig a lélek zugain
valami mindig *anonim*.
77. Én nem tetszésekre írok,
de okulásra.
78. Az öregkort nem megérni,
elviselni a művészet.
79. Csak ki kora szívéig látva ér,
méltón csak az beszélhet, az dalolhat.
80. Az öregember mindig Lear király!
81. ...hisz végül is mi mást kívánok?
Ismerni s nem vetni meg a világot.
82. Egykor az őseim gyötörtek engem,
ma meg az unokák.

83. "Mondd, mint lehet, hogy a garázda
fiatalság nem szálka a szemedben?"
Nem tűrhetném őket talán, ha
nem lettem volna én is tűrhetetlen.
84. Hol nem viharozhat a kétség,
ott nincs boldog bizonyosság.
85. Csak a tett érdekel,
nem az, mit végbevitettem.
86. Tudod, hogy intézd bölcsen életed?
Légy víg! - ha nem megy, légy elégedett.
87. Mód, hogy beláss szívedbe,
van mégis, de csak egy:
villám gyanánt kövesse
friss ötleted a tett!
88. Naponta nő és tágul a világ;
tegyétek tökéletesebbé tehát!
Mert ha jobb és tökéletesebb lett,
benne mindenki otthont lelhet.
89. "Rejtély ez itt nekem, temérdek."
Hát élj tovább, majd csak megérted.
90. "Bűnnek mit neveznél?"
Mit bárki, ha
arra eszmél:
ezt túrni is hiba.
91. A múltnál nincsen kényesebb dolog;
mint tüzes vashoz, nyúlj félve hozzá:
másképp tudomásodra hozná,
mily forró a saját korod.
92. Ha a szemünk nem napszerű,
hogyan is láthatnánk a fényt mi?
93. A sok szép ifju szellem
elfér egy kaptafán:
"Mester"-nek hívnak engem,
és mennek az orruk után.
94. "Valami kedvest mondj az ifjuságnak."
Hát gyermekek, szeretlek és imádlak.
Hisz hajdanában - ifjan, elfeledten -
magamat is sokkal jobban szerettem.

95. Művész! ne hencegj, hogy mily ádáz
nemesség fújja föl nyakad,
ma bókra, holnap gáncsra pályázz
mindig fizettesd meg magad.
96. A legnagyobb vágyam tudod, mi?
Tulajdon árnyam átugorni.
97. Hisz lennék én alázatos,
de hát sohase hagynak.
98. Eliszonyodni nem nehéz
annak, ki jól magába néz.
99. "Megcsalt a nő, rútul kijátszott
s most elmegy könnyedén."
Hát nem való az is, mi látszott?
Ha két karomba zártam én,
nem volt enyém?
100. Hogy életemnek mi a "plussz"-a,
nagyjából ide írom:
részegségét más átalussza,
én átélem - papíron.
101. Ha zúg az orkán, csendbe várj,
villámok közt se reszkess:
csak aki *emberül* megáll,
hasonlít istenekhez.
102. Sose nevezd az orvosod galádnak.
Hív támasza ő otthon egy családnak.
Ami betegség, néki: "kassza".
Csak nem kívánod, hogy apassza?
103. A tiszta rímet kedvelem;
de hogy tiszta legyen az eszme,
minden javunk legnemesebbje:
ez minden rímnél több nekem.
104. ...bár sötét csuhák a károm
akarják, s jó nekik erre minden,
mellém is lesz majd aki álljon:
Ulrich Hutten, Franz von Sickingen.
105. Nyugodtan nézem: a tömeg
hogy hurcolja elő
levedlett kígyóbőrömet.

S az újat is levetem, ha kell,
s ifjan megyek tovább -
újjászületve érem el
az istenek honát.

106. ...az ifjú embert földre nyomják,
s végül belátja: ő maga
se más, mint más másolata.

107. Autochton-voltom, nem vitás,
becsületemre válna,
ha nem volnék én is csodás
módon más hagyománya.

108. A szövevényben hány elem,
ki tudja megítélni?
A fickóban hát hol lelem
azt, ami még egyéni?

109. Az Egyház története kényszer
s tévelygés zagyvaléka csak.

110. "Légy udvarias!" - A csőcselékkel, ember?
A durva zsákot nem varrják selyemmel.

111. Isten földje napkelet!
Ő az úr nyugat felett!

112. Mit nehéz titkolni? Tüzet! Mert
nappal a füst árulja el és
éjjel a láng...

113. A versírás vakmerés!

114. ...nem a legjobb menyasszony a legszebb...

115. Mily boldogság, ha ketten egyesülnek!
Magányosan ki sírhat, ki örülhet?

116. Jó szándék, iparkodás csak
sántikál, míg fut az élet,
s ami kellett volna hajdan,
a világ ma adja néked.

117. Mit ér el, ha elállja
utam a papi rend?
Görbén sem mehet az agyába,
mi egyenest se ment.

118. Vének szavát szajkózza az új fiatalság,
s mint sajátját tálalja föl nekünk.
119. Kerüld mindig, aki csak
ellentmondásra csábít,
a bölcs mindjárt tudatlanabb,
ha tudatlanokkal vitázik.
120. Óh, mennyi érzék! Minek is van ennyi!
Összekuszálják boldogságomat.
Lelkem, ha lát, süket szeretne lenni,
s ha hangod hallja, vak.
121. ...nem voltam más, csak ember,
s ez a név harcost jelent.
122. Vizsgáld meg pártfogóid gondosabban!
Fele ripők, fele rideg.
123. ...szédítsd, bolondítsd el a népet,
jóllakatni nagy feladat -
124. Csak nyúlj le az emberéletbe mélyen!
Mind éli, ám kevésnek érdemes -
de - bárhová nyúlsz, mindig érdekes!
125. Tévelyg az ember, míg remél.
126. Ó jaj, a filozófiát,
a jog- s az orvostudományt
és - haj - a teológiát:
mind buzgón bűvároltam át.
S most mégis így állok, tudatlan,
mint amikor munkámba fogtam.
127. Hogy átszó mindent az Egész!
Egyik a másban hat s tenyész!
128. Azzal vagy egy, kit megragadsz...
129. Ó jaj, a lét rövid
és hosszú a művészet.
130. Mit a mint szellemének mondanak,
az az urak saját szelleme csak...
131. Ami apáidtól reádesett,
szerezd meg, úgy tiéd egészen.

132. A kéz, mely szombaton seprút fogott,
ölel vasárnap a leghevesebben.
133. Haj! Lelki szárnyakhoz nem egyhamar
szerezhet testi szárnyat is az ember!
134. ...bátran leírom: "Kezdetben volt a tett."
135. Ki ördögöt fog, fogja meg!
Másodszor egyhamar nem csípi meg, ha elmegy.
136. Mindenről mondj le! És lemondj csak!
Bizony az ősi nóta ez,
mely mindnyájunk fülébe cseng,
s rá rozsdás óra ütemez...
137. A vér egészen furcsa nedv.
138. Végtére is - az vagy, mi vagy.
Vendéghaját, ezer bodor fürttel csináltass,
csatolj magadra hosszú gólyalábat,
maradsz örökre, ami vagy.
139. A mindenit! Kezed s a lábad,
fejed, s farod: tulajdonod!
Aminek friss öröme áthat,
ahhoz kevésbé van jogod?
140. Használd időd, hisz oly sebesen itthagyd;
a rend beosztásra tanít majd.
141. ...ki eleven óhajt ösmerni, lemérni,
a lelkét üzze annak elébb ki,
így majd kezében lesz a Rész,
de sajna! Hiányzik a lelki Egész!
142. ...mi is az a jog.
Öröklődnek jogok s szokások,
mint örökös kórság tovább,
mely nemzedékről nemzedékre szállott,
s ország országnak adja át.
Az ész ármányra, jótett kínra válik...
143. Kivált a nőekkel tudj te bánni!
Tudd, hogy minden jajuk, bajuk,
bár száz fajuk,
mind-mind egy pontból kell kúrálni.
S csak félig légy becsületes,
megnyertél ifjat, vént vegyest.

144. Fiam, fakó minden teória,
s a lét aranyló fája zöld.
145. A francúzt gyűlöli minden jó német ember,
bezzeg megissza a borát!
146. Hogy megfiatalodj, van rá természetes szer...
a szántóföldre igyekezz,
s ásót-kapát ragadva dolgozz!
147. ...ha hat napig töri Isten magát,
s a végén egy bravót kiált,
valami csak elő kell álljon.
148. Már réges-rég meséskönyvekbe foszladt;
s mégsem javult meg az emberiség:
bár eltűnt a Gonosz, maradtak, lám a rosszak.
149. Minden időnek jó szokása
számfacsarással álnokul
téveszmét szórni a világba.
150. ...az egyháznak remek a gyomra:
hány birodalmat nyelt rakásra,
s még sose volt hascsikarása.
151. Saját tűzhely - a szóbeszéd szerint,
s derék asszony a legszebb földi kincs.
152. Egy szó, mint száz, attól senki se tilthat,
hogy magad olykor ábrándokba ringasd...
153. Az éljen, aki bátran él!
154. ...nincs ocsmányabb látvány a föld színén,
mint egy ördög, ha meghasonlott.
155. A lányok esze, lám, oda is áll,
kegyes-e régimódián az illető.
Vélvén: ha kushad ott, szolgál nekik is ő.
156. Ha már megtörtént a dolog,
igy-úgy eztán is menni fog!
Suttyomban s eggyel kezdted el,
majd folytatod a többivel...
157. ...vélnéd, taszítsz, de téged taszigálnak.

158. ...latrokkal társul a bíró,
ha nincsen büntető hatalma.
159. Mit el nem értek, száz mérföldre van,
amit nem foghattok meg, nem igaz,
mit nem számoltok meg, nem számít az,
mit nem tehettek latra, súlytalan,
amit nem fémjeleztek, nem arany.
160. Mi szükség homályra?
Ami értékes, jöjjön napvilágra.
161. Hogy érdem vonzza. a szerencsét,
nem sejtí az e bamba nép;
bölcsek kövét ha megszereznék,
kőhöz a bölcs hiányzanék.
162. ...tudjuk, hogy a női lélek
a művészettel rokon.
163. Keh a mi munkánk,
s épp ez az érdem,
mert ha a durvák
nem robotolnak,
felkopik éhen
majd a csiszoltak
állá is akkor!
164. ...nagy úr a törvény, ám a muszáj nagyobb.
165. ...ha a faun nyújtja pracliját,
kosarat a legszebb nő sem ád.
166. Ó, ifjúság, hát sohase
lesz mércéd az arany középszer?
Ó, felség, felség, sohase
társul nagy hatalmad nagy ésszel?
167. ...bár takaros az ördög szeretője,
antik hősnőt mégsem faragsz belőle.
168. Végül rajtaveszt a sátán
maga is, ha bolondot visz a hátán.
169. A zöldfülű tacskó a meztelen
igazságot nem hallja szívesen;
ha aztán, ifjúsága múltán,
tulajdon bőrén tapasztalja durván,
kobakjából jön az, büszkén hiszi...

170. Kik németül bókolnak, hazugok.
171. Ki harmincnál több évet élt meg,
az voltaképpen már halott.
172. ...nincs oly bölcs vagy balga eszme, melyet
a múlt ne gondolt volna ki. -
De mireánk veszélyt ez mégse hozhat,
pár év múltán lehiggad és kiforr:
a must bármily bolondosan buzoghat,
mégis belőle lesz a bor.
173. ...az ördög öreg;
vénüljeteK, úgy értiteK meg!
174. ...nem áll ellent a kísérletező
elmének a természet semmi titka...
175. A saját teremtményeink
végül is a fejünkre nőnek.
176. Mert hol a kísértet tanyát ver,
a filozófus is hazát lel;
kegyes szakértelemmel aztán
gyárt új kísértetet tucatszám.
177. Otthon tán a magad módján okos vagy,
de nem látszol külföldön járatosnak.
178. ...rozsda teszi ópéNZ becsét.
179. Arasznyi bár, kötelesség a lét.
180. Semmi a hír, minden a tett.
181. Parancsolót csak a
parancsolás maga tölthet örömmel.
182. ...ki nyugalmat hoz, urunk az legyen.
183. Habár elvenni szép, de megtartani még szebb...
184. Számit a *mód*? Fő a *fogás*.
185. ...besurran a kulcslyukon át is a Gond.
186. ...szabadság, élet nem jár, csak azoknak,
kiknek naponta kell kivívniuk.

187. Ha láthatnám a síkon át
e nyüzsgést, szabad nép szabad honát,
a pillanathoz esdve szólnék
Oly szép vagy, ó, ne szállj tovább!
188. Vég és nemlétezés, a kettő egykutya.
189. Ki holtig küzdve fáradoz,
az megváltást remélhet.
190. Csak földi példakép
minden mulandó...
191. ...az Örök Asszonyi
emel magához.
192. Ki nem szeret s nem téved
Az már sírba szállhat.
193. Alkoss, művész! Ne beszélj!
194. Klasszikus az egészségen, romantikus a beteg.
195. Vetni nem oly fáradságos, mint aratni.

MIRABEAU

1. A nép hallgatása figyelmeztetés a királynak.
2. A háború Poroszország nemzeti ipara.
3. A Capitolium nincs messze a tarpeji sziklától.
4. Ó, bár ráhagyhatnám valakire a fejemet!

RAGYISCSEV

1. A babona [a hatalmat] az istenség üzenetének nevezi; az értelem - ámításnak.
2. A szívós hatalom még kimúlása közben is strázsát állít a szó mellé, és összeszedi minden erejét, hogy egy utolsó csapással agyonsújtsa a feltörő szabadságot.
3. Ahogy a testgyakorlatok növelik a testi eret, úgy erősítik a gondolkodási gyakorlatok az ész erejét.
4. Csak akkor válsz emberré, amikor megtanulod az embert látni másokban is.

IRIARTE

1. Jegyezd meg hát magadnak,
 hogy mit se ér a látszat,
 és minden más helyébe,
 egyet tudj jól akárcsak!
2. Jól jegyezd meg hát magadnak
 művedért ha bölcs szapul,
 kisebb szégyen, mintha annak
 balgák tapsolnak vadul.

MOMORO

Szabadság, Egyenlőség, Testvériség!

VOSS

1. Minél nagyobb a veszély, annál közelebb a segítség.
2. Aki halászni akar, semmilyen víztől ne féljen!

CARACCIOLI

Angliában hatvan vallási szekta van - de csak egyféle mártás.

RIVAROL

Húsz ember. közül tizenkilenc rosszat beszél rólunk, s a jót a huszadik rosszul mondja el.

JOUBERT

1. Nem siránkozom, hogy a rózsának is vannak tövisei, örülök, hogy rózsa van a tövis felett, s a bokor tele van virággal.
2. Ha választanom kellene, inkább az elnézést választanám, amely időt ad az embereknek, hogy megjavuljanak, s nem a szigort, amely rosszabbá teszi őket, sem pedig a sietséget, amely nem vár megbánásra.
3. A mások jósága éppen olyan örömmel tölt el, mint a magamé.

4. Kérdezzed a régieket, és hallgass az öregekre. Nagyon kevésbé bölcs, aki csak a maga bölcsességével él, nagyon kevésbé tudós, aki csak a tudományában az.
5. A bölcsesség a gyengék ereje.
6. A józan ész a világhoz alkalmazkodik, a bölcsesség az éggel akar megegyezni.
7. Ne vágd ketté, amit kioldhatsz.
8. Ne ítélj túlságos szigorral életünk bajairól, és ha boldogan akarsz élni, ne feledkezzél meg arról, ami jó benne.
9. Gondolj a múltra, ha számadást végzel, a jelenre, ha örömed van, a jövőre mindenben, amit cselekszel.
10. Mindenki a saját párkája, magának szövi a jövőt.
11. Bármily fokú legyen is, a hatalom egyik sajátossága, hogy megrészegeti azokat, akik gyakorolják.
12. Szabadnak lenni nem azt jelenti, hogy azt cselekedjük, amit akarunk, hanem azt, amit legjobbnak és legillőbbnek vélünk.
13. Egy kellemes benyomás, ha rövid: gyönyör; ha hosszú: kéj; ha állandó: elégedettség.
14. Kevésbé vagyunk ellenségei azoknak, akik gyűlölnek, mint azoknak, akik megvetnek bennünket.
15. Nem azt szeretjük a legjobban, ami a legszebb, hanem ami a legszebb gondolatokat sugallja nekünk.
16. Nem boldog, aki nem akar boldog lenni.
17. Csakis azért foglalkozunk a világ bajaival és nyomorával, hogy aztán enyhítsük őket. Hogyha csupán figyeljük és siránkozunk miattuk, még keservesebbekké tesszük őket, amellet minden haszon nélkül. Aki melengeti őket, vihart támaszt belőlük.
18. Az adósságok megrövidítik az életet.
19. Mindent meg lehet tanulni, még az erényt is.
20. A társadalom is úgy volna-e az erénnyel, mint mindannyian az egészséggel? Csak akkor ismerné meg értékét, ha már elveszítette?
21. Az ember csak a tulajdon lámpása világánál láthat; de mások fényében is járhat vagy cselekedhet.
22. Keresni az igazságot. De amíg keresed, s még nem találtad meg, mit csinálsz addig, mire gondolsz, és mit cselekszel? milyen szabályokat követsz?

MAISTRE

Minden nemzetnek olyan a kormányzata, amelyet érdemel.

TALLEYRAND-PÉRIGORD

1. A beszéd a gondolatok eltitkolására való.
2. A kávé legyen forró, mint a pokol; fekete, mint az ördög; tiszta, mint az angyal; édes, mint a szerelem.

BARÉRE DE VIEUZAC

Csak a holtak nem térnek vissza.

BRILLAT-SAVARIN

Mondd meg, mit eszel, s megmondom, ki vagy.

HAHNEMANN

Hasonlót a hozzá hasonlóval kell gyógyítani.

XVIII. LAJOS FRANCIA KIRÁLY

A pontosság a királyok udvariassága.

ÁNYOS PÁL

1. ...hallgass magánosságodban, írj és sírj!
2. Nincsen oly édes dolog a világon, melynek élésében a szív meg ne betegdjék, ha változást nem érhet.
3. Szabadság, szabadság, megbecsülhetetlen jó volnál te, ha sem te ellened senki nem vétetne, sem tevéled...

MOZART

1. ...nem akarok szolgálatot koldulni.

2. ...szörnyű, sőt lehetetlen úgy élni, hogy az embernek folytonosan várnia kell a bevételre!
3. ...operában a szöveg legyen mindenütt engedelmes lánya a zenének.

BLAKE

1. Tigris! Tigris! éjszakánk
Erdejében sárga láng,
Mely örök kéz szabta rád
Rettentő szimetriád?
2. Űzd el csak a papi homályt,
Űzd el a nász-ravatalt,
Űzd el csak a vesztőhelyet,
S elűztél véle minden bajt.
3. A kard a mord pusztán dalolt,
A sarló a dús földeken,
Azé a halál dala volt,
De *ezé* lett a győzelem.
4. "Mért nem okulsz s élsz békén, mint a birka?"
"Nehogy kegyelmed gyapjamat lenyírja!"
5. Rossz szándékkal mondott igazság,
Többet árt, mint bármely hazugság.
6. Ki a gyermek hitén mulat,
Gúnyolt lesz vénen s hant alatt.
7. Ellentétek nélkül nincs haladás. Vonzás és Taszítás, Értelem és Erő, Szeretet és Gyűlölet: ezek kormányozzák az emberi létet.
8. Akik elnyomják vágyaikat, azért tehetik, mert vágyuk elég gyönge ahhoz, hogy megfékezzék...
9. Az Okosság gazdag és csúf vénlány, akinek
a Tehetetlenség udvarol.
10. Aki a vizet szereti, dobjátok a folyóba.
11. Az ostoba nem ugyanazt a fát látja, mint a bölcs.
12. A munkás méhnek nincs ideje búbánatra.
13. Csak az a táplálék egészséges, amelyet háló és tör nélkül szereztünk.
14. Ameddig a madár a maga szárnyán száll, nem mondhatod túlságos magasnak a röptét.

15. A legfenségesebb cselekedet: másvalakit magad eleibe tenni.
16. Ha a bolond következetes maradna a bolondságban: bölcs lenne.
17. Ostobaság a gyávaság ruhája.
18. Börtönök a Törvény köveiből épülnek, bordélyok a vallás tégláiból.
19. Gyönyör ejt teherbe, de a fájdalom szül.
20. Amit ma bebizonyítanak: hajdan csak képzelték.
21. A sas sohasem vesztegette annyira idejét, mint mikor leereszkedett, hogy a varjútól tanuljon.
22. Reggel gondolkodj, délben cselekedj. este étkezz, éjszaka aludj.
23. Álló víztől mérget várhatsz.
24. Nem tudhatod, mi elég, míg nem ismered azt, ami több az elégnél.
25. Ostoba ember szemrehányására jól ügyelj: királyi kitüntetéssel ér föl az!
26. Az almafa nem kérdi a vackort, hogyan kell nőni, sem az oroszlán a lovat, hogyan keresse prédáját.
27. Ha mások nem lettek volna bolondok: mi lennénk.
28. Ahogy a hernyó a legszebb szirmokra rakja tojásait: úgy rakja a pap átkait a legszebb örömökre.
29. Legjobb bor a legrégebb, legjobb víz a legfrissebb.
30. Ahol nincsen ember, meddő a Természet.
31. Igazságot nem lehet mondani úgy, hogy megértsék és mégse higgyék el.
32. Aki sohasem változtatja véleményét, az állóvízhez hasonlít, és csúszómászókat tenyészt lelkében.
33. Elhagyott piacon, hol vevő sose jár, árulják a tudást...
34. Az Öröklét kegyelme az Idő: a sebes Idő nélkül,
Mely minden másnál sebesebb, örök kín volna minden.
35. A megbilincselte költészet megbilincseli az emberiséget.
36. Aki mással jót kíván cselekedni, egyenként cselekedje;
Az általában-jó: mentsége latornak, talpnyalónak, képmutatónak.

37. Aki nem szereti haragodat, gyűlölni fogja mosolyodat is.

VERSEGHY FERENC

Nézd a búzakalászt, büszkén emelődik az égnek,
Míg üres; és ha megért, földre konyítja fejét.
Kérkedik éretlen kincsével az iskolagyermek,
Míg a teljes eszű bölcs megalázza magát.

KOSEGARTEN

Ha az emberek hallgatnak, majd ordítanak a kövek.

BURNS

1. Hadd egye, he-he-he,
a fenét a fene...
2. Könnyebben fut át a tájon
a lakajos dízkocsi?
Lát-e tisztos hitves-ágy oly
gyönyört, mint a csúrbeli.
3. Mit bánjuk, e tarka földi
színház hogy fut, ez a lét?
Illemt az féltsen, aki
vesztheti a jóhíret!
4. A törvény a gyáva vára,
a templom a papoké!
5. ...kéjtül a kár nincs tova...
6. Az emberirtást gyűlölöm,
nem csábít a babér sem,
de Vénusz mezején öröm
kiontani a vérem.
7. Legfőbb üdvöm, ha béke van,
s bőségben él a nemzet.
Húszat öljek le egymagam?
Dicsőbb, ha egyet nemzek.
8. A bölcsesség gyökere az
önuralom.

9. Az istenes, tudós papok mi mások,
kérdem tőletek, mint lelki fináncok?
10. Ki a pénzt, a vagyont kaparintja, bolond,
nem is teszem én soha, pajtás;
nincs költeni sok, kölcsönt sem adok,
de szabad vagyok én biza, pajtás.
11. Kapj a múltó pillanaton,
még visszarívod, ember:
a boldogság félénk, nagyon,
nem jön, ha hívod, ember
12. Felföld: oda, csak oda vonz a szívem!
13. Legyen csak munka és kenyér,
s boldog az én bányászlegényem.
14. Azért is, azért is,
jön az a kor, azért is,
midőn testvér lesz mindenütt
az ember, csak azért is!
15. ...ha utamnak célján ott az öröm,
A megtett úton főm már nem töröm.
16. Ha ész gúnyol: vedd komolyan;
De a számárrugást? ugyan!

DANTON

1. Elszántság, újra csak elszántság, és mindig csak elszántság.
2. Aztán majd mutasd meg fejemet a népnek. Megéri a fáradságot.

FOUCHÉ

Ez több a véteknél, ez hiba.

KAZINCZY

1. Nem jobb-e egyet szeretni,
Mint sokakat ölelgetni?
2. *Jót s jól!* Ebben áll a nagy titok. Ezt ha nem érted
Szánts és vess, s hagyjad másnak az áldozatot.

3. Szólj, s ki vagy, elmondom. - Ne tovább! ismerlek egészen.

Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés.

Íz, szín, tűz vagyon a borban, ha hegyaljai termés:

Íz, csín, tűz vagyon a versben, ha mesteri mív.

4. Rontott, mert építeni akart, Palladio, benne

Csak rontót látál, vad kora, jó ideig.

A művész érzette magát, s Neked én fogok, úgy mond,

Törvényt és példát adni, de nem te nekem.

S ím áll a roppant csarnok, s bizonyítja: ki több itt,

A *művész-e* vagy a szolgai tompa *szokás*.

5. A rossz, bár régi, rossz marad:

Az új, ha új is, jó, ha jó.

6. Jó nem kell, ha az emberiség, s nem nemzeted, adja:

Nékem az emberiség, s Pest s Buda tája hazám.

7. Csak a butát rettentí, ami még új,

Külföld termése volt a rózsa is;

A művelés belföldivé tevé...

8. Magyarnek én azt ismerem, s csak azt,

S nem senkit, senkit! mind azt, akinek

Szép nyelve még nincsen elkeverve mással,

Ki nem szorúl a vendég maszlagára,

Kenőcsöt útál, s gondolajait

Tisztán s tekervény nélkül mondja ki...

SCHILLER

1. Gyúlj ki, égi szikra lángja,

Szent öröm, te drága, szép!

2. Ő a rúgó, ő az élet

Ösztökéje: az öröm...

3. Legjobb pusztul a had árján

Legelőszőr.

4. Tiszteld a nőket! ők szövik és fonják

Földi sorsunkba a mennyei rózsát,

Szövik a szerelem hű kötelét.

5. Szükek a vad férfivérnek

A valóság gátjai,

Lelke csak a szenvedélyek

Tengerére szállna ki,
Egyre messzebb úzi szomszár,
Szíve nyugtát nem leli,
Messze bolygó csillagokba
Csalják álma képei.

6. Ifjúságod rózsás ligetében,
S férfiszóban sose bízz, hugom!
7. Kardpenge hegyén áll most a világ,
Örülj, ha kezében a penge!
8. Egy boldog szerelmi szívpár
Kis kunyhóban is megfér.
9. Homlokról meleg
Verejték pereg:
Így vall a mű mesterére...
10. Készülve élted nagy frigyére,
Nézd meg, szív szívvel összefér-e?
A kék rövid, hosszú a bú.
11. Gazdasszonyi gond
Tart össze vagyont...
12. Jótékony a tűz ereje,
Amíg az ember bír vele...
13. Jaj, ha a városok ölében
Gyúl titkon a gyújtóanyag,
S a tömegek, béklyót a népen
Nem tűrve, síkraszállanak.
14. Nem végzi jól, láttam elégszer,
Akire mindig tele kézzel
Szórnak áldást az istenek.
15. A bűn föládja önmagát...
16. ...ami emberi, mind születik, nő, érik, alakról
Képzik alakra tovább, vési tovább az idő;
Míg a szerencsést és szépet születőn sose látod,
Kezdetől készen lép hiba nélkül eléd.
17. Ember az emberhez közelebb szorul. És körülötte
Gyorsabban perdül s benne is így a világ.
18. Nézd, küzdő nagy erők gyúlnak ki tüzes viadalban,

Szép dolgot szül a harc, szebbet az egyesülés.

19. Boldog az ember! Félelmének tépi le láncát;
Bár a szeméremnek féke ne törne vele!
20. Mindig egész fele törj. De egésznek lenni ha nem bírsz,
Láncszemként illeszd egy nagy egészbe magad.
21. Vágysz ismerni magad? Nézd, mások mit cselekesznek,
S mást ha megértni kívánsz, ten-kebledbe tekints!
22. Kincs a barát is, az ellenség is. Megtanít az, hogy
Mit bír tenni erőm, ez: mi a tennivalóm.
23. A természettel frigyben van örökkön a lángész,
És amit ez megígér, sohse tagadja meg az.
24. Rendesen az teszi a mestert, amit ékesen elmond.
Mit bölcsen kihagyott, vallja a mester-írót.
25. Mindenik egyenként, ha tekinted, elég okos ember:
Üljön a plénum együtt, megvan az ostobaság.
26. A szív csöndes szentélyébe fuss hát
A világból, mely forrong vadul.
27. Mit a bölcsek bölcs esze föl nem ér,
Gyakorolja a gyermeki tiszta kedély.
28. Eljátssza az ember a sorsa javát,
Ha árnyak után veti egyre magát.
29. Úgy lel ember emberséget,
Ha frigyét köt örökre
Jámboran a televénnyel,
Mely anyai öröke...
30. Szabad állat él a pusztán,
Szabad istené az ég,
Korlátnak eléjük pusztán
A természet rendje lép;
Ám az ember e kettő közt
Nyújtson társának kezét;
Szabadsághoz és erőhöz
Más, mint erkölcs nem vezet.
31. A szorgos munka-szülte lét,
S az emberszív, melyben újfajta vágyak
Fornak s vívnek heves csatákat,

Tágítják művetek körét.
Az ember fölviszi magával haladása
Szárnyain a művészetet,
S a természet bővült határa
Új szépség-világok forrása lett.

32. A tudás gátja mind ledül;
Az ész, könnyű győzelmelekben
Megedzve, gyors gyönyörre gerjedetten,
Hogy mindensége báját birtokolja,
A természet határait kitolja,
S homályos útján elébe kerül.

33. Ha kora számkiveti, leljen
Az igazság hazát a versben...

34. Vesd le földünk kínzó bánatát,
Menekülj e szűk, dohos világból,
Vár az eszmény hona rád.

35. A Való kútfejéhez az ér itt,
Ki a mélyben csüggedtlen ás;
Nem hatol a márvány lágy szívéig
Csak kemény vésőcsapás.

36. Mit nem fogadtál el a pillanattól.
Az öröklét sem adja vissza már.

37. Hol szolga térdel s parancsol a zsarnok,
Ahol öntelt kontár hivalkodik:
A művészet nemes-nagyot nem alkot...

38. Mert, hol deszkákból ácsolnak színházat,
Eszményvilág az, amely ottan él,
A könnyön kívül minden más csak látszat,
S csak egy valódi ott, a szenvedély...

39. Ösztön s eszme közt sok reszkető híd,
Mely mind gyatra korláthoz kötődik,
S köztük a sivárság szele leng.
Beékelve a hézagba ott, hol
Az ember kiválik a majomból,
S az emberség már fajulva teng.

40. Most világosság van - s vesz a bölcs.
Sokratést kiirtották sophisták,
Rousseau-t, lám a keresztények irtják,
Mert keresztény emberségre tört.

41. Ki embert nemzeni se tud,
Embert nem is szerethet.
42. Az embernek, mert célja nagy,
Hát kell a másik ember,
Csak szépen összefogva hat:
Sok víz hajtja a malmokat.
Sok cseppből áll a tenger.
43. ...míg a világ boltozatát
A bölcsesség nem fogja át,
Tovább forgatja gépét
A szerelem s az éhség.
44. Szót se tovább! Adj enni, lakást, takarót a szegénynek:
Emberi méltóság önmaga járul ehhez.
45. Mindenkinek egyforma jussa van a legnagyobbhoz s a legkisebbhez, az igények, indulatok, erők egymást pusztítva küzdenek. A jog a győzteshez kvártélyozza be magát, erőnk korlátja a törvény.
46. A lelkiismeret ... hát persze! derék madárijesztő, a verebeket elriasztja a cseresznyefákról! ... jó fedezetű váltó, ha szorul a kapca, még a csődbe jutott is kievickél vele.
47. Nyomorúságos szerep, nyúlnak lenni ebben a világban ... de a nagyságos úrnak szüksége van a nyulakra.
48. Aki semmitől sem fél, van olyan hatalmas, mint akit mindenki retteg!
49. ...akinek a házában tanyát üt az ördög, annak szép lánya születik...
50. Kifogytam az emberi eszközökből - ördögiekhez kell folyamodnom.
51. Azt mondják, hogy törekenyek és gyöngék a nők - ne higgye! Egy póktól talán megijedünk, de a sötét enyészettől nem riadunk vissza.
52. A szerelem ravaszabb és bátrabb, mint a gonoszság...
53. ...ők nagyon okosak, amíg csak az ésszel van dolguk, de ha már a szív is beleszól, ostobák lesznek a gonosztevők.
54. Elkövetkezik lassan az az idő, amikor mi, apák, élvezni szeretnénk azt a tőkét, amit gyermekeink szívében helyeztünk el.
55. A szeretet rettenetesebb kényszer, mint a zsarnok dühe!
56. Csak a kétségbeesett játékos teszi fel mindenét egy lapra. Csak a könnyelmű kereskedő rakja egyetlen hajóra egész vagyonát.
57. ...a változatosság csak fűszerezi a gyönyört.

71. ...a színész csodás művészete
Érzékünk mellett gyorsan elhalad,
Míg a szobormű s a költő dala
Évezredek múltán is él tovább.
Itt a művésszel meghal a varázs...
72. Költészetté lesz a való maga,
S látjuk, magasra tűzött célokért
Hogyan tusáznak óriás erők,
És áll a harc nagy ember-ügyekért:
Uralomért és szabadságjogért -
A költőnek is árnyékszínpadán
Magasabban kell szállnia, nehogy
Rápirítson az élet színpada.
73. Komoly az élet, derűs a művészet.
74. Hogy a vezér hogy krárog és köpik,
Azt jól elleste tőle mindenik.
De ellesni szellemét, zsenijét,
Díszőrségen nem lehet semmikép.
75. Kitárva áll a földgolyó világa,
Aki nem mer, minek remél hiába?
76. A polgár körben jár, az ostoba,
Akárcsak a ruhafestő lova.
77. A jogtalanságból a baj kinő,
Ahogy a hagymától a könny kijő...
78. Hol az ok, nem bennünk-e, katonákban,
Hogy olyan züllés van a gazdaságban?
79. Kockára ha nem veted életedet:
Magadnak az életet el se nyered.
80. A rendnek útja, ha kanyarog is,
Nem kerülő.
81. Nem az erőszak gyors, nagy tettei
S a pillanat meghökkentő csodái
Teremtik azt, mi boldogítani tud
S hatalmasan megáll a gyors időben.
82. Örömmel adnám a véres babért
Az első ibolyaszálért, melyet
Megifjult földből csal ki március.

83. ...hazatér
A katona és ember lesz megint...
84. A percet lásd meg, míg el nem repül,
Mert életünkben ritka pillanat
Kínál nagyot, jelentőst.
85. Fölösleges, hogy hírlapból jelentse,
Amit borzadva átéltünk magunk.
86. Új rend új embereket
Hoz fel s a régi érdem megfakul.
87. Ahány erős lélek van, mind rokon.
88. Jobb volna tán, ha mindenütt szívünket
Követnők, ám akkor le kellene
Nagyon sok jó célunkról mondanunk.
89. Merész volt a szó,
Mert nem volt tett.
90. Alantas egy matéria az ember
S dajkáját úgy hívják, hogy megszokás.
91. Tiszttem van, véleményem nem lehet.
92. Az erőszakot túróm vagy teszem,
Így áll a bál. És másként nem lehet.
93. Szűk a világ, de *tág* világ az agy...
94. Nincsenek véletlenek;
S épp az, mit vak véletlennek hiszünk,
A legmélyebb forrásokból fakad.
95. A szív számára nincs császár-parancs.
96. Utánozó ösztönű lény az ember,
Aki elül jár, nyáját az vezet.
97. Mert csel s gyanú között a harc örök,
Hit s bizalom között van béke csak.
Ki bizalmat megmérgez, anyatestben
Irt ki fogamzó nemzedékeket.
98. Szűken kimért lehetőség ne bántson.
Sok szabadság sok tévedést terem,
Hú szolgálat szűk utjai biztos út.

99. Az ember azt hiszi: a tett szabad,
De hasztalan! Ő csak a vak erő
Játéka, mely szabadságból hamar
Rettentő kényszerűséget terem.
100. Ha szíved int, jó ösztönét kövesd!
101. Csak nyugta után dicsérd a napot.
Hosszú szerencse nem reményt jelent,
Reményt szerencsétlennek küld az ég.
102. Idő az ember angyala.
103. A végső bajban mindent merni kell.
104. Békében hagyják azt, ki maga békés.
105. Erős ember egyedül legerősebb.
106. Minden, ami él, a fényből,
A fényből él minden boldog teremtmény -
Még a növény is fény felé tekint.
107. Ha éjszaka van is, jogunk világít.
108. Az erőszak
Rettenetes, még igaz ügyben is.
109. Türelem! Az idő tanácsot ad.
110. Hosszú gyakorlat teszi csak a mestert...
111. Csak akkor élvezem az életet,
Ha minden nap újra prédául ejtem.
112. Reszketett tőled! Akkor jaj neked!
Hogy félni láttad, nem nézheti el.
113. ...harcolj
Hazádért, úgy harcolsz szerelmedért.
114. ...ha túlfeszítik, szétpattan a húr.
115. Tartsatok össze - erősen, örökké...
Minden szabad föld egymással rokon...
116. ...világ végéig visz minden út.

BABEUF

1. ...a társadalmi szerződés alapja valójában éppen az ész, és annak nem arra kell-e törnie, hogy kiküszöbölje a természet törvényeinek hibáit és igazságtalanságait...
2. A természet rendje elferdíthető, megváltoztatható, feldúlható, viszont teljes megsemmisítésével éppen újjáteremtését érjük el.
3. Mindenki számára munkaalkalmat kell biztosítani, s a Törvény kötelessége ügyelni arra, hogy a kereset fedezze a megélhetést.
4. ...senki nem áll törvényes alapon, aki aránytalanul több vagyonnal bír, mint amennyi hazája termékenységének és lakói lélekszámának alapján megilletné.
5. ...az emberi társadalomban vagy teljesen fölösleges a *műveltség*, vagy minden egyénnek módot kell nyújtani a tanulásra.
6. A plebejusok és patríciusok vagy a szegények és gazdagok közti háború nem vár hadüzenetre, hanem szünet nélkül folyik.
7. ...itt a pillanat, *amikor minden igazságot hasznos kimondani*.
8. ...a demokrácia parancsa: akinek sok van, pótolja ki annak hiányát, akinek nincs elég! Bizonyítsa, hogy ez utóbbiak vagyonának deficitjét a többiek lopással idézték elő.
9. ...az ember sorsának nem szabad rosszabbodnia, amikor természeti állapotból társas állapotra tér át.
10. ...a föld nem egyeseké, hanem mindenkié.
11. ...a társadalomtól lop, aki többet szerez, mint amennyire önfenntartásához szüksége van.
12. Az emberi munka gyümölcseinek értékkülönbségei csupán azon alapulnak, hogy ezzel kapcsolatban egyes emberek rá tudták erőszakolni a többiekre egyéni véleményüket.
13. Képtelen és jogtalan az az állítás, hogy nagyobb ellenszolgáltatás illeti azt a munkát, mely nagyobb intelligenciát, szorgalmat és szellemi erőfeszítést igényel - hiszen ettől a gyomor befogadóképessége semmivel sem lesz nagyobb.
14. Elménk elképzeléseinek az értelmesek adtak magas értéket, de ha az erők szabták volna meg közös megegyezéssel a dolgok állapotát, bizonyára egyértékűnek ítélték volna a fejjel a kart, és úgy döntöttek volna, hogy az egész test fáradtsága felér a gondolkozó testrész fáradtságával.
15. ...csak úgy szerezhetünk többletet, ha nem hagyunk eleget embertársainknak.
16. Még akkor is társadalomellenes összeesküvőnek kell tekinteni mindenkit, ha bebizonyítaná, hogy természetes erőivel egymaga négy ember munkáját képes elvégezni, és ennek

következtében négy javadalmazásra tart igényt, mert már ezzel is megingatná az egyensúlyi helyzetet, és legfőbb javunkat, az egyenlőséget ásná alá!

17. Egyedül a mi fajtánk találta fel az értékkülönbség gyilkos örületét, de meg is ismerte, mi a gond és nélkülözés.
18. Az igazság megcsúfolása az is, ha a műveltség egyenlőtlenül oszlik meg...
19. Kár minden szóért, amit a legjobb államforma kérdésére vesztegetünk; míg a kapzsiságot és a nagyravágyást csírájában nem tiportuk el, mindez semmit sem ér.
20. ...meg kell tanulnunk a *sors megrendszabályozását*...
21. Dőljön hát romba minden ... jöjjön a végső zűrzavar, amelyben összezsapnak a kavargó elemek ... nyeljen el mindent újra a káosz: belőle teremtdjék új és jobb világ!
22. Az uralkodó réteg forradalma csak arra jó, hogy vég nélkül fenntartsa saját uralmát.

DESMOULINS

1. Nem kétséges: a köztársaság alapelve, hogy inkább meneküljön a büntetéstől néhány bűnös, semhogy egyetlen ártatlan szenvedjen. De vajon nem igaz-e, hogy forradalom idején ez a bölcs és emberséges alapelv csak bátorítja a haza árulóit...?
2. Annyi idős vagyok, mint Jézus, a jó sans-culotte, s ez az életkor végzetes a forradalmárookra.

PÁLÓCZI HORVÁTH ÁDÁM

Búsuljon a ló, elég nagy a feje.

ROUGET DE LISLE

1. Előre, ország népe, harcra,
Ma diadalra hív hazánk!
2. Pajtás, fegyverbe hát,
Ma harcra hív hazád,
Előre, hogy garázda vér
Öntözze a határt!
3. Nem ül zsarnok kénye rajtunk,
Pokolba minden hitszegőt!
Szabad országot vív a harcunk,
Szabad országban a jövőt!

SAINT-SIMON

1. A lángelmében igen erős az egyéni érdek, de szeretete az emberiség iránt csodákat tud művelteni vele.
2. A tudós ... olyan ember, aki előre lát; a tudomány éppen azért hasznos, mert lehetőséget nyújt az előrelátásra, s éppen ezért állnak a tudósok a többi ember fölött.
3. A moralisták gyakran tévesztik össze a szavakat a cselekedetekkel.
4. Minden politikai kombináció s minden intézmény jó működéséhez két Feltételnek kell hogy eleget tegyen, éspedig először: legyen hasznos a *társadalomra*, vagyis biztosítson számára kézzelfogható előnyöket; és másodsor: álljon összhangban a társadalom állapotával, feleljen meg a fennálló eszméknek és tényeknek, egyszóval a maga helyén és idejében bukkanjon fel, fokozatos előkészítés után.
5. ...csupán a *múlt* filozófiai elemzése útján juthatunk el a *jelen* igazi alkotóelemeinek pontos ismeretéhez.
6. ...minden nemzet egyetlen értelmes célt tűzhet csak maga elé: a lehető legtöbbet termelni a lehető legalacsonyabb igazgatási költségek mellett.
7. ...a hatalmon levők csupán ügyintézői a társadalomnak, és a kormányzottak érdekeinek és akaratának megfelelően kell azt irányítaniuk. Egyszóval, a nemzet boldogsága a társadalmi szervezet egyetlen és kizárólagos célja.
8. ...az uralmon levők nagyon is hajlamosak arra - és ez helyzetüknek természetes következménye -, hogy azt, ami az ő szenvedélyüket vagy legfőbb kedvtelésüket kielégíti, őszintén a nemzet számára előnyös dolognak tekintsék.
9. ...a közírók tevékenysége napjainkban mindenekelőtt annak meghatározására törekedjék, hogy milyen irányban haladhat a társadalom a jólét felé, s rá is vegyék ezen irány követésére.
10. Amit világosan elgondol az ember, azt könnyű kifejeznie.
11. Az a nemzet a legboldogabb, amelynek soraiban a legkevesebb a dologtalan.
12. Nem elég "*kutatni a tényeket*", szükség van "*elmélkedni a tényeken*".
13. A kormányzat szükséges rossz, hasznos azonban abban a vonatkozásban, hogy megakadályozza minden baj nélkül a legnagyobbat, vagyis az anarchiát. A tanult embereknek mindig azt kell célul tekinteniök, hogy a kormányzat erejét a rend fenntartásához szükséges akciókra korlátozzák.
14. Az emberi nem aranykora nem mögöttünk, hanem előttünk, a társadalmi rend tökéletesítésében van; apáink nem látták meg, gyermekeink eljutnak oda egy nap; rajtunk áll, hogy egyengessük nekik az utat.

15. Nem lehet elégszer ismételni az alapelvet, hogy csak akkor lehetünk boldogok, ha saját boldogságunkat mások boldogságában keressük.
16. Úgy véljük, az az író, aki hasznos akar lenni, többé nem fejedelmekhez, hanem nemzetekhez fordul; hogy többé nem feladata, hogy megértesse a népek vezetőivel, hogyan kell a népeket vezetni, hanem a népekkel, hogy milyen lehet magatartásuk.
17. ...*érdek és emberség* minden józan szellem számára ugyanannak a dolognak két neve...
18. ...a politika ... két szóban összefoglalva nem más, mint a *termelés tudománya*, vagyis az a tudomány, amelynek tárgya a dolgoknak a termelés szempontjából legelőnyösebb rendje.
19. Az egész társadalom az iparon nyugszik.
20. A nemzetek, éppúgy, mint az egyének, csak kétféle módon élhetnek: *lopásból vagy termelésből*.
21. Az iparos osztály a legfontosabb osztály, a tápláló osztálya az egész társadalomnak; nélküle egyetlen más osztály sem létezhetne.

HAUG

A kritikák olyanok, mint a végrendeletek. Csak a legutolsó érvényes.

FICHTE

1. Az emberi értelemnek az állati állapottól való kitüntető különbsége az, hogy szabadon tud gondolkodni.
2. A gondolkodás minden lehetséges tárgyának szabad kutatása, minden lehetséges irányban és kifelé a határtalanba: kétségkívül emberi jog. Senkinek sem szabad az ember választását, irányát, határait meghatározni, csak neki magának.
3. Az egyes lángész ugrásszerűen akar előrejutni. A tehetséges tevékenységnek azonban másban kell rejtenie: ti. az elméletben.
4. ...csak az általánosan *megismert* jogot lehet jognak tekinteni.
5. ...egy tudós alkalmasint szolgája az államnak, a fejedelem azonban nem...
6. Az állam feladata az, hogy előbb adja meg mindenkinek a magáét, juttasson előbb mindenkit a tulajdonához, és csak azután védelmezze azt meg...
7. Minden emberi törekvés célja az élet lehetővé tétele...
8. Igazságtalanság, hogy valaki a feleslegeset megvásárolhatja, miközben valamely embertársa a legszükségesebbet nélkülözi és meg nem szeresheti; a pénz, amivel valaki a feleslegeset veszi meg, az északlamban nem is az övé...

9. ...a férfias bátorság az, hogy szilárdan szembenézünk a bajjal, szükség szerint szembenézünk vele, hidegen és bátran belehatolunk és felbontjuk alapelemeire. Ezzel a világos belátással leszünk rajta úrrá, és biztos kézzel foghatunk a baj leküzdéséhez...
10. ...az önzést saját legmagasabb fejlődési foka pusztítja el...
11. ...korunknak legfőbb alapvonása az, hogy benne az élet történelmivé és jelképpé vált, magának az életnek valóságával azonban alig találkozunk.
12. Az erény tanítható is, megszerezhető is, isteni adomány is.

HUFELAND

Úgy találjuk, hogy mindazok, akik nagyon magas életkort értek el, olyan emberek, akiknek ifjúságuk során fáradságban, munkában és megpróbáltatásban volt részük.

BATSÁNYI

1. Nemzetek, országok ! kik rút kelepében
Nyögtök a rabságnak kínos kötelében;
S gyászos koporsóba döntő vas igátok
Nyakatokról eddig le nem rázhattátok;
Ti is, kiknek vérét a természet kéri,
Hív jobbágyitoknak felszentelt hóhéri,
Jertek! s hogy sorsotok előre nézzétek,
Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!
2. Ha ki mindenét elvesztvén,
Reménységet sem talál:
Már annak az élet szegyén,
Kötelesség a halál.

JEAN PAUL

1. Az emlékezés az egyetlen Paradicsom, amelyből nem lehet bennünket kiűzni.
2. A szellem ifjúsága örök, örökkévalósága az ifjúság.
3. A leghosszabb békeidőszak alatt sem mondanak az emberek annyi képtelenséget és igaztalanságot, mint a legrövidebb háborúban.
4. A német nyelv a nyelvek orgonája.
5. A megtörhetetlen, nagy csoda az ember hite a csodában.

SEUME

1. Hol nincs igazság, nincs szabadság, és ahol nincs szabadság, nincs igazságosság.
2. ...ami jó, azt kétszer is szívesen hallja az ember.
3. Aki másokat lekicsinyell, az sose nagy.
4. Jaj annak az országnak, ahol nem dalolnak.
5. A zene kulcs a női szívekhez.
6. Mindennémű privilégium a szabadság és igazságosság sírja.
7. Ahol énekelnek, nyugton lehetsz; rossz embereknek nincsenek dalaik.

LÉVIS

A nemesség kötelez.

ISAAC D'ISRAELI

Amint van művészete a gondolkodásnak és művészete az írásnak, úgy létezik művészete az olvasásnak is.

FAZEKAS

1. Háromszor veri ezt kenden Lúdas Matyi vissza!
2. Megdobban az ijjedezésre
Rákapatott jobbágy...

KARAMZIN

1. A hazaszeretnek nem szabad elvakítania bennünket; a haza iránti szeretet a józan ész tevékenysége, nem pedig vak szenvedély.
2. A legelviselhetlenebb dolog: haszontalanul élni a Földön.
3. A nyelv gazdagsága a gondolatok gazdagsága.
4. Nagy lelkek tehetsége felismerni a nagyságot másban.

MALTHUS

1. Biztosan mondhatjuk, hogy a népesedés, ha nincs gátolva, megkétszereződik minden huszonöt évben, vagyis növekszik mértani arányban.
2. Biztosan állíthatjuk, hogy tekintetbe véve a föld jelen átlagos állapotát, az élelmiszerek, az emberi iparkodásnak legkedvezőbb viszonyai mellett is, nem növelhetők gyorsabban, mint számtani arányban.

MADAME DE STAEL

1. ...a szellem fénye annál szükségesebb egy országban, minél közvetlenebbül vesznek részt kormányzásában az országot lakó polgárok.
2. Egy nemzetnek csak akkor van saját jellegzetessége, ha szabad.
3. A jót csak egy módon lehet szeretni: jót cselekedve.
4. A hidegvér megkettőzi a képességet és az erőt.
5. Mindent megérteni annyi, mint mindent megbocsátani.

WILHELM VON HUMBOLDT

1. Ami nincs az emberben, kívülről sem hatolhat belé.
2. Ami az egészséget illeti, a fürdőkre való utazás is az orvosi divatok közé tartozik.
3. Hihetetlen, mennyi erőt kölcsönözhet a lélek a testnek.

SAINT-JUST

1. Minden nép képes az erényre és a győzelemre; nem kényszer kell ehhez, hanem bölcs vezetés.
2. ...intézmények kellenek az erkölcsök megnevesítésére. Erre kell törekedni: íme, mindössze ennyi a tennivaló, minden egyéb ebből következik.
3. A terjedelmesen megfogalmazott törvények közveszedelmet jelentenek.
4. A köztársasági kormányzat elve az erény, vagy a terror. De mit akarnak azok, akik sem az erényről, sem a terrorról nem óhajtának hallani?
5. Ameddig azt fogjuk látni, hogy bárki a közhivatalokban vagy a törvényszékeken előszobázik, addig semmit sem ér a kormányzat. Szörnyűség, hogy az emberek kénytelenek az igazságtevésért könyörögni.

6. A forradalomnak akkor kell megálljt parancsolni, amikor törvényeivel már teljessé tette a jólétet és a közszabadságot. Fellángolásainak éppen ez a célja, s le kell tepernie mindent és mindenkit, aki ennek ellenszegül.
7. A forradalom tetőpontjáról beszélnek: ki az, aki meg tudja állapítani, hol van a tetőpont? Ez nagyon viszonylagos. Akadtak már olyan szabad népek, akik éppen a legmagasabb csúcsokról zuhantak a legmélyebbre.
8. ...a szabadság nem honosodik meg, ha a nincstelenek fellázíthatók a dolgok új rendje ellen...
9. Az ember arra született, hogy függetlenségben éljen, hogy minden férfinak takaros felesége legyen, meg egészséges és erőteljes gyermekei: nem kellene sem gazdagok, sem szegények.
10. A nincstelen fölötte áll a kormányzatnak és minden földi hatalmasságnak; joga van arra, hogy úrként szóljon hozzájuk...

AUGUST WILHELM SCHLEGEL

1. ...az ellentét eltűnik az arányban.
2. Mindig új gondolatokat kívántok? Cselekedjetez valami újat, majd lesz új mondanivaló is.
3. Szerencsére a költészet éppoly kevésbé vár az elméletre, mint az erény a morálra, máskülönbem semmi reményünk nem volna költeményre.
4. ...aki egyszer botorul vagy nemesül arra törekedett, hogy az emberi szellem haladásába beleavatkozzék, kénytelen tovább haladni vele, különben úgy jár, mint a kutya a pecsenyesütőben, ha nem tud és nem akar szabadulni.
5. Jegyzetek egy vershez: akárha anatómiai felolvasást tartanánk egy sültböz.
6. Az írói dicsőség gyakorta olyan, mint a nők kegye és a pénzszerzés. Ha megteremtődik a jó alap, a többi mintha már magától jönne.
7. Némely országok alattvalói számos szabadságra hivatkoznak büszkélkedve, melyeket a szabadság mind nélkülözhetővé tenne számukra. Ekképp bizonynal azért kap akkora hangsúlyt bizonyos versek számos részletszépsége, mert maguk a versek nem szépek.
8. A morális méltatás az esztétikaival teljesen ellentétes. Ott a jó szándék minden; itt a jó szándék semmi.
9. Nincs szánalmasabb, mint ha hasztalan adjuk oda magunkat az ördögnek; például ha sikamlós költeményeket gyártunk, amelyek nem valami kiválóak.
10. A költők végül is mind Narcissusok.
11. Mintha a nők mindent a pusztá kezükkel végeznének, a férfiak szerszámokkal.

12. Vannak szellemek, akikből a legnagyobb erőfeszítés és az erő határozott iránya mellől a hajlékonyság hiányzik ... Nem hatolunk mélyre, ha a fűrőt nagy erővel neki szorítjuk a deszkának, de nem forgatjuk.
13. Elmondhatjuk, hogy a költőzseni jellegzetes ismérve ez: sokkal többet tud, mint amiről úgy tudja, hogy tudja.
14. Némelyek a legszívesebben hunyt szemmel szemlélnék a festményeket, hogy semmi se zavarja képzeletüket.
15. Ne korholjuk a hollandokat korlátolt művészi ízlésükért. Először is: határozottan tudják, mit akarnak. Másodsor: műfajaikat maguk hozták létre.
16. Hogy egy Diderot-val meséltessük el, milyen volt egy képkiállítás: az valóban császári fényűzés.
17. A közönséget a kolosszális kivitel mintegy megsokszorozza.
18. ...mocskos lelkekben még egy Vesta-szűz is gerjedelmet ébreszthet.
19. Maga a régi művészet sosem fog egészében visszatérni, bármily fáradhatatlanul dolgozza is fel a tudomány a természet felhalmozott kincseit. Bár a látszat már-már ezt mutatja gyakran; valami azonban mindig hiányzik, jelesül épp az, ami csak az életből fakadhat, amit modell nem adhat meg soha. A régi művészet sorsfordulói azonban szó szerint pontosan ismétlődnek.
20. Egykor természetet, ma kizárólag eszményt prédikálnak nekünk. Gyakran elfelejtjük, hogy ezek belsőleg összeegyeztethetők, hogy a szép ábrázolás a természetet eszményivé teszi, az eszményt természetessé.
21. Az angol nemzeti jellem fenségéről formált véleményt vitathatatlanul a fogadósok terjesztették elsőül...
22. A nyelv uralma a szellemen nyilvánvaló; hanem ebből még ... nem következik szent sérthetlensége...
23. Az eszményi sosem a mennyiségben, hanem a minőségben rejlik.
24. Hogy volt egyszer egy aranykor, ez a csalkép az egyik legkomolyabb akadály eljövendő aranykor felé való közeledés útján.
25. Mindenkinek meglehet a maga misztikája, de tartsa meg magának.

CHATEAUBRIAND

1. A középszerűség nem a maga mivoltától erős, hanem azoktól a középszerűségektől, amelyeket képvisel; s ebben az értelemben félelmetesen nagy a hatalma.

2. A koldusok sebeikből élnek: vannak emberek, akik mindenből hasznot húznak, még a megvetésből is.
3. Vészes vagy dicsőséges idők után a nép hajlamos a nyugalomra; s hacsak a legcsekélyebb mértékben is elviselhető intézményekkel kormányozzák, könnyen eltűri, hogy a világ legjelentéktelenebb miniszterei vezessék.
4. Van példa rá, hogy oroszlanokat szekérbe fogtak, és gyermekek hajtották őket; de azok végül is mindig szétmarcangolták vezetőiket.
5. Kibékülünk azzal az ellenségünkkel, aki a szív és az elme kiválósága tekintetében alattunk áll; de sohasem bocsátunk meg annak, aki lélekben és tehetségben felülmúl bennünket.
6. A nagy bánatok, akárcsak a nagy örömök, megrövidíteni látszanak az időt; mindaz, ami erősen foglalkoztatja a lelket, meggátol bennünket abban, hogy számláljuk a pillanatokot.
7. A bűn és az erény egytestvérek: az ember szülte őket; Ábel és Káin egyazon atyának voltak a gyermekei.
8. Vannak emberek, akik azért nem ékesszólók, mert szívük túlságosan hangosan beszél, és meggátolja őket abban, hogy hallják, amit mondanak.
9. Ifjúkorunk örömei, amikor emlékezetünkbe idézzük őket, olyanok, mint a romok, amelyeket fáklyafényben nézünk.
10. A fa levelenként hullatja lombját: ha az emberek minden reggel megfigyelnék, hogy mit veszítettek az előző napon, észrevennék szegénységüket.
11. Valóság híján ábrándokkal igyekszünk áltatni magunkat.
12. Az ízlés a lángész józansága; ízlés nélkül a lángész csak fennkölt örület.
13. A könyv reszket az idegen katona lépteitől.
14. Azt az ösztönt, amely hazánkhoz köt bennünket, akkor érezzük a legerősebben, amikor távol vagyunk tőle.
15. ...az ár ellen hajózók, valahányszor szembe akartak fordulni az idők folyásával, csak siettették pusztulásukat, és elsüllyedtek.
16. Az emberek hálátlanok, de az emberiség hálás.

KRILOV

1. Jó, ha gyöngé erőt bajban más izma pótol,
de még segíteni se tud az ostoba:
Isten ments a szívélyes Behemóttól!
Ellenségénél rosszabb a barát, ha buta.

2. Ki országa javán hasznosan dolgozik,
az eget-földet nem könnyen hagy itt:
akiben nincs erő, tehetség, igaz érdem,
annak kellemesebb az idegen haza:
nem annak fia, nem gyűlölik annyira
és senkit se bosszant, ha tétlen.
3. Sokszor gondoljuk, hogy valami újság
a dolgok lelke, túlzott bonyolultság,
pedig a nyitjuk, ha nem is lapos,
egyszerű és mindennapos.
4. Az erősebb előtt mindig a gyenge vétkes.
5. Ha van az utánczóban ész,
könnyen számíthat gyors sikerre;
de értelem nélkül majmolni: kész
istenverés!
6. Sok bölcs megmondta már,
a hízelgésről, hogy nyomába jár a kár,
mégis minden szívhez utat talál.
7. ...a sas néha, igaz, földre ereszkedik,
de csirke sose száll föl a fellegekig.
8. Legfőbb fontosságú ügyekben
gyakran azért szakad ránc romlás és halál,
mert a közös veszélyt felejtve érthetetlen
mindenki csak azért csatázik rendületlen,
hogy őneki mi jár.
9. Akármid látják az irigyeid,
mind dühöng rád és csahol és vonít;
menj nyugodtan tovább: egy darabig ugatnak,
azután elmaradnak.
10. Ne felejtsetek a különbséget: igaz,
hogy uj rügyet bont minden uj tavasz,
de ha elszárad a gyökér,
nincs többé se fa, se levél.
11. Mig híres vagy s erős, a hitvány, sanda lelkek
szemed is félik irgalmatlanút;
de csak az kell, hogy polcodról lehullj,
elsőnek rögtön ők sújtanak, sértegetnek.
12. Kire saját szíve szabja rá sorsa átkát,

akit sohase fűt szeretet és barátság,
aki másra gonoszságot vetít:
azt hiszi, hogy - őt üldözik.

13. A pacsirtadal is csak nyöszörög
a macska karmai között.

14. Lányok, fiúk:
Mért dicséri a kakast a kakuk?
Mert az visszadicséri - a hazug!

15. ...bármilyen hasznos valami,
csak szidja, ki titkát nem ismeri;
s ha a tudatlan még előkelő is,
büszkén tönkreteszi.

16. A kártya összejöveteleink lelke: nélküle négy ember, aki szerencsétlenségére összekerült, nem tudná, mit tegyen. Teljes joggal kell kételkednünk abban, vajon a kártyajáték feltalálása előtt volt-e egyáltalán valamiféle összejövetel.

17. A mi századunkban az ifjú divatfi legyen olyan, mint a szócső: ami szó az egyik végén belekerül, azt tüstént adja ki magából a másikon; minél nevetségesebben ad valaki valamit vissza, annál szellemesebbnek tartják.

SCHLEIERMACHER

Türelem a remény művészete.

ALEXANDER VON HUMBOLDT

Mindenki legyen bátor ahhoz, hogy meggyőződése legyen.

KÁRMÁN JÓZSEF

1. Ne építs az emberekre; semmit se remélj! A szerencsétlenség elveszti fullánkja leghegyesebb éleit azokon, akik elfelejtették a szemfényvesztő reménységeket...
2. Vannak még sok jó lelkek, akikkel az élet útjain összeakadunk, oh! mely szép azokkal barátságosan kezet fogva keresztülvándorolni az életen...
3. Minden szó fontossá lesz, minden mozdulás sokat jelentővé, ahol a szíved verését egyező szívverés viszonzza, érzésedet kölcsönös érzés, szeretet szeretetedet...
4. A magányos, félre való élet, az elzárkózás a világtól elzár a gondolkodástól is.

NAPÓLEON

1. Amelyik hadvezér ütközet előtt túl sokat törődik a tartalékokkal, azt biztosan legyőzik.
2. Ha békét tudnék kötni, arra jóval büszkébb lennék, mint a katonai sikerek révén szerzett kétes hírnévre...
3. Már nincs messze az idő, amikor tudatára fogunk jutni annak, hogy Angliában csak úgy szállhatunk partra, ha előbb meghódítjuk Egyiptomot.
4. Katonák! Negyven évszázad tekint le rátok e piramisok csúcsáról!
5. Sohase kutassátok annak az embernek a politikai pártállását, aki az igazságát keresi nálatok.
6. Röviden és homályosan fogalmazzatok.
7. Jobb egy birkából összeverődött hadsereg, amelyet oroszlán vezérel, mint egy birka parancsnoksága alatt álló oroszlánsereg.
8. Antwerpen az angolok szívének szegzett pisztoly.
9. Ha valaha ismeretlen városba kerülsz, akkor ne unatkozzál, hanem tanulmányozd a várost, hátha el kell egyszer foglalnod.
10. - Gyerünk, ébredjenek fel, miniszter polgártársak, még csak éjjel két óra van! Még nem szolgálták meg a fizetésüket, amelyet a francia néptől húznak.
11. A sajtó irányításához csak ostor és sarkantyú szükséges.
12. Minden katona a tarsolyában hordja a marsallbotot.
13. A háborúnak el kell tartania önmagát.
14. A legnagyobb erkölcstelenség az, amikor valaki olyan dologba fog, amihez nem ért.
15. A politikában ismeretlen fogalom a szív, csak a fej számít.
16. Csak a korgó gyomrok forradalma veszedelmes.
17. ...csak azok a nemzetek folytathatnak tárgyalásokat saját biztonságuk veszélyeztetése nélkül, amelyek erősek.
18. ...el kell ismernem, hogy a társadalmi állapotok fejlődése, az erkölcsök elpuhulása nem tűri, hogy az egész népből katonát faragjunk.
19. Nekem küldetésem van, és csak azért maradok életben, hogy ezt a küldetést beteljesítsem. El kell mesélnem az utókornak azokat a hőstetteket, amelyeket véghezvittetek...
20. Ha van közöttetek olyan katona, aki hajlandó megölni a császárt, itt vagyok!

21. A fő dolog, uraim, hogy ne utánozzuk a régi görögök példáját, akik hiábavaló vitatkozással töltötték az idejüket, mialatt az ellenség faltörő kosai már a város kapuit döngették.
22. ...a filozófia nagyon hasznos dolog a tudós dolgozószobájában. A katonának azonban dicsőség, rang, kitüntetés, jutalom kell. A Köztársaság seregei nagy haditetteket hajtottak végre, mert e seregek jóra való földművelők és parasztok fiaiból rekrutálódtak...
23. Egy népet csak úgy lehet vezetni, ha jövőt mutatunk neki; a vezető: reménységmondó.
24. A bátorságot nem lehet hamisítani, olyan erény, amely nem ismer képmutatást.
25. A nagy emberek meteorok: felemészti önmagukat, hogy fénnel árásszák el a világot.

BEETHOVEN

1. Erő az olyan emberek morálja, akik a többiek közül kitűnnek, és így az enyém is.
2. Én nem írok a karzatnak!
3. ...a zene magasabb rendű megnyilatkozás, mint minden bölcsesség és filozófia.
4. Nincs tűrhetlenebb dolog, mint amikor az ember önmagának kénytelen szemrehányást tenni saját hibái miatt.
5. A megszokás következtében még a legragyogóbb tehetség is veszít magából.
6. A legjobb szer ahhoz, hogy ne gondolj nyomorúságra - a munka.
7. A gyűlölet magától visszazáll azokra, akik táplálják.
8. A szellemnek, a munkálkodó szellemnek nem volna szabad nyomorúságos szükséghez kötve lenni.
9. Nincs hatásosabb eszköz arra, hogy engedelmességre bírjunk másokat, mint ha elhítjük velük, hogy okosabbak vagyunk náluk...
10. Bátorsággal mindent elérhet az ember, ha jogos.
11. Csak a legkritikább esetben kövessed mások tanácsát: az olyan dologban, amelyet már megdöntöttél, ki ismerhetné jobban az összes körülményeket, mint te magad?!
12. Az érzéki gyönyör a lelkek egyesülése nélkül mindig állatias volt, és az is marad: nyoma sincs utána az emberben valami nemesebb érzelmeknek, inkább a megbánásnak.
13. Nincs az a szabály, amelyet meg ne lehetne sérteni avégből, hogy szebbé tegyünk valamit.
14. Anya, anya, még ha rossz is, mégiscsak anya marad.

15. A javakat, gazdagságot meg lehet szerezni, de az erkölcsi érzéseket idejekorán kell a gyermekbe oltani.
16. Bach meghalt, de fel fog ismét támadni, ha majd tanulmányozni fogják; most nem érnek rá az emberek.
17. Mire való a sok fogás étkezéseknél? Az ember nem áll sokkal a többi állat fölött, ha legnagyobb élvezete a terített asztal.
18. A katona rabszolga napi öt krajcárért eladta szabadságát.

HEGEL

1. A keresztény vallásnak sok mártírja volt - a szenvedés hősei, de nem a cselekvés hősei.
2. Az egyetlen gondolat ... amelyet a filozófia magával hoz, az értelem egyszerű gondolata, hogy ugyanis az ész uralkodik a világon, tehát a világtörténelemben is ésszerűen folynak a dolgok.
3. A forradalom fürdője a francia nemzetet ... sok olyan intézménytől tisztította meg, amelyekből az emberi szellem mint gyermekcipőből régen kinőtt.
4. A bimbó eltűnik a virág kifakadásakor, s azt lehetne mondani, hogy a bimbót megcáfolja a virág; éppígy a gyümölcs a növény nem igazi létezésének nyilvánítja a virágot s ennek helyébe lép, mint igazsága. Ezek a formák nemcsak különböznek egymástól, hanem ki is szorítják egymást mint egymással összeférhetetlenek. Szüntelenül tevékeny természetük azonban egyúttal a szerves egység mozzanataivá teszi őket, amelyben nemcsak nem ellenkeznek egymással, hanem az egyik éppoly szükségzerű, mint a másik; és csak ez az azonos szükségzerűség alkotja az egésznek életét.
5. A filozófiának ... óvakodnia kell attól, hogy épületes akarjon lenni
- 6: A szellem ereje csak akkora, mint ennek az erőnek a megnyilvánulása, mélysége csak olyan mély, amennyire erő kifejtésében kiterjedni és elveszni mer.
7. Amikor egy tölgyet szeretnénk látni törzsének erejében, szétterjeszkedő ágaival és lombozatának tömegeivel, akkor nem vagyunk megelégedve, ha helyett egy makkot mutatnak nekünk. Így a tudomány, a szellem egy világának koronája, nem tökéletes a kezdetén.
8. ...az, ami értelmes, már ismert és közös eleme a tudománynak és a tudománytalan tudatnak, s emezt közvetlenül képesíti arra, hogy belépjen a tudományba.
9. Az igaz az egész. Az egész pedig csak fejlődése által kiteljesülő lényeg.
10. ...az ész a *célszerű tevékenység*.

11. ...az, ami előző korszakokban a férfiak érett szellemét foglalkoztatta, a gyermekkor ismereteivé, gyakorlataivá, sőt játékaivá süllyedt le, s a pedagógiai haladásban megismerjük majd a világ műveltségének mintegy árnyékképben utánarajzolt történetét.
12. Amit általában ismerünk, csak azért, mert *ismerjük*, még nem megismert valami.
13. ...bár mindenkinek van szeme, és vannak ujjai, azért még nem képes cipőt csinálni, ha kap bőrt és szerszámot - mégis mindenki közvetlenül ért a filozófiához és a filozófia megítéléséhez, mert megvan hozzá a mértéke saját természetes eszében; mintha éppígy nem volna meg a cipő mértéke is a maga lábában.
14. Az emberellenes, az állati abban van, hogy az ember megáll az érzelemben, és csak ezáltal tud megnyilatkozni.
15. ...az igaznak természete az, hogy akkor érvényesül, amikor elérkezett az ideje, és hogy csak akkor jelenik meg, ha ez az idő elérkezett, s ezért sohasem jelenik meg túl korán, sem pedig nem talál éretlen közönséget...
16. ...a módszer a tudat arról a formáról, amelyben tartalmának belső önmozgása végbemegy.
17. A tiszta lét és a tiszta semmi ... ugyanaz.
18. Ki ne tudná, hogy száz valóságos tallér különbözik száz pusztán lehetséges tallértól? hogy különbséget jelentenek vagyoni állapotomban? Mivel a száz talléron szembeszökő ez a különbözőség, azért a fogalom, azaz a tartalmi meghatározottság mint üres lehetőség és a lét különbözik egymástól...
19. ...hozzátartozik a véges dolgok létehez mint olyanhoz, hogy az elmúlás csiráját mint magábanvaló létüket hordják magukban: születésük órája - haláluk órája.
20. ...minden dolog önmagában ellentmondó...
21. ...az ellentmondás ... minden mozgás és elevenség gyökere; valami csak azért mozog, csak azért törekszik és tevékenykedik, mert ellentmondást rejt magában.
22. Hogy valami mozog, nem azt jelenti, hogy ebben a pillanatban itt van, s a másik pillanatban amott, hanem azt, hogy egyazon pillanatban itt van és nincs itt, hogy egyazon helyen egyszerre van és nincs.
23. ... a természetben valamit is *világosabbá* teszünk-e azáltal, hogy a múlt sötétségébe visszük vissza?
24. Az idő olyan lét, amely van, amikor nincs, és nincs, amikor van...
25. Nem a téglá üti agyon az embert, mert ez a hatás csak az elért gyorsulás - azaz az idő és tér mennyiségi viszonya - útján jön létre, tehát az embert az idő és tér üti agyon.
26. Műveletlen emberek és rendek megelégszenek határozatlan képzetekkel...

27. ...a lélek alany, a test állítmány ...
28. ... érdek nélkül semmi sem jön létre ...
29. ... akinek nincs joga, annak nincs kötelessége sem, és fordítva.
30. ...semmi nagy a világon soha nem jött létre szenvedély nélkül ...
31. Az idea a lét és mulandóság adóját nem önmagából fizeti meg, hanem az egyének szenvedélyéből.
32. A szabadság megtalálta a módját, hogy fogalmát mint igazságát realizálja - és ez a célja a világtörténelemnek.
33. ...csak szellemi talajon végbemenő változásokból fakad valami új.
34. ...az érték az én véleményem a dologról.
35. ...mindenki korának gyermeke; így a filozófia is: kora gondolatokba foglalva. Éppoly ostobaság azt gondolni, hogy bármilyen filozófia túlhaladhatja saját korának határait, mint az, hogy az egyén átugorhatja saját korát.
36. Minerva baglya is csak az alkonyat beálltával kezdi meg repülését.
37. Az öntudat csak egy más öntudatban találja meg kielégülését.
38. ...az egyén a maga szükségleteiért végzett munkájával épp annyira kielégíti a többiek szükségleteit, mint a magáéit, s a maga szükségleteinek kielégítését csak a többiek munkája révén éri el.
39. ...az ember *gyakorlati* tevékenység által válik magáértvalóvá, mivel ösztöne arra készíti, hogy abban, ami számára közvetlenül adva van, ami külsőleg létezik a számára, önmagát alkossa meg, s benne magára ismerjen.
40. ...a műalkotás nem a műértők és a tudósok kedvéért létezik, hanem a közönség élvezetére és javára; a kritikusoknak nem kellene annyira finnyáskodniok, hiszen ők is a közönséghez tartoznak...
41. Csak semmi modorosságot! - ez volt kezdettől fogva az egyetlen nagyszabású modor, és Homéroszt, Szophoklész, Raffaellót, Shakespeare-t csakis ebben az értelemben nevezhetjük eredetinek.

HÖLDERLIN

1. Olyan korszakban élünk, amikor minden a jobb napok eljövételén munkálkodik.
2. ...joga van immár a szeretethez,
édes-szép joga mindenkinek.

3. Annak, mit a kor megtépni vágyott,
holnap virágban kell állnia!
Tavaszt szülnek még a rombolások...
4. Szűkös a szerelem mindörökké,
árnyék csak, amit szerethetünk...
5. Szívem szavára *énbennem* ragyognak
a Természet élő szép titkai.
6. Patakon csónakázni nem művészet. De ha szívünk és sorsunk le a tenger fenéig s föl az égig
hány-vet bennünket, ez neveli a kormányost.
7. Meggyógyítja sebes szívünket a barátság.
8. Egy kell csak: görögök hite!
9. Ábrázolj? Ne! Taníts! S mámorodat gyüld!
Hadd zsémbeljen a mester:
a Természet utat mutat.
10. Sors és dal - közösek.
11. ...eszményért csak az ég, ki
már eszményi magában is.
12. ...ifjúság erejét érti, ki messze lát...
13. Egynek lenni mindennel, ami él!
14. Ó, isten az ember, mikor álmodik - koldús, ha gondolkodik...
15. ...isteni lény a gyermek, amíg meg nem merült az ember kaméleonszínében.
16. Semmi sem képes oly magasra nőni és oly mélyre hullni, mint az ember.
17. Ó, igazuk van a költőknek, semmi sem oly kicsiny és kevés, hogy lelkesedni ne lehetne rajta.
18. ...az örökkön-örök Szépség, a Természet, önmagában mit sem veszít, mint ahogy pótlásra sem
szorul.
19. ...a szépség az emberek életéből a szellembe menekül; ami Természet volt, ideál lesz...
20. Az ember mindent látó, mindent megvilágító nap, ha szeret, és ha nem szeret: sötét lakás,
amelyben füstös lámpás ég.
21. ...puszta értelemből értelmes, puszta észből ésszerű dolog még sosem született.

22. A puszta értelemről nem jöhet létre filozófia, mert a filozófia több, mint a tények korlátozott ismerete.
23. ...kiküzdész magadnak egy szabad államot, ha sikerül, s aztán azt mondod: miért is építettem?
24. Az aranynak az adja a nap színét, hogy a tűzbe vetik! Az embernek az, csak az ad teljes ifjúságot, ha széttépheti kötelékeit.
25. ...csupán az isteneket és a gyermekeket nem sújtja a nemezis.
26. Kemény szó, és én mégis kimondom, mert így igaz: nem tudok elképzelni népet, amely a németeknél ziláltabb lenne.
27. ...ha az istenien könnyű levegőtől ellágyultan az embergyűlölők is szelíddé válnak, mint a gyermekek, ha bábójából a pillangó kiszárnyal, és rajzanak a méhek - a német akkor is a kaptafájánál marad, és nem sokat törődik az időjárással.
28. ...igazán istenien csak a mély szenvedésben csendül fel bennünk a világ életedala.
29. Mint szerelmesek civódása, olyanok a világban levő disszonanciák. Megbékélést rejt a viszály, s egymásra talál mind, ami szétvált.
30. Erdővé növekedj! légy egy egész világ...
31. Boldog, ki asszonyt bir, szeretőt s nemest,
háza s hazát, mely szégyene nem leszen:
ily honra s ily bölcs férfiakra
még a nap is gyönyörűbben ébred.
32. Mert hát az ember lelke, ha nem saját
földben gyökérezik, mint a növény, kiég...
33. ...mint ahogy a szivárvány is csak zivatar után szép, a költeményben is a hamisból, a tévedésből,
a szenvedésből csak annál szebben és öröndetesebben emelkedik ki, ami igaz és harmonikus...
34. ...alkonyidőn jönnek arany napok is.
35. Jőjj, te mutass nekünk utat, első, szép, komoly óra...
36. Jöttem, szemem hogy égiekre vessem,
s ők vetnek engem az embersors fenekére...
37. Rejtély, hogyan születik tisztán valami.
38. ...a legjobbat,
míg él, az ember is
megrögzítheti emlékezetébe,
s a teljesség így az övé is.

39. Nehéz a nyomoruság,
de a boldogság nehezebb súly.
40. ...ahol veszély támad,
lesz ott menedék is.
41. ...magyaráztassék meg
jól a világ. Német vers, ez a dolgod
42. Csak jel vagyunk, s mögötte semmi...
43. Nehézléptű
az idő, de világra hozza majd
az igazságot...
44. ...a tökéletesség panasztalan.
45. Az élet szépségét az ember adja,
még a Természeten is úr parancsa...

KIS JÁNOS

A nyomorultakat veszni ne hagyjátok:
A mással közlött jó visszazáll reátok.
Ma te vagy a szegény gyámola s bástyája,
Holnap, úgy fordulhat, te szorulsz reája.

WORDSWORTH

1. A gyermek a férfi apja.
2. ...a Természet nem csal meg szívet,
amely szereti; előjoga, hogy, míg
csak tart életünk, örömről örmre
vezessen...

OWEN

1. ...az emberiség minden érzelmét és szokását befolyásolni lehet.
2. ...minden ember képes begyakorolni sokkal magasabb termelést, mint ami szükségleteit kielégíti...
3. ...minden körösséget meg lehet szervezni olyan módon, hogy nemcsak megszüntetjük a földön a bűnt, a szegénységet és nagy részben a nyomort is, hanem minden egyén részére olyan

körülményeket tudunk biztosítani, amelyekben több boldogságban lehet része, mint amennyit a társadalomban uralkodó alapelvek alapján bármely egyén ma élvez.

4. Születése percétől mindenki részesüljön született hajlamai legteljesebb kiművelésében fizikai, erkölcsi, szellemi és gyakorlati téren. Mindenkit képessé kell tenni továbbá, hogy az elsajátított ismeretek birtokában másokat is nevelni és képezni tudjon.
5. Megfelelő eszközöket kell teremtenünk a kedvünk szerinti utazáshoz, hogy utunkat kellemessé és szórakoztatóvá tehesük.
6. Meg kell teremteni az egész társadalom maradandó javát szolgáló tettekhez mindenki részére a legteljesebb cselekvési szabadságot.
7. Az ember jellemét úgy kell alakítani, hogy minden esetben csakis az igazságot képviselje szóban, cselekedeteiben és arckifejezésében is - jó szándékú megértést kell tanúsítanunk az emberek érzelmeivel, gondolkodásmódjával és magatartásával szemben, s őszinte jóindulatot az emberiség minden tagja iránt.
8. Meg kell szabadítani magunkat a babonáktól, a halálfélelemtől és földöntúli erőktől való rettegetéstől.
9. ...olyan társadalomban kell élnünk, melynek törvényei, intézményei és berendezése összhangban állanak az emberi természet törvényeivel ismernünk kell a legjobb módszereket, amelyek által a gyakorlatban összhangba tudjuk hozni azokat a feltételeket, melyek révén létre; hozhatjuk az óhajtott társadalmat.
10. ...sokan azok közül, akiket a jelenlegi bírák az érvényes törvények erejével halálra ítélték, amennyiben ugyanolyan körülmények között születtek és nevelkedtek volna, mint ezek a bírák, ma talán ők szabnának ugyanilyen szörnyű büntetéseket a törvény jelenlegi nagyra becsült tisztségviselői fejére.
11. ...óriási mennyiségben állnak rendelkezésre a minden ember számára jólétet és boldogságot jelentő javak, ám társadalmi ellenőrzésükkel és felhasználásukkal senki sem törődik.
12. ...magas bérek mellett az ország átlagos életszínvonala is emelkedik; az alacsony béreket minden osztály megsínyli, legfőképpen élelmet kell mindenkinek vásárolnia, és a munkás bérének csak fennmaradó részét költheti ipari termékekre.
13. ...a megfelelő módon irányított kézi munka a gazdaságos és nemzeti jólét forrása.
14. ...a megfelelő módon irányított termelőmunka a társadalom részére mindenkor haszonnal fog járni mindenütt a földön, hosszú évszázadokon keresztül, bármilyen mértékben szaporodjon is a föld lakossága.
15. ...a dolgozó osztályokat sújtó munkanélküliség közvetlen oka az összes javakban előállott túltermelés, aminek következtében, a ma érvényben levő kereskedelmi rendszer mellett, a világ összes piaci túl vannak halmozva áruval.

16. A természetes értékmérő csakis az emberi munka, azaz az ember szellemi és fizikai képességeinek együttes kifejtése.
17. Egyesek vagyongyűjtési vágya annyira irracionálissá válik, mint, mondjuk, üvegben tárolni és elraktározni a vizet, holott ebből a felmérhetetlen értékű folyadékból mindnyájunk szükségleténél jóval több áll rendelkezésünkre.
18. ...bár a gyermek nevet viselő anyag, mint minden természet alkotta mű, végtelen sok változatot mutat, mindegyik rendelkezik azzal a plasztikus tulajdonsággal, amely lehetővé teszi, hogy józan irányítás mellett kitartó munkával végül is a racionális elképzeléseknek és kívánalmaknak teljesen megfelelő formát öltjön.
19. A forradalmak pedig nem szűnnek meg addig, amíg a mai társadalmi rendszert, elveiben és gyakorlatban, tökéletesen meg nem változtatjuk...
20. ...a felnőtt férfiak általános választójoga ma népszerű vesszőparipa, amely gyakorlatilag nem oszt, nem szoroz, viszont kielégíti a legenergikusabb, de legkevesebb gyakorlati ismerettel rendelkező népréteget...
21. ...a kereskedelem arra neveli gyermekeit, hogy minden képességüket a "vásárolj olcsón" és "adj el drágán" elv megvalósítására használják fel...
22. ...eljött a világ minden nemzetét átalakító intézmények megteremtésének ideje - bárhol éljenek is, függetlenül bőrük színétől, hajlamaiktól és szokásaiktól -, hogy megtanulják egymást nemcsak szeretni, hanem kivétel nélkül mindnyájan érezzék egymás kölcsönös megsegítésének szükségét is.
23. ...a kardokból ekevasat kovácsolunk, dárdáinkból pedig gallyak nyesésére alkalmas szerszámot készítünk...
24. Az ember nem nevezheti magát addig joggal ésszerű lénynek, amíg fel nem fedezi és a gyakorlatban meg nem valósítja azokat az elveket, amelyek lehetővé tennék a viták elintézését háború nélkül.
25. A közös étkeztetések rendszerében az új szövetkezetek tagjai sokkal olcsóbban és sokkal kényelmesebben, kevesebb fáradsággal jutnak élelemhez, mintha egyénileg vagy háztartások keretében kellene magukról gondoskodni. A tagok pedig, ha egyszer beleszoktak a közös étkezés nyújtotta kényelembe, soha többé nem kíváncsoznak visszatérni a régi rendszerhez.
26. A manapság viselt egész sereg különféle ruházati cikk előállítására fordított idő, költség, munka és ötlet árán olyan öltözkéhez jutunk, amely hátráltat bennünket fizikai erőnk kifejtésében, továbbá az emberi testnek szánalmat keltő és részvétet ébresztő külsőt ad; egyben bizonyítéka az összes osztályok értelmi színvonalának.
27. ...*mindenki* olyan nevelésben részesüljön, ami alkalmassá teszi fizikai termelőmunkára, illetve szellemi javak alkotására; senkit sem óhajtunk eltartani, aki nem vesz részt a társadalom javát szolgáló termelésben a társadalom javára, vagy nem állítja elő az általa elfogyasztott javak ellenértékét.

28. Ti jó és erényes jellemű, szorgos emberek! Ne hagyjátok többé magatokat elnyomni! Ajánlom nektek, ne tűrjétek továbbra a buták, a henyélők, a hivalkodók és gonoszok uralmát!... Hiszen nektek csupán három napig kellene tétlenül élnetek, mint ahogy ők egész életüket leélik, és akkor egyszer s mindenkorra meggyőzhetitek ezeket a tévhitben leledzőket, hogy kezetekben olyan hatalom van, amellyel a társadalom elnyomottáivá, ugyanolyan rabszolgákká tehetitek őket, mint amivé eddig benneteket kényszerítettek.
29. Hozzatok létre olyan állapotokat, amelyben csak egyféle verseny van ki képes az emberiség boldogulásának biztosítására többet tenni társainál.
30. ...ez ideig megakadályoztak benneteket még abban is, hogy fogalmat alkossatok az igazi boldogság mibenlétéről; ez pedig azoknak a tévedéseknek ... kizárólagos következménye, amelyek hozzátartoznak minden vallásnak a mai napig hirdetett alapvető tételeihez.
31. A mai erkölcsi nyomorban igen nagy erénynek minősítik a szüzességet a papságnak nevezett alacsonyrendű embercsoport természetellenes felfogása alapján, akik szerte a földön mindenütt kisajátítják az emberiség véleményének és érzelmeinek irányítását, mintha ők maguk isteni lények lennének...
32. ...a férfi és a nő tökéletes alkotás; testük minden porcikája lényük lényeges részét alkotja, a természetnek semmiképpen sem lehet célja, hogy egymást ne ismerjék meg tökéletesen, vagy hogy valamilyen titok vagy misztikum lappangjon a két nem között mindörökké...
33. Természettől fogva tiszta és őszinte erény kölcsönös vonzalom nélkül nem létezik; a prostitúció viszont ott tenyészik, ahol vonzalom nélküli, erőszakolt kapcsolat jön létre.

WALTER SCOTT

1. Nem baj, ha a regény folyamán szívfacsaró módon próbára teszi idegeinket, ám ... óvakodjék attól, hogy könyvének végét teljesen sötét fellegek borítsák. Csillogtasson meg előttünk egy kis napfényt is az utolsó fejezetben.
2. ...minden terjedelmesebb történet, miközben befejezéséhez közeleg, egyre többet veszít érdekességéből. Olyan ez, asszonyom, mint az ön teája; kitűnő zöld tea, kiváló kínai tea, de szükségképpen gyengébbé és ízetlenebbé válik, mire az utolsó csészére kerül a sor.
3. A regényben megengedhető, hogy a fiatalok szüleik kérézése nélkül szeressenek egymásba, mert hol lenne enélkül a szükséges bonyodalom? De végül mindig meg kell szerezniük szüleik jóváhagyását.
4. ...még a hírneves Seherezáde, a mesemondók királynője sem tudott minden apró körülményt emlékezetében megtartani.

FOURIER

1. ...semmi jelentősége annak, ha egy fölfedező nem ír szépen vagy módszeresen, mivel nem követelhetünk tőle mást, mint hogy hasznos legyen a fölfedezése.

2. ...mindenki fölismerhette, hogy háromszáz társult falusi családnak csak egy jól gondozott csúre lenne háromszáz rendetlen csúr helyett; csak egy szőlőerjesztő helyiségük a többségükben végletes tudatlansággal gondozott kád helyett ... hogy csak egy tejesasszonyt küldenének a városba rugós szekéren vitt tejeshordóval, ami megtakarítaná azt a száz fél napot, amelyet a száz füles kannát vivő száz tejesasszony vesztegetne el; íme néhány ama megtakarítások közül, amelyeket a különböző megfigyelők észrevettek, anélkül azonban, hogy akár a huszadrészt is jelezték volna annak a haszonnak, amelyet a mezőgazdasági társulás eredményezne.
3. ...a társas rendben az emberek más hajlamokat vesznek föl, mint amilyenekkel most rendelkeznek, és szívesebben töltik idejüket vidéken, mint városban...
4. ...az anyagi és szellemi világ mozgásrendszere egységet képez.
5. ...az ember nem azért csalárd, hogy örömet leljen a csalásban, hanem egyedül azért, hogy vagyonhoz jusson. Mutassatok neki egy olyan üzletet, amelyben ezer tallért szerezhethet egy hazugsággal, és háromezret egy igazsággal; az igazságot fogja választani, bármily csalárd legyen is.
6. ...kibontakoztatnunk kell a természetet, és nem helyesbíteniük.
7. Társadalmaink előrehaladása a lajháréhoz hasonlít, amelynek minden lépte nyögéssel számlálódik; a civilizáció, ehhez az állathoz hasonlóan, elképzeltetlen lassúsággal halad előre a politikai viharokon át...
8. Ha számba vesszük, mennyi kellemetlenséggel jár a családi élet és az örök érvényű házasság, csodálkozunk kell a férfíniem ostobaságán, hogy sohasem gondolkodott rajta, hogyan törjön ki ebből az életformából.
9. ...minél ravaszabb egy férfi, minél nagyobb csábító, annál könnyebben juthat a házasság révén bőséghez és közmegebecsüléshez; ugyanez áll a nőkre.
10. Hogy valaki óriási vagyonhoz jusson egy fiatal lány kihasználása árán, olyan öröndetes eredmény ez, hogy a közvélemény mindent megbocsát annak a fickónak, aki ezt a mesterhúzást meg tudta csinálni.
11. Az elnyomás, ha kevésbé szembetűnő is a művelt családokban, nem kevésbé valóságos.
12. ...a társadalmi fejlődés és a korszakváltások abban a mértékben valósulnak meg, ahogyan a nők előrehaladnak a szabadság felé; a társadalmi rend hanyatlása pedig abban a mértékben következik be, ahogyan csökken a nők szabadsága.
13. A nők iránt tanúsított méltányosság első lépése az lett volna, hogy *szexuális nagykörűséget* adjanak nekik...
14. A gyönyör az egyetlen fegyver, amelyet Isten használhat, hogy megfélemezzen és szándékainak megvalósítására kényszerítsen bennünket: *vonzással és nem kényszerrel* kormányozza a Világegyetemet...

15. Mi más az erkölcsstan a tudományok rendszerében, mint a szekér ötödik kereke, a testet öltött tehetetlenség? Mindenütt, ahol egyedül lép föl valamely bűn ellen, biztosak lehetünk a vereségében.
16. Ha *erkölcsről* értekeznek, megfélekednek arról, hogy elismerjék a *gyöngébb nem jogait*, holott a nők elnyomása alapjaiban rendíti meg az igazságosságot.
17. Ha *emberi jogokról* értekeznek, megfélekednek arról, hogy elismerjék a *munkához való jogot*...
18. ...nehéz dolog szót emelni a nap örültsége, a nagy népszerűségnek örvendő rögeszmék ellen.
19. ...ma semmit sem tisztelnek jobban az emberek, mint az áruhalmozást és az üzérkedést, amelyeket mai szóhasználattal *spekulációnak és banküzletnek* hívnak, mivel nem illik nevükön nevezni a dolgokat.
20. Ha már nem tudtok ellenszert valamely társadalmi bűnre, legalább merjétek bevallani, hogy ez a bűn szerencsétlenség...
21. Amikor azt tanácsolják nektek, hogy tűrjétek meg az üzérkedést és az áruhalmozást, mert még nagyobb bajtól tartanak, ahhoz a tudatlanhoz hasonlítanak, aki azt tanácsolná nektek, hogy tápláljátok a lázat, mert nem tudná, hogy milyen gyógyszerrel lehet levinni.
22. A civilizált rend azt igényelné, hogy az apa és a fiú hajlamai bizonyos mértékben megfeleljenek egymásnak, azonban ... a természet abban leli örömét, hogy éles határt von apa és fiú közé...

KISFALUDY SÁNDOR

1. Az ész ezer bajt okozó; -
Ezt el lehet kerülni;
A szív, minthogy ragadozó,
Könnyü benn elmerülni.
2. Szerelem a föld, víz, tűz, ég, -
S azt te mégsem ismernéd még? -
Kémleld ki csak szívedet,
Megtanít az tégedet.
3. Erdők, mezők felvidúlnak,
Csillagzatok megfordúlnak,
A szerencse forgandó -
Csak ínségem állandó!
4. Jobb élet-e, avagy halál,
Amire most érkezem?
Óh, hazám! azt kérdezem.
5. Más most egész természetem: -
Mert szeretek s szerettetem...

NOVALIS

1. A festő tulajdonképpen a szemével fest. Művészete abban áll, hogy szabályosan és szépen lát.
2. Emberré lenni művészet.
3. A természet kővé vált varázsváros.
4. A föld csak azt uralja,
ki mélyeibe túr...
5. Boldog a Bölcs, ki Kővét nem a kinti világban akarja
föllelhetni, hanem ő maga lesz az a kő...
s végül is erre talál: *Ismerd meg magadat.*
6. Forogva a létuton egyre alább
ki ne álljon senki, ha győzi a láb;
ölelje szívére a lányt szorosán -
az ifjúkor elfut, a tréfa rohan.

QUINTANA

1. Reszkessetek, mert az, mi gyalázat itt ma,
holnapra por lesz. Nem látjátok-e végre,
mily lángok csapnak az égre
a földön szerte, hogy lerázza nyakáról
a nép a szolgaságot?
2. ...fusson, ki nem remél, ha gyáva, ha gyenge,
és rejtse a porba fejét, aki visszaretten...

FRIEDRICH SCHLEGEL

1. Annyi, de annyi a költészet, s mégis: mi sem ritkább, mint egy költemény!
2. Ott kell fúrni a deszkát, ahol a legvastagabb.
3. Abból, amit a művészet filozófiájának neveznek, rendszerint e kettő valamelyike hiányzik; vagy
a filozófia, vagy a művészet.
4. Zsenialitást kell követelnünk mindenkitől, anélkül azonban, hogy valóban elvárnánk.
5. A regények szívesen végzik úgy, ahogy a Miatyánk kezdi: Isten országával itt a földön.

6. Egy klasszikus írásműnek nem kell maradéktalanul megértettnek lennie. Hanem azoknak, akik műveltek, s akik magukat művelik, kell hogy mind többet akarjanak tanulni belőle.
7. A kritikus: rágódó-kérődző olvasó. Tehát nem szabadna, hogy csak egyetlen gyomra legyen.
8. Maximák, ideálok, imperatívuszok és posztulátumok: ma olykor az erkölcs aprópénzei.
9. Az igazi író vagy senkinek sem ír vagy mindenkinek ír. Aki azért ír, hogy ezek vagy azok olvassák, megérdemli, hogy ne olvassák.
10. A kritika célja, mondják, olvasók művelése! Holott aki művelt akar lenni, magának kell művelnie magát. Udvariatlan dolog ez; de már csak nem lehet változtatni rajta.
11. Mi sem pikánsabb, mint ha egy zseniális embernek modorosságai vannak; már persze, ha ő rendelkezik velük, nem pedig azok vele; utóbbi szellemi elmeszesedéshez vezet.
12. Nem fölösleges-e egyetlen regénynél többet írni, hacsak a művész nem vált közben netán új emberré?
13. Semmiféle tárgyról nem filozofálnak ritkábban, mint a filozófiáról.
14. Némely uralkodóról azt mondták: igen szeretetreméltó magánember lett volna, csak épp királynak nem volt megfelelő. Nem így vagyunk-e a Bibliával is? Nem egyszerűen afféle szeretni való magánkönyv ez, csak épp Bibliává nem kellene válnia?
15. Új, vagy nem új: ez az, amire egy adott műnél a legmagasabb rendű és a legalacsonyabb rendű álláspontból, vagyis a történelem és a kíváncsiság álláspontjáról rákérdezzük.
16. Filozófussá csak válni lehet, filozófusnak lenni nem. Mihelyt azt hisszük, hogy filozófusok vagyunk, megszűnünk filozófusnak lenni.
17. A kinyomtatás úgy viszonylik a gondolkodáshoz, ahogyan a gyermekágyas szoba az első csókhoz.
18. Minden műveletlen ember önmaga karikatúrája.
19. A történész: visszafelé tekintő próféta.
20. ...az érzékiségé rossz embereket kis időre megtévesztheti: elhiteti velük, hogy szeretni tudnak.
21. Szép az, ami egyszerre ingerlően vonzó és fenséges.
22. Eddig még mindenki megtalálta a régiekben, amire szüksége volt, vagy amit óhajtott; kiváltképpen önmagát.
23. Minél inkább lesz tudomány a költészet, annál inkább lesz művészet is egyben.
24. Némelyeknek az igazsághoz van zsenialitásuk ; másoknak a tévedéshez van talentumuk. Ezt a talentumot ugyanolyan nagy szorgalom támogatja. Akár egy ínyencséghez, gyakran egyetlen

tévedéshez is az emberi szellem minden égtájáról hordják össze fáradhatatlan művészettel az alkotóelemeket.

25. Minél többet tud valaki, annál több a tanulnivalója. A tudással egyenes arányban nő a nem tudás, vagy inkább: annak tudása, hogy mi mindent nem tudunk.
26. Miért hiányzik mindig a morál minden lehetséges alapelvének divatos jegyzékeiből a nevetséges? Talán mert ez az elv a gyakorlatban általános érvényű?
27. Filozofálni annyi, mint közösen keresni a mindentudást.
28. Az emberi természet sajátja, hogy túl kell emelkednie az emberi természeten.
29. A legfőbb jó és az egyedül hasznos a műveltség.
30. A vallás képviselőjeként fellépni: bűnösebb cselekedet ez, mintha vallást akarnánk alapítani.
31. A kereszténység tulajdonképpeni központi nézete: a bűn.
32. Gondolj valami végest - végtelenné művelve: embert gondolsz.
33. A tulajdonképpeni szeretet sosem tisztán jelentkezik, hanem sokféle köntösben és alakban: mint bizalom, mint alázat, mint áhítat, mint derű, mint hűség és mint szemérem, mint hála; a legtöbbször azonban mint vágyakozás és csendes mélabú.
34. Ha nagy hatásra törekszel, gyűjtsd lángra, műveld az ifjakat s a nőket. Itt leled meg leginkább a friss erőt s az egészséget, és ez volt mindig is a legfontosabb reformációk útja.
35. Család csak egy szerető asszony körül alakulhat.
36. Minden ember valamelyest nevetséges és groteszk, csupán mert ember; és a művészek bizony ebből a szempontból kétszeresen emberek.

CSOKONAI

1. Szép szabadság! ó, sehol sincs
E világon olly becses kincs,
Melly tenállad nagyobb volna,
Vagy tégedet kipótolna.
2. Az olly madár igen ritka,
Mellynek kedves a kalitka...
3. Az *enyim*, a *tied* mennyi lármát szüle,
Miolta a *miénk* nevezet elűe.
4. ...gonosz erkölccsel senki sem született.

5. Óh, áldott természet! óh, csak te vagy nékem
Az a tetőled nyert birtokom s vidékem,
Mellynek én örökös földesura lettem,
Mihelyt teáltalad embernek születtem.
6. Denevér babona! bagoly vakbuzgóság!
Meddig lesz körmöd közt a Mindenhatóság?
Míg ülsz a királyok koronáján, kincsen?
A vitézek kardján s a népek bilincsen?
7. Hát már hogy valaki böjtölget pénteken,
Hogy étlen s mezítláb jár a szent helyeken,
Olyan nagy érdem-é egy-két liturgia,
Hogy az ember azzal lehet Isten fia?
8. Magyar! Hajnal hasad!
9. Ó, idő, te egy egész!
Nincsen neked sem kezdeted, se véged;
És csupán a véges ész
Szabdalt fel apró részeidre téged.
10. A természet majd az értelemmel
Bölcsébbé tesz engemet.
11. Földiekkal játszó
Égi tünemény,
Istenségnek látszó
Csalfa, vak *Remény!*
Kit teremt magának
A böldogtalan,
S mint védangyalának
Bókol úntalan. -
12. Bájoló lány trillák!
Tarka képzetek!
Kedv! Remények! Lillák! -
Isten véletek!
13. Drága kincsem, galambocskám,
Csikóbőrös kulacsocskám!
Érted halok, érted élek,
Száz leányért nem cseréllek.
14. Mi is emelhet fel egy halandót jobban,
Mint ha az emberség tüzétől fellobban...
15. Gyarló tudatlanság! zablátlan indulat!
Két démon, melly minden szépet, jót feldúlat.

16. Lépj a franciáknak kimívelt kertébe...
17. Rajta, nemes lelkek! álljunk ki a gátra,
Már Európában csak mi vagyunk hátra,
Hívnak magok után a többi nemzetek:
"Magyarok! derék nép! mit késtek? jöjjetek!..."
18. Iszom, ha szívem örvend.
Iszom, ha bánat éri;
S ha szíhatok borocskát,
A gondjaim csucsúlnak.
19. ...aki egyszer van és kezdett lenni,
Örök halál annak semmiségbe menni.
20. ...a lerontó halál...
...mindent új képre s új életre bont el;
Ő a természetnek segédje s szolgája,
őáltala forog ennek karikája;
De legkissebb rész sem veszhet el kezéről,
Ő csak bont, de számol minden részecskéről...
21. ...Ha az embereknek dolgait vizsgálom,
Azt a jó, bölcs, igaz Istent nem találok...
22. ...mi az erkölcsnek, e száraz dajkának,
S az észnek, e tőlünk vállalt mostohának,
Hideg intésein makacsúlva járunk,
A nyert jót megvetjük s képzelteket várunk.
23. Miért szükség nékem a haláltól félni,
Ha csakugyan egykor meg kell szünnöm élni?
Mért olly édes nékem az halhatatlanság,
Ha ez a reményem merő hasztalanság?
24. Négy milliárd ember tölté be szívemet.
Uram! mind egyforma teremtésid ezek...
25. Sem több, sem kevesebb, csak ember lehetek...
26. ...régibb út a hit, mintsem az értelem,
...minden nép elébb lett theologussá,
Mint kételkedővé vagy philosophussá.
27. Én az álmod élet nélkül nem találok.
Hiszen ha porrá lesz testünknek porfala:
Csak semmivé válik; ami semmi vala...

28. Köszönöm, hogy nemes állatnak születtem,
S nem bánóm, hogy ismét minerállá lettem.
29. ...Míg az eszköz megvan, addig kergessünk célt,
S aki a célig ért, az nem hiába élt. -
30. ...a kitisztázott értelem okosít,
S maga az igazság napja világosít...
31. Ó, felséges virtus, ott tetszesz te nagynak,
Hol a cselekvőnek akadályi vagynak.

LAJOS FÜLÖP FRANCIA KIRÁLY

A dicsőségre egy vasat sem!

METTERNICH

1. Pozsonynál kezdődik Ázsia.
2. Semmi sem sebez jobban az igazságnál.
3. Olaszország? Földrajzi fogalom.

AUSTEN

1. Általánosan elfogadott igazság, hogy egy nőtlen férfinak - szép vagyon birtokában - kell hogy feleségre is szüksége legyen.
2. Egész életem gyakorlatában önző teremtés voltam, de nem úgy az elveimben.

BOLYAI FARKAS

1. Omoljanak le a mindent elválasztó falak, hogy egy boldog háznép legyen az emberi nem.
2. Senki se gazdag, se szegény ne legyen, s senkinek semmije se, s mindennek mindene legyen.
3. Aki boldog, könnyebben boldogít másokat is; mi csurogjon az olyan forrásból, mely maga is száraz?

CHARLES LAMB

Tétlenkedni rosszabb, mint túl sokat dolgozni.

BERZSENYI

1. A vidámság csak a valóságnak
S szűk jelenvalónak szedheti rózsáit...
2. ...minden emberek csak egyneműek,
S minden közjó az egyesből ered!
3. ...minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész,
Róma ledül, s rabigába görbed.
4. Mi a magyar most? - Rút sybarita váz.
5. Forgó viszonság járma alatt nyögünk,
Tündér szerencsénk kénye hány, vet,
Játszva emel, s mosolyogva ver le.
6. Csak sast nemzenek a sasok,
S nem szül gyáva nyulat Núbia párduca.
7. Forr a világ bús tengere, ó magyar!
8. Nem sokaság, hanem
Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.
9. Holnappal ne törődj, messze ne álmodozz,
Légy víg, légy te okos, míg lehet, élj s örülj.
Míg szólunk, az idő hirtelen elrepül,
Mint a nyíl s zuhogó patak.
10. Minden órának leszakaszd virágát,
A jövődönék sivatag homályit
Bízd az Istenség vezető kezére,
S élj az idővel!
11. A derék nem fél az idők mohától,
A koporsóból kitör és eget kér,
Érdemét a jók, nemesek, s jövődő
Századok áldják.
12. Partra szállottam. Levonom vitorlám,
A szelek mérgét nemesen kiálltam.
Sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben
Izzada orcám.
13. Van kies szőlőm, van arany kalásszal
Biztató földem: szeretett Szabadság

Lakja hajlékom. Kegyes istenimtől
Kérjek-e többet?

14. Isten! kit a bölcs Lángesze fel nem ér,
Csak titkon érző lelke ohajtva sejt:
Léted világít, mint az égő
Nap, de szemünk bele nem tekinthet.
15. Már elestvéledtem,
Béborult az élet vidám álorcája!
Még két mulatótárs van ébren mellettem:
A szelíd szerelem hamvadó szikrája
S bús melancholiám szomorgó nótája.
16. Nem te valál győző, hanem a kor lelke: szabadság,
Melynek zászlóit hordta dicső sereged.
A népek fényes csalatásba merülve imádtak,
S a szent emberiség sorsa kezvedbe került.
Ámde te azt tündér kényednek alája vetted,
S isteni pálmádat váltja töviskoszorú.
Amely kéz felemelt, az ver most porba viszontag;
Benned az emberiség ügye boszulva vagyon.

E. T. A. HOFFMANN

1. Az isteni és a démoni erőknek ... összeütközése teremti meg a földi lét fogalmát, miként a kivívott győzelem a földöntúliét.
2. ...a szerelem, az asszony adta gyönyörűség révén már a földön is beteljesedhet az, ami csupán mennyei ígéretként lakozik keblünkben...
3. Szabad-e, ha csak egy pillanatunk van is egy ember megmentésére, hatogatnunk a segítséget?
4. Mikor a nyelv elhallgat, megszálal a muzsika.
5. A zene tárgya egyes-egyedül a végtelenség...

CAMPBELL

Az eljövendő események előrevetik árnyékukat.

ÉTIENNE

1. A közvélemény kormányozza a világot.
2. Akkor van az ember legjobban kiszolgálva, ha önmaga szolgálja ki magát.

3. Az ember mindig visszatér első szerelméhez.

FELSŐBÜKI NAGY PÁL

1. Vegyük az alkotmány sáncaiba az egész népet, erősítsük meg ezzel nemzetiségünket.
2. A nemzetiség fontosabb az alkotmánynál is, mert az elveszett alkotmányt huszonnégy óra alatt vissza lehet szerezni, de a nemzetiséggel elhal a nemzet is.

KLEIST

1. Ez az előnyünk -
Rossz hírű agglegénynép - minékünk,
Hogy amit mások szűken s bajosan,
Nővel, gyerekekkel osztanak meg naponta,
Mi azt alkalmas órán egy barátat
Élvezzük bőviben.
2. A baj az párosan jön.
3. Van írás sok, marón fogalmazott,
Mely hogy van Isten, el nem ismeri -
Az ördögöt, amennyire tudom,
Egy ateista sem tagadta még...
4. Aki annyira félti a nevét,
Alighanem jogtalan viseli.
5. Jaj neked, lélek, ki arra se vagy jó,
Hogy megismerd a saját kedvesed!

VITKOVICS MIHÁLY

Szép vagy lyánka! ne tudd; jót tettél férfi! felejtsd el:
Néktek ezen két mód ad igaz emberi díszet.

THOMAS MOORE

1. Sokkal becsesebb a sír, vagy börtön,
Melyből egy honfinév ragyog,
Babéritoknál, ti, szabadság
Romján emelkedett nagyok.
2. Kívánsz nagy nyeresémet? ezt halld meg üzér!

Ha kergeted a hasznocska szagát:
Végy embert oly áron, amennyit megér;
És add el, amennyire tartja magát.

PELLICO

1. Csak az erényes ember bír oly tulajdonokkal, melyek érdemessé teszik a barátságra.
2. Mielőtt valakit erényesnek ismernél, azon lehetőség, hogy nem az, legyen elég arra, miszerint iránta az általános udvariasság korlátai közt maradj!
3. A szívet elajándékozni fölötte nagy dolog: sietve elvetni, az bűnös eszélytelenség és méltatlanság.
4. Becsület csak az erényben van; s nincs erény más föllétei alatt, mint megbánni folytonosan a rosszat, s a megjavulást föltenni magunkban.
5. Ha valaki kevésre becsüli az oltárokat, a házaselet szent voltát, az illendőséget, a jámborságot, és ezt kiáltozza: "Haza! haza!", ne higgy neki! Képmutató a hazafiságban, a legrosszabb polgár.
6. ...a szolgaság szintoly túlzás, mint a tiszteletlenség.
7. Az ember lelkiismerete csak az igazságban talál nyugalmat.
8. Tiszteld minden aggastyánban szülőid- és őseidnek képét! Az öregség tiszteletreméltó minden nemes lélek előtt.
9. Már ifjúkorodban legyen föltételed hozzáfogni a szépen beszéléshez. Ne élj keresett csinnal, ismétlem: de becsületes, választékos szavakkal, melyek másokban vidámságot, vigaszt, jóakaratot szülnek, s az erény óhajtását gerjesztik fel.
10. ...légy udvarias! Az udvariasság, szeretetreméltó bánásmódot szabván eléd, arra fog bírni, hogy valóban szeress.

CLAUSEWITZ

1. A háború a politikának folytatása csupán, csak hogy más eszközökkel.
2. A háború a véletlen országa.
3. ...erős léleknek nem azt nevezzük, mely csupán erős indulatokra képes, hanem azt, mely a legerősebb indulatoknál sem veszti el egyensúlyát...
4. ...a jellemszilárdság önfejűséggé válik, ha az idegen belátás iránti ellenszegülés nem valamely jobb meggyőződésből, nem valamely magasabb elvbe vetett hitből, hanem ellenszegülő érzelemből veszi eredetét.

5. A gondolkodás művészet. Attól kezdve, amidőn a logikus a vonalat meghúzza, amidőn a felismerés eredményét képező előmondatok megszűnnek, amidőn az ítélet kezd működni: művészettel van dolgunk.
6. A harci erény nagyon különbözik a *puszta* bátorságtól s még inkább a háború tárgya iránti lelkesültségtől.
7. Meggondolt merészség jellemzi a hős hadvezért.
8. A háborúban - inkább, mint az élet bármely más terén - a dolgok egészen másképp fejlődnek, mint azt eleve képzeltük, s a tárgyaknak a közelben egész más színezetük van, mint a távolban.
9. A legjobb hadászat az, mely azt tartja: *hogymindig jó erősek legyünk*, éspedig mindenekelőtt általában, azután a döntő ponton.
10. Ha a hadtörténelemben lapozgatunk, általában véve látni fogjuk, hogy voltaképpen a szakadatlan *előretörekvés a cél felé, vagyis a cselekvés a háborúban a kivételes, a szünetelés, a semmittevés pedig a rendes állapot.*
11. Majdnem hihetetlen, hogy a legkisebb sikernek is mily jótékony hatása van.
12. Minden támadásnak védelemmel kell végződnie...
13. Csak az, aki csekély eszközökkel nagyot művel, csak az éri el a célt.
14. ...a politika: az *értelem*; a háború: *pusztán csak eszköz*, és nem megfordítva. Keli tehát, hogy a katonai nézőpont maradjon az alárendelt.
15. A politika maga vezeti fővonalakban a háborút, de azért amidőn a tollat a karddal fölcseréli, nem szűnik meg saját *törvényei szerint gondolkozni.*

CHAMISSO

1. A paraszt nem játékszer.
2. A tulajdon dönt el mindent a világon.
3. Hamis a jelen, hazudik az élet.
4. Ha van hatalmad, tiéd a jog is ezen a földön.

STENDHAL

1. A szerelem olyan, mint a láz, megszületik és elmúlik, anélkül hogy abba akaratunk beleavatkoznék.

2. ...egy nő, midőn szeretőt választ, inkább a többi nő véleménye szerint ítéli meg, mintsem a saját véleménye alapján.
3. Világos, hogy a szemérem háromnegyed része nevelés dolga.
4. A szemérem rendkívül hízelgő élvezetekhez juttatja a szerelmes férfit: figyelmezteti, hogy milyen kemény törvényeket szegtek meg érte. A hölgyek élvezete viszont mámorítóbbá válik; mivel egy erős szokást kell megtörni, a lélek annál jobban felkavarodik.
5. Minél emelkedettebb jellemű egy nő, annál borzalmasabbak kitörései.
6. Semmiféle szemtelenséget sem követ oly gyorsan a bűnhődés, mintha egy bizalmas barátunknak megvalljuk, hogy szenvedélyesen szeretünk.
7. Két szerelmes érzései csaknem sohasem egyformák. A szenvedélyes serelemnek megvannak a maga állomásai, egyikén egyik, másikon a másik fél szerelme erősebb.
8. ...hála fölényes társasági nyelvének és irodalmának, Párizs Európa szalonja, s az is lesz mindig.
9. ...egy ország gazdagságát nem néhány mértéktelen vagyon alkotja, hanem nagyszámú közepes vagyon.
10. Nem gáncsolok és nem dicsérek, csupán megfigyelek.
11. A fiatal lányok jelenlegi nevelése - a véletlennek és a legostobább gögnek ez a gyümölcse - parlagon hagyja a legragyogóbb képességeket, a legértékesebbeket az ő, valamint a mi boldogságunk szempontjából.
12. Csak egyetlen eszköz biztosíthat a nők részéről a mainál több hűséget a házasságban: a fiatal lányoknak szabadságot adni, valamint a válás lehetőségét a házasoknak.
13. E világ legmulatságosabb visszássága az, hogy az emberek úgy hiszik, tudják azt, amit nyilvánvalóan tudniuk kellene. Hallgassuk csak meg őket, ha politikáról, erről az annyira bonyolult tudományról beszélnek, vagy a házasságról és az erkölcsökről.
14. A magányban mindent megszerezhetünk, csak jellemet nem.
15. Leghelyesebb, ha a nők prózai emberhez mennek feleségül, s regényes szeretőt tartanak.
16. Minden látogatásnak az a vége, hogy a nő sokkal jobban bánik kedvesével, mint szándékozott.
17. Csak egy nagy lélek mer egyszerű stílusban írni...
18. Minél szélesebb körben tetszik valaki, annál sekélyesebb a tetszés.
19. Amíg nincs hater frank járadékunk, nem szabad mással törődnünk, mint a pénzzel; miután ezt elértük, többet ne gondoljunk rá.

20. A nagy lelkek elrejtőznek, senki sem gyanítja létüket, rendszerint csak valamennyi eredetiség árulkodik felőlük. Sokkal több nagy lélek él a világon, mint gondolnók.
21. Milyen nagyszerű pillanat, mikor először szorítjuk meg a szeretett nő kezét! Az egyetlen ehhez hasonlítható érzés a hatalom elragadó boldogsága, melyet a miniszterek és a királyok színleg semmibe vesznek.
22. Természetellenes és lehetetlen volna, hogy az ember ne tegye mindig, minden pillanatban, ami e pillanatban lehetséges, s ami a legtöbb örömhöz juttatja.
23. Boldog az a férj, ki mindent elmondhat feleségének.
24. A mi korunkban negyvenévesen fogják legjobban érezni magukat a férfiak, addigra elveszítik gyanakvásukat és igényességüket, cserébe könnyedséget és vidámságot nyernek.
25. A nők hatalma túlságosan nagy Franciaországban, a nő hatalma túlságosan kicsiny.
26. A szerelem az egyetlen olyan szenvedély, mely maga gyártotta pénzzel jutalmaz.
27. Tehetnek bármit, szépművészetek dolgában a franciák sohasem fogják meghaladni a *csinosat*.
28. Aki nem tud titkot tartani, szeretni sem tud.
29. Senki sem táplálhat magában egyszerre két szerelmet.
30. Nincs íze annak, amit az egyik szerető erőszakkal vesz el a másiktól.
31. A férfi rendszerint csak pubertásának fénykorában szeret.
32. Az elégségesnél több ok nélkül senkit sem szabad megfosztani a szerelem jogától.
33. Senki sem szerethet, ha nem jogosítja fel a szerelem meggyőződése (a viszontszerelem reménye).
34. A szerelmet rendszerint fukarság űzi el a házból.
35. Nem illik szeretni azt, kit szégyellnénk házastársul kívánni.
36. Az igazi szerető csak kedvese gyöngédségére vágyik.
37. A nyilvánossá vált szerelem ritkán tartós.
38. A túlságosan könnyű siker rövidesen megfosztja varázsától a szerelmet; az akadályok emelik értékét.
39. A kihunyó szerelem gyorsan elpusztul, s csak ritkán éled ujja.
40. A szerelmes férfi mindig félénk.

41. Az igazi féltékenység mindig növeli a szerelem érzését.
42. A szerelem mit sem tud megtagadni a szerelemtől.
43. A gyönyörök túlzott élvezete megakadályozza a szerelem születését.
44. A tökéletes boldogság megsemmisíti a reményt. Távlát nélküli világot terem.
45. Többet birtokolj,
Egyben gyönyörködj
És gyakran cserélj.
46. Eredetiséget és igazságot csak a részletekben találunk! Részletet, minél több részletet!
47. ...szeretem a népet, gyűlölöm elnyomóit, de folyamatos gyötrem volna, ha a nép között kellene élnem.
48. Félreérthetetlennek kell lenni. Ha nem vagyok érthető, egész világom összedől.
49. Szeretem az erőt. De abból az erőből, amit szeretek, a hangya ugyanannyit mutathat, mint az elefánt.
50. Csak nem bízánk fontos állást olyan fiatalemberre, aki lelkesedéssel gyanúsítható!
51. Az igazi úr életében csak egyetlen gazságot követ el; de az nagyon hasznos gazság legyen.
52. Gyakran azon veszem észre magam, hogy boldogabb vagyok, mint húszéves koromban. Pedig most már a negyvenhez közeledem.
53. Az egyetlen baj az, ha az ember élete unalomban telik el.
54. Az élet oly rövid, hogy az ember ne fossza meg magát az örömtől, még ha az öröm veszélyt rejteget is.
55. A boldogság növelése erényes dolog, a baj szaporítása bűn. Minden más csak képmutatás vagy kispolgári majomkodás.
56. Az, akinek szenvedélyei vannak, nem unatkozhatik; nélkülük azonban ostoba az ember.
57. Ha meglévő szenvedélyeinket nem tudjuk kielégíteni, mások után kell nézni.
58. Fel kell rázni az életet, mert különben összerágja az embert.
59. Csak a valódi az, amelyért a világon fáradozni érdemes.
60. Az ember mindig látja minden kellemetlenségét jelen helyzetének, de semmit sem lát azokból, amelyek abban a helyzetben várnak rá, ami után vágyakozik.

61. A megpróbáltatásban csak a legelszántabb bátorság segít. A lélek élvezi a bátorságot, és elfelejti, hogy töprengjen a bajon.
62. Az erős elhatározás a legszépségesebb szerencsétlenséget is egyetlen pillanat alatt elviselhető állapottá változtatja.

RAUPACH

A hatalom azé, akiben a tömegek hisznek.

SCHEFER

1. Aki óhajt és remél, az már a jövőben él.
- 2.
2. Az embernek nincs más célja, mint hogy emberré legyen.

GRIMM TESTVÉREK

...mindenütt jobb, mint meghalni.

MANZONI

1. ...az igazságot sohasem lehet olyan élesen elválasztani az igazságtalanságtól, hogy csak az egyik vagy csak a másik legyen egyik vagy másik részen.
2. Aki fejét bűnre adta, árnyéktól is fél, ebadta...
3. A mértékletes és tisztességes életmódnak ... megvan az az előnye is, hogy minél jobban megcsontosodott, minél mélyebben gyökeret vert valakiben, annál hamarabb megérzi az ember, ha csak egy hajszálnyit is eltér tőle...
4. A gonoszság útja ... széles; de ez nem jelenthet annyit, hogy kényelmes is; bőven vannak rajta buktatók, göröngyös szakaszok, és ámbár lefelé lejt, mégis csupa bosszúság, csupa gyötrődés.
5. Hogy ... jót cselekedhessünk, tudnunk kell, mi a jó; ezt pedig, mint minden egyebet is, csak szenvedélyeinken keresztül, értékítéleteink segítségével, fogalmaink útján tudhatjuk meg; ezek pedig meglehetősen ingatagok.
6. ...a konokság, ha megtörik, néha úgy ravaszkodik, úgy dühöng, úgy fenekedik, hogy az ember inkább azt kívánná: bárcsak maradt volna szilárd és hajthatatlan mindvégig, minden józan ész és nyilvánvaló igazság ellenére...
7. ...a téveszmékben és főképpen a tömeg téveszméiben legérdekesebb és leghasznosabb azt megfigyelni, hogy milyen utat kellett megtenniök, milyen alakban és milyen módon juthattak be az emberek elméjébe, és hogyan hatalmasodhattak el benne.

8. ...előbb figyeljünk, tájékozódjunk, mérlegeljünk, gondolkodjunk, és csak azután beszéljünk.
9. ...a felháborodott tömeg szívesebben tulajdonítja a bajt egy-egy elvetemedett embernek, akin bosszút állhat, mintsem elismerné, hogy olyan okból ered, amely ellen semmit sem tehet...
10. ...közveszedelemben, mikor a megszokott rend hosszabb időre felborul, az erény mindig szemlátomást meggyarapodik, felmagasztosul; de sajnos, ezzel együtt és rendszerint még nagyobb mértékben meggyarapodik az emberi alávalóság is.
11. ...ha mindenki vagy sok ember sokáig azt hiszi, hogy valami különös dolog megtörténik, egyszercsak okvetlenül akad valaki, aki azt hiszi, hogy ő maga is megtette.
12. A nép mendemondáiból a tanult emberek azt vették át, amit össze tudtak egyeztetni a maguk eszméivel, viszont a tanult emberek eszméiből a nép azt vette át, amit meg tudott érteni, és pedig úgy vette át, ahogy értette; és ebből az egész zűrzavarból alakult ki az általános téboly mérhetetlen és zűrzavaros tömege.
13. ...ha valami kis jót tehet az ember, nem kell fűnek-fának elmondania.
14. ...a bajok gyakorta azért következnek be, mert okot adunk rá, viszont még a legnagyobb óvatosság és a legtisztességesebb viselkedés sem elegendő arra, hogy elhárítsa őket...

VARNHAGEN VON ENSE

Az ember csak azért fél a haláltól, mert még nem volt eléggé boldog; teljes boldogságban örömet meghalna.

FÁY ANDRÁS

1. Magyarom! Elvész az eredeti karakter a sok követésben...
2. Rátót hazánkban fekszik s ezért találkoznak közügyeinkben rátótiak.
3. Mi ízesebb hús a fácánál? mégis két neme az embereknek nem eheti: a fogatlan, aki nem rághatja, s a rossz gyomrú, aki nem emésztheti. Vigasztalástokra ez, hazám koszorús írói, ti kevesek!
4. Hazám írói, keveset kell írni; tudósai, keveset olvasni, de jól emészteve.

BYRON

1. Törvény nem véd meg itt, ha nem véded magad.
2. Kis örömök a lenn elérhetők;
Mind elmoszák mohó árjukkal az idők.

3. ...lehetsz-e holt,
Ha emlékemben képed még ragyog?
4. ...nőkhöz az nem ért,
Ki végsikert könyörgéstől remél.
A hódolt szív a nőnek csak szemét.
5. A szép Természet legdrágább anya.
Százféle arcú, ám mindig szeret.
6. Ha az ember életét a boldogság szerint számítaná, és az örömteljes órákat éveknél számolná,
mondd, számolhatnánk-e hatvanig?
7. A boldogság emléke már nem boldogság, de a fájdalom emléke még fájdalom.
8. A férfiélet nem csak szerelem,
a nő élete szerelemre vár...
9. ...a nő számára nincsen más, csak egy:
mindig szeret, és mindig tönkremegy.
10. Oh! szerelem, te rossznak istennője!
S ördögnek téged mégsem mond a dőre!
11. Görög sziget, hellen haza !
Hol Sapphó lángolt s énekelt,
hol béke, harc babért hozta,
hol Phóbus egykor égre kelt!
Most is virul örök nyarad,
de más, mint napod, nem maradt.
12. Ha kacagok a földi dolgokon,
azért van, hogy ne sírjak...
13. Száll és apad az asszonyszív szeszélye,
használd dagályát, s eljutsz - tudja ég,
hovára?
14. ...fejével számít, tervez férfi, de
az asszonynak szívében a feje.
15. Mi a hazugság végre is? Igazság,
mely álarcot hord.
16. A balsors tiszta szemmértéket ad.
17. ...szerelmünk gyors, de hosszan gyűlölünk.

18. Művelt világunk már csak két csoportból áll: untatókból és unatkozókból!

19. Ha bánod ifjúságod, *mért is élj?*

20. Sose félj
egy a halál is.

21. Nézz hát, légy szemes
és tedd a dolgod.

22. Egy reggelen fölbredtem, s úgy találtam, hogy híres vagyok.

CABET

1. Valamennyien mindenkiért - mindenki valamennyiért.

2. Mindenkinék szükségletei szerint - mindenkitől ereje szerint.

3. Lehetetlenség elfogadni, hogy az embernek az a sorsa, hogy szerencsétlen legyen a Földön...
Nem kevésbé elfogadhatatlan az is, hogy természeténél fogva rossz.

4. Az orvosság, a baj egyetlen orvossága a gazdagság és a nyomor megszüntetése, vagyis az Egyenlőség és a Vagyonközösség létrehozása...

SCHOPENHAUER

1. Ha fájdalomtól ment állapotunkhoz még az unalomnak hiánya is hozzájárul, lényegében elértük a földi boldogságot.

2. ...nyerni fogunk rajta, ha élvezeteket áldozunk föl, hogy fájdalmakat kerülhessünk ki.

3. Az ostoba ember az élet élvezetei után futkos, és megcsalottnak látja magát; a bölcs kikerüli a bajokat.

4. ...a boldogság és élvezet olyan, mint a délibáb, mely csak messziről látható, s mihelyt közeledünk feléje, eltűnik; míg a fájdalom és szenvedés reális, közvetlenül magamagát képviseli, és sem illúzióra, sem reménységre nem szorul.

5. ...arra, hogy ne legyen nagyon boldogtalan az ember, legbiztosabb szer, ha nem kívánja, hogy nagyon boldog legyen.

6. ...éveket töltünk el valami munkára való előkészülettel, mialatt annak kivételére való erőinket észrevétlen rabolja el az idő.

7. ...a világon okulást igen, de boldogságot nem lehet találni.

8. ...vizsgáljuk meg este, mielőtt elaludnánk, mit tettünk aznap.
9. Teljesen *az, ami*, csak addig lehet valaki, amíg egyedül van; aki tehát nem szereti a magányosságot, nem szereti a szabadságot sem: mert csak akkor szabad az ember, ha egyedül van.
10. ...a legtöbb társaság olyan, hogy aki azt a magányosságra elcseréli, jó vásárt csinált.
11. ...bármi szorosan kössön is össze embereket barátság, szerelem és házasság, egészen komolyan mégis csak magamagát és legfőljebb még gyermekét fogja fel mindenki.
12. ...az elkülönülésre és egyedüllétre való hajlandóság az egyes emberben mindig az illető szellemi értékével arányban fejlődik.
13. ...ritka kivételek leszámításával a világon csak magány és aljasság között lehet választani.
14. ...az öregkornak nercnélkülisége bizonyos önmagával való meglegedettségnek veti meg alapját...
15. ...könyv és iskola mesterkélte, a természet rendjétől távol álló intézmény.
16. ...a társaságot is olyan tűzhez hasonlíthatjuk, melynél az okos ember, kellő távolságban, melengeti magát, és nem markol bele, mint az ostoba.
17. ...tekintsünk többet azokra, akik rosszabbul állanak, mint mi, mint azokra, akikről úgy látszik, hogy jobban megyen dolguk.
18. ...nincs az a gyűlölség, ami annyira engesztelhetetlen volna, mint az irigység...
19. ...fontos dolgokban, hacsak nincs rá szükség, semmit se mozgassunk meg.
20. ...nyilvánvalóan elkövetett hibáinkat ne iparkodjunk önmagunk előtt mentegetni, szépítgetni vagy kisebbiteni, ahogyan tenni szoktuk, hanem ismerjük be őket, és állítsuk teljes nagyságukban világosan szemünk elé, hadd tehessük föl szilárdan magunkban, hogy jövőre elkerüljük.
21. ...iparkodjunk azt, ami birtokunkban van, néha olybá tekinteni, amilyenek látnók, ha már elvesztettük volna: mégpedig mindenünket, bármi legyen is ... mert többnyire csak ha elvesztettünk valamit, tudjuk meg, mi volt az értéke.
22. A fáradozás és az ellenállással való küzdés épp olyan szükséglete az embernek, mint a vakondnak, hogy földet túrjon: A nyugalmat, melyet valami maradandó élvezet okozta meglegedettség idézne elő, nem tudná elviselni. Akadályokkal megküzdeni: életének legnagyobb élvezete.
23. ...az alvás az egész emberre nézve az, ami az órának a főhúzás.
24. Meg kell szoknunk, hogy szellemi erőinket egészen fiziológiai funkciónak tekintsük, s aszerint kezeljük, kíméljük, erőltessük őket...

25. ...aki Pegazusát járomba fogja, és múzsáját ostorral hajtja, éppúgy meglakol érte, mint aki Venusnak kényszerűségből szolgált.
26. ...mindenki csak annyi lehet másnak, mint amennyi az öneki. A tulajdonképpeni nagy szellemek, miként a sasok, a magasban fészkelnek, egymagukban.
27. ...rokon lelkek már távolról köszöntik egymást.
28. Az emlékezet úgy működik, mint egy camera obscura gyűjtőlencséje: mindent összevon, és ezáltal sokkal szebb képet mutat, mint amilyen az eredetije.
29. Másokkal való érintkezésünkben *fölényre* csak úgy teszünk szert, ha semmi tekintetben sem szorulunk másokra, és ezt éreztetjük is. Ezért tanácsos, ha mindenkivel, legyen az férfi vagy nő, időről időre éreztetjük, hogy igen könnyen nélkülözni tudnók: ez megerősíti a barátságot.
30. Kuttyák is alig bírják el a nagyon barátságos viselkedést, nemhogy emberek.
31. ...aki félelem nélkül szegi meg klubjának törvényeit, meg fogja szegni az államéit is, mihelyt veszedelem nélkül teheti.
32. Megbocsátani és felejtani annyi, mint becses tapasztaltokat az ablakon kidobni.
33. ...gonoszság a világ lényege: a vad emberek fölfalják, a szelídek megcsalják egymást, és ezt nevezik a világ folyásának.
34. Nem rablóhadjárat-e alapjában véve majd minden háború?
35. Az evangélium igen szépen leckéztet a szálkáról a más szemében és a gerendáról a magunkéban, de a szem természete magával hozza, hogy kifelé lát, és nem magamagát látja; ezért a magunk hibáinak fölismerésére igen alkalmas eszköz azoknak másokon való észrevévése és ócsárlása. Megjavulásunkhoz tükörre van szükségünk.
36. ...többet adok egy hú kutyának farkcsóválására, mint száz ... barátságnyilvánításra és mímelésre.
37. Kevés dolog van, ami olyan biztosan jókedvre derítené az embereket, mint az, ha egy nemrégiben minket ért nagy szerencsétlenséget mondunk el nekik, vagy ha valami személyes gyöngeségünket nyíltan föltárjuk előttük.
38. ...hiúságunknak kielégítése, mint naponta láthatjuk, olyan élvezet, melyet az emberek mindennél többre becsülnek, de ami mégis csak önmaguknak másokkal való összehasonlítása útján lehetséges. De semmiféle fölényére sem büszke annyira az ember, mint a szellemire: hiszen csak ezen alapszik az állatok fölött való elsőbbsége.
39. ...mindennemű szellemi elsőbbség olyan tulajdonság, ami nagyon elszigetel: futnak tőle és gyűlölik, és ürügyül ehhez mindenféle hibát költenek tulajdonosa ellen. Épp így hat a nők között a szépség: igen szép leányok nem találnak barátnőket, sőt kísérőket sem.

40. Aki azért jött a világra, hogy azt komolyan és a fontos dolgokban *fölvilágosítsa*, szerencséjének mondhatja, ha ép bőrrel menekül.
41. Aki azt akarja, hogy ítélete hitelre találjon, mondja ki azt hidegen és indulat nélkül.
42. Ha azt gyanítjuk valakiről, hogy hazudik, tegyünk úgy, mintha elhinnők: akkor vérszemet kap, még nagyobb hazudik, és leleplezi magát,
43. Általában tanácsosabb, ha avval mutatja ki eszét az ember, amit elhallgat, mint avval, amit elmond.
44. ...amennyire érzéketlenek és egykedvűek az emberek általános igazságok iránt, annyira sóvárognak egyéniek után.
45. Semmiféle pénzt sem használhatunk fel jobban, mint azt, amellyel megcsalattuk magunkat: mert közvetlen tapasztalást vásároltunk rajta.
46. "Sem szeretni, sem gyűlölni" magában foglalja a felét minden életbölcességnek; "semmit sem mondani és semmit sem hinni el" a másik felét.
47. Haragot vagy gyűlölséget ... sohasem szabad másképp kimutatni, mint tettekben. Ezt az utóbbit annál tökéletesebben tudjuk megtenni, minél tökéletesebben elkerültük az előbbit. Csak a hidegvérű állatok mérgesek.
48. ...életünk folyása semmi esetre sem egyszerűen a magunk műve, hanem két tényezőnek, az események sorozatának és elhatározásaink sorozatának produktuma; amely kettő mindig átnyúlik egymásba, és kölcsönösen módosítja egymást.
49. ...áldozzál a gonosz démonoknak! Vagyis ne sajnáljunk bizonyos mennyiségű fáradságot, időt, kényelmetlenséget, körülményességet, pénzt vagy nélkülözést, hogy valamely szerencsétlenség lehetősége előtt elzárhassuk a kaput; és minél nagyobb az áldozat, annál kisebb, távolabb levő, valószínűtlenebb lesz ez a lehetőség. Legvilágosabb példája ennek a szabálynak a biztosító díj. Ez nyilvános és mindenkitől bemutatott áldozat a gonosz démonok oltárán.
50. Egész életünkön keresztül mindig csak. a *jelent* tartjuk birtokunkban és sohase többet. A különbség csak az, hogy az elején hosszú jövőt látunk magunk előtt, a vége felé pedig hosszú múltat magunk mögött.
51. ...gyermekéveink nem egyebek folytonos poézisnél.
52. ...már gyermekéveinkben kialakul világnézetünk szilárd alapja, s vele együtt annak sekély vagy mély részei is; később kiképződik és befejeződik, de lényegében meg nem változik.
53. Aki ostobának született, annak ostobán kell meghalnia.
54. ...gyermekkorunkban az élet olyannak mutatkozik, mint egy színházi díszlet messziről nézve; öregségünkben pedig mint ugyanez a lehető legközelebből.

55. Mint ahogy tavasz kezdetén minden lombnak ugyanolyan színe és majdnem ugyanolyan formája van, úgy kora gyermekségünkben mi is mind hasonlóak vagyunk egymáshoz, tehát pompásan összehangzunk. De fölserdülésünkkel kezdetét veszi a szétágazás, mely mint a kör sugaraié, egyre nagyobb és nagyobb lesz.
56. Sokat nyernénk vele, ha idején való fölvilágosítással ki tudnók irtani az ifjúságból azt a balhiedelmet, hogy a világban sokat lehet elérni.
57. ...életünk első felét a boldogság után való kielégítetlen vágyódás jellemzi, második felét a boldogtalanságtól való aggódás.
58. Elsősorban *elfogulatlanság* az, amit az érett férfi életének tapasztalata útján szerzett, és aminél fogva a világot más szemmel nézi, mint az ifjú és a gyermek.
59. ...az életet valami hímzett szövethoz lehet hasonlítani, melyet mindenki élete első felében jobbik oldaláról, második felében visszajárul lát: az utóbbi nem olyan szép, de tanulságosabb, mert megismerhető rajta a fonalak összefüggése.
60. *Fiatal embernél* értelembeli és erkölcsi tekintetben is rossz jel, ha az emberek tetteiben és üzelmeiben korán el tud igazodni, ha azonnal otthonos bennük, és mintha előkészítették volna, úgy lép közéjük: ez közönséges lélekre vall. Viszont ilyen értelemben a csodálkozó, meglepődött, ügyetlen és visszás magaviselet nemesebb fajtájú természetre mutat.
61. ...mért látja az ember öregkorában az életet, mely mögötte van, olyan rövidnek? Mert olyan rövidnek tartja, amilyen rövid az emléke. Ebből ugyanis minden jelentéktelen és kellemetlen dolog kiesett, tehát kevés maradt meg.
62. ...életünk első negyven esztendeje a szöveget adja, a többi harminc a hozzá való kommentárt, mely megtanít rá, hogy a szövegnek igazi értelmét és összefüggését tanulságával és minden finomságával együtt igazán megértsük.
63. Az emberi élet tulajdonképpen sem hosszúnak, sem rövidnek nem mondható; mert alapjában véve ez az a mérték, mely után minden más időtartamot megbecsülünk.

COOPER

1. ...van az emberi törvények fölött egy magasabb törvény is. Aki ezt nem tiszteli, ne hívjon engem a barátjának.
2. Van, aki azért ássa ki a csatabárdot, mert nem úgy gondolkozik, mint ő; mások azért, mert ugyanabban a gondolatban megelőzték őket.
3. Van gonosz rézbőre, és van gonosz sápadtarcú; egyik szín se mind jó, egyik szín se mind gonosz.
4. A kóbor farkasnak is megvan a barlangja, amelybe időnként visszatér.

KÖLCSEY

1. Ó sírni, sírni, sírni,
Mint nem sírt senki még
Az elsűlyedt boldogság után...
2. Romlasz magyar nép, romladozol hazám,
És lassan őrlő féreg emészt belől...
3. Igyunk derűre,
Igyunk borúra,
Ugy is hol kedvre,
Ugy is hol búra
Fordúl az élet.
4. Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel...
5. Hajh, de bűneink miatt
Gyúlt harag kebledben...
6. Szánd meg isten a magyart
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kínjának.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Mebűnhötte már e nép
A multat s jövőndőt!
7. Itt az írás, forgassátok
Érett ésszel, józanon...
8. Minden épül hitványságon,
Nyár és harmat, tél és hó
Mind csak hiábavaló!
9. ...Bölcs az, mindent ki megvet,
Sorssal, virtussal, nagysággal
Tudományt, hírt s életet.
Légy, mint szikla rendületlen,
Tomba, nyugodt, érzetlen,
S kedv emel vagy bú temet,
Szépnek s rútnak húnyj szemet.
10. Életünk rögös határain
Két Géniusz vezet,
S felleg borulván útain,

Nyújt mindegyik kezét;
De bár tekint bízattva rád,
Vigasztalást egyik sem ad:
Remény s Emlékezet.

11. Kis csolnak, ah, csak életünk,
A sors az óceán...
12. Áldozatom két Istenség oltára felett áll:
Könny neked ó Szerelem, és neked, ó Haza, vér!
13. Messze jövővel komolyan vess öszve jelenkort:
Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!
14. Négy szócskát üzenek, vésd jól kebeledbe, s fiadnak
Hagyd örökül ha kihúnysz: *A haza minden előtt.*
15. Szállj versenyre, magyar; s fog kelni körülöd az élet.
16. Minden pálya dicső, ha belőle hazádra derül fény.
17. Küzdeni s győzni tanulj. Kell küzdeni s győzni hazáért.
18. A könnyűség hamar szül gondatlanságot, a nagy erő durvaságot, a fenség dagályt.
19. Az, ki életében sokat érzett és gondolkozott; s érzeményit és gondolatait nyom nélkül elröppenni nem hagyta: oly kincset gyűjthetett magának, mely az élet minden szakában, a szerencse minden változásai közt gazdag táplálatot nyújt lelkének.
20. ...sohasem volt és sohasem lesien ember, ki szíve és lelke tisztaságát, üldözés és veszély közt is, ég áldásának nem tartotta, ki magát balsorsban is boldogabbnak nem hitte a szerencsében tündöklő gonosznál.
21. ...ismerni a jót könnyebb, mint követni...
22. Nem szeretem az ábrándozót; de legjózanabb, legvilágosabb tekintet mellett is lehet felmelegedni...
23. ...nem elég parányi tettekben gyakorolni a jót; az ember tökéletesülhető teremtmény; s mint olyannak meg is kell magát bizonyítani.
24. Az emberiség egésze nem egyéb számtalan háznépekre oszlott nagy nemzetségnél, melynek mindegyik tagja rokonunk, s szeretetünkre és szolgálatainkra egyformán számot tart. Azonban jól megértsd! az ember véges állat, hatása csak bizonyos meghatározott körben munkálhat.
25. ...tekints szívedbe, s ott leled a természettől vett tudományt, mely szerelmedet egy háznéphez s ennek körén túl egy hazához láncolja.

26. Az ember egyedül gondolva nem több a magányos vadállatnál, mely élte fenntartásáért zsákmányt keresve bolyong. Emberi ész és erő csak társaságban fejlődik ki...
27. ... jog és kötelesség egymástól soha el nem választhatók.
28. A szerencse külső s belső adományt saját igyekezettel nemesíteni s amit szerencse önkény nem adott, fáradsággal szorgalommal magunkévá tenni: oly szükség, mi alól nagyra és nemesre törekedő ember magát fel nem oldozhatja.
29. Törekedjél ismeretekre! de ismeretekre, melyek ítélet s ízlés által vezéreltetnek.
30. Korunk sok ismeretet kíván, s ez jó oldalai közé tartozik; de sok ismeret után kapkodás könnyen oda viszen, hogy címmel és színnel elégedjünk meg; s e hibára hajlás a kor rossz oldalai közt talán legrosszabb.
31. Szó szavat húz maga után; élő tanácskozásban fejlődik ki s tartanak fenn a szabadság szelleme; s jaj a nemzetnek, mely írott parancsokat némán olvas, s vakon engedelmeskedik!
32. ...haza, nemzet és nyelv, három egymástól válhatatlan dolog; s ki ez utolsóért nem burok, a két elsőért áldozatokra kész lenni nehezen fog.
31. ...idegen nyelveket tudni szép, a hazait pedig lehetőségig művelni kötelesség.
34. ...a könyvek száma végtelen, a te éveid pedig végesek; s óráidat s napjaidat oly sok egyéb foglalatosság kívánja magának. Mint az üres beszédű társalkodót: úgy kerül a tartalmatlan könyvet.
35. Könyvet írni: ez is egyike korunk betegségeinek.
36. Kit hajlandóság vonz írásra, jusson eszébe: miképpen hajlandóság és tehetség két különböző dolog; s ki a hajlandóságot tehetségnek veszi: az mindég csalatkozik. Több kívántatik az írótól, mint a beszélőtől.
37. Kinek a közönségesen, a mindennapin felülemelkedni erő nem jutott: az kitetsző helyre ne álljon.
38. Sok út visz magasra; s ez utak között nem egy van, mely mindenkinek hatalmában áll. Ha bámulatos művet írni, fontos ütközetet nyerni, phidiaszi szobrot alkotni, országos alkotmányt alapítani stb. nem mindentől telik: de elveit s érzéseit minden megtisztíthatja, magát erény követésére minden szoktathatja, hasznos ismereteket minden gyűjthet, s napjait célirányos tettekben minden eltöltheti.
39. Minden ismeret kútfeje a tapasztalás.
40. Indulat és szenvedély által vezetett ember akarata is lehet erős, lehet rohanó hatalmú, de nem tiszta s nem szabad.
41. Az erény nyugalmával párosult akarat az, mely szelíd hatalommal munkálva állítja elri a jót, s hántja el a gonoszot.

42. Egyedül a legnagyobb erő sem tehet mindent, mondhatnám, nem tehet sokat: egyesített erőknek pedig a lehetetlennek látszó is gyakran lehetséges.
43. A nép, melynek tagjai saját házaikban elszigetelve csak önmagokról gondolkoznak, s parányi céljaikat csak egyenként üzik, még félig vadnép.
44. Elszórt magvakból apródonként csirázik és nő fel a kor, mely változá-sokat hoz magával.
45. Gondolni mindent lehet bátorságosan; gondolatot szóvá és tetteé változtatni kétes következményű dolog. Mit és mikor, és miként kell szólni s tenni? ez a bölcsesség nagy titka, miről szabályokat adni nem lehet.
46. Régi a tanács; minden tudja azt, s kevés követi: eszed járjon előbb nyelvednél s tettednél.
47. Bátorság kell nem csak a pillanatnyi szükségben; hanem a szükség bármily hosszú tartósságában is: azért bátorság, türelem és állandóság nélkül kevés beccsel bír.
48. Állhatatosság és mély tekintet jelen és jövőre; makacsság és értelmetlenség: együtt járó dolgok.
49. Meggyőzött akadály mindég a tett becsét neveli...
50. A sokaságért híven munkálj, de ítéletével ne törődjél.
51. Az emberiség történetei, valamint az egész természet, szakadatlan láncon függenek egymásba; s bölcs az, ki a láncot ismerni és követni tanulta.
52. Mi lenne az emberiségből, ha csak az küzdene, ki a végrehajtás bizonyosságát előre láthatná?
53. Hálaért tenni jót uzsorástól is kitelik.
54. Gonosz emberek miatt szenvedsz? De miért kell néhány gonosz miatt az egésznek gyűlöltetnie?
55. Mennél fenyegetőbb állást vesz a rossz, annál szorosb kapcsolatba teszik a jók egymással magokat...
56. Hírt és dicsőséget vadászni hiúság. A való nagyságnak éppen úgy következése a dicsőség, mint jámbor életnek a becsület: kereset nélkül jön mindegyik.
57. Színlett nagyság mutogatója az oroslánbőrbe öltözött szamárhoz hasonlít.
58. Nagyság és szerencse: két egészen különböző dolog, s mégis a sokaság e kettőt rendszerint összetéveszti.
59. Fontold meg jól, mit kezdesz; válaszd meg az eszközöket okosságod szerint; munkálj fáradatlanul; s ha mindent, amit erőd s körülményed enged, megtettél: nem vádolhatod magadat, bár a kimenetel óhajtásodnak meg nem felel is.
60. Tenn erődre támaszkodjál; szerencsétől, ha mit nyújt, fogadd el, de ne várj semmit is.

61. Emberi tudomány legfőbb célja maga az ember.
62. Ismerd magadat, s magad által az embereket; ez ismeret nélkül tudományod holt tudomány.
63. Az élet jól megfontolt, de biztos lépéseket kíván; a kétségeskedés határos a féltékenységgel.
64. ...ha biztosnak lenni jó: elbizottnak lenni még rosszabb, mint kételkedőnek. Mert a biztosság okos vigyázattal jár; az elbizottság pedig oktalan vakmerőségre vetemedik; s magamagát buktatja meg.
65. Az ember külsője és belsője közt természetes viszony van; s ha valakiről ítélni akarsz: mindkettőre figyelmezned kell.
66. Sok ember eszközzé tétetik; mert egyébre nem való, Sok eszközzé teszi magát, hogy saját céljait érje el. Ez gonosz, amaz együgyű...
67. Bízni az emberi erényben az erények legnemesebbje közé tartozik; de e bizodalmat leginkább az egészben helyeztesd; egyesekben számtalanszor fogsz megcsalatkozni.
68. Egyesekből áll az egész; s mégis azokból erre és viszont ezekből azokra az ítélet bizonytalan.
69. ...a sokasággal legalább minden jelen pillanatban tudhatod: mint állasz? csak azt nem tudhatod: a jövő pillanatban mint fogsz állani?
70. Gyűlölj minden rosszat; de a rosszak orvoslásában különbséget tarts.
71. Erőszak ritkán orvosol, mert nem világosít fel...
72. Idő a nagy mester! Ez egy generációt természet rende szerént eltemet, s a következőben eléri célját.
73. Ki tud várni, az sokat tud; s nemcsak tud sokat, de tehet, s tenni fog sokat. A bölcs késő öregségében is elülteti a fát, noha hasznával maga nem élhet; de érti, miképpen az rendes időre megnő s unokáját gyümölcszel enyhíti.
74. Erős rendület viszi véghez nem egyszer, mit hosszú idők békésen nem hajthattak végre.
75. Az emberiség sorsnak enged; de nem mint rabszolga.
76. Földből egyéb nem jöhet ki, mint amit a természet belé alkotott; de vizsgálat és munka a természeti anyagokból mennyi ezer meg ezer alakot állíthatnak elő, ilyképpen a természetben nem létezőket!
77. Szerencsétlen volna, ki foltokat látván a napban, annak fényességét nem ismerné meg.
78. ...élted fő törvénye legyen: magányban tökéletesülni s a köztársaságban magányos készülatedet szünetlen haszonra fordítani.

79. Ki gazdagságot igazságos úton gyűjt, az a közös hazának gyűjt kincset; jólbíró lakosokban áll az ország gazdagsága.
80. Ki gyermeket nevel, az a hon iránt szent kötelességet teljesít.
81. Hízelkedni mindenütt alacsonyság.
82. Közdolgokban hallgatni, hol káros vélemény vagy tett nyilatkozik, hű polgárnak nem szabad...
83. Csak a gonoszt ne túrd, egyébként az ellenkező véleményt, hol kell, ostromold, de azt, vagy érette birtokosát gyűlölnöd igazságtalanság.
84. Fogadd el a jót mástól, de vizsgálva; s ten meggyőződésedet könnyen ne változtasd. Változékonyság és fejeskedés egyformán nagy hibák.
85. Boldogság nem pillanatnyi gyönyör érzelme. Pillanatnyi gyönyört érezhet a hiában élő, a gonosz is; de a boldogságra önérzésből eredt léleknyugalom kívántatik...
86. Mondhatod-e, hogy ember általánosan boldog lehet? Embernek időről időre lehetnek örömei; de azok vagy hirtelen enyészve keservekkel váltatnak fel, vagy hosszasan maradván, unalomba mennek által.
87. Minden egyes ember, még a legnagyobb is, parányi része az egésznek; s minden rész az egészért lévén alkotva: azért kell munkálnia is.
88. Sujtásos nemzet vagyunk!

LAMARTINE

A Természet is gúnyolódhat...

I. LIPÓT BELGA KIRÁLY

Egységben az erő.

RAIMUND

1. Pénzzel sok mindent megtehetsz,
Fiatalságot mégsem vehetsz.
2. Süssön bár mégoly szépen a nap, egyszer csak le kell mennie.

GRILLPARZER

1. ...egytestvérek érdem s hallgatás.

2. A test szépsége jókora vagyon...
3. ...bizony az élet legfőbb célja - *élni!*
4. Jaj annak, akit övéi szerény köréből
hírnév, hódolat hiú árnya csábít!
5. Mint egyvérből való
rokonokat, köt össze egyazon
bánat...
6. Bilincs csak *kezet* béklyózhat, - a lélek
szabja meg, ki szolga s ki szabad ember!
7. Asszonyoszív lángjával nem méri össze
a férfiszívet, ki ismeri
az életet, a férfit és a nőt. Mint
az élet, változó a férfilélek.
8. A könny a fájdalomnak szent joga!
9. Védjete meg, istenek, önmagamtól!
10. Mily teher a megszokás!
Még a gyűlöltökhöz is hozzábilincsel.
11. Ó, jaj az öregnek,
hogyan szándék és erő nem ugyanaz már!
12. *Téged* kerestelek és *magamra* találtam!
13. Szerelem! Gyűlölet!
Harmadik nincs?
14. ...mily erős az íj, meghajlítva látszik!
15. Emberré csak emberek által lesz az ember.
16. A rendszerben az tetszik kivált:
Oly érthetetlen, akár a világ.
17. Az álom - élet.
18. Légy azzá, ami még nem vagy,
Maradj meg annak, ami már vagy;
Maradandóság és lehetőség:
Világunk e kettőben szép.

19. ...a művészet vizzályban béke földje.

KATONA

1. Nevetni vagy pedig
könnyezni; ez mindegy az asszonyoknál.
2. ...a *nemzet!* - Ahány fő, szintannyi ész.
Kényes becsülete, mint a köntöse -
sértsd meg csak, öszvetörni kész; de adj
neki hirtelen vagy egy jó szót s világot
teremtve öszverontja ellenségidet.
3. ...a magyar bor olyan,
mint a magyar barátság, - mentől óbb,
annál erősebb.
4. ...mindenkor a legördögebb nadály
a sűgdosó maga...
5. A repkedő kicsinyke lelkek oly
sokan donognak a világban, mint
a szűnyogok; de vajon hol van az
az ember, aki abban elhitetné
magát, hogy *ő közikbe tartozik?*
6. *Ott van a haza,*
hol a haszon - s miért ne húzzam azt?
Hisz, aminek meg kell történni, az
anélkül is megtörténik.
7. Sok férfiak - tudom magamról - az
olyat, ki könnyű győzedelmet ígér,
azért se szívelik : de légyen a
meghódítás nehéz, már akkor ők
csak pusztá büszkeségből is belé
szeretnek.
8. Szabad tekintet, szabad szív, szabad
szó, kézbe kéz és szembe szem, - minálunk
így szokta a szerelmes: aki itt
letérdel, az vagy imádkozik, vagy ámít!
9. A célod nem, de módjaid
útálhatom.
10. ...csak akkor mernek a
kis gyermekek mást megfenyegetni, a-

midőn hiszik, hogy azt nem tudja senki.

11. ...üsd az
orrát, magyar, ki bántja a tied'!
12. Hogy Bánk leüljön a setét szövetség
gyász-asztalához, ahhoz nem csekélyebb,
mint Bánki sértődés kívántatik.
13. ...csóka csóka-társának
szemét ki nem kaparja...
14. Mit térdepelsz? Az Isten nincsen itt...
15. Épülj fel! Izmosodj meg, gondolat!
16. Minek is becsület emberek között!
17. Munkálkodó légy, nem panaszkodó.
18. ...aki száz meg százezert rabol,
bírája léssen annak, akit a
szükség garast rabolni kényszerített.
19. Ó, buzogj vér! Csak buzogj!
20. Hahogy panaszkodni akarunk, előbb
meg kell tanulnunk írni...
21. Tűrj békességgel, ezt papolta az
apáturnk is sokszor: boldogok
a békességesek, mert Isten fiainak
hívatnak, - úgy de tömve volt magának
a gyomra.
22. ...a természet a szegényt
maga arra szánta, hogy *szülessen, éljen,
dolgozzon, éhezzen, sanyarogjon és -
meghaljon.*
23. Szép pénz; de adhatsz-é hát mindenik
szükölködőnek?...
Ha mást nem adhatsz, úgy annál, kinek
adsz, még szegényebb vagy. Vigyázz, hogy egy
zsivány tömött erszényeiddel együtt
ne lopja el nagylelkűségedet.
24. ...úgy, ölni tudtok, jó urak: bezzeg
ha életet tudnátok adni, akkor

érdemlenétek meg az uralkodást.

25. Uralkodás! *Parancsolás!* - Minő
más már csak ennek még a hangja is,
mint - *engedelmeskedni* - hát minő
ez még *valóságában?*
26. ...sem a meg-
bántást, sem a jótéteményt soha
el nem felejtí a magyar...
27. Ó, semmi sincsen oly gyalázatos,
mint visszaélni az asszonyi gyengeséggel!
28. A hír csak esztelen
kongás, - ha a hordó üres, leginkább
kong...
29. Egy tiszteletreméltó ősz kezébe, negyven
esztendeig való szolgálatért,
száraz kenyért nyújtasz, magyar hazám?
30. Sohasem alattomos a magyar.
31. Egy királynak
kell látni minden könnyeket: magának
könnyezni nem szabad.
32. ...a jobbágnak csak legyen;
úgy addig a király se lesz szegény!
33. Az ördög is igazat
mondana halála óráján, bizonynal.
34. ...amíg sírnak az ördögök,
addig talán az emberiség örülhet!
35. Nincs a teremtésben vesztes, csak én!
Nincs árva más több, csak az én gyermekem!
36. Vannak oly
esetek, hol a kegyelem irtóztatóbb.

KÖRNER

1. De a jövendő kétes éjjelén
Homályba húll a gyarló értelem,
Ha küzd az égi titkot felfedezni,

Mely ezredeknek eltakarva volt.

2. Ha drága kincsnek vágyok birtokára,
A legnagyobbat kell vetnem kockára!
3. ...ki gyáván
Egy boldog órát elszalaszt, nyomába
Többé nem ér, bár villámként haladjon.
4. ...hazánkért halni hogyha kell,
Legszívesebben hal meg a magyar
Igaz magyar bajtársa oldalán,
Igaz magyar szívű vezér előtt.
5. Küzdéseinknek legszebb bére tün fel,
Midőn rokon szív vonz s hevül felénk.
6. Just tarthat a hon minden áldozatra...
7. Csak egy arany pillantást nyújt az élet.
8. Oh csak szerelmem által szép az élet,
És csak szerelmem által érzem azt.
9. ...haldoklók vagyunk mi,
S egymás előtt már titkunk nem lehet.
10. A gyors időért drága semmi nincs.
11. Bölcs elhalasztás néha többet ér
Mint hasztalan vitály.
12. Szabad magyar
Csak Isten és törvény előtt hajol meg.
13. Bódúlt hajós, ki szirteken keresztül
A völgyre zúgó víznek ellenében
Őjögve hajtja fáradt csolnakát!
14. Ki láb alatt porban fetreng, nem él.
15. De megragadni a kivárt időt,
Ez a világ találós nagy meséje!
16. A nagy marad csak hiv emlékezetben,
S a századoknak sírján túl is él.
17. A nyugalom fojt, él az a ki munkál.

18. Szerencse közt a virtus nem tenyész;
Balsors körében érik a nemes tett...

19. Isten sose hagyja el a bátrakat.

SCRIBE

1. Az öregség a tévedések korszaka, az ifjúság a csalódásoké.
2. Nem kell megvetni a csekély dolgokat, mert azok vonják maguk után a nagyokat!
3. A színházi hercegnők előnye a valódi hercegnők fölött az, hogy csak este játszanak komédiát, ők pedig egész napon át.
4. Vigyázz magadra, az öröm ártalmasabb, mint a fájdalom.
5. A fájdalom és szenvedés miatti láz tart ugyan egy ideig, hanem abban nem szoktunk meghalni.
6. Mindenhez hozzászokik az ember, még a szerencsétlenséghez is.

SZÉCHENYI

1. A magyar szó még nem magyar érzés, az ember, mert magyar, még nem erényes ember, és a hazafiság körtésében járó még korántsem hazafi. S hány ily külmázos dolgozik a haza meggyilkolásán...
2. Ha anyaföldünk mocsárit, kopárságát említem, s nem dicsérem: hazaszeretetből ered; mert inkább viruló kerteket kívánnék ott szemlélni, hol ma vadkacsa s vadlúd, vagy homok és por.
3. ...sohasem hihetem, hogy előítélet, balvélekedés és tudatlanság alapja lehessen egy nemzet előmenetelének s boldogságának.
4. Újabb időkben ... annyira nőtt, s mindegyre nő Magyarországon a szólási viszketeg, mintha egyedül a nyelv működése által akarna kibuzogni a magyarnak minden energiája, tette nem maradván semmi.
5. A tett első, a szó második; s éppen úgy: az ember, a hazafi elől áll, s csak azután jó az író.
6. A magyar egy gyermek-nép, most semmi, de minden lehet, mert lelki- s testi erő rejtezik fiatal keblében. Minden lehet, ha át akarja látni, hogy semmi. Csak két ellensége van, az Előítélet s Elbizottság.
7. Ismerem a magyart ... annyi nyomorúság dacára is még mindig okulni nem tudott, s nem tudta megtanulni, mikor kell felhúzni a vitorlát, mikor vesztegelni s mikor horgonyt vetni; hanem csak nekimegy lelkesedésével, mint a vak légy egyik a másikkal.

8. A magyar nem szokott igazságos lenni, hanem szeret másokat sértegetni, s mivel ez neki nem fáj, azt hiszi, azoknak sem fáj, akiket sért.
9. A kisdéd makkbul, ha nem romlott, idővel termő tölgyfa lesz, csak senki el ne gázolja.
10. Nemzetünknek mindig az volt egyik legnagyobb hibája, hogy vagy nem bízott magában, vagy elbízta magát.
11. A magyarnak mindenkori s most is legnagyobb ellensége - a magyar.
12. Csak az a valóságos bölcs Hazafi, ki lehető kivár, s jól tudván, hogy az ember gyenge léte miatt se felette boldog, se határtalanul boldogtalan nem lehet, a középúton jár...
13. Lenyesik szárnyamat, lábamon járok; levágják lábaimat, kezemen fogok járn; kiszakítják kezeimet, hason fogok mászni. Csak használhassak.
14. Csak a gyenge szereti önmagát, az erős egész nemzeteket hordoz szívében!
15. Nem az cselekszik bölcsen, ki hazaszeretetét abban helyezheti, hogy minden idejét annak dicséretére pazarolja, hanem inkább az, ki hátramaradását fejtegeti, s boldogításában elősegíteni fáradozik.
16. Azt mondani: "extra Hungariam non est vita", hiábavaló s kacagást vagy szánakozást okozó beszéd ... és mégis ... van valami ki nem mondható, mi a nemesb embert ellenállhatatlan erővel csatolja hazájához, legyen az bár kopár mező, bár berkes lapány vagy hósivatag.
17. Tőlünk függ minden, csak akarjunk.
18. Mindég csak azon kötelességekről szólunk, melyekkel szüleinkhez köttetünk, azokról soha vagy ritkán, melyekkel gyermekeink iránt tartozunk, holott ezek még szentebbek.
19. Igen sokan pedig a jó régi időt siratják, a jelenről egészen elfelejtkeznek, s azért ezt bölcsen nem is használhatják. Márpedig hacsak a régiség bája nem, egyéb bizonyosan semmi sem teheti előttünk kívánatosabbá Elődink idejét saját éltünk napjainál.
20. ...az öncsalás esztelenség.
21. Bizonyosan testére és így egész személyére nézve tökéletesb ember az, ki több gimnasztikai ügyességgel bír.
22. Az emberi nem a legkevésbé sem gyűlöli az önkényt, magában véve: nagyon könnyen képes azzal megbarátkozni, sőt meg is szeretheti azt ... s ha az emberek, részint ösztönből, részint ésszerű okoknál fogva az abszolút kormányformát kárhoztatják, ez legtávolabbról sem ellenszenvből történik, hanem azon természetes okból, mivel az önkény, mint a tapasztalás bizonyítja, rendesen karöltve jár az ostobasággal.
23. Az ember élete két részből áll. Az elsőben reménylünk egy boldog jövőt; a másodikban bánkódunk elkövetett hibáink felett. E két időszak között alig marad egy percünk a csendes, boldog élvezetre.

24. Ki igen sokféle akar lenni, alig lehet tökéletes egyféle.
25. Ki a közönségnek akar használni, legelső kötelessége: magáról egészen elfelejtkezni.
26. Tapasztalást pénzért venni vagy hagyományképpen kapni nem lehet - fizetni kell azért mindig és mindegyiknek.
27. Becsület nélkül az Istennek minden adományai keserűk.
28. Élőrül élők közt nincs igazságos ítélet.
29. Minden ember szereti az igazságot, de becsstelen csak magának, a becsületes ellenben minden felebarátinak.
30. Nem elég mai időkben törvényt írni, de azok iránt szimpátiát is kell gerjeszteni.
31. A munkásság - lelki és testi - az egyedüli, ami az emberi boldogság legmagasb fokához vezethet bennünket.
32. Az emberi gyengeség a múltat s régít mindig nagyobb fénybe szokta állítani, mint a jelent és a jövőt.
33. A szegénység, legalább a mostani világban, a szolgálattal határos.
34. Egynek minden nehéz; soknak semmi sem lehetetlen.
35. Minden nép, egyet sem véve ki, csak magában, ti. fiaiban hordozza az élet s dicsőség vagy a halál s szégyen csíráját.
36. Hallgatni, mikor beszélni kell, szintoly nagy hiba, mint beszélni, mikor inkább hallgatni kellett volna.
37. Egyes csak úgy lehet nyertes, ha nyertes a község.
38. Csak az erős szabad, és így csak az erős boldog.
39. A szerelem nem okoskodik; ha okoskodik, már nem szerelem többé.
40. Az állat és az ember közti különbséget semmi sem tünteti világosabban ki, mint az elsőnek pangó, a másodiknak haladó léte.
41. Az Istenek megúnják értelmetlen, buta csoportokat boldogságra úgyszólván szüntelen kényszeríteni...
42. Tegye csak mindegyik maga kötelességét, s ne valami egyebet, hanem azt ugyan emberül.
43. Tanácskozzunk, fáradjunk s cselekedjünk, s csak ne kívánjuk még azt is, hogy a kormány érettünk szántson, vessen, s csúreinkbe takarítson is.

44. ...úgy fogjuk találni - ámbár a sorsnak s vak szerencsének is nagy befolyása van -, hogy legtöbbször felemelkedések oka az egészséges agyvelő s a tudományok szoros rendszabási...
45. Nem nézek én, megvallom, annyit hátra, mint sok hazámfia, hanem inkább előre; nincs annyi gondom tudni, valaha mik voltunk, de inkább átnézni, idővel mik lehetünk, s mik leendünk.
46. A Múlt elesett hatalmunkból, a Jövendőnek urai vagyunk.
47. Sokan azt gondolják: Magyarország - volt; én azt szeretem hinni: lesz!
48. A való pedig, akárki mit mond, többet ér a képzeletnél.
49. Az emberi halhatatlan lélek s annak legfőbb széke, az emberi agyvelő jeleli ki a kultúra ösvényét, s csak az bírja a nemzeteket lehető legmagasb civilizációi fokra és semmi egyéb!
50. Bízunk magunkban, bízunk erőnkben, készületlen azonban soha ne lépjünk síkra, s erőnkkel jobban gazdálkodjunk, mint eddigelé...
51. Oly kevesen vagyunk, hogy még az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmezni.

COUSIN

1. A művészet a művészetért van.
2. Poroszország az iskolák és laktanyák klasszikus országa.

LAZSECSNYIKOV

A bölcs nem hódol be a tömeg meggondolatlan akaratának, hanem maga szab annak irányt.

SHELLEY

1. Angol férfiak, mért arattok,
ha mindig a porban maradtok?
Mért szössz, szegény angol takács,
ha a ruhád elhordja más?
2. Vess - s légy ura az aratásnak;
gyűjtsél - s ne engedj senki másnak!
Szójj - s jó ruhád oda ne add;
kovácsolj kardot - s védd magad.
3. Ó, te Szél,
késhet a Tavasz, ha már itt a Tél?

4. Kifürkészhetetlen Tenger, ó Idő!

Hullámod: évek, mélységed: tiszta gyász,
És sós: mert könnyet ejt belé sok szenvedő!

5. Ha elhangzott a zene,
zeng az emlékezete -

6. A költők, éppúgy, mint a filozófusok, festők, szobrászok és zenészek, egyik értelemben teremtoi és másokban teremtményei koruknak.

7. ...ameddig a lélek nem tud szeretni és csodálni és bízni, remélni és tűrni, addig a morális viselkedés átgondolt elvei az élet országútjára szórt magok, s a tudatlan utas a porba tapossa, noha boldogsága gyümölcsét teremnék.

8. ...nem gyűlölök, mert bölccsé tett a baj.

9. Az Igazság, ha győz, csupa irgalom,
Sok sérelmére nem sír büntetést;
Nem bosszúl más, csak a vétkes.

10. Ma kacag a virág
holnap nem él,
az, mit őrizni vágsz,
szálló levél.

11. A bűn új bünt, bosszú bosszút fogan...

12. Nem vagyok-e meggyőződve, hogy semmiféle isten nem létezik? Miért félnék hát a haláltól?
Miért félné bárki, aki lerázta az előítélet bilincseit, egy hamis és ártalmas babona téveszméit?

13. Minden új eszme első gyümölcsei bajok és keservek annak vallói és terjesztői számára; de semminek sem láthatjuk előre a végét, és az erény lényege a jelen előnyeire nem tekintő jó cselekedet.

14. Nagy szükség lenne a teremtőképességre, hogy elképzeljük, amit tudunk.

15. A képzelet ... a dolgok korábban fel nem ismert kapcsolatait tárja fel; megszokott tárgyakat új és ismeretlen megvilágításban állít elénk... A költészet úgy erősíti ezt az adottságunkat, mely az ember erkölcsi lényének szerve, ahogy a gyakorlat edzi a tagokat.

16. A költő csalogány, aki a sötétben ülve önnön magányát deríti fel édes hangokkal; hallgatói, akiket a láthatatlan zenész dallama elragad, érzik a mély megindultságot, de nem tudják, honnan és miért.

17. A költők a világ el nem ismert törvényhozói.

SZENTMIKLÓSSY ALAJOS

Botlani emberi sors. Vétkeztél képzeletedben?
Tedd jóvá tettel, s jó feledékbe hibád.

JÓSIKA MIKLÓS

1. ...az író, ha szándéka tiszta, előbb célt ér...
2. Nálunk, hol a magyar írónak kevés olvasója van és ezen kevés is szerfölött különböző fokán áll a műveltségnek, a legfinomabb tapintat sem biztosíthatja őt arról, hogy munkája köztetszést nyerjen.
3. A gondolkozni szerető olvasóban semmi sem törheti vagy zavarhatja meg az erkölcsi hatást inkább, mint az a gondolat, hogy amit olvasott, az csak könyvben van és lehet úgy, nem a valóságos világban.
4. ...az ábrándozáshoz szokott olvasót - nagy ideje már a fellegekből leköltöztetni.

WILHELM MÜLLER

Ha a magunk erejéből történnék meg minden,
Mire való volna az égben az Isten?

CARLYLE

1. Egy jól megírt életrajz csaknem olyan ritka, mint egy jól eltöltött élet.
2. A modern civilizáció három fontos tényezője a könyvnyomtatás, a puskapor és a protestáns vallás.
3. Bizonyára jól mondják, hogy minden tárgyban kimeríthetetlen jelentés van; minden szem annyit lát benne, amennyi látóképessége van.
4. A beszéd emberi, a hallgatás isteni, de holt és kegyetlen is: meg kell tehát tanulnunk mindkettő művészetét.
5. A természet nem tűr hazugságot.
6. Az emberi társadalom fejlődése a munkabéreknek a munkához viszonyított egyre arányosabb elosztásában áll.
7. A készpénzfizetés nem az egyetlen kapcsolat ember és ember között.
8. Az ember eszközhasználó állat... Eszköz nélkül semmi, eszközzel minden.
9. Az ember célja a cselekvés, és nem a gondolat, bár az volna a nemesebb.

10. Az ember boldogtalansága, felfogásom szerint, nagyságából következik; boldogtalan, mert benne lakozik a végtelen, melyet minden igyekezete ellenére sem tud a véges alá rejteni.
11. Egy jó könyv egy emberi lélek legtisztább lényege.
12. Minden, amit e világon megvalósulva látunk, tulajdonképpen nem egyéb, mint külső eredménye, gyakorlati megvalósulása, megtestesülése azoknak a gondolatoknak, amelyek a világba küldött nagy emberekben éltek: az egész világtörténelem lelke, méltón mondhatjuk, az ő történetük.
13. Saját kicsiny voltának szomorúbb bizonyítékát senki sem adhatja, mint ha nem hisz a nagy emberekben.
14. Hibák? Azt mondhatnám, hogy a legnagyobb hiba: nem lenni a hibáknak a tudatában.
15. Mindnyájan költők vagyunk, amikor egy költőt jól olvasunk.
16. Korunk átka a szkeptikus műkedvelés...
17. A kézműves, a kovács, acéljával, szerszámaival, fogásaival - mindabból amit alkot, minő kevés az, ami szorosán véve az ő munkája! Vele munkál minden elhalt alkotó ember - éppúgy, mint velünk, mindnyájunkkal, minden dologban.
18. Hatás? Befolyás? Haszon? Végezze ki-ki munkáját; gyümölcse nem az ő gondja, hanem másé.
19. De nem tud-e a Róka is valamit a természetről? Éppenséggel annyit, hogy hol tartózkodnak a ludak!
20. A könyvekben van lerakva az egész múlt lelke: a múltnak tagolt, hallható szava, hangja, amikor teste, anyagi része már régen eltűnt, mint egy álom.

GRIBOJEDOV

Az ész bajjal jár.

KEATS

1. "A Szép: igaz s az Igaz: szép!" - sose áhítsatok mást, nincs főbb bölcsesség!
2. Az ember lelkét legszebb sajátosságaitól kellene megfosztani, hogy alkalmas legyen az evilági életre.
3. Semmiben sem vagyok biztos, csak a szív vonzalmainak szentségében és a képzelet igazságában; amit a képzelet szépségként érzékel, annak igaznak kell lennie - akár létezett előbb, akár nem.
4. Ó, inkább érzelmekkel, mint gondolatokkal teli életet!

5. ...a lángész műve a legfontosabb dolog a világon.
6. Ha a költemény nem jön olyan természetesen, ahogy levél sarjad a fán, jobb, ha egyáltalán nem is jön létre.
7. A filozófiai alapigazságok csak akkor alapigazságok, ha szívverésünkben érezzük azokat: olvasunk nagyon szép dolgokat, de sohasem érezzük át teljességükben, míg magunk is meg nem jártuk a költő útját.
8. Sohasem érzem biztosan valaminek az igaz voltát, csak ha teljesen átérzem annak szépségét.
9. Az ember élete, ha ér valamit, folytonos allegória.

RANKE

Nagy emberek nem teremtik korukat, de nem is a kor hozza létre őket.

THIERRY

Van a világon valami, ami értékesebb, mint az anyagi élvezetek, mint a vagyon, értékesebb magánál az egészségnél is: a tudomány odaadó szolgálata.

ENFANTIN

Ahol nincs áldozatkészség, ott nincs igazi nagyság.

IMMERMANN

1. Micsoda gyalázatos bűn a hazudozás! Először is, ha valaki túlságosan elveti a sulykot, arra hamar rájönnek; másodszor meg, ha valaki folyton füllent, senki sem hisz többé neki, még akkor sem, ha egyszer véletlenül igazat mond.
2. ...minden filozófia végső értelme az, hogy a bezárt kapukat ne döngesse hasztalan.
3. ...mindig is az volt a legfőbb államelv, hogy az ajtót hordókkal és gerendákkal torlaszolják el, ha a záruk és reteszek már felmondták a szolgálatot.

JOSEPH MEYER

A képzettség szabaddá tesz.

I. MIKLÓS OROSZ CÁR

Oroszországnak két tábornoka van, akire számíthat - Január és Február tábornok.

PLATEN

1. Kinek a Szép magát megmutatta,
a halálnak kezére jutott már...
2. ...akit elér nyilával a Szépség,
a szerelem kínja örök annak.
3. Ha valami szent a Földön, az a hős szava.
4. A vízben leng a liliom csillogva, tétován,
tévedsz, míg azt hiszed: csak teng inogva tétován.
Lába erősen gyökerez a mély tenger alatt,
fejét egy kedves gondolat ringatja tétován.
5. Ha bátran feleled a búcsu percét,
ha édesed ma cserbenhagy, de holnap
már másnak üzöd sóváran szerelmét:
akkor - tudom! - e világra való vagy!

SALVANDY

Vulkánon táncolunk.

WESSELÉNYI

1. Kevés ország van, hol annyi eladósodott s birtokából élélni nem tudó lenne, mint nálunk, hol van kevesebb élelmét észével kereső, de hol több a féltudós? Mindennek lehet s van egyéb oka is; de legfőbb ugyan csak az egészséges életre való ész s valódi műveltség hiánya.
2. A nemzeti érzés a hazaszeretetnek - mondhatni - poézise.
3. Rossz fejedelem csak rossz polgárok által s közt létezhetik.
4. ...a társaság nem szenved kebelében lázadókat...
5. Istenért - ne gyanakodjunk, s ne gyanúsítsunk. Ki nem megy velünk mindig ugyanazon úton - ne tartsuk, ne hírleljük mindjárt ellenkező úton s más célra törekvőnek. Ugyanazon célra több utak is vezetnek, s ugyanazon út nem mindennek való. Nagy s szükséges polgári erény: mások iránti türelem s mások cselekvésének méltánylása.
6. Vezéri tulajdonoknak pedig egyik főbbike: hol nem szükség, nem vezérkedni s olykor vezetve vezér szerepet mással játszódítani.

7. Gyanúsítás egyezségnek mindenütt sírt ás; de tágabbat s mélyebbet sehol sem, mint nálunk. Könnyen hívó, könnyen bízó s azért könnyen is csalódó s annyszor csalatott nemzetünknek ugyanis bélyegző jelleme közé tartozik a gyanakodás. E nemzet kész valakit kis okért már felmagasztalni: de képzelt ok késszé teszi ugyanazt csakhamar sárral dobálni.
8. Nincs szánakodásra s egyszersmind nevetségre méltóbb, mint előítéletekkel terhelt s balvélemények mellett kardoskodó fiatal ember. Úgy nem illik ez korához, mint az elszánt fekete epéjű komorság, vagy a ronda fösvényesség - oly rosszul áll neki, mint vénnek szerelmes ábrándozás s játszi bohóskodás.
9. Tudás, ha nem fonák, minden helyzetben üdvös és soha sem káros. Megelégedésnek is - igazi s tehetség szabta korlátan túl nem erőlködő tudás legbiztosb kútfeje. Még a rab is nyugodtabban hordja láncait s nem gyötri magát széttépésök hiú erőlködésével, ha azoknak szét nem szaggatható voltát igazán tudja.
10. Sors kénytelenségétől békében túri el az ember azt, mi emberektől jöve túrhetetlennek látszik.
11. Hazafit s polgárt s csak ezt kell minden emberből nevelni: mert aki ezzé nem válik, el van annak rendeltetése vétve...
12. Ne vessünk meg és el semmit azért, hogy régi: de hányjuk messze magunktól, ha rossz s már hasztalan, akármely régi is. Ne ragadjunk hévvel semmit is csak azért, mivel újság; de ha jónak ismerünk el valamit, fogadjuk buzgó részvétellel, bár ezelőtt híre-helye sem volt, vagy ha régebbjeink azt nem kedvelték is.

HEINE

1. Ne esküdj - csókolj ahelyett...
2. A világ vak és esztelen,
s mind piszkosabb a nyelve!
3. A hajad olyan fekete,
a ruhád oly fehér:
az ifjuság ígérete
az étellel felér.

Ó, csal az ember élete!
ki tudja, mi nem ér?
Ruhád is lesz még fekete,
hajad is lesz fehér...
4. Élet és világ! Csupa hiányos részlet!
A német professzorra bízd az egészséget,
ő aztán logikus rendszerbe fogja,
s ha a világban mégis hézag akad:
ott a hálósipka, ott a slafrokja,

betömi vele a hézagokat.

5. Aki először szeret,
még ha nem is boldog: Isten;
de ki másodszor szeret
boldogtalanul, bolond.
6. Föl, föl, dalaim, jó dalaim!
Föl, fegyverkezzetek!
7. Mert bár ti, régi istenek
az emberek harcában mindig
a győztesek felére álltatok,
nagyobb lelkű tinálatok az ember
s az istenek harcában, íme, most én
a legyőzöttekkel tartok egy pártot.
8. Én nem hiszem az égről,
mit prédikál a pap,
tebened hiszek én csak,
bűvös szem, földi nap!
9. ...az Isten: Minden, ami él:
ő van a csókjainkban.
10. A költői tárgyat, a vers-elemet
nem lehet ujjadból kiszopnod.
Semmiből isten sem teremt,
nem hogy e-világon a dalnok.
11. ...becsét a tárgynak az adja meg,
mivé a művész alakítja.
12. Ó, lássak inkább bármi bűnt,
gaztettet, vérontást, halált,
mint ezt a jóllakott erényt
és fizetőképes morált!
13. Ezernyolcszáz éve immár
hogy bűnhődik szűrtelen
Pszüché böjttel, gyötrellemmel:
Ámort látta meztelen.
14. Légy önbecsednek
bírája: árad annyi lesz,
amekkorára fölverekszed.
15. Álmából verd föl az alvót
s dobolj a fülébe vidám

riadót, bátran menetelj,
ennyi az egész tudomány.

16. Szabadságomat akarom!
Csak egy csekélyke korlát,
s átváltozik a paradicsom
börtönné és pokollá!

17. Szívünk germán jóság, derű,
szundítunk békén, mint a fű,
s megszemjazzunk, serkenve végre,
de soha-soha zsarnok-vérre.

18. Zsarnok vége víg halál,
mert hatalma másra száll,
s tudja ő, az elnyomásnak,
ha kimúl, nincs vége másnap.

19. A boldogság könnyelmű fruska,
nem időz sokat egyhelyen,
hajad szemedből elsimítja,
megcsókol, s tűnik hirtelen.

Balsors-asszony épp fordítottja,
ha egyszer hű keblére vett,
nem sietős a dolga, mondja
s ágyadhoz ülve kötöget.

20. Az arany-almák meg ne zavarják
pályád és célod, ne hagyd magad.

21. Kinek sok jószága van,
az rabolhat sokkal többet.
Akinek kevés jutott,
annak kevesére törnek.

22. Itt csak annak van joga
élni, kit a pénze fölvet.

23. Nem tökéletes ez a földi lét.
A rózsza társként hordja tövisét.
Sőt fent is, ahol az Úr ege kékül,
az anygalkák sincsenek hiba nélkül.

24. Ha e szót hallom, "magyarok",
szűknek érzem német zekémet,
keblemben tenger kavarog,
és mintha trombiták köszöntenek!

25. De csitt, költő, kíméld magad -
Beteg vagy ám, s hallgatni volna bölcsebb.

26. ...csak az nem fél, ki balga...

27. Isten is hiába lázad?
Vagy titokban a Gonosszal
trafikál?

28. Uram! a legjobbnak találom,
hogy itt a földön élni hagyj;
ó, csak segíts a nyavalyámon
és valami kis pénzt is adj.

29. Hagyd a bánatot, szemérmet!
Követelőzz, tülekedj!
Úgy utadból majd kitérnek,
s szép menyasszony jut neked.

30. Az asszony teste költemény,
mit különös ihletében
írt be a természet csodás
emlékkönyvébe az Isten.

31. Nem imára: gyűlöletre
kell az Isten! gyűjtsd szívedbe
káromlása szent dalát:
azt a szakramentumát!

32. Lám a lovagkor füstbe mén,
éhen döglök a büszke mén,
de zabban, szénában a fránya
szamárnak sose lesz hiánya.

33. Lelkes vagy, merszed is elég -
mindez derék!
Szívbeli hév is kell azonban
a higgadságból több haszon van.

34. Hű fegyvered kéznél legyen,
tölts hidegen,
célozz, s találg - a porba hullt had
fölött szíved is dalra gyűjthat.

35. - Mi nagy, mi jó s
szép, annak mindég rossz a vége.

36. Le a nyomorral! Itt akarunk
boldogabb, jobb jövőt -

ami munkás kéz nyomán terem,
ne falják rusnya bendők.

37. Cukorborsót mindenkinek,
ha pattan zsenge tokja!
A mennyországot bízzuk a
verebekre s angyalokra!

38. Manapság az emberi szív minden ereje szabadságszeretetté változik, az új kor vallása tán épp a szabadság, s ez a vallás megint csak olyan, hogy nem a gazdagoknak prédikáltatott...

39. A kiteszített gonosztevők szívében gyakran több emberiség van, mint az erény ama hűvös, kifogástalan állampolgáraiban. akiknek vértelen szívében kihunyt a gonosz ereje, de a jóság ereje is.

40. Aki papokkal harcol, készüljön el rá. hogy a legsikerültebb hazugság és a legbuzgóbb rágalom tépi majd darabokra és feketíti be szegény jó nevét.

41. ...a győzelmes proletariátus pusztulással fenyegeti verseimet, s azok sírba szállnak majd az egész, régi romantikus világgal együtt. S mégis, bevallom nyíltan, ugyanez a kommunizmus, amely ilyen ellenségesen viseltetik minden érdekemmel és hajlandósággal szemben, olyan varázssal igézi meg lelkeket, hogy nem állhatok ellen neki...

42. ...áldott legyen a szatócs, ki egykor majd stancilít sodor verseimből, hogy kávé vagy dohányt töltsön bele a szegény, derék öregasszonynak...

43. ...a kommunisták szellemükben és a valóságban is sokkal keresztényebbek, mint a mi úgynevezett germán hazafiaink, a nemzeti elzárkózásnak ezek a korlátolt védelmezői.

44. Egy Trimalchio adta lakoma után olyan koplaló kúrára volt szükség, amilyen a kereszténység.

DE VIGNY

1. Mi a nagy élet? Egy ifjúkori gondolat, melyet érett korban megvalósítunk.

2. Itthagyni édeset, mindent, mi fájhatott,
ti tudtok már csupán, fenséges állatok!

3. Válaszképp arra, hogy mi volt a lét, a földi,
csupán a csend a méltó; és gyengeség a többi.

COMTE

1. A létrehozandó rendszerben a szellemi hatalom a tudósok kezében lesz, az anyagi hatalmat pedig az ipari tevékenység irányítói ragadják magukhoz.

2. ...ha pozitívvá akarjuk tenni a politika tudományát, csakúgy, mint a többi tudományban, itt is biztosítani kell a megfigyelés uralmát a képzelőerő felett.
3. ...a civilizáció fejlődését úgy kell felfogni, mint ami valamilyen, a dolgok természetéből fakadó változatlan törvénynek engedelmeskedik.
4. Rendkívül nagy különbség van a között, hogy a civilizáció fejlődésének e fejlődést nem ismerve engedelmeskedünk-e, vagy úgy, hogy ismerjük az okot.
5. Kétségkívül nem szabad eltúloznunk az értelemnek az emberek magatartására gyakorolt hatását. Bizonyos azonban, hogy a meggyőzés erejének sokkal nagyobb a jelentősége, mint eddig vélték.
6. ...a civilizáció fejlődése tulajdonképpen nem egyenes vonalú. Többé-kevésbé kiterjedt, lassú vagy kevésbé lassú oszcillációk előrehaladó sorozata...
7. Valójában csak azután fordulhatunk haszonnal a jelen felé, hogy igaz valójában ragadjuk meg, miután a múlt révén megértettük a jövőt, mert a jelen csupán egy pont a kettő között.
8. ...pozitív vizsgálódásainkban minden tekintetben annak rendszeres megítélésére kell szorítkoznunk, ami létezik, lemondva arról, hogy feltárjuk a létezőnek az eredetét és végső rendeltetését...
9. ...a rend mindig a haladás alapfeltétele; s megfordítva: a haladás a rend szükségszerű céljává válik...
10. ...az általunk létrehozott mesterséges rend kezdetben önkéntelen, majd tudatos meghosszabbítása annak a *természetes rendnek*, amely minden esetben valóságos törvények összességének eredménye...
11. ...az az elmélet, amelyben kellő magyarázatot találunk majd múltunk egészére, ugyanezen oknál fogva elkerülhetetlenül átveszi a szellemi irányítást a jövőben is.
12. ...tulajdonképpen nem létezik az egyes ember, hanem csak az emberi nem, hiszen egész fejlődésünket - bármely szempontból tekintjük - a társadalomnak köszönjük.
13. ...ha aktívan munkálkodunk a közjó érdekében, akkor egyúttal általában a legmegfelelőbb módon biztosítjuk magánboldogságunkat is...
14. ...a jóra irányuló hajlamoknak a lehető legteljesebb működtetése válik egyben a személyes boldogság legfőbb forrásává is, még ha kivételesen nincs is egyéb jutalma ennek, mint a szükségképpen jelentkező belső elégtétel.
15. Mindenfajta érzelmünk csak a közvetlen és tartós gyakorlás révén fejleszthető, amire annál nagyobb szükség van, minél gyengébbek ezek az érzések kezdetben...
16. ...az igazi filozófiai szellem közvetlen kapcsolatban áll első, szükségszerű forrásával: a józan emberi értelemmel.

17. Igazi szabad ideje rendszerint annak az osztálynak nincs, amely úgy véli, hogy különösen el van látva vele; éppen gazdagsága és helyzete miatt ugyanis általában olyan gondok foglalkoztatják, melyek szinte sohasem teszik lehetővé a valódi szellemi és erkölcsi nyugalmat. A gondolkodók és a munkások ezzel szemben... könnyen eljutnak ebbe az állapotba, mert eredendően mentesek azoktól a gondoktól, melyek a vagyon felhasználásával kapcsolatosak.

DELACROIX

1. A zseniális ember lényege, helyesebben alkotása nem holmi új eszméken sarkallik, hanem azon a meggyőződésén, hogy mindazt, amit öelötte csináltak, nem eléggé jól csinálták.
2. Egy vonal önmagában nem jelent semmit. Még egy másodiknak is hozzá kell szegődnie, hogy kifejezést adjon neki. Nagy törvény! A természetben nincsenek párhuzamos vonalak, sem egyenesek, sem görbék.
3. Az egyszerűséghez igazán nagy önmegtagadás kell, ha egyáltalán képes rá az ember.
4. A retorikát mindenütt megtalálja az ember. Ez a képek és könyvek megromtója.
5. Victor Hugo művei olyanok, mint egy tehetséges ember vázlatai.
6. A zseni legfőbb tevékenysége: az elrendezés, az összeillesztés, az összefüggések helyesebb és átfogóbb megtátása.
7. Milyen élesen is tudjuk látni egymás hibáit!
8. A szerelmesek csakugyan a holdat bámulják, mikor szerelmesüket a karjaik között tartják? Igen, de csak akkor, ha már kezdenek ráunni.
9. Vannak nagy alkotók, akik túl korán, és mások, akik túl későn születtek. Ezeknél is, amazoknál is furcsa kiegyenlítetlenségeket tapasztal az ember. A primitív tehetségek éppen oly kevésbé érik el a tökéletességet, mint a dekadens korok tehetségei.
10. A festői szabadságok ... Minden festő ezeknek köszönheti legfenségesebb hatásait. Rembrandt a befejezetlenségeit, Rubens a túlzásait... A középszerűek ezt nem kockáztathatják meg; ők soha nem lépnek ki önmagukból.
11. A tekintélyek... A nagy tehetségek számára veszélyt jelentenek, a középszerűek számára tehetségük java részét. Ők a járószalag, amely pályája elején mindenkit jární segít, de mindenkiben kitörölhetetlen nyomokat hagy hátra.
12. Azt hiszem, hogy minden alaposabb nevelésben részesült ember nyugodtan beszélhet könyvekről, de semmiképpen sem festészetről és szobrászatról.
13. Minél simább vagy fényesebb a tárgy, annál kevésbé látszik tulajdonképpeni színe; valóban tükörré válik, mely a környező színeket veri vissza.

14. A kép első kötelessége, hogy ünnep legyen a szem számára. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy nem kell értelmének lennie.

GYULAI FERENC

Hátrafelé koncentrálni!

LEOPARDI

1. Minden titok - csak bánatunk nem az!
2. Az Úr csupán a látszatoknak ad
Örök tanyát e népek lakta földön,
S a férfias vitézség és a dal
S a lant művészete, oh vajh, mit érnek,
Ha cifra külső kell a szép erénynek?
3. Barátaim, a sors halált s szerelmet
Ugyanegy percbe' nemzett.
4. Hiszen, oh Szerelem, ahol
A szíven te uralkodol,
A hősiség kigyúl magától,
S ha kialudt is, újra lángol,
S az ifju lélek tettiben,
Nemcsak szavában, bölcs leszen.
5. ...többet ér az éretlen tudásnál
A vak keserv is...
6. Boldogtalan, ki elhal oly csatákon,
Hol nem, hazájáért esék el...

MENZEL

Jobb egy tükör, mint az ősök egész arcképcsarnoka.

MICHELET

Mennyi ideig tartson a nevelés? Pontosan addig, míg az élet.

MICKIEWICZ

1. Ó, ifjúság! Tenéked több az élet,

de csak ha mézét mással oszthatod...

2. ...erőnek válaszoljon az erő,
gyöngeség ellen ifjan törj elő!
3. ...a hit, az érzés becsesebb előttem,
mint száz oktondi pápaszem.
4. A holt igazság nékem ismeretlen,
inkább figyelj az egyszerű csodákat,
a csillagot ne leld a porszemekben,
ki más szívébe néz, az messze láthat.
5. Boldogtalan, kinek szerelme nem fogant meg,
boldogtalan, kinek márvány-kemény a szíve,
de százszor az, ki boldogságát elveszítve
a tünt napok felett csak vágyával keringhet.
6. Ki vár, éveket kurtít meg reménye...
7. Hányszor búvik meg a nagy lélek s gondolat
magányban, rózsaként a sűrű fák alatt;
elég kivinni a sugárzófényü napra,
hogy színe, illata szívünket elragadja!
8. ...mily keveset talál, ki kétszer annyit képzel!
9. Hát most, mikor szereztünk már szeretett hazát,
a parasztnak csak annyit hozzon a változás,
hogy régi úr helyett majd új úr legyen fölötte?
10. Az öröklétet érzem, titkát megalkotom.
Nagyobbat tenni ennél az Úr tud-é vajon?
11. Legyen olyan az ember, mint gondolat s a szó,
melyekből verset épít, formál az alkotó.
12. Parány az ember élete,
s hatalmas érzést kap vele.

BALZAC

1. ...a szerelem egyik legfőbb erénye éppen az, hogy szerénnyé, sőt félénkké teszi az embert.
2. ...a nő fennkölt sorsa az, hogy a jó sors csillogásánál mélyebben járja át lelkét a bánat pompája.
3. ...irtózom a csúfolódástól: elfonnyasztja a szívet, és megdermeszti az érzelmeket...

4. Az élet nagy fordulatai közepette lelkünk erősen kapcsolódik azokhoz a helyekhez, ahol öröm ér bennünket, vagy bánat szakad reánk.
5. A könny éppoly ragályos, mint a nevetés.
6. A leányoknak megvan az a tehetségük, hogy egyetlen szempillantás alatt mindent meglássanak.
7. ...az asszonyi részvét: minden érzelmek legleleményesebbike.
8. Az erény, mire járatosná válik az élet dolgaiban, maga is számítóná lesz, akárcsak a bűn.
9. Az igazi szerelemnek megvannak a maga előérzetei, és tudja, hogy a szerelem szerelmet gerjeszt.
10. Minden emberi tehetség két alkotóelemből áll: türelemből és időből. A tehetséges embereknek erős az akaratuk, és keveset alszanak.
11. A fősvény csupán két érzelmre támaszkodik : a szeretetre, amelyet önmaga iránt érez, és a vágyra, hogy saját érdekeit kövesse.
12. A fősvénynek két tápláléka van: a pénz és mások megvetése.
13. A részvét a legmagasztosabb női érzelmek egyike; az egyetlen, amelyet éreztetni óhajt, s egyszersmind az egyetlen, amelyet eltűr a férfiatól.
14. A nyomorúság egyenlőséget szűl.
15. A nők tévedései csaknem mindig a jóságba vetett hitből vagy az igazságnak kölcsönzött bizalomból erednek.
16. Az élet kombinációk sorozata, s e kombinációkat folytonosan tanulmányozni kell, szemmel kell követni, ha az ember meg akarja tartani kedvező helyzetét.
17. A hang, a tekintet, az arc látszólag összhangban áll az érzelmekkel. Még a legzordabb bíró, leghitlenebb ügyvéd, a legszívtelenebb uzsorás is habozik, hogy elaggott szívet, hamis számadást tulajdonítson annak, akinek a szeme még valami tiszta nedvességben úszik, és akinek egyetlen ránc sincs a homlokán.
18. ...minden az érzelem, hiszen a pénzből is csak ez csinál valamit.
19. ...üzleti életben lakat való a szájra.
20. A fősvényeken, nagyravágyókon és általában mindazokon, akik életüket valamely minden egyebet háttérbe szorító gondolatnak szentelik, megfigyelhető, hogy különös hévvel fordulnak szenvedélyük jelképe felé...
21. ...az élet: üzlet.
22. A lelki életben, csakúgy, mint a testi életben, van belégzés, és van kilégzés: a léleknek magába kell szívnia; át kell hasonítania egy másik lélek érzelmeit, hogy aztán még dúsabban

viszonozhassa azokat. E szép emberi tünemény nélkül nincs élet a szívben, s a szív, levegő híján, kínlódva pusztul el.

23. ...vajon nem szép szerep-e, ha egyedül állunk szemben mindenkivel, és mégis minket biztat a siker?
24. ...csak kétféle állásfoglalás lehetséges: a buta engedelmesség vagy a lázadás.
25. Kérdezze meg a nőket, nem a becsvágyó férfiakhoz vonzódnak-e leginkább. A becsvágyók válla erősebb, vérük dúsabb vastartalmú, szívük forróbb, mint más férfiaké. És a nő, amikor erős, boldognak és szépnek érzi magát, ilyenkor minden férfi közül az erőben tobzódót kívánja magának, vállalva azt a veszélyt is, hogy összeroppan a karjai közt.
26. Többé-kevésbé ezt teszi a legtöbb fivér: kizsebeli a lánytestvéreit.
27. Az emberek meghajolnak a lángész hatalma előtt, gyűlölik, iparkodnak megrágalmazni, mert osztzkodás nélkül harácsol, de ha kitart, meghajolnak előtte.
28. Ha ... gyorsan meg akar gazdagodni, máris gazdagnak kell lennie, vagy annak kell látszania.
29. Ez az élet, ilyen a valóságban. Nem szebb, mint a konyha, ugyanolyan bűdös, és aki főzni akar benne, bizony bepiskítja a kezét, az a fontos, hogy utána meg tudjon mosakodni: ez korunk erkölcsé.
30. Költeményeimet nem írom le, azok tettekből és érzésekből állnak.
31. Egy szegény, szerencsétlen nyomorult lány szíve az a spongya, amely a legmohóbban telik meg a szerelemmel, száraz spongya, rögtön megdagad, mihelyt az érzés egy csöppje hull rá.
32. ...Párizs olyan, mint az Újvilág őserdeje, ahol az illinoisok, a huronok törzse meg még húszféle vad törzs tanyázik, vadászterületük a társadalom, s különféle zsákmányból élnek.
33. Az egyén nem köteles bölcsőbbnek lenni egy egész nemzetnél.
34. Akkor lesz megingathatatlan véleményem, amikor találok három embert, akik egyetértenek egy elv alkalmazásában, de erre várhatok! Nem akad a törvényszéken három bíró, aki valamely törvénycikkről egyféleképpen vélekedne.
35. A látható ok nélkül keletkezett nagy vagyonok titka olyan bűn, mely feledésbe ment, mert ügyesen követték el.
36. Eh, mindenki hisz az erényben, de ki gyakorolja? A népek bálványa a szabadság; de hol él szabad nép a földön?
37. A felsőbbrendű ember, ha a világ színpadán eljátssza az erény néhány kis jelenetét, minden szeszélyét kielégítheti a földszint ostoba nézőinek tapsai közben.
38. A mi szép Párizsunk egyik legnagyobb előnye, hogy itt születhet, élhet, meghalhat az ember, anélkül hogy bárki törődne vele.

39. A mozgás még nem élet, a kép még nem eszme! Csak dobj ki ilyen szentenciákat, a közönség utánad mondja.
40. A szép könyvet nem törí össze a dorong, a rossz könyvnek beszakítja a fejét: az első esetben csak a kiadót sebzi meg, a másodikban a közönségnek tesz szolgálatot.

PUSKIN

1. ...nem szeret kétszer, aki szeretett;
aki üdvözült, nem üdvözül újra!
2. Minden az enyém! szólt a vas.
Minden az enyém! mondta az arany.
Mindent elveszek! szólt a vas.
Mindent megveszek! mondta az arany.
3. Kit a szabadság nem hítt soha harcba
S nem látta szemtől szembe a halált,
Igaz derűre az még nem talált
S nem méltó rá, hogy szép hölgy simogassa.
4. Ha apró gyermeket becézek,
Azt mondom biztatón neki:
Helyem már átadom tenéked,
Én hervadok, virulj te ki!
5. Benned a jutalom, legfőbb bírád magad vagy!
Köpdössék bár tüzét oltáraidnak,
És sújtsa művedet kifogás, szitok, átok...
6. Én írok levelet magának -
Kell több? Nem mond ez eleget?
Méltán tarthatja hát jogának,
Hogy most megvessen engemet.
7. Mi csillogtatni nem tudunk,
De úgy tudtunk jöttén örülni.
8. Minél hűvösebben szeretjük,
A nő annál jobban szeret...

TÁNCSICS

1. Legyen tökéletes jogegyenlőség hazánkban - és ne legyen senki számára kiváltság...
2. ...jobbágy és földesuraság közt nincs egyenlőség, nincs, nem lehet kölcsönös bizodalom...

3. ...mindig és mindenütt maguk a polgárok, és pedig a vagyontalan munkások oltalmazták a szabadságot, vagy szerezték vissza, ha az már elveszett vala...
4. Aki nem jól tanulja meg mesterségét: maga vallja kárát...
5. A kormány az országért van, tehát fölötte a nemzet mindenkor intézkedhetik.
6. Az egyenlő szabadság és egyenlő jogok teszik a forrást, melyből mindenki egyaránt meríthet jólétet, boldogságot, áldást.
7. ...a koronák és trónusok csak addig állhatnak fenn, míg a népek szegények, tudatlanok.

JEGYZETEK

Források

RÖVIDÍTÉSEK, JELÖLÉSEK

bev. - bevezetés, bevezette

Bp. - Budapest

c. - című, címmel

dr. - dráma

é. - ének

é. n. - évszám nélkül

f. - fejezet

felv. - felvonás

füz. - füzet

h. - hasáb

id. - idézi, idézett

idb. - idősebb

i. e. - időszámításunk előtt(i)

ifj. - ifjabb

i. m. - idézett mű

in - -ban, -ben

i. sz. - időszámításunk szerint(i)

j. - jelenet

k. - könyv

kb. - körülbelül

kiad. - kiadás

K.N.I. - Kristó Nagy István fordítása

kör. - körül

köt. - kötet

l. - lásd

MTA - Magyar Tudományos Akadémia (kiadása)

r. - rész

s. - sor

str. - strófa

sz. - szám

szd. - század
szerk. - szerkesztette
ti. - tudniillik
tk. - tulajdonképpen (valódi név)
uo. - ugyanott
uralk. - uralkodott
v. - vers
vál. - válogatta
vö. - vesd össze (még)
(X) - közhely (személyhez nem köthető fordítás)
(?) - bizonytalan adat vagy ismeretlen fordító

A FORRÁSOK RÖVIDÍTÉSEI

- A. k. a.* - *Angol költők antológiája.* (Vál.: Szabó Lőrinc, szerk.: Vajda Miklós.) Móra, Bp., 1960.
Bánk - Bánk József: *Fegyelem és Kegyelem.* Szent István Társulat, Bp., 1973.
Békés - Békés István: *Napjaink szállóigéi.* I-II. Gondolat, Bp., 1977.
Büchmann - Büchmann: *Geflügelte Worte.* Haude & Spenersche Verlagsbuchhandlung, Berlin, 1972.
Dvorzsák - Dvorzsák János: *Idézetek tára.* Müller Károly, Bp., 1898.
E. d. C. - Dupré, P.: *Encyclopédie des Citations.* Comité de Rédaction sous la présidence de Fernand Keller. Éditions de Trévise, Párizs, 1959.
Eposzok - *Eposzok.* (Vál.: Pálmai Kálmán.) Európa, Bp., 1972.
Forbes - *The Forbes Scrapbook of Thoughts on the Business of Life.* Forbes Inc., New York, 1968.
Fr. k. a. - *Francia költők antológiája. I-II.* (Szerk.: Lakits Pál-Rónay György-Szegárdy-Csengery József.) Európa, Bp., 1962.
FTSZGY - *Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény. I-II.* (Szerk.: Simon Endre.) Tankönyvkiadó, Bp., 1958. és 1960.
Gábor - Gábor György: *Gondolatok könyve. Az aforizma francia mesterei.* Magvető, Bp., 1962.
G. k. a. - *Görög költők antológiája.* (Vál. és szerk.: Falus Róbert.) Európa, Bp., 1959.
Hamvas - *Antologia Humana. Ötezer év bölcsessége.* (Szerk.: Hamvas Béla.) Egyetemi Nyomda, Bp., 1948.
Heisenberg - Heisenberg, W.: *A mai fizika vilásképe.* (Ford.: Morlin Zoltán.) Gondolat, Bp., 1958-1960.
Homér és Osszián - Varga Balázs: *Homér és Osszián. Versfordítások Faluditól Arany utánig. I-II.* Magvető, Bp., 1957.
Illyés - Illyés Gyula: *Nyitott ajtók. Összegyűjtött versfordítások. I-II.* Szépirodalmi, Bp., 1978.
J. k. a. - *Jugoszláv költők antológiája.* (Vál.: Vujicsics D. Sztoján.) Móra, Bp., 1963.
K. n. k. - *Klasszikus német költők. I-II.* (Vál.: Halász Előd.) Európa, Bp., 1977.
Komlós - *Külföldi versek könyve.* (Vál.: Komlós Aladár.) Móra, Bp., 1964.
L. d. c. - *Larousse des citations francaises et étrangères.* (Publ. sous la direction de Robert Carlier, Pierre Josserand, Samuel S. de Sacy, avec le concours de Jean-Louis Lalanne.) Larousse, Párizs, 1976.
A lélek idézése - Weöres Sándor: *A lélek idézése. Műfordítások.* Európa, Bp., 1958.
Magyar próza - *A magyar próza könyve három kötetben.* (Szerk.: Bisztray Gyula és Kerecsényi Dezső.) Első kötet: *Régi magyar próza.* (Szerk. és jegyzetszótárral ellátta: Kerecsényi Dezső.) A Magyar Szemle Társaság kiadása, Bp., 1942. Második kötet: *Új magyar*

- próza.* (Szerk. és jegyzetszótárral ellátta: Bisztray Gyula.) A Magyar Tudományos Akadémia kiadása, Bp., 1948. (A harmadik kötet nem jelent meg.)
- Márkus-Tordai* - Márkus György-Tordai Zádor: *Irányzatok a mai polgári filozófiában.* Gondolat, Bp., 1964.
- N. ch.* - *Notre chemin.* Les plus beaux mots humains sur la vie "humaine". (Préface de Bernard Fay.) Éditions Balzac, Párizs, 1943.
- N. d. c.* - *Nouveau dictionnaire de citations françaises par Jeanne Matignon, Denis Hollier, Aude Matignon et Pierre Oster.* (Publ. sous la direction de Pierre Oster. "Les Usuels." Collection dirigée par Henri Mitterand.) Librairie Hachette et de Claude Tchou, Párizs, 1970.
- N. k. a.* - *Német költők antológiája.* (Vál. és szerk.: Keresztury Dezső.) Móra, Bp., 1963.
- O. D. Q.* - *The Oxford Dictionary of Quotations.* Oxford University Press, Ely House London W. 1., 1968.
- O. k. a.* - *Osztrák költők antológiája.* (Vál. és szerk.: Hajnal Gábor.) Kozmosz, Bp., 1968.
- O. k. k. a.* - *Orosz klasszikus költők antológiája.* (Szerk.: E. Fehér Pál és Hárs György.) Móra, Bp., 1961.
- OKTCh* - *Ókori keleti történeti chrestomathia.* (Szerk.: Harmatta János.) Tankönyvkiadó, Bp., 1965.
- Ö. B.* - Szabó Lőrinc: *Örök barátaink.* I-II. Szépirodalmi, Bp., 1958.
- Örök muzsika* (Szerk.: Barna István.) Zeneműkiadó, Bp., 1977.
- P. D. Q.* - J. M. and M. J. Cohen: *The Penguin Dictionary of Quotations.* Penguin Books Ltd., Harmondsworth, Middlesex, 1960.
- Prométheusz tüze.* (Szerk.: Kanizsai Nagy Antal.) Móra, Bp., 1961.
- R. k. a.* - *Római költők antológiája.* Európa, Bp., 1963.
- Sötétben* - *Sötétben tündöklöb a fény.* Római szállóigék és aforizmák. (Vál.: Szabó György.) Dacia, Kolozsvár-Napoca, 1975.
- Sp. k. a.* - *Spanyol költők antológiája.* (Szerk.: András László.) Móra, Bp., 1962.
- Szabolcsi* - *Régi muzsika kertje.* (Vál.: Szabolcsi Bence.) Magyar Kórus, Bp., 1946.
- Száz vers* - Szerb Antal: *Száz vers.* Officina, Bp., 1943.
- T. B.* - Tóth Béla: *Szájruul szájra. A magyarság szálló igéi.* Athenaeum, Bp., 1907.
- Tiszta szívvel* - *Tiszta szívvel. Szép versek szavalókönyve.* (Szerk.: Ascher Oszkár-Réz Pál.) Móra, Bp., 1957.
- Vajthó* - Vajthó László: *Magyar idézetek könyve.* Egyetemi Nyomda, Bp., 1942.
- Voroncov* - Voroncov, V. V.: *Szimfonyija razuma.* Izdatyelsztvó "Molodaja Gvargyija", Moszkva, 1976.
- Zoozmann* - *Zitatenschatz der Weltliteratur.* 7. kiadás. Hesse Becker, Leipzig, é. n.

URUKAGINA (i. e. 2400 kör.) sumér uralkodó
OKTCh, 95. Komoróczy Géza.

ISMERETLEN ÓEGYIPTOMI ELBESZÉLŐ (i. e. 2070 kör.)

1. *A paraszt első panasza* - A paraszt panasza. Óegyiptomi novellák. Magyar Helikon, Bp., 1963. 9. Dobrovits Aladár; 2. Uo.; 3. *A paraszt második panasza* - Uo. 10.; 4-5. *A paraszt harmadik panasza* - Uo. 12.; 6. Uo. 13.; 7. *A paraszt hetedik panasza* - Uo. 15.; 8. *A paraszt nyolcadik panasza* - Uo. 16.; 9-10. *A paraszt kilencedik panasza* - Uo. 17.

SUMÉR VAGY AKKÁD KÖLTŐK (i. e. 2000 kör.?)

1. "Um-*napisti*" tanácsaiból - Gilgames. Agyagtáblák üzenete. Európa, Bp., 1966. 247. Rákos Sándor; **2-7.** Uo.; **8-14.** Uo. 248.; **15-16.** Uo. 249.; **17-21.** *Példabeszédek* - Uo. 254.; **22-29.** Uo. 255.; **30-33.** Uo. 256.; **34.** *Tréfák* - Uo. 257.; **35.** Uo. 258.; **36-37.** *Pesszimista töredék* - Uo. 259.

Gilgames - Ismeretlen sumér és akkád költők műve (i. e. 2000 után?)

1. *Gilgames. Aki a mélységes mindenséget látta.* 4. tábla - Gilgames. Agyagtáblák üzenete. Európa, Bp., 1966. 111. Rákos Sándor; **2-3.** I. m. 10. tábla - Uo. 146.

Rigvéda (Rg-véda) óind (szanszkrit) himnuszgyűjtemény (i. e. 2000-től)

1. *A teremtés himnusza* - Ö. B. 1. köt. 669. Szabó Lőrinc; **2.** Uo.

III. SESÓSTRIS (i. e. 1878-1843) fáraó

Határköfelirat - OKTCh.25. Kákosy László.

HAMMURAPI (i. e. 1728-1686) babiloni uralkodó

Törvénykönyve. 5. § - OKTCh, 128. Dávid Antal.

EKNATON (Ehnaton, IV. Amenhotep uralk. i. e. 1375-1358) fáraó

1. *Naphimnusz* - Tornai József: Kiszakadva. Magvető, Bp., 1972. 29. Tornai József; **2.** Uo. 31.; **3.** Uo. 32.

Si King (Dalok Könyve; i. e. XI-III. szd.) kínai versantológia

1. *A kitesztott* - A lélek idézése, 15. Weöres Sándor; **2.** *Asszony-panasz* - Uo. 17.; **3.** *A megvádolt eljáró* - Uo. 33.; **4-5.** *Az ország romlásáról* - Uo. 40.; **6.** Uo. 42.; **7.** *A gárda panasza* - Tiszta szívvel, 13. Kosztolányi Dezső; **8.** *Madárka. sárgatollú* - Uo. 15. Rab Zsuzsa.

HÉBER TÖRVÉNYHOZÓK (i. e. VIII-VII. szd.)

1. Exodus. 22. r. 25. v. - OKTCh, 271. Komoróczy Géza; **2.** I. m. 23. r. 2. v. - Uo.; **3.** I. m. 3. v. - Uo.; **4.** I. m. 8. v. - Uo.; **5.** Deuteronomium, 24. r. 6. v. - Uo. 273.; **6.** I. m. 16. v. - Uo.; **7.** I. m. 25. r. 13-15. v. - Uo.; **8.** Habakuk, 2. r. 12. v. - Uo. 290.

ÓTESTAMENTUM

MÓZESI KÖNYVEK (i. e. 750 kör.) a hagyomány szerint a zsidó vallás megalapítójának (i. e. XIII. szd.?) öt könyve, amely a héber kánon szerinti Ótestamentum elején foglal helyet

1. I. k. 1. r. 1. v. - Szent Biblia. Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2.** Uo. 3. v.; **3.** Uo. 4. v.; **4.** Uo. 27. v.; **5.** Uo. 28. v.; **6.** Uo. 2. r. 3. v.; **7.** Uo. 18. v.; **8.** Uo. 3. r. 16. v.; **9.** Uo. 19. v.; **10.** I. m. II. k. 20. r. 2. v.; **11.** Uo. 4. v.; **12.** Uo. S. v.; **13.** Uo. 7.v.;**14.** Uo. 9. v.; **15.** Uo. 12. v.; **16.** Uo. 13. v.; **17.** Uo. 14. v.; **18.** Uo. 15. v.; **19.** Uo. 16. v.; **20.** Uo. 17. v.; **21.** I. m. III. k. 19. r. 14. v.; **22.** I. m. V. k. 15. r. 11. v.; **23.** Uo. 19. r. 15. v.; **24.** Uo. 21. v.; **25.** Uo. 20. r. 10. v.

PÉLDABESZÉDEK (Mislé; i. e. 500 után) az Újtestamentum bölcséleti könyve

1. 3. r. 7. v. - Szent Biblia. Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2.** 5. r. 3-4. v.; **3.** 6. r. 6. v.; **4.** 9. r. 10. v.; **5.** 10. r. 4. v.; **6.** Uo. 7. v.; **7.** 11. r. 14. v.; **8.** Uo. 22. v.; **9.** 22. r. 3. v.; **10.** Uo. 9. v.; **11.** Uo. 17. v.; **12.** 13. r. 12. v.; **13.** Uo. 20. v.; **14.** Uo. 24. v.; **15.** 14. r. 15. v.; **16.** Uo. 20. v.; **17.** Uo. 23. v.; **18.** Uo. 34. v.; **19.** 15. r. 17. v.; **20.** 16. r. 8. v.; **21.** 17. r. 14. v.; **22.** Uo. 22. v.; **23.** Uo. 28. v.; **24.** 19. r. 8. v.; **25.** 20. r. 4. v.; **26.** Uo. 11. v.; **27.** Uo. 14. v.; **28.** Uo. 29. v.; **29.** 21. r. 9. v.; **30.** Uo. 13. v.; **31.** Uo. 23. v.; **32.** 22. r. 7. v.; **33.** Uo. 8. v.; **34.** 24. r. 3. v.; **35.** Uo. 16. v.; **36.** Uo. 23. v.;

37. 25. r. 11. v.; **38.** Uo. 17. v.; **39.** Uo. 27. v.; **40.** 26. r. 4. v.; **41.** Uo. 7. v.; **42.** Uo. 27. v.; **43.** 27. r. 1. v.; **44.** Uo. 2. v.; **45.** Uo. 5. v.; **46.** Uo. 7. v.; **47.** Uo. 8. v.; **48.** Uo. 20. v.; **49.** 28. r. 20. v.; **50.** 29. r. 12. v.; **51.** 30. r. 18. v.; **52.** Uo. 20. v.; **53.** Uo. 25. v.; **54.** Uo. 28. v.

PRÉDIKÁTOR SALAMON (i. e. III. SZd.?) Salamonnak, Izrael királyának tekintélyét fölhasználó ismeretlen héber szerző

1. *A Prédikátor Salamon könyve*, 1. r. 2. v. - Szent Biblia, Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2.** Uo. 9. v.; **3.** 2. r. 17. v.; **4.** 3. r. 1. v.; **5.** Uo. 20. v.; **6.** 4. r. 12. v.; **7.** 5. r. 10. v.; **8.** Uo. 12. v.; **9.** 7. r. 1. v.; **10.** Uo. 8. v.; **11.** Uo. 10. v.; **12.** Uo. 16. v.; **13.** 8. r. 1. v.; **14.** 9. r. 6. v.; **15.** Uo. 19. v.; **16.** Uo. 21. v.

Énekek éneke - az Ótestamentum Salamonnak (i. e. 970 kör.-931 ?), Izrael királyának tulajdonított könyve

Énekek éneke, 8. r. 6. v. - Szent Biblia. Bp., 1970. Károlyi Gáspár.

*

HOMÉROSZ (i. e. VIII. szd.) görög eposzszerző

1. *Íliász*, II. é. 204. s. Devecseri Gábor; **2.** *I. m.* III. é. 6S. s.; **3.** *I. m.* V. é. 407. s.; **4.** *I. m.* V 1. é. 147. s.; **5.** Uo. 488. s.; **6.** *I. m.* VIII. é. 143. s.; **7.** *I. m.* IX. é. 116. s.; **8.** Uo. 496. s.; **9.** *I. m.* XIII. é. 237. s.; **10.** *I. m.* XV. é. 511. s.; **11.** Uo. 741. s.; **12.** *I. m.* XVII. é. 32. s.; **13.** Uo. 514. s.; **14.** *I. m.* XVIII. é. 107. s.; **15.** Uo. 328. s.; **16.** *I. m.* XIX. é. 149. s.; **17.** 1. m. XX. é. 250. s.; **18.** *I. m.* XXIII. é. 315. s.; **19.** *I. m.* XXIV. é. 49. s.; **20.** *Odüsszeia*, I. é. 152. s. Devecseri Gábor; **21.** Uo. 216. s.; **22.** Uo. 351. s.; **23.** *I. m.* II. é. 276. s.; **24.** *I. m.* VI. é. 182. s.; **25.** *I. m.* VII. é. 51. s.; **26.** Uo. 294. s.; **27.** Uo. 310. s.; **28.** *I. m.* VIII. é. 147. s.; **29.** Uo. 208. s.; **30.** Uo. 329. s.; **31.** Uo. 479. s.; **32.** Uo. 585. s.; **33.** *I. m.* IX. é. 5. s.; **34.** *I. m.* XII. é. 341. s.; **35.** *I. m.* XIV. é. 58. s.; **36.** Uo. 124. s.; **37.** Uo. 156. s.; **38.** Uo. 214. s.; **39.** Uo. 228. s.; **40.** Uo. 463. s.; **41.** *I. m.* XV. é. 400. s.; **42.** *I. m.* XVI. é. 294. s.; **43.** *I. m.* XVII. é. 218. s.; **44.** Uo. 286. s.; **45.** *I. m.* XVIII. é. 136. s.; **46.** *I. m.* XIX. é. 360. s.; **47.** *I. m.* XX. é. 18. s.; **48.** Uo. 83. s.; **49.** *I. m.* XXII. é. 412. s.

HÉSZIODOSZ (i. e. VIII. szd. második fele-VII. szd. első fele) görög költő

1. *Istenek születése*, 27. s. - Istenek születése. Munkák és napok. Magyar Helikon, Bp., 1976. Trencsényi-Waldapfel Imre; **2.** *Munkák és napok*, 40. s. - Uo. Trencsényi-Waldapfel Imre; **3.** *I. m.* 42. s.; **4.** *I. m.* 177. s.; **5.** *I. m.* 210. s.; **6.** *I. m.* 213. s.; **7.** *I. m.* 225. s.; **8.** *I. m.* 230. s.; **9.** *I. m.* 265. s.; **10.** *I. m.* 286. s.; **11.** *I. m.* 293. s.; **12.** *I. m.* 302. s.; **13.** *I. m.* 303. s.; **14.** *I. m.* 308. s.; **15.** *I. m.* 311. s.; **16.** *I. m.* 317. s.; **17.** *I. m.* 342. s.; **18.** *I. m.* 346. s.; **19.** *I. m.* 352. s.; **20.** *I. m.* 361. s.; **21.** *I. m.* 366. s.; **22.** *I. m.* 370. s.; **23.** *I. m.* 372. s.; **24.** *I. m.* 373. s.; **25.** *I. m.* 381. s.; **26.** *I. m.* 407. s.; **27.** *I. m.* 409. s.; **28.** *I. m.* 498. s.; **29.** *I. m.* 502. s.; **30.** *I. m.* 695. s.; **31.** *I. m.* 729. s.; **32.** *I. m.* 761. s.

ALKMAN (i. e. VII. szd.) görög költő

Töredékek, 109. sz. - E. d. C. 4798. sz. Mohos Emília.

HAGIÁSZ (i. e. VII. szd.?) görög költő

Hazatérések - G. k. a. 82. Devecseri Gábor.

TÜRTAIOSZ (i. e. VII. szd.) görög költő

Szép a halál... - G. k. a. 62. Kerényi Grácia.

MIMNERMOSZ (i. e. VII. szd. közepe-VI. szd. eleje) görög költő
Töredék - G. k. a. 89. Franyó Zoltán.

SZÉMÓNIDÉSZ (i. e. VII-VI. szd.) amorgoszi görög költő
1. *Ne gyászoljunk!* - G. k. a. 85. Franyó Zoltán; **2.** *Rövid az élet* - Uo.; **3.** *Az asszony értéke* - Uo.;
4. *Élvezd az életet!* - Uo. 86.

SZOLÓN (i. e. 640. kör.-S60?) görög politikus és költő
1. *Veszélyben az állam!* - G. k. a. 92. Franyó Zoltán; **2.** *A kormányzás bölcsessége* - Uo. 93.; **3.**
Senkise boldog - Uo. 94.; **4.** O. D. Q. 506. 11. sz. Molnos Emília; **5.** Uo. 12. sz.

ALKAIOSZ (i. e. 630 kör.--S70 kör.) görög költő
1. T. B. 272.; **2.** *A hazáról* - G. k. a. 114. Devecseri Gábor; **3.** *Egy nagyratörőről* - Uo. 116.; **4.**
Nem szépen épült, szépteteje lakok... - Uo. 117.; **5.** *Bordal* - Uo. 123. Trencsényi-Waldapfel Imre.

SZAPPHÓ (i. e. 628?-568?) görög költőnő
A házastársak koráról - G. k. a. 109. Devecseri Gábor.

THALÉSZ (i. e. 620-S43) a hét görög bölcs egyike
T. B. 272.

BIASZ (i. e. VI. szd. első fele) a hét görög bölcs egyike
T. B. 275.

KHEILÓN (Chilon; i. e. VI. szd. első fele) a hét görög bölcs egyike
1. T. B. 272.; **2-3.** *Az Athenaeum Kézi Lexikona.* Bp., 1892. 340.

PHÓKÜLIDÉSZ (i. e. VI. szd.) kisázsiai görög költő
1. *Intelmek* G. k. a. 127. Kerényi Grácia; **2-4.** Uo.; **5-9.** Uo. 128.

PÜTHAGORASZ (i. e. 580 kör. -500) Dél-Itáliában működött görög filozófus és matematikus
1. *Az Arany éposz* - Hamvas, 71. Hamvas Béla; **2-7.** Uo.; **8-10.** Uo. 72.

ANAKREON (i. e. 572? -487?) görög költő
1. *Töredék a halálról* - G. k. a. 151. Radnóti Miklós; **2.** *Gyűlölöm...* Uo. 153. Radnóti Miklós; **3.**
A természet bikáknak... - Uo. 584. Devecseri Gábor; **4.** *A tücsökhöz* - Trencsényi-Waldapfel
Imre: *Ember vagy. Európa,* Bp., 1979. 415. Trencsényi-Waldapfel Imre.

SZIMÓNIDÉSZ (i. e. 556- 460?) görög költő
1. *Ember vagy* G. k. a. 158. Trencsényi-Waldapfel Imre; **2.** *Thermopülai* Uo. 159.; **3.** T. B. 275.

KUNG FU-CE (Konfuciusz i. e. 551-479) kínai filozófus
1. *Kungfutse: Lun Yü. Kung mester beszélgetései.* Bibliotheca, Bp., 1944. 27. Hamvas Béla; **2.**
Uo. 29.; **3.** Uo. 32.; **4-5.** Uo. 37.; **6-7.** Uo. 39.; **8.** Uo. 40.; **9.** Uo. 44.; **10.** Uo. 52.; **11.** Uo. 54.;
12. Uo. 59.; **13-14.** Uo. 68.; **15.** Uo. 69.; **16.** Uo. 71.; **17-18.** Uo. 72.; **19.** Uo. 73.; **20.** Uo. 82.;
21. Uo. 87., **22.** Uo. 90.; **23.** Uo. 92.

THEOGNISZ (1. e. VI-V. szd.) görög költő

1. *Kürnosz, nem tehet arról senki...* - G. k. a. 129. Franyó Zoltán; 2. T. B. 276. (X)

EPIKHARMOSZ (i. e. 550 kör.-460?) szürakuszai görög vígjátékíró

T. B. 278. (X)

HÉRAKLEITOSZ (i. e. 530 kör.-470) görög filozófus

1. *Töredékei*. 4. sz. - FTSZGY, 1. köt. 23. Kerényi Károly; 2. *I. m.* 40. sz. Uo. 25.; 3. *I. m.* 43. sz. - Uo. 4. *I. m.* 44. sz. - Uo.; 5. *I. m.* 47. sz. - Uo.; 6. *I. m.* 49. sz. - Uo.; 7. *I. m.* 50. sz. - Uo.; 8. *I. m.* 53. sz. - Uo.; 9. *I. m.* 54. sz. - Uo.; 10. *I. m.* 60. sz. - Uo.; 11. *I. m.* 82. sz. - Uo. 26.; 12. *I. m.* 84/a sz. - Uo.; 13. *I. m.* 91/a sz. - Uo. 27.; 14. *I. m.* 99. sz. - Uo.; 15. *I. m.* 101 /a sz. - Uo.; 16. *I. m.* 103. sz. - Uo.; 17. *I. m.* 107. sz. - Uo.; 18. *I. m.* 110. sz. - Uo.; 19. *I. m.* 111. sz. - Uo.; 20. *I. m.* 113. sz. Uo. 28.; 21. *I. m.* 123. sz. Uo.

AISZKHÜLOSZ (i. e. 525-456) görög drámaíró

1. *Heten Théba ellen*. 338. s. - Aiszkülosz drámái. Európa, Bp., 1962. 52. Jánosy István; 2. *I. m.* 438. s. Uo. 55.; 3. *I. m.* 681. s. - Uo. 62.; 4. *I. m.* 687. s. - Uo.; 5. *I. m.* 712. s. Uo. 63.; 6. *I. m.* 716. s. - Uo.; 7. *I. m.* 719. s. - Uo.; 8. *I. m.* 1041, s. Uo. 73.; 9. *Leláncolt Prométheusz*. 35. s. - Uo. 116. Trencsényi-Waldapfel Imre; 10. *I. m.* 119. s. - Uo. 119.; 11. *I. m.* 212. s. - Uo. 121.; 12. *I. m.* 224. s. - Uo. 122.; 13. *I. m.* 263. s. Uo. 123.; 14. *I. m.* 514, s. - Uo. 130.; 15. *I. m.* 686. s. - Uo. 136.; 16. *I. m.* 966. s. - Uo. 144.; 17. *I. m.* 975. s. - Uo.; 18. *Oreszteia. Agamemnón*. 343. s. - Uo. 162. Devecseri Gábor; 19. *I. m.* 916. s. - Uo. 177.; 20. *I. m.* 928. s. - Uo.; 21. *I. m.* 938. s. - Uo. 178.; 22. *I. m.* 939. s. - Uo.; 23. *I. m.* 940. s. - Uo.; 24. *I. m.* 941. s. - Uo.; 25. *I. m.* 975. s. - Uo. 179.; 26. *I. m.* 1001. s. - Uo. 180.; 27. *I. m.* 1146. s. - Uo. 184.; 28. *I. m.* 1205. s. - Uo. 186.; 29. *I. m.* 1327. s. - Uo. 190.; 30. *I. m.* 1331. s. - Uo. 191.; 31. *I. m.* 1365. s. - Uo. 192.; 32. *I. m.* 1368. s. - Uo.; 33. *I. m.* 1624. s. - Uo. 200.; 34. *I. m.* 1665. s. - Uo. 201.; 35. *Eumeniszek*, 525. s. - Uo. 260. Devecseri Gábor; 36. *I. m.* 848. s. - Uo. 270.; 37. *I. m.* 1012. s. - Uo. 274.

PINDAROSZ (i. e. 522?-442) görög kardalköltő

VII. iszthmoszi óda - Id.: Trencsényi-Waldapfel Imre. In: Euripidész: Tíz tragédia. Európa, 1964. Előszó. XI. Trencsényi-Waldapfel Imre.

BAKKHÜLIDÉSZ (i. e. 520 kör.-450?) görög költő

Béke-dal - G. k. a. 207. Babits Mihály.

LEUKIPPOSZ (i. e. 500 kör.) görög filozófus

1. FTSZGY, I. köt. 33. Kóvendi Dénes; 2. Uo. 37.

SPÁRTAI KARDAL (i. e. V. szd.?)

(Népdal?) - G. k. a. 143. Trencsényi-Waldapfel Imre.

LAO-CE (i. e. IV. szd.?) legendás kínai filozófus

1. *Tao tö king*, 1. sz. - Tao Te King. A Legfőbb Lényről és az Erényről. Officina, Bp., 1943. 13. Ágner Lajos; 2. *I. m.* 2. sz. - Uo. 14.; 3.-4. *I. m.* 8. sz. - Uo. 20.; 5. *I. m.* 9. sz. - Uo. 21.; 6.-7. *I. m.* 10. sz. - Uo. 22.; 8-9. *I. m.* 13. sz. - Uo. 25.; 10. *I. m.* 16. sz. - Uo. 28.; 11. *I. m.* 18. sz. - Uo. 30.; 12. *I. m.* 19. sz. - Uo. 31.; 13. *I. m.* 23. sz. - Uo. 35.; 14. *I. m.* 26. sz. - Uo. 38.; 15. *I. m.* 33. sz. - Uo. 45.; 16. *I. m.* 36. sz. - Uo. 48.; 17. *I. m.* 39. - Uo. 54.; 18-19. *I. m.* 42. sz. - Uo. 58.; 20. *I. m.*

44. sz. - Uo. 60.; **21. I. m.** 47. sz. - Uo. 63.; **22. I. m.** 53. sz. - Uo. 69.; **23. I. m.** 58. sz. - Uo. 74.; **24. I. m.** 63. sz. - Uo. 79.; **25. I. m.** 81. sz. - Uo. 97.

SZOPHOKLÉSZ (i. e. 496?-404) görög tragédiaköltő

1. *Oedipus király*, 44. s. - Babits Mihály; **2. I. m.** 110. s.; **3. I. m.** 654. s.; **4. I. m.** 658. s.; **5. I. m.** 1047. s.; **6. I. m.** 1051. s.; **7. I. m.** 1069. s.; **8. I. m.** 1135. s.; **9. I. m.** 1154. s.; **10. I. m.** 1610. s.; **11. Antigone**, 92. s. - Trencsényi-Waldapfel Imre; **12. I. m.** 222. s.; **13. I. m.** 278. s.; **14. I. m.** 334. s.; **15. I. m.** 449. s.; **16. I. m.** 518. s.; **17. I. m.** 519. s.; **18. I. m.** 605. s.; **19. I. m.** 671. s.; **20. I. m.** 675. s.; **21. I. m.** 729. s.; **22. I. m.** 997. s.; **23. I. m.** 1003. s.; **24. I. m.** 1025. s.; **25. I. m.** 1077. s.; **26. I. m.** 1125. s.; **27. I. m.** 1134. s.; **28. I. m.** 1225. s.; **29. I. m.** 1299. s.; **30. I. m.** I 307. s.; **31. I. m.** 1310. s.

HÉRODOTOSZ (i. e. 484 kör.-425?) görög történetíró

1. *Történeti könyvei*. I. k. 6-131. f. - Kyros és Kroisos története. Hungária, Bp., 1943. 12. Devecseri Gábor; **2.** Uo.; **3.** Uo. 61.; **4.** Uo. 64.

PROTAGORASZ (i. e. 481?-411) görög filozófus

O. D. Q. 402. 18. sz. (X)

EURIPIDÉSZ (i. e. 480?-406) görög drámaíró

1. *Alkésztisz*. 381. s. - Tíz tragédia. Európa, Bp., 1964. 20. Devecseri Gábor; **2. I. m.** 788. s. - Uo. 35.; **3. I. m.** 1078. s. - Uo. 44.; **4. Médeia**. 48. s. - Uo. 54. Kerényi Grácia; **5. I. m.** 294. s. - Uo. 62.; **6. I. m.** 520. s. - Uo. 69.; **7. I. m.** 649. s. - Uo. 73.; **8. I. m.** 928. s. - Uo. 83.; **9. I. m.** 1415. s. - Uo. 100.; **10. Hippolitosz**. 380. s. - Uo. 116. Trencsényi-Waldapfel Imre; **11. I. m.** 426. s. - Uo. 117.; **12. I. m.** 612. s. - Uo. 124.; **13. I. m.** 615. s. - Uo.; **14. I. m.** 643. s. - Uo. 125.; **15. Hekabé**, 1025. s. - Uo. 189. Horváth I. Károly; **16. I. m.** 1107. s. - Uo. 192.; **17. Elektra**. 369. s. - Uo. 216. Devecseri Gábor; **18. I. m.** 375. s. - Uo.; **19. I. m.** 394. s. - Uo. 217.; **20. I. m.** 1351. s. - Uo. 250.; **21. I. m.** 1357. s. - Uo. 251.; **22. Íphigeneia a tauroszok között**. 1026. s. - Uo. 354. Devecseri Gábor; **23. I. m.** 1032. s. - Uo.; **24. Phoinikiai nők**, 270. s. - Uo. 384. Kárpáty Csilla; **25. I. m.** 394. s. - Uo. 387.; **26. I. m.** 405. s. - Uo. 388.; **27. I. m.** 452. s. - Uo. 390.; **28. I. m.** 461. s. - Uo.; **29. I. m.** 469. s. - Uo.; **30. I. m.** 529. s. - Uo. 392.; **31. I. m.** 531. s. - Uo.; **32. I. m.** 535. s. - Uo.; **33. I. m.** 552. s. - Uo. 393.; **34. I. m.** 584. s. - Uo. 394.; **35. I. m.** 599. s. - Uo.; **36. I. m.** 922. s. - Uo. 407.; **37. I. m.** 1763. s. - Uo. 436.; **38. Oresztész**. 234. s. - Uo. 447. Devecseri Gábor; **39. Íphigeneia Auliszban**, 333. s. - Uo. 514. Devecseri Gábor; **40. I. m.** 345. s. - Uo.; **41. I. m.** 408. s. - Uo. 516.; **42. I. m.** 502. s. - Uo. 519.; **43. I. m.** 543. s. - Uo. 521.; **44. I. m.** 563. s. - Uo.; **45. I. m.** 749. s. - Uo. 529.; **46. I. m.** 979. s. - Uo. 538.; **47. I. m.** 1134. s. - Uo. 543.; **48. I. m.** 1144. s. - Uo.; **49. I. m.** 1214. s. - Uo. 545.; **50. I. m.** 1218. s. - Uo.; **51. I. m.** 1243. s. - Uo. 546.; **52. I. m.** 1251. s. - Uo.; **53. I. m.** 1330. s. - Uo. 549.; **54. I. m.** 1394. s. - Uo. 552.; **55-56. Oltalomkeresők** - Uo. Előszó, XXVIII. Trencsényi-Waldapfel Imre; **57.** Uo. XXIX.; **58. Fogoly Melanippé** (töredék) - Uo. Trencsényi-Waldapfel Imre; **59-60. Bellerophontész** (töredék) = Uo. XII. Trencsényi-Waldapfel Imre; **6.1-6.2.** Uo. XIII.

DÉMORITOSZ (i. e. 460 kör.-370) görög filozófus

1. FTSZGY, I. köt. 37. Kövendí Dénes; **2.** Uo. 38.; **3-7.** Uo. 39.; **8-9.** Uo. 40.; **10-18.** Uo. 41.; **19-22.** Uo. 42.; **23.** Uo. 43.; **24.** Uo. 46.

HIPPOKRATÉSZ (i. e. 460-370) görög orvos

1. T. B. 279.; **2-3.** Uo.

THUKÜDIDÉSZ (i. e. 460?-396?) görög történetíró

1. *A peloponnészoszi háború története. Periklész beszéde*, II. k. 35. f. - Thukydides. MTA, Bp., 1887. I. köt. 133. Zsoldos Benő; **2.** Uo.; **3.** *I. m.* 40. f. - Uo. 137.; **4.** *I. m.* 43. f. - Uo. 141.; **5.** *Periklész az athéni hadiözvegyekről*, *I. m.* 45. f. - Uo. 142.; **6.** *Az athéniak és mélosziak vitája*. *I. m.* V. k. 89. f. - Uo. II. köt. 154.; **7.** *I. m.* 103. f. - Uo. 157.; **8.** *I. m.* 111. f. - Uo. 161.; **9.** *Athenagorasz beszéde*, *I. m.* VI. k. 39. f. - Uo. III. köt. 34.

ARISZTOPHANÉSZ (i. e. 450?-385?) görög vígjátékíró

1. *A felhők*, V. felv. - Összes vígjátékai. Franklin Társulat, Bp., é. n. 149. Arany János; **2.** (Azaz: mint tengerbe vizet - Arany János jegyzete.) *A madarak*, I. felv. - Uo. 374. Arany János; **3.** Uo. 378.; **4.** Uo. 381.; **5.** *A békák*, IV. felv. - Uo. 496. Arany János; **6.** Uo. 497. **7.** *Lysistrate*. I. felv. - Uo. 528. Arany János; **8.** Uo. 529.; **9.** Uo. 533.; **10.** *I. m.* V. felv. - Uo. 575.; **11.** *Plutos*, II. felv. - Uo. 722. Arany János; **12.** Uo. 727.; **13.** Uo. 730.; **14.** *I. m.* VI. felv. (Euripidész nyomán?) - Uo. 763.

ADATHÓN (i. e. 447?-401) görög filozófus

O. D. Q. 3. 5. sz. (X)

ANTISZTHENÉSZ (i. e. 445?-365) görög filozófus

1. Hamvas, 83. Sebestyén Károly; **2.** Uo.

PLATÓN (i. e. 427-347) görög filozófus, Szókratész tanítványa (Tanait dialógusok formájában Szókratész szájába adja)

1. *Az állam*, II. k. - Platón : Az állam (Vál.: Sándor Pál.) Gondolat, Bp., 1970. 33. Jánosy István; **2.** Uo. 35.; **3.** Uo. 41.; **4.** *I. m.* IV. k. - Uo. 56.; **5.** Uo. 59.; **6.-7.** Uo. 61.; **8.** Uo. 63.; **9-10.** Uo. 65.; **11.** Uo. 67.; **12.** Uo. 79.; **13.** Uo. 80.; **14.** *I. m.* V. k. - Uo. 107.; **15.** Uo. 110.; **16.** Uo. 113; **17.** Uo. 139.; **18.** *I. m.* VI. k. - Uo. 150.; **19.** Uo. 182.; **20.** Uo. 183.; **21.** Uo. 189.; **22.** *I. m.* VII. k. - Uo. 211.; **23-24.** Uo. 217.; **25.** Uo. 218.; **26.** Uo. 221.; **27.** *I. m.* VIII. k. - Uo. 255.; **28.** *Szókratész védőbeszéde*, XII. f. - Szókratész védőbeszéde. Kritón. Szókratész halála. Európa, Bp., 1957. 17. Devecseri Gábor; **29.** *I. m.* XXVIII. f. - Uo. 34.; **30.** *Phaidón*, XII. f. - FTSZGY, I. köt. 57. Gyomlai Gyula; **31.** *I. m.* XL. f. - Uo. 77.; **32.** *Kritón*, LXIV. f. - Szókratész védőbeszéde. Kritón. Szókratész halála. Európa, Bp., 1957. 64. Devecseri Gábor.

DIOGENÉSZ (i. e. 404-323) görög filozófus

T. B. 137.

ARISZTOTELÉSZ (i. e. 384-322) görög filozófus

1. *Metafizika*. XIII. k. 5. f. - FTSZGY, I. köt. 99. Halasy-Nagy József; **2.** *I. m.* I. k. 1. f. - Uo. 99.; **3.-5.** Uo. 100.; **6.** Uo. 101.; **7-9.** *I. m.* 2. f. - Uo. 102.; **10-11.** *I. m.* XII. k. 6. f. - Uo. 111.; **12.** *I. m.* 7. f. - Uo. 112.; **13.** *Poétika*, 2. f. - Esztétikai olvasókönyv. Kossuth, Bp., 1965. 10. Sarkady János; **14.** *I. m.* 4. f. - Uo. 12.; **15.** *I. m.* 6. f. - Uo. 16.; **16-17.** *I. m.* 9. f. - Uo. 18.; **18.** *I. m.* 10. f. - Uo. 20.; **19.** *Politika* - T. B. 282.

THEOPHRASZTOSZ (i. e. 372-287) görög filozófus

T. B. 282. (X)

MÉDIUSZ (i. e. IV. szd. második fele) makedónfai udvaronc

T. B. 139.

APELLÉSZ (i. e. 356-308) görög festő

1. T. B. 139.; 2. Uo.

MENANDROSZ (i. e. 343-293) görög drámaíró

Töredékek, 125. sz. - Zoozmann, 782. h. (X)

EPIKUROSZ (i. e. 341-270) görög filozófus

1. *Levele Menoikeuszhoz* - FTSZGY, 1. köt. 124. Sárosi Gyula; 2-4. Uo.; 5-7. Uo. 125.; 8-10. Uo. 126.; 11.-12. Uo. 127.; 13. *Levele Hérodotoszhoz* - Uo. 129. Sárosi Gyula; 14-15. Uo. 130.; 16. *Alapelvek*, 8. sz. (Diogenész Laertiosz szerint) - Uo. 140. Kövendi Dénes; 17. *I. m.* 21. sz. - Uo.; 18. *I. m.* 27. sz. - Uo. 142.

CSÜ JÜAN (i. e. 340?-280?) kínai költő

1. *Kilenc panaszdal. Át a folyón* - A lélek idézése, 52.. Weöres Sándor; 2-3. Uo.

EUKLEIDÉSZ (i. e. 330 kör.) alexandriai matematikus

O. D. Q. 202. 8. sz. (X)

KALLIMAKHOSZ (i. e. 310 kör.-240) alexandriai görög költő és tudós

Töredékek. 359. sz. - O. D. Q. 120. 19. sz. (X)

ASZKLEPIADÉSZ (i. e. 300 kör.) görög költő

1. *Epigramma* - G. k. a. 397. Radnóti Miklós; 2. *Egy szűzhöz* - Ö. B. II. köt. 394. Szabó Lőrinc.

THEOKRITOSZ (i. e. 300?-III. szd. közepe) görög költő

Paraszt hexameterek - Babits Mihály versfordításai. Európa-Szépirodalmi, Bp., 1961. 141. Babits Mihály.

METRODOROSZ (i. e. III. szd.) görög filozófus

Hamvas, 85. - Hamvas Béla.

I. ANTIGONOSZ GONATASZ (?-i. e. 240) makedón uralkodó

T. B. 141.

ARKHIMÉDÉSZ (i. e. 287?-212) görög matematikus és fizikus

1. T. B. 140. (X); 2. Uo.

ASÓKA (uralk. i. e. 267?-230) az indiai Máurya-birodalom királya

XIII. szikla-edictum - OKTCh, 378. Harmatta János.

PLAUTUS, TITUS MACCIUS (i. e. 250 kör.-184) római vígjátékíró

1. *Amphitruo*, II. felv. 2. j. 836. s. - Római vígjátékok. Európa, Bp., 1961. 51. Devecseri Gábor; 2. *Szamárvásár*. II. felv. 2. j. 324. s. - Uo. 88. Devecseri Gábor; 3. *I. m.* 4. j. 495. s. - Uo. 97.; 4. *I. m.* V. felv. 1. j. 833. s. - Uo. 115.; 5. *A bögre*. IV. felv. 10. j. 741. s. - Uo. 162. Devecseri Gábor; 6. *A hetvenkedő katona*, III. felv. 1. j. 611. s. - Uo. 201. Devecseri Gábor; 7. *Három ezüst*, II. felv. 1. j. 237. s. - Uo. 261. Devecseri Gábor; 8. *I. m.* 242. s. - Uo.; 9. *I. m.* 265 s. - Uo.

262.; **10.** *I. m.* 2. j. 363. s. - Uo. 266.; **11.** *I. m.* 365. s. - Uo.; **12.** *I. m.* III. felv. 2. j. 668. s. - Uo. 279.; **13.** *I. m.* 669. s. - Uo. 280.; **14.** *I. m.* V. felv. 2. j. 1 154. s. - Uo. 304.

ENNIUS, QUINTUS (i. e. 239?-169?) római költő

1. (Id. Cicero) - T. B. 286.; **2.** *Médea* - E. d. C. 5243. sz. Molnos Emília

SCIPIO AFRICANUS (i. e. 236-184?) római hadvezér

Id. Cicero: *De Officiis*, III. k. I. f. - A kötelességekről. Hartleben K. A., Pest, 1857. 108. Szalay László.

TERENTIUS AFER, PUBLIUS (i. e. 200 kör.-160 kör.) római vígjátékíró

1. *Az androsi lány*, 1. felv. I. j. 61. s. - Római vígjátékok. Európa, Bp., 1961. 316. Kárpáty Csilla; **2.** *I. m.* II. felv. 1. j. 311. s. - Uo. 327.; **3.** *I. m.* III. felv. 3. j. 555. s. - Uo. 342.; **4.** *I. m.* 558. s. - Uo.; **5.** *I. m.* IV. felv. 1. j. 636. s. - Uo. 347.; **6.** *A herélt*. Előhang, 41. s. - Uo. 426. Kárpáty Csilla; **7.** *I. m.* IV. felv. 5. j. 732. s. - Uo. 463.; **8.** *I. m.* 7. j. 788. s. - Uo. 467.; **9.** *I. m.* 813. s. - Uo. 469.; **10.** *Heautontimorumenos*, I. felv. 1. j. - T. B. 287. (X); **11.** *Adelphoe*. V. felv. 3. j. - Uo.; **12.** *Phormio*. II. felv. 4. j. - Uo. 288.

Jo-Fu (kínai dalgyűjtemény; i. e. II. szd. kör.)

Katonák - A lélek idézése. 79. Weöres Sándor.

PINARIUS RUFUS, MARCUS (i. e. II. szd.?) latin író

Id. Cicero: *De oratore*, 2. k. 65. f. - T. B. 296. (X)

LUCILIUS, GAIUS (i. e. 180?-103) római szatíráköltség

1. *Az erény* - R. k. a. 57. Csorba Győző; **2-3.** Uo.

ACCIUS, LUCIUS (i. e. 170 kör.-85?) római drámaíró

Atreus - T. B. 288

VU TI (i. e. 156-87) kínai császár, költő

Őszi szél - A lélek idézése, 85. Weöres Sándor.

BIÓN (i. e. II. szd. második fele-I. szd. eleje) görög költő

1. *Töredékek és bölcsmondások* - Pásztori Múzsza. Magyar Helikon, Bp., 1961. 125. Kerényi Grácia; **2-6.** Uo.

VARRO, MARCUS TERENTIUS (i. e. 116-27) római tudós és író

1. *De lingua latina*. I. k. I. f. - Sötétben, 105. sz. Szabó György; **2.** *I. m.* - Uo. 106. sz.; **3.** *De rerum rusticarum*, II. k. 1. f. - Uo. 629. sz.; **4.** (Egyik írásának címe.) - Zoozmann, 584. h. K. N. I.

CICERO, MARCUS TULLIUS (i. e. 106-43) római politikus, író

1. *Első beszéd Catilina ellen*, 1. f. - Válogatott művei. Európa, Bp., 1974. 51. Borzsák István; **2.** Uo. 52.; **3.** *I. m.* 2. f. - Uo.; **4-5.** *Archias, a költő védelmében*, 6. f. - Uo. 79. Trencsényi-Waldapfel Imre; **6-7.** *I. m.* 7. f. - Uo. 80.; **8-9.** *I. m.* 11. f. - Uo. 84.; **10.** *Milo védelmében*. 4. f. - Uo. 89. Boronkai Iván; **11.** *I. m.* 30. f. - Uo. 117.; **12.** *Antonius ellen. Második philippica*. 27. f. - Uo. 159. Maróti Egon; **13.** *I. m.* 32. f. - Uo. 164.; **14.** *A szónok*, 4. f. - Uo. 184. Kárpáty Csilla; **15.**

A kötelességek. I. k. 7. f. - Uo. 265. Havas László; **16.** Uo. 266.; **17.** I. m. 10. f. - Uo. 269.; **18-21.** I. m. 16. f. - Uo. 275.; **22.** I. m. 19. f. - Uo. 278.; **23.** I. m. 22. f. - Uo. 282.; **24.** Uo. 283.; **25.** I. m. 23. f. - Uo. 284.; **26.** I. m. 24. f. - Uo.; **27.** I. m. 25. f. - Uo. 286.; **28.** I. m. 3 t. f. - Uo. 293.; **29.** I. m. 34. f. - Uo. 297.; **3.0-31.** I. m. 39. f. - Uo. 302.; **32.** *Az idősebb Cato vagy az öregségről,* 1. f. - Uo. 310. Némethy Géza; **33.** I. m. 2. f. - Uo.; **34.** Uo. 311.; **35.** I. m. 3. f. - Uo.; **3.6-37.** Uo. 312.; **3.8-39.** I. m. 6. f. - Uo. 316.; **40.** I. m. 11. f. - Uo. 322.; **41.** I. m. 14. f. - Uo. 326.; **42.** Uo. 327.; **43.** I. m. 15. f. - Uo. 328.; **44.** I. m. 16. f. - Uo. 330.; **45.** I. m. 17. f. - Uo. 331.; **46.** I. m. 18. f. - Uo. 333.; **47.** I. m. 19. f. - Uo. 334.; **48.** I. m. 20. f. - Uo. 335.; **49.** I. m. 23. f. - Uo. 339.; **50.** *Laelius vagy a barátságáról,* 4. f. - Uo. 344. Maróti Egon; **51.** I. m. 6. f. - Uo. 347.; **52.** I. m. 8. f. - Uo. 349.; **53.** I. m. 13. f. - Uo. 354.; **54.** I. m. 15. f. - Uo. 357.; **55-56.** I. m. 19. f. - Uo. 362.; **57.** I. m. 21. f. - Uo. 364.; **58-59.** Uo. 365.; **60.** I. m. 22. f. - Uo. 366.; **61.** *Levele Lucceiushoz,* I. e. 56. jún. - Uo. 398. Szepessy Tibor; **62.** *Levele Atticushoz,* I. e. 50. okt. 16. - Uo. 418. Havas László; **6.3-64.** *Levele Atricushoz,* I. e. 49. máj. 2. - Uo. 434.; **65.** *Levele Brutushoz,* I. e. 43. júl. - Uo. 447. Havas László; **66.** *In Pisonem* - T. B. 295.; **67.** *Pro Roscio Amer.* - Uo. 291.; **68.** *De finibus.* 5. k. - Uo. 292. Pápai Pariz Ferenc; **69.** *De Ojficiis.* 3. k. - Uo. 294. (X) **70.** *Tusculanae disputationes.* 5. k. - Uo. (X).

KAPITÓN (i. e. 100 kör.?) görög költő

Szépség báj nélkül... - G. k. a. 525. Somlyó György.

CORNELIUS NEPOS (i. e. 100?-27?) római történetíró

1. *De viris illustribus. Hannibal.* 10. f. - Sötétben, 205. sz. Szabó György; **2.** I. m. Atticus. 5. f. - Uo. 769. sz.

VITRUVIUS, POLLID (i. e. I. szd.) római építész

De architectura, 1. k. 1. f. - Sötétben, 573. sz. Szabó György.

LUCRETIVS CARUS, TITUS (i. e. 97?-55) római filozófus, költő

1. *A természetről,* 1. k. 56. s. - Alföldi Magvető, Debrecen, 1957. Tóth Béla; **2.** I. m. 101. s.; **3.** I. m. 140. s.; **4.** I. m. 144.s.; **5.** I. m. 145. s.; **6.** I. m. 240. s.; **7.** I. m. 456. s.; **8.** I. m. 694. s.; **9.** I. m. 930. s.; **10.** I. m. 959. s.; **11.** I. m. II. k. 1. s.; **12.** I. m. 7. s.; **13.** I. m. 75. s.; **14.** I. m. III. k. 6. s.; **15.** I. m. 55. s.; **16.** I. m. 961. s.; **17.** I. m. 968. s.; **18.** I. m. 996. s.; **19.** I. m. 1076. s.; **20.** I. m. 1080. s.; **21.** I. m. IV. k. 465. s.; **22.** I. m. V. k. 817. s.; **23.** I. m. 1015. s.; **24.** I. m. 1439. s.; **25.** I. m. VI. k. 50. s.; **26.** I. m. 84. s.

SALLUSTIUS CRISPUS, CAIUS (i. e. 86-35) római történetíró

1. *Iugurtha,* 10. f. - T. B. 296.; **2.** I. m. 17. f. - Uo.; **3.** *Catilina összeesküvése,* 51. f. - C. C. Sallustius' épen maradt minden munkái. Magyar Kir. Egyetem, Buda, 1836. 75. Kazinczy Ferenc; **4.** *Iugurtha,* 4. f. - Uo. 92.; **5.** I. m. 53. f. - Sötétben, 424. Szabó György; **6.** *Catilina,* 20. f. - Uo. 369. sz.; **7.** I. m. 58. f. - Uo. 396. sz.; **8.** I. m. - Uo. 554. sz.; **9.** *Fragmenta,* 1. f. - Uo. 1005. sz.; **10.** *Iugurtha,* 85. f. - Uo. 562. sz.

CATULLUS, GAIUS VALERIUS (i. e. 84?-54) római lírikus

1. Catullus versei, V. sz. - Európa, Bp., 1978. 20. Devecseri Gábor; **2.** I. m. LI. sz. - Uo. 63.; **3.** I. m. LXX. sz. - Uo. 112. Szabó Lőrinc; **4.** I. m. LXXXV. sz. - Uo. 122. Devecseri Gábor.

VERGILIUS MARO, PUBLIUS (i. e. 70-i. e. 19) római költő

1. *Aeneis*. I. é. 33. s. - Európa, Bp., 1962. Lakatos István; **2.** Uo. 198. s.; **3.** Uo. 204. s.; **4.** Uo. 207. s.; **5.** Uo. 462. s.; **6.** Uo. 630. s.; **7.** *I. m.* II. é. 49. s.; **8.** Uo. 65. s.; **9.** Uo. 314. s.; **10.** Uo. 324. s.; **11.** Uo. 354. s.; **12.** *I. m.* III. é. 56. s.; **13.** Uo. 505. s.; **14.** *I. m.* IV. é. 71. s.; **15.** Uo. 174. s.; **16.** Uo. 412. s.; **17.** Uo. 569. s.; **18.** Uo. 625. s.; **19.** *I. m.* V. é. 344. s.; **20.** Uo. 815. s.; **21.** *I. m.* VI. é. 261. s.; **22.** Uo. 625. s.; **23.** Uo. 851. s.; **24.** *I. m.* VII. é. 311. s.; **25.** *I. m.* VIII. é. 560. s.; **26.** *I. m.* X. é. 284. s.; **27.** Uo. 467. s.; **28.** *I. m.* XI. é. 283. s. (Szó szerint; az idézett fordításban az eredeti tartalma elsikkad.); **29.** Uo. 362. s. lakatos István; **30.** *Eklogák*, II. sz. 65. s. - Vergilius összes művei. Magyar Helikon, Bp., 1967. 11. Lakatos István; **31.** *I. m.* 68. s. - Uo.; **32.** *I. m.* VIII. sz. 41. s. - Uo. 32.; **33.** *I. m.* IX. sz. 51. s. - Uo. 36.; **34.** *Georgica*, I. k. 163. s. - Uo. 46. Lakatos István **35.** *I. m.* II. k. 458. s. - Uo. 69.; **36.** *I. m.* 490. s. - Uo.; **37.** *I. m.* III. k. 67. - Uo. 73.; **38.** *I. m.* 284. s. - Uo. 79.

HORATIUS FLACCUS, QUINTUS (i. e. 65-8) római költő

1. *Ódák*. II. k. 14. sz. - Trencsényi-Waldapfel Imre (szerk.): Magyar Horatius. Officina, Bp., 1943. 19. Tasnádi Péter; **2.** Uo.; **3.** *I. m.* 10. sz. - Uo. 23. Báró Orczy Lőrinc; **4-5.** Uo. 25.; **6.** *I. m.* III. k. 4. sz. - Uo. 71. Virág Benedek; **7.** *I. m.* 1. sz. - Uo. 83. Székács József; **8.** Uo. 87.; **9.** *I. m.* 6. sz. - Uo. 93. Szász Károly; **10.** *I. m.* I. k. 31. sz. - Uo. 103. Jámbor Pál; **11.** *I. m.* 9. sz. - Uo. 105. Vargha Gyula; **12-13.** *I. m.* III. k. 30. sz. - Uo. 113. Kosztolányi Dezső; **14.** *Epodosok*, 4. sz. - Uo. 121. Csengery János; **15.** *I. m.* 16. sz. - Uo. 123. Csengery János; **16.** *Ódák*, I. k. 4. sz. - Uo. 131. Szabó Lőrinc; **17-18.** *I. m.* IV. k. 7. sz. - Uo. 135. Szabó Lőrinc; **19.** Uo. 137.; **20-21.** *I. m.* I. k. 3. sz. - Uo. 145. Rónai Pál; **22-25.** *I. m.* II. k. 16. sz. - Uo. 149. Rónai Pál; **26.** Uo. 151.; **27-28.** *I. m.* I. k. 11. sz. - Uo. 171. Trencsényi-Waldapfel Imre; **29.** *I. m.* IV. k. 12. sz. - Uo. 175. Vas István; **30.** *Episztolák*, I. k. 1. sz. 8. s. - Quintus Horatius Flaccus összeg versei. Corvina, Bp., 1961. 487. Horváth I. Károly; **31.** *I. m.* 60. s. - Uo. 489.; **32.** *I. m.* 2. sz. 33. s. - Uo. 493. Urbán Eszter; **33.** *I. m.* 62. s. Uo.; **34.** *I. m.* 4. sz. 12. s. - Uo. 499. Trencsényi-Waldapfel Imre; **35.** *I. m.* 6. sz. 1. s. - T. B. 275.; **36.** *I. m.* 10. sz. 24. s. - Quintus Horatius Flaccus összes versei. Corvina, Bp., 1961. 515. Takáts Gyula; **37.** *I. m.* 17. sz. 37. s. Uo. 533. Radó György; **38.** *I. m.* 18. sz. 71. s. - Uo. 539. Urbán Eszter; **39.** *I. m.* 84. s. - Uo.; **40.** *I. m.* 87. s. - Uo.; **41.** *I. m.* 111. s. - Uo. 541.; **42.** *I. m.* II. k. 1. sz. 156. s. - Uo. 557. Muraközy Gyula; **43.** *I. m.* 2. sz. 55. s. - Uo. 565. Muraközy Gyula; **44.** *I. m.* 109. s. - Uo. 569.; **45.** *I. m.* 213. s. - Uo. 575.; **46.** *I. m.* 3. sz. *Ars poetica*, 9. s. - Uo. Muraközy Gyula; **47.** *I. m.* 23. s. - Uo.; **48.** *I. m.* 25. s. - Uo.; **49.** *I. m.* 38. s. - Uo. 577.; **50.** *I. m.* 63. s. - Uo.; **51.** *I. m.* 71. s. - Uo. 579.; **52.** *I. m.* 95. s. - Uo.; **53.** *I. m.* 102. s. - Uo.; **54.** *I. m.* 128. s. - Uo. 581.; **55.** *I. m.* 139. s. - Uo.; **56.** *I. m.* 143. s. - Uo. 583.; **57.** *I. m.* 169. s. - Uo.; **58.** *I. m.* 175. s. - Uo.; **59.** *I. m.* 268. s. - Uo. 589.; **60.** *I. m.* 304. s. - Uo. 591.; **61.** *I. m.* 310. s. - Uo.; **62.** *I. m.* 323. s. - Uo.; **63.** *I. m.* 333. s. - Uo. 593.; **64.** *I. m.* 335. s. - Uo.; **65.** *I. m.* 343. s. - Uo.; **66.** *I. m.* 359. s. - Uo.; **67.** *I. m.* 372. s. - Uo. 595.; **68.** *I. m.* 388. s. - Uo.; **69.** *Ódák*, III. k. 2. sz. - T. B. 305.; **70-71.** *Szatírák*, I. k. 1. sz. - Uo. 306.; **72.** *I. m.* 10. sz. - Uo. 307.; **73.** *Episztolák*, I. k. 2. sz. 14. s. - Uo. 308.; **74.** *I. m.* 17. s. - Uo.

LIVIUS, TITUS (i. e. 59?-i. sz. 17) római történetíró

1. *A római nép története a város alapításától*, 34. k. (Cato nyomán) - T. B. 313.; **2.** *I. m.* 38. k. - Uo.; **3.** *I. m.* 4. k. - Zozmann, 98. h. (X); **4.** *I. m.* 22. k. - Uo. 225. h. (X); **5.** *I. m.* 5. k. (Brennus gall hadvezér állítólagos mondása) - T. B. 141. (X)

TIBULLUS, ALBIUS (i. e. 55?-19) római költő

1. *Elégiák*, I. k. 9. sz. - Tibullus és Propertius összes költeményei. Magyar Helikon, Bp., 1976. 34. Kárpáty Csilla; **2.** Uo. 36.; **3.** *I. m.* 10. sz. - Uo. 37. Kardos László; **4-6.** Uo. 38.; **7.** Uo. 39.; **8.**

I. m. II. k. 6. sz. - Uo. 53. Horváth I. Károly; *9. I. m.* III. k. 3. sz. - Uo. 59. Kárpáty Csilla; **10-11. I. m.** 4. sz. - Uo. 63. Nemes Nagy Ágnes; **12. I. m.** 6. sz. - Uo. 68. Kárpáty Csilla.

PROPERTIUS, SEXTUS AURELIUS (i. e. 49?-15?) római elégiaköltő

1. Elégiák, 1. k. 7. sz. 26. s. – Tibullus és Propertius összes költeményei. Magyar Helikon, Bp., 1976. 105. Horváth I. Károly; **2. I. m.** 9. sz. 1. s. - Uo. 108.; **3. I. m.** 30. s. - Uo. 109.; **4. I. m.** 20. sz. 3. s. - Uo. 127.; **5. I. m.** II. k. 1. sz. 43. s. - Uo. 132.; **6. I. m.** 46. s. - Uo.; **7. I. m.** 57. s. - Uo.; **8. I. m.** 8. sz. 7. s. - Uo. 144. Kardos László; **9. I. m.** 10. sz. 5. s. - Uo. 148. Bede Anna; **10. I. m.** 14. sz. 19. s. - Uo. 153.; **11. I. m.** 15. sz. 30. s. - Uo. 156. Babits Mihály; **12. I. m.** 18/a sz. 1. s. - Uo. 160. Szabó Lőrinc; **13. I. m.** 18/b sz. 16. s. - Uo. 161. Bede Anna; **14. I. m.** 22. sz. 13. s. - Uo. 167. Lator László; **15. I. m.** 23. sz. 24. s. - Uo. 169. Bede Anna; **16. I. m.** 26/b sz. 7. s. - Uo. 176.; **17. I. m.** 8. s. - Uo.; **18. I. m.** 34. sz. 3. s. - Uo. 193.; **19. I. m.** III. k. 7. sz. 1. s. - Uo. 206. Jánossy István; **20. I. m.** 9. sz. 5. s. - Uo. 211. Horváth I. Károly; **21. I. m.** 13. sz. 48. s. - Uo. 221. Kárpáty Csilla; **22. I. m.** 49. s. - Uo.

OVIDIUS NASO, PUBLIUS (i. e. 43-i. sz. 17?) római költő

1. Amores - Szerelmek. III. k. 9. sz. - A kétezer éves Ovidius. Gondolat, Bp., 1958. 61. Horváth I. Károly; **2-3. I. m.** 11. sz. - Uo. 64. Horváth I. Károly; **4. I. m.** 15. sz. - Uo. 65. Muraközy Gyula; **5-6. Heroides - Hősnők levelei**, 7. sz. Dido levele Aeneashoz - Uo. 69. Horváth I. Károly; **7-8.** Uo. 71.; **9. Ars amatoria - A szerelem művészete**, I. k. - Uo. 76. Gáspár Endre; **10.** Uo. 77.; **11-12.** Uo. 78.; **13-14.** Uo. 79.; **15-16.** Uo. 80.; **17-20.** Uo. 81.; **21-23. I. m.** II. k. - Uo. 83.; **24-25.** Uo. 84.; **26-27.** Uo. 85.; **28.** Uo. 87.; **29.** Uo. 88.; **30.** Uo. 89.; **3.1-33. I. m.** III. k. - Uo. 91.; **34.** Uo. 92.; **35. Tristia - Keservek**, I. k. 9. sz. - T. B. 315.; **36. Fasti - Ünnepek**, 6. k. 5. sz. - Uo.; **37. Ars amatoria - A szerelem művészete**, III. k. - Uo. 314.; **38. Epistulae ex Ponto-Pontusi levelek**, III. k. 4. sz. - Uo. 313.; **39. Amores - Szerelmek**, III. k. 4. sz. - Uo. 314.; **40. I. m.** I. k. 9. sz. - Uo.; **41. Heroides - Hősnők levelei**, 17. sz. - Uo.; **42. Remedia amoris - A szerelem orvoslása**, 91. s. - Uo.; **43. Fasti - Ünnepek**, 4. k. - Uo. 315.; **44. Tristia - Keservek**, 3. k. 4. sz. - Uo.; **45. Epistulae ex Ponto - Pontusi levelek**, 4. k. 10. sz. - Uo. 278.

HALIKARNASSZOSZI DIONÜSZOSZ (i. e. 40-8) görög történetíró

O. D. Q. 180. 12. sz. Molnos Emília.

VELLEIUS PATERCULUS, GAIUS (i. e. 20?-i. sz. 30?) római történetíró

Historiae Romanae, 1. k. 9. f. - Sötétben, 59. sz. Szabó György.

SENECA, LUCIUS ANNAEUS (i. e. 4-i. sz. 65) római filozófus, író és államférfi

1. Luciliushoz intézett erkölcsi levelek, I. sz. - Seneca leveleiből. Officina, Bp., 1943. 15. Sárosi Gyula; **2-6.** Uo.; **7.** Uo. 16.; **8. I. m.** 2. sz. - Uo.; **9-12.** Uo. 17.; **13. I. m.** 3. sz. - Uo. 18. Petőfi Sándor; **14.** Uo. 19.; **15. I. m.** 4. sz. - Uo. 20. Sárosi Gyula; **16. I. m.** 7. sz. - Uo. 24.; **17. I. m.** 8. sz. - Uo. 26.; **18. I. m.** 13. sz. - Uo. 35.; **19. I. m.** 16. sz. - Uo. 37.; **20. I. m.** 18. sz. - Uo. 42.; **21. I. m.** 30. sz. - Uo. 51.; **22. I. m.** 31. sz. - Uo. 55.; **23. I. m.** 41. sz. - Uo. 64.; **24. I. m.** 49. sz. - Uo. 67.; **25.** Uo. 69.; **26. I. m.** 53. sz. - Uo. 71.; **27.** Uo. 72.; **28. I. m.** 63. sz. - Uo. 78.; **29. I. m.** 96. sz. - Uo. 89.; **30.** Uo. 90.; **31. I. m.** 101. sz. - Uo.; **32. I. m.** 107. sz. - Uo. 98.; **33.** Uo. 99.; **3.4-36.** Uo. 100.; **37.** (Cicero nyomán) - Uo. Barcza József; **38. I. m.** 118. sz. - Uo. 107. Sárosi Gyula **39-41. I. m.** 119. sz. - Uo. 111.; **42.** Uo. 112.; **43. I. m.** 123. sz. - Uo. I 15.; **44.** Uo. 116.; **45.** Uo. 119.

MANU - ind hagyomány szerint az emberiség mitikus ősapja; a nevével összefoglalt törvények az i. sz. I. szd. táján keletkeztek

1. *Mónava Dharmasásztra (Manu-féle Törvénykönyv)*, X. r. 97. sz. - OKTCh, 372. Töttössy Csaba; **2.** *I. m.* VII. r. 20. sz. - Uo. 373.

PHAEDRUS, GAIUS IULIUS (I. szd. első fele) római meseíró

1. *A királyt kérő békák* - R. k. a. 330. Terényi István; **2.** Uo. 331.; **3.** *Szarvas a forrásnál* - Uo.; **4.** *A róka és a holló* - Uo.; **5.** Uo. 332.; **6.** *A róka és a sas* - Uo.; **7.** *A farkas és a házőrző kutya* - Uo. 333.; **8.** Uo. 334.; **9.** *A szerző* - Uo.; **10.** *Az emberi vétkekről* - Uo. 335.; **11.** *A vajúdó hegy (Horatius nyomán)* - Uo. 336.

VALERIUS MAXIMUS (I. szd. első fele) római történétíró

1. *Factorum et diotorum memorabilium libri*, 4. k. 3. f. - Sötétben, 468. sz. Szabó György; **2.** *I. m.* 7. f. - Uo. 662. sz.

COLUMELLA, LUCIUS JUNIUS MODERATUS (I. szd.) hispaniai származású római mezőgazdasági szakíró

1. *De re rustica*. II. k. 1. f. (Cato nyomán?) - Sötétben, 578. sz. Szabó György; **2.** *I. m.* - Uo. 589. sz.

ONESZTÉSZ (I. szd.) görög költő

Nem kell - G. k. a. 529. Radnóti Miklós.

PUBLILIUS SYRUS (I. szd.) latin aforizmaköltő

1. *Sententiae (Szentenciák)*. 32. sz. - Sötétben, 9. sz. Szabó György; **2.** *I. m.* 28. sz. - Uo. 23. sz.; **3.** *I. m.* 43. sz. - Uo. 42. sz.; **4.** *I. m.* 31. sz. - Uo. 44. sz.; **5.** *I. m.* 27. sz. - Uo. 49. sz.; **6.** *I. m.* 20. sz. - Uo. 53. sz.; **7.** *I. m.* 44. sz. - Uo. 63. sz.; **8.** *I. m.* 6. sz. - Uo. 71. sz.; **9.** *I. m.* 66. sz. - Uo. 81. sz.; **10.** *I. m.* 48. sz. - Uo. 84. sz.; **11.** *I. m.* 46. sz. - Uo. 85. sz.; **12.** *I. m.* 60. sz. - Uo. 86. sz.; **13.** *I. m.* 62. sz. - Uo. 90. sz.; **14.** *I. m.* 47. sz. - Uo. 94. sz.; **15.** *I. m.* 79. sz. - Uo. 98. sz.; **16.** *I. m.* 92. sz. - Uo. 122. sz.; **17.** *I. m.* 660. sz. - Uo. 141. sz.; **18.** *I. m.* 89. sz. - Uo. 150. sz.; **19.** *I. m.* 106. sz. - Uo. 154. sz.; **20.** *I. m.* 117. sz. - Uo. 159. sz.; **21.** *I. m.* 135. sz. - Uo. 171. sz.; **22.** *I. m.* 144. sz. - Uo. 173. sz.; **23.** *I. m.* 127. sz. - Uo. 180. sz.; **24.** *I. m.* 140. sz. - Uo. 181. sz.; **25.** *I. m.* 132. sz. - Uo. 182. sz.; **26.** *I. m.* 660. sz. - Uo. 218. sz.; **27.** *I. m.* 159. sz. - Uo. 238. sz.; **28.** *I. m.* 179. sz. - Uo. 291. sz.; **29.** *I. m.* 168. sz. - Uo. 308. sz.; **30.** *I. m.* 189. sz. - Uo. 314. sz.; **31.** *I. m.* 201. sz. - Uo. 324. sz.; **32.** *I. m.* 208. sz. - Uo. 341. sz.; **33.** *I. m.* 228. sz. - Uo. 349. sz.; **34.** *I. m.* 229. sz. - Uo. 358. sz.; **35.** *I. m.* 264. sz. - Uo. 384. sz.; **36.** *I. m.* 269. sz. - Uo. 387. sz.; **37.** *I. m.* 243. sz. - Uo. 400. sz.; **38.** *I. m.* 287. sz. - Uo. 401. sz.; **39.** *I. m.* 255. sz. - Uo. 403. sz.; **40.** *I. m.* 265. sz. - Uo. 406. sz.; **41.** *I. m.* 236. sz. - Uo. 409. sz.; **42.** *I. m.* 235. sz. - Uo. 410. sz.; **43.** *I. m.* 246. sz. - Uo. 426. sz.; **44.** *I. m.* 232. sz. - Uo. 428. sz.; **45.** *I. m.* 251. sz. - Uo. 431. sz.; **46.** *I. m.* 247. sz. - Uo. 438. sz.; **47.** *I. m.* 242. sz. - Uo. 440. sz.; **48.** *I. m.* 303. sz. - Uo. 450. sz.; **49.** *I. m.* 299. sz. - Uo. 454. sz.; **50.** *I. m.* 332. sz. - Uo. 488. sz.; **51.** *I. m.* 366. sz. - Uo. 490. sz.; **52.** *I. m.* 345. sz. - Uo. 494. sz.; **53.** *I. m.* 324. sz. - Uo. 495. sz.; **54.** *I. m.* 342. sz. - Uo. 507. sz.; **55.** *I. m.* 350. sz. - Uo. 535. sz.; **56.** *I. m.* 310. sz. - Uo. 540. sz.; **57.** *I. m.* 338. sz. - Uo. 542. sz.; **58.** *I. m.* 387. sz. - Uo. 550. sz.; **59.** *I. m.* 393. sz. - Uo. 595. sz.; **60.** *I. m.* 421. sz. - Uo. 601. sz.; **61.** *I. m.* 383. sz. - Uo. 685. sz.; **62.** *I. m.* 448. sz. - Uo. 688. sz.; **63.** *I. m.* 481. sz. - Uo. 753. sz.; **64.** *I. m.* 670. sz. - Uo. 764. sz.; **65.** *I. m.* 675. sz. - Uo. 772. sz.; **66.** *I. m.* 533. sz. - Uo. 820. sz.; **67.** *I. m.* 542. sz. - Uo. 843. sz.; **68.** *I. m.* 524. sz. - Uo. 855. sz.; **69.** *I. m.* 507. sz. - Uo. 867. sz.; **70.** *I. m.* 571. sz. - Uo. 888. sz.; **71.** *I. m.* 579. sz. - Uo. 890. sz.; **72.** *I. m.* 596. sz. - Uo. 913. sz.; **73.** *I. m.* 610.

sz. - Uo. 945. sz.; **74. I. m.** 612. sz. - Uo. 948. sz.; **75. I. m.** 611. sz. - Uo. 949. sz.; **76. I. m.** 627. sz. - Uo. 966. sz. K. N. I.; **77. I. m.** 692. sz. - Uo. 1002. sz. Szabó György; **78. I. m.** 687. sz. Uo. 1004. sz.

PETRONIUS ARBITER, TITUS (?-66?) római regényíró

1. Satyricon. 61. f. - Sötétben, 388. sz. Szabó György; **2. I. m.** 45. f. - Uo. 501. sz.; **3. I. m.** 42. - Uo. 509. sz.; **4. I. m.** 43. f. - Uo. 686. sz.; **5. I. m.** 25. f. - Uo. 778. sz.; **6. I. m.** 46. f. - Uo. 817. sz.; **7. I. m.** 14. f. - Uo. 824. sz.; **8. I. m.** 107. f. - Uo. 838. sz.; **9. I. m.** 137. f. - Uo. 853. sz. Révay József; **10. I. m.** 45. f. - Uo. 860. sz.; **11. I. m.** 56. f. - Uo. 1001. Szabó György; **12. I. m.** 58. f. - T. B. 320.; **13. I. m.** 39. f. - Zoozmann, 630. h. (X); **14. I. m.** - Uo. 384. h. K. N. I.

VESPASIANUS, TITUS FLAVIUS (9-79) római császár

(Suetonius szerint az árnyékszékekre kivetett adóra mondotta) - Zoozmann, 298. h. (X)

(IDB.) PLINIUS, GAIUS SECUNDUS (23?-79) római tudós és író

1. Historia naturalis, 17. k. 10. r. - Sötétben, 352. sz. Szabó György; **2. I. m.** 27. k. 3. r. - Uo. 498. sz.; **3. I. m.** 7. k. 41. r. - Uo. 563. sz.; **4. I. m.** 31. k. 45. r. - Uo. 584. sz.; **5. I. m.** 12. k. 17. r. - Uo. 656. sz.; **6. I. m.** 8. k. 22. r. - Uo. 672. sz.

ÚJTESTAMENTUM

MÁTÉ (70 kör.-130 kör.) az Újtestamentum első kanonikus könyvének szerzője

1. Máté Evangéliuma, 3. r. 10. v. - Szent Biblia. Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2. I. m.** 4. r. 4. v.; **3. I. m.** A hegyi beszéd - 5. r. 3. v.; **4. I. m.** 4. v.; **5. I. m.** 5. v. **6. I. m.** 6. v.; **7. I. m.** 7. v.; **8. I. m.** 8. v.; **9. I. m.** 9. v.; **10. I. m.** 10. v.; **11. I. m.** 15. v.; **12. I. m.** 30. v.; **13. I. m.** 38-39. v.; **14. I. m.** 6. r. 16. v.; **15. I. m.** 19-20. v.; **16. I. m.** 21. v.; **17. I. m.** 22. v.; **18. I. m.** 24. v.; **19. I. m.** 26. v.; **20. I. m.** 7. r. 1. v.; **21. I. m.** 3. v.; **22. I. m.** 6. v.; **23. I. m.** 7. v.; **24. I. m.** 12. v.; **25. I. m.** 14. v.; **26. I. m.** 15. v.; **27. I. m.** 16. v.; **28. I. m.** 21. v.; **29. I. m.** 9. r. 17. v.; **30. I. m.** 37. v.; **31. I. m.** 10. r. 16. v.; **32. I. m.** 22. v.; **33. I. m.** 24. v.; **34. I. m.** 26. v.; **35. I. m.** 28. v.; **36. I. m.** 34. v.; **37. I. m.** 42. v.; **38. I. m.** 11. r. 15. v.; **39. I. m.** 12. r. 30. v.; **40. I. m.** 15. r. 11. v.; **41. I. m.** 14. v.; **42. I. m.** 17. r. 20. v.; **43. I. m.** 18. r. 5. v.; **44. I. m.** 6. v.; **45. I. m.** 7. v.; **46. I. m.** 12-13. v.; **47. I. m.** 18. v.; **48. I. m.** 19. v.; **49. I. m.** 20. v.; **50. I. m.** 19. r. 5-6. v.; **51. I. m.** 21. v.; **52. I. m.** 26. v.; **53. I. m.** 30. v.; **54. I. m.** 20. r. 16. v.; **55. I. m.** 21. r. 13. v.; **56. I. m.** 22. r. 21. v.; **57. I. m.** 32. v.; **58. I. m.** 37-40. v.; **59. I. m.** 23. r. 12. v.; **60. I. m.** 24. r. 28. v.; **61. I. m.** 25. r. 29. v.; **62. I. m.** 26. r. 52. v.

MÁRK (30 kör.-80 kör.) a Márk-evangélium feltételezett szerzője

1. Márk Evangéliuma. 2. r. 27. v. - Szent Biblia. Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2. I. m.** 3. r. 24. v.; **3. I. m.** 4. r. 14. v.; **4. I. m.** 5. r. 36. v.; **5. I. m.** 10. r. 14. v.; **6. I. m.** 15. v.; **7. I. m.** 18. v.; **8. I. m.** 25. v.; **9. I. m.** 44. v.; **10. I. m.** 13. r. 22. v.; **11. I. m.** 28. v.; **12. I. m.** 31. v.

LUKÁCS (I. szd.) orvos, a hagyomány szerint a Lukács-evangélium és az Apostolok cselekedetei szerzője

1. Lukács Evangéliuma, 4. r. 23. v. - Szent Biblia, Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2. I. m.** 24. v.; **3. I. m.** 6. r. 32. v.; **4. I. m.** 9. r. 50. v.; **5. I. m.** 14. r. 8. v.; **6. I. m.** 15. r. 7. v.; **7. I. m.** 16. r. 3. v.; **8. I. m.** 10. v.; **9. I. m.** 17. r. 20-21. v.; **10. I. m.** 20. r. 46. v.

JÁNOS (I. szd.) apostol, a hagyomány szerint a János-evangélium, a János-levelek és az Apokalipszis szerzője

1. János Evangéliuma, 1. r. 1. v. - Szent Biblia. Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2. I. m.** (5. r. 13. v.;
- 3. I. m.** I 6. r. 21. v.; **4. I. m.** 18. r. 36. v.; **5. I. m.** 37. v.; **6.** János apostolnak közönséges elsti levele. 3. r. 18. v.; **7.** János apostolnak mennyei Jelenésekről való könyve, 3. t. 16. v.

PÁL (Saul; 10 kör. ?-67?) apostol, előbb a kereszténység ellensége, majd Jézus tanításának hirdetője

1. A rómaiakhoz írt levele. 1. r. 17. v. - Szent Biblia. Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2. I. m.** 2. r. 11. v.; **3. I. m.** 6. r. 23. v.; **4. I. m.** R. r. 31. v.; **5. I. m.** 9. r. 15. v.; **6. I. m.** 12.r.15.v.; **7. I. m.** 17. v.; **8. I. m.** 21.v.; **9. I. m.** 13. r. 10. v.; **10. I. m.** 14. r. 17. v.; **11.** A korinthusbeliekhez írt első levele. 4. r. 20. v.; **12. I. m.** 7. r. 1. v.; **13. I. m.** 4.v.; **14. I. m.** 9. v.; **15. I. m.** I 3. r. 1. v.; **16. I. m.** 4-7. v.; **17. I. m.** 8. v.; **18. I. m.** 13.v.; **19. I. m.** 14.r.8.v.; **20. I. m.** 34. v.; **21. I. m.** 15. r. 33. v.; **22. I. m.** 55. v.; **23.** A korinthusbeliekhez írt második levele, 9. r. 7. v.; **24.** Az efézusbeliekhez írt levele, 5. r. 28. v.; **25. I. m.** 6. r. 8. v.; **26.** Timótheushoz írt első levele, 6. r. 7-8. v.; **27.** Timótheushoz írt második levele. 2. r. 5. v.; **28.** A zsidókhoz írt levél, 3. r. 3. v.; **29. I. m.** 11. r. I. v.; **30. I. m.** 13. r. 2. v.

JAKAB (I. szd.) apostol, Jézus testvére (?), a hagyomány szerint a Jakab-levél szerzője

1. Jakab apostolnak közönséges levele, 2. r. 5. v. - Szent Biblia, Bp., 1970. Károlyi Gáspár; **2. I. m.** 14. v.; **3. I. m.** 24. v.; **4. I. m.** 3. r. 5. v.; **5. I. m.** 4. r. 17. v.; **6. I. m.** 5. r. 1. v.; **7. I. m.** 4.v.; **8. I. m.** 12.v.

PÉTER (tk. Simon; 5 kör.-65?) apostol, a minden bizonnyal későbbi Péter-levelek állítólagos szerzője

1. Péter apostolnak közönséges első levele, 2. r. 20. v. - Szent Biblia. Bp., 1970. Károlyi Gáspár;
- 2. I. m.** 4. r. 8. v.; **3.** Péter apostolnak közönséges második levele, 1. r. 5. v.; **4. I. m.** 3. r. 8. v.

*

PERSIUS FLACCUS, AULUS (34-62) római szatírákíró

1. 1. szatíra, 1. s. - Persius és Iuvenalis: Szatírák. Európa, Bp., 1977. 8. Muraközy Gyula; **2.** III. szatíra, 64. s. - Uo. 18.; **3.** V. szatíra, S2. s.- Uo. 23.; **4. I. m.** 97. s. - Uo. 2S.

QUINTILIANUS, MARCUS FABIVS (35?-96?) római szónok

1. De institutione oratoria, 6. k. 2. f. 6. sz. - Sötétben, 31. sz. Szabó György; **2. I. m.** S. k. 11. f. 41. sz. - Uo. 131. sz.; **3. I. m.** 2. k. 12. f. 4. sz. - Uo. 235. sz.; **4. I. m.** 6. k. 1. f. 28. sz. - Uo. 242. sz.; **5. I. m.** 2. k. 12. f. 7. sz. (Cicero nyomán) - Uo. 472. sz.; **6. I. m.** 1. k. 3. f. 12. sz. - Uo. 527. sz.; **7. I. m.** 2. k. 19. f. 2. sz. - Uo. 549. sz. Prácser Albert - 8. Declamationes, 12. k. 17. sz. - Uo. S8S. Szabó György; **9.** De institutione oratoria, S. k. 10. f. 40. sz. - Uo. 621. sz.; **10. I. m.** 8. k. 5. f. - Zoozmann, 873. h. (X); **11. I. m.** 4. k. 2. f. - T. B. 319.

LUCANUS, MARCUS ANNAEVS (39-65) római költő

- Pharsalia*, 2. é. 75. s. - Zoozmann, SS8. h. K. N. I.

MARTIALIS, MARCUS VALERIVS (42?-104?) római epigrammaköltő

1. *Epigrammák*, I. k. 15. sz. - Marcus Valerius Martialis epigrammáinak tizennégy könyve a Látványosságok könyvével. M. T. A., Bp., 1942. 59. Csengery János; **2. I. m.** II. k. 44. sz. - Uo.

104.; **3. I. m.** VT. k. I 1. sz. - Uo. 203.; **4. I. m.** 29. sz. - Uo. 208.; **5. I. m.** 71. sz. - Uo. 218.; **6. I. m.** X. k. 23. sz. - Uo. 328.; **7. I. m.** 47. sz. - Uo. 338.; **8. I. m.** IX. k. 10. sz. - Ö.B. I. köt. SS9. Szabó Lőrinc.

PLUTARKHOSZ (46?-120?) görög történetíró, filozófus

1. Párhuzamos életrajzok. Szolón, 21. f. - Magyar Helikon, Bp., 1978. I. köt. 192. Máthé Elek; **2.** (Themisztoklész Eurübiadész főparancsnokhoz) *I. m.* Themisztoklész, I 1. f. - Uo. 253.; **3. I. m.** Periklész, 1. f. - Uo. 325.; **4. I. m.** Alexandrosz, 1. f. - Uo. 581.; **5.** (Diogenész Alexandroszhoz) *I. m.* 14. f. - Uo. 594.; **6.** (Alexandrosz állítólagos mondása) - Uo.; **7.** (Caesar mondása) *I. m.* Caius Iulius Csesar. 62. f. - Uo. 727.; **8. I. m.** 63. f. - Uo. 728.; **9.** (Pompeius a gabonaszállító hajók legénységéhez) *I. m.* Pompeius. S0. f. - Uo. 1104.; **10.** (Pürrhosz állítólagos mondása) *I. m.* Pürrhosz, 21. f. - Uo. II. köt. 116.; **11. I. m.** Aemilius Paulus, 1. f. - Uo. 249.

TACITUS, PUBLIUS CORNELIUS (55?-118?) római történetíró

1. Agricola, 30. f. - Sötétben, 700. sz. Szabó György; **2. I. m.** 42. f. - Uo. 795. sz.; **3. I. m.** 27. f. - Uo. 796. sz.; **4. I. m.** 30. f. - Uo. 1007. sz.; **5. Annales,** 1. k. 47. f. - Uo. 481. sz.; **6., I. m.** 11. k. 29. f. - Uo. 775. sz.; **7. Korunk története (Historiae),** I. k. 1. f. - Tacitus összes művei. Európa, Bp., 1980. I. köt. 121. Borzsák István; **8. I. m.** 3. k. 34. f. - Sötétben, 1048. sz.; **9. Agricola,** 33. f. - T. B. 323.

JUVENALIS, DECIMUS JUNIUS (60?-140?) római satírákíró

1. Szatírák, 1. k. I. szatíra, 30. s. - Persius és Iuvenalis: Szatírák. Európa Bp., 1977. 36. Muraközy Gyula; **2. I. m.** 74. s. - Uo. 37.; **3. I. m.** 79. s. - Uo.; **4. I. m.** II. szatíra, 63. s. - Uo. 43.; **5. I. m.** II. k. VI. szatíra. 165. s. - Uo. 74.; **6. I. m.** 231. s. - Uo. 76.; **7. I. m.** 242. s. - Uo.; **8. I. m.** III. k. VII. szatíra, 190. s. - Uo. 97.; **9. Z "**; *I. m.* 202. s. - Uo.; **10. I. m.** IV. k. X. szatíra. 77. s. - Uo. 11 S.; **11. I. m.** 356. s. - Uo. 123.; **12. I. m.** V. k. XI V. szatíra. 207. s. - Uo. 1 S0.; **13. I. m.** XVI. szatíra, 32. s. - Uo. 162.; **14. I. m.** S8. s. - Uo.

(IFJ.) PLINIUS, GAIUS CAECILIUS SECUNDUS (62?-112) római író

1. Epistulae, 9. k. 33. r. - Sötétben, 147. sz. Szabó György; **2. I. m.** S. k. 5. r. - Uo. S 1 S. sz.; **3. I. m.** 3. k. 20. r. - Uo. 539. sz.; **4. I. m.** 5. r. - Uo. 675. sz.; **5. I. m.** 8. k. 22. r. - Uo. 858. sz.; **6. I. m.** 14. r. - Uo. 972. sz.; **7. I. m.** 9. k. 24. r. - Uo. 976. sz.

BABRIOSZ (I. szd.-II. szd.) görög költő

1. Aiszóposzi mesék. A szél és a nap - G. k. a. ~43. Kerényi Grácia; **2. I. m.** A kétszínű férfi - Uo. 545.; **3. I. m.** A vésszőnyaláb példázata - Uo. 546.; **4. I. m.** Állat-szépségverseny - Uo. 547.; **5. I. m.** Zeus. Poszeidón és Athéna vetélkedése - Uo. 548.; **6. I. m.** Hermész és a mesterember - Uo. 549.; **7. I. m.** A tücsök és a hangya - Uo. 550.

IGNATIUS (Antiochiai Szent Ignác; ?-115 kör.) antiochiai püspök

Bánk, 179. sz.

SUETONIUS, GAIUS TRANQUILLUS (70?-150?) római történetíró

1. Caesar, 32. f. (Caesar állítólagos mondása) - Sötétben, 19. sz. (X); **2. Augustus,** 25. f. - Uo. 288. sz. Kis Ferencné; **3. Caesar,** 37. f. (Caesar állítólagos mondása) - Uo. 1027. sz. (X); **4. Vespasianus,** 16. f. - Uo. 1070. sz. Szabó György.

PRISCUS, NERATIUS (100 kör.) római jogtudós

T. B. 324. (X).

KILLAKTÓR (II. szd.?) görög költő

1. *Természet és tudomány* - G. k. a. 554. Horváth I. Károly; 2. Édes és keserű - Uo.

Bhagavad-gitá (i. sz. 11. szd. kör.) - filozófiai költemény a *Mahábhárata* szanszkrit eposz VI. könyvében

1. *Bhisma könyve* - Mahábhárata. Európa, Bp., 1965. 266. Szerdahelyi István; 2. Uo. 268.; 3.-6. Uo. 269.; 7. Uo. 270.; 8-11. Uo. 271.; 12-13. Uo. 272.

LUKIANOSZ (120 kör.-180 után) görög rétor és író

Szerencse és barátság - G. k. a. 557. Szepessy Tibor.

MARCUS AURELIUS (121-180) római császár, filozófus

1. *Vallomásai*, V. k. 1. sz. - Officina, Bp., 1942. 19. Vajda László; 2. *I. m.* V I. k. 13. sz. - Uo. 21.; 3. *I. m.* 16. sz. - Uo. 22.; 4. *I. m.* VII. k. 59. sz. - Uo. 27.; 5. *I. m.* 28. sz. - Uo.; 6. *I. m.* 17. sz. - Uo.; 7. *I. m.* XI. k. 1. sz. - Uo. 28.; 8. *I. m.* VI. k. 3. sz. - Uo. 29.; 9. *I. m.* VIII. k. 1. sz. - Uo. 31.; 10. *I. m.* IX. k. 40. sz. - Uo. 32.; 11. *I. m.* VI. k. 2. sz. - Uo. 35.; 12. *I. m.* X. k. 16. sz. - Uo.

APULEIUS, LUCIUS (125?-180?) római regényíró

1. *Metamorphoses*, V. k. – Sötétben, 558. sz. Szabó György; 2. *I. m.* IX. k. - Uo. 68.isz.

GELLIUS, AULUS (130?-180?) afrikai származású római író

1. *Noctes Atticae*, 13. k. 30. f. (Görög közmondás nyomán) - Sötétben, 546. sz. Szabó György; 2. *I. m.* 1. k. 22. f. (Varro nyomán) - Uo. 576. sz.; 3. T. B. 324.

TERTULLIANUS, QUINTUS SEPTIMUS FLORENS (150 után-225 kör.) római ügyvéd, egyházatya

T. B. 324. (X)

ULPIANUS, DOMITIUS (179-225) római jogtudós

Zoozmann, 878. h. K. N. I.

ISMERETLEN RÓMAI KÖLTŐK (Császárkor)

1. Cato bölcs mondásai (M. Porcius Cato nyomán [?], illetve nevével közreadott aforizmák) - R. k. a. 417. Némethy Géza; 2. Uo.; 3-5. Uo. 418.

TERENTIANUS MAURUS (III. szd.) római író

(tk. Pro captu lectoris habent sua fata libelli - Az olvasók felfogásától függ a könyvek sorsa.)
Carmen heroicum, 258. sz. - Büchmann, 586. (X)

LIU CSEN (?-217) kínai költő

Fenyő - Illyés, II. köt. 301. Illyés Gyula.

LU CSI (261-303) kínai költő

1. Ének a költészetről - A lélek idézése, 87. Weöres Sándor; 2. Uo.; 3. Uo. 89.; 4-7. Uo. 90.; 8. Uo. 91.; 9. Uo. 92.; 10-12. Uo. 94.; 13. Uo. 95.

I. (NAGY) CONSTANTINUS (280 kör.-337) római császár

(Ti. a kereszt - kereszténység - jelében) - T. B. 145.

CAECILIUS BALBUS (III-IV. szd. között) római (?) aforizmaszerző

1. *Sententiae* (görögből átdolgozott latin nyelvű aforizmak gyűjteménye) - Sötétben, 80. sz. Szabó György; 2. Uo. 113. sz.; 3. Uo. 132. sz.; 4. Uo. 221. sz.; 5. Uo. 230. sz.; 6. Uo. 313. sz.; 7. Uo. 477. sz.; 8. Uo. 496. sz.; 9. Uo. 528. sz.; 10. Uo. 665. sz.; 11. Uo. 757.; 12. Uo. 771. sz.; 13. Uo. 965. sz.; 14. Uo. 1031. sz.

VÁTSZJÁJANA (IV. szd.?) hindu költő

Kámászutra (Szerelmi kalauz). Kit szeretnek a nők? - Ö. B. II. köt. 177. Szabó Lőrinc.

GRÉGORIOSZ NAZIANZÉNOSZ (Nazianzi Szent Gergely; 330-389) konstantinápolyi püspök, egyháztudós

(380-ban vagy 381-ben mondott beszédéből) - E. d. C. 5191. sz. (X)

AMBROSIUS (Szent Ambrus; 340 kör.-397) Milánó püspöke, egyháztudós, himnuszkiöltő

1. *Himnusz kakasszóra* - Száz vers. 291. Sík Sándor; 2. O. D. Q. 4. 20. sz. Mohos Emília.

HIERONYMUS (Szent Jeromos; 340 kör.-420) dalmát származású egyházatya, bibliafordító

1. *Epistolae*, 57. sz. - Büchmann, 587. (X); 2. *I. m.* 69. sz. - Zoozmann, 34. h. K. N. L.; 3. *I. m.* 4. sz. - Uo. 209. h.; 4. *Commentar. in epist. Ad Ephes.* (Bev.) - Uo. 211. h. (X)

KHRÜSZOSZTOMOSZ (Aranyszájú Szent János; 347-407) antiochiai egyházatya

Bánk, 185. sz.

PROKLOSZ (V. szd.) görög író

Oratio de incarnatione Domini - Szabolcsi, 23.

AUGUSTINUS, AURELIUS (Szent Ágoston; 354-430) észak-afrikai származású, római egyházi író

1. *Vallomások*, 4. k. 16. - Bánk, 303. sz.; 2. *De Civitate Dei*, 4. k. 4. f. - Uo. 384. sz.; 3. *Ep. ad Galat.* - Uo. 425. sz.; 4. *Sermo in Ps.* 51. - Uo. 618. sz.; 5. *De doctrina Detiancha* 3. k. 10. f. - Uo. 765. sz.; 6. *beataris. vita*, 6. f. - Uo. 950. sz.; 7. *I. m.* Uo. 1902. sz.; 8. Uo. 2255. sz.; 9. Uo. 2513. sz.; 10. Uo. 2542. sz.; 11. Uo. 2573. sz.; 12. *De Verb. Dom.* 15. f. - Uo. 14. sz.; 13. *Contra Julianum* - Uo. 3254. sz.; 14-15. T. B. 325.; 16. *Vallomásai*, VIII. k. 12. f. - Uo.

TAO JÜAN-MING (Tao Csien; 365-427) kínai költő

1. *A Kutyá évében, a kilencedik hónapban, amikor először arattam rizst a Nyugati földön* - A lélek idézése, 97. Weöres Sándor; 2-3. Uo.

VEGETIUS, RENATUS FLAVIUS (IV. szd. vége) római hadtudományi író

Epitome institutorum rei militaris, 3 prol. - T. B. 326.

MACROBIUS, AMBROSIUS THEODOSIUS (IV. szd. vége-V, szd. eleje) római grammatikus

1. *Saturnalia*, 7. k. 16. f. - Sötétben, 732. sz. Szabó György; 2. *I. m.* 2. k. 7. f. - Uo. 776. sz.; 3. *I. m.* 7. k. I. f. - Uo. 940. sz.; 4. *Somnium Scipionis*, 1. k. 10. f. - Uo. 907. sz.

I. (NAGY SZENT) LEÓ (?-461) pápa

Sermo de jejun. - Bánk, 198. sz.

VALLUVAR (?) (450 kör?) a Tirukkural című tamil aforizmagyűjtemény állítólagos szerzője, illetve összegyűjtője

1. *Tirukkural* ("Szent kural"), I. r. *A bölcsesség könyve*, 66. sz. - A tamil irodalom kistükre. (Szerk.: Major István.) Európa, Bp., 1978. 134. Major István-Tótfalusi István; **2. I. m.** 68. sz. - Uo.; **3.** 1. rrr. 72. sz. - Uo.; **4. I. m.** 100. sz. - Uo.; **5. I. m.** 108. sz. - Uo. 135.; **6. I. m.** 142. sz. - Uo.; **7. I. m.** 151. sz. - Uo.; **8. I. m.** 221. sz. - Uo. 137.; **9. I. m.** 250. sz. - Uo.; **10. I. m.** 279. sz. - Uo.; **11. I. m.** 310. sz. - Uo. 138.; **12. I. m.** 319. sz. - Uo.; **13. I. m.** 338. sz. - Uo.; **14. I. m.** 350. sz. - Uo.; **15. I. m.** II. r. *A politika könyve*, 448. sz. - Uo. 141.; **16. I. m.** 450. sz. - Uo.; **17. I. m.** 467. sz. - Uo.; **18. I. m.** 475. sz. - Uo. 142.; **19. I. m.** 481. sz. - Uo.; **20. I. m.** 495. sz. - Uo.; **21. I. m.** 510. sz. - Uo.; **22. I. m.** 534. sz. - Uo. 143.; **23. I. m.** 555. sz. - Uo.; **24. I. m.** 594. sz. - Uo. 144.; **25. I. m.** 621. sz. - Uo.; **26. I. m.** 649. sz. - Uo.; **27. I. m.** 664. sz. - Uo. 145.; **28. I. m.** 718. sz. - Uo.; **29. I. m.** 972. sz. - Uo. 148.; **30. I. m.** 979. sz. - Uo.; **31. I. m.** 1000. sz. - Uo.; **32. I. m.** 1039. sz. - Uo. 149.; **33. I. m.** 1065. sz. - Uo. 150.; **34. I. m.** III. r. *A szerelem könyve*, 1087. sz. - Uo. 151.; **35. I. m.** I 100. sz. - Uo. 152.; **36. I. m.** 1102. sz. - Uo.; **37. I. m.** 1148. sz. - Uo. 154.; **38. I. m.** 1306. sz. - Uo. 160.; **39. I. m.** 1330. sz. - Uo. 161.

BOETHIUS, ANCIUS MANLIUS SEVERINUS (480?-524) római filozófus, államférfi

1. *A filozófia vigasztalása*, II. k. I. f. - Magyar Helikon, Bp., 1970. 28. Hegyi György; **2. I. m.** 3. f. - Uo. 31.; **3. I. m.** 4. f. - Uo. 35.; **4.** Uo. 36.; **5. I. m.** 5. f. - Uo. 39.; **6.** Uo. 40.; **7.** Uo. 42.; **8. I. m.** 6. f. - Uo.; **9. I. m.** 7. f. - Uo. 48.; **10. I. m.** 8. f. - Uo. 49.; **11. I. m.** II I. k. 2. f. - Uo. 56.; **12. I. m.** 5. f. - Uo. 63.; **13-14. I. m.** 6. f. - Uo. 64.; **15. I. m.** 8. f. - Uo. 67.; **16. I. m.** 9. f. - Uo. 68.; **17. I. m.** 10. f. - Uo. 75.; **18. I. m.** 11. f. - Uo. 81.; **19. I. m.** IV. k. 3. f. - Uo. 102.; **20. I. m.** 4. f. - Uo. 110.; **21. I. m.** 5. f. - Uo. 113.; **22. I. m.** 6. f. - Uo. 121.; **23. I. m.** 7. f. - Uo. 125.; **24. I. m.** V. k. 1. f. - Uo. 127.; **25. I. m.** 4. f. - Uo. 140.

GREGORIUS (I. Nagy Szent Gergely; 540?-604) pápa

1. Bánk, 180. sz.; **2.** Uo. 444. sz.; **3.** Uo. 609. sz.; **4.** Uo. 182. sz.

MOHAMED (570?-632) arab vallásalapító

Forbes, 503. K. N. I.

Talmud (VI. szd. vége) héber törvénykódex

1. Dvorzsák, 21. sz. Iulius Dessauer; **2.** Uo. 44. sz.; **3.** Uo. 143. sz.; **4.** Uo. 281. sz.; **5.** Uo. 317. sz.; **6.** Uo. 415. sz.; **7.** Uo. 448. sz.; **8.** Uo. 449. sz.; **9.** Uo. 564. sz.; **10.** Uo. 602. sz.; **11.** Uo. 745. sz.; **12.** Uo. 835. sz.; **13.** Uo. 1139. sz.; **14.** Uo. 1216. sz.; **15.** Uo. 1391. sz.; **16.** Uo. 1595. sz.; **17.** Uo. 1617. sz.; **18.** Uo. 1618. sz.; **19.** Uo. 1959. sz.; **20.** Uo. 1962. sz.; **21.** Uo. 2222. sz.; **22.** Uo. 2233. sz.; **23.** Uo. 2300. sz.; **24.** Uo. 2433. sz.; **25.** Uo. 2730. sz.; **26.** Uo. 2810. sz.; **27.** Uo. 2901. sz.; **28.** Uo. 2903. sz.; **29.** Uo. 2927. sz.; **30.** Uo. 2950. sz.; **31.** Uo. 3071. sz.; **32.** Uo. 3072. sz.; **33.** Uo. 3568. sz.; **34.** Uo. 3958. sz.

BHARTRIHARI (VII. szd. eleje) hindu költő

1. *A szerelem száz strófája* - A lélek idézése, 245. Weöres Sándor; **2-3.** *A bölcsesség száz strófája* - Uo.

LI TAJ-PO (701?-762?) kínai költő

1. *Régi dalok*, 9. sz. - Li Taj-po, Tu Fu, Po Csü-ji versei. Európa, Bp., 1976. 1 1. Dernény Ottó; **2.** *A te lovad sárga* - Uo. 28. Szerdahelyi István; **3.** *Egyedül ülök a Csingting hegyen* - Uo. 61. Képes Géza; **4.** *Borozgatás közben a holdat vallatom* - Uo. 81. Dudás Kálmán; **5.** *Délen várat*

vívni - Uo. 99. Szerdahelyi István; **6-7.** Régi példázat - Uo. 115. Hernáth István; **8.** *Veréb a kopár városfalán* - Uo. 127. Szerdahelyi István; **9.** *Négy vers arról, hogy egyedül boroztam a hold alatt*, 4. sz. - Uo. 138.; **10-11.** *Rövid dal* - Uo. 141.

TU FU (712-770) kínai költő

1. *Dal a szépségekről* - Li Taj-Po, Tu Fu, Po Csü-li versei. Európa, Bp., 1976. 172. Illyés Gyula; **2.** A Jühua palota - Uo. 181. Szabó Lőrinc; **3.** Közel lakunk... Dal, melyet Pi Jaónak küldök - Uo. 191. Weöres Sándor; **4.** Magamban iszogatva verselek - Uo. 193. Kormos István; **5.** A kanyargó folyónál, 1. sz. - Uo. Weöres Sándor; **6.** *I. m.* 2. sz. - Uo. 194.; **7.** Fiatal feleség panasza - Uo. 200. Szabó Lőrinc; **8.** Üres erszény - Uo. 202. Illyés Gyula; **9.** Öregedő férfr hadba indul - Uo. 203. Csongor Barnabás; **10.** Uo. 204.; **11.** A hszinani sorozóliszt - Uo. 208. Weöres Sándor; **12.** Dal az árpáról - Uo. 228. Nemes Nagy Ágnes; **13.** Dal a selyemszárlól - Uo. 245. Weöres Sándor; **14.** Egyedül - Uo. Kormos István; **15.** Emlékezem a múltra - Uo. 246. Nemes Nagy Ágnes; **16.** Elkísértem Vej Fenget, mikor kormánybiztosnak Lang Csou-ba ment - Z5. B: II. köt. 12. Szabó Lőrinc; **17.** Uo. 13.

ALCUIN (Alcuinus; 730 kör.-804) Nagy Károly köréhez tartozott, latinul alkotó angolszász tudós, költő, főpap

(Seneca nyomán?) *Levele Nagy Károlyhoz*, 800. - O. D. Q. 3. 10. sz. (X)

PO CSÜ-JI (772?-846) kínai költő

Öreg hárfá - Kosztolányi Dezső: Kínai és japán káitők. Szépirodalmi, Bp., 1957. Kosztolányi Dezső.

I. LOTHÁR (795-855) frank király, császár

T. B. 172.

FIRDAUSZI, ABÚ 'L-QUÁSZIM MANSZÚR (Haszán? Ahamad?; 934-1020 kör.) perzsa költő

1. Királyok könyve. Előhang - Európa, Bp., 1959. 9. Honti Rezső-Devecseri Gábor; **2.** *I. m.* II. r. - Uo. 13.; **3.** *I. m.* III. r. - Uo. 28.; **4.** *I. m.* Zál és Rúdáoe - Uo. 56.; **5.** Uo. 60.; **6.** Uo. 72.; **7.** *I. m.* A mázenderáni kaland - Uo. 91.; **8.** Uo. 112.; **9.** *I. m.* Ruzstem és Szuhráb - Uo. 154.; **10.** *I. m.* Ruzstem halála - Uo. 238.; **11.** *I. m.* Iszkandar - Uo. 254.; **12.** Uo. 260.; **13.** Uo. 286.; **14.** *I. m.* Iszkandar halála - Uo. 287.; **15.** *I. m.* Bahráh Góf - Uo. 291.

I. (SZENT) ISTVÁN (969?-1038) magyar király

Intelmek Imre herceghez. 4. f. -T. B. 8.

AVICENNA (tk. Abú Alí Ibn Színá; 980-1037) bokharai arab filozófus költő

1. Id. Dabis László: Avicenna, a középkor nagy haladó tudósa. Egészségtudomány, 1962. 2. füz. 119.; **2-5.** Uo.

Roland-ének - feltehetően Tuoldus (XI. szd.) francia énekszerző hőskölteménye

1. *Roland-ének*, IV. r. 151. sz. - Eposzok, 196. Gábor Andor; **2.** *I. m.* 154. sz. - Uo. 197.

A SALERNÓI (ORVOSI) ISKOLA TANÍTÓI (XI. szd.)

1. Regimen sanitatis - T. B. 327.; **2.** Uo.; **3-7.** Uo. 328.; **8.** Uo. 329.

OMAR KHAJJÁM (tk. Ghijász-ad-Dín Anu'l-Fath Omar ibn Ibráhím al-Khajjámí; 1035?-t 122?) perzsa költő, természettudós

1. Robáiyát. 24. sz. - Magyar Helikon, Bp., 1958. 18. Hegyi Endre; **2. I. m.** 26. sz. - Uo. 19.; **3. I. m.** 111. sz. - Uo. 62.; **4. I. m.** 114. sz. - Uo. 63.; **5. I. m.** 117. sz. - Uo. 65.

MÓZES IBN EZRA (1055?-1135?) spanyolországi héber költő

1. Smaragd és kavics - Komlós, 19. Kardos László; **2. Juhok** - Uo. 20.

JÚDA HALÉVI (Jehuda Hallévi; 1075?-1141?) spanyolországi héber költő

1. Fohász - Komlós, 21. Kardos László; **2. Uo.**

MARIE DE FRANCE (1120?-1190?) francia költő

Iszalag - Illyés, I, köt. 49. Illyés Gyula.

AVERROES (tk. Muhammed Ibn-Rosd; 1126-1198) arab filozófus

Levele Al Ghazainak - Id. Dabis László: Avicenna, a középkor nagy haladó tudósa. Egészségtudomány, Bp., 1962. 2. füz. 119.

RUSZTAVELI, SOTA (XII. szd. második fele) grúz költő

1. Tigrisbőrös lovag. Előhang, 16. sz. - Eposzok, 213. Weöres Sándor; **2. I. m.** 19. sz. - Uo.; **3. I. m.** 23. sz. - Uo. 214.; **4. I. m.** Tanácskozás Neszfán-Daredzsán férjhez adásáról, 508. sz. - Uo. 231.; **5. I. m.** Tariel megtudja Neszfán-Daredzsán eltűnését, 663. sz. - Uo. 239.; **6. I. m.** Tariel megérkezik Indiába és legyőzi a hatavokat, 1607. sz. - Uo. 251.; **7. I. m.** 1616. sz. - Uo. 252.; **8. I. m.** Tariel és Nesztár-Daredzsán koronázása, 1639. sz. - Uo. 253; **9. I. m.** Utóhang, 1670. sz. - Uo. 254.

Igor-ének (Ének Igor hadáról) - ismeretlen órosz szerző hőskölteménye (XII. szd. második fele)

1. Ének Igor hadáról. - Eposzok, 273. Képes Géza; **2. Uo.** 278.

WALTHER VON DER VOGELWEIDE (1165?-1230?) osztrák-német költő

1. Jaj, hova tűntek az éveim, életem? - Ö. B. I. köt. 606. Szabó Lőrinc; **2. Uo.** 607.; **3. Ahol nincs becsben a nemes...** - N. k. a. 130. Rónay György; 4-5. Bottal ifjú lelket... - Uo. 133. Keresztury Dezső.

(FÖLDNÉLKÜLI) JÁNOS (1166-1216) angol király, a Magna Charta kibocsátója

Magna Charta (angol szabadságlevél, alaptörvény, 1215) - Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Középkor. Európa és Közel-Kelet. IV-XV. század. (Szerk.: Sz. Jónás Ilona.) I. köt. 616.(?)

EIKE VON REPCHOW (Repgow; 1150?-1233) német prózaíró, jogász

Sachsenspiegel - Zoozmann, S 17. h. K. N. I.

CELANÓI TAMÁS (Thomas a Celano; 1190 kör.-1255) latinul író olasz himnuszköltő

Dies irae - Száz vers, 297. Sík Sándor. Halotti Beszéd (1200 kör.) (Beöthy Zsolt olvasása szerint.)

FREIDANK (Vridanc; 1200?-1233) német költő

1. Bescheidenheit. Von dem Hunger - Zoozmann, 397. h. K. N. 1.; **2. I. m.** - Uo. 525. kt.

SZÁDÍ, MUSZLIH-AD-DÍN (1213 és 1219 között-1292) perzsa költő

1. Rózsáskert. Bevezető - Rózsáskert. Válogatott művek. Európa, Bp., 1961. 7. Képes Géza; 2. A jószándék dicsérete - Uo. 12.; 3. A kegyes házigazda - Uo. 74.; 4. Az ima haszna - Uo. 75.; 5. Utószó - Uo. 119.

BACON, ROGER (1214-1294) angol filozófus

1-3. Id. M. Zemplén Jolán: Roger Bacon. Művelt Nép, Bp., 1954. 60. M. Zemplén Jolán; 4-6. Uo. 63.; 7. Uo. 67.; 8. Uo. 69.; 9. Uo. 72.; 10. Uo. 77.

BONAVENTURA (Szent; 1221-1274) ferences rendfőnök

Hexaemeron, Coll. 2. 32. sz. - E. d. C. 5783. Molnos Lipót.

AQUINÓI (SZENT) TAMÁS (Thomas Aquinas; 1224-1274) olasz hittudós, író és költő

1. **Summa Theologiae**, I. k. 6. f. - Id. Márkus-Tordai, 154. Tordai Zádor; 2. *Summa contra gentiles*, I. k. 2. f. - Uo. 156.; 3. *De regimine principum*, I. k. 1. f. - Uo. 181.; 4. Bánk, 1859. sz.; 5. Uo. 2488. sz.; 6. Uo. 2531. sz.; 7. Uo. 2639. sz.; 8. *Summa Theologiae*, I. k. - T. B. 329.

VIII. BONIFÁC (1235-1303) pápa

T. B. 329.

Carmina Burana (X111. szd. közepe) németországi latin diákdalok a benediktbeuerni kolostor kódexében

1. Míg kocsmában jól időzünk - A lélek idézése, 313. Weöres Sándor; 2-3. Uo. 314.; 4-6. Rigmus a pénzről - Uo. 317.; 7. Uo. 318.

EUSEBIUS (Özséb; 1250 kör.) esztergomi kanonok, a pálos rend alapítója

(A rend jelmondata) - T. B. 1 S.

DANTE ALIGHIERI (1265-1321) olasz költő

1. *Új élet*, XII. f. 380. s. Jékely Zoltán; 2. *I. m.* XX. f. 876. s.; 3. *I. m.* 884. s.; 4. *Isteni Színjáték*. A Pokol, I. é. 1. s. Babits Mihály; 5. *I. m.* II I. é. 9. s.; 6. *I. m.* S I. s.; 7. *I. m.* V. é. S6. s.; 8. *I. m.* 100. s.; 9. *Lm.* 103. s.; 10. *I. m.* 121. s.; 11. *I. m.* XI. é. 22. s.; 12. Uo. 66. s.; 13. *I. m.* XVI. é. 124. s.; 14. *I. m.* XIX. é. 112. s.; 15. *I. m.* XXII. é. 15. s.; 16. XXIV. é. 47. s.; 17. *I. m.* 52. s.; 18. *I. m.* XXVI. é. 118. s.; 19. *I. m.* XXVII. é. 118. s.; 20. *I. m.* XXXI. é. 55. s.; 21. *I. m.* A Purgatórium, V. é. 16. s.; 22. *I. m.* VI. é. 36. s.; 23. *I. m.* 76. s.; 24. *I. m.* 148. s.; 25. *I. m.* XVI. é. 114. s.; 26. *I. m.* XVII. é. 13. s.; 27. Uo. S9. s.; 28. *I. m.* XXI. é. 105. s.; 29. *I. m.* XXX. é. 80. s.; 30. *I. m.* XXXI. é. 61. s.; 31. *I. m.* A Paradicsom, I. é. 34. s.; 32. *I. m.* 103. s.; 33. *I. m.* IV. é. 1. s.; 34. *I. m.* 76. s.; 35. Uo. 107. s.; 36. *I. m.* V. é. 33. s.; 37. *I. m.* 74. s.; 38. *I. m.* V I. é. 109. s.; 39. *L m.* XV. é. 10. s.; 40. *I. m.* XVII. é. 58. s.; 41. *I. m.* 127. s.; 42. *I. m.* XXII. é. 76. s.; 43. *I. m.* XXVI. é. 127. s.; 44. *I. m.* 130. s.; 45. *I. m.* XXXIII. é. 142. s.

RUÍZ, JUAN (1283?-1350?) spanyol költő

1. Példázat a pénz tulajdonságairól - Sp. k. a. S3. Orbán Ottó; 2. Uo. 56.

III. (SZÉP) FRIGYES (1286?-1330) német király

Zoozmann, 600. h. K. N. I.

TOB, SEM (1290?-1369?) spanyol költő, rabbi

1. Közmondások - Sp. k. a. 62. Simor András; 2-3. Uo.

PETRARCA, FRANCESCO (1304-1374) olasz költő

1. *Daloskönyve. Dalok Laura életében*, 1. sz. - Sárközi György: Ég s föld között. Szépirodalmi, Bp., 1976. 206. Sárközi György; **2. I. m.** 4. sz. - Uo. 207.; **3. I. m.** 7. sz. - Uo. 209.; **4. I. m.** 9. sz. - Uo. 210.; **5. I. m.** 16. sz. - Uo. 21 S.; **6. I. m.** 18. sz. - Uo. 218.; **7. I. m.** 2S. sz. - Uo. 222.; **8. I. m.** 29. sz. - Uo. 224.; **9. I. m.** Dalok Laura halála után. 31. sz. - Uo.; **10. I. m.** 45. sz. - Uo. 232.; **11.** Itáliához - Horváth Béla Nyugati szél. Új Idők, Bp., (1943) 30. Horváth Béla; 12-14. Uo. 33.

III. EDWARD (1312-1377) angol király

(Az általa alapított Térdszalagrend jelmondata) - Eckhardt Sándor: Francia-magyar szótár, Akadémiai, Bp., 1973. I. köt. 990.

BOCCACCIO, GIOVANNI (1313?-1375) olasz író, költő

1. *Dekameron. A szemfüles barát* - Szépirodalmi, Bp., 1954. 29. Révay József; **2. I. m.** Madonna Iseritola viszontagságai - Uo. S2.; **3. I. m.** Zinevra asszony becsülete - Uo. 55.; 4-5. Uo. 57.; **6-7. I. m.** Ünnepek és hétköznapok - Uo. 71.; **8. I. m.** A néma kertész - Uo. 75.; **9. I. m.** Puccio testvér vezeklése - Uo. BS.; **10. I. m.** Guiscardo és Ghismonda - Uo. 11 S.; **11. I. m.** Rettenetes álmok - Uo. 135.; **12. I. m.** A fülemüle - Uo. 169.; **13. I. m.** Sólompecsénye - Uo. 177.; 14-16. *I. m.* A megbékélt házaspár - Uo. 180.; **17. I. m.** Pög'eszkedő kisasszony - Uo. 197.; **18. I. m.** A giliszták - Uo. 211.; **19. I. m.** Maffajankó - Uo. 256.; **20. I. m.** A prépost pórul jár - Uo. 259.; **21. I. m.** A deák bosszúja - Uo. 284.; 22-24. Uo. 287.; **25.** Uo. 288.; **26-27. I. m.** Az apácafőkötő - Uo. 314.; **28. I. m.** A makrancos asszony - Uo. 340.; **29. I. m.** Hűség próbája - Uo. 364.; **30.** Uo. 374.

IV. KÁROLY (1316-1378) német-római császár

T. B. 173. (Ott V. Károlynak tulajdonítva.)

CHAUCER, GEOFFREY (1340?-1400) angol költő

1. Canterbury mesék. A lovag meséje - Európa, Bp., 1961. 38. Kormos István; **2.** Uo. 54.; **3-4.** Uo. 85.; **5-6.** Uo. 86.; **7.** Uo. 92.; **8. I. m.** A molnár meséje - Uo. 106. Szász Irt7re; 9-10. *I. m.* Az ispán meséje - Uo. 115. Kormos István; **11.** Uo. 122.; **12. I. m.** A törvénytudó meséje - Uo. 137. Gergely Ágnes; 13-14. Uo. 141.; **15.** Uo. 147.; **16. I. m.** A áajós meséje - Uo. 183. Kormos István; **17. I. m.** Az apácák papjának meséje - Uo. 212. Fodor András; 18-20. *I. m.* A doktor meséje - Uo. 235. Kormos István; **21-22. I. m.** A bath-i asszonyság meséje - Uo. 266. Kormos István; **23.** Uo. 270.; **24.** Uo. 276.; **25.** Uo. 282.; **26.** Uo. 286.; **27.** Uo. 291.; **28-30.** Uo. 294.; **31-32. I. m.** A kolduló barát meséje - Uo. 307. Mészöly Dezső; **33. I. m.** A diák meséje - Uo. 362. Görgey Gábor; **34. I. m.** A kalmár meséje - Uo. 378. Kormos István; **35.** Uo. 379.; **36.** Uo. 381.; **37-38. I. m.** A birtokos meséje - Uo. 438. Orbán Ottó; **39. I. m.** A második apáca meséje - Uo. 478. Benjámín László; **40. I. m.** A kanonok csatlósának meséje - Uo. 488. Kormos István; **41.** Uo. 508.; **42. I. m.** A sáfár meséje - Uo. 515. Lator László; **43.** Uo. 519.; **44-45.** Uo. 522.; 46-48. Uo. 523.

ZSIGMOND (1361-1437) magyar király, német-római császár

1. Zoozmann, 12. h. K. N. L.; **2.** T. B. 173.

HUS, JAN (1369-1415) cseh reformátor

(A máglyán, mikor látta, hogy egy öregasszony fát hoz a tűzhöz) - T. B. 174.

KEMPIS TAMÁS (tk. Thomas Hemerken; 1380 kör.-1471) latinul író német moralista

1. Krisztus követése, I. k. 3. f. 21. sz. - Jézus Szíve Hírnöke. Bp., [1936.] 13. Pázmány Péter-Zsíros Ferenc; 2. *I. m.* 8. f. 7. sz. - Uo. 21.; 3. *I. m.* 9. f. 2. sz. - Uo.; 4. *I. m.* 13. f. 18. sz. - Uo. 30.; 5. *I. m.* 16. f. 5. sz. - Uo. 36.; 6. *I. m.* 19. f. 9. sz. - Uo. 43.; 7. *I. m.* 18. sz. - Uo. 44.; 8. *I. m.* 20. f. 7. sz. - Uo. 47.; 9. *I. m.* 21. f. 9. sz. - Uo. 52.; 10. *I. m.* 23. f. 6. sz. - Uo. 59.; 11. *I. m.* 10. sz. - Uo.; 12. *I. m.* 14. sz. - Uo. 60.; 13. *I. m.* 19. sz. - Uo.; 14. *I. m.* 22. sz. - Uo.; 15. *I. m.* 25. f. 42. sz. - Uo. 74.; 16. *I. m.* 48. sz. - Uo. 75.; 17. *I. m.* 49. sz. - Uo.; 18. *I. m.* II. k. 3. f. 1. sz. - Uo. 82.; 19. *I. m.* 2. sz. - Uo.; 20. *I. m.* 11. sz. - Uo. 83.; 21. *I. m.* 4. f. 1. sz. - Uo. 84.; 22. *I. m.* 5. f. 4. sz. - Uo. 86.; 23. *I. m.* 6. f. 1. sz. - Uo. 88.; 24. *I. m.* 11. sz. - Uo. 89.; 25. *I. m.* 10. f. 1. sz. - Uo. 101.; 26. *I. m.* I. f. 5. sz. - Uo. 105.; 27. *I. m.* 12. f. 53. sz. - Uo. 114.; 28. *I. m.* III. k. 5. f. 14. sz. - Uo. 128.; 29. *I. m.* 20. sz. - Uo.; 30. *I. m.* 12. f. 23. sz. - Uo. 148.; 31. *I. m.* 13. f. 1. sz. - Uo. 149.; 32. *I. m.* 16. f. 6. sz. - Uo. 156.; 33. *I. m.* 27. f. 2. sz. - Uo. 183.; 34. *I. m.* 30. f. 29. sz. - Uo. 192.; 35. *I. m.* 33. f. S. sz. - Uo. 198.; 36. *I. m.* 35. f. 8. sz. - Uo. 202.; 37. *I. m.* 39. f. 7. sz. - Uo. 210.; 38. *I. m.* 43. f. 3. sz. - Uo. 216.; 39. *I. m.* 17. sz. - Uo. 218.; 40. *I. m.* 46. f. 31. sz. - Uo. 223.; 41. *I. m.* 49. f. 4. sz. - Uo. 234.; 42. *I. m.* 53. f. 12. sz. - Uo. 249.; 43. *I. m.* 57. f. 8. sz. - Uo. 264.; 44. *I. m.* IV. k. 15. f. 12. sz. - Uo. 327.

CHARLES D'ORLÉANS (1394-1465) francia herceg, költő

1. Könyörögj békét. Szűz - Fr. k. a. I. köt. 224. Illyés Gyula; 2. Akár tessék, akár ne tessék - Uo. 230. Rónay György.

III. (JÓ) FÜLÖP (1396-1467) burgundi herceg

(Az általa alapított Aranygyapjas Rend jelmondata) - Az Athenaeum Kézi Lexikona. Athenaeum, Bp., é. n. I. köt. 98.

III. (HABSBURG) FRIGYES (1415-1493) német-római császár

(Állítólag halálos ágyás mondotta feleségének) - Zoozmann, 483. h. K. N. I.

XI. LAJOS (1423-1483) francia király

T. B. 152.

VILLON, FRANCOIS (tk. Francois de Montcorbier; 1431?-1463?) francia költő

1. Nagy Testamentum. A szép fegyverkovácsné panasza öregségében - Ö. B. I. köt. 450. Szabó Lőrinc; 2. *I. m.* Ballada túnt idők szép asszonyairól - Uo. 610.; 3. Apró képek balladája - Ö. B. II. köt. 605.

BONFINI, ANTONIO (1434-1503) Olasz történetíró

1. Magyar történet. II. Ulászló, IV. tized, IX. k. - Humanista történetírók. Szépirodalmi, Bp., 1977: 125. Kulcsár Péter; 2-3. Uo. 130.; 4. Uo. 131.; 5. Uo. 142.; 6. Uo. 152.; 7. Uo. 170.; 8-9. *I. m.* V. tized, V. k. - Uo. 277.

JANUS PANNONIUS (1434-1472) latinul író horvát-magyar költő

1. Kigúnyolja Galeotto zarándok útját - Janus Pannonius versei. (Vál. és szerk.: Kardos Tibor.) Szépirodalmi, Bp., 1978. 67. Végh György; 2. Janus Pannonius válasza [Aeneas Sylviusnak] - Uo. 69. Áprily Lajos; 3. Pálhoz - Uo. 74. Nemes Nagy Ágnes; 4. Dénesre - Uo. 78. Kálnoky László; 5. Lőrinchez - Uo. 83.; 6. Jusztinához - Uo. 113. Szabó Magda; 7. Dicsőítő ének a veronai Guarinóhoz - Uo. 133. Csorba Győző; 8. Uo. 138.; 9. Uo. 141.; 10-12. Dicsőítő ének a velencei Giacomo Antonio Marcellóhoz - Uo. 146. Berezei Anzelm Károly; 13. Frigyes

császárhoz a királyi koronáról - Uo. 172. Lator László; **14.** Pannónia dicsérete - Uo. 175. Berezeli Anzelm Károly; **15.** Galeottóhoz - Uo. Kálnoky László; **16.** Tribacóhoz, a költőhöz - Uo. 176. Áprily Lajos; **17.** (Vitéz) János esztergomi érsekhez - Uo. 182. Szabó Magda; **18.** Az árvíz - Uo. 217. Szabó Lőrinc.

TEMESVÁRI PELBÁRT (1435 kör.-1504) egyházi író, teológus

1. Pomerium. 1d. Jankovich Ferenc: Iránytű a magyar irodalomban. Misztótfalusi, Bp., 1945. 50.; **2. I. m.** - Vajthó, 128.; **3.** Aureum rosarium theologiae-Uo. 160.

NEVAI, ALISIR (1441-1501) üzbég költő, államférfi

1. Ferhád és Sírín - Műfordítás, 1979. 1. sz. 14. Brodszky Erzsébet; 2-3. Uo. 15.; **4.** Uo. 16.

GEILER VON KAISERSBERG, JOHANNES (1445-1510) német egyházi szónok

Zoozmann, 235. h. K. N. I.

TRIVULZIO, GIAN-JACOPO (1448-1518) olasz hadvezér

Zoozmann, 298. h. (X)

LEONARDO DA VINCI (1452-1519) olasz festő, szobrász, polihisztor

1. A tudomány és filozófia alapelvei, 6. sz. - Válogatott írások. Művelt Nép Könyvkiadó, Bp., 1953. 36. Kardos Tibor; **2. I. m.** 7. sz. - Uo.; **3. I. m.** 10. sz. - Uo. 37.; **4. I. m.** 12. sz. - Uo.; **5. I. m.** 18. sz. - Uo. 39.; **6. I. m.** 22. sz. - Uo. 40.; **7. I. m.** 23. sz. - Uo.; **8. I. m.** 27. sz. - Uo. 41.; **9. I. m.** 3S. - Uo. 42.; **10. I. m.** Antropológia, 89. sz. - Uo. 61.; **11. I. m.** Az alkotó ember, 130. sz. - Uo. 75.; **12. I. m.** 146. sz. - Uo. 79.; **13. I. m.** Babona, vallás és egyház, 171. sz. - Uo. 90.; **14. I. m.** A nép sorsa és ereje, 203. sz. - Uo. 96.; 15-16. *I. m.* Uralkodók, urak és polgárok, 225. sz. - Uo. 103.; **17. I. m.** Igaz emberség, önvallomcisok, 233. sz. - Uo. 105.; **18. I. m.** 234. sz. - Uo. 106.; **19. I. m.** 240. sz. - Uo.; **20. I. m.** 241. sz. - Uo.; **21. I. m.** 242. sz. - Uo.; **22. I. m.** 249. sz. - Uo. 108.; **23. I. m.** 265. sz. - Uo. 113.; 24-25. *I. m.* A festészet tudománya, 268. sz. - Uo. 115.; **26. I. m.** 285. sz. - Uo. 123.; **27. I. m.** 290. sz. - Uo. 126.

Pathelin mester - ismeretlen francia vígjátékíró műve (1464 kör.)

1. Pathelin mester, 1. j. - Athenaeum, Bp., é. n. Modern könyvtár, 8. Hevesi Sándor; **2. I. m.** 2. j. - Uo. 11.; **3.** Uo. 13.; **4. I. m.** 7. j. - Uo. 48.

ERASMUS, DESIDERIUS (Rotterdami; 1469-1536) holland humanista író

1. A Balgaság dicsérete. Phönix, Bp., 1944. 11. sz. 28. Lányi Margit; **2. I. m.** I 3. sz. - Uo. 31.; **3. I. m.** 20. sz. - Uo. 39.; **4. I. m.** 22. sz. - Uo. 40.; **5.** Uo. 41.; **6. I. m.** 26. sz. - Uo. 44.; **7. I. m.** 28. sz. - Uo. 46.; **8-9.** I. az 33. sz. - Uo. 54.; **10-11. I. m.** 42. sz. - Uo. 65.; **12. I. m.** 44. sz. - Uo. 67.; 13-14. *I. m.* 55. sz. - Uo. 84.; **15. I. m.** 64. sz. - Uo. 92.

MACHIAVELLI, NICCOLÓ (1469-1527) olasz politikai író, drámaíró, politikus

1. A fejedelem, 3. f. - Niccoló Machiavelli művei. Európa, Bp., 1978. I. köt. 10. Lutter Éva; **2.** Uo. 14.; **3. I. m.** 5. f. - Uo. 20.; **4. I. m.** 6. f. - Uo. 23.; **5. I. m.** 7. f. - Uo. 30.; **6. I. m.** 12. f. - Uo. 41.; **7. I. m.** 13. f. - Uo. 48.; **8. I. m.** 16. f. - Uo. 54.; **9.** Uo. 58.; **10. I. m.** 19. f. - Uo. 61.; **11.** Uo. 63.; **12. I. m.** 20. f. - Uo. 69.; **13.** Uo. 72.; **14. I. m.** 22. f. - Uo. 76.; **15. I. m.** 23. f. - Uo. 77.; **16. I. m.** 25. f. - Uo. 83.; **17. I. m.** 26. f. - Uo. 84.; 18-19. Uo. 85.

ARIOSTO, LODOVICO (1474-1533) olasz költő, drámaíró

1. Örjögő Loránt. Loránt örjögése - Radó Antal: Olasz költőkől. Franklin, Bp., 1886. 55. Radó Antal; 2. *I. m.* Rodomonte, akit kedvese megcsalt, keresi a magányt - Uo. 63.

MICHELANGELO BUONARROTI (1475-1564) olasz szobrász, festő, építész, költő

1. Id. Vasari: A renaissance nagy művészei. Abc, Bp., [1943] 331. Brelich Mario; 2-3. Uo. 335. 4. Uo. 336.

MARTINUS, MAGISTER (XV. szd. vége) német költő

Élek... (1498) - Ö. B. I. köt. 547. Szabó Lőrinc

BORGIA, CESARE (1478-1507) Olasz hadvezér, kardinális

(Jelmondata) - T. B. 146.

MORUS TAMÁS (More, Thomas; 1478-1535) angol filozófus és államférfi

1. *Utópia*. 2. k. Officina, Bp., 1941. 48. Geréb László; 2. Uo.; 3. Uo. 62.; 4. Uo. 63.; 5. Uo. 64.

SICKINGEN, FRANZ VON (1481-1523) német lovag, a reformáció hadvezére

Zoozmann, 850. h. (X)

LUTHER, MARTIN (1483-1546) német pap, a reformáció megindítója

1. Levele Melanctonhoz - O. D. Q. 321. 3. sz. Molnos Lipót; 2. (Bizonytalan szerzőségű felirat Wartburgban levő szobájában) - Uo. 5. sz.; 3. Erős vár a mi Istenünk - József Attila; 4. Von weltlicher Obrigkeit, 1523. - Zoozmann, 937. h. (X); 5. Zoozmann, 54. h. K. N. I.; 6. Tischreden, 2395. sz. - Uo. 78. h.; 7. *I. m.* 2179. sz. - Uo. 409. h.; 8. Schriften, Jena 1600. 8. r. - Uo. 486. h.; 9. *Media vita in morte sumus* - Uo. 551. h.; 10. (Régebbi közmondás [?] nyomán) - Uo. 562. h.; 11. Reuchlinhoz - Uo. 587. h.; 12. Tischreden, 2662. sz. - Uo. 897. h.; 13. A wormszi birodalmi gyűlésen 1521. április 18-án mondott beszédének (nem teljesen hiteles) befejezése - Uo. 379. h.

III. (BÖLCS) FRIGYES (1486-1525) szász választófejedelem

Zoozmann, 42. h. K. N. I.

III. GYULA (Gianmaria Giochi del Monte; 1487-1555) pápa

T. B. 148.

HUTTEN, ULRICH VON (1488-1523) német költő és publicista

1. Levele Pirekheimerhez, 1518. okt. 25. - Zoozmann, 409. h. K. N. I.; 2. Új dal - K. n. k. I. köt. 148. Weöres Sándor; 3.-4. Uo. 149.

PARACELSUS, AUREOLUS THEOPHRASTUS (tk. Bombastus von Hohenheim, Philippus Theophrastus; 1493-1541) svájci német orvos

(Jelmondata) - Zoozmann, 25. h. K. N. I.

AGRICOLA, JOHANNES (tk. Schnitter; 1494-1566) német reformátor pap, közmondásgyűjtő

1. Sprichwörter, 1529 - Zoozmann, 436. h. K. N. I.; 2. *I. m.* - Uo. 662. h.

RABELAIS, FRANCOIS (1494?-1553) francia orvos, író, humanista

1. *Gargantua. A néphez, aki ezt olvassa* - Gargantua és Pantagruel. Szépirodalmi, Bp., 1965. I. köt. S. Benedek Marcell; 2. *I. m.* I. k. Az írónak elül járó beszédje - Uo. 9.; 3. Uo. 10.; 4. Uo.

12.; **5. I. m.** 5. f. - T. B. 348. (X); **6. I. m.** 23. f. - Gargantua és Pantagruel. Szépirodalmi, Bp., 1965. I. köt. 22.; Benedek Marcell; **7. I. m.** 33. f. (VI. Fülöp állítólagos mondása nyomán) - Uo. 61.; **8. I. m.** 45. f. (Platón nyomán) - Uo. 74.; **9. I. m.** 57. f. - Uo. 91.; **10.** Pantagruel, II. k. 8. f. - Uo. 112.; **11. I. m.** 16. f. - Uo. 131.; **12. I. m.** III. k. 2. f. - Uo. 161.; **13.** Uo. 162.; **14. I. m.** 3. f. - Uo. 167.; **15.** Uo. 168.; **16. I. m.** 19. f. - Uo. 184.; **17. I. m.** 20. f. - Uo. 189.

MAROT, CLÉMENT (1496-1544) francia költő

Valakiről, aki szavakkal fizeti ki udvarlóit - Fr. k. a. I. köt. 307. Rónay György.

ISMERETLEN (XVI. SZD. ELŐTTI) SPANYOL KÖLTŐ

A rózsafüzér románca - Sp. k. a.143. András László.

ISMERETLEN (XVI. SZD. ELŐTTI) MAGYAR SZERZETES ÍRÓ

Haláltánc - Magyar próza, I. köt. 72.

KECSKEMÉTI VÉG MIHÁLY (XVI. szd.) költő

Az LV. zsoltár.

NÉVTELEN (XVI. SZD.-I) MAGYAR SZERZŐ

Az első magyar hexameter, 1521

V. KÁROLY (1500-1558) német-római császár és spanyol király

O. D. Q. 136. 13. sz. Mohos Emília.

I. FERDINÁND (1503-1564) magyar király és német-római császár

T. B. 177.

HURTADO DE MENDOZA, DIEGO (1503-1575) spanyol diplomata, költő

1. *A féltékenység meghatározása* - Sp. k. a. 185. Kálnoky László; **2.** Uo. 187.

SYLVESTER JÁNOS (1504?-1555?) papköltő, bibliafordító

Az magyar nópnek.

MÁRIA (1505-1558) magyar királyné, később Németalföld kormányzója

Könyörgés - O. k. a. 84. Hajnal Gábor.

KÁLVIN JÁNOS (Jean Calvin; 1509-1564) genfi lelkész, a kálvinizmus megalapítója

1. *A keresztyén vallás rendszere. Előszó* - Magyar Református Egyház, Pápa, 1909. I. köt. 25. Ceglédi Sándor és Rábold Gusztáv; **2. I. m.** 2. k. 2. f. 10. bekezdés - Uo. 249.; **3. I. m.** 8. f. 3. bekezdés - Uo. 349.

DU BELLAY, JOACHIM (1522-1560) francia költő

1. *Ki keresed* - Fr. k. a. I. köt. 401. Rónay György; **2.** Uo.; **3.** Nyomorult az a föld - Uo. 415. Rónay György.

CAMOES, LUIS DE (1524?-1580) portugál költő

1. *A Luziádák*, I. é. 68 stanza. Hárs Ernő; **2. I. m.** II. é. 9. stanza; **3. I. m.** S9. stanza; **4. I. m.** III. é. 93. stanza; **5. I. m.** 129. stanza; **6. I. m.** IV. é. 51. stanza; **7. I. m.** 78. stanza; **8. I. m.** 89. stanza; **9.**

I. m. 95. stanza; **10.** *I. m.* V. é. 80. stanza; **11.** *I. m.* 92. stanza; **12.** *I. m.* 100. stanza; **13.** *I. m.* VI. é. 24. stanza.

RONCARD, PIERRE DE (1524-1585) francia költő

1. *A gasteinei erdő favágói ellen* - B. I. köt. 97. Szabó Lőrinc; **2.** Uo.; **3.** Szonett Helénbhoz - Uo. 428.; **4.** Óda - Illyés I. köt. 118. Illyés Gyula; **5.** *Cassandre-hoz* - Áprily Lajos: *Aranyszarvas*. Európa, Bp., 1964. 35. Áprily Lajos.

PALESTRINA, GIOVANNI PIERLUIGI DA (1525-1594) olasz zeneszerző

Ajánlás V. Sixtus pápához - Szabolcsi, 34. Szabolcsi Bence.

LEÓN, FRAY LUIS DE (1527-1591) spanyol szerzetes költő

1. *Visszavonult élet* - Sp. k. a. 196. Weöres Sándor; **2.** Uo. 197.; **3.** Uo. 199.

ESTIENNE, HENRI (1531-1598) francia nyomdászdynasztia tudós tagja

1. *Les Prémices*. 191. sz. - E. d. C. 87. sz. Molnos Lipót; **2.** N. ch. 21. sz.

I. ERZSÉBET (1533-1603) angol királynő

1. O. D. Q. 198. 3. sz. Mohos Emília; **2.** *Beszéde a Parlamentben*, 1586. - Uo. 10. sz.; **3.** *The Golden Speech*, 1601. - Uo. 12. sz.

MONTAIGNE, MICHEL EYQUEM DE (1533-1592) francia moralista

1. *Esszék. A megszokásról* - Montaigne legszebb lapjai André Gide válogatásában. Officina, Bp., 1941. 22. Kürti Pál; **2-5.** Uo.; **6.** *I. m.* Barátsága Etienne de la Boétie-vel - Uo. 23.; **7.** Uo. 24.; **8.** *I. m.* A költészetről - Uo. 25.; **9-10.** *I. m.* Nézeteinkről - Uo. 31.; **11.** *I. m.* Az egészségről - Uo. 35.; **12.1, m.** A megbánásról - Uo. 37.; **13.** Uo. 38.; **14.** *I. m.* Háromféle érintkezésről - Uo. 41.; **15.** *I. m.* A zordonság gyűlölete - Uo.; **16.** Uo. 42.; **17.** *I. m.* A nyíltságról - Uo.; **18.** *I. m.* A házasságról - Uo.; **19-20.** *I. m.* A stílusról - Uo. 44.; **21.** *I. m.* Az eszmecseréről - Uo. 47.; **22-23.** Uo. 48.; **24.** *I. m.* Szavakról - Uo. 49.; **25.** *I. m.* Az öregkori utazásról - Uo. 53.; **26.** *I. m.* Socrates - Uo. 57.; **27.** *I. m.* A polgárháborúról - Uo. 59.; **28.** *I. m.* A szépségről - Uo. 61.; **29.** *I. m.* Törvényekről - Uo. 62.; **30.** *I. m.* Magyarázatokról - Uo. 63.; **31.** *I. m.* Elégedettségéről - Uo. 68.; **32-34.** *I. m.* A testi örömeik egészséges élvezetéről - Uo. 73.; **35-36.** *I. m.* Az élet értékéről - Uo. 76.

PASSERAT, JEAN (1534-1602) francia jogtudós, satirikus költő

1. *Thuléne udvari bolond halálára* -F. k. a. I. köt. 447. Rónay György; **2.** Uo.

ZAMOISKI, JAN (1541-1605) lengyel államférfi

(A III. Zsigmond által összehívott országgyűlésen) - Büchmann, 653. (X)

ROLLENHAGEN, GEORG (1542-1609) német költő és író

1. *Froschmifuseler*, I. köt. 2. k. 14. r. 74. f. - Zoozmann, 114. h. (X); **2.** *I. m.* 1. k. 6. r. 164. f. - Uo. 231. h. K. N. I.; **3.** *I. m.* 2. k. 6. r. 132. f. - Uo. 287. h.; **4.** *I. m.* II. köt. 1. k. 2. r. 14. f. - Uo. 320. h.; **5.** *I. m.* I. köt. 2. k. 18. r. 227. f. - Uo. 438. h.; **6.** *I. m.* II. köt. 2. k. 2. r. 396. f. - Uo. 776. h.

AQUAVIVA, CLAUDIO (1543-1615) jezsuita rendfőnök

Zoozmann, 251. h. K. N. I.

TASSO, TORQUATO (1544-1595) olasz költő

1. *Megszabadított Jeruzsálem*, I. é. 2. sz. - Eposzok, 348. Arany János; 2. *I. m.* XVI. é. - Uo. 351. Rónai Mihály András; 3. Uo. 352.; 4. *Becsület és természet - Homér és Oszsián*. II. köt. 27. Csokonai Vitéz Mihály.

CERVANTES SAAVEDRA, MIGUEL DE (1547-1616) spanyol regényíró, költő és drámaíró

1. *Don Quijote*, I. r. Előszó - Új Magyar Könyvkiadó, Bp., 1955. I. köt. 15. Győry Vilmos-Szász Béla; 2. *I. m.* 2. f. - Uo. 36.; 3. *I. m.* 6. f. - Uo. 62.; 4. Uo. 64.; 5. Uo. 67.; 6. *I. m.* 8. f. - Uo. 80.; 7. (Arisztotelész nyomán) *I. m.* 13. f. - Uo. 118.; 8. Uo. 121.; 9. *I. m.* 14. f. - Uo. 128.; 10-11. Uo. 129.; 12. *I. m.* 15. f. - Uo. 137.; 13. Uo. 139.; 14. *I. m.* 18. f. - Uo. 170.; 15. Uo. 172.; 16. *I. m.* 20. f. - Uo. 184.; 17. Uo. 194.; 18. *I. m.* 21. f. - Uo. 01.; 19. Uo. 206.; 20. Uo. 207.; 21. Uo. 209.; 22. *I. m.* 22. f. - Uo. 211.; 23. Uo. 213.; 24. *I. m.* 23. f. - LJo. 224.; 25. *I. m.* 24. f. - Uo. 241.; 26. *I. m.* 27. f. - Uo. 275.; 27. *I. m.* 30. f. - Uo. 327.; 28. *I. m.* 33. f. - Uo. 352.; 29. Uo. 360.; 30. Uo. 363.; 31. Uo. 368.; 32. *I. m.* 34. f. - Uo. 372.; 33. Uo. 373.; 34. Uo. 377.; 35. Uo. 378.; 36. Uo. 379.; 37. *I. m.* 37. f. - Uo. 419.; 38. Uo. 422.; 39-40. *I. m.* 38. f. - Uo. 426.; 41. *I. m.* 48. f. - Uo. 533.; 42. *I. m.* 50. f. - Uo. 550.; 43. Uo. 551.; 44. *I. m.* 51. f. - Uo. 555.; 456. *I. m.* II. r. Előszó - Uo. II. köt. 10.; 47-48. Uo. 12.; 49. *I. m.* 2. f. - Uo. 28.; 50. *I. m.* 3. f. - Uo. 37.; 51. Uo. 38.; 52. *I. m.* 4. f. - Uo. 43.; 53-54. *I. m.* 5. f. - Uo. 48.; 55. *I. m.* 6. f. - Uo. 57.; 56. *I. m.* 8. f. - Uo. 69.; 57-58. *I. m.* 12. f. - Uo. 99.; 59. *I. m.* 16. f. - Uo. 132.; 60-62. Uo. 135.; 63. *I. m.* 18. f. - Uo. 151.; 64. Uo. 152.; 65. Uo. 158.; 66. *I. m.* 19. f. - Uo. 162.; 67. *I. m.* 20. f. - Uo. 174.; 68-70. *I. m.* 22. f. - Uo. 185.; 71. *I. m.* 24. f. - Uo. 212.; 72. *I. m.* 30. f. - Uo. 264.; 73. *I. m.* 31. f. - Uo. 272.; 74. *I. m.* 32. f. - Uo. 275.; 75. Uo. 278.; 76. Uo. 283.; 77. *I. m.* 34. f. - Uo. 305.; 78. *I. m.* 42. f. - Uo. 355.; 79. *I. m.* 43. f. - Uo. 363.; 80. *I. m.* 44. f. - Uo. 374.; 81-82. *I. m.* 49. f. - Uo. 424.; 83. *I. m.* 51. f. - Uo. 439.; 84. *I. m.* 54. f. - Uo. 465.; 85. *I. m.* 59. f. - Uo. S 10.; 86. *I. m.* 62. f. - Uo. 542.; 87. Uo. 543.; 88. *I. m.* 67. f. - Uo. 578.; 89. (Juan de la Cuestának, a Don Quijote első nyomdászának jelmondata) *I. m.* 68. f. - Uo. 580.; 90-91. Uo. 582.; 92-93. *I. m.* 74. f. - Uo. 623.; 94. Uo. 624.; 95. *Ha magam nem őrzöm...* - Sp. k. a. 226. Timár György.

BRUNO, GIORDANO (1550-1600) olasz filozófus, drámaíró, költő

1. *Az okról, az elvről, az egyről* - Giordano Bruno-Galilei-Campanella. Művelt Nép, Bp., 1952. 38. (?); 2. Uo.; 3. *A végtelenről, a világegyetemről és a világokról*. Második Dialógus - Uo. 42.; 4. Uo. 43.; 5-7. *Hősi lendület*, I. r. Harmadik Dialógus - Uo. 48.; 8. *Gli eraiici furori*, II. r. Harmadik Dialógus - Büchmann, 466. (X)

CACCINI, GIULIO (1550 kör.-1618) olasz zeneszerző és énekes

Nuove musiche. Előszó, 1602. - Szabolcsi, 40.

FISCHART, JOHANN (1550?-1590?) német satirikus író és publicista

Dichtungen - Zoozmann, 35. h. K. N. I.

COKE, EDWARD (1551-1633) angol főrend, jogtudós

Zoozmann, 134. h. (X)

D' AUBIGNÉ, AGRIPPA (1552-1622?) francia költő

A tél - Fr. k. a. I. köt. 490. Rónay György.

IV. HENRIK (1553-1610) francia király

1. E. d. c. 147. sz. (X) ; 2. (Szerzősége vitatott) - Uo. 144. sz. (X)

BALASSI BÁLINT (1554-1594) költő

1. *Kiben bűne bocsánatáért könyörgött akkor hogy házasodni szándékozott*; 2. *Siralmas nékem...*; 3. *Egy katonáének*; 4-5. *Az ő szerelmének örök és maradandó voltáról.*

SIDNEY, SIR PHILIP (1554-1586) angol költő és prózaíró

The Countesse of Pembroke's Arcadia, 3. k. - Büchmann, 436. (X)

ANDREWES, LANCELOT (1555-1626) angol püspök, író

Sermon'on the Nativity before James I., 1622. - O. D. Q. 4. 23. sz. Mohos Emília.

ZACCOVI, LODOVICO (1555-1627) olasz szerzetes, zeneelmélet-író

1. *Prattica di Musica*, II. r. - Szabolcsi, 42.; 2. Uo.

ZLATARIC, DOMINKO (1555?-1609) horvát költő

A jámborság és józanság dicséreti - J. k. a. 159. Tótfalusi István.

ARGENSOLA, LUPERCIO LEONARDO DE (1559-1613) spanyol költő

1. *Ha a paraszt...* - Sp. k. a. 244. Pál Endre; 2. Uo.

BACON, FRANCIS (1561-1626) angol filozófus, lordkancellár

1. *Novum Organum*, I. k. 2. sz. - *Novum Organum és Új Atlantis*. Művelt Nép, Bp., 1954. 27. Csatlós János; 2. *I. m.* 3. sz. - Uo.; 3. *I. m.* 10. sz. - Uo. 28.; 4. *I. m.* 19. sz. - Uo. 30.; 5. *I. m.* 24. sz. - Uo. 31.; 6. *I. m.* 36. sz. - Uo. 33.; 7. *I. m.* 43. sz. - Uo. 34.; 8. *I. m.* 45. sz. - Uo. 3S.; 9-10. *I. m.* 46. sz. - Uo.; 11. *I. m.* 47. sz. - Uo. 36.; 12. *I. m.* 48. sz. - Uo.; 13. *I. m.* 49. sz. - Uo. 37.; 14. *I. m.* S1. sz. - Uo. 38.; 15. *I. m.* 56. sz. - Uo. 39.; 16. *I. m.* 58. sz. - Uo. 40.; 17. *I. m.* 59. sz. - Uo.; 18. *I. m.* 70. sz. - Uo. 48.; 19-20. Uo. 49.; 21-22. *I. m.* 71. sz. - Uo. 50.; 23. *I. m.* 73. sz. - Uo. 52.; 24. *I. m.* 74. sz. - Uo.; 25. *I. m.* 77. sz. - Uo. 54.; 26. *I. m.* 78. sz. - Uo. SS.; 27. *I. m.* 81. sz. - Uo.; 28-30. *I. m.* 84. sz. - Uo. 59.; 31. *I. m.* 95. sz. - Uo. 69.; 32. *I. m.* 104. sz. - Uo. 73.; 33. *I. m.* 124. sz. - Uo. 84.; 34. *I. m.* 129. sz. - Uo. 89.; 35. Uo. 90.

GÓNGORA Y ARGOTE, LUIS DE (1561-1627) spanyol költő

1. *Pénz és rang együgyanaz...* - Sp. k. a. 255. Orbán Ottó; 2. Uo.; 3. *Amikor várt nyugdíja késett* - Uo. 264. András László.

VEGA CARPIO, FÉLIX LOPE DE (1562-1635) spanyol drámaíró és költő

1. *A kertész kutyája*, I. felv. 7. j. - *Klasszikus spanyol drámák*. I. köt. Magyar Helikon, Bp., 1967. 15. Gáspár Endre; 2. *I. m.* 8. j. - Uo. 16.; 3. *I. m.* 10. j. - Uo. 22.; 4-5. *I. m.* 12. j. - Uo. 25.; 6-7. Uo. 27.; 8-9. Uo. 28.; 10. *I. m.* 15. j. - Uo. 37.; 11. Uo. 38.; 12. *I. m.* 17. j. - Uo. 40.; 13-14. *I. m.* 20. j. - Uo. 44.; 15. Uo. 46.; 16. *I. m.* II. felv. 2. j. - Uo. 51.; 17. *I. m.* S. j. - Uo. 57.; 18-19. Uo. 58.; 20. *I. m.* 8. j. - Uo. 63.; 21. *I. m.* 9. j. - Uo. 64.; 22. *I. m.* 11. j. - Uo. 72.; 23. *I. m.* 20. j. - Uo. 82.; 24. *I. m.* 22. j. - Uo. 85.; 25. *I. m.* III. felv. 5. j. - Uo. 94.; 26. *I. m.* 6. j. - Uo. 9S.; 27. *I. m.* 10. j. - Uo. 99.; 28. *I. m.* 13. j. - Uo. 104.; 29. *I. m.* 15. j. - Uo. 107.; 30. *I. m.* 17. j. - Uo. 111.; 31. *I. m.* 18. j. - Uo. 114.; 32. *I. m.* 20. j. - Uo. 11 S.; 33. Uo. 116.; 34-35. *I. m.* 21. j. - Uo. 117.; 36. *I. m.* 22. j. - Uo. 119.; 37. *Sevilla csillaga*, I. felv. 5. j. - Uo. 134. Gáspár Endre; 38. *I. m.* 11. j. - Uo. 147.; 39. *I. m.* II. felv. 1. j. - Uo. 155.; 40. *I. m.* 5. j. - Uo. 162.; 41. *I. m.* 6. j. - Uo. 163.; 42. *I. m.* 8. j. - Uo. 166.; 43. *I. m.* 11. j. - Uo. 176.; 44. *I. m.* 13. j. - Uo. 179.; 45. *I. m.*

III. felv. 6. j. - Uo. 196.; 46-47. *I. m.* 7. j. - Uo. 202.; **48.** *I. m.* 13. j. - Uo. 217.; **49.** Fuente Ovejuna. I. felv. 1. kép - Uo. 39t. Gáspár Endre; **50.** *I. m.* 2. kép - Uo. 400.; **51.** Uo. 406.; **52.** *I. m.* II. felv. 1. kép - Uo. 424.; **53.** *I. m.* 3. kép - Uo. 449.; **54.** *I. m.* 4. kép - Uo. 451.; **55.** *I. m.* III. felv. I. kép - Uo. 461.; **56.** Uo. 463.; **57.** *I. m.* 2. kép - Uo. 470.; **58.** II. Fülöp monológja - Ö. B. I. köt. 614. Szabó Lőrinc; **59.** A szerelem különféle hatásai - Sp. k. a. 284. Nemes Nagy Ágnes; **60.** Kegyetlen szükség... - Uo. 289. Somlyó György; **61-62.** A magányról - Uo. 294. András László; **63.** Uo. 297.

MATTHIEU, PIERRE (1563-1621) francia történetíró, költő

Az Élet és a Halál négyesorosaiból. 5. sz. - Ö. B. II. köt. 818. Szabó Lőrinc.

GALILEI, GALILEO (1564-1642) olasz természettudós

1. *Levele Elio Diodatihoz*, 1633. jan. 15. - Heisenberg, 58. Morlin Zoltán; **2.** Uo.; **3.** Dialógus a két fő világregszerről. 1. nap - Uo. 59.; **4.** Uo. 61.; **5.** *I. m.* 2. nap - Uo. 69.; **6.** Uo. 70.; **7.** *I. m.* 3. nap - Uo. 72.; **8.** T. B. 148; **9.** *Il Saggiatore* - Giordano Bruno - Galilei - Campanella. Művelt Nép, Bp., 1952. 79. Jánosházy György.

MARLOWE, CHRISTOPHER (1564-1593) angol drámaíró

1. A máltai zsidó, I. felv. 14. j. - O. D. Q. 330. 14. sz. Mohos Lipót; **2.** Nagy Tamerlán, II. r. Proldg - Uo. 26. sz.; **3.** Doktor Faustus, V. felv. 2. szín - Angol reneszánsz drámák. Európa, Bp., 1961. I. köt. 380. Kálnoky László; **4.** Uo. 381.

SHAKESPEARE, WILLIAM (1564-1616) angol drámaíró

1. *János király*. 11. felv. 1. szín - Shakespeare összes drámái. Új Magyar Könyvkiadó, Bp., 1955. I. kát. Királydrámák, 81. Arany János; **2.** *I. m.* 2. szín - Uo. 98.; **3.** *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 108.; **4.** *I. m.* 4. szín - Uo. 119.; **5.** 11. Richárd. I. felv. 1. szín - Uo. 171. Somlyó György; **6-7.** *I. m.* 3. szín - Uo. 185.; **8.** *I. m.* II. felv. I. szín - Uo. 189.; 9-11. Uo. 190.; **12.** Uo. 194.; **13.** *I. m.* 3. szín - Uo. 205.; 14-15. *I. m.* II. felv. 2. szín - Uo. 219.; **16.** *I. m.* V. felv. 3. szín - Uo. 255.; 17-18. IV. Henrik, I. r. I. felv. 2. szín - Uo. 279 Vas István; **19.** *I. m.* II. felv. 2. szín - Uo. 294.; 20-21. *I. m.* V. felv. 2. szín - Uo. 367.; **22.** *I. m.* 4. szín - Uo. 374.; **23.** IV. Henrik, II. r. I. felv. 1. szín - Uo. 390. Vas István; **24.** Uo. 392.; **25.** *I. m.* 2. szín - Uo. 401.; **26.** *I. m.* 3. szín - Uo. 403.; **27.** Uo. 404.; **28.** Uo. 406.; **29.** *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 439.; **30.** *I. m.* IV. felv. 2. szín - Uo. 463.; **31.** *I. m.* 4. szín - Uo. 472.; **32.** *I. m.* 5. szín - Uo. 479.; **33.** V. Henrik, I. felv. 1. szín - Uo. 513. Németh László; **34.** *I. m.* 2. szín - Uo. 522.; **35.** *I. m.* II. felv. 4. szín - Uo. 538.; **36.** Uo. 540.; **37.** *I. m.* IV. felv. 1. szín - Uo. 575.; **38.** VI. Henrik, I. r. I. felv. 3. szín - Uo. 636. Vas István; **39.** *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 669.; 40-41. *I. m.* IV. felv. 5. szín - Uo. 700.; **42.** VI. Henrik, II. r. III. felv. 2. szín - Uo. 797. Németh László; **43.** *I. m.* IV. felv. 1. szín - Uo. 809. 44. *I. m.* 2. szín - Uo. 811.; **45.** *I. m.* 7. szín - Uo. 824.; **46.** *I. m.* V. felv. I. szín - Uo. 837.; **47.** Uo. 840.; **48.** VI. Henrik, III. r. II. felv. 2. szín - Uo. 883. Németh László; **49.** Uo. 884.; **50.** *I. m.* IV. felv. 1. szín - Uo. 923.; **51.** *I. m.* 3. szín - Uo. 931.; **52.** *I. m.* 8. szín - Uo. 943.; **53.** *I. m.* V. felv. 4. szín - Uo. 954.; **54.** *I. m.* 6. szín - Uo. 960.; **55.** III. Richárd, I. felv. 1. szín - Uo. 970. Vas István; **56.** *I. m.* 2. szín - Uo. 977.; **57.** *I. m.* 3. szín - Uo. 994.; **58.** Uo. 996.; **59.** Uo. 997.; **60.** *I. m.* 4. szín - Uo. 1006.; **61.** *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 1028.; **62.** *I. m.* IV. felv. 2. szín - Uo. 1064.; **63.** *I. m.* 4. szín - Uo. 1079.; **64.** *I. m.* V. felv. 3. szín - Uo. 1101.; **65.** Uo. i 105.; **66.** *I. m.* 4. szín - Uo. 1107.; **67-69.** VIII. Henrik, I. felv. 1. szín - Uo. 1122. Weöres Sándor; 70-72. Tévedések vígjátéka, II. felv. 1. szín - Uo. II. köt. Vigjátékok, 17. Szász Imre; **73.** *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 34.; **74.** A makrancos hölgy, 1. felv. I. szín - Uo. 91. Jékely Zoltán; **75.** *I. m.* II. felv. 1. szín - Uo. 114.; **76.** Szentivánéji álom, I. felv. 1. szín - Uo. 395. Arany János; **77.** Uo. 399.;

78. *I. m.* 2. szín - Uo. 402.; 79. *I. m.* II. felv.1. szín - Uo. 41 I.; 80. *I. m.* 2. szín - Uo. 416.; 81. *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 424.; 82. *I. m.* 2. szín - Uo. 429.; 83. Uo. 430.; 84. Uo. 432.; 85. Uo. 443.; 86. *I. m.* V. felv. 1. szín - Uo. 454.; 87. Uo. 458.; 88. Uo. 463.; 89. Sok hűhó semmiért, I. felv. 1. szín - Uo. 474. Fodor József; 90. (Thomas Kyd nyomán) - Uo. 481.; 91. *I. m.* 3. szín - Uo. 486.; 92. *I. m.* II. felv. 1. szín - Uo. 490.; 93. Uo. 494.; 94. *I. m.* 2. szín - Uo. 500.; 95. *I. m.* 3. szín - Uo. 511.; 96. *I. m.* III. felv. 2. szín - Uo. 516.; 97. Uo. 518.; 98. *I. m.* 3. szín - Uo. 526.; **99.** Ahogy tetszik, I. felv. 2. szín - Uo. 697. Szabó Lőrinc; **100.** *I. m.* 3. szín - Uo. 709.; **101.** *I. m.* II. felv. 1. szín - Uo. 711.; 102. *I. m.* 3. szín - Uo. 716.; 103. *I. m.* 4. szín - Uo. 717.; 104. *I. m.* 7. szín - Uo. 724.; **105.** Uo. 725.; **106-107.** Uo. 728.; **108.** *I. m.* III. felv. 2. szín - Uo. 732.; **109.** Uo. 742.; **110.** *I. m.* 3. szín - Uo. 747.; **111.** Uo. 748.; **112.** *I. m.* 4. szín - Uo. 751.; **113.** *I. m.* IV. felv. 1. szín - Uo. 759.; **114.** Vízkereszt, I. felv. 2. szín - Uo. 796. Radnóti Miklós; **115.** *I. m.* 5. szín - Uo. 805.; 116. Uo. 806.; **117.** Uo. 809.; **118.** *I. m.* II. felv. 4. szín - Uo. 829.; **119.** *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 842. Rónay György; **120.** Uo. 843.; **121.** Uo. 845.; **122.** Uo. 846.; **123.** Uo. 847.; **124.** *I. m.* 2. szín - Uo. 849.; **125.** *I. m.* 4. szín - Uo. 867.; **126.** Romeo és Júlia, I. felv. 1. szín - Uo. III. köt. Tragédiák, 112. Mészöly Dezső; **127.** *I. m.* 2. szín - Uo. 115.; **128.** Uo. 116.; **129.** Uo. 118.; **130.** *I. m.* 3. szín - Uo. 121.; **131.** *I. m.* S. szín - Uo. 129.; 132. *I. m.* II. felv. 2. szín - Uo. 137.; 133. Uo. 140.; 134-135. *I. m.* 3. szín - Uo. 143.; 136. Uo. 145.; 137-138. *I. m.* 6. szín - Uo. 157.; 139. Uo. 158.; 140. *I. m.* I II. felv. 1. szín - Uo. 166.; 141. *I. m.* 2. szín - Uo. 167.; 142. *I. m.* 3. szín - Uo. 173.; 143. *I. m.* 5. szín - Uo. 181.; 144. *I. m.* V. felv. 1. szín - Uo. 206.; 145. Uo. 207.; 146. Julius Caesar, 1. felv. 2. szín - Uo. 229. Vörösmarty Mihály; 147. Uo. 231.; 148. Uo. 233.; 149. Uo. 237.; 150. *I. m.* 3. szín - Uo. 240.; 151. Uo. 241.; 152. *I. m.* II. felv. 1. szín - Uo. 245.; 153. Uo. 252.; 154-155. *I. m.* 2. szín - Uo. 257.; 156. *I. m.* III. felv. 2. szín - Uo. 278.; 157. Uo. 280.; 158. *I. m.* V. felv. 1. szín - Uo. 311.; 159. Hamlet, dán királyfi, I. felv. 2. szín - Uo. 338. Arany János; 160. Uo. 340.; 161. Uo. 341.; 162. Uo. 346.; 163-166. *I. m.* 3. szín - Uo. 348.; 167. *I. m.* S. szín - Uo. 361.; 168. Uo. 362.; 169-170. *I. m.* II. felv. 2. szín - Uo. 376.; 171-172. Uo. 377.; 173. Uo. 387.; 174. *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 392.; 175-177. Uo. 393. 178. Uo. 397.; 179. *I. m.* 2. szín - Uo.; 180. Uo. 403.; 181. *I. m.* 3. szín - Uo. 414.; 182. Uo. 415.; 183. *I. m.* 4. szín - Uo. 422.; 184. Uo. 423.; 185. *I. m.* IV. felv. 3. szín - Uo. 428.; 186. Uo. 429.; 187. *I. m.* 4. szín - Uo. 433.; 188. *I. m.* V. felv. 2. szín - Uo. 465.; 189. Othello, a velencei mór, I. felv. 1. szín - Uo. 484. Kardos László; 190. *I. m.* 3. szín - Uo. 498.; 191-192. Uo. 501.; 193. Uo. 505.; 194. *I. m.* II. felv. I. szín - Uo. 514.; 195. *I. m.* 3. szín - Uo. 531.; 196. Uo. 533.; 197. *I. m.* III. felv. 3. szín - Uo. 543.; 198-200. Uo. 544.; 201. Uo. 545.; 202. Uo. 551.; 203. *I. m.* 4. szín - Uo. 561.; 204. Uo. 563.; 205. *I. m.* IV. felv. 3. szín - Uo. 593.; 206. Gearkirály, I. felv. I. szín - Uo. 623. Vörösmarty Mihály; 207. Uo. 626.; 208. Uo. 632.; 209. *I. m.* 2. szín - Uo. 635.; 210-212. *I. m.* 4. szín - Uo. 645.; 213. Uo. 654.; 214. *I. m.* II. felv. 4. szín - Uo. 672.; 215. Uo. 681.; 216. Uo. 683.; 217. *I. m.* III. felv. 2. szín - Uo. 689.; 218-219. *I. m.* 4. szín - Uo. 691.; 220. Uo. 692.; 221. *I. m.* 6. szín - Uo. 700.; 222-223. Uo. 703.; 224. *I. m.* IV. felv. 1. szín - Uo. 71 I.; 225-226. Uo. 712.; 227-228. Uo. 713.; 229. *I. m.* 2. szín - Uo. 717.; 230. *I. m.* 4. szín - Uo. 722.; 231-232. *I. m.* 6. szín - Uo. 732.; 233-234. Macbeth, I. felv. 3. szín - Uo. 776. Szabó Lőrinc; 235-236. *I. m.* 4. szín - Uo. 777.; 237. *I. m.* 5. szín - Uo. 779.; 238. *I. m.* 7. szín - Uo. 784.; 239. Uo. 785.; 240. Uo. 786.; 241. *I. m.* II. felv. 2. szín - Uo. 792.; 242-243. *I. m.* III. felv. 2. szín - Uo. 809.; 244. Uo. 810.; 245-246. *I. m.* 4. szín - Uo. 818.; 247. *I. m.* IV. felv. 1. szín - Uo. 824.; 248. Uo. 828.; 249. *I. m.* 2. szín - Uo. 830.; 250. *I. m.* 3. szín - Uo. 834.; 251. *I. m.* V. felv. 5. szín - Uo. 852.; 252. *I. m.* 6. szín - Uo. 853.; 253. *I. m.* 7. szín - Uo. 856.; 254. Antonius és Kleopatra, I. felv. 1. szín - Uo. 863. Vas István; 255. *I. m.* 2. szín - Uo. 871.; 256. *I. m.* II. felv. 5. szín - Uo. 905.; 257. *I. m.* 7. szín - Uo. 917.; 258. Uo. 918. ~ 259. *I. m.* III. felv. 6. szín - Uo. 934.; 260. *I. m.* 13. szín - Uo. 950.; 261. *I. m.* V. felv. 2. szín - Uo. 998.; 262. Uo. 1003.; 263. Coriolanus, II. felv. 3. szín - Uo. 1063. Petőfi Sándor; 264. *I. m.* IV. felv. t : szín - Uo. 1098.; 265. Uo. 1099.; 266. *I. m.* V. felv. 2. szín - Uo. 1132.; 267. Athéni Timon, I. felv. 1. szín - Uo. 1157. Szabó Lőrinc; 268.

Uo. I 160.; 269. Uo. I 163.; 270. *I. m.* 2. szín - Uo. 1166.; 271. Uo. 1171.; 272. Uo. 1176.; 273-274. *I. m.* III. felv. 2. szín - Uo. 1194.; 275. *I. m.* 5. szín - Uo. 1204.; 276. *I. m.* IV. felv. 3. szín - Uo. 1231.; 277-278. Uo. 1232.; 279-280. Uo. 1234.; 281. *I. m.* V. felv. 1. szín - Uo. 1237.; 282-284. A velencei kalmár, I. felv. 2. szín - Uo. IV. köt. Színművek, 13. Vas István; 285. *I. m.* 3. szín - Uo. 20.; 286. *I. m.* II. felv. 6. szín - Uo. 38.; 287. Uo.; 288. *I. m.* 9. szín - Uo. 48.; 289. *I. m.* III. felv. 1. szín - Uo. 51.; 290. *I. m.* 2. szín - Uo. 56.; 291-292. *I. m.* 4. szín - Uo. 65.; 293. *I. m.* IV. felv. I. szín - Uo. 75.; 294. Uo. 78.; 295. Uo. 85.; 296. Uo. 87.; **297-298.** *I. m.* V. felv. 1. szín - Uo. 94.; **299.** Troilus és Cressida. I. felv. 2. szín - Uo. 123. Szabó Lőrinc; **300-301.** *I. m.* 3. szín - Uo. 124.; **302.** Uo. 125.; **303.** Uo. 130.; **304.** *I. m.* III. felv. 3. szín - Uo. 174.; **305.** Uo. 176.; **306.** Uo. 178.; **307.** Uo. 179.; **308.** Uo. 180.; **309.** *I. m.* IV. felv. 5. szín - Uo. 210.; **310.** *I. m.* V. felv. 2. szín - Uo. 221.; **311.** Uo. 224.; **312.** *I. m.* 3. szín - Uo. 227.; **313-314.** Minden jó, ha vége jó, I. felv. 1. szín - Uo. 245. Vas István; **315-316.** Uo. 246.; **317.** Uo. 247.; **318.** Uo. 248.; **319.** Uo. 250.; **320.** *I. m.* 3. szín - Uo. 258.; **321.** *I. m.* II. felv. 1. szín - Uo. 269.; **322.** *I. m.* 3. szín - Uo. 274.; **323.** Uo. 279.; **324.** Uo. 284.; **325.** Uo. 285.; **326.** *I. m.* IV. felv. 2. szín - Uo. 316.; **327.** Uo. 318.; **328-329.** *I. m.* 3. szín - Uo. 320.; **330.** Uo. 329.; **331.** *I. m.* V. felv. 3. szín - Uo. 352.; **332.** Szeget szeggel, I. felv. 1. szín - Uo. 356. Mészöly Dezső; **333.** Uo. 357.; **334.** *I. m.* 2. szín - Uo. 362.; **335.** Uo. 363.; **336.** *I. m.* 4. szín - Uo. 370.; **337-338.** *I. m.* II. felv. 1. szín - Uo. 371.; **339.** Uo. 372.; **340.** *I. m.* 1. szín - Uo. 381.; **341.** *I. m.* 2. szín - Uo. 382.; **342.** Uo. 384.; **343-344.** Uo. 386.; **345.** Uo. 387.; **346-347.** Uo. 389.; **348.** *I. m.* 4. szín - Uo. 396.; **349.** *I. m.* III. felv. t. szín - Uo. 399.; **350.** Uo. 400.; **351.** Uo. 404.; **352-353.** Uo. 406.; **354.** *I. m.* 2. szín - Uo. 414.; **355-356.** Uo. 417.; **357.** *I. m.* IV. felv. I. szín - Uo. 418.; **358.** *I. m.* 2. szín - Uo. 426.; **359.** Uo. 428.; **360.** *I. m.* 4. szín - Uo. 437.; **361.** *I. m.* V. felv. 1. szín - Uo. 457.; **362.** Pericles, I. felv. I. szín - Uo. 469. Áprily Lajos; **363.** *I. m.* 2. szín - Uo. 475.; **364.** *I. m.* II. felv. 1. szín - Uo. 484.; **365.** Uo. 486.; **366.** Uo. 487.; **367.** *I. m.* 2. szín - Uo. 492.; **368.** *I. m.* 3. szín - Uo. 495.; **369.** *I. m.* 4. szín - Uo. 499.; **370.** *I. m.* III. felv. 2. szín - Uo. 510.; **371.** Cymbeline, IV. felv. 2. szín - Uo. 640. Lator László; **372.** Uo. 650.; **373.** *I. m.* V. felv. 1. szín - Uo. 661.; **374.** Téli rege, I. felv. 2. szín - Uo. 702. Kosztolányi Dezső; **375.** *I. m.* II. felv. 1. szín - Uo. 719.; **376.** *I. m.* 2. szín - Uo. 726.; **377.** *I. m.* III. felv. 2. szín - Uo. 740.; **378.** Uo. 745.; **379.** *I. m.* IV. felv. 4. szín - Uo. 788.; **380.** A vihar, I. felv. 2. szín - Uo. 823. Babits Mihály; **381.** Uo. 836.; **382.** *I. m.* II. felv. 1. szín (Montaigne után) - Uo. 845.; **383.** *I. m.* V. felv. 1. szín - Uo. 887.; **384.** Uo. 888.; **385.** Uo. 893.

MONTEVERDI, CLAUDIO (1567-1643) olasz zeneszerző

Scherzi musicali, 1607. - Örök muzsika, 117. Komár Pál-Barna István.

CAMPANELLA, TOMMASO (1568-1639) olasz filozófus, író

1. *Napállam* - Giordano Bruno-Galilei-Campanella. Művelt Nép, Bp., 1952. 110. Kiss Géza ; **2.** Uo. 112.; **3.** Uo. 113.; **4.** Uo. 114.; 5-8. Uo. 117.

PÁZMÁNY PÉTER (1570-1637) esztergomi érsek, író

1. *Prédikációk* - Magyar próza. 1. köt.; **2.** *I. m.* - Vajthó, 131.; **3.** Uo. 132.; **4.** *Isteni igazságra vezérlő Kalauz* - Uo. 147.

RIMAY JÁNOS (1570 kör.-1631) költő

1. *Igen szép dicséret*; **2.** *A magyar nemzetnek romlása, fogyása.*

CHASSIGNET, JEAN-BAPTISTE (1571?-1635?) francia költő

Nem hal meg a virág - Fr. k. a. I. köt. 526. Szegzárdy-Csengery József.

DONNE, JOHN (1571 ?-1631) angol költő

1. *Elégia vetkező kedveséhez* - A. k. a. 178. Vas István; **2-3.** Uo.; **4.** A halálhoz - Ö. B. 1. köt. 641. Szabó Lőrinc; **5.** Ébredés - Halász Gábor (szerk.): Az angol irodalom kincsesháza. Athenaeum, Bp., é. n. 77. Szemlét Ferenc; **6.** Szent szonettek. 1. sz. - Uo. 79. Képes Géza.

KEPLER, JOHANNES (1571-1630) német csillagász

1. *Mysterium Cosmographicum*. 4. f. - Heisenberg, 48. Morfin Zoltán; **2. I. m.** Ajánlás - Uo. 49.; **3.** Uo. 50.; **4.** Levele Herwart von Hohenburghoz. 1599. szept. 14. - Uo. 51.; **5.** *Mysterium Cosmographicum*, 2. f. - Uo. 52.; **6.** Uo. 55.

JONSON, BEN (1572?-1637) angol drámaíró, költő

1. *Every Man out of His Humour*, II. felv. 2. j. - O. D. Q. 280. 19. sz. Mohos Emília; **2.** *Yolpone*. II. felv. 2. j. - Uo. 282. 4. sz.; **3.** A homokára - Ö. B. I. köt. 470. Szabó Lőrinc.

SZENCI MOLNÁR ALBERT (1574-1634) irodalomtudós, költő

1. *Psalterium Ungaricum. Szent Dávid Királynak és Prophetának száz ötven soltari* (Théodore de Béze és Clément Marot nyomán franciából), XXIII. zsoltár; **2. I. m.** XLII. zsoltár; **3. I. m.** XC. zsoltár.

HARVEY, WILLIAM (1578-1657) angol fiziológus

Exercitationes de generatione animalum - T. B. 333.

QUEVEDO Y VILLEGAS, FRANCISCO GÓMEZ DE (1580-1645) spanyol költő, államférfi

Szatirikus és kritikai episztola - Sp. k. a. 326. Somlyó György.

GROTIUS, HUGO (tk. Huig van Groot; 1583-1645) holland jogtudós

1. A háború és béke jogáról. Bevezetés, 5. sz. - Kriterion, Bukarest, 1973. 33. Haraszi György; **2. I. m.** 14. sz. - Uo. 38.; **3. I. m.** I 5. sz. - Uo. 39.; **4. I. m.** 16. sz. - Uo.; **5. I. m.** 18. sz. - Uo. 40.; **6. I. m.** 22. sz. - Uo. 43.; **7. I. m.** 23. sz. - Uo.; **8-10. I. m.** 24. sz. - Uo. 44.; **11. I. m.** 26. sz. - Uo. 45.; **12. I. m.** 27. sz. - Uo. 46.; **13. I. m.** 40. sz. - Uo. 48.; **14. I. m.** I. k. 1. f. 1. sz. - Uo. 5 I.; **15. I. m.** i0. sz. - Uo. 56.; **16. I. m.** 2. f. 1. sz. - Uo. 63.; **17.** Uo. 64.; **18. I. m.** 5. f. 1. sz. - Uo. 70.; **19. I. m.** 2. sz. - Uo.; **20. I. m.** II. k. 1. f. 1. sz. - Uo. 76.; **21. I. m.** 2. sz. - Uo. 77.; **22-23. I. m.** 5. sz. - Uo. 81.; **24. I. m.** 10. sz. - Uo. 89.; **25.** Uo. 90.; **26. I. m.** 22. f. 3. sz. - Uo. 104. Brósz Róbert; **27. I. m.** 5. sz. - Uo. 106.; **28. I. m.** 9. sz. - Uo. 108.; **29. I. m.** 12. sz. - Uo. 110.; **30. I. m.** 13. sz. - Uo. 112.; **31. I. m.** 16. sz. - Uo. 117.; **32. I. m.** 23. f. 1. sz. - Uo. 119.; **33. I. m.** 2. sz. - Uo. 120.; **34.** Uo. 121.; **35. I. m.** 5. sz. - Uo. 123.; **36. I. m.** 13. sz. - Uo. 134.; **37. I. m.** 24. f. 1. sz. - Uo. 136.; **38. I. m.** 5. sz. - Uo. 145.; **39. I. m.** 6. sz. - Uo. 147.; **40.** Uo. 148.; **41.** Uo. 149.; **42. I. m.** 10. sz. - Uo. 153.; **43. I. m.** III. k. 1. f. 2. sz. - Uo. 156. Diósdí György; **44. I. m.** 4. sz. - Uo. 158.; **45.** (Bibliai utalás) Uo. 159.; **46. I. m.** 10. sz. - Uo. 163.; **47. I. m.** 3. f. 2. sz. - Uo. 169.; **48. I. m.** 25. f. I. sz. - Uo. 201.; **49. I. m.** 5. sz. - Uo. 203. : 50. *I. m.* 6. sz. - Uo. 204.; **51. I. m.** 7. sz. - Uo.

RICHELIEU, ARMAND JEAN DE PLESSIS (1585-1642) francia államférfi, bíboros

1. *Maximes d'État* - L. d. c. A/590. I. sz. Molnos Lipót; **2.** *Mémoires* - Uo. 2. sz.; **3.** *Mirome* - Uo. 3. sz.; **4.** *Testament politique* - Uo. 4. sz.; **5.** Uo. 5. sz.; **6.** *Tuileries* - Uo. 8. sz.; **7-8.** Id. Philippe Erlanger: *Richelieu*. Európa, Bp., 1975. I. köt. 5. Szabó Ede; **9. I. m.** II. köt. - Uo. 5. Gyáros Erzsébet.

HOBBS, THOMAS (1588-1679) angol filozófus

1. *Ellenvetések Descartes* Elmélkedések az első filozófiáról című művéhez, 2. sz. - FTSZGY, I. köt. 213. Mátrai László; 2. *I. m.* 5. sz. - Uo. 216.; 3. *I. m.* 10. sz. - Uo. 220.; 4. A filozófia elemei. I. szakasz, 1. r. i. f. 1. sz. - Uo. 245.; 5-6. *I. m.* 6. sz. - Uo. 247.; 7-8. *I. m.* 7. sz. - Uo. 248.; 9. *I. m.* 8. sz. - Uo. 249.; 10. *I. m.* 6. f. 2. sz. - Uo. 250.; 11. *I. m.* 5. sz. - Uo. 251.; 12. *I. m.* 13. sz. - Uo. 256.; 13. *Leviatán, vagy az egyházi és világi állam anyaga. formája és hatalma.* I. r. - Magyar Helikon, Bp., 1970: 108. Vámosi Pál; 14. *I. m.* - O. D. Q. 248. 20. sz. Mohos Emília.

KOMENSKY, JAN AMOS (Comenius; 1592-1670) cseh író, pedagógus

1. *A világ útvesztője és a szív paradicsoma.* 8. f. - Madách, Bratislava, 1977. 38. Dobossy László; 2. *I. m.* 9. f. - Uo. 44.; 3. *I. m.* 10. f. - UG. 59.; 4. *I. m.* 15. f. - Uo. 87.; 5. *I. m.* 19. f. - Uo. 107.; 6. *I. m.* 28. f. - Uo. 141.; 7. *I. m.* 32. f. - Uo. 157.; 8. *I. m.* 37. f. - Uo. 167.; 9. *I. m.* 39. f. - Uo. 173. Mayer Judit; 10. *I. m.* 42. f. - Uo. 180.; 11. *I. m.* 44. f. - Uo. 186.; 12-13. Uo. I 88.; 14. *I. m.* 46. f. - Uo. 194.; 15-16. *I. m.* 48. f. - Uo. 200.; 17. *I. m.* 50. f. - Uo. 205.; 18. A könyvekről - Id. Merényi József: Szülőföldünk, Észak-Magyarország. Tankönyvkiadó, Bp., 1978. 70. Kovács Gyula; 19. Uo. 72.

POUSSIN, NICOLAS (1594-1665) francia festő

1. *Megfigyelések a festészetéről* - Marosi Ernő (szerk.): Emlék márványból vagy homokkőből. Corvina, Bp., 1976. 185. Marosi Erna; 2-3. Uo. 186.; 4. Uo. 187.

DESCARTES, RENÉ (1596-1650) francia filozófus, matematikus és természettudós

1. *Értekezés a módszerről*, 1. r. - FTSZGY, I. köt. 187. Szemere Samu; 2-3. Uo.; 4. Uo. 188.; 5-6. Uo. 189.; 7. Uo. 190.; 8-12. *I. m.* 2. r. - Uo. 193.; 13. Uo. 194.; 14. Uo. 195.; 15. *I. m.* 3. r. - Uo. 196.; 16-17. Uo. 197.; 18. Uo. 198.; 19-22. *I. m.* 4. r. - Uo. 200.; 23. Uo. 203.; 24. *I. m.* 5. r. - Uo. 207.; 25-27. *I. m.* 6. r. - Uo. 209.; 28-29. Uo. 210.

CROMWELL, OLIVER (1599-1658) angol államférfi, hadvezér

1. Levél Sir W. Seringhez, 1643. szeptember - O. D. Q. 167. 2. sz. Mohos Emília; 2. (Állítólagos mondása) - Uo. 6. sz.; 3. Beszéd a Parlamentben. 1654. szeptember 4. - Uo. 10. sz.; 4. Beszéd a Parlamentben, 1654. szeptember 12. - Uo. 11. sz.; 5. A Marstop Moor-i csata előtt. 1644. július 2. - E. d. C. 6455. sz.; 6. T. B. 169.

ISMERETLEN RÓMAI POLGÁR (XVII. szd. eleje)

(Ti. pusztításban) 1632. - T. B. 149.

ISMERETLEN DÁN KÖLTŐ (XVII. szd.?)

Tidmann úr - József Attila művei. I. köt. Szépirodalmi, Bp., 1978. 566. József Attila.

CALDERÓN DE LA BARCA, PEDRO (1600-1681) spanyol drámaíró

1. Az élet álom, II. felv. - Klasszikus spanyol drámák. Magyar Helikon, Bp., 1967. II. köt. 182. Jékely Zoltán; 2. Uo. 191.; 3. Uo. 214.; 4. Uo. 215.; 5. *I. m.* II I. felv. - Uo. 240.; 6. A zalameai bíró. I. felv. 7. j. - Uo. 273. Gáspár Endre; 7. *I. m.* 15. j. - Uo. 287.; 8. *I. m.* 18. j. - Uo. 291.; 9. *I. m.* II. felv. 17. j. - Uo. 320.; 10. Uo. 321.; 11. *I. m.* 21. j. - Uo. 323.; 12. Uo. 324.; 13. *I. m.* II I. felv. 8. j. - Uo. 344.; 14. *I. m.* 17. j. - Uo. 363.; 15. A csodatevő mágus. I II. felv. - Uo. 487. Berezeli A. Károly; 16. Rózsák - Sp. k. a. 348. Takács Zsuzsanna.

I. KÁROLY (1600-1649) angol király

Levele Lord Wentworthhoz, 1636. szeptember 3. - O. D. Q. 135. 27. sz. Molnos Lipót.

GRACIÁN Y MORALES, BALTASÁR (1601-1658) spanyol író

1. Az életbölcesség kézikönyve, 1. sz. - Phönix, Bp., 1943. 31. Gáspár Endre; **2. I. m.** 3. sz. - Uo.; **3. I. m.** 4. sz. - Uo.; **4. I. m.** 5. sz. - Uo. 32.; **5. I. m.** 6. sz. - Uo.; **6. I. m.** 8. sz. - Uo. 33.; **7. I. m.** 1 I. sz. - Uo. 34.; **8. I. m.** 12. sz. - Uo.; **9. I. m.** 14. sz. - Uo. 36.; **10. I. m.** 1 S. sz. - Uo.; **11. I. m.** 16. sz. - Uo. 37.; **12. I. m.** 18. sz. - Uo.; **13. I. m.** 19. sz. - Uo.; **14. I. m.** 25. sz. - Uo. 40.; **15. I. m.** 26. sz. - Uo.; **16. I. m.** 27. sz. - Uo. 41.; **17. I. m.** 38. sz. - Uo. 45.; **18. I. m.** 39. sz. - Uo.; **19. I. m.** 41. sz. - Uo. 46.; **20. I. m.** 43. sz. Uo. 47.; **21. I. m.** 45. sz. - Uo. 48. : 22. I. m. 46. sz. - Uo.; **23. I. m.** 51. sz. - Uo. 50.; **24. I. m.** 53. sz. - Uo. 51.; **25. I. m.** 54. sz. - Uo.; **26. I. m.** 55. sz. (Az idézet állítólag II. Fülöptől származik) - Uo.; **27. I. m.** 57. sz. - Uo. 52.; **28. I. m.** 59. sz. - Uo. 53.; **29. I. m.** 63. sz. - Uo. 54.; **30. I. m.** 65. sz. - Uo. 55.; **3. t. I. m.** 66. sz. - Uo.; **32. I. m.** 68. sz. - Uo. 57.; **33. I. m.** 70. sz. - Uo. 58.; **34. I. m.** 72. sz. - Uo.; **35. I. m.** 73. sz. - Uo. 59.; **36. I. m.** 74. sz. - Uo.; **37. I. m.** 76. sz. - Uo. 60.; **38. I. m.** 77. sz. - Uo.; **39. I. m.** 78. sz. - Uo.; **40. I. m.** 80. sz. - Uo. 61.; **41. I. m.** 83. sz. - Uo. 62.; **A2. I. m.** 84. sz. - Uo.; **43. I. m.** 85. sz. - Uo. 63.; **44. I. m.** 87. sz. - Uo. 64.; **45-46. I. m.** 88. sz. - Uo.; **47. I. m.** 92. sz. - Uo. 66.; **48. I. m.** 94. sz. - Uo.; **49. I. m.** 95. sz. - Uo. 67.; **50-51. I. m.** 99. sz. - Uo. 68.; **52. I. m.** 101. sz. - Uo.; **53. I. m.** 105. sz. - Uo. 70.; **54. I. m.** 106. sz. - Uo.; **55. I. m.** 107. sz. - Uo. 71.; **56. I. m.** 110. sz. - Uo. 72.; **57. I. m.** 111. sz. - Uo.; **58. I. m.** 115. sz. - Uo. 74.; **59. I. m.** 117. sz. - Uo. 75.; **60-61. I. m.** 118. sz. - Uo.; **62-63. I. m.** 120. sz. - Uo. 76.; **64. I. m.** 121. sz. - Uo. 77.; **65. I. m.** 123. sz. - Uo.; **66. I. m.** 124. sz. - Uo. 78.; **67. I. m.** 125. sz. - Uo.; **68-69. I. m.** I 26. sz. - Uo. 79.; **70. I. m.** I 29. sz. - Uo. 80.; **71. I. m.** 130. sz. - Uo.; **72. I. m.** 133. sz. - Uo. 8 I.; **73. Uo.** 82.; **74. I. m.** I 34. sz. - Uo.; **75. I. m.** 135. sz. - Uo. 76-77. **I. m.** 138. sz. - Uo. 84.; **78. I. m.** 139. sz. - Uo.; **79-80. I. m.** 141. sz. - Uo. 85.; **81. I. m.** 143. sz. - Uo. 86.; **82. I. m.** 147. sz. - Uo. 88.; **83. I. m.** 150. sz. - Uo. 89. **84. I. m.** 151. sz. - Uo. 90.; **85. I. m.** 152. sz. - Uo.; **86. I. m.** 155. sz. - Uo. 91.; **87. I. m.** 156. sz. - Uo. 92.; **88. I. m.** I 59. sz. - Uo. 93.; **89. I. m.** 160. sz. - Uo. 94.; **90. I. m.** 162. sz. - Uo. 95.; **91. I. m.** I 63. sz. - Uo.; **92. I. m.** 165. sz. - Uo. 96.; **93. I. m.** 166. sz. - Uo.; **94. I. m.** 167. sz. - Uo. 97.; **95. I. m.** 171. sz. - Uo. 98.; **96. I. m.** 172. sz. - Uo.; **97. I. m.** 174. sz. - Uo. 99.; **98. Uo.** 100.; **99. I. m.** 176. sz. - Uo.; **100. I. m.** 178. sz. - Uo. 101.; **101. I. m.** 180. sz. - Uo. 102.; **102. /, m.** 181. sz. - Uo.; **103. I. m.** 182. sz. - Uo. 103.; **104. I. m.** 183. sz. - Uo.; **105. I. m.** 184. sz. - Uo. 104.; **106. I. m.** 187. sz. - Uo. 105.; **107-108. I. m.** 189. sz. - Uo. 106.; **109-110. I. m.** 192. sz. - Uo. 107.; **111. I. m.** 195. sz. - Uo. 108.; **112. I. m.** 197. sz. - Uo. 109.; **113. I. m.** 198. sz. - Uo.; **114. I. m.** 199. sz. - Uo. 110.; **115. I. m.** 200. sz. - Uo.; **116. I. m.** 201. sz. - Uo.; **117-118. I. m.** 204. sz. - Uo. 111.; **119. I. m.** 205. sz. - Uo. 112.; **120. I. m.** 207. sz. - Uo. 113.; **121. I. m.** 209. sz. - Uo.; **122. I. m.** 210. sz. - Uo. 114.; **123. I. m.** 212. sz. - Uo.; **124. I. m.** 219. sz. - Uo. 116.; **125. I. m.** 224. sz. - Uo. 119.; **126-127. I. m.** 228. sz. - Uo. 121.; **128. I. m.** 230. sz. - Uo. 122.; **129. I. m.** 232. sz. - Uo. 123.; **130. I. m.** 234. sz. - Uo. 124.; **131. I. m.** 237. sz. - Uo. 135.; **132. I. m.** 239. sz. - Uo. 126.; **133-135. I. m.** 240. sz. - Uo.; **136. I. m.** 242. sz. - Uo. 127.; **137. I. m.** 243. sz. - Uo.; **138. I. m.** 245. sz. - Uo. 128.; **139. I. m.** 247. sz. - Uo. 129.; **140. I. m.** 249. sz. - Uo.; **141. I. m.** 253. sz. - Uo. 131.; **142. I. m.** 254. sz. - Uo.; **143-144. I. m.** 255. sz. - Uo. 132.; **145. I. m.** 257. sz. - Uo.; **146. I. m.** 258. sz. - Uo. 133.; **147. I. m.** 259. sz. - Uo.; **148. I. m.** 262. sz. - Uo. I 34.; **149. I. m.** 263. sz. - Uo. 135.; **150. I. m.** 264. sz. - Uo.; **151. I. m.** 265. sz. - Uo.; **152. I. m.** 266. sz. - Uo. 136.; **153. I. m.** 269. sz. - Uo. 137.; **154-155. I. m.** 270. sz. - Uo.; **156. I. m.** 271. sz. - Uo.; **157-158. I. m.** 273. sz. - Uo. 138.; **159-160. I. m.** 275. sz. - Uo. 139.; **161. I. m.** 277. sz. - Uo. 141.; **162. I. m.** 284. sz. - Uo. 143.; **163. I. m.** 285. sz. - Uo.; **164. I. m.** 286. sz. - Uo. 144.; **165. I. m.** 287. sz. - Uo.; **166. I. m.** 290. sz. - Uo. 145.; **167. I. m.** 291. sz. - Uo.; **168. I. m.** 295. sz. - Uo. 147.; **169. I. m.** 297. sz. - Uo.; **170. I. m.** 298. sz. - Uo. 148.; **171. I. m.** 299. sz. - Uo.

MAZARIN, JULES (tk. Mazzarino; 1602-1661) francia kardinális, politikus

(A párizsiak a nagy adóterhek kiváltotta elégedetlenség kifejezéséeként gúnydalokat énekeltek, erre vonatkozik az orléans-i hercegnő által följegyzett mazarini mondás) - E. d. C. 208. sz. Molnos Lipót.

MARMION, SHACKERLEY (1603-1639) angol író

1. *The Antiquary*. I. felv. - O. D. Q. 331. 10. sz. Mohos Emília; 2. *Holland's Leaguer*. V. felv. - Uo. 11. SZ.

LOGAU, FRIEDRICH VON (1604-1655) német epigrammaköltő

1. *Küzdelem és győzelem* - A lélek idézése, 425. Weöres Sándor; 2. *A javak* - Uo.; 3. *Isten bosszúja* - Uo.; 4. *A nyugtalan természet* - Uo. 426.; 5. *Borbarátság* - Uo.; 6. *Önismeret* - N. k. a. 234. Fazekas Anna; 7. *Béke és háború* - Uo.; 8. *Bor* - K. n. k. I. köt. 192. Vajda Endre; 9-10. *Könyvek* - Uo.; 11. *A költő* - Uo. 193. Rónay György.

BENICZKY PÉTER (1606-1664) költő

1. *A szerencse állhatatlanságáru*; 2-4. *Példabeszédek*.

CORNEILLE, PIERRE (1606-1689) francia drámaíró

1. *Cid*. I. felv. 2. j. - Klasszikus francia drámák. Corneille-Racine. Európa, Bp., 1964. 21. Nemes Nagy Ágnes; 2-3. Uo. 22.; 4-5. *I. m.* 5. j. - Uo. 28.; 6-7. *I. m.* II. felv. I. j. - Uo. 32.; 8. *I. m.* 2. j. - Uo. 33.; 9. *I. m.* 8. j. - Uo. 44.; 10. *I. m.* III. felv. 5. j. - Uo. 55.; 11. *I. m.* IV. felv. 5. j. - Uo. 67.; 12-13. *Polyeucte*. I. felv. 1. j. - Uo. 216. Rónay György; 14-15. Uo. 217.; 16-17. *I. m.* 3. j. - Uo. 220.; 18. *I. m.* II. felv. 4. j. - Uo. 235.; 19. *I. m.* 6. j. - Uo. 238.; 20. *I. m.* III. felv. I. j. - Uo. 240.; 21. *I. m.* 5. j. - Uo. 250.; 22. *I. m.* IV. felv. 2. j. - Uo. 254.; 23. *Horatius*, II. felv. 1. j. - Uo. 101. Kálnoky László; 24-25. *I. m.* 3. j. - Uo. 104.; 26. *I. m.* 8. j. - Uo. 111.; 27. *I. m.* V. felv. 3. j. - Uo. 143.; 28-29. *A hazug*. I. felv. 1. j. - Uo. 286. Jékely Zoltán; 30-32. Uo. 287.; 33. *I. m.* 3. j. - Uo. 291.; 34. *I. m.* II. felv. 6. j. - Uo. 310.; 35. *I. m.* IV. felv. 1. j. - Uo. 326.

REMBRANDT, HARMENSZ VAN RIJN (1606-1669) holland festő

Forbes, 330. K. N. I.

MILTON, JOHN (1608-1674) angol költő

1. *Areopagitica* - Id. Lutter Tibor: John Milton, az angol polgári forradalom költője. Akadémiai, Bp., 1956. 102.; 2. Uo.; 3. *The Tenure of Kings and Magistrates* - Uo. 105.; 4. *Defensio pro populo Anglicano* - Uo. 119.; 5. *Az elveszett Paradicsom*, I. k. - Ö. B. I. köt. 715. Szabó Lőrinc; 6. *A küzdő Sámson* - Válogatott költői művei. Európa, Bp., 1978. 398. Jánosházy György; 7. Uo. 411.; 8. Uo. 413.; 9. Uo. 416.; 10. Uo. 423.; 11. Uo. 426.; 12. Uo. 440.; 13. Uo. 444.

FLEMING, PAUL (1609-1640) német költő

1. *Önmagához* - K. n. k. 1. köt. 208. Vidor Miklós; 2-6. Uo.; 7. *A zsoldoskatona dicsérete* - Uo. 211. Tóth Bálint; 8. *Die jetzigen Deutschen* - O. D. Q. 208. 30. sz. Mohos Emília.

SAINT-ÉVREMOND, CHARLES DE (1611 kör.-1703) francia író

1. *Portréja önmagáról* - Gorilovics Tivadar (szerk.): A korai francia felvilágosodás. Gondolat, Bp., 1961. 92. Gorilovics Tivadar; 2. Uo.; 3. *D'Aubigny úr beszélgetése Saint-Évremond úrral* - Uo. 101.; 4. Uo. 102.; 5-7. *A vallásról* - Uo. 105.; 8. Uo. 106.; 9. *Créqui marsall úrnak. aki azt kérdezte tőlem, hogy milyen is elmém állapotja. és hogy öregségemre mit gondolok mindenféle dolgokról* - Gyergyai Albert (szerk.): Ima az Akropoliszon. A francia esszé klasszikusai. Európa,

Bp., 1977. 63. Szávai János; **10.** Uo. 65.; **11.** Uo. 66.; **12.** *Levél Créqui marsallhoz a hálátlanokról* - E. d. C. 369. sz. Molnos Emília; 13. N. ch. 37.

BUTLER, SAMUEL (1612-1680) angol költő

1. *Verspár* - Ö. B. II. köt. 608. Szabó Lőrinc; **2.** *Közvélemény* - Uo. Szabó Lőrinc.

LA ROCHEFOUCAULD, FRANCOIS DE (1613-1680) francia aforizmaszerző

1. *Gondolatok, mottó* - Európa, Bp., 1957. Benedek Marcell; **2.** *I. m.* I. sz.; **3.** 7. m. 3. sz.; **4.** *I. m.* 5. sz.; **5.** *I. m.* 7. sz.; **6.** 7. m. 8. sz.; **7.** 7. m. 11. sz.; **8.** 7. m. 13. sz.; **9.** *I. m.* 14. sz.; **10.** *I. m.* 16. sz.; **11.** 7. m. 19. sz.; **12.** 7. m. 23. sz.; **13.** *I. m.* 24. sz.; **14.** *I. m.* 25. sz.; **15.** *I. m.* 26. sz.; **16.** *I. m.* 27. sz.; **17.** *I. m.* 29. sz.; **18.** *I. m.* 30. sz.; **19.** *I. m.* 31. sz.; **20.** *I. m.* 32. sz.; **21.** 7. m. 37. sz.; **22.** *I. m.* 38. sz.; **23.** 7. m. 39. sz.; **24.** *I. m.* 41. sz.; **25.** 7. m. 43. sz.; **26.** 7. m. 49. sz.; **27.** *I. m.* 50. sz.; **28.** 7. m. 51. sz.; **29.** *I. m.* 52. sz.; **30.** *I. m.* 54. sz.; **31.** *I. m.* 56. sz.; **32.** *I. m.* 57. sz.; **33.** *I. m.* 59. sz.; **34.** *I. m.* 61. sz.; **35.** *I. m.* 62. sz.; **36.** *I. m.* 64. sz.; **37.** *I. m.* 65. sz.; **38.** *I. m.* 71. sz.; **39.** *I. m.* 72. sz. 40. *I. m.* 73. sz.; **41.** *I. m.* 76. sz.; **42.** *I. m.* 78. sz.; **43.** *I. m.* 79. sz.; **44.** *I. m.* 81. sz.; **45.** *I. m.* 86. sz.; **46.** *I. m.* 89. sz.; **47.** 7. m. 90. sz.; **48.** *I. m.* 93. sz.; **49.** *I. m.* 95. sz.; **50.** *I. m.* 98. sz.; **51.** *I. m.* 102. sz.; **52.** 7. m. 106. sz.; **53.** *I. m.* 107. sz.; **54.** *I. m.* 1 I 3. sz.; **55.** *I. m.* 114. sz.; **56.** *I. m.* 115. sz.; **57.** *I. m.* 116. sz.; **58.** *I. m.* 117. sz.; **59.** *I. m.* 119. sz.; **60.** 7. m. 121. sz.; **61.** *I. m.* 123. sz.; **62.** *I. m.* I 24. sz.; **63.** *I. m.* I 25. sz.; **64.** 7. m. I 30. sz.; **65.** *I. m.* 131. sz.; **66.** 7. m. I 32. sz.; **67.** *I. m.* 134. sz.; **68.** *I. m.* I 36. sz.; **69.** *I. m.* 137. sz.; **70.** *I. m.* I 38. sz.; **71.** *I. m.* 140. sz.; **72.** *I. m.* 141. sz.; **73.** *I. m.* 142. sz.; **74.** *I. m.* 146. sz.; **75.** *I. m.* 149. sz.; **76.** *I. m.* 150. sz.; **77.** *I. m.* 152. sz.; **78.** 7. m. 153. sz.; **79.** *I. m.* 157. sz.; **80.** *I. m.* 159. sz.; **81.** *I. m.* 161. sz.; **82.** 7. m. 162. sz.; **83.** *I. m.* 164. sz.; **84.** *I. m.* 166. sz.; **85.** *I. m.* 167. sz.; **86.** *I. m.* 168. sz.; **87.** *I. m.* 169. sz.; **88.** *I. m.* 170. sz.; **89.** *I. m.* 176. sz.; **90.** *I. m.* 180. sz.; **91.** *I. m.* 182. sz.; **92.** 7. m. I 84. sz.; **93.** *I. m.* 190. sz.; **94.** *I. m.* 192. sz.; **95.** *I. m.* 200. sz.; **96.** *I. m.* 201. sz.; **97.** *I. m.* 207. sz.; **98.** 7. m. 216. sz.; **99.** 7. m. 218. sz.; **100.** *I. m.* 222. sz.; **101.** 7. m. 227. sz.; **102.** *I. m.* 231. sz.; **103.** 7. m. 235. sz.; **104.** *I. m.* 237. sz.; **105.** 7. m. 239. sz.; **106.** *I. m.* 245. sz.; **107.** *I. m.* 248. sz.; **108.** *I. m.* 249. sz.; **109.** *I. m.* 250. sz.; **110.** *I. m.* 251. sz.; **111.** *I. m.* 256. sz. **112.** *I. m.* 259. sz.; **113.** *I. m.* 262. sz.; **114.** *I. m.* 263. sz.; **115-116.** *I. m.* 264. sz.; **117.** *I. m.* 266. sz.; **118.** *I. m.* 274. sz.; **119.** *I. m.* 277. sz.; **120.** *I. m.* 282. sz.; **121.** *I. m.* 284. sz.; **122.** *I. m.* 286. sz.; **123.** *I. m.* 294. sz.; **124.** *I. m.* 296. sz.; **125.** 7. m. 299. sz.; **126.** *I. m.* 301. sz.; **127.** *I. m.* 303. sz.; **128.** *I. m.* 312. sz.; **129.** *I. m.* 314. sz.; **130.** *I. m.* 318. sz.; **131.** *I. m.* 320. sz.; **132.** *I. m.* 324. sz.; **133.** *I. m.* 326. sz.; **134.** 7. m. 327. sz.; **135.** 7. m. 328. sz.; **136.** *I. m.* 329. sz.; **137.** *I. m.* 330. sz.; **138.** 7. m. 337. sz.; **139.** 7. m. 338. sz.; **140.** *I. m.* 340. sz.; **141.** *I. m.* 347. sz.; **142.** *I. m.* 349. sz.; **143.** *I. m.* 350. sz.; **144.** *I. m.* 354. sz.; **145.** *I. m.* 361. sz.; **146.** *I. m.* 366. sz.; **147.** *I. m.* 367. sz.; **148.** *I. m.* 368. sz.; **149.** *I. m.* 370. sz.; **150.** 7. m. 371. sz.; **151.** *I. m.* 372. sz.; **152.** *I. m.* 375. sz.; **153.** *I. m.* 384. sz.; **154.** *I. m.* 389. sz.; **155.** *I. m.* 397. sz.; **156.** *I. m.* 398. sz.; **157.** *I. m.* 400. sz.; **158.** *I. m.* 407. sz.; **159.** *I. m.* 408. sz.; **160.** 7. m. 409. sz.; **161.** *I. m.* 411. sz.; **162.** *I. m.* 415. sz.; **163.** *I. m.* 423. sz.; **164.** 7. m. 429. sz.; **165.** *I. m.* 431. sz.; **166.** *I. m.* 433. sz.; **167.** *I. m.* 436. sz.; **168.** *I. m.* 437. sz.; **169.** *I. m.* 438. sz.; **170.** *I. m.* 440. sz.; **171.** *I. m.* 446. sz.; **172.** *I. m.* 451. sz.; **173.** *I. m.* 458. sz.; **174.** 7. m. 465. sz.; **175.** *I. m.* 468. sz.; **176.** *I. m.* 469. sz.; **177.** *I. m.* 471. sz.; **178.** *I. m.* 473. sz.; **179.** *I. m.* 474. sz.; **180.** *I. m.* 476. sz.; **181.** *I. m.* 477. sz.; **182.** 7. m. 479. sz.; **183.** *I. m.* 488. sz.; **184.** *I. m.* 490. sz.; **185.** 7. m. 495. sz.; **186.** *I. m.* 497. sz.; **187.** 7. m. 500. sz.; **188.** *I. m.* 503. sz.; **189-190.** *I. m.* 504. sz.; **191.** *I. m.* Posztumusz maximák - Uo. 516. sz.; **192.** *I. m.* 525. sz.; **193.** *I. m.* 527. sz.; **194.** 7. m. 535. sz.; **195.** *I. m.* 536. sz.; **196.** *I. m.* 539. sz.; **197.** *I. m.* 547. sz.; **198.** *I. m.* 550. sz.; **199.** *I. m.* Kihagyott maximák - Uo. 573. sz.; **200.** *I. m.* 584. sz.; **201.** *I. m.* 587. sz.; **202.** *I. m.* 593. sz.; **203.** *I. m.* 608. sz.; **204.** *I. m.* 622. sz.; **205.** *I. m.* 627. sz.; **206.** 7. m. 628. sz.; **207.** 7. m. 629. sz.; **208.** *I. m.* 630. sz.; **209.** *I. m.* 635. sz.; **210.** 7. m. 636. sz.; **211.** *I. m.* 640. sz.; **212.** 7. m. 641. sz.

RETZ, PAUL DE GONDI (1613-1679 francia bíboros, emlékiratíró

1. *Retz bíboros emlékiratai.* I. r. - Gondolat, Bp., 1966. 7. Szoboszlai Margit ; **2.** Uo. 9.; **3.**~. Uo. 29.; **5.** *I. m.* II. r. - Uo. 51.; **6.** Uo. 53.; **7.** Uo. 54.; **8.** Uo. 61.; **9.** Uo. 65.; **10.** Uo. 71.; **11.** Uo. 82.; **12.** Uo. 90.; **13.** Uo. 96.; **14.** Uo. 99.; **15.** Uo. 112.; **16.** Uo. 113.; **17.** Uo. 146.; **18.** Uo. 156.; **19.** Uo. 164.; **20.** Uo. 165.; **21.** Uo. t79.; 22-23. Uo. t83.; **24.** Uo. 188.; **25.** Uo. 198.; **26.** Uo. 200.; 27-28. Uo. 202.; **29.** Uo. 204.; **30.** Uo. 206.; **31.** Uo. 207.; **32.** Uo. 211.; **3.3-34.** Uo. 218.; **3.5-36.** Uo. 232.; **37.** *I. m.* III. r. - Uo. 259.; 38-39. Uo. 268.

GRYPHIUS, ANDREAS (tk. Greif; 1616-1664) német költő, drámaíró

1. *Don Cacciadiavolo in Horribilicribrifax* - Zoozmann, 573 h. K. N. I.; **2-3.** *Az utolsó szonett* - N. k. a. 258. Keresztury Dezső.

ZRÍNYI MIKLÓS (1620-1664) államférfi, költő

1. (Jelmondata) - T. B. 37.; **2.** *Szigeti veszedelem*, I. é. 2. str.; **3.** *I. m.* 65. str.; **4.** *I. m.* 1 V. é. 1. str.; **5.** *I. m.* VII. é. 39. str.; **6.** *I. m.* 45. str.; **7-9.** *Assai ben balfa...* (Az idő és hírnév); **10.** *Elégia*; 11-19. *Az török áfium ellen való orvosság.*

GRIMMELSHAUSEN, HANS JAKOB CHRISTOFFEL VON (tk. German Schleifheim von Sulstort; 1621?-1676) német regényíró

1. *A kalandos Simplicissimus.* I. köt. 1. k. 8. f. - Magyar Helikon, Bp., 1964. I. köt. 27. Háy Gyula; **2.** *I. m.* I 5. f. - Uo. 42.; **3-4.** *I. m.* 17. f. - Uo. 45.; **5.** Uo. 46.; **6-7.** *I. m.* 111. k. 4. f. - Uo. 199.; **8.** I. m. IV. k. 15. f. - Uo. 321.; **9.** Uo. 322.; **10.** *I. m.* V. k. 13. f. - Uo. 437.; **11.** *I. m.* Continuatio, II. f. - Uo. 482.; **12.** *I. m.* 23. f. - Uo. 531.; **13.** *I. m.* II. köt. A csodálatos madárfészek. II. r. I. f. - Uo. II. köt. 343.; **14.** Uo. 344.; **15.** *I. m.* Függelék. Pluto tanácsulése, 4. sz. - Uo. 498.; **16.** *I. m.* 8. sz. - Uo. 499.; **17.** *I. m.* 9. sz. - Uo.; **18.** *I. m.* 13. sz. - Uo. 500.; **19.** *I. m.* 15. sz. - Uo.; **20.** *I. m.* 23. sz. - Uo. 501.; **21.** *I. m.* 24. sz. - Uo.; **22.** *I. m.* 27. sz. - Uo. 502.; **23.** *I. m.* 33. sz. - Uo. 503.; **24.** *I. m.* 51. sz. - Uo. 506.; **25.** *I. m.* 56. sz. - Uo. 507.; **26.** *I. m.* 85. sz. - Uo. 512.; **27.** *I. m.* 118. sz. - Uo. 547.; **28.** *I. m.* Az Örök Érvényű Kalendáriumból, XXXXV II. sz. - Uo. 627.; **29.** *I. m.* LXXI. sz. - Uo. 634.

LA FONTAINE, JEAN (1621-1695) francia költő

1. *A holló és a róka* - Mesék és széphistóriák. Móra, Bp., 1957. 20. Rónay György; **2.** A két öszvér - Uo. 21.; **3.** A Fecske és a madárkák - Uo. 25.; **4.** Uo. 27.; **5.** A városi meg a mezei Patkány - Uo. 29.; **6.** A Farkas és a Bárány - Uo. 30.; **7.** A Halál és a Favágó - Uo. 33.; **8.** A Gyermekek és az Iskolamester - Uo. 35.; **9.** A Tölgy és a Nád - Uo. 36.; **10.** A két Bika meg a Béka - Uo. 38.; 11-12. Az Oroszlán és a Légy - Uo. 40.; **13.** A nővé változott Macska - Uo. 44.; **14.** A Szamár és a Kuttyus - Uo. 57.; **15.** A Cserépfazék meg a Vasfazék - Uo. 60.; **16.** A Vén és a Szamár - Uo. 63.; **17.** A magár csodáló Szarvas' - Uo. 64.; **18.** A Szamár és gazdái - Uo. 68.; **19.** A Paraszt és a Kígyó - Uo. 70.; **20.** A fiatal özvegy - Uo. 72.; **21.** Uo. 73.; **22.** A Kócsag. A Lány - Uo. 75.; **23.** A két Kakas - Uo. 82.; **24.** A mesék hatalma - Uo. 84.; **25.** A Nők és a titok - Uo. 85.; **26.** A kincs és a két ember - Uo. 94.; **27.** A Nyulak - Uo. 97.; **28.** Uo. 99.; **29.** Nem lehet mindent előre látni - Uo. 131.; **30.** A Szkamander - Uo. 139.

MARVELL, ANDREW (1621-1676) angol költő

1. *Rideg úrnőjéhez* - A. k. a. 216. Vas István; **2.** Uo.

MOLIÉRE (tk. Jean Baptiste Poquelin; 1622-1695) francia vígjátékíró

1. *Kényeskedők*, 9. j. - Válogatott vígjátékai. Szépirodalmi, Bp., 1954. I. köt. 19. Illyés Gyula; **2.** Uo. 22.; **3.** *I. m.* 15. j. - Uo. 30.; **4.** Nők iskolája. 1. felv., 1. j. - Uo. 159. Szabó Lőrinc; 5-6. *I. m.* 1V. felv. 8. j. - Uo. 203.; **7.** Tartujj'e, I. felv. 1. j. - Uo. 256. Vas István; **8.** Uo. 258.; **9.** Uo. 259.; **10.** *I. m.* 5. j. - Uo. 266.; **11.** Uo. 267.; **12.** *I. m.* III. felv. I. j. - Uo. 289.; **13-14.** *I. m.* IV. felv. 5. j. - Uo. 313.; **15.** *I. m.* V. felv. 2. j. - Uo. 319.; **16.** *I. m.* 3. j. - Uo. 320.; 17-18. Don Juan, I. felv. 2. j. - Uo. 339. Illyés Gyula; **19.** *I. m.* IV. felv. 4. j. - Uo. 379.; 20-21. Uo. 380.; **22.** *I. m.* V. felv. 2. j. - Uo. 388.; **23.** Uo. 389.; **24.** Embergyűlölő, I. felv. 1. j. - Uo. 398. Illyés Gyula; 25-27. Uo. 399.; 28-33. Uo. 402.; **34.** Uo. 405.; **35.** *I. m.* II. felv. 4. j. - Uo. 424.; **36-37.** *I. m.* 1V. felv. I. j. - Uo. 441.; **38.** *I. m.* 2. j. - Uo. 444.; **39.** *I. m.* 3. j. - Uo. 445.; **40.** *I. m.* V. felv. Utolsó j. - Uo. 465.: 41. Botcsinálta doktor. II. felv. 4. j. - Uo. 11. köt. 30. Kazinczy Ferenc-Illyés Gyula; **42.** *I. m.* III. felv. 11. j. - Uo. 48.; **43.** Fösvény. I. felv. I. j. - Uo. 171. Illyés Gyula; **44.** *I. m.* 2. j. - Uo. 172.; **45.** Uo. 173.; **46.** Uo. 174.; **47.** *I. m.* 5. j. - Uo. 184.; **48.** Uo. 185.; 49. *I. m.* IV. felv. 3. j. - Uo. 223.; **50.** Uo. 224.; **51.** *I. m.* 5. j. - Uo. 227.; **52.** Úrhatnám polgár, III. felv. 2. j. - Uo. 271. Mészöly Dezső; **53.** Tudós nők, I. felv. 1. j. - Uo. 383. Illyés Gyula; **54.** *I. m.* II. felv. 6. j. - Uo. 401.; **55.** Képzelt beteg, II. felv. 8. j. - Uo. 510. Illyés Gyula.

PASCAL, BLAISE (1623-1662) francia matematikus, fizikus és gondolkodó

1. *A tekintély szerepe a filozófiában* - Gondolatok. Vál.: Francois Mauriac. Bibliotheca, Bp., 1943. 33. Fónagy Iván; **2-3.** Uo. 35.; **4.** Ima - Uo. 37.; **5-6.** Uo. 43.; **7.** Uo. 46.; **8.** Uo. 49.; **9.** Gondolatok a keresztény vallásról, 1. f. - Uo. 65.; **10-11.** Uo. 67.; **12.** Uo. 68.; **13.** Uo. 70.; **14.** *I. m.* 2. f. - Uo. 73.; **15.** Uo. 74.; **16.** Uo. 75.; **17-20.** Uo. 76.; **21-23.** Uo. 77.; 24-27. Uo. 78.; **28.** Uo. 79.; **29.** *I. m.* 3. f. - Uo. 82.; **30.** Uo. 83.; **31.** Uo. 84.; **32.** Uo. 85.; **33.** Uo. 89.; **34-36.** Uo. 91.; **37-38.** Uo. 92.; **39.** *I. m.* 4. f. - Uo. 101.; 40-41. Uo. 103.; **42.** *I. m.* 5. f. - Uo. 104.; **43.** Uo. 112.; **44.** *I. m.* 6. f. - Uo. 120.; **45-47.** Uo. 123.; **48.** *I. m.* 7. f. - Uo. 125.; **49.** Uo. 128. : 50-51. Uo. 129.; **52.** Uo. 130.

ANGELUS SILESIUS (tk. Johann Scheffler; 1624-1677) német költő

1. *Arkangyali vándor* - Ö. B. I. köt. 650. Szabó Lőrinc; **2-4.** Uo.; **5-14.** Uo. 651.; **15-21.** Uo. 652.; **22.** *I. m.* - N. k. a. 269. Tóth Bálint; **23.** Uo. 270.

APÁCAI CSERE JÁNOS (1625?-1659) magyar filozófus és pedagógiai író

1-4. *Magyar encyclopaedia*. Id. Jankovich Ferenc: Iránytű a magyar irodalomban. Misztótfalusi, Bp.,1945.

MADAME DE SÉVIGNÉ (Marie de Rabutin-Chantal; 1626-1696) francia írónő

1. *Levelei. Pomponne úrnak*, 1664. nov. 17. - Magyar Helikon, Bp., 1975. 22. Somogyi Pál László; **2.** (Olasz eredeti nyomán) *I. m.* Ugyanannak, 1664. dec. 21. - Uo. 47.; **3.** *I. m.* Grignannénak, 1672. márt. 16. - Uo. 176.; 4-5. *I. m.* Ugyanannak, 1672. ápr. 27. - Uo. 187.; **6.** (Valószínűleg németalföldi közmondás nyomán) *I. m.* Ugyanannak, 1675. nov. 13. - Uo. 276.; **7.** *I. m.* Ugyanannak és férjének, 1680. máj. 31. - Uo. 387.; **8.** *I. m.* Ugyanannak, 1680. jún. 1S. - Uo. 395.; **9.** *I. m.* Ugyanannak és férjének, 1689. jan. 10. - Uo. 425.; **10.** *I. m.* Ugyanannak , 1689. nov. 30. - Uo. 438.

BOSSUET, JACQUES-BÉNIGNE (1627-1704) francia író és hitszónok

1. E. d. C. 764. sz. Molnos Lipót; **2.** N. ch. 43.; **3.** Uo. 91.; **4.** Uo. 123.; **5.** Uo. 161.; **6.** Uo. 180.; **7.** Uo. 114.

BUNYAN, JOHN (1628-1688) angol prózaíró

The Pilgrim's Progress from This World to Which is to Come, 2. r. - O. D. Q. 99. 28. sz. Molnos Emília.

HUYGENS, CHRISTIAN (1629-1695) holland fizikus

Értekezések a fényről - Heisenberg, 83. Morlin Zoltán.

TILLOTSON, JOHN (1630-1694) Canterbury érseke

Prédikációi. 93. sz. (Töle vette át Voltaire: *Épître á l'auteur du nouveau livre des trois imposteurs*) - Zoozmann, 226. h. (X)

LOCKE, JOHN (1632-1704) angol filozófus

1. *Essay on the Human Understanding* - O. D. Q. 31 S. S. sz. Molnos Emília; **2.** *I. m.* - Uo. 7. sz.; **3.** *I. m.* - Uo. 8. sz.; **4.** Uo. 9. sz.; **5.** E. d. C. 6478. sz.

SPINOZA, BARUCH (1632-1677) holland filozófus

1. *Teológiai politikai tanulmány*, 16. f. - FTSZGY, I. köt. 264. Szemere Samu; **2-4.** Uo.; **5-9.** Uo. 265.; **10-13.** Uo. 266.; **14-15.** Uo. 267.; **16-20.** Uo. 268.; **21-22.** Uo. 269.; **23-24.** *I. m.* 20. f. - Uo. 273.; **25-27.** Uo. 274.; **28.** Uo. 275.; **29-33.** Uo. 276.; **34-38.** Uo. 277.; **39-40.** Uo. 278.; **41.** *Etika*. I. r. Függelék - FTSZGY, 1. köt. 279. Szemere Samu; **42-45.** Uo. 280.; **46-48.** Uo. 281.; **49.** *I. m.* 3. r. Előszó - Uo. 283.; **50.** Uo. 284.; **51.** *I. m.* 2. tétel - Uo.; **52.** *I. m.* Megjegyzés - Uo. 286.; **53.** *I. m.* 4. r. Előszó - Uo. 287.; **54.** Uo. 289.

PEPYS, SAMUEL (1633-1703) angol naplóró

1. *Diary*, 1660. január 4. - O. D. Q. 377. 10. sz. Mohos Emília; **2.** *I. m.* 1662. júl. 19. - Szobotka Tibor (szerk.): Samuel Pepys naplója. Gondolat, Bp., 1961. 99. Ruttkay Kálmán; **3.** *I. m.* 1662. nov. 27. - Uo. 121.; **4.** *I. m.* 1665. dec. 25. - Uo. 219.; **5.** *I. m.* 1668. márc. 21. - O. D. Q. 377. 31. sz. Mohos Emília.

XIV. LAJOS (1638-1715) francia király

1. (Sévigné asszony feljegyzése szerint) - E. d. C. 895. sz. Molnos Lipót; **2.** (Vitatható hitelességű) - Uo. 896. sz. (X); **3.** Uo. 898. sz. Mohos Lipót; **4.** (68 éves korában, a 63 éves Villeroy marsallhoz, amikor az csatavesztésről számolt be) - Uo. 900. sz.; **5.** (Halálos ágyán) - Uo. 902.

RACINE, JEAN (1639-1699) francia drámaíró

1. *Andromaché*, I. felv. 4. j. - Klasszikus francia drámák. Corneille-Racine. Európa, Bp., 1964. 372. Szabó Lőrinc; **2.** *I. m.* II. felv. I. j. - Uo. 376.; **3.** *I. m.* III. felv. 1. j. - Uo. 388.; **4.** *I. m.* IV. felv. S. j. - Uo. 407.; **5.** *I. m.* V. felv. S. j. - Uo. 415.; **6-9.** *A pereskedők*, I. felv. 1. j. - Uo. 423. Illyés Gyula; **10.** *I. m.* III. felv. 2. j. - Uo. 456.; **11.** *Brltannicws*, I. felv. 2. j. - Uo. 480. Kálnoky László; **12-13.** I. m. 4. j. - Uo. 483.; **14.** *I. m.* II. felv. 2. j. - Uo. 486.; **15.** *I. m.* III. felv. 8. j. - Uo. 507.; **16.** *I. m.* IV. felv. 3. j. - Uo. 516.; **17.** Uo. 517.; **18.** *I. m.* 4. j. - Uo. S 19.; **19.** *Bere-nice*, IV. felv. S. j. - Uo. S7S. Vas István; **20.** Uo. 576.; **21.** *I. m.* V. felv. 7. j. - Uo. 589.; **22.** *Phaedra*, I. felv. 3. j. - Uo. 602. Somlyó György; **23.** Uo. 603.; **24.** Uo. 605.; **25.** *I. m.* II. felv. 2. j. - Uo. 614.; **26.** *I. m.* S. j. - Uo. 616.; **27-28.** Uo. 617.; **29.** *I. m.* III. felv. 1. j. - Uo. 622.; **30.** *I. m.* 3. j. - Uo. 625.; **31.** *I. m.* IV. felv. 2. j. - Uo. 633.; **32.** Uo. 634.; **33.** *I. m.* 6. j. - Uo. 639.; **34.** Uo. 640.; **35-36.** *I. m.* V. felv. 1. j. - Uo. 642.; **37.** *I. m.* 7. j. - Uo. 649.; **38.** *Atália*, I. felv., 1. j. - Uo. 661. Rónay György; **39.** Uo. 663.; **40.** *I. m.* 2. j. - Uo. 668.; **41.** *I. m.* II. felv. 7. j. - Uo. 683.

ALCOFORADO, MARIANA (1640-1723) portugál apáca, az ún. Portugál levelek állítólagos szerzője
1. *Portugál levelek*, 3. sz. - Móra, Bp., 1959. 51. Szabó Magda ; 2. *I. m.* 4. sz. - Uo. 63.; 3. *I. m.* 5. sz. - Uo. 95.; 4. Uo. 96.; 5. Uo. 98.

BEHN, APHRA (1640-1689) angol író
The Rover, 3. r. 1. felv. - O. D. Q. 40. 11. sz. Molnos Emília.

NEWTON, ISAAC (1643-1727) angol fizikus
1. *A természettan matematikai elvei. Előszó* - Heisenberg, 76. Morlin Zoltán; 2. (Id. Heisenberg) - Uo.; 3-4. *A természettan matematikai elvei.* III. k. 1. szabály - Uo.; 5. *I. m.* 2. szabály - Uo. 77.

AHRAHAM A SANTA CLARA (tk. Johann Ulrich Megerle; 1644-1709) osztrák hitszónok, író ,
1. Zoozmann, 223. h. K. N. I.; 2. Uo. 330. h.; 3. Uo. 391. h.; 4. Uo. S6S. h.; 5. Uo. 592. h.

LA BRUYÉRE, JEAN DE (1645-1696) francia moralista
1. *Jellemek, avagy a század erkölcsi* - Gábor, 11 S. Gábor György ; 2. Uo.; 3-6. Uo. 117.; 7-9. Uo. 118.; 10-12. Uo. 119.; 13. Uo. I 20.; 14-16. Uo. 121.; 17-23. Uo. 122.; 24-29. Uo. 123.; 30-33. Uo. 124.; 34-39. Uo. 125.; 40-43. Uo. 126.; 44-46. Uo. 127.; 47-52. Uo. 128.; 53-57. Uo. 129.; 58-60. Uo. 130.; 61-65. Uo. 131.; 66-70. Uo. 132.; 71-76. Uo. I 33.; 77-79. Uo. 134.; 80. Uo. 135.; 81-84. Uo. 136.; 85-88. Uo. 137.; 89-92. Uo. 138.; 93-97. Uo. 139.; 98-100. Uo. 140.; 101-106. Uo. 141. ; 107-111. Uo. 142.; 112-113. Uo. 143.

LEIBNIZ, GOTTFRIED WILHELM (1646-1716) német filozófus
1. *Újabb vizsgálódások az emberi értelemről. Előszó* - FTSZGY, I. köt. 299. Rácz Lajos; 2-3. Uo.; 4-5. Uo. 300.; 6-7. Uo. 302.; 8. Uo. 303.; 9-10. *I. m.* 1. k. 1. f. - Uo. 313.; 11. Uo. 314.; 12-13. Uo. 317.; 14-15. *I. m.* 23. f. - Uo. 322.; 16. *Monadologia.* 9. sz. - Értekezések. Franklin Társulat, Bp., 1907. 173. Bauer Simon és Vida Sándor; 17. *I. m.* 22. sz. - Uo. 176.; 18. *I. m.* 28. sz. - Uo. 177.; 19. *I. m.* 39. sz. - Uo. 178.; 20. *I. m.* 69. sz. - Uo. 183.; 21-22. *A természetnek és az isteni gondviselésnek éssen alapuló elvei*, 18. sz. - Uo. 195.

BAYLE, PIERRE (1647-1706) francia filozófus
1. Id. Kálmán Zsuzsa: Bayle és az Ótestamentum. Bölcsészdoktori értekezés. Bp., 1934. 21. Kálmán Zsuzsa ; 2. Uo.; 3. Uo. 26.; 4. Történeti Ismerettár - Gorilovics Tivadar (szerk.): A korai francia felvilágosodás. Gondolat, Bp., 1961. 157. Gorilovics Tivadar; 5. Uo. 158.; 6. Levél Minutolinak -Uo. 162.; 7. A kálvinizmus történetének általános kritikájából - Uo. 181.; 8. Az üstökösre vonatkozó különböző nézetek - Uo. 197.; 9. Magyarátadás a manicheusokra vonatkozóan - Uo. 207.; 10. A kálvinizmus történetének általános kritikájából - Uo. 208.; 11. Uo. 209.

JUANA INÉS DE LA CRUZ (1648-1695) mexikói spanyol apáca költő
1. *A reményhez* - Sp. k. a. 352. András László; 2. Uo.; 3. Amelyben a férfiakat ostorozza - Sp. k. a. 354. Tímár György; 4. Uo. 355.

FÉNELON, FRANCOIS DE SALIGNAC DE LA MOTHE (1651-1715) francia moralista
1. N. ch. 188. Molnos Lipót; 2. Uo. I 59.; 3. Uo. 116.; 4. Uo. 12.; 5. Uo. 103.; 6. Uo. 75.; 7. Uo. 140.; 8. Uo. 18.; 9. E. d. C. 1081. sz.

POSZOSKOV, IVAN TYIHONOVICS (1652-1726) orosz közgazdász

Könyv a szegénységről és a gazdaságról. A parasztokról - Niederhauser Emil (szerk.): Az orosz felvilágosodás. Gondolat, Bp., 1966. 38. (?)

FONTENELLE, BERNARD LE BOVIER DE (1657-1757) francia filozófus

1. Gábor, 153. Gábor György; 2. Uo.; 3-4. Uo. 155.; 5-7. Uo. 156.; 8-9. Uo. 157.; 10-12. Uo. 158.; 13-17. Uo. 159.; 18-21. Uo. 160. 22-26. Uo. 161.; 27-31. Uo. 162.; 32-34. Uo. 163.; 35-40. Uo. 164.; 41-43. Uo. 165.; 44-47. Uo. 166.

DEFOE, DANIEL (1660?-1731) angol regényíró

1. *Robinson Crusoe*, 4. f. - Szépirodalmi, Bp., 1955. I. köt. 98. Vajda Endre; 2. Uo.; 3. *I. m.* 9. f. - Uo. 186.; 4. Uo. 187.; 5. Uo. 189.; 6. *I. m.* 10. f. - Uo. 202.; 7. *Character of the Late Dr. S. Annesley* - O. D.Q. 170. 2. sz. Mohos Emília; 8. *Serious Reflections of Robinson Crusoe*. 2. f. - Uo. 10. sz.; 9. *The True Born Englishman* - Uo. 15. sz.

SWIFT, JONATHAN (1667-1745) angol satíráíró

1. *Gulliver utazásai*, I. r. Utazás Lilliputba. 4. f. - Európa, Bp., 1960. 58. Szentkuthy Miklós; 2-3. *I. m.* (I. r. Utazás Brobdingnagba, 6. f. - Uo. 157.; 4. Uo. 162.; 5-6. Uo. 163.; 7. Uo. 164.; 8. *I. m.* 7: f. - Uo. 169.; 9. *I. m.* III. r. Utazás Laputába. Balnibarbibá. Glubbdubdribba. Guggnagba és Japánba, 2. f. - Uo. 205.; 10. *I. m.* IV. r. Utazás a nyihahák országába, 8. f. - Uo. 326.; 11. Uo. 328.; 12. Uo. 329.; 13. Uo. 330.; 14. Szatírák és röpiratok. A szerző előszava - Európa, Bp., 1961. 9. Kéry László; 15-17. Uo.

VICO, GIAMBATTISTA (1668-1744) olasz filozófus

1. *Az új tudomány*, 1. k. 2. szakasz, I. sz. - Akadémiai, Bp., 1963. 182. Dienes Gedeon és Szemere Samu; 2. *I. m.* V. sz. - Uo. 184.; 3. *I. m.* V I. sz. - Uo.; 4. *I. m.* V II. sz. - Uo.; 5. *I. m.* VIII. sz. - Uo. 185.; 6. *I. m.* IX. sz. - Uo.; 7. *I. m.* XIII. sz. - Uo. 186.; 8. *I. m.* XV I. sz. - Uo. 188.; 9. *I. m.* XXXII. sz. - Uo. 195.; 10. *I. m.* XXXIII. sz. - Uo.; 11. *I. m.* XXXV. sz. - Uo.; 12. *I. m.* XXXVI. sz. - Uo.; 13. *I. m.* XXXVII. sz. - Uo. 196.; 14. *I. m.* XXXIX. sz. - Uo.; 15. *I. m.* XLVII. sz. - Uo. 199.; 16. *I. m.* L. sz. - Uo. 200.; 17. *I. m.* LIII. sz. - Uo. 201.; 18. *I. m.* LIV. sz. - Uo.; 19. *I. m.* LIX. sz. - Uo. 203.; 20. *I. m.* LXIV. sz. - Uo. 204.; 21. *I. m.* LXV. sz. - Uo. 22. *I. m.* LXVI. sz. - Uo. 205.; 23. *I. m.* LXVII. sz. - Uo.; 24. *I. m.* LXIX. sz. - Uo. 206.; 25. *I. m.* LXXX. sz. - Uo. 208.; 26. *I. m.* LXXXI. - Uo.; 27. *I. m.* XCII. sz. - Uo.; 28. *I. m.* XCIV. sz. - Uo. 21 S.; 29. *I. m.* CXII. sz. - Uo. 224.; 30. *I. m.* CXIV. sz. - Uo.; 31. *I. m.* 3. szakasz - Uo. 226.; 32. *I. m.* II. k. 1. szakasz, I. f. - Uo. 253.; 33. *I. m.* 2. szakasz, 2. f. - Uo. 269.; 34. *I. m.* S. szakasz, 2. f. - Uo. 385.; 35. *I. m.* 7. f. - Uo. 41 S. ; 36. *I. m.* 8. f. - Uo. 419.; 37. *I. m.* II. k. 1. szakasz, 4. f. - Uo. 485.; 38. *I. m.* 5. f. XII. sz. - Uo. 489.; 39. 7. m. IV. k. 9. szakasz, 3. f. - Uo. 533.; 40-41. *I. m.* 14. szakasz, 2. f. - Uo. 579.; 42. A mű befejezése. A legjobb államról - Uo. 616.

II. RÁKÓCZI FERENC (1676-1735) fejedelem

1. 1703. júniusi manifesztuma (tk. Ráday Pál fogalmazása) - T. B. 52.; 2. (Eredete vitatható) - Uo. 56.

MESLIER, JEAN (1678-1733) francia filozófus

1. Meslier abbé testamentuma - Kossuth, Bp., 1961. 16. Nagy Géza; 2. Uo. I 6.; 3. Uo. I 8.

DESTOUCHES (tk. Philippe Néricault; 1680-1754) francia vígjátékíró

1. E. d. C. 1138. sz. Mohos Emília; 2. Uo. 1 145. sz.; 3. *Le Glorieux*, II. felv. 5. j. - Zoozmann, 148. h. K. N. 1.

MATTHESON, JOHANN (1681-1764) német zeneszerző, zenei író

1. *A dallam tudományának magva. A jó dallamkészítés művészetéről*, 14. § - Örök muzsika, 155. Barna István; 2. *I. m.* 1. sz. - Uo.; 3. *I. m.* 3. sz. - Uo.; 4. *I. m.* 4. sz. - Uo.; 5. *I. m.* 7. sz. - Uo.; 6. *I. m.* 18. § - Uo. 158.

YOUNG, EDWARD (1683-1765) angol költő

Night Thoughts, 4. f. - K. N. I.

HOLBERG, LUDVIC (1684-1754) dán-norvég vígjátékíró, történész, filozófus

1. *A politikus csizmadia*. V. felv. 8. j. - Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt., Szeged, 1951. 106. Puskás Endre; 2. Uo.

MARCELLO, BENEDETTO (1686-1739) olasz zeneszerző, zeneíró

A divatos színház - Szabolcsi, 47.

POPE, ALEXANDER (1685-1744) angol költő

1. *Az elrabolt hajfűrt*, II. é. - Eposzok, 354. Vajda Endre; 2. Uo.; 3. *The Dunciad*, 1. k. - O. D. Q. 381. 13. sz. Molnos Emília; 4. *An Essay on Criticism* - Uo. 382. 29. sz.; 5. *I. m.* - Uo. 383. 2. sz.; 6. *Epistles and Satires of Horace* - Uo. 386. 14. sz.; 7. *Letters. To Fortescue*. 1725. szeptember 23. - Uo. 36. sz.; 8. *I. m.* To Swift. 1732. december 5. - Uo. 37. sz.

MONTESQUIEU, CHARLES-LOUIS DE SECONDAT, BARON DE LA BRÉDE ET DE (1689-1755) francia filozófus, regényíró

1. *Perzsa levelek*. XVII. sz. - Új Magyar Könyvkiadó, Bp., 1955. 30. Rónay György; 2. *I. m.* XXIX. sz. - Uo. 48.; 3. *I. m.* XXXIII. sz. -, Uo. 53.; 4. *I. m.* XXXVIII. sz. - Uo. 60.; 5. *I. m.* XL. sz. - Uo. 62.; 6. *I. m.* XLIV. sz. - Uo. 65.; 7. *I. m.* LVIII. sz. - Uo. 90.; 8-9. *I. m.* LIX. sz. - Uo. 92.; 10. *I. m.* LX. sz. - Uo.; 11. Uo. 93. ; 12. *I. m.* LXVI. sz. - Uo. 102.; 13. *I. m.* LXXVI. sz. - Uo. 120.; 14. *I. m.* LXXIX. sz. - Uo. 125.; 15. Uo. 126.; 16. *I. m.* XCVI. sz. - Uo. 148.; 17. Uo. 149.; 18. *I. m.* CVI. sz. - Uo. 163.; 19. *I. m.* CVII. sz. - Uo. 165.; 20-21. Uo. 166.; 22. *I. m.* CIX. sz. - Uo. 169.; 23. *I. m.* CX. sz. - 170.; 24. *I. m.* CXV. sz. - Uo. 178.; 25. *I. m.* CXVI. sz. - Uo. 180.; 26. *I. m.* CXVII. sz. - Uo. 181.; 27. *I. m.* CXXII. sz. - Uo. 188.; 28. Uo. 189.; 29. Uo. 190.; 30. *I. m.* CXXIII. sz. - Uo. 191.; 31. *I. m.* CXXVI. sz. - Uo. 195.; 32. *I. m.* CXXXIX. sz. - Uo. 216. sz.; 33. *I. m.* CXLV. sz. - Uo. 237. sz.; 34. *I. m.* CXLVI. sz. - Uo.; 35. Uo. 239.

PIRON, ALEXIS (1689-1773) francia költő és drámaíró

La Métromanie, III. felv. 7. j. - Zoozmann, 157. h. (X)

MIKES KELEMEN (1690-1761) memoáriró

1. *Törökországi levelek* - Vajthó, 21.; 2. Uo.; 3-4. Uo. 87.; 5. Uo. 104.; 6. Uo. 132.; 7. Uo. 168.; 8. Uo. 184.; 9. Uo. 197.; 10. *Magyar próza*, I. köt. 336.; 11. Uo. 343.; 12. Uo. 344.

TORRES Y VILLARROEL, DIEGO DE (1694-1770) spanyol költő

1. *A leghíresebb rablók nem az országúton vannak* - Sp. k. a. 358. Orbán Ottó; 2. Uo.

VOLTAIRE, FRANCOIS-MARIE (tk. Arouet; 1694-1778) francia regény- és drámaíró, filozófus

1. E. d. C. 1219. sz. Molnos Lipót; 2. *Oedipe* - Uo. I 221. sz.; 3. *Brutus* - Uo. 1222. sz.; 4. *Zatre* - Uo. 1224. sz.; 5. *Oedipe* - Uo. 1220. sz.; 6. *Le Sottisier* - Uo. 1279.; 7. *Sémiramis* - Uo. 1238.

sz.; **8.** Uo. t276. sz.; **9.** Uo. 1278. sz.; **10.** Uo. 1281. sz.; **11.** Békés, 466.; **12.** Levél Chauvelin márkihoz, 1764. Április 2. - Id. Gyergyai Albert: Voltaire levelei. Gondolat, Bp., 1963. Előszó, XV. Gyergyai Albert; **13.** E. d. C. 1290. sz. Molnos Emília; **14.** Uo. 1289. sz.; **15.** Zadig. 6. f. - Uo. 1298. sz.; **16.** N. d. c. 5410. sz.; **17.** Uo. 5421. sz.; **18.** Uo. 5701. sz.; **19.** N. ch. 126. sz.; **20.** N. d. c. 5426. sz.; **21.** Uo. 5467. sz.; **22.** Candide vagy az optimizmus, 14. f. - Kisregények. Új Magyar Könyvkiadó, Bp., 1955. 162. Gyergyai Albert: 23. *I. m.* 20. f. - Uo. 186.; **24.** *I. m.* 21. f. - Uo. 189.; **25.** *I. m.* 23. f. - Uo. 200.; 26, *I. m.* 25. f. - Uo. 210.; **27.** *I. m.* 28. f. - Uo. 221.; **28.** *I. m.* 30. f. - Uo. 224.; 29-31. Uo. 226.; **32.** Uo. 227.; **33.** A vadember, 1. f. - Uo. 245. Gyergyai Albert; **34.** *I. m.* 3. f. - Uo. 253.; **35.** *I. m.* 5. f. - Uo. 260.; **36.** *I. m.* 8. f. - Uo. 269.; **37.** *I. m.* 10. f. - Uo. 274.; **38.** *I. m.* 11. f. - Uo. 279.; **39.** *I. m.* 18. f. - Uo. 296.; **40.** *I. m.* 19. f. - Uo. 300.; **41.** Uo. 305.; **42.** *I. m.* 20. f. - Uo. 312.; **43.** E, d. C. 1321. sz. Mohos Lipót; **44.** Discours sur l'homme - Zoozmann, 207. h. K. N. 1.

DEFFAND, MARIÉ DE VICHY-CHAMRON DU (1697-1780) francia márkinő
Levél d'Alembert-hez, 1763 - Békés, 467.

PRÉVOST, ANTOINE-FRANCOIS (1697-1763) francia író

1. *Manon Lescaut és Des Grieux lovag története. A szerző művéről* - Szépirodalmi, Bp., 1954. 4. Kolozsvári Grandpierre Emil; 2-3. Uo. 5.; 4-5. Uo. 6.; **6.** *I. m.* I. r. - Uo. 123.; **7-8.** *I. m.* II. r. - Uo. 133.; **9.** Uo. 188.; **10.** Uo. 220.

FALUDI FERENC (1704-1779) költő és prózaíró
Forgandó szerencse.

FRANKLIN, BENJÁMIN (1706-1790) amerikai nyomdász, államférfi, író

1. *Önéletrajza*, 1. f. - Rózsavölgyi és Társa, Bp., é. n. 28. Wildner Ödön; **2.** *I. m.* 2. f. - Uo. 57.; **3-6.** *I. m.* 6. f. - Uo. 127.; **7.** Uo. 128.; **8.** Uo. I 39.; **9.** Uo. 141.; **10.** *I. m.* 7. f. - Uo. 158.; **11.** *I. m.* 8. f. - Uo. 174.; 12-13, *I. m.* 9. f. - Uo. 202.; **14.** Uo. 203.; **15.** Zoozmann, 103. h. K. N. L; **16.** Uo. 836. h.; **17.** Advice tu Young Tradesman. 1748.-O. D. Q. 211. 5. sz. Mohos Emília; **18.** Essays. Thoughts on Commercial Subjects - Uo. 6. sz.; **19.** Letter to Quincy, 1753. szeptember 11. - Uo. 8. sz.; **20.** Letter to Jean Baptiste Le Roy, 1789. november 13. - Uo. 9. sz.; **21.** Maxims. Prefixed to Poor Richard's Almanac (1758) - Uo. 10. sz.; **22.** 1741. június-Uo. 14. sz.; **23.** *I. m.* 1758. - Uo. 17. sz.

BUFFON, GEORGES-LOUIS LECLERC (1707-1788) francia természettudós

1. *Histoire des Mammifères* - E. d. C. 1328. sz. Mohos Lipót; **2.** *Discours sur le style* (Székfoglalója a Francia Akadémián) - Uo. 1329. sz.; **3.** *I. m.* - Uo. I 330. sz.; **4.** *I. m.* - Uo. 1331. sz.; **5.** Id. Hérault de Séchelles: Une visite á Montbard - Uo. 1332. sz.; **6.** N. ch. 25.

FIELDING, HENRY (1707-1754) angol regény- és drámaíró

1. *Amelia*, III. k. 4. f. - O. D. Q. 204. 7. sz. Mohos Emília; **2.** *I. m.* VI. k. 8. f. - Uo. 8. sz.; **3.** Joseph Andrews, II. k. 8. f. - Uo. 16. sz.; **4.** *I. m.* III. k. 1. f. - Uo. 17. sz.; **5.** Tom Jones, II. k. 9. f. - Európa, Bp., 1958. I. köt. 95. Julow Viktor; **6.** *I. m.* XI. k. 4. f. - Uo. II. köt. 71.

GOLDONI, CARLO (1707-1793) olasz vígjátékíró

1. *Két úr szolgája*, I. felv. 10. j. - Válogatott vígjátékai. Új Magyar Könyvkiadó, Bp., 1955. 24. Révay József; **2.** *I. m.* 14. j. - Uo. 31.; **3.** *I. m.* II. felv. 8. j. - Uo. 48.; **4.** *I. m.* 12. j. - Uo. 52.; **5.** A hazug, I. felv. 5. j. - Uo. 112. Szabó Lőrinc; **6.** *I. m.* 15. j. - Uo. 126.; **7.** *I. m.* II. fetv. 9. j. - Uo.

142.; **8.** *I. m.* 10. j. - Uo.; **9.** *I. m.* 21. j. - Uo. 159.; **10.** *I. m.* III, felv. 5. j. - Uo. 167.; **11.** *I. m.* 9. j. - Uo. 175.; **12.** *I. m.* Utolsó jelenet - Uo. 182.; **13.** Uo. 183.; **14.** A kávéház, tl. felv. 16. j. - Uo. 265. Révay József; **15.** *I. m.* 23. j. - Uo. 270.; **16.** *Mirandolina*, I. felv. 8. j. - Uo. 284. Révay József; **17.** (Régebbi szólás nyomán) *I. m.* 22. j. - Uo. 305.; **18.** *I. m.* 23. j. - Uo. 307.; **19.** *I. m.* II. felv. 1. j. - Uo. 308.; **20.** *I. m.* 17. j. - Uo. 332.; **21.** *I. m.* (II. felv. 18. j. - Uo. 360.; **22.** *Bugrisok*, III. felv. 5. j. - Uo. 439. Révay József; **23.** *A legyező*, II. felv. 5. j. - Uo. 55 i. Révay József.

HAGEDORN, FRIEDRICH VON (1700-1754) német költő és meseíró
Epigrammatische Gedichte. An Hygin - Zoozmann, 314. h. K. N. I.

PITT, WILLIAM, EARL OF CHATHAM (1708-1778) angol államférfi
Beszéd a Lordok Házában, 1770. január 9. - O. D. Q. 379. 5. sz. Motnos Emília.

JOHNSON, SAMUEL (1709-1784) angol prózaíró

1. T. B. 376.; **2.** *Boswell's Life of Johnson*, I. köt. 1763. július 14. - O. D. Q. 271. 9. sz. Molnos Emília; **3.** *I. m.* II. köt. 1775. április 14. - Uo. 272. 30. sz.; **4.** *I. m.* április 18. - Uo. 32. sz.; **5.** *I. m.* 1776. március 21. - Uo. 39. sz.; **6.** *I. m.* március 27. - Uo. 273. 3. sz.; **7.** *I. m.* április 5. - Uo. 8. sz.; **8.** *I. m.* III. köt. 1777. szeptember - Uo. 25. sz.; **9.** *I. m.* 1778. március 30. - Uo. 26. sz.; **10.** *I. m.* 1779. október 27. - Uo. 274. 16. sz.; **11.** *I. m.* IV. köt. 1780. - Uo. 24. sz.; **12.** James Boswell: Doktor Johnson élete. (Vál.: Sükösd Mihály.) Gondolat, Bp., 1965. 101. Kaposi Tamás; **13.** Uo. I 12.; **14.** Uo. 123.; **15.** Uo. 126.; **16.** Uo. 127.; **17.** Uo. 138.; **18.** Uo. I 48.; **19.** Uo. I 49.; 20-21. Uo. 150.; **22.** Uo. 156.; **23.** Uo. I 97.; **24.** Uo. 215.; **25.** Uo. 232.; **26.** Uo. 294.; **27.** Uo. 303.; **28.** Uo. 312.; 29-30. Uo. 315.; **31.** *Letters of Johnson* (Ed. G. B. Hill, 1892.) To Mrs. Thrale, 1773. március 17. - O. D. Q. 277. 40. sz. Molnos Emília; **32.** *Lives of English Poets* (Ed G. B. Hill, 1905.), I. köt. 181. § - Uo. 278. 3. sz.

HUME, DAVID (1711-1776) angol filozófus

1. *Tanulmány az emberi értelemről*, 1. f. - Magyar Helikon, 1973. 11. Vámosi Pál; **2.** *I. m.* 4. f. - Uo. 43.; **3.** Uo. 55.; 4-5. *I. m.* 5. f. - Uo. 68.; **6.** *I. m.* 7. f. - Uo. 95.; **7.** *I. m.* 8. f. - Uo. 144.; **8.** *I. m.* 10. f. - Uo. 179.; **9.** *I. m.* 12. f. - Uo. 251.; **10.** Uo. 252.; **11.** Uo. 254.

LOMONOSZOV, MIHAIL VASZILJEVICS (1711-1765) orosz tudós, költő

1. *Levél I. I. Suvalovhoz* - Niederhauser Emil (szerk.): Az orosz felvilágosodás. Gondolat. Bp., 1966. 56. (?) ; **2.** Uo. 62.; **3.** Uo. 66.; **4.** *Egyszer két csillagász ...* - Radó György.

II. (NAGY) FRIGYES (1712-1786) porosz király

1. *Mémoires de Brandebourg* - Büchmann, 693. (X); **2.** (Állítólagos felkiáltása, amikor a Gárda Kolinnál ingadozni kezdett, 1757. június 18.) - Zoozmann, 225. h. K. N. I.; **3.** Feljegyzése, 1740. június - Uo. 747. h.; **4.** *Levele d'Argens márkinak*. 1760. - L. d. c. 1261. sz. Molnos Lipót; **5.** I-álasz a vallási ügyeket irányító hivatalnak - Uo. 2. sz.; **6.** (Állítólagos kijelentése)-O. D. Q. 211. 22. sz.; **7.** *Levele Lujza Dorottya hercegnőnek*, 1760. május 8. - Zoozmann, 332. h. K. N. I.

ROUSSEAU, JEAN-JACQUES (1712-1775) francia filozófus, író, pedagógus, esztéta

1. *Értekezés a tudományokról és a művészetekről*, 1. r. - Értekezések és filozófiai levelek. Magyar Helikon, Bp., 1978. 12. Kis János; **2.** Uo.; **3.** Előszó a "Narcissus"-hoz - Uo. 47.; **4.** Uo. 48.; 5-8. Uo. 49.; **9.** Uo. 53.; **10.** Uo. 54.; **11.**-12. Uo. 56.; **13.** *Értekezés az egyenlőtlenség eredetéről*, 1. r. - Uo. 110.; **14.** *Politikai gazdaságtan* - Uo. 218.; **15.** Uo. 219.; **16.** Uo. 234.; **17.**

Levél d'Alembert-nek - Uo. 413.; **18.** Uo. 450.; **19.** A társadalmi szerződésről, I. k. 1. f. - Uo. 467.; **20.** Uo. 468.; **21.** *I. m.* 2. f. - Uo.; **22.** *I. m.* 3. f. - Uo. 470.; **23.** *I. m.* 4. f. - Uo. 472.; **24.** Uo. 473.; **25.** *I. m.* 7. f. - Uo. 482.; 26-27. *I. m.* 8. f. - Uo. 483.; **28.** Uo. 484.; **29.** *I. m.* 9. f. - Uo. 487.; **30.** *I. m.* II. k. 6. f. - Uo. 503.; **31.** *I. m.* 9. f. - Uo. 515.; **32.** *I. m.* 12. f. - Uo. 518.; **33.** *I. m.* III. k. 15. f. - Uo. 560.; **34.** *I. m.* IV. k. 8. f. - Uo. 602.; **35.** Uo. 603.; **36.** Levelek Malesherbes-hez, 1762. január 12. - Uo. 628.; **37.** *I. m.* 1762. január 26. - Uo. 635.; **38.** *I. m.* 1762. január 28. - Uo. 640.; **39.** Levél Franquières-hez, 1769. január 15. - Uo. 752.

VINCENT, JEAN CLAUDE MARIE, SEIGNEUR DE GOURNAY (1712-1759) francia nagykereskedő ("Laissez faire, laissez passer!" - elhangzott a fiziokraták 1758. évi gyűlésén; a gazdasági liberalizmus és a szabad verseny jelszava lett) - Büchmann, 643. Mohos Lipót.

BATTEUX, CHARLES (1713-1780) francia esztéta

1. *Cours de Belles lettres*, 1. r. - Örök muzsika, 236. Barna István; **2.** Uo. 238.; **3-4.** Uo. 240.

DIDEROT, DENIS (1713-1784) francia filozófus, regény- és drámaíró

1. *Pótlások a filozófiai gondolatokhoz* - FTSZGY, 11. köt. 121. Csatlós János; 2-3. Uo.; **4.** *Gondolatok a természet értelmezéséről* - Uo. 124.; **5-6.** *A fiziológia elemei* - Uo. 149; **7.** *Cikkek az Enciklopédiából* - Uo. 153. Győry János; **8.** Uo. 158.; **9.** Uo. 159.; **10.** Uo. 161.; 11 . N. ch. 91. Molnos Lipót ; **12.** Uo. 111.; **13.** *Paradoxon a színészeiről* - Esztétikai olvasókönyv. Kossuth, Bp., 1965. 42. Alexander Bernát; **14.** Uo. 43.; **15.** *Értekezés a festőművészetről* - Uo. 50.; **16-17.** Uo. 51.; **18.** Uo. 54.; **19.** Uo. 55.; **20.** *Kritika Francois Boucher-ról* - Uo. 62.; **21-22.** *A drámai költészetéről* - Uo. 69.; **23.** Uo. 70.; **24-25.** Uo. 71.; **26-27.** Uo. 72.; **28.** Uo. 73.; **29.** Uo. 74.; **30.** *Rameau unokaöccse* - Uo. 81. Győry János.

GLUCK, CHRISTOPH WILLIBALD (1714-1787) német zeneszerző

1. A „Paride ed Elena” ajánlása - Örök muzsika, 262. Barna István; **2.** Uo. 263.

GELLERT, CHRISTIAN FÜRCHTEGOTT (1715-1769) német elbeszélő, költő

1. *Fabeln. Der unsterbltche Autor* - Zoozmann, 94. h. K. N. I.; **2.** *Das Glück und die Liebe* - Uo. 324. h.; **3.** *Fabeln*, I. k. Der Maler - Uo. 429. h.; **4.** *Fabeln und Erzählungen*. Der Greis - Uo. 480. h.; **5.** *Gedichte*. Kotill - Uo. 815. h.; **6-7.** *A paripa* - K. n. k. I. köt. 251. Hárs Ernő.

HELVETIUS, CLAUDE-ADRIEN (1715-1771) francia filozófus

1. *Az emberről* - FTSZGY, II. köt. 169. Győry János; **2-3.** Uo.; 4-5. Uo. 170.; **6.** Uo. 171.; **7.** Uo. 172.; **8.** Uo. 173.; **9-10.** Uo. 175.; **11.** Uo. 178.; **12-15.** Uo. 181.; **16.** Uo. 182.; **17.** Uo. 184.; **18-19.** Uo. 185.; **20.** Uo. 186.; **21.** Uo. 187.; **22-23.** Uo. 188.

VAUVENARGUES, LUC DE CLAPIERS (1715-1745) francia moralista

Réflexions, 87. sz. - Zoozmann, 145. h. K. N. I.

GRAY, THOMAS (1716-1771) angol költő

1. *Elégia egy falusi temetőben* - A. k. a. 239. Jékely Zoltán; **2.** Uo. 240.; **3-4.** *Egy elkényeztetett cicáról, mely az aranyhalas medencébe fült* - Ö. B. I. köt. 189. Szabó Lőrinc; **5.** *On the prospect of Eton College* - Zoozmann, 588. h. K. N. I.

WINCKELMANN, JOHANN JOACHIM (1717-1768) német művészettörténész, archeológus

1. *Gondolatok a görög műalkotások utánzásáról a festészetben és a szobrászművészetben* - Marosi Ernő (szerk.): Emlék márványból vagy homokkőből. Corvina, Bp., 1976. 216. Marosi Ernő; **2.** Uo. 225.; **3.** Uo. 234.; 4-5. Uo. 236.

MADAME DE POMPADOUR, JEANNE ANTOINETTE POISSON (1721-1764) francia kegyencső
T. B. 157.

ROBERTSON, WILLIAM (1721-1793) Skót történetíró
(Jelmondata) - Zoozmann, 476. h. K. N. I.

SZKOVORODA, HRIHORIJ (1722-1794) ukrán filozófus, költő
Voroncov, 207. Visnyovszki László.

HOLBACH, PAUL-HENRI THIERRY, BARON D' (1723-1789) francia filozófus

1. *A természet rendszere* - FTSZGY, II. köt. 133. Győry János; **2-3.** Uo.; **4-7.** Uo. 137.; **8-9.** Uo. 138.; **10.** Uo. 140.; **11.** Uo. 141.; **12.** Uo. 144.; **13.** Uo. 145.; **14.** Uo. 146.; **15.** Uo. 147.; **16.** Uo. 156.

MARMONTEL, JEAN-FRANCOIS (1723-1799) francia író
T. B. 160.

SMITH, ADAM (1723-1790) angol közgazdász

1. *A nemzetek gazdagsága, e gazdagság természetének és okainak vizsgálata* - Id. Pasquate Salvucci: Adam Smith politikai filozófiája. Gondolat, Bp., 1976. 11. Bilek Rudolf; **2-3.** Uo. 13.; **4.** Uo. 14.; **5.** *Vizsgálódás a nemzetek jólétének természetéről és okairól* - Uo. Éber Ernő; **6.** *A nemzetek gazdagsága...* - Uo. 16. Bilek Rudolf; **7.** *Edinburgh Lectures* - Uo. 22. Rozsnyai Ervin; **8.** *Vizsgálódás...* - Uo. 31. Éber Ernő; **9.** Uo. 33.; **10.** *Theory of Moral Sentiments* - Uo. 42. Rozsnyai Ervin; **11.** Uo. 43.; **12.** Uo. 45.; **13.** Uo. 48.; **14.** Uo. 51.; **15.** Uo. 52.; **16.** *History of Astronomy* - Uo. 58.; **17.** *A nemzetek gazdagsága...* - Uo. 59. Bilek Rudolf; **18.** *Theory...* - Uo. 63. Rozsnyai Ervin; **19.** Uo. 67.; **20.** Uo. 68.; **21-23.** Uo. 69.; **24.** Uo. 70.; **25.** Uo. 72.; **26.** Uo. 89.; **27.** Uo. 96.; **28.** Uo. 100.; **29.** *A nemzetek gazdagsága...* - Uo. 126. Bilek Rudolf; **30-31.** Uo. 147.; **32.** *Vizsgálódás...* - Uo. Éber Ernő; **33.** *Theory...* - Uo. 156. Rozsnyai Ervin; **34.** *Lectures on Justice. Police. Revenue and Arms* - Uo. 174.

KANT, IMMÁNUEL (1724-1804) német filozófus

1. *Prolegomenák. Lehetséges-e egyáltalán metafizika?* 4. § - Kant Prolegomenái minden leendő metafizikához, mely tudományként fog szerepelhetni. Franklin Társulat, Bp., 1909. 18. Alexander Bernát; **2. I. m.** *Miképp lehetséges tiszta matematika?* I. jegyzet - Uo. 34.; **3. I. m.** II. jegyzet - Uo.; **4. I. m.** *Miképp lehetséges tiszta természettudomány?* 16. § - Uo. 41.; **5. I. m.** 18.§-Uo.44.;**6. I. m.**19.§-Uo. 4S.; **7. I. m.** 22. § - Uo. 50.; **8. I. m.** 23. § - Uo. S 1.; **9. I. m.** 36. § - Uo. 64.; **10.** Uo. 65.; **11. I. m.** 38. §-Uo. Uo. 67.; **12. I. m.** *Miképp lehetséges metafizika egyáltalán?* 44. § - Uo. 77.; **13. I. m.** **Befejezés. A tiszta ész határainak megállapításáról.** 57. § - Uo. 97.; **14. I. m.** 59. § - Uo. 107.; **15. I. m.** *A Pralegomenák egyetlen kérdésének megoldása. Miképp lehetséges a metafizika mint tudomány?* - Uo. 111.; **16.** Uo. 117.; **17. I. m.** *Függelék* - Uo. 118.; **18.** Uo. 120.; **19.** *A gyakorlati ész kritikája*, I. r. I. k. 1. főrész, 7. § - Franklin Társulat, Bp., 1922. 32. Molnár Jenő; **20. I. m.** *Záradék* - Uo. 165.; **21-25.** *Az örök béke. Memento* - Új Magyarország, Bp., 1918. 9S. Babits Mihály; **26-28.** Uo. 96.; **29.** Kant filozófiája. Gondolatok

műveiből. Lampel, Bp., 1913. 22. Polgár Gyula; **30.** Uo. 32.; **31.** Uo. 36.; **32.** Uo. 37.; **33.** Uo. 39.; **34-35.** Uo. 41.; **36.** Uo. 42.; **37.** Uo. 43.; **38.** Uo. 56.; **39-40.** Uo. 58.; **41.** Uo. 60.

CASANOVA, GIOVANNI GIACOMO, CHEVALIER DE SEINGALT (1725-1798) olasz kalandor, memoáíró
Békés, 292.

RAMLER, KARL WILHELM (1725-1798) német költő
1. *Fabellese*, 5. k. 14. sz. - Zoozmann, 17. h. K. N. I.; **2.** *I. m.* 4, k. 87. sz. - Uo. 103. h.

WEISSE, CHRISTIAN FELIX (1726-1804) német ifjúsági író és drámaíró
Lieder für Kinder. Der Aufschub - Zoozmann, 557. h. K. N. I.

KOZELSKIJ, JAKOV PAVLOVICS (1728 kör.-1793 után) orosz filozófus
1. *Filozófiai előterjesztések*. 209. sz. - Niederhauser Emil (szerk.): Az orosz felvilágosodás. Gondolat, Bp., 1966. 115. (?); **2.** *I. m.* 215. sz. - Uo. 116.; **3.** *I. m.* 244. sz. - Uo. 118.; **4.** *I. m.* (Jogtudomány) 171. sz. - Uo. 124.; **5.** *I. m.* 172. sz. - Uo. 125.; **6.** *I. m.* (Politika) 411. sz. - Uo. 128.; **7.** Uo. 129.; **8.** *I. m.* 420. sz. - Uo. 131.; **9.** *I. m.* 426. sz. - Uo. 133.

BURKE, EDMUND (1729-1797) angol államférfi, szónok
1. *Speech at his arrival at Bristol*. 1774. október 13. - O. D. Q. 100. 13. sz. Molnos Emília; **2.** *Speech on Conciliation with America*, 1775, március 22. - Uo. 28. sz.; **3.** Uo. 101. 6. sz.; **4.** *Speech on the Middlesex Election*, 1771. - Uo. 29. sz.; **5.** *Observations on a Publication "The present state of the nation"* - Uo. 38. sz.; **6.** *Reflections on the Revolution in France* - Uo. 102. 6. sz.; **7.** Uo. 26. sz.; **8.** Uo. 28. sz.; **9.** *On the Sublime and Beautiful*. 1. r. 14. § - Uo. 31. sz.; **10.** *I. m.* 2. r. 2. § - Uo. 32. sz.; **11.** *I. m.* 4. r. 18. § - Uo. 33. sz.; **12.** *Getters on a Regicide Peace*. 3. sz. - Uo. 103. 17. sz.

II. KATALIN (1729-1796) német hercegnő, majd orosz cárnő
1. *Utasítás*. 12. sz. - Niederhauser Emil (szerk.): Az orosz felvilágosodás. Gondolat, Bp., 1966. 71. (?); **2.** *I. m.* 363. sz. - Uo. 76.

LESSING, GOTTHOLD EPHRAIM (1729-1781) német költő, drámaíró, esztéta
1. *A zsidók*, 2. j. - Drámák, versek, mesék. Európa, Bp., 1958. 10. Sándor Rudolf; **2.** *I. m.* 3. j. - Uo. 12.; **3.** *Barnhelmi Minna*, I. felv. 2. j. - Uo. 155. Kazinczy Ferenc; **4-5.** *I. m.* II. felv. 1. j. - Uo. 170.; **6.** Uo. 171.; **7.** *I. m.* 2. j. - Uo. 174.; **8.** 1, m. 3. j. - Uo. 177.; **9.** *I. m.* 7. j. - Uo. 180.; **10-11.** Uo. 181.; **12.** *I. m.* III. felv. 2. j. - Uo. 187.; **13.** *I. m.* 7. j. - Uo. 196.; **14.** Uo. 197.; **15-16.** Uo. 198.; **17-18.** *I. m.* 12. j. - Uo. 204.; **19.** *I. m.* IV. felv. 6. j. - Uo. 213.; **20-22.** Uo. 217.; **23.** *I. m.* V. felv. 3. j. - Uo. 224.; **24.** *I. m.* 5. j. - Uo. 226.; **25.** *I. m.* 9. j. - Uo. 231.; **26.** *Emília Galotti*, I. felv. 2. j. - Uo. 246. Németh László; **27-28.** *I. m.* 4. j. - Uo. 248.; **29-32.** Uo. 249.; **33.** Uo. 250.; **34-35.** *I. m.* 6. j. - Uo. 256. **36-37.** *I. m.* II. felv. 3. j. - Uo. 262.; **38.** *I. m.* 4. j. - Uo. 263.; **39.** Uo. 264.; **40.** *I. m.* 6. j. - Uo. 265.; **41-42.** Uo. 267.; **43.** *I. m.* 7. j. - Uo. 269.; **44.** *I. m.* 8. j. - Uo. 270.; **45.** *I. m.* III. felv. 1. j. - Uo. 276.; **46.** *I. m.* 6. j. - Uo. 284.; **47.** *I. m.* IV. felv. 1. j. - Uo. 288.; **48.** *I. m.* 3. j. - Uo. 292.; **49.** Uo. 293.; **50-51.** Uo. 294.; **52-53.** *I. m.* 7. j. - Uo. 300.; **54.** *I. m.* V. felv. 1. j. - Uo. 305.; **55.** *I. m.* 2. j. - Uo.; **56.** *I. m.* 4. j. - Uo. 307.; **57.** *I. m.* 5. j. - Uo. 310.; **58.** *I. m.* 7. j. - Uo. 313.; **59-61.** Uo. 314.; **62.** *Bölcs Náthán*, I. felv. 2. j. - Uo. 326. Lator László; **63.** Uo. 328.; **64.** Uo. 331.; **65.** *I. m.* 3. j. - Uo. 334.; **66.** Uo. 336.; **67.** *I. m.* 5. j. - Uo. 338.; **68.** Uo. 339.; **69.** *I. m.* 6. j. - Uo. 347.; **70.** *I. m.* II. felv. 5. j. - Uo. 364.; **71-73.** Uo. 367.; **74.** Uo. 368.; **75.** *I. m.*

7. j. - Uo. 371.; **76-77. I. m.** 9. j. - Uo. 375.; **78-79. I. m.** III. felv. 4. j. - Uo. 385.; **80.** Uo. 386.; **81. I. m.** 5. j. - Uo. 387.; **82-84. I. m.** 6. j. - Uo. 390.; **85.** I. m. 7. j. - Uo. 396.; **86.** Uo. 397.; **87. I. m.** IV. felv. I. j. - Uo. 408.; **88-90.** Uo. 409.; **91. I. m.** 2. j. - Uo. 411.; **92. I. m.** 4. j. - Uo. 418.; **93-94.** Uo. 420.; **95. I. m.** V. felv. 6. j. - Uo. 449.; **96.** Uo. 450.; **97-98. I. m.** 7. j. - Uo. 455.; **99. I. m.** 8. j. - Uo. 456.; **100-101.** Uo. 457.; **102.** Uo. 458.; **103.** *Az epigrammák az olvasóhoz* - Uo. 465. Nemes Nagy Ágnes; **104.** *Egy bizonyos költőre* - Uo. Soltész Gáspár; **105.** *Kunz és Hinz* - Uo. 472. Nemes Nagy Ágnes; **106.** *A nagyvilág* - Uo. 473. Görgey Gábor; **107.** *Egy színész emlékkönyvébe* - Uo. 474. Nemes Nagy Ágnes; **108.** *A halál* - Uo. 481. Jékely Zoltán; **109.** *A fönix* - Uo. 506. Rónay György; **110.** *A pelikán* - Uo. 511. Rónay György; **111.** *A róka* - Uo. 523. Rónay György; **112.** *A fülemüle és a pacsirta* - Uo. 528. Rónay György; **113.** *A tündérek ajándéka* - Uo. 529. Rónay György; **114.** *Laokoón.* 4. f. - Franklin, Bp., 1900. 64. Braun Zsigmond; **115.** *Hamburgi dramaturgia,* 24. sz. - Esztétikai olvasókönyv. Kossuth, Bp., 1965. 107. (?); **116.** Uo. 109.; **117. I. m.** 94. sz. - Uo. 121.

SZUVOROV, ALEKSZANDR VASZILIEVICS (1729-1800) orosz hadvezér

1. Voroncov, 376. Visnyovszki László; **2.** Uo. 495.; **3.** Uo. 80.

BEAUMARCHAIS, PIERRE-AUGUSTIN CARON DE (1732-1799) francia drámaíró

1. *Figaro házassága, avagy egy bolond nap.* I. felv. 4. j. - Magyar Helikon, Bp., 1977. 15. Illyés Gyula; **2.** I. m.9.j.-Uo.23.; **3.** I. m. 10.j. - Uo. 28.; **4.** I. m. 11. felv. 21. j. - Uo. 62.; **5.** I. m. 111. felv. 5. j. - Uo. 77.; **6.** Uo. 78.; **7-9. I. m.** V. felv. 3. j. - Uo. 127.; **10-11.** Uo. 128.; **12.** I. m. 12. j. - Uo. 143.

WASHINGTON, GEORGE (1732-1799) amerikai hadvezér, államférfi, az Egyesült Államok első elnöke

1. Forbes, 266. K. N. I.; **2.** Uo. 304.; **3.** Uo. 465.

WIELAND, CHRISTOPH MARTIN (1733-1813) német elbeszélő, költő

1. *Der Yogelsang* - Zoozmann, 319. h. K. N. I.; **2.** *Neujahrswunsch im Merkur,* 1774. - Uo. 532. h.; **3.** *Geschichte der Abderiten* - T. B. 381.

PFEFFEL, GOTTLIEB KONRAD (1736-1809) német meseíró, elbeszélő

Das Chamaleon und die Vögel - Zoozmann, 263. h. K. N. I.

GIBBON, EDWARD (1737-1794) angol történész

1. *Autobiography* - O. D. Q. 217. 2. sz. Mohos Emília; **2.** *Decline and Fall of the Roman Empire.* 71. f. - Uo. 14. sz.

PAINE, THOMAS (1737-1809) angol forradalmár író

1. *Rights of Man* - O. D. Q. 373. 4. sz. Molnos Emília; **2.** *Common Sense,* 1. f. - Uo. 1. sz.

CLAUDIUS, MATTHIAS (1740-1815) német költő és lapkiadó

1. *Esti dal* - K. n. k. I. köt. 282. Molnár Imre; **2.** *A számár* - Zoozmann, 780. h. K. N. 1.

CHAMFORT, NICOLAS-SEBASTIAN ROCH DE (1741-1794) francia moralista író

1. Gábor, 277. Gábor György; **2.** Uo.; **3-6.** Uo. 278.; **7-9.** 279.; **10-11.** Uo. 280.; **12-15.** Uo. 281.; **16-18.** Uo. 282.; **19-20.** Uo. 283.; **21-22.** Uo. 284.; **23-25.** Uo. 285.; **26-27.** Uo. 286.; **28-32.** Uo. 287.; **33-35.** Uo. 288.; **36-37.** Uo. 289.; **38-39.** Uo. 290.; **40.** Uo. 291.; **41-42.** Uo. 292.; **43-46.**

Uo. 294.; **47-49.** Uo. 295.; **50-53.** Uo. 296.; **54-57.** Uo. 292.; **58-60.** Uo. 298.; **61.** (Utalás a francia forradalomra) - Uo. 299.; **62-64.** Uo. 300.; **65-68.** Uo. 301.; **69-71.** Uo. 302.; **72-74.** Uo. 303.; **75-78.** Uo. 305.; **79-81.** Uo. 306.; **82-84.** Uo. 308.; **85.** Uo. 311.; **86.** Uo. 312.; **87-90.** Uo. 313.; **91-92.** Uo. 314.; **93.** Uo. 315.; **94-96.** Uo. 318.; **97-99.** Uo. 319.; **100-101.** Uo. 321.; **102-104.** Uo. 322.; **105.** Uo. 323.; **106.** Uo. 325.; **107-109.** Uo. 326.; **110-113.** Uo. 327.; **114-115.** Uo. 332.; **116.** Uo. 335.; **117.** Uo. 355.; **118.** Uo. 357.; **119.** Uo. 358.; **120.** Uo. 361.; **121.** Uo. 365.; **122.** Uo. 366.; **123.** Uo. 367.

ENGEL, JOHANN JACOB (1741-1802) német író, esztéta

1. *Skafiesbury an Bayle* - Zoozmann, 445. h. K. N. L.; **2.** *Die Eiche und die Eichel. Schriften*, 7. sz. - Uo. 627. h.

HIPPEL, THEODOR GOTTLIEB (1741-1796) német regényíró és moralista

1. *Gebenslüufe in aufsteigender Ginie*, I. köt. - Zoozmann, 131. h. K. N. I.; **2.** *Über die Ehe*. 3. f. - Uo. 222. h.; **3.** *I. m.* 7. f. - Uo. 368. h.

KNYAZSNYIN, JAKOV BORISZOVICS (1742-1791) orosz költő

Voroncov, 454. Visnyovszki László.

LICHTENBERG, GEORG CHRISTOPH (1742-1799) német kritikus, természettudós

1. *Über Physiognomik wider die Physiognomen* - Zoozmann, 13. h. K. N. I.; **2.** *Bemerkungen über physikalische Gegenstände*, 2. r. - Uo. 19. h.; **3.** *Beobachtungen über den Menschen* - Uo. 32. h.; **4.** *Vermischte Schriften*, 9. sz. - Uo. 299. h.; **5.** *I. m.* 2. sz. - Uo. 486. h.; **6.** *Bemerkungen vermischten Inhalts*, 16. sz. - Uo. 577. h.; **7.** *I. m.* 1. sz. - Uo. 628. h.; **8.** *Über Physiognomik* - Uo. 771. h.

SCHULENBURG-KEHNERT, FRIEDRICH WILHELM (1742-1815) porosz miniszter

Kiáltványa Berlinben a jénai csata után. 1806. október 17. - T. B. 179.

GYERZSAVIN, GAVRIIL ROMANOVICS (1743-1816) orosz költő, politikus

A hatalmasoknak és a bíráknak - O. k. k. a. 116. Simor András.

MARAT, JEAN-PAUL (1743-1793) svájci születésű francia orvos, forradalmár, államférfi

1. Id. Gyergyai Albert: A francia felvilágosodás. Válogatás Diderot és az enciklopédisták műveiből. Bevezetés - Művelt Nép, Bp., 1954. 27. Gyergyai Albert; **2.** *Az ellenforradalom szervezkedéséről*. Vadász Sándor (szerk.): A francia forradalom dokumentumai. Gondolat, Bp., 1967. 59. (?); **3.** *Felzólalása a Jakobinusok Társaságának 1793. június 3-i ülésén* - Uo. 124. (Koryürek Péter ?).

HERDER, JOHANN GOTTFRIED (1744-1803) német költő, esztéta, történetfilozófus

1. *Der Cid* - Zoozmann, 188. h. K. N. I.; **2.** *Palmblätter* - Uo. 264. h.; **3.** *I. m.* - Uo. 282. h.; **4.** Uo. 771. h.; **5.** *Der Cid* - Uo. 896. h.; **6.** *A természet* - N. k. a. 323. Rónay György; **7.** *Egy német íróhoz* - K. n. k. I. köt. 291. Szabó János; **8.** *Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról*, I. r. *Bevezető* - *Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról és más írások*. Gondolat, Bp., 1978. 49. Imre Katalin és Rozsnyai Ervin; **9.** *I. m.* 3. k. II. f. - Uo. 136.; **10.** *I. m.* III. r. 12. k. VI. f. - Uo. 264.; **11.** Uo. 268.; **12.** *I. m.* 13. k. VII. f. - Uo. 333.; **13.** Uo. 336.; **14.** Uo. 337.; **15.** Uo. 340.; **16.** *I. m.* 14. k. IV. f. - Uo. 378.; **17.** *I. m.* 15. k. I. f. - Uo. 409.; **18.** *I. m.* I I. f. - Uo. 417.; **19.** Uo. 420.; **20.** *I. m.* II I. f. - Uo. 425.; **21.** Uo. 431.; **22.** *Levelek a humanitás előmozdítására*.

Tantételek az emberiség jellegéről, 1. sz. - Uo. 463.; **23. I. m.** 4. sz. - Uo.; **24. I. m.** 5. sz. - Uo. 464.; **25. I. m.** 6. sz. - Uo.; **26. I. m.** 7. sz. - Uo.; **27. I. m.** 18. sz. - Uo. 467.; **28. I. m.** 19. sz. - Uo. 468.; **29. I. m.** 22. sz. - Uo. 469.; **30. I. m.** 31. sz. - Uo. 471.; **31. I. m.** 32. sz. - Uo.; **32. I. m.** *Elmélkedések az emberiség történetéről* - Uo. 578.

FONVIZIN, GYENYISZ IVANOVICS (1745-1792) orosz író

1. *Általános udvari nyelvtan*, I. f. - Niederhauser Emil (szerk.): Az orosz felvilágosodás. Gondolat, Bp., 1966. 171. (Trócsányi Zoltán?); **2.** *Elmélkedés... "Panyin végrendelete"* - Uo. 176.; **3.** Uo. 177.; **4.** Uo. 179.

MERCIER, LOUIS SÉBASTIEN (1746-1814) francia diplomata, író

1. *Tableau de Paris*, IV. köt. 348. f. címe - T. B. 357.; **2.** Vadász Sándor (szerk.): A francia forradalom dokumentumai. Gondolat, Bp., 1967. 205. (?)

BESSENYEI GYÖRGY (1747-1811) író és filozófus

1. *Magyarság*; **2-6.** Uo.; **7-8.** *A holmi*; **9-12.** *Tarimenes utazása*; **13.** *A bihari remete*.

FOX, CHARLES JAMES (1749-1806) angol liberális politikus

1796. április 8-i beszéde - Zoozmann, 87. h. K. N. I.

GOETHE, JOHANN WOLFGANG (1749-1832) német költő, dráma- és regényíró

1. *Ajánlás* - Goethe versei. Európa, Bp., 1972. 9. Rónay György; **2-3.** Uo.; **4.** Uo. 10.; **5-6.** *Bevezető panasz* - Uo. 15. Rónay György; **7.** *A jóakarókhöz* - Uo. Rónay György; **8.** Nyugtalan szerelem - Uo. 43. Kosztolányi Dezső; **9.** Gond - Uo. 52. Rónay György; **10.** Vagyon - Uo. Szabó Lőrinc; **11-12.** Szemtelenül és vidáman - Uo. 64. Kálnoky László; **13.** A Wilhelm Meisterből. Ugyanaz (Mignon) - Uo. 74. Kardos László; **14.** Hárfás - Uo. 76. Szabó Lőrinc; **15.** Philine - Uo. 78. Garai Gábor; **16.** Vándordal - Uo. 79. Somlyó György; **17.** A bűvészinas - Uo. 101. Kardos László; **18.** A korinthusi menyasszony - Uo. Kálnoky László; **19.** Római elégiák, I. - Uo. 115. Vas István; **20.** A szonett - Uo. 143. Jánosy István; **21.** Természet és művészet - Uo. 149. Jánosy István; **22.** Uo. 150.; **3.** Művész-ének - Uo. 155. Rónay György; **24.** Műítész - Uo. 161. Eörsi István; **25.** Prooemion - Uo. 167. Szabó Lőrinc; **26.** Egy és minden - Uo. 171. Szabó Lőrinc; **27-28.** Uo. 172.; **29.** Végrendelet - Uo. Rónay György; **30-31.** Uo. 173.; **32.** Epirrhema - Uo. 177. Szabó Lőrinc; **33.** Orphikus ősigék - Uo. 181. Keresztury Dezső; **34.** Uo. 182.; **35.** Ultimátum - Uo. 184. Eörsi István; **36.** A bölcsék és az emberek - Uo. 188. Eörsi István; **37.** Uo. 188.; **38.** Uo. I 89.; **39.** Uo. 190.; **40.** Szellemelek éneke a vizek fölött - Uo. 197. Szabó Lőrinc; **41.** Az emberiség határa - Uo. 210. Szabó Lőrinc; **42.** Ami isteni bennünk - Uo. 211. Garai Gábor; **43-45.** Uo. 212.; **46.** Schiller koportyája - Uo. 239. Vas István; **47.** A szenvedély trilógiája, I. - Uo. 240. Szabó Lőrinc; **48.** Velencei epigrammák - Uo. 254. Rónay György; **49-50.** Uo. 255. Kálnoky László; **51.** Uo. 256. Rónay György; **52.** Uo. 257.; **53.** Uo. 258.; **54.** Uo. 259.; **55.** Uo.; **56.** Uo. 260.; **57.** Uo. Kálnoky László; **58.** Uo. Kosztolányi Dezső; **59.** Uo. 263. Kálnoky László; **60.** Antikforma felé - Uo. 266. Kálnoky László; **61.** Uo. 267.; **62.** Epigrammaszerűen - Uo. Rónay György; **63.** Uo. 268.; **64.** Uo. Eörsi István; **65.** Isten, kedély és világ - Uo. 270. Rónay György; **66.** Uo. 271.; **67.** Közmondásmódra - Uo. Rónay György; **68-71.** Uo. 272.; **72-74.** Uo. 273.; **75-76.** Uo. Mészöly Dezső; **77-78.** Szelíd xéniák - Uo. 274. Rónay György; **79.** Uo. Somlyó György; **80.** Uo. Kosztolányi Dezső; **81.** Uo. 275. Kálnoky László; **82.** Uo. 276. Kosztolányi Dezső; **83.** Uo. Kálnoky László; **84.** Uo. 277. Mészöly Dezső; **85.** Uo. Kálnoky László; **86.** Uo. Kosztolányi Dezső; **87.** Uo. 278. Szabó Lőrinc; **88.** Uo. 279. Vajda Endre; **89.** Uo. Kosztolányi Dezső; **90.** Uo. 280. Kálnoky László; **91.** Uo. 281.; **92.** Uo. 282.; **93.** Uo. 283.

Eörsi István; **94-95.** Uo. Kosztolányi Dezső; **96-99.** Uo. 284.; **100.** Uo. 285.; **101.** Uo. Mészöly Dezső; **102.** Uo. Kosztolányi Dezső; **103.** Uo. 287. Rónay György ; **104-105.** Uo. Eörsi István; **106.** Uo. 288.; **107.** Uo. 289.; **108.** Uo. Vas István; **109.** Uo. 291. Eörsi István; **110.** Uo. 292.; **111.** Nyugat-keleti díván. Talizmánok - Uo. 299. Kálnoky László; **112.** *I. m.* Vallomás - Uo. 301. Garai Gábor; **113.** *I. m.* Nyersen és nyíltan - Uo. 307. Rónay György; **114.** *I. m.* Halld a tanácsot - Uo. 319. Garai Gábor; **115.** *I. m.* Hogy honnan jöttem? - Uo. 320. Rónay György; **116.** *I. m.* Ki kér olyat a világtól - Uo. 329. Kálnoky László; **117.** *I. m.* Mit ér el - Uo. 332. Kálnoky László; **118.** *I. m.* Miért - Uo. 333. Kálnoky László; **119.** *I. m.* Kerüld mindig - Uo. Kálnoky László; **120.** *I. m.* Óh, mennyi érzék - Uo. 342. Szabó Lőrinc; **121.** *I. m.* Bebocsáttatás - Uo. 354. Kálnoky László; **122-123.** Faust. Előjáték a színpadon - Európa, Bp., 1964. 13. Jékely Zoltán; **124.** Uo. 14.; **125.** *I. m.* Égi prológus - Uo. 21.; **126.** *I. m.* A tragédia első része. Éjszaka - Uo. 25.; **127.** Uo. 27.; **128.** Uo. 29.; **129-130.** Uo. 31.; **131.** Uo. 34.; **132.** *I. m.* A városkapu előtt - Uo. 39.; **133.** Uo. 46.; **134.** *I. m.* Dolgozószoba - Uo. 50.; **135.** Uo. 56.; **136.** Uo. 60.; **137.** Uo. 65.; **138-139.** Uo. 67.; **140.** Uo. 70.; **141.** Uo. 71.; **142.** Uo. 72.; **143-144.** Uo. 73.; **145.** *I. m.* Auerbach pincéje Lipszében - Uo. 82.; **146.** *I. m.* Boszorkánykonyha - Uo. 86.; **147.** Uo. 89.; **148.** Uo. 92.; **149.** Uo. 94.; **150.** *I. m.* Sétaút - Uo. 104.; **151.** *I. m.* Kert - Uo. 116.; **152.** *I. m.* Erdő, barlang - Uo. 122.; **153-154.** Uo. 124.; **155.** *I. m.* Márta kertje - Uo. 129.; **156.** *I. m.* Éjszaka - Uo. 137.; **157.** *I. m.* Boszorkányszombat - Uo. 149.; **158.** *I. m.* A tragédia második része, I. felv. Császári palota - Trónterem - Uo. 176. Kálnoky László; **159.** Uo. 179.; **160.** Uo. 183.; **161.** Uo. 184.; **162.** *I. m.* Tágas terem oldalszárnyakkal - Uo. 185.; **163.** Uo. 188.; **164.** Uo. 206.; **165.** Uo. 207.; **166.** Uo. 210.; **167.** *I. m.* Sötét oszlopcsarnok - Uo. 218.; **168.** *I. m.* Lovagterem - Uo. 231.; **169.** *I. m.* II. felv. Magas bolthajtású, keskeny gótikus szoba - Uo. 237.; **170.** Uo. 238.; **171-173.** Uo. 239.; **174.** *I. m.* Vegykonyha - Uo. 241.; **175.** Uo. 246.; **176.** *I. m.* A felső Péneiosznál, mint azelőtt - Uo. 272.; **177.** Uo. 275.; **178.** *I. m.* Az Égei-tenger sziklás öblei - Uo. 284.; **179.** *I. m.* III. felv. Belső várudvar - Uo. 321.; **180.** *I. m.* IV. felv. Magas hegység - Uo. 346.; **181.** Uo. 348.; **182.** Uo. 349.; **183.** Uo. 351.; **184.** *I. m.* V. felv. Palota - Uo. 378.; **185.** *I. m.* Éjfél - Uo. 385.; **186-188.** *I. m.* A palota nagy előudvara - Uo. 391.; **189.** *I. m.* Hegyszakadékok - Uo. 402.; **190.** Uo. 406.; **191.** Uo. 407.; **192.** Epigrammaszerűen - K. N. I.; **193.** Művészet. Mottó - Zoozmann, 109. h.; **194.** Maxiznák és reflexiók, 7. sz. - Uo. 435. h.; **195.** Vonzások és választások - Uo. 693. h.

MIRAHEAU, HONORÉ-GABRIEL RIQUETI (1749-1791) francia államférfi

1. (De Beauvois senez-i érsek nyomán) - E. d. C. i 562. sz. Molnos Emília ; **2.** O. D. Q. 353. 4. sz.; **3.** *Beszéde*, 1790. május 22-én - Zoozmann, 799. h. K. N. I.; **4.** (Állítólag halálos ágyán mondotta) - Uo. 445. h.

RAGYISCSEV, ALEKSZANDR NYIKOLAJEVICS (1749-1802) orosz író, filozófus

1. *Utazás Pétervárról Moszkvába. Tver* - Niederhauser Emil (szerk.): Az orosz felvilágosodás. Gondolat, Bp., 1966. 226. (Trócsányi György?); **2.** Uo. 232.; **3.** Voroncov, 50. Visnyovszki László; **4.** Uo. 53.

IRIARTE, TOMÁS DE (1750-1791) spanyol költő, meseíró

1. *A kacska meg a kígyó* - Sp. k. a. 364. Takács Zsuzsanna; **2.** *A medve, a majom meg a disznó* - Uo. 366. Takács Zsuzsanna.

MUMORO, FRANCOIS-ANTOINE (1750-kör.-1794) francia nyomdász

Journal de Paris, 1793. 182. sz. - T. B. 158. (X)

VOSS, JOHANN HEINRICH (1751-1826) német költő

1. Der 70. Geburtstag - Zoozmann, 101. h. K. N. I.; 2. Luise, I. é. - Uo. 244. h.

CARACCIOLI, FRANCESCO (1752-1799) olasz admirális
O. D. Q. 124. 23. sz. Mohos Emília.

RIVAROL, ANTOINE DE (1753-1801) francia moralista
Hamvas, 179. Báti László.

JOUBERT, JOSEPH (1754-1824) francia moralista

1. *Önmagáról és a bölcsességről* - Ima az Akropoliszon. A francia esszé klasszikusai. Európa, Bp., 1977. 222. Szávai Nándor; 2. Uo. 223.; 3. Uo. 224.; 4-6. Uo. 231.; 7-9. Uo. 232.; 10-11. Uo. 233.; 12-14. Uo. 234.; 15. Uo. 235.; 16-17. Uo. 236.; 18-19. Uo. 238.; 20-22. Uo. 239.

MAISTRE, JOSEPH DE (1754-1821) szardíniai francia író, politikus
1811. augusztus 11-i levelében - Zoozmann, 662. h. (X)

TALLEYRAND-PÉRIGORD, CHARLES-MAURICE DE (1754-1838) herceg, francia diplomata
1. T. B. 162.; 2. Zoozmann, 419. h. K. N. 1.

BARÈRE DE VIEUZAC, BERTRAND (1755-1841) francia forradalmár
Beszéde a Konventben, 1794. Május 26-án - Zoozmann, 815. h. (X)

BRILLAT-SAVARIN, ANTHELME (1755-1826) francia gasztronómus, író
Az ízlelés fiziológiája - Zoozmann, 407. h. K. N. I.

HAHNEMANN, CHRISTIAN FRIEDRICH SAMUEL (1755-1843) német orvos, a homeopátia megalapítója
Zoozmann, 754. h. (X)

XVIII. LAJOS (1755-1824) francia király
T. B. 165.

ÁNYOS PÁL (1756-1784) író

1. *A világi gyönyörűségeknek haszontalansága*; 2-3. I. m.

MOZART, WOLFGANG AMADEUS (1756-1791) osztrák zeneszerző

1. *Levele apjához*, 1782. augusztus 17. - Örök muzsika, 279. Barna István; 2. *Levele Michael Puchberghez*, 1788. június 17. - Uo. 281.; 3. *Levél* - Szabolcsi, 65. Szabolcsi Bence.

BLAKE, WILLIAM (1757-1827) angol költő és festő

1. *A tapasztalás dalai. A tigris* - Versei. Európa; Bp., 1977. 58. Szabó Lőrinc; 2. *Kézírtos versek és töredékek. Ősi igazság* - Uo. 82. Petra Szabó Gizella; 3. *I. m. A kard a mord pusztán dalolt* - Uo. Kardos László; 4. *I. m. Válasz egy lelkésznek* - Uo. 84. Orbán Ottó; 5. *Próféciaék. Az Ártatlanság Jövendölései* - Uo. 126. Kálnoky László; 6. Uo. 127.; 7. *I. m. Menny és Pokol házassága. Előhang* - Uo. 136. Nagy László; 8. *I. m. Az Ördög szózata* - Uo. 137. Szenczi Miklós; 9. *I. m. A Pokol Közmondásai* - Uo. 138. Babits Mihály; 10-18. Uo. 139.; 19-21. Uo. 140.; 22. Uo. Szenezi Miklós; 23-25. Uo. Babits Mihály; 26-29. Uo. 141.; 30-31. Uo. 142.; 32. *I. m. Egy emlékezetes ábránd* - Uo. 148. Szenczi Miklós; 33. *I. m. Vala, vagy a négy Zoa.*

Második éj. Enion panasza - Uo. 236. Tóth Eszter; **34. I. m.** Milton, I. k. - Uo. 264. Tóth Eszter; **35. I. m.** Jeruzsálem. Az itt-következő költemény versmértékéről - Uo. 282. Weöres Sándor; **36. I. m.** 3. f. *Az apró dolgok, a konkrét részletek fontossága* - Uo. 302. Weöres Sándor; **37. I. m.** 4. f. *A forradalmi megváltás* - Uo. 325. Weöres Sándor.

VERSEGHY FERENC (1757-1822) költő

Az igaz bölcs.

KOSEGARTEN, GOTTHARD LUDWIG THEOBUL (1758-1818) német író

Legenden. Das Amen der Steine (Lukács evangéliuma nyomán) - Zoozmann, 731. h. K. N. I.

BURNS, ROBERT (1759-1796) skót költő

1. A vidám koldusok – Válogatott versek. Európa, Bp., 1959. 60. Szabó Lőrinc; **2.** Uo. 61.; 3-4. Uo. 62.; **5.** Kóbor Tamás - Uo. 145. Arany János; **6-7.** Az emberirtást gyűlölöm - Uo. 155. Kálnoky László; **8.** Egy dalnok sírfelirata - Uo. 158. Kálnoky László; **9.** A fináncok - Uo. 168. Kálnoky László; **10.** A Ranald lányok - Uo. 187. Weöres Sándor; **11.** A borosüveg és a jóbarát - Uo. 213. Nadányi Zoltán; **12.** Felföld, hegyeim! - Uo. 241. Szabó Lőrinc; **13.** A bányászlegény - Uo. 258. Kiss Tamás; **14.** Azért is, azért is - Uo. 291. Jékely Zoltán; **15.** Elégedettség - Uo. 292. Hajnal Anna; **16.** Válasz a glasmuiri lelkésznek - A lélek idézése, 491. Weöres Sándor.

DANTON, GEORGES JACQUES (1759-1794) francia államférfi

1. E. d. C. 1673. sz. - Eckhardt Sándor: Francia-magyar szótár. MTA, Bp., 1960. 138. Eckhardt Sándor; **2.** (A hóhérhoz, mielőtt fejét a nyaktiló alá hajtotta) - Uo. 1674. sz. Molnos Lipót,

FOUCÉ, JOSEPH (1759-1820) francia politikus

(Enghien herceg kivégzése alkalmából) - T. B. 162.

KAZINCZY FERENC (1759-1831) költő, író, irodalomszervező, nyelvújító

1. *Csemegékre*. 19. sz.; **2.** *A nagy titok*; **3.** *Írói érdem*; **4.** *A nyelvrontók*; **5.** *Neologismus*; **6.** *Misoxenia*; **7.** *Berzsenyihez*; **8.** *Vitkovics Mihályhoz*.

SCHILLER, FRIEDRICH (1759-1805) német költő és drámaíró

1. Az örömhöz - Válogatott művei. Új Magyar Könyvkiadó Bp., 1955. I. köt. 9. Rónay György; **2.** Uo. 10.; **3.** A győzelmi ünnep - Uo. 16. Rónay György; 4-5. A nő méltósága - Uo. 24. Rónay György; **6.** A gyermekgyilkos leány - Uo. 31. Jékely Zoltán; **7.** Lovas ének - Uo. 34. Áprily Lajos; **8.** Ifjú a pataknál - Uo. 38. Petőfi Sándor; **9.** Ének a harangról - Uo. 39. Gáspár Endre; **10.** Uo. 41.; **11.** Uo. 42.; **12.** Uo. 43.; **13.** Uo. 48.; **14.** Polykrates gyűrűje - Uo. 55. Szabó Lőrinc; **15.** Ibykus darvai - Uo. 61. Pákozdy Ferenc; **16.** A szerencse - Uo. 83. Devecseri Gábor; 17-18. A séta - Uo. 89. Devecseri Gábor; **19.** Uo. 90.; **20.** Fogadalmi táblák. Közkötelesség - Uo. 93. Dóczi Lajos; **21. I. m.** Kulcs Uo. 94. Vargha Gyula; **22. I. m.** tóbarát és ellenség - Uo. Dóczi Lajos; **23. I. m.** Kolumbus - Uo. 95. Dóczi Lajos; **24. I. m.** A mester - Uo. Dóczi Lajos; **25. I. m.** Akadémiák - Uo. Dóczi Lajos; **26.** Az új évszázad kezdetén - Uo. 102. Kálnoky László; **27.** A hit szavai - Uo. 109. Rónay György; **28.** A balhit szavai - Uo. 110. Rónay György; **29.** Az eleusisi ünnep - Uo. 116. Faludy György; **30.** Uo. 120.; **31.** A művészek - Uo. 128. Rónay György; **32.** Uo. 129.; **33.** Uo. 133.; **34.** Az eszmény és az élet - Uo. 135. Nemes Nagy Ágnes; **35.** Uo. 137.; **36.** Lemondás - Uo. 142. Faludy György; **37.** Goethehez - Uo. 143. Faludy György; **38.** Uo. 144.; **39-40.** Rousseau - Uo. 160. Jékely Zoltán; **41.** Férfi-méltóság - Uo. 168. Jékely Zoltán; **42-43.** A világ-bölcsek - Uo. 182. Jékely Zoltán; **44.** Az ember méltósága - Uo. 197. Hegedűs Géza; **45-**

48. Haramiak, I. felv. 1. szín - Uo. 218. Déry Tibor; **49.** Ármány és szerelem, II. felv. 4. j. - Uo. 363. Vas István; **50.** *I. m.* 7. j. - Uo. 371.; **51.** *I. m.* V. felv. I. j. - Uo. 406.; 52-53. Uo. 407.; **54.** Uo. 409.; **55.** Uo. 410.; **56.** *I. m.* 5. j. - Uo. 417.; **57.** *I. m.* 7. j. - Uo. 421.; **58.** Don Carlos. I. felv. I. j. - Uo. II. köt. 8. Vas István; **59.** Uo. 9.; **60.** *I. m.* II. felv. 2. j. - Uo. 52.; **61.** *I. m.* 5. j. - Uo. 65.; **62.** *I. m.* 8. j. - Uo. 74.; **63.** Uo. 75.; **64.** *I. m.* 12. j. - Uo. 91.; **65.** *I. m.* 17. j. - Uo. 110.; **66.** Uo. 111.; **67.** *I. m.* III. felv. 10. j. - Uo. 138.; **68.** Uo. 140.; **69.** Uo. 142.; **70.** Uo. 147.; **71-72.** Wallenstein tábora. Prológus - Uo. 256. Áprily Lajos; **73.** Uo. 258.; **74.** *I. m.* 6. j. - Uo. 267.; **75-76.** *I. m.* 7. j. - Uo. 274.; **77.** *I. m.* 8. j. - Uo. 278.; **78.** *I. m.* 11. j. - Uo. 293.; **79.** Uo. 298.; **80-81.** A két Piccolomini, I. felv. 4. j. - Uo. 317. Áprily Lajos; **82.** Uo. 318.; **83.** Uo. 319.; **84.** *I. m.* II. felv. 6. j. - Uo. 335.; **85.** *I. m.* 7. j. - Uo. 339.; **86.** Uo. 345.; **87.** *I. m.* IV. felv. 4. j. - Uo. 374.; **88.** *I. m.* V. felv. 1. j. - Uo. 392.; **89.** Wallenstein halála, 1. felv. 4. j. - Uo. 409. Áprily Lajos; **90.** Uo. 410.; **91.** *I. m.* 5. j. - Uo. 412.; **92.** *I. m.* II. felv. 2. j. - Uo. 429.; **93.** Uo. 430.; **94.** *I. m.* 3. j. - Uo. 435.; **95.** *I. m.* 7. j. - Uo. 447.; **96.** *I. m.* III. felv. 4. j. - Uo. 455.; **97.** *I. m.* 18. j. - Uo. 483.; **98.** *I. m.* IV. felv. 2. j. - Uo. 498.; **99-100.** *I. m.* 8. j. - Uo. 512.; **101.** *I. m.* V. felv. 4. j. - Uo. 541.; **102.** *I. m.* 11. j. - Uo. 551.; **103.** Tell Vilmos. I. felv. I. szín - Uo. 565. Vas István; **104-105.** *I. m.* 3. szín - Uo. 576.; **106.** *I. m.* 4. szín - Uo. 582.; **107.** *I. m.* II. felv. 2. szín - Uo. 600.; **108.** Uo. 606.; **109.** Uo. 610.; **110.** *I. m.* III. felv. I. szín - Uo. 612.; **111.** Uo. 613.; **112.** Uo. 616.; **113.** *I. m.* 2. szín - Uo. 621.; **114.** *I. m.* 3. szín - Uo. 632.; **115.** *I. m.* IV. felv. 2. szín - Uo. 650.; **116.** *I. m.* 3. szín - Uo. 655.

BABEUF, FRANCOIS NOEL (1760-1797) francia forradalmár

1. *Az állandó kataszter* - Köpeczi Béla (szerk.): Babeuf válogatott írásai. Hungária, Bp., 1950. 22. Csatlós János ; **2.** Uo. 23.; **3.** Uo. 24.; **4.** Uo. 26.; **5.** Uo. 30.; **6.** *Tribun du Peuple*, 34. sz. - Uo. 140.; **7.** Uo. 35. sz. - Uo. 143.; **8.** *A plebejus kiáltvány* - Uo. 151.; 9-12. Uo. 153.; 13-14. Uo. 154.; 15-17. Uo. 155.; 18-20. Uo. 156.; **21.** Uo. 159.; **22.** *Sürgös figyelmeztetés* - Uo. 175.

DESMOULINS, CAMILLE (1760-1794) francia forradalmár

1. *A jakobinus diktatúra bírálata* - Vadász Sándor (szerk.): A francia forradalom dokumentumai. Gondolat, Bp., 1967. 156. (Koryürek Péter?); **2.** (Carlyle - *French Revolution* - szerint, kihallgatása során) - O. D. Q. 172. 28. sz. Mohos Emília.

PÁLÓCZI HORVÁTH ÁDÁM (1760-1820) költő, népdalgyűjtő

De mit töröm fejemet? - T. B. 208.

ROUGET DE LISLE, CLAUDE-JOSEPH (1760-1836) francia költő

1. *Marseillaise* - Jankovich Ferenc; **2-3.** *I. m.*

SAINT-SIMON, CLAUDE-HENRI DE ROUVROY, COMTE DE (1760-1825) francia utópista szocialista

1. *Egy genfi lakos levelei kortársaihoz* - Válogatott írásai. Gondolat, Bp., 1963. 49. Justus Pál; **2.** Uo. 62.; **3.** Uo. 67.; 4-5. *Az iparról, vagy politikai, erkölcsi és bölcséleti fejtegetések* - Uo. 279.; **6.** Uo. 287.; **7.** *A szervező* - Uo. 307.; **8.** Uo. 308.; **9.** Uo. 309.; **10.** *Az iparosok kiskatéja* - Uo. 375.; II. Id. Zsigmond László: Claude-Henri de Saint-Simon. A XIX. század politikai gondolkodásának történetéből. Akadémiai, Bp., 1977. 61. Zsigmond László; **12.** *Oeuvres*, VI. köt. 238. - Uo. 63.; **13.** *I. m.* I. köt. 145. - Uo. 86.; **14.** *I. m.* 247. - Uo. 123.; **15.** *I. m.* 238. - Uo. 124.; **16.** *I. m.* 17. - Uo. 132.; 17-18. *I. m.* 188. - Uo. 141.; **19.** *L'Industrie* - N. d. c. 7794. sz. Molnos Lipót; **20.** *Du Système industriel* - Uo. 7799. sz.; **21.** *Catéchisme des industriels*, 4. füz. - E. d. C. 1683. sz.

HAUG, JOHANN CHRISTOPH FRIEDRICH (1761-1829) német költő
Epigramma. Widerruf - Zoozmann, 456. h. K. N. I.

FICHTE, JOHANN GOTTLIEB (1762-1814) német filozófus

1. *A gondolarszabadság visszakövetelése Európa fejedelmeitől, akik mind eddig ezt a szabadságot elnyomták* - Sándor Pál (szerk.): A klasszikus német filozófia. Gondolat, Bp., 1966. 75. Rózsahegyi Zoltán és Timár Ilona; 2. Uo. 81.; 3. Egy politikai irat tervezetéből - Uo. 90.; 4-5. Uo. 92.; 6-8. A tökéletes állam - Uo. 105.; 9. Beszéd a német nemzethez - Uo. 112.; 10. Uo. 114.; 11. Bevezetés a gondolkodás módszerébe - Hamvas, 212. Mándy Stefánia; 12. System der Ethik, II. k. S3. f. - Dvorzsák, 1069. sz.

HUFELAND, CHRISTOPH WILHELM (1762-1836) német orvos
Makrobiotik - Zoozmann, 24. h. K. N. I.

BATSÁNYI JÁNOS (1763-1845) költő

1. *A franciaországi változásokra: 2. Mondás (Tűnődés és A bölcsnek állhatatossága* címmel is. Ismeretlen francia költő versének fordítása) - Romér és Osszián, II. köt. 86.

JEAN PAUL (tk. Johann Paul Friedrich Richter; 1763-1825) német regényíró

1. Die unsichtbare Lage - Zoozmann, 216. h. K. N. I.; 2. ilber das Immergrün unserer Gejühle - Uo. 415. h.; 3. Friedenspredigt in Deutschland - Uo. 454. h.; 4. Uo. 770. h.; 5. Vorschule der Ásthetik - Uo. 921. h.

SEUME, JOHANN GOTTFRIED (1763-1810) német költő

1. *Spaziergang nach Syrakus: Frankfurt* - Zoozmann, 258. h. K. N. L; 2. Uo. 393. h.; 3. Obolen. I. k. - Uo. 436. h.; 4. Die Gesdngge - Uo. 469. h.; 5. Der Vorteil - Uo. 564. h.; 6. Spaziergang nach Syrakus: Paris - Uo. 639. h.; 7. T. B. 387.

LÉVIS, PIERRE MARC GASTON, DUC DE (1764-1830) francia herceg, politikus, író
Maximes et réflexions - Büchmann, 418. (X)

D'ISRAELI, ISAAC (1766-1848) angol tudós

Literary Character, II. f. - O. D. Q. 182. 49. sz. Mohos Emília.

FAZEKAS MIHÁLY (1766-1828) költő, természettudós

1. *Lúdas Matyi*. Első levonás; 2. *I. m.* Második levonás.

KARAMZIN, NYIKOLAJ MIHAJLOVICS (1766-1826) orosz író, történész

1. Voroncov, 27. Visnyovszki László; 2. Uo. 73.; 3. Uo. 213.; 4. Uo. 55.

MALTHUS, THOMAS ROBERT (1766-1834) angol közgazdász

1. *Tanulmány a népesedés törvényéről*. - Politzer Zsigmond és fia, Bp., 1902. 4. György Endre; 2. Uo. 6.

MADAME DE STAEL (Anna-Louise-Germaine Necker; 1766-1817) francia regényíró

1. *Az irodalomról, tekintettel a társadalmi intézményekhez való viszonyára* - Világirodalmi Antológia. IV. köt. A világirodalom a XIX. században. Szerk.: Kardos László. Tankönyvkiadó,

Bp., 1958. 222. Hankiss János; **2.** Uo. 223.; **3.** N. ch. 180. Molnos Emília ; **4.** Uo. 115.; **5.** Corinne ou l'Italie, 18. k. 5. f. - Büchmann, 419. (X).

HUMBOLDT, WILHELM VON (1767-1817) német nyelvtudós, államférfi

1. *Briefe an eine Freundin*. I. r. 88. sz. - Zoozmann, 68. h. K. N. I.; **2.** *I. m.* 72. sz. - Uo. 72. h.; **3.** Uo. 446. h.

SAINT-JUST, LOUIS-ANTOINE-LÉON DE (1767-1794) francia forradalmár, államférfi

1. *Beszéd a konventben* 1793. április 24-én - Beszédek és beszámolók. Gondolat, Bp., 1969. 99. Remsei Flóra; **2.** *A köztársasági intézményekről*. (Vázlattöredékek.) III. Általános eszmék - Uo. 239.; **3.** Uo. 240.; **4.** Uo. 244.; **5.** Uo. 246.; **6-7.** Uo. 247.; **8-10.** *I. m.* IV. *A közjó kérdése. pénz, közgazdaság* - Uo. 253.

SCHLEGEL, AUGUST WILHELM (1767-1845) német költő, kritikus, esztéta

1. A szonett - K. n. k. f. köt. 493. Hajnal Gábor; **2.** Athenaum-töredékek, 7. sz. - August Wilhelm Schlegel és Friedrich Schlegel: Válogatott esztétikai írások. Gondolat, Bp., 1980. 262. Bendl Júlia; **3.** *I. m.* 9. sz. - Uo.; **4.** *I. m.* 19. sz. - Uo. 264; **5.** *I. m.* 40. sz. - Uo. 268.; **6.** *I. m.* 57. sz. - Uo. 271.; **7.** *I. m.* 60. sz. - Uo.; **8.** *I. m.* 106. sz. - Uo. 279; **9.** *I. m.* 128. sz. - Uo. 285.; **10.** *I. m.* 132. sz. - Uo. 286.; **11.** *I. m.* 133. sz. - Uo.; **12.** *I. m.* 136. sz. - Uo.; **13.** *I. m.* 172. sz. - Uo. 294.; **14.** *I. m.* 17S. sz. - Uo.; **15.** *I. m.* 179. sz. - Uo. 295.; **16.** *I. m.* 182. sz. - Uo. 296.; **17.** *I. m.* 185. sz. - Uo.; **18.** *I. m.* 187. sz. - Uo.; **19.** *I. m.* 192. sz. - Uo. 297.; **20.** *I. m.* 198. sz. - Uo. 199.; **21.** *I. m.* 199. sz. - Uo.; **22.** *I. m.* 209. sz. - Uo. 301.; **23.** *I. m.* 236. sz. - Uo. 309.; **24.** *I. m.* 243. sz. - Uo. 311.; **25.** *I. m.* 273. sz. - Uo. 317.

CHATEAUHRIAND, FRANCOIS-RENÉ DE (1768-1848) francia prózáíró, politikus

1. Gábor, 428. Gábor György; **2-3.** Uo. 429.; **4-6.** Uo. 430.; **7-10.** Uo. 431.; **11-16.** Uo. 432.

KRILOV, IVAN ANDREJEVICS (1768?-1844) orosz publicista, meseíró

1. *A remete és a medve* - Ö. B. 1. köt. 196. Szabó Lőrinc; **2.** *A méh és a legyek* - Uo. 200.; **3.** *A kis doboz* - Uo. 202.; **4.** *A farkas és a bárány* - Uo. 203.; **5.** *A majmok* - Uo. 204.; **6.** *A holló és a róka* - Uo. II. köt. 618.; **7.** *A sas és a tyúkok* - Uo. 621.; **8.** *A civakodók* - Uo. 623.; **9.** *A járókelők és a kutyák* - Uo. 625.; **10.** *A lomb és a gyökerek* - Uo. 626.; **11.** *A róka meg a szamár* - Uo. 634.; **12.** *A kígyó meg a bárány* - Uo. 635.; **13.** *A macska és a pacsirta* - Uo. 640.; **14.** *A kakas meg a kakuk* - Uo. 645.; **15.** *A majom és a szemüvegek* - Uo. 646.; **16.** *Egy filozófus gondolatai a divatról, vagy milyen módon tűnjünk okosnak, amikor egy csepp eszünk sincs* - Niederhauser Emil (szerk.): Az orosz felvilágosodás Gondolat, Bp., 1966. 183.(?); 17. Uo. 185.

SCHLEIERMACHER, FRIEDRICH (1768-1834) német hittudós

Zoozmann, 286. h. K. N. I.

HUMBOLDT, ALEXANDER VON (1769-1859) német természettudós, világutazó

Zoozmann, 567. h. K. N. I.

KÁRMÁN JÓZSEF (1769-1795) regényíró

1. *Fanni hagyományai*, 5. f.; **2.** *I. m.* 22. f.; **3.** *I. m.* 43. f.; **4.** *A nemzet csinosodása* - Magyar próza, I. köt. 522.

NAPÓLEON (Napoléon Bonaparte; 1769-1821) francia hadvezér, majd császár

1. Id. Jevgenyij Viktorovics Tarle: Napóleon. Gondolat, Bp., 1967. 2. f. 34. Déry Tibor és Aranyossy Pál; 2. Uo. 36.; 3. *I. m.* 3. f. - Uo. 50.; 4. Uo. 55.; 5. *I. m.* 5. f. - Uo. 90.; 6. Uo. 91.; 7. *I. m.* 6. f. - Uo. 95.; 8. Uo. 113.; 9-10. Uo. 114.; 11. Uo. 120.; 12. *I. m.* 8. f. - Uo. 150.; 13. *I. m.* 10. f. - Uo. 197.; 14. Uo. 206.; 15. *I. m.* 11. f. - Uo. 223.; 16. Uo. 244.; 17-18. *I. m.* 15. f. - Uo. 336.; 19. Uo. 358.; 20. *I. m.* 16. f. - Uo. 370.; 21. Uo. 383.; 22. *I. m.* *Összegezés* - Uo. 426.; 23. N. ch. 130. Molnos Lipót; 24. Uo. 73.; 25. *Beszéd Lyonban.* 1791. - L. d. C. A/516. 2. sz.

BEETHOVEN, LUDWIG VAN (1770-1827) német zeneszerző

1. *Nikolaus Zmeskallhoz*, 1789. - Cserna Andor: Beethoven-Breviárium. Sacellár, Bp., 1921. 96. Cserna Andor; 2. (Röckel feljegyzése, 1807.) - Uo. 110.; 3. (Bettina Brentano feljegyzése, 1810.) - Uo. 116.; 4. *Levél Ch. A. Tiedgéhez*, 1811. szeptember 6. - Uo. 121.; 5. *Rudolf főherceghez*, 1812. - Uo. 124.; 6. *Napló*, 1813. - Uo. 126.; 7. *Napid*, 1814. - Uo. 129.; 8. *Levél Johann Kankóhoz*. 1814. ősz - Uo. 130.; 9. *Napló*, 1815. - Uo. 131.; 10. *Erdődy Mária*hoz, 1815. nyár - Uo. 133.; 11. *Napló*, 1816. - Uo. 137.; 12. *Napló*, 1817. - Uo. 139.; 13. Uo. 140.; 14. *Nanette Streicherhez*, 1818. június 18. - Uo. 144.; 15. *Bécs város tanácsához*. 1819. február 1. - Uo. 147.; 16. (J. A. Stumpf feljegyzése) - Uo. 155.; 17. Uo. 156.; 18. (G. v. Breuning feljegyzése) - Uo. 160.

HEGEL, GEORG FRIEDRICH WILHELM (1770-1831) német filozófus

1. *Hegels theologische Jugendschriften* - Sándor Pál (szerk.): A klasszikus német filozófia. Gondolat, Bp., 1960. 166. Rózsahegyi Zoltán és Timár Ilona; 2. *Előadások a világtörténet filozófiájáról* - Uo. 177.; 3. *Levele Zellmannhoz*, 1807. január 23. - Uo. 188.; 4. *A szellem fenomenológiája. Előszó* - Akadémiai, Bp., 1979. 10. *Szemete Samu*; 5-6. Uo. 13.; 7. Uo. 14.; 8. Uo. 15.; 9. Uo. 18.; 10. Uo. 19.; 11. Uo. 22.; 12. Uo. 24.; 13. Uo. 43.; 14. Uo. 44.; 15. Uo. 45.; 16. *A logika tudománya, I. r. Bevezetés* - Akadémiai, Bp., 1979. I. köt. 29. *Szemete Samu*; 17. *I. m.* I. k. I. szakasz, 1. f. - Uo. 58.; 18. (Kant hasonlata nyomán) - Uo. 65.; 19. *I. m.* 2. f. - Uo. 103.; 20-21. I. m. II. k. 2. f. - Uo. IT. köt. 51.; 22. Uo. 52.; 23. *Encyclopidie der phil. Wissenschaften* - Id. Sándor Pál: *Az ár ellen.* Magvető, Bp., 1970. 163. Sándor Pál; 24-25. Uo. 165.; 26. Uo. 192.; 27. Uo. 170.; 28. Uo. 173.; 29. Uo. 174.; 30-31. *Vorlesungen über die Phi/osophie der Geschichte* - Uo. 183.; 32. Uo. 185.; 33. *I. m.* - Id. Sándor Pál: *A filozófia is közügy!* Magvető, Bp., 1968. 330.; 34. *Jenenser Realphilosophie* - Uo. 352.; 35. *Grundlinien der Philosophie des Rechts* - Uo. 317.; 36. Uo. 353.; 37. *A szellem fenomenológiája.* Akadémiai, Bp., 1979. 100. *Szemete Samu*; 38. Uo. 124.; 39. *Esztétika. Bevezetés az esztétikába. A művészeti szép fogalma* - Gondolat, Bp., 1974. 18. Tandori Dezső; 40. *I. m.* I. r. 3. f. B) - Uo. 155.; 41. *I. m.* C) - Uo. 162.

HÖLDERLIN, JOHANN CHRISTIAN FRIEDRICH (1770-1843) német költő

1. *Fivéréhez*. 1793. nyár - *Versek. Levelek. Hüperiön. Empedoklész. Magyar Helikon*, Bp., 1961. 25. Szabó Ede; 2. *Himnusz a Szabadsághoz* - Uo. 33. Bernáth István; 3. Uo. 34.; d. *A Természethez* - Uo. 50.; 5. *Az okos tanácsadókhöz* - Uo. 69.; 6. *Neufferhez*, 1797. február 16. - Uo. 71. Szabó Ede; 7. *Meghívó vers, Neuffer barátjához* - Uo. 73. Bernáth István; 8-9. *Egy ifjú költőhöz* - Uo. 86. Bernáth István; 10. *A kurta dal* - Uo. 87. Bernáth István; 11. *A siker* - Uo. 88. Bernáth István; 12. *Szókratész és Alkibiadész* - Uo. 90. Bernáth István; 13-14. *Hüperiön vagy a görögországi remete*, I. köt. 1. k. Hüperiön Bellarminhoz - Uo. 100. Szabó Ede; 15. Uo. 101.; 16. Uo. 134.; 17. Uo. 138.; 18. I. m. 2. k. Hüperiön Bellarminhoz - Uo. 150.; 19. Uo. 156.; 20. Uo. 167.; 21. Uo. 175.; 22. Uo. 176.; 23. *I. m.* II. köt. 1. k. Hüperiön Bellarminhoz - Uo. 187.; 24. Uo. 188.; 25. *I. m.* 2. k. Hüperiön Bellarminhoz - Uo. 231.; 26. *I. m.* *Folytatás* - Uo. 246.; 27. Uo. 247.; 28. Uo. 250.; 29. Uo. 252.; 30. *A szerelem* - Uo. 253., 303. Bernáth István; 31. *Az én*

javaim - Uo. 275. Bernáth István; **32.** Uo. 276.; **33.** Anyjához, 1799. július 8. - Uo. 278. Szabó Ede; 34-35. Menón panasza Diotimáért - Uo. 307. Bernáth István; **36.** Minthogyha ünnep hajnala nyílna föl... - Uo. 451. Bernáth István; **37.** A Rajna - Uo. 463. Bernáth István; 38-39. Uo. 468.; **40.** Patmosz - Uo. 472. Bernáth István; **41.** Uo. 478.; **42-43.** Mnemoszüné - Uo. 487. Bernáth István; **44.** Az ősz - Uo. 492. Bernáth István; **45.** Görögország - Uo. 493. Bernáth István.

KIS JÁNOS (1770-1846) költő és író

A méh és a galamb.

WORDSWORTH, WILLIAM (1770-1850) angol költő

1. *My Heart Geaps Up...* - (X); **2.** *Sorok a tinterni apátság fölött* - Ö. B. II. köt. 781. Szabó Lőrinc.

OWEN, ROBERT (1771-1858) angol utópista szocialista

1. *Robert Owen válogatott írásai* (Vál.: A. L. Morton.) Gondolat, Bp., 1965. 75. Forgács Géza.; 2-3. Uo.; **4.** Uo. 76.; 5-9. Uo. 77.; **10.** Uo. 83.; **11.** Uo. 104.; **12.** Uo. 112.; 13-14. Uo. 116.; **15.** Uo. 117.; **16.** Uo. 118.; **17.** Uo. 121.; **18.** Uo. 138.; **19.** Uo. 160.; **20.** Uo. 162.; **21.** Uo. 165.; 22-23. Uo. 169.; **24.** Uo. 183.; **25.** Uo. 185.; **26.** Uo. 187.; **27.** Uo. 193.; **28.** Uo. 197.; **29.** Uo. 198.; **30.** Uo. 201.; **31.** Uo. 211.; **32.** Uo. 213.; **33.** Uo. 215.

SCOTT, WALTER (1771-1832) skót költő és regényíró

1. *Puritánok utódai.* Befejezés - Európa, Bp., 1964. 487. Szinnai Tivadar; **2.** Uo.; **3.** Uo. 489.; **4.** Uo. 490.

FOURIER, FRANCOIS MARIE CHARLES (1772-1837) francia utópista szocialista

1. *A négy mozgás és az általános rendeltetések elmélete.* Új bevezetés - Gondolat, Bp., 1977. 19. Lázár Guy; **2.** *I. m.* Elöljáró beszéd - Uo. 40.; **3.** Uo. 43.; **4.** Uo. 47.; **5.** *I. m.* I. r. *A társadalmi rend szakaszai és korszakai a Földnek nevezett harmadik égitesten* - Uo. 125.; **6.** Uo. 127.; **7.** *I. m.* *Epilógus. A társadalmi metamorfózis közelségéről* - Uo. 168.; **8.** *I. m.* II. r. *A magán- vagy családi élet különféle ágazatainak leírása. Első áttekintés...* - Uo. 176.; 9-10. Uo. 178.; **11.** Uo. 185.; **12.** Uo. 206.; **13.** Uo. 207.; **14.** *I. m.* Második áttekintés... - Uo. 243.; **15.** *I. m.* *Epilógus. Az erkölcsfilozófia föladásáról* - Uo. 281.; 16-17. *I. m.* III. r. *Annak bizonyítására, hogy a bizonytalan tudományok egyet sem tudnak megoldani a civilizált mechanizmus által fölvetett problémák közül* - Uo. 288.; **18.** *I. m.* *Harmadik bizonyítás...* - Uo. 328.; **19.** Uo. 350.; 20-21. Uo. 356.; **22.** *I. m.* *A) jegyzet. A progresszív szektákról...* - Uo. 441.

KISFALUDY SÁNDOR (1772-1844) költő

1. *Himfy szerelmei*, 1. r. *A kesergő szerelem*, 1. Dal; **2.** *I. m.* 85. Dal; **3.** *I. m.* 126. Dal; **4.** *I. m.* 180. Dal; **5.** *I. m.* 2. r. *A boldog szerelem*, 16. Dal.

NOVALIS (tk. Friedrich Leopold von Hardenberg; 1772-1801) német költő

1. *Fragmente* - Zozmann, 520. h. K. N. L.; **2.** Uo. 538. h.; **3.** Uo. 928. h.; **4.** *Bányászdal* - N. k. a. 441. Kardos László; **5.** *Ismerd meg magadat* - Himnuszok az éjszakához. Magyar Helikon, Bp., 1974. 89. Rónay György; **6.** *Keringő* - Uo. 88. Rónay György.

QUINTANA, MANUEL JOSÉ (1772-1857) spanyol költő

1. *Juan de Padillához* - Sp. k. a. 373. Berezeli A. Károly; **2.** *Spanyolországhoz a márciusi forradalom után* - Uo. 379. Berezeli A. Károly.

SCHLEGEL, KARL WILHELM FRIEDRICH (1772-1829) német író, nyelvész

1. *Kritikai töredékek*, 4. sz. - August Wilhelm Schlegel és Friedrich Schlegel: Válogatott esztétikai írások. Gondolat, Bp., 1980. 213. Tandori Dezső; 2. *I. m.* 10. sz. - Uo. 214.; 3. *I. m.* 12. sz. - Uo.; 4. *I. m.* 16. sz. Uo. 215.; 5. *I. m.* 18. sz. - Uo.; 6. *I. m.* 20. sz. - Uo.; 7./ m. 27. sz. - Uo. 216.; 8. *I. m.* 77. sz. - Uo. 226.; 9. *I. m.* 85. sz. - Uo. 227.; 10. *I. m.* 86. sz. - Uo.; 11. *I. m.* 88. sz. - Uo. 228.; 12. *I. m.* 89. sz. - Uo.; 13. *Athenaum-töredékek* 1. sz. - Uo. 261.; 14. *I. m.* 12. sz. - Uo. 262.; 15. *I. m.* 4S. sz. - Uo. 269.; 16. *I. m.* 54. sz. - Uo. 270.; 17. 1. m. 62. sz. - Uo. 272.; 18. *I. m.* 63. sz. - Uo.; 19. *I. m.* 80. sz. - Uo. 274.; 20. *I. m.* 87. sz. - Uo. 276.; 21. *I. m.* 108. sz. - Uo. 279.; 22. *I. m.* 151. sz. - Uo. 289.; 23. *I. m.* 255. sz. - Uo. 314.; 24. *I. m.* 265. sz. - Uo. 316.; 25. *I. m.* 267. sz. - Uo.; 26. *I. m.* 320. sz. - Uo. 326.; 27. *I. m.* 344. sz. - Uo. 330.; 28. *Eszmék*, 21. sz. - Uo. 493.; 29. *I. m.* 37. sz. - Uo. 495.; 30. *I. m.* 52. sz. - Uo. 498.; 31. *I. m.* 63. sz. - Uo. 500.; 32. *I. m.* 98. sz. - Uo. 505.; 33. *I. m.* 104. sz. - Uo.; 34. *I. m.* 115. sz. - Uo. 507.; 35. *I. m.* 126. sz. - Uo. 509.; 36. *I. m.* 145. sz. - Uo. 512.

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY (1773-1805) költő

1. *A szabadság*; 2. *I. m.* 3-5. *Az estve*; 6-7. *Konstantinápoly*; 8. *Magyar! Hajnal hasad!*; 9. *Újlesztendei gondolatok*; 10. *A tihanyi ekhóhoz*; 11-12. *A Reményhez*; 13. *Szerelemdal a csikóbőrös kulacshoz*; 14-17. *Marosvásárhelyi gondolatok*; 18. *A búkergető*; 19. *A lélek halhatatlansága. Halotti versek néhai mélt. kohónyi Kátsándi Terézia asszony, csász. és kir. aranykulcsos kishédei Rhédei Lajos házastársának eltemetésekor*. Nagyvárad, 15. április 1804. I. *Rémitű s vidító kétségek*; 20-26. *I. m.* II. *Okoskodások; érzések*; 27-29. *I. m.* IV. *Bölcselkedők. Philosophia, revelatio nélkül*; 30. *I. m.* V. *Keresztyénség. Philosophia is, revelatio is*; 31. *I. m.* VI. *A megboldogult asszonyság karaktere*.

LAJOS FÜLÖP (1773-1850) francia király

Id. Illés Endre: Stendhal. Magvető, Bp., 1972. 36. (X)

METTERNICH-WINNEBURG, KLEMENS LOTHAR (1773-1859) osztrák államférfi

1. T. B. 180.; 2-3. Uo. 181.

AUSTEN, JANE (1775-1817) angol regényíró

1. *Pride and Prejudice*, 1. f. - O. D. Q. 22. 28. sz. Mohos Emília; 2. *I. m.* 58. f. - Uo. 23. 6. sz.

BOLYAI FARKAS (1775-1856) matematikus, író

1. *Pausanias vagy a nagyravágyás áldozata* - Id. Alexits György: Bolyai János. Művelt Nép, Bp., 1952. 15.; 2. *Úr-bér kárpótlás egyesület. 2-ik consignatio* - Uo. 16.; 3. *Levele fiának. Jánosnak* 1829. kör. - Uo. 49.

LAMB, CHARLES (1775-1834) angol esszé- és meseíró

(*Smiles Character* című műve - 4. f. A munka - szerint) - Zoozmann, 47. h.

BERZSENYI DÁNIEL (1776-1830) költő

1. *A melancholia*; 2. *A tudományok*; 3-5. *A magyarokhoz*; 6. *A felkölt nemességhez*; 7-8. *A magyarokhoz – 1807-ben*; 9. *Horác*; 10. *Barátomhoz (Káldi Pálhoz)*; 11. *Felsőbüki Nagy Pálhoz, az országgyűlés alatt*; 12-13. *Osztályrészem*; 14. *Fohászkodás*; 15. *Levéltöredék barátomhoz*; 16. *Napoleonhoz*.

HOFFMANN, ERNST THEODOR AMADEUS (1776-1822) német elbeszélő, zeneszerző, kritikus és festő

1. *Don Juan. A 23-as vendégpáholyban* - Brambilla hercegnő. Európa, Bp., 1959. 29. Horváth Zoltán; 2. Uo.; 3. *Scuderi kisasszony* - Uo. 346. Gergely Erzsébet ; 4. Zoozmann, 564. h. K. N. L; 5. Szabolcsi, 71. Szabolcsi Bence.

CAMPBELL, THOMAS (1777-1844) angol költő

Lochiel's Warning - Zoozmann, 705. h. (X)

ÉTIENNE, CHARLES-GUILLAUME (1777-1845) francia költő

1. E. d. C. 1824. sz. Mohos Emília; 2. Uo. 1825. sz.; 3. T. B. 360.

FELSŐBÜKI NAGY PÁL (1777-1857) politikus

1. *Beszéde az 1847-iki országgyűlésen* - T. B: 80.; 2. Uo.

KLEIST, HEINRICH VON (1777-1811) német drámaíró és elbeszélő

1. *Az eltört korsó*, 10. j. - *Az eltört korsó. Amphitryon*. Európa, Bp., 1957. 70. Németh László; 2. Uo. 71.; 3. *I. m.* 1 l . j. - Uo. 83.; 4. *Amphitryon*. II1. felv. 5. j. - Uo. 170. Szabó Lőrinc; 5. *I. m.* 11. j. - Uo. 186.

VITKOVICS MIHÁLY (1778-1829) író

Az igaz emberi dísz - Benkő Samu (szerk.): Erdélyi Múzeum 1814-1818. Kriterion, Bukarest, 1979. 95.

MOORE, THOMAS (1779-1852) ír költő

1. *Eszünkbe jusson...* - Homér és Osszián, II. köt. 205. Arany János; 2. *Nyerészkedés* - Uo. Arany János.

PELLICO, SILVIO (1779-1854) olasz író

1. *Az emberi kötelességekről* - Dvorzsák, 382. sz. (Császár Ferenc?); 2-3. Uo.; 4. Uo. 443. sz.; 5-6. Uo. 1592. sz.; 7. Uo. 1938. sz.; 8. Uo. 3064. sz.; 9. Uo. 3937. sz.; 10. Uo. 3938. sz.

CLAUSEWITZ, KARL VON (1780-1831) porosz tábornok, hadtudós

1. *A háborúról*, I. k. 1. f. 24. sz. - Athenaeum, Bp., 1917. 31. Hazai Samu; 2. *I. m.* 3. f. - Uo. 52.; 3. Uo. 60.; 4. Uo. 62.; 5. *I. m.* II. k. 3. f. 2. sz. - Uo. 106.; 6. *I. m.* III. k. 5. f. - Uo. 148.; 7. *I. m.* 6. f. - Uo. 154.; 8. *I. m.* 7. f. - Uo. 155.; 9. *I. m.* 11. f. - Uo. 167.; 10. *I. m.* 16. f. - Uo. 180.; 11. *I. m.* IV. k. 12. f. - Uo. 239.; 12. *I. m.* VII. k. 2. f. - Uo. 481.; 13. *I. m.* 22. f. - Uo. 522.; 14. *I. m.* VIII. k. 6. f. B) - Uo. 551.; 15. Uo. 554.

CHAMISSO, ADALBERT VON (1781-1838) német költő és elbeszélő

1. *Das Riesenspielzeug* - Zoozmann, 78. h. K. N. 1.; 2. *Tue es lieber nicht!* - Uo. 97. h.; 3. *Traum* - Uo. 290. h.; 4. *Die Giftmischerin* - Uo. 513. h.

STENDHAL (tk. Henri Beyle; 1783-1842) francia regényíró

1. *A szerelemről*, 5. f. - Bibliotheca, Bp., 1958. 47. Kolozsvári Grandpierre Emil; 2. *I. m.* 10. f. - Uo. 57.; 3. *I. m.* 26. f. - Uo. 92.; 4. Uo- 98.; 5. *I. m.* 28. f. - Uo. 102.; 6. *I. m.* 34. f. - Uo. I 28.; 7. *I. m.* 36. f. - Uo. 38.; 8. *I. m.* 42. f. - Uo. 167.; 9. *I. m.* 43. f. - Uo. 173.; 10. *I. m.* 45. f. - Uo. 180.; 11. *I. m.* 54. f. - Uo. 224.; 12. *I. m.* 56. f. - Uo. 244.; 13. *I. m.* S7. f. - Uo. 246.; 14. *I. m.*

Különféle töredékek. I. sz. - Uo. 272.; **15.** I. m. 10. sz. - Uo. 274.; **16.** I. m. 12. sz. - Uo. 275.; **17.** I. m. 28. sz. - Uo. 278.; **18.** I. m. 43. sz. - Uo. 282.; **19.** I. m. 61. sz. - Uo. 286.; **20.** I. m. 68. sz. - Uo. 288.; **21.** I. m. 69. sz. - Uo.; **22.** I. m. 91. sz. - Uo. 294.; **23.** I. m. 98. sz. - Uo. 304.; **24.** I. m. 100. sz. - Uo. 305.; **25.** I. m. 132. sz. - Uo. 318.; **26.** I. m. 145. sz. - Uo. 325.; **27.** I. m. 1 S3. sz. - Uo. 328.; **28.** I. m. *Függelék. Szerelmi törvénytár a tizenkettedik századból*, 2. sz. - Uo. 341.; **29.** I. m. 3. sz. - Uo.; **30.** I. m. 5. sz. - Uo. 342.; **31.** I. m. 6. sz. - Uo.; **32.** I. m. 8. sz. - Uo.; **33.** I. m. 9. sz. - Uo.; **34.** I. m. 10. sz. - Uo.; **35.** I. m. 11. sz. - Uo.; **36.** I. m. 12. sz. - Uo.; **37.** I. m. 13. sz. - Uo.; **38.** I. m. 14. sz. - Uo.; **39.** I. m. 19. sz. - Uo. 343.; **40.** I. m. 20. sz. - Uo.; **41.** I. m. 21. sz. - Uo.; **42.** I. m. 26. sz. - Uo. 344.; **43.** I. m. 29. sz. - Uo.; **44.** I. m. (Kéziratoss feljegyzés az első kiadás 32. fejezetéhez) - Uo. 429.; **45.** I. m. - Uo. 436. Jékely Zoltán; **46.** *Vörös és fehér* - Id. Illés Endre: Stendhal. Magvető, Bp., 1972. 58. Illés Endre; **47.** *Napló* - Uo. 144.; **48.** Uo. 127.; **49.** Uo. 146.; **50.** *A pármái kolostor* - Uo. 107.; **51.** Uo. 108.; **52.** *Napló* - Hamvas, 214. Báti László; 53-59. Uo. 215.; **60.** N. ch. 7. Molnos Lipót; **61.** Uo. 75.: 62. Uo. 158.

RAUPACH, ERNST (1784-1852) német drámaíró

Kaiser Friedrichs II. Tod. 1. felv. 3. j. - Zoozmann, 514. h. K. N. I.

SCHEFER, LEOPOLD (1784-1862) német költő

1. *Laienbrevier* - Zoozmann, 388. h. K. N. I.; 2. Uo. 537. h.

GRIMM, JACOB (1785-1863) ÉS **WILHELM** (1786-1859) német irodalomtörténész, nyelvész, mesegyűjtő testvérpár

A brémai muzsikusok - Jankó szerencséje. Ifjúsági Könyvkiadó, Bp., 1954. 8. Kálnoky László.

MANZONI, ALESSANDRO (1785-1873) olasz regényíró

1. *A jegyesek.* 1. f. - Új Magyar Könyvkiadó. Bp., 1956. 25. Révay József; 2. (Milánói közmondás nyomán) I. m. 8. f. - Uo. 133.; 3. I. m. 14. f. - Uo. 252.; 4. I. m. 18. f. - Uo. 308.; 5. I. m. 25. f. - Uo. 425.; 6. I. m. 31. f. - Uo. 527.; 7. Uo. 529.; 8. Uo. 532.; 9. I. m. 32. f. - Uo. S 34.; 10. Uo. 543.; 11. Uo. 546.; 12. Uo. 547.; 13. I. m. 36. f. - Uo. 621.; 14. I. m. 37. f. - Uo. 656.

VARNHAGEN VON ENSE, KARL AUGUST (1785-1858) német kritikus és publicista

Zoozmann, 811. h. K. N. I.

FÁY ANDRÁS (1786-1864) prózaíró, politikus

1. *A majom* - Vajthó, 38.; 2. *A rátótiak* - Uo. 164.; 3. *Haydn* - Uo. 223.; 4. *Az ökör és csikó* - Uo. 243.

BYRON, GEORGE GORDON NOEL, LORD (1788-1824) angol költő

1. *Ifjú Harold zarándokútja.* I. é. - Genius, Bp., 1924. 37. Harsányi Zsolt; 2. Uo. 38.; 3. I. m. 11. é. - Uo. 83.; 4. Uo. 96.; 5. Uo. 97.; 6. I. m. III. é. - E. d. C. 6573. sz. Molnos Emília; 7. Marino Faliero, 11. felv. - Uo. 6591. sz.; 8-9. *Don Juan*, I. é. 194. str. - Európa, Bp., 1964. 65. Ábrányi Emil és Görgey Gábor; 10. I. m. I I. é. 205. str. - Uo. 132.; 11. I, m. III. é. 86. str. - Uo. 160.; 12. I. m. IV. é. 4. str. - Uo. 173.; 13-14. I. m. VI. é. 2. str. - Uo. 252.; 15. I. m. XI. é. 37. str. - Uo. 413.; 16. I. m. XII. é. S0. str. - Uo. 443.; 17. I. m. XII I. é. 6. str. - Uo. 456.; 18. I. m. 95. str. - Uo. 482.; 19-21. *Harminchatodik születésnapom* - A. k. a. 325. Illyés Gyula; 22. *Naplóbejegyzés a Childe Harold első két énekének megjelenését követően*, 1812. - Zoozmann, 94. h. K. N. I.

CABET, ÉTIENNE (1788-1856) francia utópista szocialista

1. *Voyage en Icarie* - N. d. c. 8924. sz. Molnos Lipót; 2. Uo. 8925. sz.; 3. Uo. 8926. sz.; 4. Uo. 8927. sz.

SCHOPENHAUER, ARTHUR (1788-1860) német filozófus

1. *Paraenezisek és maxiznák (Életbölcseleti oktatások)*, 1. f. - Lampel, Bp., é. n. 6. Szemlér Lőrinc; 2-3. Uo.; 4-5. Uo. 9.; 6. Uo. 13.; 7. Uo. 15.; 8. Uo. 23.; 9. Uo. 24.; 10. Uo. 26.; 11. Uo. 27.; 12. Uo. 33.; 13. Uo. 35.; 14. Uo. 37.; 15. Uo. 38.; 16. Uo. 40.; 17-18. Uo. 41.; 19. Uo. 42.; 20. Uo. 44.; 21. Uo. 48.; 22. Uo. 53.; 23. Uo. 57.; 24. Uo. 58.; 25. Uo. 59.; 26-27. Uo. 61.; 28. Uo. 63.; 29. Uo. 68.; 30. Uo. 69.; 31-32. Uo. 72.; 33-34. Uo. 74.; 35. Uo. 78.; 36. Uo. 79.; 37. Uo. 80.; 38. Uo. 82.; 39. Uo. 84.; 40-41. Uo. 87.; 42-43. Uo. 88.; 44-46. Uo. 90.; 47. Uo. 91.; 48. Uo. 93.; 49. Uo. 98.; 50. *I. m.* 2. f. - Uo. 105.; 51. Uo. 106.; 52-53. Uo. 107.; 54-55. Uo. 109.; 56-57. Uo. 110.; 58. Uo. 111.; 59. Uo. 112.; 60. Uo. 113.; 61. Uo. 114.; 62. Uo. 124.; 63. Uo. 130.

COOPER, JAMES FENIMORE (1789-1851) amerikai regényíró

1. *Vadölő*, 1. f. - Móra, Bp., 1976. 13. Réz Ádám; 2. *I. m.* 2. f. - Uo. 26.; 3. *I. m.* 5. f. - Uo. 90.; 4. *I. m.* 13. f. - Uo. 196.

KÖLCSEY FERENC (1790-1838) költő, politikus, kritikus

1. *Elfojtódás*; 2. *Rákos*; 3. *Bordal*; 4-6. *Himnusz*; 7-9. *Vanitatum Vanitas*; 10. *Remény. Emlékezet*; 11. *Vigasztalás*; 12. *Áldozat*; 13. *Huszt*; 14. *Emléklapra*; 15-17. *Versenyemlékek*; 18. *Berzsenyi Dániel versei*; 19-87. *Parainesis Kölcsey Kálmánhoz*; 88. T. B. 211.

LAMARTINE, ALPHONSE-MARIE-LOUIS PRAT DE (1790-1869) francia költő

A gyík Róma romjain - Fr. k. a. II köt. 160. Kardos László.

I. LIPÓT (1790-1865) belga király

(Az 1832-ben alapított Lipót-rend jelmondata) - Zoozmann, 861. h. (X)

RAIMUND, FERDINÁND (1790-1836) osztrák színész, drámaíró

1. *Müdenchen aus der Feenwelt* - Zoozmann, 298. h. K. N. I. 2. Uo. 761. h.

GRILLPARZER, FRANZ (1791-1872) osztrák drámaíró és költő

1. *Szapphó*, I. felv. 2. j. - Magyar Helikon, Bp., 1975. 11. Hajnal Gábor; 2-3. *I. m.* 3. j. - Uo. 18.; 4. *I. m.* 5. j. - Uo. 24.; 5. *I. m.* II. felv. 4. j. - Uo. 35.; 6. Uo. 37.; 7. *I. m.* III. felv. 1. j. - Uo. 50.; 8. *I. m.* 5. j. - Uo. 63.; 9. *I. m.* IV. felv. 1. j. - Uo. 70.; 10. *I. m.* 3. j. - Uo. 75.; 11. *I. m.* 5. j. - Uo. 82.; 12-13. *I. m.* V. felv. 6. j. - Uo. 108.; 14. Uo. 109.; 15. *Ein Bruderzwist in Habsburg*, III. felv. 4. j. - Zoozmann, 539. h. K. N. I.; 16. *Hegel* - Uo. 794. h.; 17. *Der Traum, ein Leben* - Uo. 819. h.; 18. *In ein Stammbuch* - Uo. 905. h.; 19. *Liszt* - O. k. a. 126. Takács Zsuzsanna.

KATONA JÓZSEF (1791-1830) drámaíró

1. *Bánk bán. Előversengés*; 2-9. *I. m.* 1. szakasz; 10-13. *I. m.* II. szakasz; 14-24. *I. m.* III. szakasz; 25-30. *I. m.* IV. szakasz; 31-36. *I. m.* V. szakasz.

KÖRNER, KARL THEODOR (1791-1813) német költő, drámaíró

1. *Zrínyi*. I. felv. - Franklin, Bp., 1879. 8. Szemere Pál; 2. Uo. 31.; 3. *I. m.* II. felv. - Uo. 37.; 4-5. Uo. 47.; 6. Uo. 50.; 7-8. Uo. 56.; 9. Uo. 61.; 10. *I. m.* III. felv. - Uo. 67.; 11. Uo. 68.; 12. Uo. 70.;

13. Uo. 72.; **14.** Uo. 73.; **15.** Uo. 75.; **16.** *I. m.* IV. felv. - Uo. 96.; **17.** Uo. 97.; **18.** *I. m.* V. felv. - Uo. 124.; **19.** *Harras, der kühne Springer* - Zoozmann, 568. h. K. N. I.

SCRIBE, EUGÉNE (1791-1861) francia drámaíró

1. *Egy pohár víz.* I. felv. 1. j. - Pfeifer Ferdinánd, Bp., 1875. 3. Nagy Ignác; **2.** *I. m.* 4. j. - Uo. 15.; **3.** (Legouvével együtt:) *Lecouvreur Adrienne*, I. felv. 2. j. - Vass József, Bp., 1894. 11. Csepreghi Lajos; **4.** *I. m.* IV. felv. 9. j. - Uo. 70.; **5.** *I. m.* V. felv. 1. j. - Uo. 78.; **6.** Uo. 80.

SZÉCHENYI ISTVÁN (1791-1860) államférfi, politikai író

1. *A magyar Akadémia körül* - Vajthó, 27.; **2-3.** *Hitel* - Uo.; **4.** *A magyar Akadémia körül* - Uo. 38.; **5-6.** *Világ* - Uo.; **7.** *Képviselőházi beszéd*, 1848. augusztus - Uo.; **8.** Uo. 39.; **9.** *Lovakrul. Jelige* - Uo.; **10.** *Akadémiai beszéd*, 1846. december 20. - Uo.; **11.** *Hunnia* - Uo.; **12.** *Hitel* - Uo. 49.; **13.** *Napló* - Uo. 50.; **14.** *Hitel* - Uo.; 15-16. *I. m.* - Uo. 51.; **17.** Uo. 62.; 18-20. Uo. 98.; **21.** Uo. 99.; **22.** *Ein Blick auf len anonymen "Rückblick"* - Uo. 107. K. Papp Miklós; **23.** *Napló* - Uo. 134.; **24-26.** *Hitel* - Uo. 135.; **27.** *Hunnia* - Uo.; **28.** *Kelet népe* - Uo.; **29.** *Stádium* - Uo.; **30.** *A magyar Akadémia körül* - Uo. 136.; **31.** *Napló* - Uo. 149.; 32-33. *Világ* - Uo. 162.; **34.** *Lovakrul* - Uo.; **35.** *A magyar Akadémia körül* - Uo. 169.; **36.** *Napló* - Uo.; **37.** *Magyar játékszinrül* - Uo.; **38.** *Hunnia* - Uo.; **39.** *Napló* - Uo. 190.; **40.** *Eszmetöredékek* - Uo. 218.; **41.** *Kelet népe* - Uo.: 42-43. *Hitel. Előszó* - Magyar próza, II. köt. 256.; **44.** *I. m.* *Bévezetés* - Uo. 257.; **45-47.** *I. m.* *Végszó* Uo. 258.; **48.** *Világ* - Uo. 259.; **49.** Uo. 260.; **50.** *A magyar Akadémia körül* - Uo. 270.; **51.** (Állítólagos mondása) - T. B. 86.

COUSIN, VICTOR (1792-1867) francia politikus, esztéta

1. Zoozmann, 54. h. K. N. I.; **2.** Uo. 425. h.

LAZSECSNYIKOV, IVAN IVANOVICS (1792-1869) orosz író

Voroncov, 191. Visnyovszki László.

SHELLEY, PERCY BYSSHE (1792-1822) angol költő

1. *Dal - Anglia férfiaihoz* - Komlós, 242. Kosztolányi Dezső; **2.** Uo.; **3.** *Óda a nyugati szélhez* - Uo. 248. Tóth Árpád; **4.** *Idő* - K. N. I.; **5.** *Ha elhangzott a zene* - Ö. B. II. köt. 335. Szabó Lőrinc; **6.** *A Megszabadított Prometheus.* Előszó - Percy Bysshe Shelley versei. Magyar Helikon, Bp., 1963. 100. Weöres Sándor; **7.** Uo. 101.; **8.** *I. m.* I. falu. - Uo. 107.; **9.** Uo. 121.; **10.** *Változékonyság* - Uo. 652. Végh György; **11.** *Hellász* - Áprily Lajos: *Az aranyszarvas.* Európa, Bp., 1964. 16. Áprily Lajos; **12.** *Id.* Tótfalusi István: *Shelley világa.* Európa, Bp., 1971. 32. Tótfalusi István; **13.** *Levél Southeyhoz* - Uo. 146.; **14-17.** *A költészet védelme* - Uo. 184.

SZENTMIKLÓSSY ALAJOS (1793-1849) költő

Hiba helyrehozása.

JÓSIKA MIKLÓS (1794-1865) regényíró, politikus

1. *Abafi. Egy-két szó az erkölcsi hatásról és költői igazságtételről, mint toldalék*; **2-4.** *I. m.*

MÜLLER, WILHELM (Griechen-Müller; 1794-1827) német költő és esszéíró

Epigramma - Zoozmann, 447. h. K. N. I.

CARLYLE, THOMAS (1795-1881) skót származású angol író, történetfilozófus

1. *Critical and Miscellaneous Essays*, I. köt. - O. D. Q. 125. 22. sz. Mohos Emília; **2.** *State of German Literature* - Uo. 24. sz.; **3.** *History of the French Revolution*, I. r.1. k. 2. f. - Uo. 126. 13. sz.; **4.** *Journal* - Uo. 33. sz.; **5.** *Latter-Day Pamphlets*, 5. sz. - Uo. 38. sz.; **6.** *Past and Present*, I. k. 3. f. - Uo. 44. sz.; **7.** *I. m. III. k. 9. f.* - Uo. 127. 1. sz.; **8.** *Sartor Resartus*, I. k. S. f. - Uo. 7. sz.; **9.** *I. m. II. k. 6. f.* - Uo. 12. sz.; **10.** *I. m. 9. f.* - Uo. 18. sz.; **11.** *Speech in support of the London Library*, 1840. - Uo. 28. sz.; **12.** *Hősökről*, I. felolvasás - Hősökről. Gyémánt-nyaklánc. MTA, Bp., 1900. 1. Végh Arthur; **13.** Uo. 17.; **14.** *I. m. II. felolvasás* - Uo. S9.; **15.** *I. m. III. felolvasás* - Uo. 104.; **16.** Uo. 107.; **17.** Uo. 125.; **18.** Uo. 128.; **19.** Uo. 137.; **20.** *I. m. V. felolvasás* - Uo. 204.

GRIBOJEDOV, ALEKSZANDR SZERGEJEVICS (1795?-1829) orosz drámaíró, költő, diplomata
(Komédiájának címe.)

KEATS, JOHN (1795-1821) angol költő

1. *Óda egy görög vázához* – Tóth Árpád összes versfordításai. Révai, Bp., 1942. 6S. Tóth Árpád; **2.** *Levél J. H. Reynoldshoz*, 1817. November 22. - O. D. Q. 289. 16. sz. Mohos Emília; **3.** *Levél Benjamin Baileyhez*, 1817. november 22. - Uo. 17. sz.; **4.** Uo. 19. sz.; **5.** *Levél G. és T. Keatshez*. 1818. január 13. - Uo. 23. sz.; **6.** *Levél John Taylorhoz*, 1818. február 27. - Uo. 28. sz.; **7.** *Levél J. H. Reynoldshoz*. 1818. május 3. - Uo. 34. sz.; **8.** *Levél Georg és Georgiana Keatshez*, 1818. december 16. -Uo.290. ! 3. sz.; **9.** *Levél ugyanazokhoz*, 1819. február 14. - Uo. 17. sz.

RANKE, LEOPOLD VON (1795-1886) német történész
Weltgeschichte, 5. köt. - Zoozmann, 523. h. K. N. I.

THIERRY, AUGUSTIN (1795-1856) francia történész
Dix ans d'études historigues. Előszó - E. d. C. 1975. sz. Molnos Emília.

ENFANTIN, PROSPER (1796-1864) francia mérnök, politikus
N. ch. 93. Mohos Emília.

IMMERMANN, KARL LEBERECHE (1796-1840) német regény- és drámaíró

1. G. A. Bürger-K. Immermann: *Münchhausen báró* - Magvető, Bp., 1957, II. k. 1. f. 139. Homoródy József; **2-3.** *I. m.* 13. f. - Uo. 294.

MEYER, JOSEPH (1796-1856) német könyvkereskedő
(Jelmondata) - Zoozmann, 109. h. K. N. I.

I. MIKLÓS (1796-1855) orosz cár
O. D. Q. 364. 18. sz. (X)

PLATEN, AUGUST (tk. von Platen-Hallermünde; 1796-1835) német költő és drámaíró

1. *Trisztán* - N. k. a. 488. Eörsi István; **2.** Uo.; **3.** *Harmosan* - Zoozmann, 369. h. - K. N. I.; **4.** *A vízben* - K. n. k. I. köt. 688. Weöres Sándor; **5.** *Ha feledéshez s lemondáshoz értesz* - Uo. 689. Eörsi István.

SALVANDY, ACHILLE DE (1796-1856) francia diplomata, történetíró

(Utalás a Bourbonok várható bukására) *Paris ou le Livre des Cent-et-un* - T. B. 167.

WESSELÉNYI MIKLÓS (1796-1850) erdélyi reformpolitikus

1. *Balítéletekrül* - Vajthó, 40.; 2. *Szózat* - Uo. 84.; 3. Uo. 136.; 4. *Balítéletekről* - Uo. 163.; 5-7. *Szózat* - Uo.; 8. *Balítéletekről* - Uo. 242.; 9-10. *Szózat* - Uo.; 11. *Balítéletekről* - Uo. 243.; 12. Uo. 246.

HEINE, HEINRICH (1797-1856) német költő

1. *Ne esküdj...* - Versek és prózai művek. Európa, Bp., 1960. I. köt. 29. Urbán Eszter; 2. *A világ vak* - Uo. Keszthelyi Zoltán; 3. *Memento* - Uo. 41. Babits Mihály; 4. *Élet és világ...* - Uo. 68. Réz Ádám; 5. *Aki először szeret...* - Uo. 69. Jékely Zoltán; 6. *Koronázás* - Uo. 94. Petőfi Sándor; 7. *Görögország istenei* - Uo. 123. Vidor Miklós; 8. *Én nem hiszem...* - Uo. 130. Komjáthy Jenő; 9. *E szirten épül...* Uo. 150. Szabó Lőrinc; 10. *Dalok a teremtésről*, VI. *A költői tárgyát...* - Uo. 171. Somlyó György; 11. Uo. 172.; 12. *Anno 1829* - Uo. 180. Kálnoky László; 13. *Pszüché* - Uo. 186. Hajnal Anna; 14. *Öszvérsors* - Uo. 191. Rónai Mihály András; 15. *Tanítás* - Uo. 196. Kálnoky László; 16. *Első Ádám* - Uo. 197. Vidor Miklós; 17. *Nyugtató* - Uo. 204. Kardos László; 18. *Dávid király* Uo. 394. Gáspár Endre; 19. *A boldogság könnyelmű fruska...* - Uo. 424. Vidor Miklós; 20. *Az ifjakhoz* - Uo. 430. Weöres Sándor; 21-22. *A világ rendje* - Uo. 433. Képes Géza; 23. *Tökéletlenség* - Uo. 437. Szabó Lőrinc; 24-25. *1849 októberében* - Uo. 447. Kálnoky László; 26. *Enfant perdu* - Uo. 451. Rónai Mihály András; 27. *Mit nekem már cifra zsoldár...* - Uo. 461. Karinthy Frigyes; 28. *Mezőivel nem csábít...* - Uo. 468. Bohus Rezső; 29. *Jó tanács* - Uo. 480. Lator László; 30. *Énekek Éneke* - Uo. 521. Babits Mihály; 31. *Azt a szakramentumát* - Uo. 526. Rónai Mihály András; 32. *Ló és számár* - Uo. 532. Kardos László; 33-34. *Közvetítés* - Uo. 533. Gáspár Endre; 35. *Jön a halál* - Uo. 574. Jékely Zoltán; 36. *Németország. Téli rege*. 1. f. - Uo. 302. Kardos László; 37. Uo. 303.; 38. *Útirajzok. Angliai töredékek. Beszélgetés a Themzén* - Uo. II. köt. 161. Szabó Ede; 39. *I. m. London* - Uo. 170.; 40. *I. m. A felszabadítás* - Uo. 179.; 41. *Lutetia. Politikai vallomás 1855-ben* - Uo. 424. Urbán Eszter; 42-43. Uo. 425.; 44. *A romantikus iskola*, I. k. - Uo. 432. Lázár György.

VIGNY, ALFRED DE (1797-1863) francia költő

1. L. d. c. A/677. 3. sz. Molnos Lipót; 2-3. *A farkas halála* - Illyés, II. köt. 202. Illyés Gyula.

COMTE, AUGUSTE (1798-1857) francia filozófus és szociológus

1. *A társadalom újjászervezéséhez szükséges tudományos munkálatok terve. Általános áttekintés* - A pozitív szellem. Két értekezés. Magyar Helikon, Bp., 1979. 56. Berényi Gábor; 2-3. *I. m.* A munkálatok első sorozata - Uo. 82.; 4. Uo. 102.; 5. Uo. 104.; 6. Uo. 106.; 7. Uo. 111.; 8. *Beszéd a pozitív szellemről*, I. r. 1. f. - Uo. 209.; 9. *I. m.* II. r. 1. f. - Uo. 277. 10. Uo. 279.; 11. Uo. 285.; 12. *I. m.* 3. f. - Uo. 308.; 13-14. Uo. 309.; 15. Uo. 310.; 16. *I. m.* III. r. 1. f. - Uo. 328.; 17. Uo. 330.

DELACROIX, EUGÈNE (1798-1863) francia festő

1. *Naplója*. 1824. - Officina, Bp., 1944. 13. Bárdos Artur; 2. *I. m.* 1843. - Uo. 16.; 3-4.1. m. 1844. - Uo. 17.; 5. Uo. 18.; 6. *I. m. Ihlet, tehetség (Szótár fele)* - Uo. 20.; 7. *Napló*, 1847. - Uo. 29.; 8. *I. m.* 1850. - Uo. 41.; 9. Uo. 42.; 10. Uo. 50.; 11. *I. m.* 1853. - Uo. 80.; 12. *I. m.* 1857. - Uo. 109.; 13. *I. m. Kísérletek egy képzőművészeti szótárhoz. Fény* - Uo. 111.; 14. *I. m.* 1863. (Utolsó feljegyzés) - Uo. 124.

GYULAI FERENC (1798-1870) osztrák tábornagy, hadügyminiszter

(A palestrói ütközet során, 1859. június 1-én) - Zoozmann, 684. h. (X)

LEOPARDI, GIACOMO (1798-1837) olasz költő

1. *Sappho hatyúdala* - Radó Antal: Olasz költőkből. Franklin, Bp., 1886. 131. Radó Antal; 2. Uo. 132.; 3-4. *Szerelem és halál* - Uo. 133. Radó Antal; 5. *Az álom* - Uo. 139. Radó Antal; 6. *Itáliához* - Uo. 143. Radó Antal.

MENZEL, WOLFGANG (1798-1873) német festőművész

Zoozmann, 767. h. K. N. I.

MICHELET, JULES (1798-1874) francia történész

Hamvas, 220. Bári László.

MICKIEWICZ, ADAM (1798-1855) lengyel költő, drámaíró

1. *Óda az ifjúsághoz* – Mickiewicz válogatott versei. Móra, Bp., 1961. 20. Kardos László; 2. Uo.; 3-4. *Romantika* - Uo. 26. Tarbay Ede; 5. *Lemondás* - Uo. 56. Tarbay Ede; 6. *Konrad Wallenrod*. III. é. - Uo. 133. Vidor Miklós; 7. *Pan Tadeusz. Magához tér a gróf...* - Uo. 148. Vidor Miklós; 8. Uo. 149.; 9. *I. m. A parasztok* - Uo. 157, Vas István; 10. *Ősök*. III. r. Improvizáció - Uo. 163. Fodor András; 11. Uo. 167.; 12. Uo. 169.

BALZAC, HONORÉ DE (1799-1850) francia regényíró

1. *Eugénie Grandet* - Szépirodalmi, Bp., 1957. 86. Vázsonyi Endre; 2. Uo. 97.; 3. Uo. 108.; 4. Uo. 11 a.; 5. Uo. I 15.; 6. Uo. 122.; 7. Uo. 130.; 8. Uo. 131.; 9. Uo. 132.; 10-11. Uo. 133.; 12. Uo. 134.; 13. Uo. 136.; 14. Uo. 140.; 15. Uo. 167.; 16-17. Uo. 170.; 18. Uo. 179.; 19. Uo. 191.; 20. Uo. 235.; 21. Uo. 243.; 22. Uo. 251.; 23. *Goriot apó* - Gobseck. Goriot apó. Európa, Bp., 1963. 162. Lányi Viktor; 24-25. Uo. 163.; 26. Uo. 165.; 27. Uo. 166.; 28-29. Uo. 167. : 30. Uo. 168.; 31-32. Uo. 169.: 33-34. Uo. 171.: 35. Uo. 172.; 36. Uo. 173.; 37. Uo. 212.; 38. Uo. 316.; 39. *Elveszett illúziók*, I. r. - Szépirodalmi, Bp., 1954. I. köt. 355. Benedek Marcell; 40. Uo. 357.

PUSKIN, ALEKSZANDR SZERGEJEVICS (1799-1837) orosz költő

1. * * *-hoz - Alekszandr Puskin versei. Európa, Bp., 1974. 33. Szabó Lőrinc; 2. *Vas és arany* - Ö. B. II. köt. 716. Szabó Lőrinc; 3. *Ismerlek, harc* - Alekszandr Puskin versei. Európa, Bp., 1974. 46. Szabó Lőrinc; 4. *Ha zajgó utcán mendegélek* - Uo. 134. Franyó Zoltán; 5. *Egy költőhöz* - Uo. 147. Szabó Lőrinc; 6-7. *Jevgenyij Anyegin*, 3. f. *Tatjana levele Anyeginhoz* - Elbeszélő költemények. Európa, Bp., 1963. 300. Áprily Lajos; 8. *I. m.* 4. f. - Uo. 307.

TÁNCSICS MIHÁLY (1799-1884) politikus, író

1. *A Munkások Újságából. Politikai hitvallásom*, 1848. július 9. - Mik a vörös republikánusok és mit akarnak? Magvető, Bp., 1978. 17.; 2. Uo.; 3. Uo. 19.; 4-5. Uo. 21.; 6. *I. m. Respublika*. 1848. október 13. - Uo. 23.; 7. Uo. 28.

NÉVMUTATÓ

A névmutató tartalmazza a kötetben előforduló valóságos és képzelt személyek nevét és (dőlt betűvel) az ismeretlen szerzőktől származó művek címét. Nem tartalmazza a fordítóknak és az antológiák szerkesztőinek nevét. Néhány indokolt esetben felvettük az idézett műveleimében szereplő személyeknek, levelek címzettjeinek, valamint a másokat idéző szerzőknek a nevét is.

Álló szedés utal arra, hogy a főszövegben hol találja meg az olvasó a keresett szerzőt; dőlt szedés jelzi a hozzá tartozó jegyzetek oldalszámát. Zárójelbe tettük a szövegben előforduló, illetve (a jegyzetben) hivatkozásszerűen említett nevek oldalszámát - itt is álló szedéssel utalva a főszövegre és dőltsel a jegyzetekre.

[WinWord-ös feldolgozásban nincs sok értelme ezeknek a számoknak. - V. T. megjegyzése]

Abraham a Santa Clara - 317; 597
Accius, Lucius - 70; 561
Agathón - 59; 559
Ágoston (Szent) -> Augustinus,
Aurelius: 125; 570
Agricola, Johannes - 171 ; 579
Aiszkülosz - 43; 556
Aiszóposz (Ezópusz) -> Babriosz: 116;
569
Alcoforado, Mariana - 316; 597
Alcuin (Alcuinus) - 136; 571
Alexandrosz - (114); (568)
Alkaios - 37; 555
Alkman - 35; 555
Ambrosius (Szent Ambrus) - 124; 570
Ámor - (68, 89, 151, 212, 532)
Anakreón - 39; 556
Andrewes, Lancelot - 192; 583
Angelus Silesius - 303; 595
I. Antigonosz Gonatasz - 67; 560
Antiochiai Szent Ignác -> Ignatius: 117; 569
Antiszthenész - 59; 559
Antonius, Marcus - (349)
Ányos Pál - 430; 611
Apácai Csere János - 304; 595
Apeliész - 64; 559
Aphrodité - (39, 54, 66)
Apuleius, Lucius - 120; 569
Aquaviva, Claudio - 182; 581
Aquinói (Szent) Tamás - 145; 574
Aranyszájú Szent János -> Khrüszosztomosz: 124; 570
Argensola, Lupercio Leonardo de - 193 ; 583
Ariosto, Lodovico - 169; 578
Arisztophanész - 58; 558
Arisztotelész - 62 (144); 559 (581)
Arkhimédész - 67 (302); 560
Asóka - 67; 560
Aszklepiadész - 66; 560
Augiász (Augeiasz) - (399)
Augustinus, Aurelius (Szent Ágoston) - 125 ; 570
Austen, Jane - 484; 619
Averroins (Muhammed Ibn-Rosd) - 141; 573

Avicenna (Abú Alí Ibn Színá) - 138; 573

Babeuf, Francois Noël - 445; 613

Babriusz - 116; 569

Bacchus - (157)

Bach, Johann Sebastian - (463)

Bacon, Francis - 193 ; 583

Bacon, Roger - 144 ; 574

Bakkhülidész - 46; 557

Balassi Bálint - 191; 582

Balzac, Honoré de - 540; 626

Bánk bán - (516)

Barberini(k) - (248)

Barére de Vieuzac, Bertrand - 429; 611

Batsányi János - 451; 614

Batteux, Charles - 365; 603

Bayle, Pierre - 328; 597

Beaumarchais, Pierre-Augustin Caron de - 390; 606

Beethoven, Ludwig van - 462; 616

Behemót - (458)

Behn, Aphra - 316; 597

Beniczky Péter - 2,63; 591

Berkeley, George - (357)

Berzsenyi Dániel - 485; 619

Bessenyei György - 408; 608

Béze, Théodóre de -> Szenci Molnár
Albert: 235; 588

Bhagavad-gítá - 118; 569

Bhartrihari - 134; 572

Biasz - 37; 555

Biblia -> *Ó- és Újtestamentum*: 23-29, 103-112 (207); 554, 566-567

Bión - 70; 561

Blake, William - 430; 611

Boccaccio, Giovanni - 152; 575

Boéthius, Ancius Manlius Severius - 129; 571

Bolyai Farkas - 484; 619

Bonaventura (Szent) - 144; 574

Bongni, Antonio - 162; 577

VIII. Bonifác pápa - 145; 574

Borgia, Cesare - 170; 579

Bossuet, Jacques-Bénigne - 305; 596

Boswell, James-·Johnson, Samuel: 356;601-602

Bourbonok) - (624)

Bölcs Frigyes -> III. (Bölcs) Frigyes: 171; 579

Brahma - (134)

Brennus - (563)

Brentano, Bettina - (616)

Britlat-Savarin, Anthelme - 430; 611

Bruno, Giordano - 190; 582

Brutus, Lucius Junius - (340)
Brutus, Marcus Junius - (213)
Buffon, Georges-Louis Leclerc - 353; 601
Bunyan, John - 306; 596
Burke, Edmund - 381; 605
Burns, Robert - 433; 611
Butler, Samuel (1612-1680) - 269; 592
Byron, George Gordon Noét, Lord - 497 ; 621

Cabet, Étienne - 499; 621
Caccini, Giulio - 190; 582
Caecilius Balbus - 122; 570
Caesar, Gaius Julius - (114, 170, 214, 314, 349); (568. 569)
Calderón de la Barca, Pedro - 248; 589
Caligula, Gaius - (285)
Calvin, Jean -> Kálvin János: 174; 580
Camoës, Luis de - 175; 580
Campanella, Tommaso - 232; 587
Campbell, Thomas - 487; 619
Caraccioli, Francesco - 427; 610
Carlyle, Thomas - 525; 623 (613)
Carmina Burana - 145; 574
Casanova, Giovanni Giacomo - 379; 605
Catilina, Lucius Sergius - (71); (561)
(idb.) Cato, Marcus Porcius - (157); (56I, 563. 565. 570)
Catullus, Gaius Valerius - 80; 562
Celanói Tamás (Thomas a Celano) - 143; 574
Ceres - (69)
Cervantes Saavedra, Miguel de - 183; 581
Chamfort, Nicolas-Sebastian Roch de - 393 ; 607
Chamisso, Adalbert von - 490; 620
Charles d'Orléans - 161; 577
Chassignet, Jean-Baptiste - 234; 587
Chateaubriand, Francois-René de - 457; 615
Chaucer, Geoffrey - 154; 576
Chilon -> Kheilón: 38; 556
Cicero, Marcus Tullius - 71; 561 (560, 561, 564, 568)
Claudius, Matthias - 392; 607
Clausewitz, Karl von - 489; 620
Coke, Edward - 191; 582
Columella, Lucius Junius Moderatus - 98 ; 565
Comenius ->·Komensky, Jan Amos: 242 ; 589
Comte, Auguste - 535; 625
T. (Nagy) Constantinus római császár - 122; 570
Cooper, James Fenimore - 504; 621
Cordelia - (218)
Corneille, Pierre - 263; 591
Cornelius Nepos - 76; 562
Cousin, Victor - 522; 623

Cromwell, Oliver - 247; 589
Cuesta, Juan de la - (582)

Csokonai Vitéz Mihály - 481 ; 618
Csuang-ce - (134)
Csü Jüan - 66 ; 559

Dalok könyve ->·*Si king*: 22; 553
Dante Alighieri - 146; 575
Danton, Georges Jacques - 435; 612
D'Aubigné, Agrippa 191; 582
Dávid király ->·Szenci Molnár Albert: 235 ; 588
De Beauvois senez-i érsek - (610)
Deffand, Marie de Vichy-Chamrond du - 350; 600
Defoe, Daniel - 335; 598
Delacroix, Eugène - 537; 625
Démokritosz - 55; 558
Descartes, René - 244; 589 (588)
Desmoulins, Camille - 447; 613
De Stairl-.Madame de Staél: 453; 614
Destouches (Philippe Néricault) 341; 599
De Vigny-·Vigny, Alfred de: 535; 625
Diderot, Denis - 365 (456); 603 Didó - (91)
Dies irae ->·Celanói Tamás: 143; 574
Diogenész - 62 (114); 559 (568)
Diogenész Laertiosz - (559)
D'Israeli, Isaac - 452; 614
Donne, John - 234; 587
Don Quijote - (189)
Du Bellay, Joachim - 175 ; 580

III. Edward angol király - 152; 575
Eike von Repchow - 143; 574
Ekhnaton (IV. Amenhotep) fáraó - 22; 553
Énekek éneke - 29; 554
Ének Igor hadáról ->·*Igor-ének*: 142; 574
Enfantin, Prosper - 527; 624
Engel, Johann Jacob - 403 ; 607
Ennius, Quintus - 68; 560
Epikharmosz – 42; 556
Epikurosz - 64 (163); 559
Erasmus, Desiderius (Rotterdami) - 166 ; 578
I. Erzsébet angol királynő - 177; 581
Estienne, Henri - 177; 580
Étierme, Charles-Guillaume - 787; 619
Eukleidész (Euklidész) - 66; 560
Euripidész - 51; 557 (559)
Eusebius (özséb) - 146; 575
Ezópusz (Aesopus; Aiszóposz) -> Babriosz: 116; 569

Faludi Ferenc - 352; 601
Fáy András - 497; 621
Fazekas Mihály - 452; 614
Felsőbüki Nagy Pál - 487; 619
Fénelon, Francois - 330; 39.8
I. Ferdinánd magyar király - 174; 580
Fichte, Johattn Gottlieb - 450; 614
Fielding, Henry - 354; 601
Firdauszí, Abú 'l-Qászim Manszúr - 137; 573
Fischart, Johann - 190; 582
Eleming, Paul - 267; 592
Fontenelle, Bernard Le Bovier de - 331; 598
Fonvizin, Gyenyisz Ivanovics - 407; 608
Fortuna - (88)
Fouché, Joseph - 435; 612
Fourier, Charles - 475 ; 617
Fox, Charles James - 409; 608
Földnélküli János angol király - 142; 574
Franklin, Benjamin - 352; 601
Freidank (Vridanc) - 143; 574
II. (Nagy) Frigyes porosz király - 360; 602
III. (Bölcs) Frigyes szász választófejedelem - 171 ; 579
III. (Habsburg) Frigyes német-római császár -161; 577
III. (Szép) Frigyes német király - 150; 575
II. Fülöp spanyol király - (590)
III. (Jó) Fülöp burgundi herceg - 161;
VI. Fülöp francia király - (579)

Galenus, Claudius - (232)
Galeotto, Marzio - (163); (577)
Galilei, Galileo - 201; S84
Geiler von Kaisersberg, Johannes - 164; 578
Gellert, Christian Fürchtegott - 368; 603
Gellius, Aulus - 120; 569
I. (Nagy Szent) Gergely pápa -> Gregorius: 131; S72
(Nazianzi Szent) Gergely ->Grégoriosz Nazianzénosz: 124; 570
Gibbon. Edward - 392; 606
Gilgmrres - 21; 553
Gluck, Christoph Willibald - 368; 603
Goethe, Johann Wolfgang - 409; 608-610
Goldoni, Carlo - 354; 607
Góngora y Argote, Luis de - 196; 583
Gracián y Morales, Baltasar - 250; 590-591
Gray, Thomas - 371; 603
Grégoriosz Nazianzénosz - 124; 570
Gregorius (I. Nagy Szent Gergely pápa) - 131; 572
Gribojedov, Alekszandr Szergejevics - 526 ; 623
Grillparzer, Franz - 512; 622

Grimm, Jacob és Wilhelm - 495; 620
Grimmelshausen, Hans Jacob Christoffel von - 289; 594
Grotius, Hugo - 236; 588
Gryphius, Andreas - 287; 594
Guarino Veronese (Guarini, Giovanni Ballista) - (577)
Gyerzsavin, Gavrül Romanovics - 404; 607
III. Gyula pápa - 171; 579
Gyulai Ferenc - 538; 625

Hagedorn, Friedrich von - 356; 601
Hagiász - 35; 555
Hahnemann, Christian Friedrich Samuel - 430; 611
Halikamasszoszi Dionüszosz - 94; 564
Halotti beszéd - 143 ; 574
Hammurapi - 2t ; SS3
Harvey, William - 236; S88
Haug, Johann Christoph Friedrich - 450; 614
Héber törvényhozók (i.e. VIII-VII. szd.) - 23; 554
Hecuba - (215)
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich - 463, (513 - 16, tétel); 616
Heine, Heinrich - 530; 624-625
Helvetius, Claude-Adrien - 368; 603
Hemerken, Thomas -> Kempis Tamás: 158 ; 576
IV. Henrik francia király - 191; 582
Hérakleitosz - 42; 556
Herder, Johann Gottfried - 405, 608
Hérodotosz - 50; 557
Hésziodosz - 33 ; 555
Hieronymus (Szent Jeromos) - 124; 570
Hippel, Theodor Gottlieb - 403; 607
Hippokratész - 57 (232); 558
Hobbes, Thomas - 241; 588
Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus - 486 ; 619
Holbach, Paul-Henri - 372; 604
Holberg, Ludvig - 342; 599
Homérosz - 29 (87, 252, 467); 554
Horatio - (215)
Horatius Flaccus, Quintus - 83; S62 (565)
Hölderlin, Johann Christian Friedrich - 467 ; 617
Hufeland, Christoph Wilhelm - 451; 614
Hugo, Victor - (537)
Humboldt, Alexander von - 460; 615
Humboldt, Wilhelm von - 453; 615
Hume, David - 358; 602
Hurtado de Mendoza, Diego - 174; 580
Hus, Jan - 158; 576
Hutten, Ulrich von - 171 (418); 579
Huygens, Christian - 306; 596

Ibn Színá ->·Avicenna: 138; 573
Ignatius (Antiochiai Szent Ignác) - 117; S69
Igor-ének - 142; 574
Immermann, Karl Leberecht - 528; 624
Iriarte, Tomás de - 427; 610
Ismeretlen dán költő (XVII. szd.) - 248 ; S89
Ismeretlen magyar szerzetes író (XVI. szd. előtt) - 173; 580
Ismeretlen óegyiptomi elbeszélő (i. e. 2070 kör.) - 17 ; 553
Ismeretlen római költők (császárkor) - 120; 570
Ismeretlen római polgár (XVII. szd.eleje) - 248; 589
Ismeretlen spanyol költő (XVI. szd. előtt) - 173; 580
I. (Szent) István magyar király - 138; 573

Jakab apostol - 111 ; 567
János evangalista - 109; 567
János angol király -> Földnélküli János: 142 ; 574
János, Aranyszájú Szent -> Khrüszosztomosz: 124; S70
Janus Pannonius- 162; 577
Jean Paul - 451; 614
Jehuda Hallévi-Júda Halévi: 140; 573
Jeromos (Szent)-·Hieronymus: 124; 570
Jézus-Krisztus(ok): (108, 145-7. tétel, 160, 170, 299, 379, 447); (S67)
Jo-Fu - 69 ; S60
Jó Fülöp ->·III (Jó) Fülöp: 161 ; 577
Johnson, Samuel - 356; 601
Jonson, Ben - 235; S88
Jósika Miklós - 524; 623
Joubert, Joseph - 428; 610
Juana Inés de la Cruz - 330; S98
Júda Halévi - 140; S73
Julius Caesar -> Caesar: (114, 170, 214, 314, 349); (568. 569)
Jupiter (Juppiter) - (82, 85, 91)
Justitia - (290)
Juvenalis, Decimus Junius - 115; 568

Káin és Ábel - (457)
Kallimakhosz - 66; 560
Kálvin János - 174; 580
Kant, Immanuel - 376; 604 (616)
Kapitón - 76; S62
Karamzin, Nyikolaj Mihajlovics - 453; 614
Kármán József - 460; 616
I. Károly angol király - 249; 5910
IV. Károly német-római császár - 154; 576
V. Károly német-római császár - 174; 580 (576)
II. Katalin orosz cárnő - 382; 605
Katona József - 514; 622
Kazinczy Ferenc - 435; 612
Keats, John - 526; 623

Keakeméti Vég Mihály - 173; 580
Kempis Tamás (Thomas Hemerken) - 158; 576
Kepler, Johannes - 235 ; 588
Kheilón (Chilon) - 38; 556
Khrüszosztomosz (Aranyszájú Szent János) - 124; 570
Killaktór - 117; 569
Kis János - 470; 617
Kisfaludy Sándor - 477; 618
Kleist, Heinrich von - 487; 619
Klopstock, Friedrich Gottlieb - (389)
Knyazsnyin, Jakov Boriszovics - 403; 607
Komensky, Jan Amos - 242; 589
Konfuciusz~Kung Fu-ce: 40; 556
I. (Nagy) Konstantin római császár -> I. (Nagy) Constantinus: 122; 570
Korán -> Mohamed: 132; 571
Kosegarten, Gotthard Ludwig Theobul - 433; 611
Kozelszkij, Jakov Pavlovics - 380; 605
Kölcsy Ferenc - 505; 611
Körner, Karl Theodor - 517; 622
Krilov, Ivan Andrejevics - 458; 615
Krisztus(ok) - (108, 145-7. tétel, 160, 170, 299, 379, 447); (567)
Kung Fu-ce (Konfuciusz) - 40; 556
Kyd, Thomas - (585)

La Bruyère, Jean de - 317; 597
La Fontaine, Jean - 291 ; 594
XI. Lajos francia király - 161; 577
XIV. Lajos francia király - 313; 596
XVIII. Lajos francia király - 430; 611
Lajos Fülöp francia király - 484; 619
Lamartine, Alphonse - 512; 612
Lamb, Charles - 485 ; 619
Lao-ce - 46; 557
La Rochefoucauld, François de - 269; 592-593
Lasso, Orlando di - (192)
Lazsecsnyikov, Ivan Ivanovics - 523; 623
Lear király - (416)
Legouvé, Ernest-Wilfrid - (621)
Leibniz, Gottfried Wilhelm - 326; 597
I. (Nagy Szent) Leó pápa - 126; 571
León, Fray Luis de - 177; 580
Leonardo da Vinci - 164; 578
Leopardí, Giacomo - 538; 625
Lesbia- (80)
Lessing, Golffhold Ephraim - 382; 605-606
Leukipposz - 46; 557
Lévis, Pierre Marc Gaston, Duc de - 452; 614
Lichtenberg, Georg Christoph - 403; 607
I. Lipót belga király - 512; 611

Li Taj-po - 134; 572
Liu Csen - 121; 570
Livius, Titus - 88; 563
Locke, John - 307; 596
Logau, Friedrich von - 262; 591
Lomonoszov, Mihail Vasziljevics - 360; 601
Lope de Vega -> Vega Carpio : 196 ; 583
I. Lothár frank király - 137; 573
Lucanus, Marcus Annaeus - 113; 568
Lucilius, Gaius - 70; 561
Lucretius Carus, Titus - 77; 562
Lu Csi - 121; 570
Lúdas Matyi - (452)
Lukács evangelista - 108; 567 (611)
Lukianosz - 119; 569
Luther, Martin - 170; 579

Machiavelli, Niccoló - 168; 578
Macrobius, Ambrosius Theodosius - 126; 571
Madame de Pompadour - 372; 603
Madame de Sévigné - 305; 595 (596)
Madame de Stael - 453; 614
Madame du Deffand-Deffand: 350; 600
Mahábhárata -> *Bhagavad-gitá*: 118 ; 569
Maistre, Joseph de - 429; 611
Malthus, Thomas Robert - 453; 614
Manu - 96; 565
Manzoni, Alessandro - 495; 620
Marat, Jean-Paul - 404; 607
Marcello, Benedetto - 342; 599
Marcus Aurelius - 119; 569
Mária magyar királyné - 174; 380
Marie de France - 140; 573
Márk evangelista - 107 ; 567
Marlowe, Christopher - 202; 584
Marmion, Shackerley - 262; 591
Marmontel, Jean-Francois - 373 ; 604
Marot, Clément (-> még Szenci Molnár Albert: 235; 588) - 173; 579 (588)
Martialis, Marcus Valerius - 113; 568
Martinus, Magister - 169; 579
Marvell, Andrew - 294; 595
Máté evangelista - 103; 566
Mattheson, Johann - 341; 599
Matthieu, Pierre - 201; 584
Mazarin, Jules - 262; **39.1**
Médiusz - 64; 559
Melanchton, Pilipp - (579J)
Menandrosz - 64; 559
Menzel, Wolfgang - 539; 625

Mercier, Louis Sébastien - 408; 608
Mercur - (156)
Meslier, Jean - 341; 599
Metrodorosz - 67 ; 560
Metternich-Winneburg, Klemen Lothar - 484; 619
Meyer, Joseph - 528 ; 614
Michelangelo Buonarroti - 169; 578
Michelet, Jules - 539; 625
Mickiewicz, Adam - 539; 625
Mikes Kelemen - 346; 600
I. Miklós orosz cár - 528; 624
Milton, John - 266; 591
Mimmermosz - 36; 555
Minerva - (466)
Mirabeau, Honoré-Gabriel Riqueti - 426; 610
Mohamed - 132; 371
Molière - 294; 595
Momoro, Francois-Antoine - 427; 610
Montaigne, Michel Eyquem de - 178; 581
Montesquieu, Charles-Louis - 343; 599
Monteverdi, Claudio - 232; 587
Moore, Thomas - 488 ; 619
Morus Tamás (More, Thomas) - 170; 579
Mozart, Wolfgang Amadeus - 430; 611
Mózes Ibn Ezra - 140; 573
Mózesi könyvek (Ótestamentum) - 23 ; 554
Müller, Wilhelm - 525; 623

Nagy Frigyes ->·II. (Nagy) Frigyes: 360; 602
Nagy Károly frank uralkodó - (572)
Nagy Sándor -> Alexandrosz: (114); (568)
Napóleon - 460, (486 - 16. tétel); 616
Narcissus - (455)
Nazianzi Szent Gergely~Grégoriosz
Nazianzénosz: 124; 570
Nepos, Cornelius -> Cornelius Nepos: 76; 562
Neptunus - (100)
Nevai, Alisir - 164; 577
Névtelen magyar szerző (XVI. szd.) - 174 ; 580
Newton, Isaac - 316; 597
Novalis - 477 ; 618
Omar Khajjám - 139; 573
Oresztész - 98 ; 565
Ótestamentum
-> Mózesi könyvek: 23; 554
-> Példabeszédek: 25; 554
-> Prédikátor Salamon: 28; 554
-> *Énekek éneke*: 29; 554
Ovidius Naso, Publius - 90; 564

Owen, Robert - 470; 617

Özséb -> Eusebius : 146 ; 575

Paine, Thomas - 392; 607

Pál apostol - 109; 567

Pakstrina, Giovanni Pierluigi da - 177; 580

Palladio, Andrea - (435)

Pálóczy Horváth Ádám - 447; 613

Paracelsus - 172; 579

Pascal, Blaise - 298; 595

Passerat, Jean - 181; 581

Pathelin mester - 166; 578

Pázmány Péter - 233; 587

Példabeszédek (Ótestamentum) - 25; 554

Pellico, Silvio - 488; 619

Pepys, Samuel - 313 ; 596

Persius Flaccus, Aulus - 112; 568

Péter apostol - 112; 567

Petrarca, Francesco - 150; 575

Petronius Arbiter, Titus - 102; 566

Pfeffel, Gottlieb Kortrad - 392; 606

Phaedrus, Gaius Julius - 97; 565

Pheidiász - (508)

Phókülidész - 38; 556

Pinarius Rufus, Marcus - 70; 561

Pindarosz - 46; 557

Piron, Alexis - 346; 600

Pitt, William - 356; 601

Platen, August - 528; 624

Platón - 60 (163, 337, 365); 559 (579)

Plautus Titus Maccius - 67; 560

(idb.) Plinius, Gaius Secundus - 103; 566

(ifj.) Plinius, Gaius Caecilius Secundus - 116; 569

Plutarkhosz - 114; 568

Po Csü-ji-137;572

Pompadour~Madame de Pompadour: 372; 603

Pompeius, Gnaeus - (568)

Pope, Alexander - 342; 599

Portugál levelek -> Alcoforado, Mariana: 316; 597

Poszokov, Ivan Tyihonovics - 331; 598

Poussin, Nicolas - 244; 589

Prédikátor Salamon - 28; 554

Prévost, Antoine-Francois - 351; 600

Priscus, Neratius - 117; 569

Proklosz - 124; 570

Propertius, Sextus Aurelius - 89; 563

Protagorasz - 51; 557

Pszüché - (532)

Publilius Syrus - 98; S6S
Puskin, Alekszandr Szergejevics - 544; 626
Pürrhosz - (568)
Püthagorasz - 38; 556

Quevedo y Villegas, Francisco Gómez de - 236; 588
Quintana, Manuel José - 478; 618
Quintilianus, Marcus Fabius - 113; 568

Rabelais, Francois - 172; 579
Racine, Jean - 313; 596
Raffaello Santi - (384, 467)
Ragyiscsev, Alekszandr Nyikolajevics - 426; 610
Raimund, Ferdinand - 512; 622
II. Rákóczi Ferenc - 341, 599
Ramler, Karl Wilhelm - 380; 605
Ranke, Leopold von - 527; 624
Raupach, Ernst - 495; 620
Rembrandt, Harmensz van Rijn - 266 (538); 592
Retz, Paul de Gondi - 284; 593
Richelieu - 240; 588
Rigvéda - 21; 553
Rimay János - 234; 587
Rivarol, Antoine de - 427; 610
Robertson, William -> 372; 604
Roland-ének 139; S73
Rollenhagen, Georg - 182; 581
Romeo - (212)
Romulus - (337)
Ronsard, Pierre de .- 176; 580
Rotterdam Erasmus -> Erasmus, Desiderius: 166; 578
Rouget de Lisle, Claude-Joseph - 448; 613
Rousseau, Jean-Jacques - 361 (439); 602
Rubens, Pieter Pauwel - (538)
Rulz, Juan - 150; 575
Rusztaveli, Sota - 141; 573

Saint-Évremond, Charles de - 267; 592
Saint-Just, Antoine de - 454; 615
Saint-Simon, Claude-Henri - 448; 613
Salamon király-.Énekek éneke: 29; 554
Salamon (prédikátor) -> Prédikátor Salamon: 28; 554
Salemói iskola - 139; 573
Sallustius Crispus, Caius - 79; 562
Salvandy, Achille de - 529; 624
Sámson - (402)
Sancho Panza - (187, 189)
Sándor (Nagy) -> Alexandrosz: (114); (568)
Saul~Pál apostol: 109; 567

Schefer, Leopold - 495 ; 620
Schiller, Friedrich - 436; 612-613
Schlegel, August Wilhelm - 455; 615
Schlegel, Friedrich - 478 ; 618
Schleiermacher, Friedrich - 460; 615
Schopenhauer, Arthur - 499; 621
Schulenburg-Kelmert, Friedrich Wilhelm - 404; 607
Scipio Africanus - 68; 560
Scott, Sir Walter - 474; 617
Sctibe, Eugène - 518; 622
Seherezáde - (474)
Seneca, Lucius Annaeus - 94; 564 (572)
III. Sesóstris fáraó - 21; 553
Seume, Johann Gottfried - 452; 614
Sévigné asszony -> Madame de Sévigné 305; 595 (596)
Shakespeare, William - 202 (467); 584-587
Shelley, Percy Bysshe - 523; 623
Sickingen, Franz von - 170 (418); 579
Sidney, Sir Philip - 192; 582
Si king (Dalok könyve) - 22; 553
Smiles, Samuel - (679)
Smith, Adam - 373; 604
Spártai kardal (i. e. V. szd.?) - 46; 557
Spinoza, Baruch - 307; 59ú
Staél -> Madame de Stael: 453; 614
Stendhal - 490; 620
Suetonius, Gaius Tranquillus - 117; 569 (566)
Sumér vagy akkád költők (i. e. 2000 kör.) - 18; 553
Swift, Jonathan - 335; 598
Sylvester János - 174; 580

Szádi, Muszlih-ad-Dín - 143; 574
Szapphó - 37 (498); 555
Széchenyi István - 519; 622
Szémónidész - 36; 555
Szenci Molnár Albert - 235; 588
Szentmiklóssy Alajos - 524; 623
Szép Frigyes -> III. (Szép) Frigyes: 150; 575
Szimónidész - 40; 556
Szkovoroda, Hrihorij - 372; 604
Szókratész - (62, 180, 439); -> még Platón: 559
Szolón - 36; 555
Szophoklész - 48 (467); 557
Szuorov, Alekszandr Vasziljevics - 390; 606

Tacitus, Publius Cornelius - 115; 568
Talleyrand-Périgord, Charles-Maurice de - 429 ; 611
Talmud - 132 ; 572
Táncsics Mihály - 544; 626

Tao Jüan-ming (Tao Csien) - 126; 571
Tarquinius(ok) - (340)
Tasso, Torquato - 182; 581
Temesvári Pelbárt - 164; 577
Terentianus Maurus - 121; 570
Terentius Afer, Publius - 69; 560
Tertullianus, Quintus Septimus Florens - 120; 570
Thalész - 37; 555
Themisztoklész - (568)
Theognisz - 42; 556
Theokritosz - 67; 560
Theophrasztosz - 64; 559
Thietxy, Augustin - 527; 614
Thuküdidész - 57; 558
Tibullus, Albius - 88; 563
Tillotson, John - 306; 596
Tirukkural -> Valluvar: 126; 571
Tob, Sem - 150; 575
Torres y Villarroel, Diego de - 347; 600
Trimalchio - (535)
Trivulzio, Gian-Jacopo - 164; 578
Tu Fu - 135; 572
Tuoldus -> *Roland-ének*: 139; 573
Türtaiosz - 35; 555

Újtestamentum

-> Máté evangalista : 103 ; 566
-> Márk evangalista: 107; 567
-> Lukács evangalista: 108; 567 (611)
-> János evangalista: 109; 567
-> Pál apostol: 109; 567
-> Jakab apostol: 111; 567
-> Péter apostol: 112; 567
Ulpianus, Domitius - 120; 570
Urukagina - 17; 553

Valerius Maximus - 97; 565
Valluvar - 126; 571
Varnhagen von Ense, Karl August - 496 ; 621
Varro, Marcus Terentius - 71; 561 (569)
Vasari, Giorgio - (578)
Vátszjájana - 123; 570
Vauvenargues, Luc de Clapiers - 371; 603
Vega Carpio, Félix Lope de - 196; 583
Vegetius, Renatus Flavius - 126; 571
Velleius Paterculus, Gaius - 94; 564
Venus - (69, 156, 315, 433)
Vergilius Maro, Publius - 80; 562
Verseghy Ferenc - 433; 611

Vespasianus, Titus Flavius - 103; 566
Vico, Giambattista - 337; 598
Vigny, Alfred de - 535 ; 625
Villon, Francois - 161; 577
Vincent de Gournay - 365; 603
Vitéz János - (577)
Vitkovics Mihály - 488; 619
Vitruvius, Pollio - 76; 561
Vogelweide -> Walther von der Vogelweide: 142; 574
Voltaire, Francois-Marie - 348; 600 (596)
Voss, Johann Heinrich - 427; 610
Vridanc-Freidank: 143; 574
Vu Ti - 70; 561

Walther von der Vogelweide - 142; 574
Washington, George - 391; 606
Weisse, Christian Felix - 380; 605
Wesselényi Miklós - 529; 624
Wieland, Christoph Martin - 392; 606
Winckelmann, Johann Joachim - 371; 603
Wordsworth, William - 470; 617
Young, Edward - 342; 599

Zacconi, Ludovico - 192; 583
Zamojski, Jan - 182; 581
Zeusz - (30, 32)
Zlataric, Dominko - 192; 583
Zrínyi Miklós - 287; 594

Zsigmond magyar király - 158; 516
III. Zsigmond lengyel király - (581)